

BOTYÁN JÁNOS

VEZÉNYLŐ TÁBORNOK

LEVELEZÉSEI

S RÓLA SZÓLÓ MÁS

EMLÉKEZETREMÉLTÓ IRÁTOK.

1685—1716.

ÖSSZEGYÜJTÉ S AZ EREDETI KÉZIRATOKBÓL

KÖZLI

JHALY KÁLMÁN.

BUDAPEST, 1883.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

Az Akadémia épületében.

II. RÁKÓCZI FERENCZ
LEVÉLTÁRA.

HAD- ÉS BELÜGY.

IX.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA,

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBÓL BŐVÍTVE.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

J H A L Y K Á L M Á N.

IX.

BUDAPEST, 1883.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

»Ich habe von dem Hungarischen Obristen Bottyán viel rüemliches zu melden.«

Savoyai Eugen, 1703. Lipót császárnak.

ELŐSZÓ.

Múlt 1882-ik év december havi ülésén a magy. tud. Akadémia Történelmi Bizottságának tárgyalatván a következő évi költségvetés: ennek keretébe 1883-ra az Archivum Rákóczianumnak ismét egy — és pedig nagyobb terjedelmű — kötete vétetett vala föl, s alólirott, mint e vállalat eddigi közlője s szerkesztője, bizatott meg az új kötet tartalmának összeállításával és sajtó alá rendezésével. A VIII-ik kötettel a *Bercsényi-levelezések* csoportja befejeztetvén: most már, az eredetileg tervezett sorrend szerint, vagy *gr. Forgách Simon* tábornok levelezései, vagy pedig maga *Rákóczi fejedelem* udv. cancelláriájának újabban fölfedezett s még kiadatlan leveleskönyvei következtek volna. Azonban mind e két rendbeli nagyfontosságú történelmi anyagot gondosan átvizsgálván, meggyőződtem, hogy azok másolása, egybe-hasonlítása stb. korántsem haladt még annyira, hogy belőlök a rendelkezésre állott néhány rövid hó lefolyása alatt egy nagyszabású kötetet sajtó alá adhasak. Nem maradt tehát egyéb hátra, mint egy történelmi érték tekintetében ezeknél nem hátrább álló, sőt a tartalom egyöntetűségénél fogva bizonyos szempontból még érdekesebb, befejezettebb más csoport-hoz nyúlnom, a melynek anyaga készen, úgyszólván

majdnem egészen sajtó alá adható állapotban volt. Ez az általam igen régóta, folyton-folyvást gyűjtött *Bottyán-levelezések* csoportozata.

II. Rákóczi Ferencz fejedelem nagy szabadságháborújának nem volt a maga idejében népszerűbb katonai s hadvezéri alakja, mint a híres vitéz Bottyán János, vagy mint őt még a régi török harcokban elvesztett félszeméről országszerte nevezték: »*Vak-Bottyán*.« De a mily hírneves volt az agg hős életében hazájában és a külföldön, (úgy, hogy még Olasz- és Spanyolországban is adattak ki Callot-féle modorú rézmetszetű arczképei), — ép oly feledségbe merült egykor nagyhírű neve későbbben, úgymint a jelen század nemzedékei előtt. Mert az aulicus szellemű történetírók — csupa merő túlzott loyaltásból Bécs iránt, — czélzatosan agyonhallgatták őt, mint általában magát a rettegett emlékü Rákóczi-kort is, — avagy szándékosan ferdítve, torzítva szóltak róla. Ismeretes, hogy az ez és ilyesek által okozott homályt csak a legújabb évtizedek levéltárak rejtekeibe hatoló szorgos munkásságának sikerült eloszlatni. Történetírásunk ezen irányú működését igen nemes föladatnak: az erkölcsi és nemzeti igazságszolgáltatás teljesítésének tekintem, s azért teljes erőmből igyekeztem és igyekezem abban csekély tehetségem szerint részt venni. S tán Bottyán alakjának földerítésében van némi részem.

Hogy azonban a tárgyilagos igazsághoz teljesen hű és egykori, boldogúlt mesterem emléke iránt méltóképen hálás legyek: nem hallgathatom el e helyütt sem, hogy engemet — mint akkor még igen ifjú embert s kezdő történetkutatót — Bottyán tábor-

nokra, mint a Rákóczi-kor egyik legerőteljesebb s mindenesetre legeredetibb, típusos alakjára, némi családi tradíciók után először *Szalay László* figyelemztetett, még 1861-ben, az országgyűlés elosztatása után, mikor ifjúi lelkesedéssel s az ő bölcs és atyai vezetése alatt történelmi, levéltári bűvárlatokhoz fogtam. Ő biztatott, hogy gyűjtsem össze a Bottyán János életére vonatkozó adatokat (a miben maga is mind haláláig nagy segítségemre vala,) és írjam meg életét. Azt még megérhette, hogy e kutatásaimnak előleges eredményeképen, 1864. tavaszán Bottyán tábornok jellemrajzával s 1705-iki dunántúli hadjáratának vázlatával foglalhattam el akadémiai széket. E tárgy s e név akkoron egészen új vala; — egy régesrégén elfelejtett, csak itt-ott, még a nép hagyományaiban s helyi emlékek hézagos vonatkozásaiban élő rokonszenves történelmi alak, egy ragyogó szabadsághős és tiszteletet gerjesztő hadvezér alakja bontakozott ki a síri homályból. Bottyán életét tárgyzó munkám befejezésére nagyon sürgettek; s ámbár én ezt még csak évek múlva — addig folytonosan kutatva és gyűjtve — akartam vala tenni: végre is a különösen írói és kiadói körökből jött s az olvasó közönség meleg érdeklődésétől is támogatott sűrű serkengetéseknek engedve, befejezém az életrajzot 3—4 évi kutatások után, s 1865-ben Ráth Mórnál kiadtam.

De azért ezután is folytattam Bottyánra vonatkozó bűvárlataimat, melyeknek eredményei azóta megjelent némely munkáim, pl. a »Dunántúli Hadjárat 1707-ben«, »Ocskay László«-nak Bottyán tábornok működését illető részei, a Századokban és Tör-

ténelmi Tárbán megjelent több kisebb-nagyobb értekezés és közlemény, és a *jelen kötet*. Mikor Bottyán életrajzát megírtam: az *itt* tartalmazott levelezéseknek legföljebb ha *negyedrészt* ismerém; a többi merőben új, még nem ismert, illetőleg újabb munkáimban is csak részben felhasznált anyag. Egybegyűjtve itt a híres tábornoknak saját levelei, hadi parancsai, kiáltványai, rendeletei, stb. *mind*, a mennyit csak huszonkét évi gondos kutatással a levéltárakból összeszedhettem, szám szerint valami 300, — melyekhez ugyanennyi egyéb irat járúl, másoktól Bottyánhoz, vagy az ő szereplését érdeklőleg írva.

Egy eseménydús életpályát megvilágító e gazdag gyűjteményt én eredetileg Bottyánnak majdan — az előbbi kiadásnál legalább háromszorta-négyeszerre bővebben kidolgozandó — tüzetes életrajzához szántam volt *okmánytárul*; a föntérintett körülmény miatt azonban most épen opportunusnak találtam azt az Archivum Rákócianum IX-ik kötete számára átengedni. Mert Rákóczi és Beresényi után méltóan sorakozhatik itt Bottyán tábornok, és pedig a rangban öt megelőzött »*mágnás-generálisok*«: gr. Forgách Simon, b. Károlyi Sándor, gr. Eszterházy Antal, gr. Pekry Lőrincz stb. előtt. Ugyanis e most nevezettek csak születési előnyüknél, családjaik fényénél fogva nyert magasabb rangfokozataikban és *csakis rangfokozataikban* előzték meg a köznemesből egyedül saját erejével, jeles tehetségei és rettenthetlen vitézségével, minden *protectio* nélkül *vezénylő-tábornokká* emelkedett Bottyánt, — vezéri tevékenységben, hadi érdemekben őt fölül nem múlja vala egyik sem. A bíráló történetíró s utókor előtt pedig csupán

ez lehet mérvadó, s nem az, hogy valakit »tábornagy«-nak, vagy »tábornok«-nak, — »generális«-nak, vagy »fő-generális«-nak, »generális-marsall«-nak címезtek légyen-e kortársai? Mi a tevékenység történelmi súlyát s az embernek és jellemnek értékét tekintjük, nem a rangfokozatok lépcsőzeteit a tábornoki kar czímlétráján. És ekkor a vitéznél-vitézebb, a tehetségdús, fáradhatatlan, erélyes, hív, utolsó lehelletéig ügybuzgó, vérét, vagyonát, mindenét áldozni kész, becsületes, nyíltjellemű Bottyán — társai felett áll. Különben is, hogy az ő korában, köznemesi osztályból származott férfiú Magyarországon az övénel magasabb katonai rangot ért volna el, — nincs példa reá. Az is nagy ritkaság, ha *nem főúr* akkoriban a tábornoki rangig felküzdhetette magát; mert a legmagasabb katonai lépcső a nemesi osztály számára azon időkben rendesen az ezredesi, vagy legfőljebb dandárnoki rangfokozat volt. II. Rákóczi Ferencz fejedelem összesen vagy 30—32 tábornokának *kétharmada* csupa mágnásokból állt; a nemesi osztályból csak 7 tábornok s 3 »vice-generális« volt az egész hosszú háború alatt, s eme hétből is *egymaga Bottyán* bírt nagyobb szerepkörrel, csak a fejedelemtől vagy ennek helytartójától függő, önálló vezénnyellett.

És ezt országszerte viszhangzott régi nagy hadi hírnevének, egykori kir. ezredesi rangjának s 40 évnél (illetőleg 1709-et véve, 50 évnél) többre terjedő katonai pályája dús tapasztalatainak köszönhető: A Rákóczi-féle tábornoki karnak legvitézebb s legkiválóbb vezéri képességű tagja kétségtelenül ő vala, a mint ezt számtalanszor tettekkkel kimutatta. Kitűnő iskolában növekedett is és edződött meg ez a vén

katona: a török harcok, a »végek« iskolájában, melynek már 17—18 éves gyöngye ifjú korától kezdve fegyverviselő tagja volt. 1687. tavaszán már harmincz éves, dicsően megfutott katonai pályára hivatkozhatott, (lásd 4. l.) s ugyancsak jó mesterei valának a hadi vezérségben. Bottyán ugyanis 1657-től 1699-ig részt vőn a Dunántúl, Dunáninnét, Drávántúl s Szerbiában, Bulgáriában a törökök és tatárok ellen vívott győzelmes nagy harcok s ostromokban, 1683—84-től kezdve már mint csapatvezér s 1692-től mint huszárezredes; küzdött még hajdan a híres *gr. Montecuccoli* és *gr. Zrínyi Miklós*, *gr. Forgách Ádám*, *id. gr. Bercsényi Miklós*, továbbá utóbb *gr. Eszterházy János* és *gr. Koháry István* tábornokok, úgy *Lotharingi Károly*, *Bádeni Lajos*, *Piccolomini*, *Veteráni*, *Max-Emmanuel*, *Szász Ágost* (a későbbi lengyel király) és *Savoyai Eugen* nagynevű fővezérek alatt; az ő szemek előtt tett számos jeles vitézi próbát, s az ő személyes ajánlataikra emelkedett rangban és részesült magas katonai kitüntetésekben, jutalmúl dicső sebeiért s érdemdús szolgálataiért. Rákóczinak jeles tábornoka e kitűnő hadvezérektől sajátítá el »régi tanúlt hadi mesterségét«, melyért kortársai dícsérik.

Bottyánról már 1689-ben így emlékezik korának egyik legelső hadvezére *Bádeni Lajos* örgróf generalissimus, september 3-kán a batocsíni táborból I. Lipót császárhoz szóló hivatalos jelentésében: »... Undt haben bey dieser Occasion (Grabova és Batocsín alatti ütközet) unter Commando des Graffen Veterani, der Obrist St.-Crois, Graff Chiaki, Paul Deak undt *Botthian*, *Capitain von Gran*, sambt Ihren untergebenen, wie ich nicht anderst sagen kann :

sehr dapfer undt wohl gethan.» ¹⁾ Egy másik lángeszű nagy hadvezér: *Savoyai Jenő hg.* is, ki alatt hősünk szintén sokat szolgált, mily magasztaló s számára példás kitüntetést kívánó előterjesztéssel ajánlotta Bottyán ezredest a császárnak, kitetszik a 143. lapon a cs. kir. hadi levéltárból idézett leveléből s a császári válaszból.

Természetes, hogy az *ily* kitüntetésekkel elhalmozott, s különben is kora ifjúságától reguláris hadakban szolgált cs. kir. főhadi tiszt, — ámbár mint hű magyarnak, sajgott keble az imádott nemzetén, hazáján elkövetett lealázó jogtalanságok felett, — katonai esküjétől visszatartatva, csak nagy nehezen s méltatlan üldöztetések után bírta magát rávenni arra, hogy a Rákóczi által számára már 1703-ban ismételve felajánlott tábornoki méltóságot elfogadja. De mikor aztán elfogadta: attól fogva testestől-lelkestől a szabadság és nemzete fölkarolt ügyének szentelvén magát, kitartó buzgalommal, törhetetlen erélylyel és vaskövetkezetességgel haladt választott útján, — egész sírjáig. Rákóczinak megnyerő személyisége pedig annyira meghódította a kissé darabos modorú, de nemes érzelmű öreg katonát, hogy, Bercsényinek, Ráday Pálnak, Vaý Ádámnak nyilatkozatai szerint is, a fejedelemnek alig vala buzgóbb híve Bottyánnál. És ezt nemcsak lázas tevékenységével, gyakori vére ontásával, élete koczkáztatásával, — hanem a fejedelem ügyéért tett többszörös és pedig ugyancsak tetemes anyagi áldozataival is megbizonyította. Mire kötetünk számos példát szolgáltat.

¹⁾ L. Röder: »Des Markgrafen Ludwig W. von Baden Feldzüge wider die Türken.« Karlsruhe, 1842. II. köt. Urkunden 99. és 100. l.

Bottyánnak emberszerető, nyílt és igazságos jelleméről — mely kivált a szegény nép nyomorgatását nem szívélhette, — s úgy katonai tulajdonairól már többször és több helyütt írtam. E tekintetben immár sokkal ismertebb történelmi alak a dunántúli nép hajdani kedves »*öreg apósa*«, a kurucz katonaság bálványa, hogysem róla itt tüzetesebben kellene szólnom. Csak néhány vezéri vonást eleveníték föl tehát a mindenekfölött népszerű tábornokról. Bottyán — mint maga a fejedelem is följegyzé róla, — hadi tervekben szerfölött találékony, örökké józan és éber volt, katonáit szoros fegyelemben tartotta, de igazságot szolgáltatott nekik mindenben, ha igazuk vala; szerette a népet s ettől viszont rendkívül szeretettet: biztató szavaira, bálványozott személye megjelenésére egész kerületek ragadtak fegyvert, (pl. 1705. Dunántúl,) s a lakosság kész volt kívánságára a legvégsőbb áldozatokra, (pl. 1707. ugyanott); neve hírére a szétoszlott vitézlő rend sietett ismét a zászlók alá összegyülekezni, mert ő mint fiait szerette és gondozta őket. Viszont az ellenség: egykor a török s utóbb kivált a rác, — már csak rettegett nevének hallásától is nem egyszer megszaladt. Bottyán testét, a néphit szerint, a golyó nem járta. Nem csoda hát, ha ily népszerűség, ily nagy hősi varázs és hozzá oly reális vezéri tehetség mellett, a minővel az öreg kurucz tábornok dicsekedhetett, a fővezér gr. Bercsényi Miklós a trencsényi harcztot és Ocskay elpártolását követett gyásznapokban így ír róla Rákóczinak: »Csak ez (Bottyán) megmaradjon s Eszterházy Antal, — *semmi az többi!*«¹⁾

¹⁾ Bercsényi 1708. sept. 1-jén Visktól, a fejedelemnek. Archiv. Rákócz. VI. 54.

A mások által elvesztett ütközeteket helyrehozni, a diadalmas ellenséget föltartóztatni, a széjjelvert katonaságot táborra gyűjteni, a csüggedt népbe lelket önteni rendesen őt küldték, mint pl. Trencsény után. És ő e súlyos feladatoknak becsülettel meg is felelt. Mint hadvezért a főtebbiek mellett jellemzi, hogy míg személyére nézve rendkívül vakmerő s veszélyes kalandokban gyönyörködő volt: addig mint tábornok éber, körültekintő, örökké vizsgálódó, — minek legékesebben szóló bizonyítéka az, hogy *Bottyánt az ellenség soha meg nem lephette vigyázatlanul*: egyetlen harcztot sem vesztett el e miatt, sőt sokszor nyújtott hamaros segítséget más meglepeteknek. Továbbá igen jeles tacticus, valódi mester volt a positiók megválasztásában, a terep katonai előnyeinek fölismerése- és érvényesítésében. Minden hadfelállítása, a melyről csak tüzetesebb tudósítás maradt ránk — akár baráttól, akár ellenségtől, — tekintettel a terepviszonyokra, kitűnőnek, sőt geniálisnak mondható. Így pl. a duna-földvári vár körülszállása, (1705.); csapatainak elhelyezése és támadó rendszere a sopronyi rohamnál, (1706.); hadfelállítása az igali ütközetben, (1706.) s utána állásfoglalása a Sió-vonalon, hol a győztes gr. Herbersteint egyszerre megfordítja s üldözöttből üldözővé lön; geniális téli hadjárata 1707-ben Rabutin és a két gr. Starhemberg ellen, Pápa, a Bakony és Balaton környékén oly hadállás foglalásával, mely a bécsi cs. k. haditanács minden tervét megghiúsítja; Móriczhidától harczolva vonulása Rabutin és gr. Pálffy János egyesült hadtestei előtt Karakóig, a hol fedett állásban egyszerre frontot vet nekik, majd hátuk mögé Styriának

kerül, (1707.); csapatainak remek fölállítása és a császáriaknak ismételt cselekbe ejtése a német-keresztúri csatánál, (1707.); fényes sikerű diversiói Austriába, Stýriába, Morvába, (1706, 1707, 1708. ismételve), stb. stb.

Szint ily mestere volt a vízi átkeléseknek s hadi czélokra használt mindenféle hajók és hidak építésének is, a mihez nagyon értett. A Dunánál, Vágnál, Garamnál, Rábánál sokszor megmutatta. 1705. májusában, a mikor a Dunát Tolnában, Botytyán-varánál áthidalá: vasmacskái nem lévén, úgy segített magán, hogy nagy erős kasokat fonatott fűzfavesszőkből, s azokat kövekkel megterhelve el-süllyesztette vasmacskák gyanánt, és a hídhajókat (tombác) úgy megerősíté hozzájuk, hogy ágyúk, lovas-tömegek is bátran költöztek hídján. De ki győzné az öreg kurucz tábornok furfangos hadi eszé-nek minden csínyját-bínját leírni!

Még a róla szóló, itt közlött iratokat is csak több mint húsz évi fáradalmas gyűjtéssel, kutatással lehetett összeszedni, — annyira szétszóródtak. Bottyán után ugyanis — családja egyenes ágon kihalván, — nem maradt fön­n levéltár. És így tábori cancel-láriájának fogalmazatai s a hozzá intézett hivatalos és magán-levelek legnagyobb részt elvesztek. Csak itt-ott maradt ránk némi töredék, pl. özvegye gr. Forgách Juliána révén a b. Palocsay-levéltárban, vagy »fogadott fia« gr. Károlyi Sándor tbk. utódainál, t. i. azon levelek, melyeket még maga Bottyán él­tében saját tudósításaihoz mellékel­te. Valamint tehát Bottyán leveleit az országban szanaszét szórt irattárakból, családoktól stb. kelle összeböngészni: úgy az imént

jelzett hiányon is más kortársaknak az ő személyéről s tetteiről írt levelei fölvételével iparkodtunk segíteni. Ekkép sikerült ezt a tevékeny életpálya 25 évét felölelő s a még arra következő 7 esztendőnek is reávonatkozó irományait, tehát összesen 32 évet magában foglaló hatszáz-egynéhány Bottyán-iratot egybeszerkeszteni. Megjegyezzük azonban, hogy *a jelen vállalat* előbbi köteteiben kiadott ily természetű irományokból, nevezetesen Rákóczinak Bottyánhoz intézett 1705—1709-iki számos levele fogalmazataiból, úgy Bercsényi 1705 és 1709-iki leveleskönyvének ugyanily kivonataiból ide semmit föl nem vevénk, s mindezekre nézve az olvasót a megelőző kötetekre utaljuk.

Forrásainkat, mit honnan meríténk? minden darabnál megjelöltük.

Midőn Bottyán tarna-örsi táborában örök nyugalomra hajtá fáradt fejét, — archivuma szétfoszlott. Egy része levelesládái- és protocollumainak érsek-újvári házában s ugyanott hátrahagyott társzekereiben maradt egyéb javaival, és — *rape-cape*; a mi pedig tábori cancelláriás-kocsiján vele volt, titkárai őrizete alatt: az részint özvegye, részint mostoha-unokája Szabó Mózes alezredes és kis korától általa fölnevelt árva unokaöccse Horváth István őrnagy, részint pedig a tábornok málhás-szekerei földüzetére rendelt Szalkay Demeter nevű régi századosának kezeibe került. Egyszóval, részekre szakadt s itt-amott kallódik vala el. Némi romjait özvegye második férjének b. Palocsay Györgynek családi levéltárában Lőcsén leltem volt meg; de ezek inkább csak birtokviszonyait, hagyatékát illetik.

A Szalkay kezére jutott töredéknek érdekes története van. Bottyán nemesség- és czímerújíító levelének hivatalos példányát nyomozván, az ő Felsége személye körüli ministerium levéltárában Bécsben őrzött Liber Regiusok alphabeticus lajstromában, az 1687-ik évnél erre a jegyzetre bukkantam: »*Botthyán Joannes resolutus in Nobilem 18. Maij 1687. et 1691. in Cottu Strigoniensi publicatus, — teste nro 5511. 1780.*« Maga a nemesi diploma mása azonban a kir. könyvekben nincsen meg. Az idézett 1780-iki szám a magy. kir. udv. cancellária folyó ügyszámát jelentvén, nyomoztam tovább a cancelláriai irattárban, a hol is az 5511. sz. a. nem kis meglepetésemre a következő hivatalos irományokra leltem:

»*Anton Szalkay de Tisza-Szalka m. p.*« 1780-ban különben datum nélkül folyamodik az udv. cancellárhoz s előadja, hogy néhai édes anyja, Szalkay István alezredes özvegye, született Kálnoky Therézia grófnő elhalálozásakor, annak egy irományokkal telt ládája (»eine mit Schrifften angefüllte Druhe«) a budai városi tanácsnál tétetett volt le, honnét azonban e láda, gr. Eszterházy Ferencz udv. cancellárnak Bécsben még 1768. november 16-kán kelt rendeletére, ez év és hó 29-kén az udv. cancelláriának átszolgáltatott s azóta ennek archivumában őriztetik letéteményképen. A folyamodó állítja, sőt mellékelte hiteles okirataival igazolta is, hogy ő a nevezett néhai Szalkay István alezredesnek és gr. Kálnoky Theréziának törvényes fia, egyedüli, testvérek nélkül álló. Kéri tehát, hogy az említett láda írás, neki mint törvényes örökösnek, illetőleg tulajdonosnak kiadassék.

Mely kérvényre azon udv. cancellári végzés hozott, hogy miután a folyamodó kellőképen legitimálta magát és tulajdonjogát: igenis, a kérdéses deponált irományok lajstrom mellett kiadandók neki. Az átvétel megtörténtét igazoló e lajstrom vagyis kiadási elismervény, Szalkay Antal mint átvevő és Kelcz József udv. tanácsos mint átadó aláírásával s pecsétével megerősítve, eredetiben mellékelve van, s 18. sz. a. a következő, — bizonyára *Szalkay Demeter* Bottyán-ezredbeli egykori kurucz kapitány révén Szalkay Antal őseihez került, — legnagyobb részben *Bottyánt*, rokonságát és jószágait illető okleveleket sorolja elő, úgymint:

„E l e n c h u s

Literalium Instrumentorum ab obitu natae Comitissae Kálnoky, nuptae olim Szalkay prae manibus Magistratus Budensis in deposito remansorum, succesive vero in obsequium B. Mandati Regij die 16. 9-bris 1768. Cancellariae Regiae Hung. Aulicae fine ulterioris eorundem conservationis transmissorum, hodie autem die quippe 27. Octobris 1780. Antonio Szalkay qua legitimo et naturali praefatae Comitissae filio, erga ejus Instantiam eatenus sub nro 5511. 1780. porrectam, praestitamque super legitima sui ex utroque descendencia legitimationem extradatorum.

Nro 1. Fassio venditionalis Nicolai filij Tyba de Déva et fratris ejus Lorandi super quaedam terra ipsorum Déva vocata,¹⁾ pro Oliverio, Lorando et Stephano, filijs Christophori de Gombos, coram Conventu Cruciferorum Domus Hospitalis Ecclesiae S. Regis Stephani de Strigonio celebrata. Anno Dni 1300. Originales.

Nro 2. Fassio Nicolai et Lorandi Filiorum Tyba de Déva, ratione Curiae ipsorum haereditariae, Déva nuncupatae, Oliverio, Lorando et Stephano filijs Christofori de Gombos in 10. Marcis venditae, coram Conventu Crucifer. Domus Hospitalis Eccl. S. Regis Stephani de Strigonio, Anno 1314. Orig.

¹⁾ Ma *Diva*, *Gyiva*, Esztergom vármegyében. Bottyán birtoka volt.

XVIII

Nro 3. Fassio venditionalis Comitis Stephani, filij Christophori Nobilis de Déva, super quaedam particula terrae Déva dictae pro quodam Bodon, filio Martini et Dominico, filio Chaba, coram Conventu Crucifer. Dom. Hosp. Eccl. S. Regis Stephani de Strigonio. Anno 1314. Orig.

Nro 4. (Az 1. sz. a. venditionalisnak 1325-iki transsumptuma, ugyanzon hiteles hely kiadásában.)

Nr. 5. Fassio adoptionalis Mathiae de Déva pro Nicolao de Déva, coram Capitulo Strigoniensi, Anno 1445. celebrata. Orig.

Nro 6. Relatoria Testimoniales Capituli Strigon. pro parte Mathiae de Déva super peracta ejusdem in Possessione Déva Statutione emanatae, Anno 1503. Orig.

Nro 7. Fassio super Déva coram Conventu Monasterij S. Joannis Baptistae de Jaszou celebrata, Anno 1503. Orig.

Nro 8. Fassio cambialis inter Mathiam de Déva ab una, altera vero partibus Familiae Vass homines, super certis portionibus possessionarys Cottui Comaromiensi adjacen. coram Capit. Strigon. celebrata, Anno 1505. Orig.

Nro 9. Transsumptum Literarum divisionalium Familiae Déva hominum, per Capit. Strigon. expeditum. Anno 1506. Orig.

Nro 10. Relatoria Testimoniales Capit. Strigon. pro parte Familiae Vass hominum, super pura Statutione eorundem in Possessione Déva peracta, extradatae Anno 1506. Orig.

Nro 11. Divisionalis tractatus inter Familiae Déva homines coram Capit. Strigon. Anno 1513. celebratus. Orig.

Nro 12. Vidimált copiája a Vasvármegyei Szécs (Zech) puszta és Nagy-Erdő villongó ügyében I. Ferdinánd királytól 1554. május 6-án kiadott sententionálisnak, Teufel Kristóf kőszegi kapitány és más részről Botthyán Ferencz és Sárkány, Rajki, Gosztonyi s más határos birtokú nemesek között.

Nro 13. Diploma Nobilitaris seu B. Literae Armáles per Ferdinandum 2-dum Imp. et Regem, Stephano Szalkay ejusdemque haeredibus et posteritatibus Anno 1624. die 17. Januarij Viennae sub duplici sigilli concessae, publicataeque in Cottu Jaurinensi Anno 1655. Orig.

Nro 14. Ugyane nemeslevélnek a nyitrai káptalan által 1749. aug. 16-kán kiállított transsumptuma, Szalkay István, a gr. Kálnoky-

féle huszárezred századosa — úgymint a nemességszerző István nevű fiától nemzett hasonló nevű unokájának fia — számára.

Nro 15. B. *Literae Armales* per Leopoldum Imp. et Regem *Andreae Szabó* ejusdemque haeredibus et posteritatibus die 22. Julij Anno 1673. concessae, publicataeque in Cottu Comaromiensi Anno 1674. Orig. ¹⁾ Komárom-vármegyének a publicatióról kiadott testi-
niálásával és Szabó Andrásnak az armális collatiójaért esedező kérvé-
nyével mint mellékletekkel.

Nro 16. B. *Literae Armales* per Leopoldum Imp. et Regem *Joanni Botthyán* ejusdemque haeredibus et posteritatibus die 18. Majj Anno 1687. *clarigatae*, publicataeque in Cottu Strigoniensi Anno 1691. In Originali. — *His adjacet antelati Botthyán pro Armalibus Supplican-
tis Instantia.*

Nro 17. Copia vidimata Patentium pro parte Ferdinandi Bencze Tricesimatoris Comaromiensis, super data cidem mineralia in Regno Hungariae perquirendi et fodendi facultate, via Camerali emanatarum die 21. Februarij 1699. ²⁾

Nro 18. Simplex Consensus Regius super Fessione *Joannis Botthyán*, ratione universorum suorum Bonorum, pro parte Stephani Tóth, alterius Stephani Horváth, Georgy Síley, Joannis Molnár, alte-
rius Joannis Grassalkovics et Michaëlis Czagány, coram Capitulo Nitti-
riensi celebrata, die 16. x-bris 1700. concessus.

Praespecificata Literalia Instrumenta mihi ex Archivo Excelsae Cancellariae Reg. Hung. Aul. extradata, admanuataque esse propria manus subscriptione, usuatque sigilli mei oppressione fidem facio. —
Viennae, die et Anno ut supra.

(P. H.) A. Szalkay m. p. ³⁾

Miután itt, mint láttuk, »irományokkal telt« egész
ládáról van szó, a lajstrom pedig mindössze csak 21

¹⁾ Ezen komáromi Szabó Andrásnak fia volt Szabó Mátyás, 1696. esztergomi főhadnagy s később nyitrai kurucz várparancsnok, ki Botthyán egyik mostohaleányát Jóna Judithot bírván nőül, ettől született fia Szabó Mózes alezredes, Botthyán kedvence és egyik örököse.

²⁾ V. ö. Botthyán levelét Rákóczihoz 1707-ből, 445. l.

³⁾ E Szalkay Antalról annyit tudunk, hogy — hihetőleg anyai jószágain — Erdélyben lakott, magyarra fordítá és 1792. Bécsben kiadta Vergilius Aeneisének első részét, s 1793-ban »Pikó herczeg« című melo-
drámát írt.

darab oklevelet sorol föl 18. sz. a.: nagyon valószínű, hogy a leveles-láda ezen fölül való tartalma *missilis levelekből, hadi és afféle* nem birtok- vagy jogviszony-érdekű iratokból állott; melyeket, mint a régi levéltár-rendezők felfogása szerint »*nullius valoris*« firkákat, nem tartottak érdemesnek elenchisálni, sőt mint *Vak-Bottyániana rebellis actákat*, az udv. cancellária loyális hivatalnokai szent borzalommal tekintettek. A történetbúvárra nézve éppen ezek bírnának legtöbb becsesél.

Hová lőnek ezen 1780-ban még létezett iratok: Bottyánnak czímerújító diplomája s hadi cancelláriájának ki tudja mily nagy történelmi értékű maradványai? 1879. nyara óta, a mikor a föntebbi lajstromra rábukkantam, a Szalkay-család nyomai révén eleget fürkésztem különösen Erdélyben, a hová e nyomok gr. Kálnoky-ágon vezettek, — de mind hiába. Személyesen jártam gr. Kálnoky Dénes úr ő excjájánál Háromszéken, Miklósvártt, hol a Kálnoky-család archivuma létezett: azonban itt fájdalommal arról kelle értesülnöm, hogy 1848-ban, a kastély kirabolatásakor, az oláh csőcselék e nagybecsű levéltárat merőben elhamvasztá, — nincs többé semmi.

Ekként már-már egészen reményt veszték, midőn három év múlva Létzfalvi Gyárfás Zsigmond úr Déváról (tehát csakugyan Erdélyből) Bottyánnak czímerújításért s új nemeslevél kiadásáért a Fölséghez benyújtott 1687-iki folyamodványát (lásd 4. l.) másolatban azon megjegyzéssel küldé be a Történelmi Társulatnak, hogy annak, valamint Bottyán czímeres levelének eredetije az ő birtokában van. Tüstént levelezésbe bocsátkoztam vele, s magát az

armálist sikerült is tőle csere útján más okmányokért megszerezni. (L. 5—10. l. közölve). Ez a nagyérdékű nemesi levél a föntebbi lajstromban 16. sz. alatt van beiktatva: és csakugyan az eredetin az 1780-ban rájegyzett »Nro 16.« elenchus-szám ma is jól látható. Gyárfás Zs. úrtól ez oklevelek provenientiája iránt kérdezősködvén, annyit tudtam meg, hogy ő azokat családjának Küküllő-megyei falusi udvarháza padlásán találta, elrongyolt régi irományokkal telt levelesládák egyikében. Azonnal kész valék e ládák átkutatása végett a helyszínére utazni; de sajnálatomra oly választ kaptam, hogy azok egyelőre hozzáférhetlenek, legföljebb családtag juthat valamikép hozzájuk. Gyárfás Zs. úr kértemre megígérte, hogy gondosan átfürkészendí tartalmukat, s ha Bottyán tábornokot illető iratokra akad, — értesít. Később értesített is, hogy e nagyobb részt elpusztult irományok maradványai közt több Bottyán-félét nem talált.

Azonban nemsokára egy másik családtag: Létzfalvi Gyárfás József úr, kir. törvényszéki bíró Maros-Vásárhelyen, tudósíta, hogy a komáromi Szabó-család 1673-iki armálisa eredetiben, tehát az 1780-iki lajstromban 15. sz. alatt említett okmány,¹⁾ továbbá Bottyán Jánosnak 1700. december 16-kán kir. jóváhagyást nyert végintézkedése, — vagyis a cancellariai lajstromban 18. sz. alatt iktatott s általunk más forrásból a 61. és 64. l. közölt okmány, — jelenleg az ő birtokában van. Ekként kétségtelen, hogy az

¹⁾ E nemeslevél 1673. június 22-kén kelt és a nemességszerző Szabó András mellett annak neje Orbán Katalin, s gyermekeik Szabó Mátyás, Mojzes (Bottyán unokájának hasonnevű nagybátyja), Ignác és Erzsébet nyerni általa nemesi jogot.

egykor Szalkay Demeter és István révén Szalkay Antal kezére került Bottyán-iratok, idők jártával a Szalkayakról akár örökösödés, akár jószágvásárlás útján (forrásom ez utóbbit állítja,) a Létzfalvi Gyárfás-család birtokába jutottak. Többet ezen homályos ügyről nem sikerült még kinyomoznom, sem az 1687-iki folyamodvány eredetijét, a tett csereajánlat elfogadása után is megkapnom; pedig nagyon kíváncsatos volna, ha a még el nem pusztult iratok a történettudomány gyarapítására megmentethetnének.

Hogy a napfényre került 1687-iki czímer- és nemességújító diplomában maga I. Lipót császár s király is ünnepélyesen elismeri Bottyánt nemes családból származottnak, ki csak a háborús idők viszonyosságai által fosztatott meg czímeres-levelétől, — fényesen igazolja az én már 1864-ben, családi följegyzések s káptalani bevallási iratok nyomán tett hasonló állításomat. Álljon itt néhány, eddig ismeretlen adat Bottyán családjáról, t. i. az eredetileg Somogy-megyei *Géres-Káli* (vagy Görös-Gáli) és *Bottyáni Bottyánok*-ról, valamint a később Lévára szakadt hasonlónevű s tán ugyanazonos nemes családról.

A XVI-ik század végén s a XVII-ik elején élt Bottyáni és Géres-Káli Bottyán Kristóf, Zala-vármegyei birtokos nemes, kinek neje Egerallyai Erzse, s fiok az 1630—1640 körül Dunántúl szerepelt Bottyán másként Bottyáni János, kiről a következő hiteles helyi adatok emlékeznek:

1. A veszprémi káptalan gróf Rákóczi Pál országbírónak 1635. Jánosházánál kelt parancsára, Húsvéth Ambró mester-kanonok tagja által a kir. tábla elé idézi Sárkány István kis-komáromi kapitányt, mint a ki Orbovai Jakusith György ó-budai prépostnak és esztergomi

kanonoknak *kis-komáromi tiszttartóját* (provisor) *Vitézlő Bottyán Jánost* (Egregium Joannem Bottyán) a múlt 1634. évben Szent-Mihály nap táján, midőn Kis-Komáromba menne, elfogatta és csak kir. parancsra bocsátá szabadon, s addig is mindig rágalmazta. ¹⁾

2. Ugyancsak a veszprémi káptalannak kiküldötte Gálffi János, és Saári János homo regius, gróf Rákóczi Pál országbíró meghagyására 1635. a kis-komáromi várban, „*Nemes Géres-Kállai Bottyán János*” részére tanúkat hallgatnak ki. Mely tanúvallomásokból kiderül, hogy Domonyai János Deák, Zsófia nevű leánya Deli Tamásné volt, kiknek is leányuk Deli Anna Egeralli Lászlóné vala; mely Egeralli Lászlónétól született Egeralli Erzsébet, *Bottyáni Kristófné*, kiknek fiok a föntebbi Bottyáni János, és hogy Nagy-Geresd falu vér szerint e Bottyán Jánost illetné, mert özanyja Deli Anna egy testvér volt Deli Péterrel, (a kinek ága ú. l. mag nélkül halt ki.) A tanúvallomásokból még az is kiviláglik, hogy Zsabari Domonyai János neje Sárkány Ilona volt, a Sárkány Péter leánya; mely Péternek csak két gyermeke vala: János és ezen Ilona. ²⁾ A tanú, a ki ezeket hiti alatt vallja: Bogách András özvegye, 64 éves. — Azután Kis-Komáromból három napra Szent-Gróthra mentek ki a küldöttek, a hol Egeralli János 50 éves zalabéri nemes és Bitzó István 80 éves agilis, kapornaki lakos tanúkat hallgatták ki. E tanúk szintén erősítik a föntebbieket, és még hozzá Egeralli vallja, hogy Bottyán János a Sár-melléki jószágot is bírta, Bitzó pedig, hogy Deli Lőrincz, György, Péter és Anna — a kiket személyesen ismert, — egy testvérek valának s apjuk Deli Tamás. Vallja továbbá, hogy e jogon Bottyán János a Deliek Zala folyó melletti birtokát is bírja. Ugyanily értelemben vall a negyedik tanú Ns. Gyala Kata kapornaki lakos. ³⁾

3. A veszprémi káptalan bizonyáglevelé 1639-ből, hogy III. Ferdinánd ez évi július 4-én Bécsben kelt parancsára Megyery János kir. ember, és Récesy István hántai prépost, mint káptalani megbízott, e hó 21-én Kis-Komárom várában számosak jelenlétében beiktatták Ns. *Bottyáni Jánost* és tardi Lászlóffy Pált Ghilicze, Fölfalu és Bogdácsa Somogy-vármegyei faluknak és Nagy-Juta szintén so-

¹⁾ Veszprémi káptalani jegyzőkönyv, I. köt. 1635—1654.

²⁾ A Bottyán és Sárkány családok közötti még régebbi összekötetésre nézve l. az 1780-iki elenchus 12. sz. a. okmányát.

³⁾ Veszprémi káptalani jegyzőkönyv, u. o.

mogyi falu fele részének birtokába. Mely beiktatásnak azonban Ghilice és Juta falvakat illetőleg *Ns. Bottyáni László* a maga nevében contradicált. ¹⁾

4. 1639. sept. 14. kelt királyi parancsra a veszprémi káptalan által e hó 27-kén Szántóházy Zsigmond kis-komáromi vice-kapitánynak Somogy- és Baranya-vármegyei több lakott és lakatlan faluk birtokába Veszprém városában végbement beiktatásánál az egyik homo regius *Bottyáni János* volt. ²⁾

5. A veszprémi káptalan III. Ferdinánd királynak 1640. april 20-kán kelt s tardi Lászlóffi Pál és „*Geresd-Gáli Bottyán János*“ részére kiadott parancsára bizonyítja, hogy a múlt évben Somogy-vármegyei főntnevezett birtokaikba való beiktatásuk alkalmával a kir. ember megbetegedvén, újabban Szent-Imrei Márton és Acsádi Benedek kanonok küldettek ki, kik is jelenték, hogy a helyszínén a beiktatásnak senki ellent nem mondott. ³⁾

6. A mindezen káptalani kiadványokban említett Géres-Káli Bottyán vagy Bottyáni János egy kelet nélküli, de legkésőbb 1642-ben írt fölségfolyamodványával *Kapornak* várának néhai Orosz Pál halálával megürült kapitányi tisztsége elnyeréseért esedezik, — tehát immár éltes hadi embernek kellett lennie, a minthogy említi is: „Cum autem et ego iam inde ab ineunte aetate mea tam in Praesidijs Mattis Vrae, quam etiam funesto illo superiorum motuum tempore in campestribus expeditionibus contra perduelles Matti Vrae non imbellem praestiterim operam,“ etc. Kérvényét ajánlják Lippay György egri püspök, Homonnai gr. Drugeth János és Mikulich Tamás. ⁴⁾

Ezen Bottyán Jánosnak, vagy egy más, hasonló nevű, Esztergomba települt családtagnak volt-e fia a nagy hírű kurucz tábornok? biztosan nem tudhatjuk. — A család egyik ága a dunántúli török dúlások következtében Bars-vármegyébe, Lévára szakadt, s

¹⁾ Veszprémi káptalani jegyzőkönyv, I. köt. 1635—1654.

²⁾ Ugyanott.

³⁾ Ugyanott.

⁴⁾ L. *Schmidt*: »Episcopi Agrienses«; Týrnaviae, 1768. III. köt. Lippay 1642-ben szűnt meg egri püspök lenni; Drugeth J. is ekkor volt országbíró és Mikulich személynök.

2. Lakos István és neje Boros Ilona instantiájára idős és ifjabb Bottyán János ellen 1695. a szent-benedeki convent mandatum evocatoriumot bocsát ki, nagyobb hatalmaskodási vád miatt. (Egykorú másolat.)

3. Bottyán Erzsébet, Zólyomi ifj. Szabó János házastársa elismeri, hogy „az én kedves Atyám-Uramtúl Nemzetes Vitézlő Bottyán János Uramtúl és mostoha Anyám-Asszonytúl Závody Erzsébeth Asszonytúl» anyai örökségi részét fölvette. Datum *Levae*, die 19. Januarij 1698. (Eredeti.)

4. Bottyán András, id. Bottyán Jánosnak első nejétől született, ekkor még nőtelen ifjú-legény fia, *Levae*, die 10. Februarij Anno 1700. kelt levelével hasonlóan elismeri, hogy néhai édes-anya hagyatékából őt illető 687 frt 50 dénárt, apjától és mostoha-anyjától fölvelt légyen. Aláírva: „*Ifjabbik* Bottyán András m. k.“ (Eredeti.)

5. Id. Bottyán János 1700. folytában vagy 1701. elején elhalván, első nejétől Hamar Erzsébettől származott gyermekei 1701. november havától 1702. februárig kelt több rendbeli perirataikkal vádat emelnek mostoha-anyjok: özv. Závody Erzsébet ellen, mint a ki »non ita pridem« elhunyt atyjoknak — néhai férjének — lévai házát, *több vármegyékben fekvő jószágait*, továbbá úgy kamatokra kiadott készpénz-tőkéikben, arany- ezüst-mívekben és szobabeli bútorokban, mint lábas-marbakban hátrahagyott és még az ő édes-anyjokkal néhai Hamar Erzsébettel együtt szerzett javait — melyek tehát határozottan őket illetik, — özvegyi jog ezimén maga birodalma alá vette s bírja és usuálja, az ő nyilvánvaló kárukkal és sértődésekkel. Mindezeknek kezökhöz adatását kívánják. (Eredeti periratok a családi és az udv. cancelláriai levéltárban.)

6. Id. Bottyán János özvegye Závody Erzsébet, leánya Bottyán Ilona Boldogházi Kiss Imréné javára 500 db. aranyról a garam-szent-benedeki convent előtt tett bevallását ugyanott visszavonja, 1701. (Eredeti.)

7. Léván 1702. martius 2-án költ egyezséglevél, melynek értelmében Dvornikovics János ítélőmester intésére, a ki előtt pereiket folytatták, néhai id. Bottyán Jánosnak Hamar Erzsébettől született örökösei, a költséges pörlekedést abban hagyván, barátságos kiegyenlítésre lépnek mostoha-anyjukkal Závody Erzsébettel, oly föltétel alatt, hogy a néhai édes-anyjok után általok egyenként fölvelt 687 frt 50

dénáron följül, még apjok s anyjok után 6687 frt 56 dénárt kapjanak az özvegytől, s azzal teljesen és mindenkorra ki lesznek elégítve; a minthogy részint készpénzül, részint adóslevelekkel ki is elégítették. Ezen, a nevezett ítélőmester előtt kelt egyezséglevelet, melyet megváltoztathatlan érvényűnek jelentettek ki, aláírták: *Bottyán Örsébet*, *Zólyomi Szabó Jánosné*; »Szombathy Judith, *néhai iffiabbik Bottyán János* meghagyatott özvegye s két árva fiának Jankónak és Imrének naturalis és legitima tutrix.« *Bottyán Judith* sem élt már ekkor, sőt férje Nemzetes Kún István sem. Hogy ezek árváinak és a távol (vagy külföldi egyetemeken, vagy hadakban) lévő ifjú *Bottyán Andrásnak* osztályrészét nénjök *Bottyán Örsébet* vette légyen kezéhez, hitelesen bizonyítják aláírásaikkal és pecséteikkel Péli Nagy András, Kazy János alispán, Mihálffy András szolgabíró, Veres János, Farkas Sándor, Szöllősy János és Miháll Gáspár Bars-megyei nemesek, kiknek jelenlétében Dvornikovics ítélőmester a peres atyafiakat kiegyeztetete. (Eredeti.)

8. Boldogházi Kiss Imre s neje *Bottyán Ilona*, nemkülönben ennek nővére *Bottyán Katalin* (később *Halász Péterné*), *néhai idősb Bottyán János* leányai, 1704. a szent-benedeki convent előtt ünnepliesen tiltakoznak anyjok *Závody Erzsébet* végrendelete ellen.¹⁾ (Egykorú másolat.)

9. „*Deductio Genealogiae Familiæ Bottyán.*“ Ezen a XVIII-ik század vége felé készült nemzedékrendi táblázat, — mely a *Lévai Bottyán*, *Nemes-Panni Hamar*, *Szabó de Zólyom* alias *Zólyomy*, *Nyár-egyházi Nyáry*, *Dabasi Halász*, *Andrássy*, *Semsey*, *Thaly*, *Laky*, *Balla*, *Győry*, stb. nemes családok osztályos rokonságát tünteti elő, — némi jegyzetekkel is el van látva. E jegyzetek szerint ifj. *Bottyán András*, valamint testvérbátyjának ifj. *Bottyán Jánosnak* *János* és *Imre* nevű két fia, — tehát a *lévai Bottyánok* fiága — mag nélkül halt ki.

Hogy a hős kurucz tábornok ezen *lévai Bottyánokkal* egy vérségből való volt, a következők világosan mutatják, úgymint:

¹⁾ *Závody Erzsébetnek* ugyanis volt még egy, legkisebb leánya *Bottyán Mária*, (utóbb *Petrovay Lászlóné*, majd *Almássy Ferenczné*), kinek azonban gyermekei nem lettek. A végrendelező nyilván ezen, akkor még gyermekleánykát különböztette volt meg végrendeletében, nékjei rovására.

a) 1687-iki czímerújító levelének kelte előtt, sőt még utána is hat évig ő is a lévai Bottyánok 1647-iki armálisában foglalt nemesi czímert használá gyűrűpecsétein. (L. 1691. és 1693-iki levelein lévő pecséteit, 18. és 21. l.)

b) A lévai két Bottyán János — apa és fiú — életében ő, esztergomi Bottyán János ezredes, amazokkal rokoni érintkezésben állá, nekik pénzt kölcsönzött, közös vállalatokba bocsátkozott velök; sőt egy ízben, 1696-ban, mint atyafiak szoktak, pörbe is, (még pedig a teljes névazonosságból eredett tévedés szülte igen eredeti, de csakhamar kiegyenlített pörbe) elegyedett volt lévai idősb Bottyán Jánossal, kinek a pozsonyi Hakszer szintén ágense volt. (L. 28—29. l.) Több adat e perről nincs; úgy látszik, a tévedés kiderülván, a rokonok tüstént kiegyezének.

c) A lévai Bottyánokról családi iratokból bizonyos, hogy kálvinisták valának; a kurucz generálisról is azt állítja a kortárs történetíró Kolinovics Gábor Commentárjaiban, hogy születésére nézve »*Calvini assecla erat*«, a jezsuiták térítették át a séllyei collegiumban, diák korában. —

Ha már Bottyán családjáról ennyit szólottunk: említsük még föl itt magyarázatképen a rokoni kapcsolatot, mely a híres hőst Rákóczi fejedelem helytartójához és fővezéréhez gr. Bercsényi Miklóshoz fűzé. Bercsényi Bottyánhoz szóló leveleiben, mint ennek *sógora* írja alá magát. A vérség így volt: gr. Forgách György érsek-újvári vice-generális nőül bírta gr. Rechberg-Rothenlöwen Mária-Erzsébetet, kitől született Farkas nevű fia. Forgách György ifjan elhúnyván: özvegyét báró, később gróf id. Bercsényi

Miklós tábornok vette el, kiknek fiok vala ifjabb gr. Bercsényi Miklós; a ki tehát Forgách Farkasnak anyúl való testvére. Forgách Farkasnak b. Révay Eleonórától született leányát Juliánát pedig — vagyis Bercsényi Miklós unokahúgát — Bottyán János tábornok vezette oltárhoz.

De Bottyán ezen előkelő házasság által nemcsak a gr. Bercsényiekkel, gr. Forgáchokkal, gr. Pálffyakkal, gr. Eszterházyakkal, gr. Csákyakkal, b. Révayakkal stb. keveredett atyafiságba, — sőt némi távoli rokoni kötelék csatolá őt magához II. Rákóczi Ferencz fejedelemhez is. Tüntesse föl ezt a következő táblázat:

Zeleméry (Kamarás) János, de genere Gúth-Keled. 1540.
(Ruszkai Dobó Anna.)

Zeleméry Miklós. (Henyey Margit.)	Zeleméry László, esztergomi főispán. (Jakusith Scholastica.)
Zeleméry Borbála. (Jorántffy Mihály, zempléni főispán.)	Zeleméry Anna. (b. Forgách András tábornok. 1586. 1612.)
Lorántffy Zsuzsána. (I. Rákóczi György, erdélyi fejedelem.)	gr. Forgách Péter koronaőr, 1633. (b. Újfalusy Katalín.)
II. Rákóczi György, erdélyi fejedelem. (Báthory Zsófia.)	gr. Forgách György, érsek-újvári altábornok. (gr. Rechberg Mária-Erzsébet.)
I. Rákóczi Ferencz, erdélyi vál. fejedelem. (gr. Zrínyi Ilona.)	gr. Forgách Farkas. (b. Révay Eleonóra.)
II. Rákóczi Ferencz, erdélyi és magyarországi fejedelem. (Hesseni Sarolta hgnő.)	gr. Forgách Juliána, Bottyán tábornok neje.

E szerint tehát Rákóczi és Bottyánné a közös Zeleméry-Dobó vérben egy eredetűek.

E családtani vázlatok és a föntebb előrebocsátottak után még csak egy-két rövid megjegyzésünk van. — Esztergom vármegye levéltárából évtizedek

előtt vett jegyzeteink, specialis ok miatt, csak a jelen kötet sajtó alá adása után kerültek kezeink közé; van közöttük egynehány, a melyekről czélszerűnek találtuk itt pótlólag némi emlékezetet tenni.

1. Esztergom vármegye nemeseinek conscriptiójában a XVII-ik század végén s a XVIII-ik elején Bottyán János neve, természetesen, mindenütt bennfoglaltatik; sűrűen előfordúl az a megyei jegyzőkönyvekben is, főként katonai és peres ügyekben. 1692-ben Bottyán már ezredesnek neveztetik; 1693. december 17-kén kelt hivatalos kiadványában pedig így czímezi őt Konkoly László megyei alispán: »Perillustis ac Generosus Dominus Joannes Bottyán, S. C. Regiaeque Mattis *Campestris Generalis Colonellus*«, a mi tábornokként működő, önállóság vezénylő, saját ezredén kívül más csapatok felett is parancsnokló ezredest jelent. Ez így volt; mert Bottyán pl. mint szegedi, vagy később Tisza-Duna-közi parancsnok, egyéb — lovas és gyalog — hadakat is egyaránt vezényelt már 1691—94-ben.

2. Luby Imre esztergomi plebános és az érseki jószágok inspektora, Soár János senator, Pathó Ferencz esztergomi káptalani tisztartó és Sinka György szolgabíró »Strigoný, 1693. dje 13. Januarij« keltű oklevelet állítanak ki, melyben elismerik, hogy »N. V. Bottyán János Oberster Uramtól« vettek föl Esztergom vármegye nevében és megbízásából az 1692. novemberi portiók fedezésére, »mellyet a bennlévő quártélyos kapitánnak kellett adnunk, fl. 700«, azonkívül adott ő Kglme ezen Ns. Vármegye szükségére fl. 150, összesen 850 frtot. — Tehát itt is, úgy mint később a kecskemétiakat s Bars és Hont vármegyét, Bottyán siet szülő megyéjét kisegíteni; és pedig *kamat nélkül*, a mi helyett az van kikötve, hogy ha a kölcsönzött összeget a kitűzött határidőre meg nem adhatnák: 50, esetleg 100 kaszást tartozzanak neki adni annak idején. — Bottyán kezével reá van jegyezve: »Anno 1693. dje 23. Martij vettem föl Sinka György szolgabíró Uramtól fl. 194.« Vagyis részletenként fizetgették vissza a kölcsönt neki.

3. Budaé, dje 28. 7-bris 1703. kelettel a budai cs. kir. »subdelegált Commissió« (olyan helytartótanács-féle) assessorai hivatalos rendeletet küldenek Esztergom vármegyére, hogy addig is, míg a Bottyán János ezredes alatt felállítandó »nemzeti katonaság«, nevezetesen, a

mint el van rendelve, a lovasság Pest és a gyalogság Buda városába vitetnék kvártélyokra: azokat a vármegye etappaliter éllemezze, azon létszám szerint, a mint a nevezett ezredes úr ki fogja mutatni. Mint-hogy pedig ezen katonai évre a vármegyének még 6799 frt hátraléka van: Bottyán ezredes rendeletet vön, hogy Nedeczky Sándor alispán kívánságára adjon ennek keze alá katonaságából karhatalmúl annyit, a mennyi azon adóhátralékok behajtására elegendő leszen.

4. Lipót király 1703. oct. 2-kán Ebersdorffból Esztergom és Komárom megyékhez intézett rendeletének eredeti kiadványa, melyet a 120. l. fogalmazványból közlünk, megvan a megye levéltárában. Kívül rájegyezve: »1703. 12. 8-bris in Congregatione publicatum.« Ugyanott megvan a budai delegált Commissió 1703. oct. 4-iki meghagyása is a megyére, hogy mivel Bottyán János ezredesnek a zavarók ellen gyűjtött lovas és gyalog hada immár napról napra »sat copiosus et conductus« szaporodik és hadakozik is: tehát a vármegye naponként 150 oralis és 60 equilis portiót szolgáltatasson ki, adójába leendő betudás mellett, számukra.

5. A vármegye levéltárából megemlíjtük még, hogy Bottyán esztergomi curiájának örökösödési, illetőleg birtoklási vitás ügye a kir. fiscus, a tényleges birtokló Kukländer cs. tbk. és a vérségi örökös Szabó Mojzes között, Esztergom vármegye 1711. július 1-jén tartott közgyűlésén tárgyalatott, — a hol is a szathmári békekötés hatályával jogai teljes élvezetébe lépett igényperes Szabó, jogainak érvényesítése végett az illetékes forumokhoz utasított; azaz: a vármegye nem birkózhatott meg a hatalmas cs. tbkkal és cs. kir. fiscussal.

Végül megjegyezzük, hogy miután a jelen kötet már úgy is szokatlanul terjedelmessé nőtt: a Bottyán jog- és birtokviszonyaira s hagyatékára vonatkozó hosszadalmas, czikornyás stýlus curiálisban írt törvénykezési okmányok legtöbbjét jónak láttuk rövidítve, vagy kivonatozva közölni. Ügyeltünk azonban a lényeg hű visszaadására, és hogy a tartalomból semmi, a mi történelmi beccsel bír, el ne maradjon. A hol ilyen mozzanat sok van: ott az okmányt egész terjedelemben lenyomattuk.

Jegyzeteink az itt-ott előforduló homályos helyeket, vagy félremagyarázható vonatkozásokat, azt hiszszük, földerítik; azért a hol kellett, igyekeztünk velők a t. olvasó tájékozására bővebben szolgálni.

A ki csak a diplomatiái cselszövények tekervé-
nyeiben gyönyörködik, — e lapokat hasztalan for-
gatja; de a ki az országok sorsát intéző *hadtörténelem*,
a katonai élet változó fejleményeinek, az egymást űző
események rohamos áradatának friss, közvetlen szem-
léletében kedvét leli s a *nemzeti jellem* sokszor meg-
ragadó tünetekben nyilvánuló jelenségeit akarja tanul-
mányozni, — az e könyvben rakott tárházra talál.

Budapesten, 1883. május 23-kán.

Thaly Kálmán,

a magy. tud. Akadémia r. tagja.

BOTTYÁN TÁBORNOK LEVELEZÉSEI.

1.

Bottyán János kezeslevele a kecskemétiéért.

Én Bottyán János, Kegyelmes Urunk ő Főlsége esztergami lovas Fő-Hadnagyja, adom tudására mindeneknek az kiknek illik, ezen levelem rendiben, hogy magam szabad jóakaratomból lettem kezesse Méltóságos Gróff Csáky László Uramnak ő Nagyságának, Kecskeméten lakozó Kalocsa János, Király István, Szabó István, Kozma Jakab, Szívós János, Balassa István, Halyagos János, Szovány Miklós, Ágoston István és Márkus Lőrincz s Borsos Istványért, mátúl fogva bis-quin-denáig, tudniillik ad diem 8. X-bris, Boldogasszony fogantatása napjáig, ezerkétszáz forintig. Az minémő quártélyt említett Gróff Uram ő Nagyságának Kecskemét várossát rendelvén tavali esztendőben Commissárius Uram ő Nagysága, és azon quártélyért ez óráig egy pénzt sem fizettenek ő Nagyságának, — kire nézve Gróff Uram ő Nagysága megemléttet kecskemétieknek Tatában marháikat arestáltatván, s különben főlszabadétások nem lehetett: hanem az én kezességemre bocsátotta el ő Nagysága főembere Nemzetes Vitézlő Hercvath József Uram, az megírt ezerkétszáz forintban. Obligálom magamat ezen kezeslevelemben, hogy az megírt terminusra a nevezett summát simul et semel Gróff Uram ő Nagyságának plenarie leteszem és ő Nagyságát contentálom, — félretévén és ki-rekesztvén minden kigondolható procátori fogásokat, exceptiót és contradictiót és minden terminusi időmúlásokat. Ha pedig ezen obligatoriámnak a terminusra eleget nem tennék, és akármi okból elmúlatnám: adok teljes hatalmat Gróff Csáky

László Uramnak ő Nagyságának, ez kezeslevelem erejével szabadon hozzám nyúlhasson és megvehesse rajtam ő Nagysága mind egy pénzig azon summát; ez levelem ereje ellen pedig semminémő procátori fogás, exceptio, contradictio ne suffragálhasson. Kinek nagyobb bizonyására és elhitére adtam ez kezeslevelemet Gróff Uram ő Nagyságának, tulajdon pecséttemmel is megerősésvén. Actum Tatae, 9. Novembris 1685.

Idem qui supra :

Esztergami Fő-Hadnagy

*Bottyán János m. k. *)*

P. H.

Quod praesens copia cum suo vero originali collata et per me correcta sit, praesentibus attestor. Viennae, 26. Martij 1700.

Stephanus Jeszenszky

Suae Celsitudinis Palatinalis

Cancellariae Expeditor m. p.

(Kecskemét városa levéltárában, Bottyánnak 1700. april 27-én Esztergomból a kecskeméti tanácshoz írt eredeti leveléhez mellékelve levő egykorú, hitelesített másolat.)

2.

Bottyán a bajnai uradalmat zálogba veszi.

En Kerekes Éva, elsőben Néhai Nemzetes és Vitézlő Szlavniczai Sándor Mihály, most penig Néhai Nemzetes és

*) Ez a legrégibb keletű levél, melyet Bottyántól bírnak; a legrégibb *levéltári* adat pedig a kir. Curia irattárában lévő Bottyán-örökségi periratokban fordul elő, midőn első neje rokonai hivatkoznak, hogy Bottyán 1683-ban, a töröknek Bécs felé nyomulásakor, minden lovát, marháját stb. elveszté. Ez után következik *íjj. gr. Zichy István* győri egyik altábornoknak a győri másik altbkhhoz *gr. Eszterházy János*hoz Győről, 1684. aug. 6-án írott levele: »Nem tudom, másnak vagyon-e ottan (Buda körül) nyeresége az törökéből: de *Bottyánnak az váczí kapitánnak* valóban van, . . . számlálhatatlan marhát hajtván ide.« (Gróf Eszterházy-levéltár, Pozsonyban.) Kiderül ebből, hogy Buda várának 1684-iki ostroma idejében, az elfoglalt Vácznak kapitánya ő vala. *Kürtössy István* esztergomi parancsnok 1684. dec. 11-kén *gr. Eszterházy János*hoz intézett levele szerint azonban Bottyán ekkor már ismét Esztergomban volt, egy lovas sereg élén, de tavaszra máshová, ú. l. a táborra készülé. (U. o.)

Vitézlő Némethi Mátyás meghagyott özvegye, adom tudtára mindeneknek a kiknek illik, hogy az minémű jószágot bírtam Esztergham vármegyében, úgymint Sáp, Sári-Sáp, Babály és Bajna falukat, öt pusztával együtt, eo jure quo magam bírtam, adtam és engedtem Nemzetes és Vitézlő *Bottyán János* Úrnak, Kegyelmes Urunk ő Fölsége *zsámbéki Kapitányának* in et pro fl. 2500, fl. bis mille quingentis, usque ad Annos quindecim irredemptibiliter, és feleségének Nemzetes *Lakatos Judith* Asszonnak ő Kglmének, illy conditio alatt, hogy, ha az idő alatt ő Kglmeknek halomások történnék: tehát ipso facto nem más idegen, hanem én magam és successorim, depositis deponendis, kezemhez válthassam az ő Kglmeknek successoritúl. 2-do. Holott pedig ő Kglmek az idő eltelési alatt azon jószág eladására és zálogosítására szorúlna: tehát ő Kglme engemet és gyermekimet, successorimat tartozik ante bimestre spatium admoneálni, admoneálván pedig, és nem akarnánk kiváltani: tehát annak adhassa zálogban ő Kglme, a kinek akarja adni. Az szokott evictiót pedig magamra vállalván contra legitimos Impetitores Juridicos et Actores, ut tartozom azon jószágban ő Kglmeket megoltalmazni; kitelvé pedig az megírt idő: ha mikor akarom, vagy haeresim és successorim, tehát mindenkor absque ulla tergiversatione kiválthassuk. Kírúl adtam ezen leveletem, Sándor Menyhárt fiam mint ebben lévő plenipotentíarius kezeírása és pecsétje alatt. Györött, 19. Aprilis 1687.

Per me *Melchior* Sándor

tanquam per plenipotentiarium m. p. L. S.

Coram me *Andrea Szabadi*

Comitatus Jaurinensis Jurato Notario m. p.

L. S.

Kívül: »Bottyán János Uram bajnai jószágárúl emanáltatott contractus copíája.«

(Egykorú másolat, Komárom vármegyei Csep nemes közbirtokosság levéltárában.)

3.

Bottyán kérvénye I. Lipót királyhoz, nemesség-újításért.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas!

Domine, Domine naturaliter Clementissime!

Divina sic cooperante Providentia, Majestati Vestrae Sacratissimae siquidem a triginta Annorum decursu fidelia semper servitia conabar praestare, et inter coetera obsessio a Turcis Strigonio (tunc ibidem Supremus Ductor Militum existens) illud ipsum confirmavi, non exigua vulnera accipiendo, sumptibus proprijs non parcendo, Haidones pro bono Vestrae Majestatis Sacratissimae exolvendo conservavi. Nunc iterum Praesidj Zámბék ex indultu ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae Vice-Capitaneus sum factus. — Cum autem *Genitorum ac Praedecessorum meorum nobilitaris praerogativae Armales injuria temporum deperditae essent*: ideo Majestati Vestrae Sacratissimae de genu humillime supplico, quatenus intuitu etiam exposit praestandorum fidelium servitiorum, me et successores meos utriusque sexus *iterato* inter legitimos ac indubitatos Regni Hungariae Nobiles *readnumerare* clementissime dignaretur. Quam Majestatis Vestrae Sacratissimae gratiam aeternis fidelibus obsequijs demereri cum successoribus contendo.

Majestatis Vestrae Sacratissimae

humillimus perpetuoque fidelis subditus

Joannes Bottyán m. p.

Külczim: »Ad Sacratissimam Romanorum Imperatoriam ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Regiam Majestatem etc. Dominum Dominum naturaliter clementissimum — Demisse Memoriale — Joannis Bottyán.«

Kívül, másik felől: »Joanni Bottyán — Sua Sacratissima Caesarea et Regia Majestas — Viennae, dje 18. Mensis Maý Anno Domini 1687.«

(Bottyán nemesi czímerének rajza.)

Petrus Korompay

El. Eppus Nittriensis m. p.

Humillime recommendo Majestati Vestrae Sacratissimae
introscriptum Officiale, utpote Majestatis Vestrae *veteranum*
servum ac subditum, *Militemque insignem et benemeritum.*

Majestatis Vestrae Sacratissimae

subditi humillimi

*Joannes Esterházy m. p. *)*

Debitae animi submissione eundem Instantem recom-
mendat Sacratissimae Majestati Vestrae

*Stephanus Koháry m. p. **)*

(Eredeti, Létzfalvi Gyárfas Zsigmond úr gyűjteményében, Déván.)

4.

Bottján nemesség-újító levele.

— 1687. május 18. —

NOS LEOPOLDVS Dei Gratia Electvs Romanorvm

Imperator semper Augustus, ac Germania, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclauoniae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex; Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Stýriae, Carinthiae, Carnioliae; Marchio Moraviae, Dux Lucemburgiae, ac superioris et inferioris Silesiae, Wierthembergae et Thaeckae;

Princeps Sueviae; Comes Habsburgi, Týrolis, Ferreti, Kyburgi et Goritiae; Landtgravius Alsatie; Marchio Sacri Romani Impery supra Anasum, Burgouiae, ac superioris et inferioris Lusatie; Dominus Marchiae Sclauonicae, Portus Naonis et Salinarum, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit Vniuersis. Quod Nos cum ad nonnullorum Fidelium nostrorum humillimam supplicationem, nostrae propterea factam Maiestati, tum uero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus seruitys Fidelis nostri

*) Győri és Győr-vidéki vice-generális.

**) Érsek-újvári és bányavidéki vice-generális.

IOANNIS BOTTYÁN, quae ipse sacrae primum Regni nostri Hungariae Coronae, et deinde Maiestati quoque nostrae, pro locorum et temporum uarietate atque occasionum exigentia, fideliter et constanter exhibuit et impendit, ac imposterum quoque pari fidelitatis et constantiae feruore se se exhibere et impendere velle pollicetur. Cum igitur ob id, tum uero ex gratia et munificentia nostra Regia, qua quosque de Nobis et Republica Christiana benemeritos ac uirtutis colendae studiosos, Praedecessorum nostrorum Diuorum quondam Hungariae Regum exemplo prosecui, eisque certa uirtutum suarum monimenta, quae ad maiora quaeque praestanda eos incitare possent, decernere consueuimus, Eundem itaque IOANNEM BOTTYÁN, *tamquam antea quoque Nobilitatibus Literis functum, uerum Iniuria Temporum priuatum, rursus ac denuo in numerum et Coetum verorum atque indubitatorum memorati Regni nostri Hungariae, Partiumque eidem annexarum Nobilium*, de Regia nostra potestatis plenitudine et gratia speciali duximus annumerandum, cooptandum et adscribendum, Annuentes et ex certa nostra scientia animoque deliberato Concedentes, ut ipsi a modo imposterum, futuris et perpetuis semper Temporibus, omnibus illis gratiis, honoribus, Indultis, Priuilegiis, Libertatibus, Iuribus, Praerogatiuis et Immunitatibus, quibus coeteri veri, antiqui et indubitati memorati Regni nostri Hungariae, Partiumque Eidem annexarum Nobiles, hactenus quomodolibet de Iure, vel antiqua consuetudine usi sunt et gauisi, utunturque et gaudent, uti, frui, et gaudere possint ac valeant, haeredesque ac posteritates ipsorum utriusque sexus uniuersi ualeant atque possint. In cuius quidem nostrae erga eos exhibitae gratiae et clementiae ac liberalitatis testimonium, veraeque et indubitatae Nobilitatis Signum, haec Arma, seu Nobilitatis Insignia, Scutum nimirum militari erectum Coelestini Coloris, fundum illius uiridi latepatenti Campo interoccupante, super quo Rundella, siue Propugnaculum rotundum, quinque quadriangularibus Columnis paruis exornatum, Portamque maiorem continens, in qua Vir Patrium ad morem indutus, flaua nimirum Tunica, Caligis rubris, Cothurnis, Clamide, Pileoque pariter rubris, ac Pennis Aquilinis uenuste exornato, dextram eleuando, frameamque

fortiter comprimens, albo ac in rursus protenso Equo insidere, in dextramque Scuti partem conuersus esse cernitur. Scuto demum incumbentem Galeam militarem craticulatam siue apertam, Regio Diademate Brachium humanum ferrea manica indutum, framcamque ostentans, super qua Caput Turcicum sanguineque madens, proferente ornatam. A summitate uero, siue Cono Galeae lacinys seu lemniscys, hinc flavis et coeruleis, illinc uero candidis et rubris, in Scuti extremitates se se placide diffundantibus, Scutumque ipsum decenter ac venuste exornantibus. Quemadmodum hac omnia in principio, siue Capite praesentium Literarum nostrarum Pictoris edocta manu et Artificio propriys et genuinis suis coloribus clarius depicta et ob oculos praesentium lucidius posita esse conspiciuntur, Eidem IOANNI BOTTYÁN, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus uniuersis gratiose danda duximus et conferenda. Decernentes et ex certa nostra Scientia, animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo imposterum futuris et perpetuis semper Temporibus, eadem Arma seu Nobilitatis Insignia, more aliorum uerorum et indubitatorum memorati Regni nostri Hungariae, Partiumque eidem annexarum Nobilium, sub ysdem Iuribus, Praerogatiuis, indultis, libertatibus, Priuilegijs et Immunitatibus, quibus ipsi natura, uel antiqua Consuetudine usi sunt et gauisi, utunturque et gaudent ubique, in Certaminibus, Praelys, Pugnis, hastiludys, Torneamentis, Duellis, Monomachys, alysque omnibus et singulis ac quibuscumque Exercitijs militaribus et Nobilitaribus, necnon Sigillis, Velis, Cortinis, Aulaeis, Annulis, Vexillis, Clypeis, Tentorijs, Domibus et Sepulchris, generaliter uero in quarumlibet Rerum et Expeditionum generibus, sub merae, uerae, vetustae ac syncerae Nobilitatis Titulo, quo eos ab omnibus cuiuscunque status, gradus, honoris, conditionis, dignitatis et praeeminentiae homines existant insignitos et ordinatos, dici, nominari, haberiue et reputari uolumus et mandamus, ferre, gestare, illisque in acuum uti, frui et gaudere possint ac ualeant, haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus uniuersi ualeant atque possint. Imo nobilitamus, damus et concessimus praesentium per vigorem. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes Literas nostras, Secreto Sigillo nostro,

quo ut Rex Hungariae utimur, impendenti communitas, Eidem IOANNI BOTTYÁN, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus uniuersis gratiose dandas duximus et concedendas. Datum per manus fidelis nostri Nobis dilecti Reuerendi Petri Korompay, electi Episcopi Nittriensis, Locique et Comitatus eiusdem supremi ac perpetui Comitis, Consiliarij nostri et Aulae nostrae per Hungariam Cancellarij, in Ciuitate nostra Vienna, Austriae, die *Decima Octava Mensis Maij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Octuagesimo septimo*; Regnorum nostrorum Romani Vigesimo nono, Hungariae et reliquorum Trigesimo secundo, Bohemiae uero Anno Trigesimo primo. Reuerendissimis ac Venerabilibus in Christo Patribus, Dominis Georgio Széchény Metropolitanae Strigoniensis; Fratre Martino Borkouich Colocensis et Bacchiensis Ecclesiarum canonice unitarum Archi-Episcopis; Georgio Fenyessy electo Agriensis, praefato Martino Borkouich Administratore Zágrabiensis; antelato Petro Korompay el. dictae Nittriensis; Leopoldo Sanctae Romanae Ecclesiae Praesbitero Cardinale a Kolonich Jauriensis; Stephano Kada el. Transylvaniensis; Fratre Paulo Széchény el. Weszprimiensis; Nicolao Balogh Vácziensis; Michaële Duornikonich el. Csánádiensis; sede Episcopatus Quinque-Ecclesiensis vacante; Francisco Janý el. Sýrmiensis; Godefrido Kapaun el. Samandriensis; Andrea Péterffy el. Nouiensis; Francisco Csikuliný el. Scopiensis; Comite Walentino Drugeth de Homonna el. Corbauiensis; Iacobo Hasco el. Rosnensis; Alexandro Mikulich el. Tinniniensis; Matthia Radonay el. Scardonensis; sede Episcopatum Segniensis et Modrusiensis uacante; Fratre Nicolao Plumbeo Bosnensis Ecclesiarum Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Item Spectabilibus ac Magnificis Comite Paulo Eszterházy de Galántha, perpetuo in Fraknó, Aurei Velleris Equite, dicti Regni nostri Hungariae Palatino; Comite Nicolao Draskouich de Trakostyán, Iudice Curiae nostrae Regiae; Comite Nicolao Erdődy de Monyorókerék, antelatorum Dalmatiae, Croatiae, Sclauoniaeque Regnorum nostrorum Bano; Comite Emerico similiter Erdődy de dicta Monyorókerék, Tauernicorum, Comite Adamo a Zrínio Agazonum, Comite Georgio Erdődy pariter de dicta Monyoró-

kerék Cubiculariorum, Comite Stephano Zichy seniore, Ianitorum, Comite Georgio Illyésházy de eadem, Dapiferorum, Comite Adamo de Battyán Pincernarum, Comite Joanne Draskouich de supra attacta Trakostyán Curiae nostrorum Regalium in Hungaria Magistris; ac Comite Joanne Pálffy ab Erdőd Comite Posoniensi, coeterisque quamplurimis toties fati Regni nostri HVNGARIAE Comitatus tenentibus et Honores.

Leopoldus m. p.

Petrus Korompaý

El. Episcopus Nittriciensis m. p.

Joannes Maholány m. p.

Alól, a czímer-újító levél jobb sarkán:

Anno Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo primo, Feria sexta post Dominicam Miserere, in Generali Congregatione Comitatus Strigoniensis, in Interiori Civitate nominis ejusdem celebrata, praesentes Literae Suae Majestatis Sacratissimae Armales Privilegiales (perlectae ac publicatae) per me Ladislaum Konkoly, praelibati Comitatus Strigoniensis

Surrogatum Notarium m. p.

(Eredeti diploma, igen nagy, széttárt pergamen-lapra díszesen írva. Leopold neve és címei feltűnő nagy és ékes betűkkel, arannyal, vörös és kék színekkel írvák; Bottyán neve is mindenkor nagy betűkkel s arannyal. A gondosan festett ékes czímert négyszögű aranykeret, s ezen belől, arany-díszes zöld pálmakoszorú fogja körül. E koszorú fölött középen a császári koronás czímer, s a sarkokban fölül jobbról Magyar-, balról Csehország, alól pedig Dalmátia és Horvátország czímeres pajzsai. A koszorún belől arany-czirádákkal ezírázott rózsaszínű tér, mely fölött az adományozott és a szövegben részletesen leírt nemesi czímer látható, ékesen festve, — kivált a paizsbeli magyar lovas vitéz alakja nagyon szép miniatur-festés; daczára az alak kicsinységének: a lovag hatalmas, magyaros fekete bajusza és szemei, görbe kardjának aranymarkolat-védője, a két szál lobogó sastoll a csúcsos, piros csákójú, perémes kalpagon; a panyókára vetett mente aranyzsinórjai, a paripa arany-homlokeltője, kantárja, szügyelője; a csótár díszítései, stb. mind szépen kivethetők. Azonban, a vitéz czizmája nem mint a szövegben áll: *piros*, hanem — öltözkéki szempontból a piros nadrághoz helyesen — *sárga*. A szintén igen finoman rajzolt sisak nyitott aranykoronájából kiemelkedő kar csak könyéken alól karvasas — illetőleg vaskeztűs, — könyéken fölül piros, (t. i. a dohmány újja.) A kard éle a levágott török főtől véres; a varkocsos fő szintén jeles miniatur-mű; szemöldei, lehúnyt szemei, lecsüngő

törökös bajusza, keleties arcvonásai jól látszanak. A vértet környező ékes foszladékok vörös színe még élénk: de a kék már hamvassá vált, s az arany és ezüst színét veszíté. A czímerlevél hajtásainál a közöpen néhány helyütt már oly kikopott és szakadozott, hogy egy-két szó csakis az értelem segélyével egészíthető ki. Az uralkodó és a cancellár aláírásai még épek, Maholányié már el van mosódva. A függő-pecsét ma már hiányzik, csupán a zsinór befogadására szolgált kerek lyukacsok láthatók a hártyán.)

(A czímerlevél eredetije jelenleg, Létzfalvi Gyárfás Zsigmond úrtól, Déváról, csere útján, gyűjteményemben van.)

5.

Báró Beck budai tábornok, Bottyán János zsámbéki kapitányhoz.

Generose Domine Vice-Capitaneae!
Domine Praehonorande!

Quandoquidem Illustrissimus Dominus Vice-Generalis Comes Stephanus Koháry cum militia sua versus Albam Regalem in certis arduis servitj's Suae Majestatis Sacrae tendit, ut in Districtu illo, ea quae Sua Majestas Sacrae demandavit, effectuari queant;

Hinc Dominatio Vestra Generosa hisce amicabiliter requiritur: dignetur eadem juxta zelum quem semper in servitj's Domini nostri Clementissimi demonstravit, cum militibus suis praesidiarijs, supranominato Illustrissimo Domino Vice-Generali pro omni possibilitate assistere, seque Eidem adungere, quo eo punctualiter et citius mandatum Caesareum ad effectum pervenire possit. Non dubito, quin Eadem ad effectuationem illius omnibus viribus adlaborabit; et maneo in reliquo

Generosae Dominationis Vestrae
Budae, die 17. Julj 1687.

servitor paratus
M. Leop. Baron de Beeck, m. p.

Külczim: Generoso Domino Joanni Bottaj (sic!) Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis constituto Vice-Capitano praesidj Zambökiensis, Domino Honorando. — Zamböck.
P. H.

(Eredeti, csak az aláírás sajátkezű. A gr. Eszterházyak cseszneki ágának levéltárában Pozsonyban, gr. Eszterházy János győri vice-generális correspondentiái közt, a kinek e levelet Bottyán, mint közvetlen parancsnokának, tudomásúl beküldé. Megjegyezzük, hogy Bottyán ezen év nyarán, legalább július havának második felében, a még török-birta *Székes-Fehérvár* szorongatásában vett igen élénk részt gr. Koháry István parancsnoksága alatt, mint ez ifj. gr. Zichy Istvánnak ugyanekkor Eszterházy Jánoshoz írott leveleiből látható. Később ú. l., Koháryval együtt, vitéz lovasságával lement a nagy táborra Mohácshoz, s részt vón a nagyharsányi döntő diadalban. U. o.)

6.

Bottyán János, gr. Eszterházy János győri vice-generálisnak.

Alázatos szolgálatomat ajánlom

Nagyságodnak.

Nagyságos, nékem Kegyelmes Uram! Az mint Nagyságod előtt minapi létemben fogadtam: pribék Szíártó felől mi-hent bizonyos hírt hallok, tudósítani Nagyságodat el nem múlatom, — mai nap első mise után esztergami házomtól Zsámbékra mentem volna: az várostúl nem messze azon hírt küldé sietve hozzám zsámbéki hadnagy uram, melyet in inclusis küldök Nagyságodnak,*) csötörtökön reggel beérkezvén pribék Szíártó,**) mikor az nagy lövések hallattanak *Fejérváratt* ;***) nem kétlem, vagyon Nagyságodnak hírévé. Azért, ha úgy tetszenék Nagyságodnak édes Nagyságos Uram, ha mód volna benne, Szilvásit ha béküldhetném az pribékhez: mindennemű dolgok felől voltaképpen bizony tudósítana az pribék, az előbbeni szándéka szerint, szent lélek munkálkodván benne, s talám kijönne, többet is az javában kihozna benne.

Az török rabok végett mit poroncsoljon Kegyelmes Urunk ő Felsége Nagyságod által, az béeresztése végett, — igenis, a tévő leszek. Ma mégyek Zsámbékra, egy nap megnyugodván, másnap Fehérvár alá mégyek az magam seregével;

*) A melléklet ma már hiányzik.

**) E két szavat Bottyán sajátkezűleg toldotta be, a mint látszik, diákja által íratott levélbe.

***) Ez a szó is Bottyán betoldása.

Isten szerencsét adván, tudósítom Nagyságodat. — Az pribék kilencz lóval jött be Fejérvárra.

Ezzel Isten tartsa Nagyságodat, romlott hazánk javára!

Nagyságodnak

Raptim Strigony Die 14.

alázatos szolgálója

Martý Anno 1688.

Bottyán János m. k.

Külczim: Illustrissimo Comiti Domino Domino Joanni Esterházy de Galántha, Sacr. Caesar. Raeque Mattis Praesidý Jaurinensis Eorumque Praesidiorum (Confiniorum) adjacentium Vice-Generali. (Titulus plenus cum honore.) Dno Dno mihi mult. honorando. — Jaurini. Cito, cito, citius, citius, citissime, citissime. P. H.

(Eredeti a gr. Eszterházyak eszeszneki ága levéltárában Pozsonyban. Botyánnak az e levélre nyomott ép gyűrűpecsétjén még nem a megelőző évben nyert czímerújító levelében adományozott czímere látható: hanem úgy a vértén, mint a sisak felett is egy karvasas kar, mely törökfejes paltost tart. A sisak mellett I. B. betűk.)

7.

Édrý Jakab esztergomi alparancsnok, gr. Eszterházy János győri vice-generálishoz.

Nagyságodnak mint Kegyelmes Uramnak
ajánlom alázatos szolgálatomat.

Isten minden kívánta jókkal áldja meg Nagyságodat. Minémű bulyákat*) és másféle cselédet fejérváriak közzül száz és húszig valót hajtottak be Zsámbékban mostanság, — nem kétlem, Kegyelmes Uram, *Bottyán János* Uram eléggé Nagyságodnak megírta; minthogy pedig Kegyelmes Uram, az én katonáim is ott vannak: azért én is nem akarám elmulatni, hogy Nagyságodat ez eránt ne tudósítanám. — Ezen szegín tatai császárnak**) volna kedve reá, hogy ide közinkben jőne lakóul; mivel úgy is illetén mesterember nélkül igen szükössek vagyunk: kérem alázatossan Nagyságodat: Nagyságod engedelmeiből hadd jöhessen közinkben, a mint szegín

*) Török rabnóket.

**) Kardműves, fegyverkovács.

Kürtössy István Uramnak *) meg is engedte volt Nagyságod; ne kellessék az ittváló vitézlő rendnek csak egy szablya-köszörlülésért is Lévára, Komáromban és más távul való helyekben fáradni.

In reliquo kívánom, tartsa Isten Nagyságodat számos esztendőkhig szerencsésen!

Datum Strigonÿ, die 23. Martÿ 1688.

Nagyságodnak

alázatos és köteles szolgálja

Fárÿ Jacob m. k.

Külczim: Illrmo Duo Comiti Joanni Eszterházy de Galántha, Arcis Csesznek Haereditario Domino, S. C. R. Mattis Consiliario, Camerario, Praesidÿ Jaurinensis, Confiniorumque eidem annexorum Vice-Generali Capitano etc. Dno mihi cōlendissimo. — Jaurini.

P. H.

(Eredeti a gr. Eszterházyak cseszneki ágának levéltárában Pozsonyban.
Csak az aláírás sajátkezű.)

8.

Inhibitorium pro Joanne Bottyán.

Leopoldus, etc. Fidelibus nostris Spectabili ac Magnifico Comiti Stephano Ziczj junior, veluti Praesidÿ nostri Jauriensis et decretaliter eo applicatorum Confiniorum Vice-Generali, Egregio item Francisco Nagy de Wasarheli, ejusdem Praesidÿ nostri Judici Bellico, alÿsque negotio in infranotato praetensis Judicibus, cum praesentibus requirendis, salutem et gratiam. Expositum est Majestati nostrae nomine et in persona Fidelis nostri Egregÿ *Joannis Bottyán*. Qualiter Tu Vice-Generalis, eundem Exponentem, occasione et praetextu praetensae certae ejusdem violentiae, primo per se pro undecima, ex post vero ejusdem termini dilatione per dictum Franciscum Nagy Judicem Bellicum ejdem intimata, medio ejusdem Judicis iterum pro 23. diebus Mensis Februarÿ jam praeteriti ad Sedem Bellicam citari et certificari quidem fecisses; nescitur tamen, quibus ex considerationibus non expe-

*) Volt esztergomi kapitány.

ctato dicto ultimo, in diem uti praefatum 23. Februarj praefixo termino: in priori diei, videlicet 11. ejusdem Mensis termino, ipsum Exponentem non comparentem convinci et in poena quinque millium florenorum, amissioneque capitis aggravari fecisses, et nefors ejusmodi sententiam Tuam Executioni etiam demandare proponeres. Cum autem actus violentiarum *inter personas Nobiles* patrati, non praemissum Judicatum Bellicum, tamen Comitatus haberent Forum et Magistratum, neque ex eo quod idem Exponens militaris vir esset, pro decretali Officiali militari reputari et occasione violentiae ad forum militari trahi quieret, praeter casus in Articulo 21. Anni 1659. denotatos; sed nec in termino undecimae diei idem Exponens convinci potuisset, tanquam termino quam per ultimariam citationem mortificato, contra positivam Regni Legem, in Articulo 32. Anni 1681. expressam, juxta quam Judicium praemissum esset nullum, et libere sese idem Exponens non solum praerogativa Nobilitaris, verum etiam per oppositionem Executioni tali Judicio mediante intendendae opponere valeret. Imo tales processus illegitimus juxta Conditionem 5. Diplomatis nostri regj nullatenus admittere nostrae regiae incumberet authoritati. Pro eo Nos etiam ipsum Exponentem, tam in persona, quam Bonis, rebusque ipsius universis in nostram suscipientes regiam protectionem, Vobis quibus supra, harum serio, firmiter committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, Eodem Exponenti ratione ex praevia Executione quapiam in persona, vel Bonis ac rebus ipsius damnificare praesumatis vel sitis ausi modo aliquali; quin potius ab omni Executione, damnificatione, inquietationeque ejusdem Exponentis supersedere et partem adversam ad competentem suum forum pro prosequendis suis praetensionibus relegare, vel vero Nobis genuinam Informationem submittere, ab ulteriorique benigne resolutione nostra praestolari modis omnibus debeatis ac teneamini. Communi svadente Justitia. Secus nec facturi. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, die 9. Mensis Martj Anno Domini 1689.

Lejebb, más, egykorú írással: Spectabili ac Magnifico Domino Joanni Maholáni Prothonotario (pleno titulo) Do-

mino et Amico confidentissimo. P. H. (Kis gyűrűpecsét, mely-
lyel lezárva e conceptus úgylátszik, előlegesen közöltetett b.
Maholányi nádori ítélőmesterrel.)

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 95.

Anni 1689.)

9.

*Szerződés Bottján és Tárnoki György között, dobozi pusztát
illető.*

Én Tatában lakozó Tárnoki György, alias Szabó, Ke-
gyelmes Urunk ö Főlsége tatai harminczadossa, ezen levelem-
ben töttem *Bottján Urammal, Kegyelmes Urunk ö Főlsége
Mezei-Kapitányával* ilyen vígezist az dobosi pusztá felől, mely
Tabajd és Csút között vagyon. *) Mivelhogy énneköm az ta-
bajdi jobbágyok azzal az adósságokkal, kit Pap Miklósnak
vagy Dobossi Miklósnak esztendőnként adtanak dobosi pusztá-
tátul, igön nagy galibát és költségöt szörzötte nek, noha Pap
Miklós, a ki hamissan nevezte magát Dobossi Bertalan atyja-
fiának, hamissan informáltatván magát, mintha Dobosnak ura
nem lött volna: fölkérte más hamis és hijában való Dobosi
Bertalan levele mellett, kit vött Samarjában egy vörös szobo-
nyon Dobosi Imre maradékitul; kit midőn bírnya akart volna
az hamis szökött jobbágy, kinek igaz neve volt Pap Miklós, a
ki ugyan Tabajdon lött ez világra is, és az atyjának neve volt
Pap Bálint, elszökvén Tabajdrul, Csútra mönt lakni, és az
egy vörös szubonyon vött levéllel akarta Dobost az maga tu-
lajdon urátul Bárius Andrástul elfoglalni. Mellyet az tabaj-
diak az dobosi rétben előfognán, igön mögvertenek és rúd-
ban vetvén, kötözve vittének Tabajdon az kalodában, hogy onnan
másnap az uroknak vigyék mint hatalmaskodó szökött jobbá-
gyot; de ítszakán az kalodából elszökött, és csakugyan ismét
Komáromból akarván hatalmaskodni tabajdiak ellen: azon-
ban tabajdiak Báriusnak, akkorbéli földesuroknak hírt adta-
nak, és alájövén Komárom Vármögyére Bárius, az tabajdiak
akkorbéli ura, mutatván igazságát az Vármögye gyűlésé-
ben, hogy Doboz nevő praediumot szintén azon igazzal bírta,
valamint Tabajdot; melyről nyilvánvaló igazságát látván az

*) Bottján ekkor Tabajdnak zálogjogon földesura volt.

Nemös Vármögye: az Nemös Vármögye pöcséti alatt, melyet akkorbeli Vice-Ispán, Járfás nevő, N. N. az szolgabírákkal és Vármögye esküdteivel tizönkettőd magával subscribálták és pöcsétölték az adjudicátát, hogy azzal, valahol kaphatja Pap Miklóst, a ki Dobossinak nevezte magát, foghassa mint szökött jobbágját. De elszökvén Dobossi Miklós Komáromból is, és mindaddig bujdosott imide-amoda, míg Báriusnak halálát mögtudta, és azután az tabajdiak marháját tolvajmódon bodeliekkal elhajtata egynéhányszor az tabajdi földről, és annakutánna tabajdiak mindön esztendőben 40—40 forintig fizettek néki az magok ura földétül; mel fizetés miatt már az fia annyira erősíti az dolgot az tabajdiak Dobos pusztának adózásával, hogy ő is, valamint én, urának akarja magát a Dobos pusztának tartani; ki miatt Vice-Ispán Uram előtt már sok versöngésünk volt, és nöm is szakad másként vége, hanem az Vármögye székin is mögmutom az Nemös Komárom Vármögyének Anno 1645. esztendőbeli adjudicátáját, hogy az az első néhai Csúti Bertalan, ki nevezte magát Dobossi Bertalannak, — az is hamis informátióval kérte volt föl János királtúl: mintha ura nem lött volna, pedig akkor is Barcsay nevő embör volt a ki bírta azon Dobosst és Tabajdot egy Consensus Regiusban, ki atyjafia volt Báriusnak; és nem usuálhatta Dobossi Bertalan: mert Barcsay contradicálván ellene, mint örökös-ura, és azért adta el Bertalan maradékja egy vörös szobonyon, hogy soha sömmi hasznát nöm vötte; hanem hamis névön nevezött Dobossi Miklós tolvajlotta tabajdiak marháját. Mindazonáltal, noha az fia most is hamiskodik és énnéköm nolle-velle fáradságot szöröztene az tabajdiak adózása miatt: de ugyanannak igaz bírásban én vagyok, nem az szökött jobbágnak fiai, möllyet az Vármögye deliberatiójával is az adjudicátával möghizonyéthatok, ki kezemnél vagyon, és az Regius Consensusal is. Annakokájért, valamikor énnéköm szükségöm nem leszön az dobosi rétre: mindönkor az tabajdiaknak adom, és nöm másnak; de ők is mivel jól tudják azt, hogy Dobos miatt sokat köllött és kölletik is fáradnom és költenöm: azért most az jövő esztendőben tíz forintot fizessenek tüle, mivel kevesen vannak; annakutánna pedig ha többen lesznek, és sem néküm, sem

maradékimnak az rét nem leszön szükségös : tíz tallérnál föllebb nöm viszzsük, az marhalegeltetésért pedig sömmitsem. Ebben mind én és maradékim mögtartjuk, hogy soha tabajdiakon kívül másnak nem adjuk, maradékimmal együtt. Melyről nagyobb bizonyiságnak okájért adtam ezön kezem írássával és pöcsétömmel mögerösítettett leveletem. Actum Strigonÿ, Anno 1690. die 15. 10-bris.

Idem qui supra : *Tárnoki György*, alias *Szabó*, m. p.

P. H.

P. S. Az mikor pedig nöm leszön szükségök az rétre : akkor nem tartoznak egy pézzel is tüle fizetni, úgymint Dobostúl.

(Eredeti, *Bottyán János sajátkezelével irt és fogalmazott*, (az ő-s kiejtés) Tárnokitól csak aláírt s megpecsételt szerződéslevelél, a *kir. kamara archivumában* Budán, Acta Neo-Reg. fasc. 261. nro 29. — Bottyán írása itt még jóval szebb és folyékonyabb, mint később, öreg napjaiban, tábornok korában, a mikor épen ezért többnyire csak aláírt és az utóiratokat írá sajátkezeléleg, a többbit tollba mondta titkárainak. — Tárnoki czimere pecsétében a sárkányt leszúró *Szent-György lovag* ábrázoltatik.)

10.

Bottyán, idősb gr. Eszterházy Dánielnek.

Nagy becsülettel való szolgálatomat
ajánlom Nagyságodnak.

Vettem az Nagyságod levelét, értöm mit írjon Nagyságod Monori nevő rabja felől. Való, Nagyságos Uram, hogy az rabság a tömlöczön úgy mint gazdájokat választották póstának (Nándor-) Fehérvárra, valami galibájok miatt, — de én bizon nem küldöttem; sőt akkor házamnál sok tiszték lívén, hallották, hogy megmondtam : Én nem küldöm sem sarczáírt, sem póstaságban; minthogy rejám nem is volt bizatva. Hogy pedig az rabság válaszotta, nem tehettem róla; azért miben vagyon dolga? nem tudom, mert mely nap ő bement: én harmad napjára feljöttem; ennihány rendbéli levelet vöttem az-ítte Szegedről, — a felől az Nagyságod rabja felől semmit sem írtak, hogy megszabadúlt volna.

Ezzel Istennek ajánlom Nagyságodat, és maradok

Nagyságodnak köteleességgel való szolgálója
(Esztergom, 1691. végén.) *Bottyán János m. k.*

Külczim : Illustrissimo Domino Domino Danieli Esterházi, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario, (titulus plenus,) Domino mihi gratiosissimo. — Surány, vel Galántha. P. H.

(Eredeti, félíven, negyedréten, egészen sajátkezűleg írva. Ép piros gyűrűpecséttel, melynek czimerpajzsában és fent a sisakból egy kalpagos gyalog vitéz emelkedik ki, jobbjában buzogányt tartva. A sisak körül I. B. betűk. Megjegyzendő, hogy a czímezett nem a későbbi kurucz tábornok Eszterházy Dániel : hanem ama másik, a beczkói, hasonló nevű labancz úr, ki 1709. ősszel domanisi kastélyában kurucz kardok alatt esett el.)

11.

Ugyanazon ügyben.

Mi alább megírtt Kegyelmes Urunk ő Főlsége szegedi praesidiumabéli tisztjei, recognoscáljuk per praesentes, hogy Tekintetes és Nagyságos Galánthai Eszterhás Dániel Uram ő Nagysága Monori Ago Szpahija névő török rabját, *akkori substitutus itt való Kapitány Bottyán János Uram*, valami hamishitű, Nándor-Fehérváron benmaradt török rabok után verte bé Nándor-Fehérvárra, és maga authoritássával, az mint penig az rabokat megexamináltuk : nem az rabság akaratójából, hanem az rabok azt vallják, hogy az ő akaratójok ellen, fenyegetés alatt kellett béeresztetni ; tudjuk penig, hogy nem az maga szabadulásában küldetett bé akkori útjában felőlemlített Monori Ago Szpahija névő török rab, hanem más, hamishitű rabok keresése színe alatt maradt benn. Melynek nagyobb bizonyosságára, elhitelére adtuk ezen recognitionkat. — Datum Szegedíni, Die 9. Augusti 1692.

Tót András, Kegyelmes Urunk ő Főlsége szegedi lovas renden lévő hadnagyának keze keresztvonása:

L. S. +

Ficza Miklós, gyalog főhadnagy keze keresztvonása:

L. S. +

Szegedi István, ugyanazon megírtt végháznak seregbírája, m. k.

L. S.

Zarkóczi Mihály Deák, ugyanezen megírtt végháznak Főistrázsamestere recognoscálom, hogy magam hallottam

Bottyán János akkori Kapitány Uramtól, hogy mondotta így szólván: Íme, én béküldöttem Monori Ago névű török rabot Fehérvárra, — mely igen késűn gyűn haza! L. S.

Magyari István, szegedi praesidiumbéli tömlöcztartónak maga keze keresztvonása: L. S. +

(Egykorú másolat, félíven, a hg. Koháry-ház levéltárában Szent-Antalon, »*Ad Miscellanea, Bellico-Turcica.*« Ezen ügyben a gr. Eszterházyak pozsonyi levéltárában egy csomó peres acta létezik, 1691—94-ből. Az itt foglalt bizonyítványok szerint 1691. augusztus havában (s. ú. l. egész a táborozás végéig) mikor t. i. a kérdéses rab Nándor-Fejérvárra bémene, »*Tekéntes Bottyán János Óberster Uram ö Kglme,*« vagy: »*Colonellus Bottyán János Uram*« volt »*mező-szegedi kapitány.*« Vagyis Szegedváranak s a hozzá tartozó véghelyeknek tényleges parancsnoka; a czímetes főkapitány ifj. gr. *Berecsényi Miklós*, a későbbi híres kurucz fővezér vala.)

12.

Bottyán huszárezredet toborzó pátense.

Erwerbungs-Patent auf 1000 Hussarn, für Jo an
Bo th y a n.

Sacrae Caesareae Majestatis nomine, etc. Omnibus et singulis Statibus, Praefectis et Magistratibus, tam etiam Praelibatae Suae Majestatis militaribus Officialibus, necnon et caeteris gregarjjs, tam equestris, quam pedestris ordinis militibus, cujuscunque dignitatis, praecminentiae aut functionis ubicunque existentibus hisce significandum, praesentium exhibitorem repetitae Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Supremum Capitaneum Dominum *Joannem Bottian* in commissis habere, ut mille Hussarones Hungaros quantocius conscribat, conscriptosque in bonum ordinem redigat et ad servitia Patriae producat. Is proinde, ut conscriptionem hanc sibi demandatam tanto commodius securiusque peragere possit: omnes et singuli praerecensiti, cujuscunque conditionis aut dignitatis sint, benevole requiruntur, militibus subditisque autem saepedictae Majestatis serio injungitur et demandatur, quatenus memoratum Supremum Capitaneum, suosque subditos, non modo una cum itineris sui comitibus, equis, curribus et sarcinis ubique locorum, passuum libere et expediteque ire, transire, immorari, recedere et pro libitu etiam redire sinant nulla quispiam injuriam affici patiantur, verum etiam in con-

scribendo milite in terris ac Provincijs Caesareis et Regijs quaevis, subsidia ipsis necessaria ferant, eosque omnibus benevolentiae et humanitatis officijs prosequantur. Executuri in hoc Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis seriam ac omnimodam voluntatem atque mandatum. In cujus rei fidem hae Literae Patentes sigillo Caesareo sunt munitae et corroboratae. Dabantur etc. Viennae, 5. Aprilis 1693.

Expeditae, Viennae 5. April. 1693. M. Pauer m. p.

(Eredeti fogalmazvány féliven, a cs. és kir. hadi levéltárban Bécsben, 1693-iki acták, sub nro 2761.)

13.

Bottyán ezredes pátense Borsod vármegyéhez.

Én Bottyán János, császár és koronás király Kegyelmes Urunk ő Fölsége egy magyar regementinek Óbestere. Adom tudtára mindazoknak a kiknek illik, ez levelemnek rendiben, hogy Borsod vármegyében lévő Uraiméknak ő Nagyságoknak s ő Kegyelmeknek, legközelebb Ónodban lakozó Uraiméknak ő Kegyelmeknek adtam teljes hatalmot, hogy valaholott talál-
nak csavargó katonákat: hahogy tisztitúl passusa vagyis út-
levele nem lészen, — foghassák, tömlöczölhessék, és mindaddig
tarthassák, valámíg nékem tudtomra nem lészen és választ
nem küldök; kiváltképpen azokat, a kik időnek előtte elszök-
tek a táborból. Mellyet ha ő Nagyságok s ő Kegyelmek meg
nem cselekednének: kéntelenítettém Generális Hajzler Ura-
mat ő Nagyságát végette búsítani. — Mellynek nagyobb bi-
zonságára adtam ezen levelemet, szokott pecsétemmel meg-
erősítvén.

Datum Ónad, Die 1. Novembris 1693. *)

Idem qui supra:

Sacrae Caesareae Regiaeque
Majestatis unius Regiminis Hun-
garorum Militum Equestris Or-
dinis Colonellus:

P. H. Joannes Bottyán m. p.

*) Miután Bottyán huszárezredét — mely úgy látszik, Borsodba rendeltetett téli-szállásra, — itt elhelyezé, ő maga hazarándúlt volt Esztergomba családjához, a hadjáratok fáradalmait kipihenni. Hogy 1693. december 10-ike táján már otthonn időzött: az kiderül *Palugyay Gábor*

(Sajátkezüleg aláírt eredeti nyíltlevél — félívre írva — Borsod vármegye levéltárában : Actorum Politicorum Materia IV, fasciculus IV, frustum 11. — Bottyánnak e levélen létező teljesen ép gyűrűpecsétén, a levai Bottyánokkal közös, korábbi czímere látható, t. i. a pajzs közepén csúcsos kalpagú, félzombig érő dolmányú magyar vitéz áll, balját csipőre téve, fölemelt jobbájával pedig hatalmas buzogányt — vagy egyenes kardon levágott főt — tartva. A sisak koronájából féltessel ugyan e vitéz emelkedik ki, körülé I. B. kezdőbetűk, mint a 10. sz. a.)

14.

Bottyán ezredes a kecskeméti főbírónak.

Ajánlom szolgálatomat Kegyelmeteknek.

Elszökött katonákat, az kik halálra sententiáztattak, küldöttem Kegyelmetekhez ezem embereim által. Kegyelmetek azért mindjárt erős fogságban tegye őket, mint halálra ítélt embereket, addig a meddig odamegyek, temleczben tartsa. — Azonban Kegyelmeteket kérem, ha ottan találkozik olyan *czigány vagy rácz*, az ki őket megölné: adok mindeniktől tizenkét-tizenkét forintot. Kegyelmetek erővel is fogasson egyet az ki olyan volna; a meddig odamegyek, tartóztassa árestombban, — erővel is reáhajtatom őket. Ezzel Isten éltesse jó egészségben Kegyelmeteket!

Datum in Castris ad Kőrös, die 1. Septembris 1694.

Kegyelmetek jóakarója:

Bottyán János m. k.

Öberster.

Külczim: Az Böcsületes Kecskeméth Várossa Fő-Bírájának etc. jóakaró Uramnak ő Kegyelmének adassék.

Kecskeméth. P. H.

(Sajátkezüleg aláírt eredeti levél, sz. kir. Kecskemét város levéltárában. Rajta piros spanyolviaszba nyomott ép pecsétén tökéletesen ugyanazon czímer és I. B. névbetűk, mint a megelőző 1693-iki, Borsod vármegyei levéltárban levő pátensen.)

primási titkárnak 1693. 14. X-bris Pozsonyból *Bogyó Ferencz* érsek-újvári bíróhoz intézett levele eme soraiból: »Akarám azt is Kglmednek tudtára adnom: mivel immár *Bottyán János* Uram hazajött, s elhítem, otthonu nyugszik, — talán a Bellicumon prosequálni köllene a Kglmed instantiáját, kit én örömet elkövetek, csak értsem az iránt való parancsolatját.« E szerint tehát az érsek-újváriaknak valami perök vala ekkor Bottyánnal. (*Eredeti levél* Érsek-Újvár város levéltárában; *Conlegner Károly* úr szívésségéből.)

A magy. kir. udv. Cancellária a főhadi tanácshoz.

Ad Consilium Bellicum Intimatoriae pro Comite Francisco Eszterházy, ratione subditorum suorum, contra Colonellum Bottyán.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Excelso Consilio Aulae Bellico hisce peramice insinuandum. Ex adjacente Copia Memorialis Illustrissimi Domini Comitis Francisci Eszterházi de Galántha, atefatae Suae Sacratissimae Majestati porrecti liquere; Qualiter certi Ejusdem Domini Comitis subditi in attacto Memoriali uberius specificati, semet a communi portionum onere subducere et immunes reddere cupientes, in Praesidium Strigoniensem, sub protectione *Domini Colonelli Joannis Bottyán* recipere, Idemque eosdem ac quoscunque alios semet eo transferentes tueri, ipsique assistere nil pensi ducat.

Et quia similes Iobbagiones possessionati et Coloni, Domos Sessionesque suas deserere, vacuasque relinquere, sequutum a potestate Dominorum suorum Terrestrium in grave eorundem damnum subducere, a solutioneque portionum semet subrahere, ac onus ysdem incumbens in alios deriuare nequirent; sed nec benigna altetitulatae Suae Majestatis Sacratissimae mens ea esset, ut Praesidiaria Militia ex Colonis Possessionatis comparetur, Oppida vero et Pagi Incolis vacui manentes, sicque onera publica in alios redundant, et y accumulatis oneribus labescant, taliterque servitium benememoratae Suae Sacratissimae Majestatis patiat; Prout et id ipsum Leges quoque Patriae in praeattacto Memoriali citatae severissime vetarent. Cui malo, nisi in exemplum aliorum mature ob exponatur, Dominisque Commendantibus, Colonelis et Capitaneis similium Possessionatorum Colonorum receptio serio inhibeat, receptorum vero dimissio injungatur: intra breve tempus sane quamplurimos videre erit, qui sumpto ab alys exemplo, tot onerum et aggravationum pertaes, alleviationem et respirium aliquum sibi polliciti, desertis sessionibus suis, in Loca similia, ubi tutamen et protectionem

senserint, convolabunt, ac integra Oppida et Pagos vacuos relinquent.

Quocirca praetitulatum Excelsum Consilium Bellicum perquam officiose requiri, quatenus vel ad rescindendam ulteriorem etiam subditis profugendi occasionem et licentiam, praeattacto Domino Colonello Bottyán praedecuratorum subditorum actutum fiendam restitutionem et manibus praefati Domini Comititis, aut per Eundem Deputati resignationem, juvenibus id ipsum Legibus quoque Regni, serio et firmiter demandare, ex post vero similium receptionem inhibere dignetur; ut viso hoc exemplo, reliqui etiam aliorum Dominorum subditi fugam fors mediantes deterreantur, publicumque Regni onus in Comitatus et Districtus repartitum, alijs propter similes casus non accrescat, quo obruti ipsi etiam corruant, sicque servitium Suae Sacratissimae Majestatis patiat. Quae dum pro aequitatis exigentia praetitulatum Consilium Bellicum facturum Cancellaria haec minus dubitaret, Eadem praefato Excelso Consilio Bellico ad quaevis grati Officij studia permanet paratissima.

Ex Consilio Cancellariae Regiae
Hungaricae Aulicae, dje
10. January Anno 1696.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 49.
ex Januario 1696.)

Melléklet:

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas!
Domine Domine Clementissime!

Querulose repraesentare compellor Majestati Vestrae Sacratissimae, qualiter recenter evolutis diebus, idque circa diem 12. praeteriti Mensis X-bris Anni 1695. proxime praeterlapsi, certi subditi et Jobbagiones mei, providi nempe Stephanus Hadar, Franciscus Majer, assistantibus nonnulli Majestatis Vestrae Sacratissimae Praesidij Strigoniensis *sub Colonelatu Magnifici Joannis Bottyán* constitutis Militibus, ex Possessione mea Tallócz vocata, in Comitatu Poseniensi existente et habita, coeteroquin etiam nonnisi ex quatuor populosis sessionibus constante, una cum rebus suis aufugere inque attactum Praesidium nomen militiae (uti credi par est) daturi

sese recipere, eosdemque tertiusquoque ibidem subditus meus Michail Majer eorum sequi praesumpsissent.

Quos licet ab antelato Domino Colonello amicabiliter repetyssem: ipse nihilominus restitutionem eorum in imminetem Mensem Februarium distulisset.

Quia vero antelatus Comitatus Poseniensis quatuor portiones et quinque milites hybernantes ad eandem Possessionem limitasset: taliterque praeter desolationem ejusdem, servitium quoque Majestatis Vestrae Sacratissimae ex hinc jacturam pati necesse est.

Et alioquin ex consono Articulorum 83. 1649, et 41. 1655. Annorum sensu ac tenore, istiusmodi fugitivos colonos Capitanei Locorum, una cum universis rebus mobilibus et familia, Dominis ipsorum Terrestribus restituere, ac eosdem per sufficientem comitivam usque ad locum Residentiae ipsorum Dominorum Terrestrium, sub poena trecentorum florenorum, toties quoties ex Bonis mobilibus et immobilibus talium Capitaneorum per Judices Comitatum, abscissis omnibus juridicis remedys, pro singulis fugitivis, vel abductis Colonis exequenda comitari facere, quin indigitante Article 27. 1622. damna quoque per ejusmodi subditos illata refundere tenerentur.

Pro eo Majestati Vestrae Sacratissimo supplico humillime: praerepetito Domino Colonello et Capitaneo Sui Strigoniensi clementissime injungere dignetur, quatenus ipse sub poena refusionis attactarum portionum hybernalium, quarterialiumque pensionum in praescriptam Possessionem meam Tallócz per praefatum Comitatum Poseniensem ordinatum quinque militum, ys exinde obvenire debentium, virtute praesentanae ordinarias utpote Leges transcendentis publicae necessitatis bellicae, incursionisque praescriptarum poenarum et onerum legalium, vi Legum Regni sibi infligenda proque exigentia ejusdem necessitatis publicae, vel Legum Regni ex Bonis ejusdem mobilibus aut immobilibus meliori quavis via desumenda restituere, remittique facere, procrastinatione absque omni, veluti in dies sibimet quoque damnosa noverit, debeatque ac teneatur, communi exigente Justitia. Secus nullo sub colore excusationis factururus. Quam

Majestatis Vestrae Sacratissimae Gratiam ego quoque perpetuo fidelibus servitÿs meis promereri non desinam, benignam praestolaturus resolutionem.

Ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae
humillimus, perpetuoque
fidelis subditus :
Comes Franciscus Eszterházy
de Galántha m. p.

Per me Joannem
Laczkó m. p.

(A másolat hitelesítője — vagy tán a beadványt intézett ügyvéd? —
Laczkó kezeírása; eredeti.)

16.

Bottyán póré Berthótÿ István ellen.

Executorium liquidi debiti pro Joanne Bottyán, contra Stephanum*) Berthótÿ.

Leopoldus, etc. Fideli nostro Egregio Magistro Paulo Orbán, Prothonotario Palatinali, Salutem et Gratiam. Expositum est Majestati nostrae nomine et in persona Fidelis nostri *Egregÿ Joannis Bottyán, unius Regiminis Militiae nostrae Ungaricae Colonelli*. Qualiter Fidelis itidem noster Egregius Stephanus (Sigismundus?) Berthótÿ, unius Companiae modofati Regiminis Militiae nostrae Ungaricae Capitaneus, posteaquam in dispensationem paratae pecuniae tam Exponentis, quam Regiminis eorundem una repositae pro temporis ac occasionum varietate sese sponte ac ultronee, clam tamen ac occulte arte sibi magis nota immisisset, eundemque Exponentem in decem circiter millium florenorum paratae pecuniae summa damnificasset; ob idque sub decursu Anni 1694. Castris nostris eotum ad Petrovaradinum positis existentibus, consveto processu militari seu bellico conventus existens, jámjám in

*) Berthótÿ István és Zsigmond testvérek voltak; mind a kettő hadi ember vala, de mindkettő szolgált-e Bottyán ezredében, vagy csak Zsigmond? nem tudjuk. A követelés talán azért kettős (l. 18. sz. a.), mert István is jól állott öcscséért; vagy mindketten egy hajóban eveztek volna? — Istvánról ez alig hihető.

poena ad amissionem vitae suae tendente convincendus fuisset, ad interpositionem tam Judicum Causae ejusdem, quam et aliorum benevolorum suorum, pro totali praetensione sua in quatuor florenorum millibus ea sub conditione ac modalitate cum eodem Exponente accordasset, ut praeter quingentos jam antea refusos florenos, si eandem in quatuor eorum specificè designatis terminis non persolveret: extunc usque ad sex millium florenorum summam ex bonis suis mobilibus et immobilibus, aviticis et acquisitiçs, plenariam atque omnimodam satisfactionem, reali atque effectiva executione etiam personali mediante impendendi haberet facultatem; prout haec ex propria manu sua desuper attunc scriptis Literis suis Fassionabilis Obligatorçs clarius ac uberius apparent.

Quia vero idem Stephanus *) Bertotthy ejusmodi obligationi suae hactenus minime satisfecisset, sed neque satisfacere vellet etiam de praesenti, damno et praecedendo ejusdem Exponentis gravibus ac manifestis: ob hoc idem Exponens saepefatum Stephanum **) Bertotthy, et in quantum ad exigendam portionem ejusdem paternam et maternam, paternoque et materno aviticam insufficientibus bonis acquisitiçs devenire necesse esset, alios quoque cointerassatos, condivisionales pro eo casu clarius recensendos coram Te in Causam convenire, sibi que ad mentem et normam infracitatarum Regni nostri Hungariae Legum, servatis de Jure servandis plenariam atque omnimodam satisfactionem ex quibuscunque tandem ejusdem Incausati bonis, cum personae quoque in casu insufficientiae bonorum, subsequenda adjudicatione et executione, medio Tui impendi ac administrari facere vellet, Lege Regni admittente.

Supplicatum itaque extitit nomine et in persona antelati Exponentis, debita cum instantia humillime, quatenus Eidem in premissis de opportuno Juris remedio benigne prospicere, Tibique superinde committere et mandare dignaremur, nec pateremur eundem justis suis Juribus improvise destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus, —

Et alioquin juxta Matthiae Regis Decr. 6. Articuli 17.

*) Előbb »Sigismundus« vala írva.

**) Hasonlóképp előbb Zsigmond állott.

qualiter quisque se obligat ita etiam Judicium recipere, commodumque et incommodum exinde manans (így) tollere teneretur; ad mentem demum Articuli 31. Anni 1659. in hujusmodi liquidorum debitorum Causis expensae quoque Parti Actoreae adjudicare et pro exigentia casus indivisionalitatis bonorum quorumpiam ad normam et methodum Articuli 104. ejusdem Anni Titulique 60. et 43. Partis 1-mae Operis Decr. Tripartiti aliarumque passim Legum (cum in simili simile esset Judicium) imo in casu insufficientiae bonorum juxta rigorem etiam Tituli 68. citatae Partis 2. Articuli 81. 1563., Uladislai Decr. 1. Articuli 92., Matthiae Regis Decr. 6-ti Articuli 29. et Partis 3. Tit. 28. reali executione mancipari consueverunt, deberentque;

Pro eo tibi harum serie firmiter praecipientes, commitimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sicuti praefertur stantibus seque habentibus, in uno certo et brevi eoque competenti termino, ad facies Bonorum quorumcunque toties repetiti Incausati, vel locum quempiam commodiorem, bonisque ysdem proximiorum praefigendo pro Tribunali considerare, in eoque ambabus Partibus, vel eorum legitimis Procuratoribus Tui in praesentiam citatis et accersitis, sufficienter exauditis, judicium ferre, compertaque in praemissis mera rei veritate, praenotato Exponenti ad mentem normamque et methodum praecitatarum Regni Legum servatis de, Jure servandis, plenariam atque omnimodam satisfactionem reali et effectiva Executione mediante impendere, ac post haec super hujusmodi executione et Processu, totiusque inibi peragendi negotij serie Literas ad fidelem relationem Tuam Testimoniales, sub sigillo Palatinali apud Te habito, Jurium ejusdem Exponentis futuro pro cautela necessarias extradare modis omnibus debeas ac tenearis. Communi svadente Justitia. Secus non factururus. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, die 3. Mensis Februarj, Anno Domini 1696.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 6. ex Februario, 1696.)

Esztergomi Bottyán János ezredes ügye, levei Bottyán János ellen.

Executorium Juridicum pro Joanne Bottyán Colonello, ratione certi liquidi debiti, contra alterum Joannem Bottyán Levensem, Prothonotario Orbán sonans.

Leopoldus, etc. Fideli nostro Egregio Magistro Paulo Orbán, Prothonotario Palatinali, Salutem et gratiam. Expositum est Majestati Nostrae nomine et in persona Fidelis nostri Egregy Joannis Bottyán, unius Regiminis Militiae nostrae Ungaricae Colonelli. Qualiter hisce recenter evolutis temporibus, idque circa diem 16. proxime praeteriti Mensis Januarij Anni nunc currentis infrascripti, Fidelis aequae noster alter Joannes Bottyán, Oppidi seu Praesidij Levensis Inhabitor, in dispensationem certae summae pecuniariae ejusdem Exponentis termille florenos Rhenenses constituentis, pro pretio nimirum certorum pecorum, antea Fideli itidem nostro Stephano Hakszer questori divenditorum, praec manibus Fidelis pariter nostri Prudentis ac Circumspecti Ferdinandi Meczinger, Civis et Lanionis Liberae Regiaeque Civitatis nostrae Poseniensis, Comitatu ejusdem nominis adjacentis, pro eodem Exponente obsigillatae, dispositae, sese propria auctoritate sponteque et benevole immisisset, cum eaque prout suae placuisset voluntati disposuisset, ac per hoc non contemnendas expensas et damna eidem Exponenti causasset ac intulisset, damno et praejudicio ejusdem gravibus et manifestis.

Ob hoc idem Exponens antelatum Joannem Bottyán Levensem coram te in causam convenire, superque praescripta ter millium florenorum summa, expensisque et damnis exinde emergentibus, per te tamen conscientiose limitandis, sibi plenariam atque omnimodam satisfactionem ex Bonis ejusdem Incatti ubicunque intra ambitum Regni nostri Hungariae reperiendis, juxta positivas Regni Leges medio tui impendi ac administrari facere vellet, Lege Regni admittente.

Supplicatum itaque extitit Majestati Nostrae, nomine et in persona antelati Exponentis debita cum instantia humillime,

quatenus eidem in praemissis benigne providere, tibi que superinde committere et mandare dignaremur, nec pateremur eundem justis suis Juribus improvise destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus, et alioquin alienas pecunias apprehensores et dispensatores ipso facto sese debitores dandaeque desuper rationi et refusioni obnoxios liquide efficerent, concomitanterque ad normam Articuli 31. Anni 1659. aliarumque de administratione et dispensatione Bonorum alienorum saucitarum Legum, ad refusionem summae dispensatae scilicet paratae pecuniae, expensarumque et damnorum illatorum conscientiose limitandorum in eodem Articulo praescriptam refusionem compellendi venirent; communis siquidem Justitia unicuique quod suum est, ex toto et integro reddi, restituique juberet;

Pro eo tibi harum serie firmiter praecipientes, serio committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, rebusque sic uti praefertur, stantibus seque habentibus, in uno certo et brevi, eoque competenti termino ad facies Bonorum quorumcunque saepedicti Incatti, vel locum quempiam commodiorem, bonisque ejusdem proximiorum praefigendo, praescriptis partibus, vel legitimis procuratoribus Tui in praesentiam citatis et accersitis, sufficienterque exauditis, judicium ferre, compertaque in praemissis mera rei veritate, praenotato Exponenti, ad mentem normamque et methodum praecitatorum Regni Legum, servatis de Jure servandis, plenariam atque omnimodam satisfactionem reali et effectiva executione mediante impendere modis omnibus debeas ac tenearis. Communi svadente Justitia. Secus non facturus. Praesentibus perlectis Exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, Die 7. Mensis Februarj, Anno 1696.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 9. ex
Februario, 1696.)

18.

Bottyán követelése Berthótj Zsigmond ellen.

Leopoldus, Dei Gratia, etc. Fideli nostro Egr. Magistro Paulo Orbán, Prothonotario Palatinali, Salutem et gratiam.

Expositum est Matti Nrae nomine et in persona Fidelis Nostri Egregy *Joannis Bottyán*, unius Regiminis Militiae Nrae Hungaricae Colonelli. Qualiter Fidelis itidem noster Egregius Sigismundus Berthóthy, unius Compagniae modofati Regiminis Capitaneus, posteaquam in Dispensationem paratae pecuniae tam Exponentis quam et Regiminis praenotati una repositae pro temporis ac occasionum commoditate modis illicitis se immisisset, eundemque Exponentem in Decem circiter Millium florenorum paratae pecuniae summa damnificasset, ob idque sub decursu Anni 1694. Castris Nostris eotum ad Péter-Váradinum positis consveto Militari Processu conventus existens, jamjam sententia mortis convincendus fuisset, ad interpositionem nihilominus tam Judicum Causae ejusdem, quam et aliorum benevolorum suorum, pro totali praetensione antelati Exponentis in Quatuor duntaxat Millibus flor. ea sub conditione ac modalitate cum eodem Exponente accordasset, ut ultra Quingentos jam antea refusos et in usu roborationem ejusdem Accordae effective numeratos flor., si eandem in quatuor eotum assignatis et praefixis Terminis non persolveret: extunc usque ad Sex Millium flor. summam ex quibusbet bonis ipsius mobilibus et immobilibus, Acquisitijs et Aviticis una cum expensis et fatigjs plenariam satisfactionem, etiam medio Militaris Executionis reali et effectiva, imo etiam personali Executione mediante impendendam haberet facultatem; prout haec ex propria manu sua desuper attunc scriptis, ac fidedignorum Virorum coramisationibus firmatis Literis suis Obligatorjs clarius et uberius apparerent.

Quia vero idem praenotatus Sigismundus Berthóthy ejusmodi obligatorjs suae Terminis in praefixis haud satisfacisset, sed nec in praesentiarum usque, ejusdem Exponentis valde gravibus et manifestis damnis: Eapropter eundem Sigismundum Berthóthy, et in quantum ad excindendum Portionem ipsius Paternam aut Maternam, Paternove et Materno Aviticam (insufficientibus Bonis Acquisitijs) devenire necesse esset, alios quoque condisionales et cointeressatos pro eo casu clarius recensendos, coram te in causam convenire, sibi-que ad mentem et normam infracitatarum Regni Nostri Hungariae Legum, servatis de Jure servandis plenariam atque

omnimodam satisfactionem, tam quoad praetactam sex Millium florenorum summam capitalem, quam et quoad expensarum et fatigiorum refusionem, de quibuscunque tandem ejusdem Incattj Bonis, cum personae quoque in casu insufficientiae Bonorum subsequenda adjudicatione et executione, Authore Te Judice impendi ac administrari facere vellet, Lege Regni admittente. Supplicatum itaque extitit Matti Nrae nomine et in persona antelati Exponentis debita cum instantia humillime, quatenus eidem in praemissis benigni providere, Tibique superinde serio committere et mandare dignaremur, nec pateremur eundem justis suis Juribus improvide destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus,« — a jelen executionale mandatum erejével megparancsolja a föntnevezett ítélőmesternek, hogy a peres feleknek tűzzön ki rövid és illendő határidőt, s ott az ügyet jól megvizsgálván, ha úgy fogja találni, mint föntebb a panaszos által előadatott: akkor a törvény és igazság szerint eljárván, ama 6000 frtot s a költségek megtérítését és fáradsága díját, a vádlottnak ingó és ingatlan javaiból végrehajtás útján is hajtassa be s a vádló jogos követelésének mindenképen eleget tégyen és tétessen. Communi svadente justitia. Secus non facturus, etc. Datum in Castro Eberhard, die 23. Mensis Aprilis Anno 1696.

Leopoldus m. p.

Kivül: Anno 1696. Die 23. Aprilis. Mandatum executionale, ad Instantiam Egr. Joannis Bottyán, unius Regiminis Hungarici Colonelli, extradatum in Castro Eberhard.

(Egykorú másolat a kir. Cúria levéltárában.)

19.

A magy. kir. udv. Cancellária, Esztergom városának.

Civitati Strigoniensi, ut Joannis Bottyán
subditos extradet.

Prudentes et Circumspecti Domini!

Amici nobis observandi!

Salutem et officij nostri promptitudinem. Generosus Dominus *Joannes Bottyán* ad hanc Cancellariam recurrens, qualiter exponeret tam medernum Judicem, quam et potio-

partem Senatus, necnon alios quoque Incolas Regiae Liberaeque Civitatis istius Strigoniensis, in signatura praesentibus inclusa specificatos ejusdem subditos esse, ex demisso Memoriali ipsius praesentibus accluso uberius intellecturae sunt Prudentes et Circumspecti Dominationes Vestrae.

Quos tametsi Juris via rehabendi modum Legibus Regni praescriptum haberet: nihilominus tamen priusquam ad juridicum Processum eatenus condescenderet: praevis easdem Dominationes Vestras superinde commoneri facere censuit. Quem in finem apud hanc Cancellariam demisse etiam instituit.

Cum autem et Legis esset, ut ejusmodi fugitivi Coloni Dominis suis Terrestribus restituantur, et alioquin ab Illustrissima Familia Pálffy eadem Bona, ex quibus nimirum praenotati subditi sui fugitivi essent, Jure et Titulo redemptibili eidem inscripta essent, quae tempore redemptionis integre restituere teneretur;

Idcirco Prudentes et Circumspectas Dominationes Vestras amice requirendas, serioque etiam commonendas esse duximus, quatenus eos omnes, quicunque ex attactis Bonis per dictum Dominum Joannem Bottyán tentis et possessis ad istam Civitatem migrarunt, ad redeundum priora in domicilia, vel ad accordandum desuper cum eodem Domino Instante admoneri curare velint ac noverint; ne alijs modis eidem Domino Instanti praenotatos fugitivos subditos suos reducendi ansa praebeatur. Caeterum Easdem Dominationes Vestras feliciter valere cupimus. Datum Viennae, die 27. Septembris 1696.

N. N. Cancellarius

coeterique Consiliarij, etc.

(Érédeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 48. ex Septembri, 1696.)

20.

Királyi rendelet a Bottyán-Berthóty-ügyben.

Principi Palatino, ut Causam Majoris Potentiae per Joannem Bottyán patratam, ad instantiam Sigismundi Berthóty revideret.

Leopoldus, Dei gratia, etc. Illustris Sacri Romani Imperij Princeps, Cognate Nobis dilecte! Expositum est Maje-

stati Nostrae nomine et in persona Fidelis nostri Egregy *Sigismundi Berthóty*; Qualiter superioribus Annis et temporibus, circa nimirum finem Mensis Julij Anni 1694. jam transacti, praeteriti, Fidelis itidem Noster Egregius *Joannes Bottyán*, unius Regiminis nostri Hungarici constitutus Colonellus, nescitur quo motus spiritu, divinis humanisque Legibus similia attentare caventibus contemptis, Dei hominumque timore spreto, mediantibus Fidelibus pariter nostris Egregys *Joanne Darabos, Georgio Zana et Francisco Akaj*, ad id missis et destinatis hominibus suis, ad praedictum Exponentem, eotum in Possessione Tamásfalva nuncupata, in Comitatu Hontensi, districtu videlicet Kis-Hontensi habita existentem, ac quemadmodum nemini quicquam incommodantem, pacificeque ibidem constitutum, ita e converso nihil sibi mali eventurum fore suspicantem, irruendo et invadendo, eundem capi curasset. Qui quidem tunc missi et destinati, erga solutionem certorum 500. florenorum, per ejusmodi captivitatem extortorum, licet eundem Exponentem dimississent: tamen eo agendi modo illegali, praejudiciosoque et capitali non contentus attactus Joannes Bottyán, non multo post tempore eodem Anno Mense Septembri, dum idem Exponens in Castris Nostris ad Petro-Váradinum attunc locatis, constitutus fuisset: denuo non citatum, non convictum, capi et detineri facere, subque cujuspiam illegitime praetensi furti revisionis praetextu, adeoque inde subsequendi durioris aresti in Arce Petro-Váradiensi dicta tolerandi, consequenterque infligendae mortis comminatione, ab eodem in illo horrore aresti, terroreque necis constituto, invito nimirum et coacto, certas Literas Obligatorias Fassionales, per partem adversam producendas, tam ignominiose confectas, ut Christiana homine indignae, vel ex sola sui lectione censi possint, extorquere nil pensi duxisset, absque omni legitimi Processus jurisque via, facto saltem vique et potentia mediante, in grave praejudicium et derogamen libertatis praerogativaeque Nobilitaris dicti Exponentis, damnumque et detrimentum inde promanantia (quae pro bis mille aureis ducatis sponte non tolerasset) evidentia et manifesta.

Cum autem hujusmodi actus potentiarij maiores, seu Causae quinque casuum, juxta contenta Articulorum Regni, extra etiam Octavale forum alibi quoque et consequenter per dilectionem Vestram revideri, discuti et adjudicari possint, et accessoria, quale etiam praerepositorum fassionalium ipso facto nullitate laborantium extorsio esse censeretur, forum sui Principalis sequeretur :

Pro eo Dilectioni Vestrae harum serie benigne praecipientes committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sic, uti praefertur stantibus seque habentibus, autoritate etiam Dilectionis Vestrae Palatinali huc accedente, in uno certo brevi eoque competenti, partibus ysdem superinde legitime certificatis pro opportunitate temporis et quo commodius fore videbitur, praefigendo termino, convocatis ad latus suum Regni Judicum Vice-Gerentibus, Magistris item Prothonotarijs ac aljs sedis nostrae judiciariae Assessoribus, qui nempe ad manus haberi et comparere poterunt, partibusque ipsis, vel earum legitimis Procuratoribus in praesentiam sui citatis et accersitis, secundum Deum et Ejusdem justitiam, legisque Regni, tam circa ipsum actum majoris potentiae, quam in forma accessoriorum circa nullitatem praedecarata modelitate extortorum fassionalium, seu uti vocant Reversalium, cum debita reali et effectiva Executione, abscissis juridicis remedijs, praevia ratione obstare haud valentibus, omnimodam juris et justitiae satisfactionem, debitumque complementum impendere et administrare Dilectio Vestra velit et noverit. Quam in reliquo Caesareo-Regio Gratia nostra benigne complectimus. Datum in Civitate Nostra Vienna, Austriae, Dje 4. Mensis Decembris Anno Domini 1696.

(Eredeti fogalmazat, a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 35. ex X-bri 1696. A kir. Cúria levéltárában pedig megvan Leopoldnak 1697. jan. 24. Bécsben kelt, Orbán Pál nádori ítélőmesterre szóló, s a főntebbivel az ügy előadására nézve szórúl szóra egyező, csakis a szokott törvénykezési curialis stylus illető phrasisaiban különböző »*Renovatum Inhibitorium Mandatum*«-a eredetiben, nagy nyíltlevél-alak, az uralkodó s. k. aláírásával s nagy pecsétével.)

21.

A Hakszer-féle pör és a Bottyánnak odaítélt Hakszer-javak ügye.

Petitur Informatio a Camera Hungarica in
Causa Joannis Bottyán Colonelli, contra
Tricesimatorem Szemptsiensem Franciscum
Lendvay querulantis.

Illrmi, Sples ac Magci, necnon Perillres ac Grosi Dni,
Nobis Obssmi!

Salutem et officiorum Nrorum commendationem. Generosus Dnus *Joannes Bottyán*, certae Militiae Hungaricae Colonellus qualiter se medio Grosi Dni Francisci Lindvay Tricesimatoris Szemptsienensis, ex Commissione praetitulatarum Dnum Vrarum in certis Bonis Hakszerianis, eidem judicialiter assignatis, pacificeque tentis et possessis per violentam (uti idem praetenderet) certorum plaustorum foeni ablationem damnificatum, dumque eatenus ordinaria Juris via procedere, satisfactionemque suam querere voluisset: in ejusmodi legitimo Juris Processu, medio certi Mandati Inhibitorij a Magco Dno Personali, nomine Fisci Regj in nulla plane Lege fundati extracti, turbatum et impeditum esse coram Sua Matte Scema, Dno Dno nro Clemmo querularetur, qualiterve et quibusnam ex motivis et rationibus pro benigno Mandato Relaxatorio supplicaret, — ex praesentibus originaliter incluso humillimo Memoriali ejusdem, ibidemque adjecta antelati Mandati Inhibitorij copia uberius intellecturae sunt Dnes Vrae.

Occasione cujus quidem Instantiae priusquam quidpiam resolvemus, a praetitulatis Dnaonibus Vris genuine superinde informari volumus.

Eapropter Illrmas etc. Dnaones Vras officiose requirendas esse duximus, quatenus nos hocce in negotio quanto-cūq; circumstantialiter informare, vel si res uti exponeretur, ita se haberet, ablatum praevio modo foenum eidem supplicanti restitui, negotiumque hoc placidioribus medjs consopiri facere non graventur praetitulatae Dnes Vrae. Quas in reli-

quo Deus diu salvas et incolumes servet. Datum Viennae, 13. Februarij Anno 1698.

• Illmarum, Splium, etc. Dnaonum Vrarum

servitores paratissimi

N. N. Cancellarius

caeterique Consiliarij, etc.

Alól: Camerae Hungaricae.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 64. ex Febr. 1698. — A *Hakszer-perről a kir. Curia levéltára* is számos ügyiratot tartalmaz. Alapját e Bottyán contra Hakszer-féle pörnek, felsőszeli Hakszer Istvánnak *Esztergomban 1696. april 23-kán* kelt, s Grassakovicz János, Jászberényi György és Szabó Mátyás esztergomi vice-kapitány által coramizált kötelezője képezi, melyben Hakszer elismeri (és biztosítéskül Felső-Szelyben, Bazinban, Szenczen, Vezekényen, Kürthön, Nyéken lévő házait, malomrészét, szőleít, rétjeit, földéit, stb. leköti), hogy ő »megkeresvén felülírt Óbrestes Bottyán János Uramat maga úri, esztergami házándl« s 1695. nov. 14. kelt bizonyos 13,000 frtos obligatióját vele kiegyenlítvén: maradt még Bottyánnak adóssa 3809. Rh. frttal, mellyet is egy év leforgása alatt neki múlhatatlanul lefizet. De nem fizette le; miért is az ezredes kénytelen volt ellene pörre menni; mely pörben a következő kir. mandatumok adattak ki Bottyán részére: 1. *Leopoldus*, etc. Posonj, die 14. Julj 1696. Tolvaý Gábor ítélőmesterre; 2. *Leopoldus*, etc. Posonj, die 15. 9-bris 1696., szintén Tolvaý Gáborra; 3. *Leopoldus*, etc. Viennae, die 11. X-bris 1696., Nyitra vármegyére végrehajtást elrendelő mandátum, miután Hakszer már a Nagy-Szombatban 1696. aug. 30-kán hozott kir. táblai ítélettel elmarasztaltatott; 4. 1697. mart. 9. és oct. 25-kén foganatosíttatik is ezen ítélet: Hakszer felsőszelyi, bazini, szempezi, kürthi, vezekényi, nyéki, séllyei, peredi, stb. Pozsony- és Nyitra vármegyei ingó és ingatlan — többnyire aprólékos — javai Bottyán megbízottjának Grassalkovics Jánosnak bíróilag kezéhez adatnak, a Tolvaý Gábor ítélőmester mellett alkalmazott kir. táblai kiküldött hites jegyző Úsz György által; 5. *Leopoldus*, etc. Posonj, die 25. Januarij 1698. Dobsa István Pozsonymegyei alispánra; 6. *Leopoldus*, etc. Posonj, die 14. Junj. 1698. Morócz György ítélőmesterre; és 7. *Leopoldus*, etc., Tolvaý Gáborra, datumtalan fogalmazat, — mind a Hakszer-ügygyel összefüggésben, a kir. kamara bizonyos követeléseire s a perköltségek megállapítására nézve, stb. E pörben kiadott 1696—1698-iki kir. mandatumokban Bottyán mindenütt mint »unius Regiminis Hungaricae Militiae Nostrae Equestris Ordinis Colonellus«, »Constitutus Colonellus« említettetik.)

Királyi rendelet Bottyán és az esztergomi ferencziek ügyében.

Leopoldus, Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque etc. Rex.

Reverendi et Honorabiles, Fideles Nobis dilecti! Demisse relatum est Majestati nostrae a Consilio nostro Aulae Bellico, captos Strigonÿ ante aliquot annos quosdam latrones, dum debitis plectendi poenis e carcere ad suppliciÿ locum ducebantur, compedibus jam antea diruptis, perfracta, disjectaque Custodia elapsos, in residentiam Patrum Franciscanorum ibidem confugisse; exinde vero jussu Locumtenentis Bagnianae Legionis Pedestris, Hohfeld nominati, utpote in absentia Colonelli nostri a Kukländer substituti Commendantis, armata vi tum Germanici, tum Hungarici Militis abreptos, tandem merito supplicio affectos fuisse; modo vero mota hanc ob causam a praetactis Patribus Franciscanis violatae immunitatis Ecclesiasticae Qverela contra Fidelem nostrum Capitaneum *Joannem Bottyán* processum instituti, Bonisque ipsius Executionem imminere.

Cum autem dicto Capitaneo hoc in facto nulla sit imputanda concurrentia, — similes etiam latrones nullo immunitatis Ecclesiasticae Privilegio gaudere dignoscerentur; quin imo nullius magis inter sit, quam ipsius Ecclesiae, ut ad exstirpandam hancce Reipublicae Pestem, pro stabilienda Regni securitate, vindex ubique insurgat Justitia; nec ullus hujusmodi facinoribus, ne impunita maneant, refugÿ detur Locus.

Ideo Nos indemnitati praerepetiti Capitanei Joannis Bottyán clementer provisum iri cupientes, omnino resolvimus et benigne volumus, quatenus praementionata, contra ipsum quoquomodo ratione ex praevia intentanda Executio sistatur et omnimode impediatur; Vobis quoque hoc in passu clementer committentes et mandantes, ut nimirum praemissam Clementissimam Voluntatem et Resolutionem Nostram secundare et ÿs, quibus incumbit, notificare, Nosque hac super re

veluti pleniorē antelatae Causae et totius negotij notitiā habentes, genuinē informare velitis ac debeatis. Secus non facturi. Vobis in reliquo Gratia nostra Caesarea atque Regia benigne propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, die Vigesima Mensis Martij, Anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo octavo.

Leopoldus m. p.

Ladislav Mátyásovský

Eppus Nittriensis m. p.

Joannes Domaniczky m. p.

Legalól, belöl: »Ad intimationem Consilij Bellici Capitulo Strigoniensi committitur, ut ab Executione contra Joannem Bottyán Capitaneum fors attentanda supersedeat et Informationem suppeditet.«

Külczim: »Reverendis et Honorabilibus N. N. Praeposito majori, Lectori, Cantori, Custodi, coeterisque Capituli Ecclesiae Strigoniensis Canonicis, etc. Fidelibus nobis dilectis.«

(Eredetije, Leopold császár még ma is csillagó aranyporzós aláírásával, gyűjteményemben. Fogalmazata a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában, sub nro 63. ex Martio Anni 1698.)

23.

Bottyán-Sellyey ügy.

Leopoldus, etc. (Kir. meghagyás, Szlavniczai Sándor Menyhárt Esztergom vármegyei alispánra.) »Expositum est Matti nrae nomine et in persona Fidelis nri Egr. *Joannis Bottyán*, certae Campestris Militiae nrae Hungaricae unius Regiminis Colonelli. Qualiter tu Vice-Comes, pariter cum tibi adjunctis Judlium et Jurassore Cottus Strigoniensis, penes alium benignum nrum simplex novi judicij mandatum pro parte et ad instantiam Fidelis identidem nri Egr. *Gregorij Sellyey*, alias *Nagy*, de et super certa praetensa nona, occasione abalinationis certae mentionati Exponentis in Promonitorio et Territorio Lib. Raeque Civitatis Nrae Strigoniensis habitae vineae Kiss-Szólló vocatae revisione, . . . certo in termino mentionatum Exponentem, priusquidem Actorem nunc vero Incattum, in poena indebitae Actionis convicisses, superindeque sententiam tulisses et pronunciasses.« Mely ítélet-

ben Séllyey megnyúgodott volt: de az ő, Bottyán ügyvéde behatóbb, új tárgyalás végett a vármegye sedriájára appellált, s e végre f. é. május 12-ik napja tüzetett ki. Mely is eljövén, az összeült megyei táblabírák azon ítéletet nemcsak hogy helyben hagyták: de annak végrehajtására f. é. július 7-két tűzték ki, s téged pecsétos levéllel utasítottak az executio foganatosítására, nyilván kárára törekedvén ez által a panaszosnak. Ki is előtünk a Tripart. Prol. 15. Cap.-ra hivatkozván, azon executio elhalasztásáért és újabb bírói terminus kitűzéséért esedezik. Elrendeljük tehát ezt, úgy hozván magával az igazság, s meghagyjuk néked, hogy ezen ügyet a vármegye székén minél előbb újabb tárgyalás alá vétesd s Exponens jogos követeléseit törvényesen intéztesd el. Communi svadente justitia. Secus non facturus, etc. — Datum Posonÿ, Die 2. Julÿ 1698.

(Egykorú másolat, a kir. Cúria levéltárában. Ugyanott foglaltatik szintén egykorú másolatban a Leopold nevében Posonÿ, die 8. 7-bris 1698. dátum alatt Síllyey Gergely (itt is Gregorÿ, nem Georgÿ) előterjesztésére kiadott *relaxationalis-levél*, a föntebbi, 1698. július 2-iki »*Inhibitorium Mandatum*« ellenében. E parancs is Sándor Menyhártra szól, de szintén csak újabb terminus kitűzését hagyja meg a pör végleges eldöntésére. Mint e *relaxationalis-levél* tartalmából kitűnik: az első tárgyalás ezen ügyben 1698. május 6-kán ment végbe, nádori-ítélőmesteri meghagyás következtében. — E Séllyey György vagy Gergely, (ha *Gergely*: akkor később kurucz ezredes,) Bottyánnak egyik nővérétől született unokaöccse s végrendeleti örököse volt.)

24.

Bottyán esztergomi házát a király nemesi curiává avatja.

Ad intimationem Camerae Aulicae, Exemptionales a censibus, taxis et contributionibus Domus Strigoniensis, pro Colonello Joanne Bottyán.

Nos *Leopoldus*, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, etc. Quod Nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillimam supplicationem nostrae propterea factam Matti, tum vero benignam habentes rationem et reflexionem integerrimae fidei ac fidelitatis, multifariorumque militarium servitiorum fidelis nostri Egregÿ Joannis Bottyán unius Regiminis militiae no-

strae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli, quae ipse a notabilis jam temporis decursu, praesertim durantibus hisce bellici Turcici revolutionibus, contra juratum Christiani nominis hostem Turcam, diversis in conflictibus, vellitationibus, plurimorumque locorum et fortalicio- rum obsidionibus, et gloriosis auxiliante Deo expugnationibus et recuperationibus, cum vitae fortunarumque suarum discrimine viriliter dimicando, et notabiles etiam sumptus in conducenda pro erigenda legione sua militia et restauranda etiam Civitate nostra Strigoniensi impendendo, sacrae primum memorati Regni nostri Hungariae Coronae, Augustissimaeque domui nostrae Austriacae et consequenter Matti quoque nostrae infractae fidei constantia, promptissimique obsequii studio atque fervore exhibuit ac impendit, et deinceps quoque (uti nobis de ipso benigne persvasum habemus) pari constantiae et obsequii ac fidelitatis zelo exhibere et impendere non cessabit; enim igitur ob id, tum etiam ex eo, quod idem Colonellus Joannes Bottyán specialibus literis suis reversalibus mediantibus domum suam in praetacta interiori civitate nostra Strigoniensi, Cottuque ejusdem nominis existentem, situatam, post fata sua in casu defectus seminis masculini sexus, Fisco nostro Regio cedere, jureque proprietatis relinquere compromiserit: eandem totalem et integram domum ejusdem Joannis Bottyán Strigoniensem, cum cunctis ejusdem pertinentiis ex sorte communi et civili eximentes et in statum nobilitaris Curiae reponentes, a solutione et pensione censuum et taxarum nostrorum, subsidiorumque et lucri Camerae nostrae Regiae, necnon quarumlibet exactionum onerum, laborum et servitiorum in medium Civium dictae civitatis nostrae Strigoniensis de eadem domo exhiberi et provenire debentium praestatione, seu exhibitione, vigore etiam intimationis per Cameram nostram Aulicam Cancellariae nostrae Hungaricae itidem Aulicae die septima praesentis Mensis et Anni infrascriptorum factae, pro dicto Joanne Bottyán, haeredibusque ejusdem masculini sexus universis gratiose immunitandam, sublevandam, supportandamque et libertandam esse duximus, imo eximimus, immunitamus, sublevamus, supportamusque et libertamus, praesentium per vigorem, salvo tamen jure alieno, potissimum vero decimarum Ecclesiis DEI

cedentium. Quocirca fidelibus nostris Camerarumstrarum Hungaricae et Scepusiensis praefecto, directori, administratori et consiliariis, prout et administrationi nostrae Budensi, ejusdemque officialibus, supremo item et vice-comitibus, iudicium et iuratis assessoribus dicti Cottus Strigoniensis, necnon dicatoribus et exactoribus quorumcunque censuum, taxarum et contributionumstrarum, aliorumque quorumlibet servitiorum et solutionum, sed et iudici ac iuratis civibus et senatoribus praerepetitae civitatis nostrae Strigoniensis modernis et futuris, harum serie firmiter praecipientes committimus et mandamus: quatenus a modo deinceps praefatum Colonellum Joannem Bottyán, ipsiusque haeredes masculini sexus universos, ratione praefatae domus ad solutionem aliquorum censuum, contributionum et taxarumstrarum, et quarumlibet exactionum, servitiorum, onerum et laborum in medium dictae civitatis nostrae Strigoniensis praestari solitorum, exhibitionem et solutionem contra formam praemissae benignae nostrae exemptionis, supportationis et libertationis arctare et compellere, aut ipsum vel praefatos ejusdem haeredes masculini sexus in personis rebusque et bonis suis quibusvis impedire, turbare, molestare, seu quovis modo damnificare, nusquam et nequaquam praesummatis nec sitis ausi modo aliquali, sed hanc ipsam benignam exemptionem et supportationem nostram eidem Joanni Bottyán, ipsiusque praemissis, modo praevio impertitam et concessam firmiter et inviolabiliter tam vos ipsimet observare, quam per alios quorum interest vel intererit, observari facere modis omnibus debeatis et teneamini; secus nullatenus facturi, praesentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungariae utimur, inpendenti communiri fecimus, post earum lecturam semper reddi volumus et iubemus praesentanti. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, die 18-va Mensis Augusti Anno Domini 1698. Regnorum nostrorum Romani, etc. *)

(Ex Libris Regis Tom. XV. p. 329—331. Országos levéltár. Ugyanez ugyanott egykorú másban: Acta Neoregestr. fasc. 83. nro 2.)

*) Leopold 1698. augusztus 18-kán kelt ezen Exemptionalisának eredeti fogalmazata létezik a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában, sub Nro 39. ex Augusto, 1698.

Ugyan e kötet Lib. Reg. 581-ik s kk. ll. áll egy hosszú okmány: »Consensus cum jure Regio super duabus curiis *Tabajd* et *Doboz* ac portione praediali in *Fül-Csút* et *Sávoly* pro Joanne Balogh et Elisabetha Alistali, consorte ejusdem.« Ez Leopoldnak megerősítő levele, vagyis kir. consensusa arra nézve, hogy nevezett Balogh János és neje a magok nevére iktattathassák az általok felmutatott s a győri káptalan előtt kiállított 1694-iki vételszerződés tanúsága szerint Tárnoky György tatai harminczadostúl megvett egy egész nemesi curiákat Fehér-megyei Tabajd helységben, »necnon jus quoque integralis redemptionis ejusdem possessionis Tabajd ab Egregio Joanne Bottyán, Praesidii Nostri Strigoniensis Capitaneo, cui eandem antehac in 1800. floren. idem (Georgius Tárnoky) impignoraverat;« — tehát ennek azon 1800 frton való kiválthatási jogát is a vételszerződés Balogh Jánosra, nejére és maradékaikra ruházza át; 1697-ben pedig dobozi curiáját is (»totalem et integram unam curiam suam nobilitarem desertam, Doboz vocitatum, intra sylvas Vértes appellatas, in vicinitate possessionis Tabajd, Cottu Albensi existentem habitam«) eladván Balognak s nejének Tárnoky György: Leopold e vételt is megerősíti. — Kelt Leopoldnak e regius consensusa Bécsben, 1699. october 27-én.

25.

Királyi rendelet a Bottyán és Esztergom városa közti ügyben.

Domino Personali Joanni Maholány, ut in Causa Colonelli Joannis Bottyán contra Civitatem Strigoniensem, ratione Actus majoris Potentiae juxta Leges Regni procedat et Injuriato satisfactionem impendat.

Leopoldus, etc. Magnifice, Fidelis Nobis dilecte! Lamentabili cum quaerela exposuit Majestati Nostreae Fidelis itidem noster Egregius Joannes Bottyán, Militiae nostrae Hungaricae Equestris Ordinis Regiminis Colonellus. Qualiter his non ita pridem retroactis temporibus, Judex Liberae ac Regiae Civitatis nostrae Strigoniensis, nescitur quo malevoli animi ac proternae levitatis instinctu motus, assumptis secum Notario,

alysque nonnullis Complicibus et hominibus Civilibus ad id destinatis suaeque Jurisdictioni subjectis, claro lucente sole, circa horam tertiam pomeridianam, maximo cum tumultu in Domum ubi paulisper ipse Exponens substitisset, irruendo, perfractis foribus, horribili cum assultu et clamore hypocautum subintrantes, Eundem Exponentem capere, et captum ad Domum praefati Judicis cum summa Ejusdem Exponentis prostitutione invitum, per vicos et plateas deducere nil pensi duxisset, in gravissimum Nobilitaris praerogativae praejudicium, injuriamque et damnum ipsius Exponentis manifestum.

Quia vero ejusmodi inauditus Casus actum majoris potentiae manifeste redoleret, ipsique Exponenti tanquam summe laeso et injuriato, contra annotatam Civitatem et Magistratum nomine colectivo ex vi ipsius Capituli et principalium Membrorum ipsum Exponentem injuriantium et damnificantium, coram Vobis procedendi via Juris in Legibus expressa competere dignosceretur: Ex eo supplicavit Majestati Nostrae antelatus Exponens debita cum instantia humillime, quatenus Eidem in praemissis benigne providere, casusque praemissi ipsum Exponentem extreme affligentis, inque fama, honore et existimatione ac ipsa etiam vita fataliter laedentis revisionem, decisionem, plenariaeque dicto Exponenti tam graviter laeso, injuriato et damnificato, Executione mediante fiendae satisfactionis complementum Vobis committere et mandare dignaremur, nec pateremur Eundem eatenus improvisae destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus, et alioquin sensu Tituli 19. Partis tertiae Operis Decreti Tripartiti ac in eo contenti Articuli 38. Vladislai Regis Decreti tertii in Causis Nobilium contra Civitates in Actibus majoris vel minoris potentiae procedendi facultas Personali Praesentiae Nostrae Regiae attributa haberetur, imo etiam modalitas ipsius processus clare indigitaretur, ac ob id provincia haec rite Vobis competeret:

Pro eo Vobis harum serie benigne praecipientes, firmiter etiam committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sic uti praefertur stantibus, seque habentibus, citatis pro uno certo eoque competenti termino in prae-

sentiam Vestri Partibus, ysdemque sufficienter auditis, modalitate supra allegatarum Regni Legum hacce in Causa procedere, et comperta in praemissis mera rei veritate, dicto Exponenti graviter laeso et injuriato, congruam, Jurique et aequitati consonam satisfactionem, debitumque Juris et Justitiae complementum impendere et administrare velitis ac debeat. Secus nullatenus facturi. Vobis in reliquo Gratia nostra Caesarea atque Regia benigne propensi manentes. Datum in Civitate Nostra Vienna, Austriae, Die 19. Mensis Augusti Anno Domini 1698.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 29. ex Augusto, 1698.)

26.

Bottyán beiktattatása esztergomi nemes curiájába.

Statutio ratione Domus Vak-Bottyánianae Curialis Strigoniensis.

Sacratissimo Principi ac Dno Dno Leopoldo, Dei Gratia Electo Romanorum Imperatori semper Augusto, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. Regi, Archi-Duci Austriae, Duci Burgundiae, Brabantiae, Stýriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchioni Moraviae, Comiti Habsburgi, Týrolis et Goritiae, etc. Dno Dno ipsorum naturaliter clementissimo. *Capitulum Ecclesiae Nitriensis*, orationum suarum in Dno Jesv devotarum assidua suffragia, cum perpetua et illibata fidelitate, humillimorumque obsequiorum suorum promptitudine Vestra nosse dignetur Majestas, Nos Literas ejusdem Mattis Vrae Introductorias et Statutorias, pro parte ac ad instantiam *Generosi Dni Joannis Bottyán*, Vrae Mattis Sacrae unius Regiminis Militiae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli, in regali papýro, sub secreto authentico Ejusdem Mattis Vrae Sacrae sigillo ab extra, in superiori earum margine impressivo appposito, clause confectas et emanatas, Nobisque pro debita earundem Executione praepatorie sonantes et directas, cum debitae fidelitatis et reverentiae cultu accepisse, in haec verba:

Leopoldus Dei Gratia, etc. Fidelibus Nostris honorabili-

bus Capitulo Ecclesiae Nitriensis salutem et gratiam. Quoniam Nos cum ad nonnullorum Fidelium nostrorum humillimam supplicationem, nostrae propterea factam Majestati, tum vero benignam habentes rationem et reflexionem integerrimae fidei ac fidelitatis, multifariorumque militarium servitiorum Fidelis nostri Egregj Joannis Bottyán, unius Regiminis Militiae nostrae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli, quae ipse a notabili jam temporis decursu, praesertim durantibus hisce Belli Turcici Revolutionibus, contra juratum Christiani nominis hostem Turcam, diversis in conflictibus, velitationibus, plurimorumque locorum et fortalitiorem obsidionibus et gloriosis auxiliante Deo expugnationibus et recuperationibus, cum vitae fortunarumque suarum discrimine pro virili dimicando, et notabiles etiam sumptus in conducenda pro erigenda legione sua Militia et restauranda etiam Civitate Nostra Strigoniensi impendendo, sacrae primum memorati Regni nostri Hungariae Coronae, Augustissimaeque Domni nrae Austriacae et consequenter Matti quoque nrae infractae fidei constantia, promptissimique obsequij studio atque fervore exhibuit ac impendit, et deinceps quoque (uti nobis de ipso benigne persvasum habemus) pari constantiae et obsequij ac fidelitatis zelo exhibere et impendere non cessabit; Cum igitur ob id tum etiam ex eo, quod idem Colonellus Joannes Bottyán, specialibus literis suis reversalibus mediantibus Domum suam in praetacta interiori Civitate nra Strigoniensi Cottuque ejusdem nominis existente situatam, post fata sua in casu defectus seminis masculini sexus, Fisco nro Regio cedere jureque proprietatis relinquere compromiserit: eandem totalem et integram Domum Ejusdem Joannis Bottyán Strigoniensem, cum cunctis ejusdem pertinentijs, ex sorte communi et civili eximentes, et in statum Nobilitaris Curiae reponentes, a solutione et pensione censuum, taxarumque nrarum subsidiorum item et lucri Camerae nrae Regiae, necnon quarumlibet exactionum, onerum, laborum et servitiorum in medium Civium dictae Ciuitatis nrae Strigoniensis de eadem domo exhiberi et provenire debentium praestatione seu exhibitione, vigore etiam intimationis per Cameram nram Aulicam Cancellariae nrae Hungaricae itidem Aulicae die septima praesentis Mensis et Anni infrascripto-

rum factae, pro dicto Joanne Bottyán, haeredibusque ejusdem masculini sexus universis, vigore aliarum benignarum Literarum nrarum Exemptionalium superinde emanatarum (salvo tamen jure alieno, potissimum vero decimarum Ecclesy's Dei cedentium) exemerimus, immunitaverimus, sublevaverimus, supportaverimusque et libertaverimus, velimusque eundem Joannem Bottyán in dominium dictae Domus suae Strigoniensis modo praevio per nos clementer exemptae et in statum Nobilitaris Curiae repositae per nrum Regium et vestrum Capitularem homines legitime introduci, eandemque eidem cum cunctis suis pertinentys statui facere. Super quo Fidelitati Vrae harum serie benigne praecipientes, committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, vestrum mittatis hominem, vestro pro testimonio fidedignum, quo praesente Fideles Nostri Egregy Franciscus Szöréný, sive Michaël Czagány, aut Michaël Nedeczky, nisi Adamus Lábody, tandem Georgius Kapuváry, alys absentibus, homo noster Regius per nos ad id specialiter transmissus, ad facies praetactae Domus sive Curiae Nobilitaris, in praefata Ciuitate nostra Strigoniensi Cottuque ejusdem nominis existente situatae, vicinis ejusdem inibi legitime convocatis et praesentibus, accedentibus, introducat praefatum Joannem Bottyán in Dominium praescriptae Domus per Nos exemptae et libertatae, statuaturque eandem eidem, simul cum cunctis ejusdem pertinentys, praemissae Exemptionis et libertationis Nrae Regiae Titulis ipsi incumbentibus, si non fuerit contradictum, Contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem idem Testimonium Vrum contra annotatum Joannem Bottyán in Curiam nrām Regiam, nrām scilicet personalem in praesentiam, ad terminum competentem, rationem contradictionis suae reddituros efficacem. Et post haec super hujusmodi Introductionis et Statutionis serie, simul cum Contradictorum et Evocatorum Vicinorumque qui praemissae Statutioni intererunt, nominibus, terminoque assignato, ut fuerit, expedientes, Nobis suo modo fideliter rescribatis. Secus non facturum.

Datum in Civitate Nostra Vienna, Austriae, die decima octava Mensis Augusti, Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Octavo. Lecta, etc. L. S.

Unde Nos benignis Commissionibus et Mandatis Mattis Vrae Sacrae humillime obsequi et satisfacere (prouti par est et semper tenemur) volentes, ad subinsertam Statutionem et Introductionem rite legitimeque peragendam ac tandem Nobis suo modo fideliter referendam, una cum Egregio Francisco Szörénÿ seniore de Kis-Szörénÿ, homine videlicet Matti Vrae Sacrae Regio in Literis Introductorum inter reliquos per expressum denominato et ad id per eandem Mattem Vram Sacram specialiter transmissio, nram hominem, utpote Admodum Reverendum Dnum Joannem Rácsay, Fratrem, Socium et Canonicum nrum, nostro pro Testimonio fidedignum e gremio uri duxeramus esse exmittendum. Qui tandem exinde ad nos ambo simul reversi, nobis sub juramento in Grali Regni Decreto superinde expresso, contento, fideliter, uniformiterque retulerunt istomodo: Quomodo nimirum ipsi die trigesima prima proxime effluxi Mensis Augusti Annique infrascripti, in et ad facies praefatae Liberae Regiaeque Civitatis Strigoniensis interioris Mattis Vrae Sacrae, consequenterque Domus ejusdem Dni Colonelli Joannis Bottyán ibidem extractae et in Cottu nominis ejusdem existentis ac habitae, personaliter accedentes, vicinis et commetaneis ejusdem inibi legitime convocatis et praesentibus, nominanter vero Egregÿs et Nobilibus Joanne Cipriano Pichler, Vrae Mattis Sacrae Annonae Praefecto Strigoniensi, altero Joanne Kampio Dorogiensi Postarum Magistro, item Georgio Kapuváry Judlium in Oppido Párkány, Francisco Pathó in eodem Oppido, Stephano Jósa in Possessione Németh-Szőgyén, Georgio Zelner in Civitate Archi-Eppali Strigoniensi degentibus Juratis Assessoribus Cottus nominis ejusdem; demum Matthia Bagÿ Supremo-Vigiliarum Praefecto, Joanne Madarÿ, Francisco Szilágÿ Vrae Mattis Praesidÿ Strigoniensis Vajvodis ac in dicta Civitate Archi-Eppali degentibus; Georgio Szöcs praetitulati Dni Colonelli Joannis Bottyán Vexillifero, porro Michaële Czagán ex Oppido Ürmény ex Cottu Nitriensi, Georgio Jósa ex praetacta Possessione Németh-Szőgyén, ex Cottu praerepetito Strigoniensi; Circumspectis demum Emerico Herba et Joanne Kerke Juratis toties dictae Ciuitatis Archi-Eppalis Strigoniensis inque eadem et Cottu eodem degentibus; Dum praeat-

tactus Mattis Vrae Sacrae homo Regius praefato Testimonio nro secum praesente et ad omnia diligenter attendendum vigore praescripti benigni Mandati Introductorij et Statutorij jam supra mentionatum Dnum Donatarium in Dominium praescriptae Domus per Mattem Vram modo praemisso exemptae, libertatae ac in Statu Nobilitaris Curiae repositae, rite introduxisset, statuissetque eandem, eidem, haeredibusque ejusdem masculini sexus universis, simul cum cunctis ejusdem pertinentijs, praescitae Exemptionis et Libertationis Mattis Vrae Regiae titulis, ipsis incumbentibus, tenentibus, possidentibus pariter et habentibus. Eotum ibidem coram praenominatis Mattis Vrae Sacrae et nro hominibus, nomine et in Persona antelatae Lib. Reg. Civitatis Strigoniensis Egr. Joannes Cseythey, qua Fiscalis ejusdem Civitatis comparendo, totali praemissae Statutioni et Introductioni solenniter contradixit et reclamavit, inhaerendo Article septuagesimo octavo Anni Millesimi Sexcentissimi Quinquagesimi Quinti, reservandoque facultatem, usum, Dominium et Jurisdictionem ejusdem Domus omni meliori modo manutenendi, et hoc pro primo; pro secundo, quia praemissa benigna Donatio dicto Dno Donatario clementer collata, caducitati in Legibus Regni fundatae, devolutioni nimirum Bonorum Civilium semper ad Fiscum Civitatis, et non ad Fiscum Regium in casu defectus derivari debenti contrariari videtur. Pro 3-to, quia eadem Donatio de Domo Strigoniensi in interiori Ciuitate habita, et non in Libera ac Regia Civitate illa existente sonaret. Pro 4-to, quia antelatus homo Regius nulla Bona et Jura Possessionaria in praescito Cotto Strigoniense, prout a Jura requireretur, habere dignosceretur. Hoc etiam addito, et hac interjecta cautela, ne per pertinentias Domus alia, ita et Allodium subintelligantur in Benigna Donatione, nisi Domus interior, procul dubio in Archi-Eppali Civitate Strigoniense constructa subintelligi debeat. Cui quidem contradictioni dictus Fiscalis Strigoniensis firmiter inhaesit. Ob quam quidem contradictionem antelata Civitas Strigoniensis contra annotatum Dominum Donatarium pro reddenda efficaci ratione, in Curiam Regiam Vrae nimirum Mattis personalem in praesentiam ad terminum competentem per supradictum Testimonium nrum Capitulare mox

et in instanti fuerat estque evocata. Seriem itaque hujusmodi Introductionis et Statutionis, simul cum Contradictorum et Evocatorum, Vicinorumque et Commetaneorum, qui praemissae Statutioni intererant, nominibus terminoque assignato, prout nimirum praemissa extiterunt, expedita, Vrae Matti suomodo fideliter et humiliter rescripsimus, Ejusdem Matti Vrae Sacrae benigna Commissione et communi justitia id exigente. Datum sedecimo die diei Executionis praemissorum. Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo 8-vo superscripto.

Lecta m. p.

Sacratissimo Principi ac Dno Dno Leopoldo, etc. Pro Parte et ad Instantiam Grosi Dni Joannis Bottyán, Altesatae Suae Mattis Sacrae unius Regiminis Militiae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli Introductionis et Statutionis subsequetaeque Evocationis Relatoriae Testimoniales.

(Egykorú másolat a kir. kamarai levéltárban. Acta Neo-Reg. fasc. 83. nro 2.)

27.

Bottyán az Esztergom városi templom restaurálására 3000 forintot ajánl föl.

Leopoldus, etc. Fideli nro Egr. Magro Gabrieli Tolvay de Kőpösd, Personali Praesentiae nrae Regiae in Judicij's Locumtenenti et Consiliarij nri Prothonotario, salutem et gratiam. Expositum est Matti nrae nomine et in persona fidelium nrorum Egr. Prudentium et Circumspectorum Judicis Primarij, caeterorumque juratorum civium L. Raeque Civitatis nostrae Strigoniensis. Qualiter ydem Exponentes his non ita pridem evolutis temporibus, idque in Anno 1698. modo labente certas querulosas Actiones contra Fidelem nrum *Joannem Bottyán*, unius Regiminis nostri Hungarici Colonellum, ratione et praetextu certorum actuum potentiariorum, per Eundem perpatratorum, coram Fideli itidem nro Egregio Melchiori Sándor de Szlavnicza, Cottus Strigoniensis Ordinario Vice-Comiti movissent et suscitassent, easdemque prosecui; etiam servatis de jure servandis, et in juridicam disquisitionem et discussionem summo facere, circa Festum ascensionis Dni

Anno nunc currentis intendissent et voluissent. Attunc idem praementionatus Joannes Bottyán, coram praelibato Vice-Comite et alijs Officialibus ejusdem Cottus Strigoniensis personaliter constitutus, pro cessatione et annulatione praemissarum Actionum querulosarum omniumque aliarum praetensionum, ad id tempus vigentium mortificatione, *certam summam pecuniariam, ad flor. ter mille se extendentem, pro restauratione et reaedificatione attactae Civitatis Templi, seu Ecclesiae appromississet, obtulisset et obligasset*, effectuationemque istiusmodi oblationis et obligationis suae fide et juramento mediante confirmasset et consolidasset, sicque se Debitorem manifestum ipsorum Exponentium praemissorum trium millium flor. Rhenensium ad erectionem Templi seu Ecclesiae Dei convertendorum sponte effecisset et liquido constituisset; imo in ratificationumque ejusdem integralis debiti per eundem quantocitius infallibiliter praestandi, flor. 314. exoluisset, nihilominus duorum millium sexcentorum octingenta sex florenorum superfluam et restantem summam, id iteratos eorundem Exponentium amicales requisitiones minime saepe repetitus Joannes Bottyán persolvisset, prout nec exolvere vellet etiam de praesenti, damno praerepetitorum Exponentium, retardatione aedificationis et restorationis Ecclesiae Dei, aedificare coeptae, partimque juxta vinei jam reaedificatae gravi et manifesto. Supplicatum itaque, — etc. Cum autem justa petenti, — etc. et alioquin ad mentem Articuli 17. Matthiae Regis D. 6. et Art. 38. Ulad. Regis D. I. necnon Art. 90. Anni 1635. prout quis se obligaret, ita onera de commodo stare teneretur, et quod bona fide aliquis alicui se daturum vel praestiturum promittit, pro realitate servaretur, sed et similis coram authenticis, Cottus vel alterius loci evidibilis fidedignis Personis factae, juramento etiam corporali firmitatae promissiones et obligationes, vim et naturam liquidi debiti imbuerent, in acquisitionibus porro liquidorum Debitorum sensu Art. 31. Anni 1659. expensae quoque factae et ad finalem usque decisionem similium causarum fiendae, adjudicandae et adjustandae essent. Pro eo Tibi harum serie committimus et mandamus, « — hogy »ad facies Bonorum antelati Joannis Bottyán, vel ubi Tibi commodius visum fuerit,« tűzz ki a fönt érdeklelt mind

két fél számára rövid s megfelelő időre terminust, és őket, vagy törvényes ügyvivőiket kellőképen kihallgatván, — ha a dolog csakugyan úgy áll, a mint nekünk előadatott: föntnevezett Bottyán Jánost a megígért 3000 frtból még hátra levő 2686 frtnak a költségekkel együtt való lefizetésében bírói ítélettel marasztaljad el. Mit is ha meg nem fizetne, fizethetne: ugyanannak bárhol találandó ingó s könnyen eladható javaiból végrehajtással is igyekezzél e hátralékos összeget beszedni s a panaszt tevők kezéhez szolgáltatni. *Communi svadente justitia. Secus non facturus, etc. Datum in Civitate Nra Viennensis Austriae, Die 2. Mensis 8-bris 1698.*

(Egykorú másolat, a kir. Curia levéltárában.)

28.

A magy. kir. udv. Cancellária az udv. Kamarához, Bottyán ügyében.

Camerae Aulicae Causa Colonelli Bottyán, contra Civitatem Strigoniensem et Administratorem Budensem.

Sacrmí Caesareae Regiaeque Mattis Camerae Aulicae praesentibus officiosissime notificandum *Dominum Colonelum Joannem Bottyán* quaerulose repraesentasse. Quod posteaquam idem in facto cujusdam infamis et violenti Personae suae per Judicem Liberae ac Regiae Civitatis Strigoniensis et nonnullos eidem adhaerentes Cives, contra immunitatem et praerogativam Nobilitarem illati aresti certum benignum Mandatum Praeceptorio-Delegatorium, Magnifico Domino Baroni Joanni Maholány qua Personalis praesentiae Regiae in Judicij Locumtenenti sonans et directum, ab altememorata Sua Matte Sacрма obtinuisset, idemque Baro, qua tum delegatus, tum etiam ordinarius legalis ex vi Tituli 8. Partis 3-ae Operis Decreti Tripartitj dictae Civitatis Judex certum etiam Terminum Causa in praemissa in djem 6. nunc labentis Mensis 8-bris Anni nunc currentis infrascripti, ipsis Partibus in Liberam ac Regiam Civitatem Poseniensem praefixisset; extunc nescitur quonam ex fundamento et ratione praefatus Judex et Senatus facto ad Inclytam Administrationem Buden-

sem recursu, sub eo quidem praetextu, quasi vero dicta Civitas Strigoniensis, veluti in Locis Neoacquisitis existens, Legibus Patrÿs minus subjaceret, adeoque a sola Administratione Budensi dependens, Forum quoque suum inibi duntaxat et non alibi sortiretur, Ejusdem Administrationis ope et adminiculo suffulti, Legalem praefati Domini Personalis Judicatum eludere satagereret.

Quoniam vero, esto in Oeconomicis praerepetita Civitas suam haberet a memorata Administratione Budensi dependentiam: in Causis tamen Civilibus, Legibus Regni et in ÿsdem praescripto Magistratui subjacere dignosceretur; imo ipsamet etiam Civitas in Causis sibi favorabilibus passim pro impetrandis Mandatis Regÿs ad Cancellariam hancce Hungaricam Aulicam recurrere soleret; sed et praeter complura exempla, vel solo etiam Causae cujusdam Welisianae non ita pridem Juris Patrÿ ordine, secundum Legum dictamen, in suo competenti et non in praelibatae Administrationis Foro ventilatae exemplo, praementionatus Personalis Praesentiae Regiae in Judicÿs Locumtenentis Judicatus sat superque evinceretur. Idcirco Excelsam hancce Cameram Aulicam per quam officiose requiri, quatenus pro manutentione etiam praeceminentis altissimae fatae Suae Mattis Scrmæ Authoritatis, hocce in passu ob intercedens, Regium Mandatum in Legibus Regni fundatum subversantis praefatae Administrationi Budensi, ne se in Causa hac Jurisdictioni suae minus substrata ita et alÿs Causis mere Juridicis ac Civilibus ingerere, Legalemque Juris et Justitiae cursum impedire praesumat: mediante serio suo Decreto intimare et haud gravatim injungere, taliterque Justitiae debito modo et ordine promovendae adstipulari velit. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica ad exhibenda reciprocorum officiorum et debitae humanitatis studia manet semper paratissima.

Ex Consilio Cancellariae Regiae
Hungaricae Aulicae, Viennae, Die 4.
Mensis 8-bris 1698.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 77.
ex 8-bri 1698.)

29.

Bottyán s neje követelése Bartakovicsék ellen.

Leopoldus, etc. (Királyi meghagyás Köpesdi Tolvay Gábor ítélőmesterre.) »Expositum est Matti nrae nominibus et in personis Fidelis Nri Egregy *Joannis Bottyán*, Militiae Nrae Hung. unius Regiminis Equestris Ordinis Colonelli et Nobilis Dnae Catharinae (tollhiba, *Judithae* helyett) Lakatos, Conthorialis ejusdem, »hogy ők a múlt 1696. év oct. 17-kén Ns. Bartakovics György özvegyének, Ns. Deáky Mária Asszonynak s egyetlen fiának Bartakovics Tamásnak 600. Rh. frtot adtak kölcsön, olyképen, hogy az, 1697. évi Bold. Szűz tisztlása ünnepeire okvetlenül vissza fog fizettetni; mulasztás esetén hatalom adatván a pénzfölvevőktől nekik, követelésöket »cum poena dupli« vehetni meg a nevezett adósok Honth megyei Szokola községben bírt javaiból, — a mint ez Deáky Máriának s fiának 1696. oct. 17. költ s F. jegy alatt felmutatott kötelezőjéből világosan kitetszik. Ámbár pedig ők az említett adósokat a közelgő terminusra és fizetésre többször is barátságosan figyelmeztették, — mindazáltal pénzőkhöz maig sem juthattak. Kérik tehát ő Felségét: méltóztassék igaz követelésök bírói megítélését elrendelni. A király megbízza Tolvayt ez ügyben bíróilag eljárni s panasztevőknek megvizsgálandó jogukhoz képest törvényes igazságot szolgáltatni kielégítő bírói ítélet hozatalával, kiadván számukra a sententionalis és executionalis-levelet annak rendi szerint. Commune svadente justitia. Secus non facturus, etc. Datum in L. R. Civitate Nra Posoniensi, die 12. February Anno 1699.

(Egykorú másolat a kir. Cúria levéltárában.)

30.

Bottyán és neje Nyáregyházát s Gyivát megszerzik.

Nos Conventus Ecclesiae Sancti Benedicti de juxta Grón. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Egregy Domini Thomas Barthakovics, Nobilis Dominae Mariae Deáky Genitricis suae,

et ac Petrus Gányi, Nobilis Dominae Susannae Barthakovics Conthoralis suae legitimi Plenipotentiarÿ coram nobis personaliter constituti, oneribus et quibuslibet gravaminibus universorum Fratrum, Haeredum, Successorum, Liberorum, jam videlicet natorum et imposterum quoque Dei nutu et benedictione nascendorum, — item proximorum et Consanguineorum tam suorum, quam praedeclearatarum Nobilium Dominarum, ac aliorum quorumcunque, quos videlicet infrascriptum tangeret et concerneret, seu tangere et concernere posset negotium, quomodolibet in futurum per omnia in se assumptis et levatis, matura prius et integra Animi sui intra se Deliberatione praehabito, sponte et libere, vivaque voci suae ministerio fassi sunt, pariter et retulerunt in hunc modum: Quomodo ydem Domini Fatentes, prout et memoratae Dominae, certis quibusdam gravibus et inevitabilibus suis necessitatibus, eosdem et easdem ad id summae urgentibus evitandis et propulsandis adacti, totalia et integra Praedia sua *Nyáry-Egyháza* in Pestiensi et *Déva* sic vocitata in Strigoniensi Comitatus existentia, situata, simul cum cunctis suis utilitatibus, obventionibus et pertinentÿs de Jure et ab antiquo ad eadem spectantibus, spectareve debentibus, primum quidem *Nyáry-Egyháza* dictum in et pro sexcentis, aliud vero *Déva* nuncupatum in mille florenis Hungaricalibus, bonae Monetae et Ligae Poseniensis, per se levatis et perceptis, *Spectabili ac Magnifico Domino Joanni Bottyán*, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Certae Militiae Hungaricae Colonello, et Consorti ejusdem Magnificae Dominae Judithae Lakatos, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, jure perpetuo et inrevocabili dedissent et per manus tradidisse omni eo Jure, quo eosdem Fatentes et suprafatas Dominas pertinere dignoscerentur, tenenda, possidenda, pariter et habenda; nullum jus, nullamve Dominÿ proprietatem pro se reservandam, sed totum illum in praefatum Magnificum Dominum Joannem Bottyán et Magnificam Dominam Juditham Lakatos ejusdem Contoralem, eorundemque Haeredes et Successores transferendam. — Assummendo nihilominus ydem fatentes cum praedeclearatis Dominabus, memoratum Dominum Joannem Bottyán et Dominam Juditham Lakatos Con-

sortem suam, ipsorumque haeredes, posteritates et cognatos utriusque sexus universos, in libero ac pacifico praeinsertorum Praediorum, per eosdem modo quo supra perennaliter venditorum Dominio et reali usu, contra quosvis Legitimos Impetitores Juridicos et Actores, proprijs suis curis, laboribus, fatigjs et expensis, sub amissione bonorum suorum aequivalentium quovis nominis vocabulo vocitatorum ac intra ambitum istius Regni Hungariae reperiendorum, modo et ordine suis exequendorum protegere, manutenere, conservareque velle. Prout fassi sunt, dederunt, vendiderunt, Evictionisque Cautelam negotio in praesenti in se et suos assumerunt et levarunt, palam, publice et manifeste, coram nobis. Harum Nostrarum vigore et Testimonio Literarum mediante. Datum feria quarta proxima post Dominicam Jubilate, (május 13-kán) Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Nono.

Lecta in Conventu.

(Egykorú másolat in folio, vagy maga az eredeti fogalmazvány — miután tetemes igazítás van benne, — néhai Nagy István kir. hétszemélynök úr gyűjteményében. Jelenleg a Nemzeti Múzeum kéziratárában.)

31.

Bottyán a nyitrai kegyesrendűek iskolájának 2000 frt. alapítványt tesz.

Ego Joannes Bottyán, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis unius Regiminis equitum Hungarorum Colonellus Actualis. Significo universis, quorum interest, praecipue vero Illustrissimo et Reverendissimo Domino Domino Ladislao Mattyasovszky, Ecclesiae Cathedralis Nitriensis Episcopo, Locique ejusdem et Comitatus Supremo ac Perpetuo Comiti, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario ac per Regnum Hungariae Aulae Cancellario; necnon dictae Ecclesiae Cathedralis Nitriensis Venerabili Capitulo, Dominis Dominis mihi Fautoribus observandissimis. Quod ego saepe saepius mecum perpendens, quid gratissimum Deo, Ecclesiae, Regno et saluti animae meae, quam universis bonis mundi praefero, praeferre potissimum deberem, ex bonis et substantia mea gratissimum fore existimavi, ut me Deo meo Optimo Maximo

gratum exhiberem, qui me temporibus praeteritis et turbulentis, *inter bellicos tumultus ab hostium immanitate Turcarum et Tartarorum, licet plurimis vulneribus in conflictibus diversis ex multis aquisitis et acceptis* clementissime conservavit: inter alia mea Opera jam facta, ad Dei Honorem etiam illud facerem, prouti de facto et actu facio, inscribo et dono infallibiliter duo millia florenorum Rhenensium Reverendis Patribus Scholarum Piarum Nitriae pronunc et in futurum commorantibus et habitantibus, et hos quidem inscribo *ob Eruditionem et Informationem tenerae Juventutis in Pietate et honestis Literis*, quam praestant vi Instituti sui dicti Reverendi Patres. Item volo et eos obligo, ut singulis diebus in perpetuum per Anni circulum ad honorem Beatissimae et Gloriossissimae Dei Genitricis Virginis Mariae unum Sacrificium Missae durante vita mea et post meam mortem celebrent. Insuper notum facio, quod ego me obligo quamdiu vixero singulis Annis iisdem Reverendis Patribus Scholarum Piarum (excepto casu depauperationis meae, quod Deus clementissime avertere dignetur) Nitriae habitantibus dabo infallibiliter et sine tergiversatione, in eorum sustentationem centum imperiales tamdiu, donec deposuero illis praementionata duo millia florenorum Rhenensium; et si morte praeventus fuero, ita, quod illa duo millia florenorum Rhenensium me deponere non contingeret: tunc tali in casu ex meis bonis et mea propria substantia, illi ad quos pertinebit de justitia et aequitate, toties praefatis Reverendis Patribus Scholarum Piarum deponere obligabuntur et tenebuntur; quos etiam in conscientia, ut facient, obligo, et si quis contrariaretur, ne dicta summa duorum millium florenorum Rhenensium Reverendis Patribus Scholarum Piarum deponeretur: Dei Omnipotentis vindictam incurere se noverit et certissime sciat. Quae omnia et singula, ut majus suum robur et firmitatem habeant, quamprimum potero in Venerabili Capitulo Nitriensi horum omnium scripto enarratorum Fassionem viva voce linguae ministerio facere me adpromitto. In cuius rei Fidem has meas Litteras obligatorias eisdem Reverendis Patribus Scholarum Piarum extradedi et manu propria subscripsi, sigilloque meo consveto munivi. Actum in residentia mea Strigonii, Anno Domini Millesimo

Sexcentesimo nonagesimo nono, Die Vigesima quarta Septembris.

Joannes Bottyán

Colonellus, m. p. P. H.

Coram me Stephano Szabó

Parocho Kőbölkuthensi, m. p. P. H.

Coram me Emerico ab Assumptione

Beatae Mariae Virginis Scholarum Piarum Nitriensium

Procuratore, m. p. P. H.

(Egészen Bottyán János saját kezével írt és aláírt eredetije gyűjteményemben; hiteles másolata a nyitrai káptalan orsz. levéltárában.)

32.

Királyi oltalomlevél Bottyán számára.

Protectionales pro Joanne Bottyán Colonello,
contra violentos ejusdem Impetitores.

Leopoldus, etc. Fidelibus nostris universis et singulis, signanter vero Illustri Sacri Romani Imperij Principi Paulo Eszterházj de Galántha, Perpetuo in Fraknó, annotati Regni Nostri Hungariae Palatino, Judici Cumanorum, Aurei Velleris Equiti, Intimo Consiliario et Locumtenenti nostro Regio, Cognato Nobis dilecto; Spectabilibus item ac Magnificis Comitibus Georgio Erdődy de Monyorókerék, Montis Claudj et Varasdiensis Perpetuo, Barsiensi vero et Arvensis Comitatum Supremo-Comiti, Tavernicorum nostrorum Regalium Magistro; Stephano Zichj, Praesidj nostri Jauriensi et Confiniorum Eidem Vicinorum Vice-Generali; Magnifico praeterea Francisco Klobusiczkj Libero Baroni de Zétény, Personalis Praesentiae nostrae Regiae in Judicj's Locumtenenti, et Consiliarj's nostris eorumque Vices-Gerentibus et Magistris Prothonotarj's, Sedisque nostrae Judiciariae Juratis Assessoribus, necnon Camerarum nostrarum Hungaricae et Scepusiensis Praesidi, Administratori, Directoribus, caeterisque Consiliarj's, non secus quorumcunque memorati Regni nostri Hungariae et Partium Eidem annexarum Comitatum, signanter vero Jauriensi, Comaromiensi, Pest, Pilis et Sold Supremis et Vice-Comitibus, Judicibus Nobilium, Juratis Assessoribus, ipsisque Universitatibus, sed et utriusque Nationis

Militiae nostrae Generalibus, Commendantibus, Colonellis, eorundemque Locumtenentibus, Vexilliferis, Decurionibus, Quartiriorum Magistris et reliquis Officialibus Bellicis, cunctis denique alijs etiam modofati Regni nostri Hungariae Judicibus et Justitiarijs, Ecclesiasticis ac Saecularibus, sed et alterius cujuscunque status, gradus, honoris, conditionis et praecminentiae subditis nostris ubivis constitutis et existentibus, cum praesentibus requisitis, salutem et gratiam.

Graviter conquestus est Majestati nostrae Fidelis noster Egregius *Joannes Bottyán*, certae Militiae nostrae Hungariae Colonellus. Quod licet idem a juventute sua contra immanes Christiani nominis hostes Turcas non sine manifesto vitae suae periculo strenue pugnando, per hocque Nobis et praefato Regno nostro Hungariae, ac consequenter Sacrae Ejusdem Regni nostri Coronae fidelia sane et utilia servitia praestitisset: nihilominus tamen non deessent nonnulli, qui tot et tantorum servitiorum et meritorum Ejusdem nullum respectum habentes, Eundem querulantem praetextu certarum praetensarum violentiarum seu damnorum, his proxime praeteritis disturbiorum temporibus praetensive illatarum et patratarum, inferrique et patrari commissarum, varijs processibus et impetitionibus vexare et mortificare, taliterque Eundem, jam senio confectum mortique approximantem, Litium fomiti-
bus, gravissimisque expensarum et fatigiorum profusionibus involvere non dubitarent. Quia vero idem Quaerulans, etiam si quid simili accidisset, id tamen non fraude dolo astu et privata malitia, exindeque proposito proprio commodo attentasset, verum partim dum omnia in statu maximae confusionis praedaeque variorum hostium exposita, primique occupantis fuissent, partim vero ex commissione et mandato Belli Ducum et Generalium, adeoque superiorum suorum, facere et exequi curare ex Officij sui obligamine coactus fuisset, debuissetque.

Ob hoc supplicatum extitit Majestati nostrae nomine et in persona memorati Joannis Bottyán debita cum instantia humillime, quatenus Eundem contra et adversus universos et singulos ejusmodi Actores et praetendentes, aliosque quosvis praevia ex ratione violentos et illegitimos Impetitores, Turba-

tores ac Damnificatores Ejusdem, in Regiam nostram Protectionem et Tutelam specialem recipere dignaremur. Cujus demissa instantia et supplicatione clementer exaudita, cum et alioquin etiam tot confusionum Bellicarum et dubÿ Martis status restitutionem similium admittere haud posset: Eundem Quaerulantem respectu praemissorum universorum in nostram Regiam Protectionem et Tutelam specialem tam in persona, quam in Bonis ac Rebus Ejusdem universis benigne recipiendam, viceque et in persona nostra Regia vestrae etiam duximus committendum tuitioni ac defensionis speciali.

Eapropter Dilectioni et Fidelitatibus vestris, vobisque quibus supra, universis et singulis harum serie benigne simul ac firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus dum et quando aut quotiescunque per praesentes requisiti fueritis, aut alter vestrum fuerit requisitus: ipsum Quaerulantem tam in persona, quam Rebus Bonisque Ejusdem universis, mobilibus et immobilibus, tam contra supraspecificatos Actores et praetendentes, quam etiam alios quospiam praevia ex ratione violentos et illegitimos ipsius Impetitores, Turbatores et Damnificatores tueri, protegere et defendere, ipsique toties, quoties opus fuerit, assistere modis omnibus debeat et teneamini. Autoritate nostra Regia vobis hac in parte per nos plenarie concessa et attributa, Jureque et Justitia mediante. Secus non facturi; praesentibus perlectis Exhibenti restituti.

Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, Dje 10. February Anno Domini 1700. Regnorum nostrorum, etc.

Alól: Protectionales pro Joanne Bottyán Colonello, contra illegitimos Impetitores.

(Eredeti fogalmazat, a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 44. ex Februario, 1700.)

33.

Bottyán, Kecskemét városának.

Isten áldjon meg Kegyelmeteket mind közönségesen!

Én bizonyos emberem által die 19. Aprilis Pesten lévő Nemes Vármegye gyűlésekor levelem által requiráltam Kegyelmeteket; de mivel akkor az embereknek neveit és eszten-

dőt, mikor volt? írásban föl nem tehettem: azért most ezen levelemben includált valóságos párjából *) bővebben és minden voltaképpen megérthette Kegyelmetek. Vannak most is még élő emberek, kik tudják, hogy Tatából hozzám jövén Esztergamban az Kegyelmetek emberei, és maradhatatlan voltam tőlek, — mert soha másként föl nem szabadúlhatott az marhájak; és úgy, sok kérésekre szabadítottam, és kezes lettem érettek. Sőt még sok fáradságom volt utána, s azon költségem, hogy föl kellett mennem Tatában, sok könyörgésekre az embereknek. — Nám, ennekelőtte ennyehány esztendővel requiráltam volt Kegyelmeteket, a minthogy Kakula nevű embert az város föl is küldött volt Csáki László Uramhoz ő Nagyságához; mit végzett akkor? Kegyelmetek jobban tudja. Azért praevie Kegyelmetek íbredjék, és embereit fölküldjen és az én kezes-levelemet Csáki László ő Nagysága kezéből kihozzon; — hogyha Kegyelmetek elmúlatja: én solenniter protestálok az causálandó expensák miatt, és erre választ várok mentőlhamarébb, mert én is judicialis terminust bis-quindenát praefigáltatom és azon executióval peragáltatni fogom, országban élő törvényünk szerint, ha búm és galibám lészen miatta.

Ezzel Isten tartson Kegyelmeteket. — Datum Strigonii die 27. Aprilis Anno 1700.

Maradok jóakarója Kegyelmeteknek

Bottyán János m. k.

Külczim: Adassék ez Levelem Kecskeméti Várossa Főbirájának és Esküdteinek, nekem jóakaróimnak, becsülettel.
Kecskemét. P. H.

(Sajátkezüleg aláírt eredeti levél, szab. kir. Kecskemét város levéltárában. E levélen Bottyánnak újon adományozott czimerű ép gyűrűpecsége látható, t. i. díszes foszladékoktól környezett pajzsban, hátralobogó mentés huszár vágat, fölemelt jobb karjával görbe magyar kardot tartva, mely kard élén levágott fő. A sisak koronájából karvasas kar emelkedik ki, görbe kardot villogtatva, melyen szintén levágott török fő. A sisak körül a név kezdőbetűi, és pedig magyarul, jobbról: BO. s balról: JA. E czimert használja Bottyán később folyvást, tábornok korában is, haláláig, ugyanezen gyűrűpecséttel és egy nagyobb metszetű alakban, de a mely különben teljesen hasonló, s a névbetűk is így vannak reávésvé.

Mindkét pecsét monorú (ovalis) és szép, correct metszetű.)

*) L. főlebb, az 1685-ik évnél, I-ső sz. a.

*Bottyán János végintézkedészerü káptalani bevallása
jóságairól.*

Ego infrascriptus, Sacrae Caesaræ Regiæque Majestatis unius Regiminis Militiæ Hungaricæ Equestris Ordinis Colonellus, fateor et significo universis, quibus expedit, signanter vero quos infrascriptum negotium quovismodo nunc vel imposterum posset tangere et concernere. Quod exacto animi mei deliberatione in altam summendo considerationem, pro exigentia et necessitate multorum, *in diversis locis et conflictibus cum naturali hoste ab Annis circiter vigintiquinque penes me præstitorum servitiorum et subitorum squallorum Egregy Stephani Tótt* Fratruelis mei, et alterius *Stephani Horváth Orphani, quem post obitum Genitoris et Genitricis suorum cum a tenella Ejusdem ætate ad præsens usque proprio meo victu et amictu intenuerim et sumptibus erudiri curaverim, prout et de præsenti curarem ;*)* tercý vero *Georgý Síley*, pariter Fratruelis mei, inopiam et paupertatem; necnon quarti, *Joannis Molnár*, Fratruelis itidem mei; Egregiorum item *Joannis Grassakovich* et *Michælis Czaghány* fidelium a quot annis in Acquisitione et Comparatione præstitorum servitiorum et fatigiorum insumptionem, ad quæ ulterius quoque præstanda siquidem ydem omnes pollicerentur, rationibus ex prævys eam Ipsis attribui facultatem, quatenus super universis Bonis et rebus meis mobilibus et immobilibus ac pecunia in Bonis haerente, a Sacra Caesaræ Regiæque Majestate Jus Regium et benignum Consensum impetrare, seque in ydem more consveto statuere possint ac valeant, dempta tamen qua Coacquisitricis Nobilis Dominae *Judithæ Lakatos* Consortis rata Portione; sub his (uti sequitur) Conditionibus mediantibus. Et quidem Primo Ut durante vita mea habeam omnium Bonorum meorum tam mobilium, quam immobilium liberum et pacificum usum, reservando nihilominus cum præ-

*) Ez a tábornok által nevelt ifjú unokaöcs tñnteté ki magát később, a kuruczvilágban, mint Bottyán huszárezredének vitéz őrnagya.

dictis Bonis liberam disponendi facultatem, utpote proprijs Causis, animaeque meae salute et refrigerio, ac alijs quibusvis necessitatibus. 2-do: Si injuria temporum aut fors Bellorum interea temporis occurrerentur deberem ex illis Bonis exulare et alio migrare, vitae meae Conservationis Causa: tali in casu omnia mea mobilia habeam mecum transferendi facultatem, et cum ysdem libere disponendi. Non secus (quod Deus avertat,) si in Captivitatem aliquam inciderem, libere possim pro exigentia necessitatis meae ysdem praefatis Bonis mobilibus et immobilibus uti et disponere. 3-tio: In casu Mortis modernae meae Consortis Nobilis Dominae Judithae Lakatos, si contingeret me aliam ducere Uxorem, ex qua proles susceperem: haec Fassio nullius habeatur vigoris. 4-to: Ut ipsi intronotati Cessionary, quibus facta est haec Fassio, aequae se mihi ligent, dentque superinde sufficientem et legalem Caute-lam, quod durante vita mea sese ydem omnimode accomoda-bunt et ad serviendum juxta temporis exigentiam, necessitatesque meas promptos et fideles exhibebunt, ac ne in minimo quidem Bonorum praedictorum usuatone et libera dispositione, manuque tentione me ullo sub praetextu et colore qualicunque turbare praesument. In cujus rei majus robur, has literas manus meae subscriptione et sigilli impressione dandas esse duxi. Actum in Residentia mea Kőbölkütiensi, dje quarta Mensis Juny, Anno Millesimo Septingentesimo.

Joannes Bottyán Colonellus, m. p.

L. S.

(A nyitrai káptalan 1700-ik év Szent-András apostol napján kelt bizony-ságtévő és bevalló levelében átírva. Létezik pedig e káptalani pecsét alatt s hiteles alakban kiadott testimoniale-fassionalis-level eredetije a magy. kir. udv. cancellária levéltárában, — hová az illető érdekeltek által a kir. megerősítés elnyerése czéljából benyújtva jutott vala, — I. Leopold Bécsben, 1700-ik év december 16-án ez ügyben kelt Regius Consensusának eredeti fogalmazata mellé téve, sub Nro 23. ex X-bri, 1700. Megvan továbbá szintén hiteles másolata Leopold e kir. megerősítő levelébe szó szerint átírva az országos levéltár királyi könyveiben is: Liber Regius Tomus XVI. Anno 1700—1706. pag. 92—95.)

Bottyán nyilatkozata csongrádi jószágairól.

Én, Kegyelmes Koronás Király Urunk ő Főlsége egy magyar lovas-regimentének Oberstere *Bottyán János*. Adom tudtára mindazoknak, az kiket alább írt dolog akármimódon illetne és illethetne, hogy minémő pusztákban Nemes Csongrád Vármegyében lévőekben, nevezet szerint peniglen Felgyűben és Szántóban az elmúlt esztendőekben néhai idősbik Szántó János Uramtól és ő Kegyelme János fiától, azonképpen néhai Csúcs László András fiától és több maradékitól bizonyos summában és arrúl költ obligatoria-levelekben uberiorus declarált conditiók alatt aquiráltam és pacifice két vagy három esztendeig bírtam vala, — most pediglen nem tudatik mitől viseltetvén, Méltóságos Gróf Generális Slik éntülem pénz nélkül elfoglalta; lévén pediglen ezen pusztákban egy-némelly osztálos atyafiaknak részei, az mellyeket én meg nem vettem, jóllehet, hogy magam részeimet és pénzemet annyira nem félthetem, — mindazonáltal, hogy azok az kiknek részei nincsenek eladva, kárt ne valljanak, ezek az eladó felek is másoktól ne háborgattassanak jövőendőben, — erre léptenek:

Elsőben kötötték azon két pusztát de integro és minde-
nestül ezer forintban, úgy mindazonáltal, minthogy praetitulált Generális Slik Uram ő Nagysága documentumjaimat kívánta, aztot megmutathassák, és ha nem doceálja, letészi az ki feljebb lészen arról előbb költ levelemben denotált summánál, és kifizetvén az ki nem fizetett portiókért mind az két pusztáról az ki nem fizetett atyafiakat: maradandó summa pénzben illy osztál fog következni fáradságért és költségért, a mikor is Bottyán János Uram hasonfelét veszi az pénzben, mink peniglen mind az két ág, másik felét felvévén, magunk között elosztjuk, atyafiak.

Másszor, hogyha praetitulált Generális Slik Uram ő Nagysága még drágálná, és azon háromezer forintokat letenni nem akarná: olyankor tartozom Bottyán János, háromezer forintos leveleket eo facto kezekhez visszaadni, és ha vissza nem adnám, vagy visszaadni nem akarnám: szabad lészen ő Kegyelmeknek Vice-Ispány Uram commissiója mellett és

szolgabíró és egy esküdt Uraimék által háromezer forintig akármelly jószágomból magoknak és familiának satisfactiót tétetni. Annak nagyobb bizonságára adom ezen leveletem, alól subscribált nemes személyek előtt. Actum Strigonÿ, die 26. Junÿ Anno 1700.

Bottyán János m. k.

Coram me Stephano Szabó

P. H.

Parocho Kőbölkutiensi, m. p. P. H.

Coram me Joanne Grasakovics, m. p. P. H.

Coram me Jacobo Fabricÿ, m. p. P. H.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-család levéltárában, Lőcsén.)

36.

Királyi jóváhagyás Bottyán János végintézkedésére.

Consensus Regius super conditionata Fassionem Colonelli Joannis Bottyán, pro parte Stephani Tóth et reliquorum infrascriptorum.

Nos *Leopoldus*, etc. Memoriae commendamus, etc. Qvod pro parte et in personis Fidelium nrorum Egregiorum Stephani Tóth, alterius Stephani Horváth, Georgÿ Síley, Joannis Molnár, alterius Joannis Grasakovich et Michäelis Czagánÿ exhibitae sint Nobis et praesentatae certae qvaedam fidelium nrorum Honorabilium Capituli Ecclae Nitriensis literae testimoniales ipso die Sancto Andreae Apostoli Sacro, in Anno Dni 1700. modo elabenti in simplici papiro patenter confectae et emanaetae, sigilloque ejusdem Capituli usitato et authentice communitae, certam quadam fidelis similiter nri Egregÿ Joannis Bottyán unius Regiminis Militiae nrae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli fassionem Latino Idiomate concinnatam transumptive in se continentem, quibus mediantibus idem Joannes Bottyán Colonellus, superius recensitis Stephano Tóth, alteri Stephano Horváth, Georgio item Síley, Joanni Molnár, prout et alteri Joanni Grasakovics et Michäeli Czagánÿ eam facultatem, quatenus ipsi super universis bonis et rebus ejusdem Joannis Bottyán mobilibus ac immobilibus, pecuniaque in bonis per illum emptis et comparatis haerente (dempta tamen Nobilis Dnae Judithae Lakatos, Conthoralis

ejusdem qua coacquisitricis rata portione) Jus Regium, Benignumque Consensum Nrum a Majestate Nostra pro se impetrare seque in ysdem more consveto statuere possint, certis rationibus justisque de causis et motivis animum ejusdem Joannis Bottyán ad id inducentibus, modisque, formis et sub conditionibus in suprafatis fassionalibus Testimonialibus Literis uberius denotatis et expressis dedisse et attribuisse, cum praeattactisque universis bonis et rebus suis mobilibus ac immobilibus pecuniaque in Bonis per se acquisitis et comparatis hacrente disposuisse, fassusque fuisse dignoscebatur tenoris infrascripti; supplicatum itaque extitissent Majestati nrae nominibus et in personis superius nominatorum Stephani Tóth, alterius Stephani Horváth, Georgy Síley, Joannis Molnár, alterius Joannis Grassakovics et Michaëlis Czagány debita cum instantia humillime, quatenus Nos praeattactas Literas Fassionales Testimonialis, omniaque et singula in ysdem contenta, ratas, gratas et accepta habentes, Literisque Nris inseri et inscribi facientes, praemissis fassioni, dispositioni et facultatis attributioni Nrum Regium Consensum, benevolum pariter et assensum praebere dignaremur. Quarum quidem Literarum Fassionium-Testimonialium tenor sequitur hunc in modum: Nos Capitulum Ecclesiae Nittriensis. Damus pro memoria. Quod Generosus Dnus Joannes Bottyán, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis unius Regiminis Militiae Hungaricae Equestris Ordinis Colonellus, coram nobis personaliter constitutus, onera et quaelibet gravamina universum haeredum, successorum, fratrum, sororum, amicorum, consanguineorum et affinium suorum, aliorum etiam quorumlibet, quos videlicet praesens infrascriptum tangeret et concerneret, seu tangere et concernere posset negotium, quomodolibet de praesenti vel in futurum per omnia in se assumendo et levando, matura etiam et exacta animi sui deliberatione intra se praehabita, sponte et libere exhibuerit Nobis et praesentaverit subinsertam suam fassionem latino idiomate concinnatam, quam vivae etiam vocis suae eloquio reiteravit tenoris hujusmodi: Ego Infrascriptus, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis unius Regimini Militiae Hungaricae Equestris Ordinis Colonellus, fateor, — (Következik Bottyán 1700. jún. 4-én

Köbölkúton kelt föntebbi végrendelkező levele, szórúl-szóra átírva.) Unde Nos super hujusmodi fassione praelibati Dni Colonelli Joannis Bottyán coram Nobis inscripto (uti praemisum est) exhibita et viva etiam voce repetita, praesentes Literas Nras Testimoniales-Fassionales sub sigillo nro Capitulari usitato et Authentico suprafatis Cessionariis Jurium Eorundem futuram ad cantelam necessarias extradandas esse duximus et concedendas. Communi svadente Justitia. Datum Ipso Festo Die Sti Andreae Apostoli Anno Dni Millesimo Septingentesimo. L. S. Nos itaque humillima antelatorum Stephani Tóth ac alterius Stephani Horváth, Georgy Siley, Joannis Molnár, alterius Joannis Grassakovich et Michaëlis Czagány supplicatione Nrae propterea facta Matti Regia benignitate exaudita clementer et admissa, praeinsertas Literas Fassionales-Testimoniales non abrasas, non cancellatas, neque in aliqua sui parte suspectas, verum omni prorsus vitio et suspicione carentes, praesentibusque Literis Nris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earundem continentias, clausulas et articulos eatenus, quatenus caedem rite ac legitime existunt emanatae, viribusque earundem veritas suffragatur, ratas, gratas et accepta habentes, praemissis fassioni, dispositioni et Benignum desuper Consensum Nrum Regium impetrandi facultatis attributioni, omnino eundem Consensum Nrum Regium praebuimus; Imo acceptamus, approbamus, roboramus, ratificamus, confirmamus, benevolumque praebemus et assensum. Salvo Jure alieno, potissimum vero Ecclarum DEL. Harum Nrarum Secreto Majori Sigillo Nro, quo ut Rex Hungariae utimur impendenti communitarum vigore et testimonio Literarum. Datum per manus fidelis Nri Nobis dilecti Rndi Ladislai Mattyasovszky Eppi Nitriensis, etc. Aulae Nrae Cancellarj, in Civitate Nra Vienna, Austriae, die 16-ta Mensis Decembris Anno Domini Millesimo Septingentesimo.

Leopoldus m. p. P. H.

Ladislau Mattyasovszky
Eppus Nitriensis, m. p.
Franciscus Somogy m. p.

(E Regius Consensus s. k. aláírott s a nagy kir. pecséttel megerősített *eredeti kiadványa*, Bottyánt és rokonságát illető több irománnyal együtt, jelenleg *Gyárfás József* maros-vásárhelyi kir. törvényszéki bíró úrnál létezik. *Eredeti fogalmazata* megvan a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában, sub nro 23. ex X-bri 1700. *Hiteles másolata* a »*Liber Regius*« XVI, kötetébe (1700—1706.) pag. 92--95. iktatva találtatik. (Orsz. levéltár.) Végre egyszerű, de szintén *egykorú és teljes másolata* a Nemzeti Múzeum kéziratárában, a Nagy István hétszemélynök-féle gyűjtemény iratai között.)

37.

Bottyán a nyitrai kegyesrendű főgymnasiumra tett alapítványát 3000. Rh. frtra egészíti ki.

Ego infrascriptus recognosco et fateor per praesentes, notum faciens quibus expedit universis & singulis. Quod posteaquam huc ad Residentiam meam Köbölkuth vocitatum Reverendus Pater Andreas a Conversione Sancti Pauli, Scholarum Piarum per Hungariam Vice-Provincialis die 15. Junij Anni labentis Millesimi Septingentesimi Primi advenisset, mihi que Die immediate sequenti rationem sui adventus exposuisset, se Plenipotentiam a Patre suo Generali, mecum ratione Sacri quotidiani in perepetuum dicendi, stipulandi et finalem contractum faciendi habere, cujus Plenipotentiae tenor de verbo ad verbum in acceptatione nunc fati Patris Andreae huius Contractus apponitur, ac eatenus contractum suum privatum, die 6. Januarij Anni ejusdem 1701. peractum confirmare et finaliter perficere velle detexisset. Insuperque, ut in praeadcitato Contractu refertur, Residentiam suam Nitriensem, ratione bis mille florenorum, super quibus in Venerabili Capitulo Nitriensi pro attacta Residentia Scholarum Piarum Nitriensi adhuc in Anno 1700. suo modo fecerem Fassionem, velut in dicta Fassioné uberius pateret, non esse sufficienter assecuratam, sed restare et requiri pro legali affidatione dictae summae bis mille florenorum Rhenensium in Bonis meis immobilibus inscriptionem, quatenus in casu & tempore necessitatis levandae ejusmodi Summae Capitalis rationabilem et Juribus Patriae convenientem habere queant recursum.

Eatenus ego assumptis in me et Consortem meam Nobilem Juditham Lakatos vocitatam, universorumque Successorum et Legatariorum Nostrorum quibusvis oneribus et gravaminibus: justa praelibati Patris Vice-Provincialis instantia matura et exacta animi deliberatione perpensa pariter et admissa, praerecensitam Summam Capitaalem bis Mille florenorum in Bonis meis Hypothecarÿs K  b  lkuth vocitatis assigno & inscribo, ita, ut Successores vel Legatarÿ Nostri, aut quocunque alio nomine utriusque Sexus vocitati, post fata Manutentuarÿ (quos serio et gravissime in Conscientia obligatos facimus) nunc recensitam Summam bis mille florenorum Rhenensium effective teneantur deponere, aut legale interesse sex per centum computando quotannis pendere, quamdiu praelibatae Residentiae collective vel disjunctive sumptae Scholarum Piarum Nitriensium placuerit prae manibus illorum eandem Summam relinqvere.

In casu vero horum Bonorum Redemptionis, Illustrissimus Dominus Comes Nicolaus Josephus Pálffy (Titulus) a quo haec Bona K  b  lkuthiensia habeo, aut ejus Successores vel Legatarii, quocunque nomine vocitati, tenebuntur et respective tenebuntur eandem Summam bis mille florenorum Rhenensium praeprimis eidem Residentiae Scholarum Piarum Nitriensi effective deponere, aut respective ut supra dictum est, interesse legale quotannis solvere obligabitur, et respective obligabuntur.

Tum quoque quoniam in fassione mea supra adcitata coram Venerabili Capitulo Nitriensi facta, saepius fatam Residentiam Scholarum Piarum Nitriensium ad unum Sacrum pro me et mea Consorte Nobili Juditha Lakatos vocitata quotidie dicendum (nimirum pro me tam vivo, quam defuncto hebdomadatim sex Sacra, pro Consorte vero mea itidem tam viva, quam defuncta, unum Sacrum voluerim facere obligatam, quamvis eatenus bis mille floreni haud sufficerent,) appromittens me respective pro nunc nominata Residentia plura facturum, idipsum et de facto confirmo sincereque adpromisso, me ejusmodi summam ex qua sufficiens interesse pro quotidiano Sacro perpetuo, pro singulis denaros 50. computando quiret provenire, adaequaturum et in meo Testamento cum onere Successorum quorumcunque et Legatariorum relictu-

rum, imo pro libero arbitrio, si mihi bene visum fuerit, aucturum. In casu vero quo Divina permissione, (quem Deus optimus maximus auertere dignetur) cum mortales simus, testari nequirem, utpote si repentina morte praevenirem, vel insperate in Bello qualicumque justo vel injusto occiderer, aut demum quocumque tandem casu fatali, aut qualicumque nomine vocitato infortunio, aut incendio, submersione, etc. vita privarer, quocumque tandem casu interveniente ex Testamento exmitterem, tum in tali eventu Successores mei & Consortis meae, ita etiam Legatary nostri instituti ex Bonis primo mobilibus aut immobilibus, praesens nostrum sincerum et reale adpromissum omni absque defectu pro refrigerio animarum praeprimis complere et omni absque dilatione effectuare tenebuntur atque obligabuntur.

Quatenus porro vita mea durante Reverendi P. P. Scholarum Piarum Domus Nitriensi annuum censum seu Interesse respective quotidiani Sacri certo valeant percipere, adpromitto & obligo me quotannis in parata pecunia pro duabus Ratis, nimirum una in medietate pro Festo Sancti Georgy Martyris, altera vero in medietate pro Festo Sancti Michaelis Archangeli, florenorum centum & quinquaginta omni absque tergiversatione depositurum, pro residuis vero florenis triginta, victualia : ut sunt frumentum, vinum, caseum et butyrum, meis fatigys pro Residentia Nitriensi administraturum, vel si ita judicavero, praefatos florenos triginta in parato aere per me vel meos homines consignaturum.

Volo autem, ut haec nostra Fassio, majori pro securitate & affidatione, coram Vrabili Capitulo Nitriensi producatur et ibidem mediante meo Plenipotentiaro fassionem praesentem exhibente, authenticetur, ac tandem si placuerit Reverendis Patribus, hujusce meae postremae dispositionis a Sua Sacratissima Caesarea Regiaque Majestatae confirmationem expostulare, meum superinde assensum et consensum praebeo sponte et libere, imo impositive praecipio, quatenus ejusmodi confirmationem ne mea haecce dispositio quocumque meo Statu mutato, aliquomodo immutetur, sed ad majorem Dei Gloriam, Proximorum utilitatem, et refrigerium Animarum in integro conservetur et in effectum deducatur, Patres Piarum Schola-

rum Vice-Provinciae Hungaricae primo quovis tempore allaberent obtinere. In quorum omnium et singulorum majorem fidem, indubitatumque robur, hasce meas Fassionales et per modum ultimae Dispositionis Recognitionales manu propria et consveto meo Sigillo roboratas dedi. In Köbölkúth, die Decima sexta Junij Anno Millesimo Septingentesimo primo.

Joannes Bottyán

Colonellus, m. p. P. H.

(Eredetije a nyitrai káptalan orsz. levéltárában.)

38.

Bottyán és neje, legatáriusai beiktatásának ellentmondanak.

Nos infrascripti, ex certis gravissimis rationibus, signanter vero ad conservandam Matrimonij mutuam concordiam et pacem, rebus bene perpensis et mature consideratis, quod Statutio inchoata in Bonis meis Köbölkúth et aljjs, ut in Suae Sacratissimae Caesarcae Regiacque Majestatis Consensualibus per Eos ex conniventia mei, absque praescitu Consortis meae impetratis uberius pateret, in gravissimum Tertij esset praejudicium damnumque manifestissimum; eatenusque in dictis Litteris denominati Legatarij mei, contra omne jus et fas, Bona optimo jure ad alium spectantia injuriosissime apprehenderent, possiderentque et usuarent, quod nequaquam tolerandum est. Hinc, his et similibus mature et exacte consideratis: ego Joannes Bottyán, Sacratissimae Caesarcae Regiaeque Majestatis unius Regiminis equestris ordinis Colonellus, cum Consorte mea Juditha Lakatos vocitata, solemnissime, mediantibus hisce nostris Litteris, per Admodum Reverendum Patrem Andream a Conversione Sancti Pauli Scholarum Piarum per Hungariam Vice-Provincialem expeditis, inchoatae Statutioni contradicimus, et si quid juris Statutis per hoc collatum esset: illud annihilamus, annullamus et ex integro casamus, inhibemusque ad alia Bona ejusmodi Statutionem prosequendi, veluti nobis injuriosam et damnosissimam, necnon juribus nostris et nostrorum Consangvineorum praejudiciosissimam. In quorum fidem hasce Litteras nostras contradictorias

inhibitoriasque et protestatorias, sigillis nostris munitas subscripsimus, ad Venerabile Capitulum Nitriense deportandas et repraesentandas. Actum in Kőbölküth, die 17. Junij Anno Domini 1701.

Ego Joannes Bottyán Colonellus, m. p.
subscribo et sigillum meum
etiam pro Consorte mea ap-
pono. P. H. Lakatos Judita.

(Eredetije a nyitrai káptalan orsz. levéltárában.)

39.

Hq. Eszterházy Pál nádor, a búcsúi határigazítás ügyében.

Paulus, etc. Egr. Melchiori Sándor, Comitatus Strigoniensis Vice-Comiti salutem cum favore. Expositum est Nobis nomine et in persona Egregij itidem *Joannis Bottyán*, Suae Matris Scrmæ certae Militiae Hungaricae Colonelli. Qualiter te Esztergom vármegye kiküldetéséből ő Felsége Bécsben f. 1702. év január hava 9-kén és Laxenburgban május hava 28-kán kelt kegyelmes mandátumai következtében, Kollonics Leopold hercegeprímás kértére ő Emja Búcsú nevű faluja és nevezett Bottyán János Kőbölküth és Bátorkeszi nevű falui között határrevisiót, illetőleg, ha szükség, új határvonást akarván eszközölni, — Búcsú és Kőbölküth között a határbéjárást f. é. május 11-kére tűzted ki, sőt meg is kezdetted, daczára annak, hogy főntezímzett Exponens ő Felségétől a terminust aug. 21-kére elhalasztó kegyelmes mandátumot nyert volt. Mivel pediglen Exponens előtted is felmutatandó contractualis-leveleivel bebizonyítandja, hogy a Kőbölküth és Bátorkeszi községek határaiért evictiót vállalt azok örökös földesurának gr. Pálffy Miklósnak is előlegesen értesítve kell lennie a jószágait érdeklő határigazításról, hogy azon alkalommal teljhatalmazottja ellenörködjék: annál fogva ezennel palatinusi teljes autoritásunkból meghagyjuk neked, hogy az érintett határbéjárást aug. 21-ike előtt megkezdeni ne merészkedjél, vagy ha már megkezdted volna: azt tüstént félbenhagyasd az imént mondott határnapi és a Tripart. 74—75. Részei értelmében járj el, mindeneket s azoknak eredetét, okait, jól megvizsgálj

s írásban tüzetesen kiadd a feleknek. A határigazítás költségeinek fele az érseket, fele pedig gr. Pálffy, mint örökös földesurat fogja illetni. Communi svadente justitia. Secus nec facturur. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. — Datum in possessione Köpesd, *) die 13. Julij 1702.

(Egykorú másolat, a kir. Curia levéltárában.)

40.

Határigazítás a primás és Bottyán falui között.

Leopoldus, Dei gratia, etc. Kollonics Lipót herczeg, mint esztergomi érsek előnkbe járulván, alázattal s panaszosan jelenté, hogy a midőn a mi korábbi rendeletünk értelmében a kívánt határigazítást Esztergom-megyei Búcsú nevű érseki falu és Köbölkút s Bátorkeszi helységek között, a nevezett vármegye e f. 1702-ik év aug. 21-ikére tűzte volna ki s az alispán Sándor Menyhárt, a többi kirendelt hivatalos személyekkel e végből a hely színén megjelent: tehát ugyanakkor, az utóbbi faluknak gr. Pálffy Miklóstól zálogjogon való birtokosa, »Fidelis Noster Egregius Joannes Bottyán, certae Militiae Nostrae Hungaricae emeritus Colonellus« a maga ügyvéde és Pálffy Miklósnak Pécsy Mátyás nevű szolgálja által a határigazítás foganatosítása ellen tiltakozott, a nevezett Pálffy grófnak Köbölkút és Bátorkeszi határait minden változás ellen biztosító szavatos-levelét (Literae evictionales) mutatván elő. Ekképen az elrendelt határigazítás megakadályoztatott, és így a Búcsú község határából az érsektől idők folytán észrevétlenül elfoglalt bizonyos darab föld tovább is az előbb nevezett helységek határához csatolva maradt. Jelen parancsolatunk erejével tehát szigorúan utasítjuk Sándor Menyhártot Esztergom vármegye vice-ispánját, hogy azon határjárást ha szükség, brachiummal is hajtsa végre, és a múltkori eljárás megakadályozása által okozott költségeket az érseknek az

*) Tehát Köpesdi Tolvaj Gábor nádori ítélőmester adta ki. Rajta is áll kívül: »Mandatum Melchiori Sándor V.-Cotti Cottus Strigon. ad Instantiam Joannis Bottyán directum, sub Prothonotariatu Gabrieli Tolvaj.«

ellentállott felekkel téríttesse meg. — Nec secus facturus, etc.
Datum Viennae, die 27. Octobris A. D. 1702.

Leopoldus m. p. P. H.

(Nagy nyíltlevél-alakban kiállított kir. parancs. *Eredeti*, Leopold s. k. aláírásával, nagy pecsétével, s Mattyasovszky László cancellár és Somogyi Ferencz ellenjegyzésével, a kir. cúriai levéltárban.)

41.

Királyi védlevél Bottyán részére gr. Batthyány Ádám ellen.

Leopoldus, etc. Fideli Nro Egregio Magro Joanni Hevenyessy de Kis-Heves, Personalis Praesentiae nrae Regiae in Judicys Locumtenentem et Consiliary Prothonotario salutem et gratiam. Expositum est Matti Nrae nomine et in persona Fidelis aequae nostri Egregy Joannis Bottyán. Qualiter Tu, virtute certi Mandati Palatinalis Praeceptorio-Executionalis, pro parte ac ad Instantiam Fidelis itidem nri, Nobis syncere dilecti Splis ac Magci Comitiss Adami de Battyan, perpetui in Németh-Újvár, Judicis Curiae Nrae Regiae, Regnorumque Nrorum Dalmatiae, Croatiae, Slavoniaeque Bani, Cameraryque et Consiliary Nri Intimi, in hacce Archi-Ducali Citte Nra Vienna Austriae, die 25. praeteriti Mensis Septembris Anni modo labentis infrascripti, occasione et praetextu abactionis seu abigi curationis certorum pecorum colonorum in Possessione Bicske Cottuque Albensi situatae commorantium, alias in eodem Mandato Palatinali fusius ac limpidius expressorum emanati, Tibi praeceptorie sonantis ac directi, Eidem Exponenti certum judiciarum pro primo die proxime affuturi Mensis Decembris Anni pariter modo habentis in infrascripti in Lib. Regiamque Cittem Nram Strigoniensem, pro Causae et Litis ejusdem Revisione ac Discussionem, medio transmissarum eatenus Literarum tuarum Certificatarum praefixisses Terminum, quo adveniente, Tu Mandati Ejusdem tenoribus atque Continentys Te-met accomodando, nefors etiam Causa in praedeclarata finaliter procedere, memoratumque Exponentem in totali partis adversae Actione et Acquisitione convincere et aggravare velles ac intereris, damno et praepjudicio praefati Exponentis gravi admodum ac manifestae. « Mire nézve is Exponens

előttünk e törvénykezési eljárás letiltásáért esedezvén, s mi kérését, — miután az 1563. XLVIII, az 1587. XXIX, az 1596. XXXVIII és az 1638. XXVII. t. cz.-ek világos értelmé szerint az ilyféle »violentiarum requisitiones, ex eisdemque emersorum damnorum recuperationes,« nem ítélőmesteri, de vármegyei bírászkodás alá tartoznak, — méltányosnak és jogosnak ítélvén: Neked ezennel komolyan és erősen meghagyjuk s parancsoljuk, hogy jelen rendeletünket vévén, és a dolgot úgy mint nekünk előadatott találván, a föntebbi törvényes okok miatt az említett ügyben »nec in praefixo, sed nec ex post praefigendo Terminu ullo pacto procedere, Teque in Causae hujus, Judicatum Tuum minime concernentis, Revisionem ac Discussionem quoquomodo immitere ausis, Partem vero adversam ad ordinariam inque praecitatis Legibus Regni praescriptam viam relegare modis omnibus debeas ac tenearis. Comuni svadente Justitia. Secus nec factururus. Praes. perlect. Exhib. restit. Datum in Citte Nra Vienna, Austriae, die 27. Mensis Novembris Anno 1702.

Kívül: Juridicum Inhibitorium pro parte Joannis Bottyán, contra Comitem Adamum de Battyán, Judicem Curiae Regiae, Prothonotario Joanni Hevenyessy sonans.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 61. ex 9-bri 1702.)

42.

I. Leopold óró levele a nádorhoz, Bottyán ügyében.

Leopoldus Dei gratia, etc. Illustris S. R. I. Princeps, Cognate Nobis dilecte! Quatenus sit Fidelis Nostri Egregy Joannis Bottyán Colonelli Nostri demissa coram Majestate Nostra facta instantia, et qualiter se extra legitimam Juris ordinem convictum fuisse queruletur: ex inclusis humillimi Ejusdem memorialis geniunis paribus uberius intellectura est Dilectio Vestra. Quo in passu, an omnino Instantia et preces ejusdem veritati nitantur? benigne experiri cupientes, clementer resolvimus, ut usque uberiores informationem et superinde subsecuturam clementissimam resolutionem Nostram, hoc in

passu, ob practensam attentatae Executionis oppositionem, nullum pro parte adversa expediatur Brachiale Mandatum.

Quapropter Dilectioni quoque Vestrae hisce benigne committimus et mandamus, quatenus praelibata clementissima Resolutione Nostra taliter percepta, praemisso in casu ad Partis alterius Instantiam nullum omnino Brachiale Mandatum contra memoratum Supplicantem extradare velit, imo si interea temporis quodpiam extradidisset, illico revocare, Partesque praedecaratas ad Majestatem Nostram, ab ulteriori benigna in praemissis Resolutione nostra praestolatos relegare noverit et debeát Eadem Dilectio Vestra. Cui Gratia Nostra Caesareo-Regia benigne jugiterque propensi manentes. Datum Viennae, 13. x-bris 1702.

Alól: Princeps Palatinus inhibetur, ne in certa causa judicialiter praecipitata contra Colonellum Joannem Bottyán propter oppositionem Executionis Brachiale Mandatum extradet.

(Eredeti fogalmazvány a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 35. ex x-bri 1702.)

43.

Bottyán ezredes gr. Koháry István tábornoknak.

Excellentissime Domine Comes, Domine mihi
Patrone gratiosissime!

Ajánlom Excellentiádnak alázatos szolgálatomot.

Szécsénben emanált, elapsa octava die modo fluentis Mensis et Anni infrascripti nagy becsülettel vettem úri levelét. Mellynek continentíáit hogy olvastam, egész testem felháborodott; olvasván legfőképpen aztat, hogy azon kóborló, magyar nemzetségünknek rontói és országunknak pusztítói zászlókat is emeltek már; félek, hogy mostani, országunk oltalmára vitéz embereknek való üressége ob fortuitam rebellium eorundem consurrectionem kárt ne valljunk. De bízván abban az sententiában: nunquam vidi justum derelictum, et qui speravit in Deo, ab inimicis suis non confunditur, — bízva bízom, hogy (Isten) az én legkegyelmesebb, szentséges koronás kirá-

lyomot és uramot nem adja ellenségeinek hatalma alá, úgy az haereditarium Marianum országában öszvegyűlt (injusta arma vibrantes) népek, gyűzhetetlen fegyvere által leterfűltetnek; kik ellen én hívségemtől és kötölösségemtől viseltetvén, nemcsak magam ellenek fegyvereskedni fogok: hanem más vitéz embereket is, bízom Istenem után, hogy készpénzért magamhoz hódétván, — azon kuruczok ellen öszveszedhetek. Proinde Excellentiad méltóztassák az Tekéntetes Hadakozó Tanácsot informálni, hogy mennílhamaríbb ennihány ezer foréntig való készpénzt kezeimhez küldeni méltóztassik, — mert nékem Isten úgy segéljen, hogy nincsen pénzem; a minémő csekély jószágocskám vagyon, kész volnék zálogban vetnem, csak venné valaki, és az olyan pénzemért (hac in urgente necessitate Suae Majestatis Sacratissimae Caesareo-Regiae, Domini nempe mei naturaliter clementissimi) fogadnék népet; mert megöszűlvén ő Felsége hívsége és fegyverkedése mellett való szeretet arra vinne engemet. — Hogy pedég informáljam Excellentiádot bővebben: mennyi számú embert és mennyi üdű alatt szerezhetnék? — Légyen csak készpénz hamar, és némely vármegyékre assignatióm, hogy fogadott katonákat és fogadandókat quártélyban hova tegyem és helyhezthessek: úgy olyan capitulatiókra és rangra a mint az felső regementek, id est 1500. embert, bízom hogy felálléthatok; kiben is hogy fáradjak és fáradhassak, (ha tetszeni fog az praetitulált Tekéntetes Hadakozó Tanácsnak,) nem kell üdűt vesztegetni, hanem menníl hamaríbb pénzt kezeimhez küldeni: mert ez iránt való késedelem nagyobb alkalmatlanságokat fog adni nagyobb rosszaságoknak elkövetésére praecitált kuruczoknak.

In reliquo me patrocínio practitulatae Excellentissimae Dominationis Vestrae recommendando, permaneo

Strigonÿ, sub dato 15. Junÿ Anni 1703.

Ejusdem Excellentissimae
Dominationis Vestrae

servus obligatissimus
Joannes Bottyán m. p.

P. S. Itt való Commendant Kucklender Ferencz Urammal ő Nagyságával ezen állapotot pro sui informatione communicálván, ajánlja Excellentiádnak kötölös szolgálatját.

Külczim: Excellentissimo Domino Comiti, Domino Stephano Koháry de Csábrágh, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Incltyi Comitatus Honthensis Supremo Comiti, necnon Partium Regni Hungariae Trans-Danubianarum *) Supremo Generali (titulus cum honore) etc. Domino Domino Patrono gratiosissimo. — Viennae, Austriae. — Cito, cito, citissime, citissime. Cito, cito, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije Szent-Antalon a hg. Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.« In folio, csak az aláírás sajátkezű. Kis piros gyűrűpecséttel.)

44.

A cs. k. udv. Fő-Hadi-Tanács Kohárynak.

Sacrae Caesareae Regiaeque Hungariae et Bohemiae Majestatis, Domini nostri clementissimi nomine (Titulus) Koháry hisce benigne significandum. Placuisse summopere altifatae Majestati Suae fidelem zelum ac promptitudinem ab eodem Domino Comite, uti alias semper ita et in nupero Rebellionum intra Superioris Hungariae limites congregatorum tumultu, dum ad primam citationem confestim personaliter hic comparens, operam suam laudabiliter obtulit ac postmodum quoque in eo demonstratam, quod qualiter futuris ejusmodi periculosis seditionibus militiae cujusdam nationalis conscriptione congrue imposterum obviari posset, mentem ac opinionem suam simul fideliter explicaverit. Quae exigentia militiae ejusmodi nationalis in Regni medietullio congregandae, ipsiusque Domini Comitatus directioni subdendae siquidem deliberationi debitae proxime subjiçietur: ita resolutionem superinde emanentem, quaeque ulterius necessaria erunt, eidem ubicunque existenti, confestim notificare haudquaquam intermittetur.

Quamobrem is Dominus Comes ad evitandos majores sumptus ac prosequenda ulterius generosa ejusmodi Patriae servitia, denuo commode ab hinc reverti poterit, plena cum

*) Esztergomtól értve.

fiducia summe-memoratam Majestatem Suam Sacratissimam fidelia ejus servitia ac parta sibi exinde merita gratys suis Caesareis ac Regys omni tempore respicere neutiquam defuturam esse. Quae ipsi in reliquo, etc. Viennae, 9. Julj 1703.

(Frej Lénárd Antal es. k. udv. hadi al-registrator által 1712. nov. 4-kén Bécsben az eredetivel egybevetett és hitelesített másolata a hg. Koháry-ház levéltárában Szent-Antalon.)

45.

Bottyán Kohárynak.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak.

Isten áldja és tartsa Nagyságodat nemzetünk és hazánk javára! Alázatosan kérem Nagyságodat, mint régi kegyelmes jó Uramot és bocsánatot várok, hogy Nagyságod levelére eddig választot nem adhattam, — mivel itthon nem lévén, az Tisza-melléki kevés jószágomban*) voltam és az Nagyságod levelét az esztergami házamnál találtam, az melynek megérttettem continentiáját. Az mi az végbéli állapotot illeti: azzal Nagyságodat nem assecurálhatom; hanem az ő Fölsége szolgálatjára hogyha kíváztatik, alá az kuruczok ellen, Magyarországbán négy vagy öt hét alatt két regementet fölállíthatnánk kevesebb fizetéssel, mint az kiket Imperiumban fölvittek, de oly formában és conditiókkal, az mint az Imperiumban lévő magyar regementek vannak. Az oda alá való hírek tudósításáról, tudom, nem szükölködik Nagyságod, mert énnálamnál jobban tudja. Ezzel kívánom, Isten tartsa és éltesse Nagyságodat nemzetünk és hazánk javára, és maradok

Nagyságodnak régi alázatos szolgája
Strigony, 23. Julj 1703 *Bottyán János m k.*

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Campestri Vigiliarum Praefecto Generali, ac unius Regiminis Equestris Ordinis Militiae Hungaricae Colonello, etc. Domino Patrono et Fautori colendissimo. — Viennae. P. H.

(Eredetije in folio — csak a berekesztés és aláírás sajátkezű, — a Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«)

*) Fel-Gyű és Szántó, Csongrádban.

Hadfogadási intézkedés a kuruczok ellen.

Revolvisse summedictam Suam Majestatem, ut ob exortas et in dies magis accrescentes tumultuarias conglobatorum in Hungaria Superiori Rebellionum machinationes, *sexcenti* quantocius *Equites* Hungarici, equis et armis idoneis instructi, et *trecenti* dictae nationis *pedites*, sub ejusdem (Koháry) directione conscribantur, isque cum ijs ubi congregatos habuerit, agmini sub ductu Domini Generalis in illis partibus componendo, protinus sese associet.

Quem in finem pro uno ejusmodi Equite Hungarico, loco aeris conducticij et pro comparandis sibi armis, Imperiales seu Talleri 6., pro Haidone seu pedite autem 3. Talleri.

Pro Equitis intertentione menstruatim floreni 3, praeter panem et portionem equilem in natura.

Pro pedite iterum intertenendo, flor. duo, praeter panem sunt assignati.

Primam planam vero quod attinet: eam secundum antiquum statum confinarium Regni Hungariae formari deberi, et praeter haec insuper altefatam Majestatem Suam Sacratissimam quoque benigne statuuisse attactae neo-conducendae Hungaricae Militiae praetensa bina beneficia actualiter confirmanda, eosque quamdiu in hisce militaribus Majestatis Suae servitijis persisterint, ab omni inquantisatione personali in aedibus suis liberos, ac alijs quibuscunque praestationibus personalibus alias obvenientibus nullatenus affligendos, neque ad servitia militaria extra Regnum applicandos aut cogendos esse.

Idcirco illud ipsum eidem Domino Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto pro notitia, directione sua ulterori, eumque in finem hisce insinuandum fuit, ut is a Generali-Quaestoratus Bellici Officio desuper projectum exigentiae, et ab Inclita Camera Caesario-Aulica assignationem aeris conducticij aequae ac intertentionis suae recipere, ac postmodum redditum ad inchoandam totius praefatam Militiae conductionem accelerare, etc. Datum Viennae, 28. Julij Anno 1703.

(Eredetije és egykorú másolatai a hg. Koháry-levéltárban.)

Gr. Koháry István Kecskemét városának.

Sok jókkal áldjon Isten benneteket!

Jóllehet két ízben is megparancsoltam vala, Oberster Bottyán János Uram ő Kglme ellenetek való praetensióját vettétek volna olly eligazításban, hogy az iránt semmi alkalmatlanságtok ne következhetett volna, mert az melly kezeslevelet Kecskeméth várossáért adott magárúl ő Kglme Gróff Csáki László Uram ő Kglmének: a mellett nem régen is Bottyán János Uramat kezdette ő Kglme háborgatni; mindazáltal minthogy azt mindeddig elmúlasztottátok, folyamodván Bottyán János Uram ő Kglme itten az Méltóságos magyar Cancelláriához, károsítástokra való parancsolatját kezdette sollicitálni ő Fölségének; hogy azért kárt ne valljatok, és itt lételem s késésem alkalmatosságával vihessétek azt végben, a mit talán máskor nehezebben lehetne végben vintetek: vévén ezen leveletem, bizonyos értelmes magatok emberét késedelem nélkül küldjétek ide fel Bécsben, a ki hozza fel magával azon resolutiókat, mellyeket Gróff Csáki László Uram keresete alúl való felszabadítástok felől obtineáltak vala itten, s azon Gróff Csáki László Uram néktek adott levelét is, mellyről Szívós János Csábrágban ez elmúlt télen emlékezett vala előttem, hogy tudniillik adott arrúl testimonialis levelet Gróff Csáki László Uram: ellenetek való praetensiója végett Bottyán János Uramat ő Kglmét érettetek adott kezeslevele mellett soha nem fogja keresni; s ha az említett leveleket késedelem nélkül parancsolatom szerint fel fogjátok küldeni: úgy ítélem, jó vége lehet dolgotoknak, de különben, megvallom, tartok attúl, károtok vagy legalább galibátok ne következzen. Azonban az Tisza-melléki támadásbéli hírekrül hogy bizonyossat tudhassatok, abban serényen meszterkedjétek, mellyről postai alkalmatossággal tudósítani el ne múlassatok. Ezzel Isten velünk. Viennae, 1. Augusti 1703.

Földes-Uratok :

Koháry István.

(Eredeti, Kecskemét város levéltárában.)

48.

Status Solutionis

Pro Militia tam pedestri, quam equestri Hungarici contra Rebelles destinata.

Equestris.

Una cohors consistere posset in:

Pro sustentatione:

	Solutio in pecunia.	Portio oralis quotidiana in pane.	Portio equis in natura.
1. Hadnagy . . . »	24. flor. Rhen.	» 5.	. » 4
1. Vice-Hadnagy . . »	12. »	» 4.	. » 3.
1. Vexillifero . . . »	9. »	» 3.	. » 2.
1. Vigiliarum Praefecto »	6. »	» 2.	. » 1.
1. Tubicine . . . »	3. »	» 1.	. » 1.
4. Decurionibus, singulo a 4 ¹ / ₂ flor. 1. portio oralis et 1. equilis . »	18. »	» 4.	. » 4.
91. Gregarij Hussaroni- bus a 3. flor. 1. portio oralis et 1. equilis . »	273. »	» 91.	. » 91.
100.	345.	110.	107.
5. vero cohortes menstruatim faciunt . . .	1725 . . .	550. . .	535.

His accedunt:

1. Capellanus . . . »	15. fl.
1. Scriba . . . »	15. fl.
1. Annonae Magister . . »	15. fl.

Summa 1770.

Pedestris.

Una cohors consistere posset in:

Pro sustentatione

	Solutio in pecunia.	Portio oralis quotidiana in pane.
1. Wajwoda . . . »	20. flor. Rhen.	. . » 4.
1. Vice-Wajwoda . . »	14. »	. . » 3.
1. Vexillifero . . . »	10. »	. . » 2.

	Solutio in pecunia.	Portio oralis quoti- diana in pane.
1. Strázsemester . . . »	5. » »	. . . » 1.
2. Týmpanistis a 2 ¹ / ₂ flor. et		
1. portio oralis in pane. »	5. » »	. . . » 2.
6. Decurionibus a 3. flor. et		
1. portio oralis in pane. »	18. » »	. . . » 6.
88. Gregarijs Haýdonibus a 2.		
fl. et 1. portio oralis in		
pane »	176. » »	. . . » 88.
100.	248.	106.
3. autem cohortes faciunt .	. 744. fl. Rhen.	. . . 318.

His accedunt:

1. Capellanus »	15. fl.
1. Scriba »	12. »
1. Annonae Magister . . . »	12. »

Summa 783.

(Egykorú másolat a hg. Koháry-levéltárban. A cs. kir. udv. Hadi Tanácsból adatott ki.)

49.

A cs. k. Fő-Hadi-Tanács Kohárynak.

Illustrissime Domine Comes!

Domine nobis observande!

Salute officiorumque nostrorum oblatione praemissa.
 Posteaquam Eidem quingentos Equites et trecentos pedites
 Hungaricos quantocius conscribere demandatum est: itaque
 pro prioribus loco aeris conductitý, pro equo et armis sibi
 comparandis florenos 4365 fl. — xr.
 pro posterioribus vero flor. 1309 » 30 »
 ac insuper pro novem peditum et equitum ve-
 xillis, quolibet viginti florenos computando, 180 » — »

Summarie: 5854 fl. 30 xr.

apud Inclytam Cameram Caesareo-Aulicam confestim exol-
 vendi assignati sunt.

Quamobrem is Dominus Colonellus ad recipiendam hanc
 summam pecuniariam Officiales necessarios pro Consilý hujus

Aulae Bellici confirmatione proponet, dictamque conscriptionem protinus inchoari curabit. Eundem de reliquo Divinae Protectioni commendantes. Dabantur Viennae, 2. Augusti 1703.

Ejusdem Domini Colonelli

Amicus et officia parati : Sacrae Caesareae
Regiaeque Majestatis Consilij Aulae Bellici
Praeseset Consiliarij.

Kivül: Paria Missilium Consilij Bellici ad Stephanum Koháry, ratione assignatae pecuniae ad conducendum militum. Anno 1703. Die 2-da Augusti.

(Egykorú másolat gyűjteményemben ; eredetije Szent-Antalon.)

50.

Ugyanaz, ugyanannak.

Sacrae Caesareae Regiaeque Hungariae et Bohemiae Majestatis, Domini nostri clementissimi nomine, etc. Ejusdem Consiliario, Camerario et actuali Colonello, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya etc. hisce benigne significandum, resolvisse summedictam Majestatem suam, ut ob exortas et in dies magis accrescentes tumultuarias congloratorum in Hungaria Superiori Rebellionum Machinationes, quingenti quantocūq; Equites Hungarici, Equis et Armis idoneis instructi, et trecenti dictae Nationis pedites sub Ejusdem directione in Neogradiensi, Honthensi et Hevesiensi Comitatus conscribantur, Ipseque cum ijs postquam ibidem congregatos habuerit, agmini sub ductu Domini Campi-Mareschalli-Locumtenentis Comitis de Schlik etc. in illis partibus componendo, protinus sese associet. Quem in finem pro uno ejusmodi Equite Hungarico, loco aeris conductitij et pro comparandis sibi armis, Imperiales seu Thalleri sex, pro Haydone seu pedite autem tres Thalleri, pro Equitis intertentione menstruatim floreni tres, praeter panem et portionem equilem in natura, pro pedite itidem intertencendo floreni duo, similiter praeter panem, sunt assignati. Primam Planam vero quod attinet: illa secundum Projectum a Generali Quaestoratus Bellici Officio desuper extradendum formari debebit.

Praeterque ulterius atefata Majestas Sua Sacratissima

quoque benigne statuit attactae neo-conducendae Hungaricae Militiae praetensa bina beneficia sequenti modo actualiter confirmanda; nimirum, quamdiu in hisce militaribus Majestatis Suae servitijs perstiterint: eos ab omni inquarterisatione personali in aedibus suis liberos, ac alijs quibuscunque praestationibus personalibus alias obvenientibus nullatenus onerandos, neque ad servitia militaria extra Regnum applicandos aut cogendos esse.

Idcirco illud ipsum eidem Domino Colonello pro notitia, directione sua ulteriori, eumque in finem hisce insinuandum fuit, ut Is a superius attacto Generali Quaestoratus Bellici Officio desuper projectum exigentiae, et ab Inclyta Camera Caesareo-Aulica Assignmentem aeris conductiŷ aequae ac intertentionis suae recipere, ac postmodum suum in Hungariam reditum ad inchoandam quantocŷus in praespecificatis Comitatibus antefatam Militiae conductionem accelerare, ibidemque cum illa ut primum congregata fuerit, adversus seditiosam rebellium faecem, sub ductu Domini Campi-Mareschalli-Locumtenentis Comitis de Schlik, etc. (cui vigore harum debito cum respectu ac obsequio assignatus est) pro uoto suo et hactenus in quibusvis turbidis occasionibus demonstrato fideli zelo servitia praestare proficua noverit; *cumque multum ad rem facere videatur Egregium quendam et bonae famae Officiale simul huic conductioni praeficere: gratum omnino et ratum habebit Consilium Aulae Bellicum, si Dominus Comes ad suscipiendam sub sua tamen directione celerem hanc expeditionem disponere Dominum Colonellum Bottyán, Ejusque opera eatenus uti possit, utpote cui competens muneri ejusdem salarium post habitam eo super declarationem protinus assignabitur. Manetque de reliquo altememorata Majestas eidem gratia sua Caesarea ac Regia benigne propensa.*

Per Imperatorem, ex Consilio Bellico.
Viennae, 6-ta Augusti 1703.

Joannes à Tiell m. p.

Intitulatio: Sacrae Caesareae Regiaeque Hungariae et Bohemiae Majestatis, Domini nostri clementissimi nomine, Ejusdem Consiliario, Camerario et actuali Colonello, Domino

Comiti Stephano Koháry de Csábrág et Sztinya, etc. benigne assignandum. L. S.

Praesentem hanc copiam cum suo vero originali per omnia concordare testor, infrascriptus. Actum Viennae, 5-ta Decembris 1712.

Joannes Michael à Puchperger m. p.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majesta-

L. S. tis Josephi Primi pyssimae memoriae relictæ

Camerae Aulicae Registrator et Taxator.

(Hitelesített és egyszerű másolatok 1712-ből több példányban a hg. Koháry-ház levéltárában Szent-Antalon. »*Ad Militaria.*«)

51.

Leopold rendelete a hadgyűjtés ügyében.

Leopoldus, etc. Reverendissime in Christo Pater, Spectabiles item ac Magnifici, necnon Egregj et Nobiles, fideles Nobis dilecti! Fidelitates Vestrae Ipsimet facile perpendere poterint, quantum non modo Nostro, sed et publici boni servitio intersit, ob Rebellionum motus in Superioribus dicti Regni nostri Hungariae Partibus in dies latius serpentes, ambos fideles nostros: Spectabilem ac Magnificum Comitem Stephanum Koháry de Csábrágh, Camerarium et Consiliarium nostrum, necnon Partium dicti Regni nostri Hungariae Antemontanarum Vice-Generalem, necnon Emericum Gombos Generalem-Campi-Vigiliarum-Praefectum, ad celeriter obeundam Militiae Pedestris et Equestris Hungaricae Conscriptionem j̄s injunctam, cum aere parato aut validis saltem assignationibus, pro illo quidem ad hanc Budensem, pro hoc vero ad Cassoviensem Dicasteriales Commissiones nostras sonantibus ab hinc confestim expedire, j̄sque exinde nonmodo aes conductitium protinus exolvere facere, sed et stativa Conscriptionis, praefato quidem Comiti Koháry in Neogradiensi, Hontensi et Hovesiensi, memorato vero Emerico Gombos circa Cassoviam et Ónod, in Abaújváriensi ac Borsodiensi Comitatibus, cum intentione competenti a die praesentationis illico assignare.

Quamobrem Reverendissimae Paternitati et Fidelitatibus Vestris harum serie benigne simul ac firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus,

pro admaturanda hacce Militis Hungarici Conductione, memorato Comiti Stephano Koháry aes conductitium exolvi, stativaque Congregationis in Comitatus superius nominatis assignari facere modis omnibus velint ac debeant Eadem Reverendissima Paternitas et Fidelitates Vestrae. Quibus in reliquo et gratia et clementia nostra Caesareo-Regia benigne propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, dje 14. Mensis Augusti Anno Domini 1703.

(Egykorú más, gyűjteményemben.)

52.

A határigazítás Búcsú, Kübölkút és Bátorkeszi között újból elrendeltetik.

Leopoldus, etc. Sándor Menyhárt Esztergom vármegyei alispánhoz Kollonics Lipót esztergomi érsek előterjesztésére kiadott pápens-parancsolat. Előadatik benne a már ismételve elrendelt búcsúi határigazítási ügy, az 1702. oct. 27-én kelt mandatum szerint; újlag szorosán meghagyja amaz elfoglalt s az érseknek odaítélt területnek Bottyán birtokaitól elkülönítését és az érseki Búcsú falu határához való tetteleges reincorporáltatását, mint a mely — daczára a herczeg-prímás által rég megnyert ebbéli pörnek, — mind mostanáig végre nem hajtatott. Vizsgálj meg tehát a vármegye tagjaival ezen dolgot, és ha az ügy úgy áll, mint nekünk a föntebbieken előadatott: el ne múllassad azonnal eleget tétetni az Exponens jogos kívánságának. Secus non facturus, etc. Datum Viennae, die 17. Augusti, 1703.

Leopoldus m. p. P. H. Lad. Mattyasovszky m. p.
Franciscus Somogy m. p.

(Eredeti nyílt-parancslevél, Leopold s. k. aláírásával, a kir. cúriai levéltárban.)

53.

Bottyán ezredes a Fő-Hadi-Tanácsához.

Excelsum Consilium Aulico-Bellicum!

Domini Domini et Patroni mihi gratiosissimi!

Qualiter Sacratissima Sua Majestas quingentos Equites Hungaricos et trecentos ejusdem Nationis Pedites, sub Ductu

Domini Colonelli Comitis Stephani Koháry quantocius conscribendos, eumque in finem loco aeris Conductitý ac pro armis et equis sibi comparandis 9. florenos pro quovis Gregario Equite, pro Pedite vero 3. talleres, e salis proventibus Cassoviae detentis exolvendos et assignandos esse, praedictoque Domino Comiti me, ut Colonellum, cum stipendio Collo-nellatui Militiae Campestris obveniente, adjungendum benigne resolvisse humillime intellexi, et siquidem juxta homagiale demissam obligationem meam Sacratissimae Suae Majestatis servitia secundare, subque ductu praedicti Domini Comitis eandem praementionatam Militiam conscribi curare essem quidem omnino paratus: sed praespecificato aere Conductio et quidem Cassoviae detento ac fortassis hactenus per alios etiam erogato, eandem Conscriptionem hoc rerum statu assumere et effectuare haud confiderem;

Eapropter huc adveniando, demisse compareo et supplico Excelsum Consilium Aulico-Bellicum ratione ejusdem Conductionis et simul etiam quoad eandem Militiam deputatae menstruae solutionis infra confiniariam solutionem, Officialium praecipue respectu valde diminutae: dignetur ejusmodi gratiosam reflexionem et dispositionem facere, ut praementionatae Militiae conductio et intertentio effectuari quam celerrime possit et valeat. Quam gratiam humillimis servitýs meis demereri non intermissurus, gratiosamque resolutionem praestolaturus, hisce permaneo

Excelsi Consilý Aulico-Bellici

humillimus servus

Joannes Bottyán m. p.

Kivül: Ad Sacratissimae Caesareae Regieque Majestatis Excelsum Consilium Aulico-Bellicum etc. etc. Dominos Dominos et Patronos mihi gratiosissimos — demissum Memoriale — Introscripti Joannis Bottyán.

(Eredetiye a cs. kir. hadi levéltárban Bécsben; egykorú másolatai a hg. Koháry-ház szent-antali levéltárában, és saját kézirat-gyűjteményemben is. Ezek egyikére kívül egykorúlag rájegyezve: »Anno 1703. Die — « Hogy e beadvány Bécsben 1703. augustus vége felé kelt: több egykorú adat, Bottyánnak e napokban a kérdéses ügyben Bécsben létele, valamint a jelen memorialéjára a cs. k. udv. haditanácstól adott és itt mellékelte válasz kelte tanúsítja.) Ú. m.:

Melléklet:

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Inclýti Consilý Aulæ Bellici nomine, *Domino Colonello Joanni Bottyán ad ipsius*, ratione quingentorum Equitum et trecentorum Peditum Hungaricorum, sub ductu Domini (Titulus) Comitis Stephani Koháry quantocius conscribendorum porrectum *Memoriale pro responso hisce intimandum*: Majestatem Suam Sacram oblationem praestandorum denuo fidelium servitiorum campestrium ab ipso factam benigne acceptasse, cumque secundum merita ulterioribus gratýs suis Caesareis atque Regýs clementissime complecti ac remunerari propensum esse; Aes vero conductitium Inclýta Camera Caesareo-Aulica pro moderno mediorum defectu majus suppeditare non posse, cum nec Domino (Titulus) Gombos Militiam Hungaricam paribus Conditionibus conscribenti plus eatenus praestitum fuerit. Interim tamen illud aes conductitium plenam habere securitatem, utpote praemanibus ejusdem (Titulus) Koháry, qui aliquin certam huic aequalem summam Inclýtae Camerae Caesareo-Aulicae exolvere obligatus esset, actualiter existens.

Intertentionem quod attinet, ea secundum modernum mediorum statum instituta est, quae praesenti tempore, quo viliori pretio alimenta comparanda venirent, tanto magis sufficiet, cum salarium Confiniorum antehac pro octo duntaxat Mensibus exolutum: hoc vero stipendium ad universos 12. Menses annuatim adauctum fuerit, et taliter licet menstruatim aliquando minus videretur, in toto tamen priorum temporum summam per annualem 12. Mensium integram exolutionem superabit.

Pariter quoad arma necessariae dispositiones jam sunt ordinatae, ut ex Caesareis per Hungariam Armamentarýs sufficiens provisio procuretur.

Coeterum Caesareum Consilium Aulæ Bellicum plenariae confidit in persona ipsius Colonelli, spe nititur eundem pro cognito suo homagiáli fidelitatis zelo, necnon habita bona militari experientia tam in praeattactae Militiae Hungaricae conscriptione, quam ejusdem adversus hostes educatione, ac aliorum servitiorum Caesareorum bellicorum occurrentijs incaminato fervore continuaturum, et prouti ipsi hisce pro sui

directione committitur, sub ductu (Titulus) Koháry sese apud (Titulus) Schlik pro ulterioribus ordinibus exacte exequendis insinuaturnum esse, eaque majori cum fiducia publicam eatenus causam promoturum, quod certus sit summe fatam Suam Majestatem gratys suis Caesareis ac Regys praeclara et generosa ejusdem facinora condigne remunerari suo tempore clementer decrevisse.

Ex Consilio Bellico, Viennae,
30. Augusti 1703.

Collata haec Copia cum suo originali, eidemque per omnia concordat. Viennae, 10. 7-bris 1703.

Joannes Jacobus Schiller,
Cancellariae Aulae Bellicae
Registrator m. p.

(Egykorú másolatai a hg. Koháry-ház levéltárában Szent-Antalon, és egy példánya gyűjteményemben is.)

54.

Koháry és Bottyán hadfogadó pártense.

Nos *Leopoldus* Divina Favente Clementia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae et Wirtembergae, Superioris et Inferioris Silesiae, Marchio Moraviae, Superioris et Inferioris Lusatae, Comes Habsburgi, Tyrolis et Goritiae, etc. Omnibus et Singulis has Nostras visuris, lecturis aut legi audituris gratiam Nostram Caesaream ac Regiam et omne bonum Vobis benigne significantes Nos ad suppressendam conglobatorum in partibus Regni Hungariae Superioribus Rebellium colluviem inter caeteras eatenus jam factas dispositiones sub Ductu et directione Spectabilis ac Magnifici Nostri Consiliarj, Camerarj et Supremi Campi-Vigiliarum-Praefecti, Fidelis Nobis dilecti Comitiss Stephani Koháry de Chabragh et Szitnya, etc. per Colonellum Nostrum *Joannem Botthjan* quingentos Equites Hungaricos et trecentos Ejusdem Nationis pedites quantocys conscribendos et cum agmine sub Camerarj Nostri et Campi-Mareschalli-

Locumtenentis Leopoldi Schlik, Comitis in Passau et Weiskirchen, etc. suprema directione composito, contra nefarios hosce publicae quietis turbatores belligeratum sistendos resolvisse. Proinde Vobis universis ac singulis, cujuscunque gradus, conditionis, dignitatis, ordinis aut praeeminentiae existentibus hisce serio injungimus: ne conscriptionem hanc ullo modo impedire praesumatis, sed pro eo, quo quilibet ad Patriae conservationem ejusque tranquillitatem tuendam et ubi turbata fuit restabiliendam tenetur, obligamine, omni conatu, studio, eoque majori promptitudine promoueat, quo urgentius rerum circumstantiae, Regnoque imminetia pericula praeprimis id exigunt. Prouti et pro acceleranda dicta conscriptione omnes et singulos, qui sub vexilla antefati Nostri Supremi Campi-Vigiliarum-Praefecti Comitis Koháry etc. se receperint et durante Expeditione Bellica fideliter servierint, securos clementissime reddimus tam ipsos, quam familias eorum a personali quarteriorum onere, caeterisque alias obvenientibus praestationibus personalibus immunes, nec extra Patriam Militiam sequi cogendos fore. In quo benignam Nostram voluntatem et serium Mandatum executuri. Dabantur in Civitate Nostra Viennensi, die trigesima prima Mensis Augusti, Anno Millesimo Septingentesimo Tertio, Regnorum Nostrorum Romani quadragesimo sexto, Hungarici quadragesimo nono, Bohemici vero quadragesimo septimo.

Leopoldus m. p.

P. H.

Eugenius a Sabaudia m. p.

Ad mandatum Sacrae Caesariae Majestatis proprium:

Johannes a Tiell m. p.

(Nagy regal-velin papirosra díszesen írt eredeti nyíltlevél gyűjteményében. Mind a három aláírás sajátkezű. Középpütt Leopoldnak ostyába nyomott ép, nagy kerek állami pecsége.)

55.

Gr. Koháry István Náray Lászlónak.

Ajánlom szolgálatomat s Istentől szerencsés sok jókat kívánok Kegyelmednek.

Sub dato 19. praeteriti Mensis Augusti levelemre adott

Kegyelmed válaszából megértettem, hogy az Méltóságos Hadakozó Tanács az magyar vitézlő rendnek fogadására az mennyi pénzt rendelt: nem ítéli Kegyelmed, hogy annak azon pénzen eléállításában fáradozhasson; — noha, igaz dolog, jobb volna ha többet rendelte volna, avagy hogy rendelnének, de minthogy vannak némelyek oly gondolkodásban: az kik Kegyelmes Urunk ő Főlsége hűségét s gratiáját előtte akarják viselni, — eléállhatnak Kegyelmes Urunk ő Főlsége szolgálatjára, annival is inkább, hogy személyektől való portiófizetéstől mentek lesznek, sőt Kegyelmes Urunk ő Főlsége resolútiója szerint nekik fognak állandóképpen portiókat fizetni. Mellyre nézve Obrster *Bottyán János* Uram ő Kegyelme vévén az Méltóságos Hadakozó Tanács parancsolatját, s feljűvén ide: azon fogadandó vitézlő rendnek hogy utánnam való főtiszte s Obrstere légyen, resolváltatott, s viseltetvén ő Kegyelme ő Főlsége szolgálatjára való hűvségétől, s tekintvén egyszersmind jövődöbeli ő Főlsége gratiáját is, az mit Isten jóvoltából végbenvihet, igyekezik annak elkövetésére; mellyet hogy ő Kegyelme szorgalmatosságára bíztam, akartam Kegyelmednek értésére adnom, s egyszersmind arra is kérnem Kegyelmedet: úgy is az mennyire az alkalmatosság fogja hozni, Kegyelmes Urunk ő Főlsége híveinek szaporításában ne nehez teljen fáradozni. Kívánom ezek után, jó egészségben éltesse Isten Kegyelmedet!

Viennae, 1. 7-bris, Anno 1703.

Kegyelmednek

szeretettel szolgál

Koháry István.

(Egykorú másolat gyűjteményemben; más példány — mint látszik, fogalmazat, — a hg. Koháry-levéltárban, »*Ad Kuruczonica.*« Kinek szolt e levél? egész bizonynyal nem tudható; azonban *Náray László* őrnagynak alább következő, 1703. sept. 21-ki levelével egybevetve, igen valószínű, hogy *ennek.*)

56.

Koháry István, Bottyán Jánosnak.

Pro acceleratione servitij Sue Majestatis, hogy magunk bátorságosabban való megmaradására nézve is hováhamarább az 500 lovast és 300 gyalogot eléállithassuk: az minapi

megírt mód szerint pro conductione unius equitis az 6 tallért és pro conductione unius peditis a 3 tallért, minekelőtte az iránt való assignatiómot kezemhez vehessem is; — felvállaltam magam pénzéből annak megadását; melyről Rétey Ferencz és Kis András Uraimékat bizonyossá teheti Kegyelmed. Arra való nézve ő Fölsége pápens-levelének valóságos includált egyik párját kezéhez adhatja Kegyelmed ő Kegyelmének, s az másik includált párt pediglen küldje Kis András Uramnak ő Kegyelmének, s mihent leérkezem, hogy azon foglaló-pénzt megadom ő Kegyelmeknek, ezen levelemre nézve assecurálhatja ő Kegyelmeket; sőt, ha lemenetelemre nem várakozhatnának: Kegyelmedet kérem, annyit a mennyivel egyhamarjában ítéli Kegyelmed hogy béérhetik, száz avagy kétszáz forintot, avagy circiter tallért adjon Kegyelmed ő Kegyelmeknek erga eorum quietantiam ezen levelemre, avagy hogy szerezzon. S mivelhogy azon vitézlő rendnek Heves, Nógrád és Hont vármegyékben rendeltetett fogadások és statiójok, úgy, hogy a die praesentationis elrendelt portióbéli fizetések megjárjon, s arról a Nemes említett Vármegyéknek és Svaidler Commissárius Uram ő Kegyelmének is vagyon immár ő Fölségéttől való parancsolatjok, s Kegyelmed leveléből megértettem, hogy Szécsént nemcsak tövissel, hanem ugyan fonyott palánkfával is erősítteti az Nemes Vármegye (Nógrád), — fáradozzon jó idején abban Kegyelmed megírt Nemes Vármegyék vice-ispányai Uraiméknál ő Kegyelmeknél: egy-elsőben Szécsénben miképpen lehessen legalkalmasabban azon vitézlő rendnek magunk javára, Svaidler Commissárius Uram ő Kegyelmével egyetértve, csuportra vétele, — melyről egyébaránt az Tekéntetes Nemes Vármegyéket magam is fogom proxime requirállyi. Azalatt tanácsosnak ítélném Nemes Honth és Nógrád Vármegyék részéről ha ezen dologban Kovács János Uram ő Kegyelme, Nemes Heves Vármegye részéről más böcsületes emberséges ember, — az kinek is volt immár dolga az Commissáriusokkal, — expediáltatnék Budára Svaidler Commissárius Uramhoz; mert a szegénységnek pusztítása s károsítása nélkül igyekezném teljes tehetségem szerint ezen vitézlő rendnek ő Fölsége szolgálatjára való felállítását végben vinnem. Arra való nézve szükséges, hogy Kegyelmed Rétey Ferencz és Kis

András Uraméknak eleiben adja: 1. olly embereket fogadjanak, kiknek rendiben való magokviseléséről s annyivalinkább ő Főlsége szolgálatjában állandó hívségek felől számot adhasanak; 2. az melly katonák hazánkon kívül lévő regimentekben valók: azokban egyet se fogadjanak meg, minthogy az Méltóságos Hadakozó Tanácstúl meg vagyon tiltva; — sőt jobb szeretem, hogy kevesebb száma legyen az katonáknak, mintsem olyanokkal szaporodjék számok, kikkel böcsületet nem vallhatunk; és így ő Kegyelmeők olyanokat fogadjanak, az kikhez bízhatnak, hogy cserben nem hadnak s gyalázatban nem hoznak bennünket. Kérem azért továbbá is Kegyelmedet: mindezekben mint legjobban lehet szorgalmatoskodjék Kegyelmed, melyet én is igyekeztvén megszolgálnom Kegyelmednek, ezzel maradok

Kegyelmednek
Viennae, 5. 7-bris
Anno 1703.

szeretettel szolgáló barátja
Koháry István.

P. S. Kis András Uramnak értésére adja azt is Kegyelmed, hogy lévén értésemre még feljövetelemkor: Zsámboky Uram ő Kegyelmével együtt kezdett az katonák fogadásához, — ahhoz való képpet, minthogy Zsámboky Uram ő Kegyelme is reáfelelt, hogy odahagyván az imperiumbéli szolgálatot, kíván hazájában alattam szolgálni ő Főlségének, — szükséges azért Zsámboky Urammal egyetérteni ő Kegyelmének.

(Egykorú másolata a hg. Koháry-ház szent-antali levéltárában, »*Ad Kuruczonica.*«)

57.

Gr. Koháry István utasítása Bottyán részére, az 500 lovas és 300 gyalog toborzására nézve.

Ad Conductionem 500. Equitum et 300. Peditum juxta benignam Sacratissimae Suae Majestatis resolutionem et Ejusdem Excelsi Consilij Aulico-Bellici decretalem intimationem quam celerrime effectuandam, *Domino Colonello Joanni Boty-tján* subsequencia erunt observanda:

Primo. Siquidem Dominus Colonellus nationalium Militum magnam haberet notitiam, adeoque singularem adhibeat

diligentiam in ejusmodi Militum Conductione, qui constanter et fideliter servitia Suae Majestati sint exhibituri.

Secundo. Milites vero ad Regimina Hungarica extra Patriam existentia spectantes, Excelsum Consilium Aulico-Bellicum cum specialiter inhibeat adhibendos esse: ex illis neminem conduci posse certum habeat.

Tertio. Ad accelerandum servitium Suae Majestatis, ut conducendorum Militum praesentatio, postque praesentationem eorundem intertentio et solutio a parte Inclytorum Comitatum et a parte Militiae quam optime institui possit: erit Domino Colonello quam citissime cum Domino Supremo Commissario Svaidler eatenus tractandum et conveniendum.

Quarto. Hinc*) Dominus Colonellus redux, ut pro Supremis Officialibus praedictae nationalis Militiae qualificata subiecta mihi proponat, quatenus Excelsi Consilij Aulico Bellici ad recommendationem meam praenominati Officiales habere possint confirmationem, — erit omnino necessarium.

Quinto. Et ultimo, ratione praemissorum et concomitanter hoc in passu accessoriorum, Dominum Colonellum *juxta dexteritatem et in similibus jam dudum habitam experientiam processurum*, eaque omnia et universa quae pro servitio Sacratissimae Suae Majestatis proficua fuerint, effectuaturum et per hoc Caesaream Gratiam demeriturum fore omnino confidit.

Actum Viennae, die 5. 7-bris 1703.

Comes Stephanus Koháry,

P. H. manu aliena. **)

(Egykorú másolat több példányban, a hg. Koháry-lház szent-antali levéltárában. »*Ad Kuruczonica.*« Gyűjteményemben is megvan.)

58.

Náray László a Fő-Hadi-Tanácshoz.

Excelsum Consilium Bellicum!

Domini, Domini Gratissimi!

Demississime Eidem Excelso Consilio Bellico repraesentandum esse duxi, qualiter ego antehac in Regimine Domini

*) T. i. Bécsből, hol az utasítás kelt.

**) Koháry t. i. az egri ostrom óta — jobbkeze szétmarcangolotván, -- nem tudott maga írni.

Colonelli Joannis Bottyán, Officio Supremi-Vigiliarum-Praefecti, seu Obrest-Wacht-Maisteri functus fuerim, ex post vero contra Gallos in Regiminibus Pálffiano et Ebergéniano Capitaneum agendo militaverim, tempore item tumultus Tokaiensis certum numerum Militiae meis proprijs sumptibus assumendo, contra eosdem Rebelles strenue pugnaverim, — in omnibus denique occasionibus et occurrentijs non alium, quam fidelem et utilem Suae Majestatis Sacratissimae vasallum me exhibuerim, quae ulterius quoque pari zelo et devotione continuare intenderem.

Eapropter Eidem Excelso Consilio Bellico supplico demississime, quatenus intuitu tantae fidelitatis, tantorumque meorum utilium servitiorum militarium ab infantia mea praestitorum et deinceps simili devotione et fervore praestandorum, mihi sub Commando Illustrissimi Domini Comitis Koháry conditionem et salarium Supremi-Vigiliarum-Praefecti, seu Obrest-Vach-Masterij conferre et ordinare gratiosissime dignetur. Quam Ejusdem Excelsi Consilij Bellici gratiam ego quoque demissis servitijs, etiam sanguinis profusione contestandis, promereri adnitar.

Ejusdem Excelsi Consilij Bellici

demississimus servus

Ladislau Náraý, ex Najhaizlj.

Kivül: Ad Excelsum Consilium Bellicum, Dominos Dominos Gratiosissimos Demissum Memoriale introscripti Ladislai Náraý.

Hátirati végzés. Supplicanti cum responso restituendum Quoniam Dominus Generalis Campi-Vigilianum-Praefectus Comes Koháry de Schebrak et Sitnya, omnem super conscriptione militiae suae directionem sibi commissam ipsemet haberet; idcirco sese apud Eundem insinuare noverit, prout et Eundem in hacce conscriptione militari specialem constantis sui feroris zelum sedulo exhibiturum haud dubitatur, utpote cujus suo tempore condigna quoque ratio habebitur.

Ex Consilio Bellico. Viennae, 5. 7-bris 1703.

Joannes á Tiell m. p.

(Egykorú másolat, gyűjteményemben.)

Bottyán elismervénye.

Ego infrascriptus fateor et recognosco vigore praesentium ac notum facio quibus expedit universis. Quod ad conductionem 500 Equitum et 300 Peditum, juxta benignam Sacratissimae Suae Majestatis resolutionem, ejusdemque Excelsi Consilij Aulico Bellici decretalem intimationem Illustrissimo Domino Comiti Stephano Koháry factam, ex assignationis summa ad praementionatam nationalem Militiam deputata, ter mille florenos Rhenenses a praedicto Illustrissimo Domino Comite plenarie perceperim. De quibus 3000 florenis Rhenensibus praevio modo a me plenarie perceptis hasce recognitiones, sigillo meo proprio munitas subscripsi.

Actum Viennae, 6. 7-bris 1703.

L. S. Joannes Bottyán Colonellus, m. p.

Coram me Ladislao Náray m. p.

Kivül: Anno 1703. 6. 7-bris. Paria Quietantiae Colonnelli Joannis Bottyán, super flor. 3000. a Comite Stephano Koháry pro conductione Militum perceptis.

(Eredetije Bécsben a cs. és kir. udv. kamarai levéltárban, 1713. jan. 19-én nygyanonnét kiadott hiteles másolata pedig — melyet én használtam — a hg. Koháry-levéltárban, Szent-Antalon.)

Schveidler cs. főhadbiztos, Kohárynak.

Excellentissime Domine, Domine Comes
et Generalis, mihi colendissime!

Salutem et servitiorum meorum commendationem. Litteras Excellentiae Vestrae sub dato 6. 7-bris emanatas mihi-que sonantes, eo quo decuit honore accepi. Bene disposuit Excellentia Vestra, quod Dominum *Colonellum Bottyán* pro conscriptione conductioneque Militiae expedire dignata fuerit; utinam ad priorem factam intensionem meam jamdudum conscripti et praesentati haberentur, ut servitium Suae Majestatis Sacratissimae pro emolumento promoveri quiret.

Quantum Officij mei interest, omnimode intendam pro conscriptis et praesentatis militibus intertentionem et resolutionem in Comitatu Hontensi assignari facere, ita, ut

nullam milites patiantur procrastinationem. Absque autem ulla praesumptiva praescriptione, cum in Inclyto Comitatu Hevessiensis et Neogradiensis insurrecta nefanda rebellio vagaretur: pro commodiori conductione Militiae arbitrarer Comitatus Comaromiensem, Strigoniensem et Albensem aptiores fore; dummodo Excellentia Vestra apud Excelsum Consilium Aulico Bellicum eosdem obtinere valeret, interim conductam Militiam mitto ad Comitatum Hontensem cum assignatione. Quibus in reliquo Excellentiam Vestram foelicissime valere cupiens, et mei cum recommendatione permaneo

Excellentiae Vestrae

Budae, 12. 7-bris 1703.

servus humillimus

Jac. Ant. Schweidler.

P. S. Continuandis novis, quod Dominus Ladislaus Ibrányi rebelles ad hanc partem Tibisci citaverit, inscia ex ratione seu opinione non putarem dispositionem praeoccupandam esse, super quibus interea et eventu ejusdem rei communicationem perscribam, Concludo hasce Litteras, demum rumorem accepi, quod 4000 rebellium ex hac parte Tibisci vagentur et ad Comitatum Neogradiensem sese extendant; ideoque res penes priorem dispositionem permanere debet.

Hocce momento demum rumorem percepi, quod Losonczini mille existant rebelles pedestris ordinis, expectantes etiam equites, urgent contributiones; abinde quo eorundem intentio tendat? nescitur, ut nonnulli putant, infallibiliter ad Civitates Montanes excursionem probabunt.

(Egykorú másolat, a hg. Koháry-levéltárban.)

61.

Bottyán Kohárynak.

Mint régi nagy jó Uramnak ajánlom kötelességgel alázatos
szolgálatom Nagyságodnak.

Kötelességem szerint akarván Nagyságodnak értésére adnom, miben legyen az állapot? én mihent Bécsből házamhoz érkeztem: azonnal Ebeczki István Kapitány Uramért elküldöttem, ki is hozzám gyűvén, egyáltalán fogva nem akarta acceptálni, — okát adván, hogy ezelőtt Oberst-Laidinant lévén, kissebbségnek tartaná simpliciter kapitánságot magára föl-

vállolni; mindazonáltal ígéretet tett, hogy velem mindenütt kész az ő Főlsége szolgálatjára táborozni. Ez meglévén, az több tisztek fogadásában is eleget fáradoztam, a mint most is szüntelen fáradozom: de még ekkoráig kettőnél többet nem találhattam, mivel igen költségtelenek, hozzá nem készülhetnek, az fizetések is kevesellik. Nyárai Uram is kifogyván az költségből, készülete hozzávaló nem lévén, nehezen resolválta magát, azt is úgy, ha magam pénz dolgából segítséggel leszek ő Kegyelmének; az második Sámbocki István Uram. Rétei Uramnak elküldöttem ad interim katona-fogadásra 100 forintot, az is nem tudom bizonyosan, föl vállolja-e, vagy sem? mivel halom, hogy az lábaira rosszúl vagy. Fogadott katonáink lehetnek százig, hajdú is hatvanig való, — de azok is igen fegyveretlenek. Nagyságodot kérem, mivel Magyarországon lévő fegyverházakból az fegyvert megígérték, tovább is urgeálni iránta ne terheltelessék. — Az mi az quártély állapotját illeti: Nyárai Uramot azonnal Nagyságod levelével expedáltam, ki is voltaképen végben vitte az dolgot; értvén ő Kegyelme Budán, hogy Svidler Uramnak az quártély assignatiója iránt pro nunc nem volna authoritása: az budai dicasteriumnál felőle tett instantiát, mely dicasterium, annakelőtte is már lévén parancsolatja, Nógrád és Heves vármegyéket pro stationilibus quarterys assignálta. Mely vármegyékben mivel bizonyosan kuruczsággal majori ex parte inficiálva vannak: nem látom módját, hogy az militiát secure dislocálhassam; kihez képest jó volna, ha Nagyságod odaföl adlaborálni méltóztatnék más, securusabb vármegyéket assignáltatni. De az menstrualis solutióval az dicasterium nem bíztat, mivel az alatta lévő vármegyéknek quantumjai már mind kiassignáltattanak, hanem Nyitra vármegyét sollitálnunk javallotta: mivel még azon vármegye az quantumból sokat restálna, — mellyet Nagyságod úri dispositiójára hagyok, instálván mindazáltal, hogy azon menstrualis solutióban valami fogyatkozás ne légyen, hogy annyi is inkább az katonaságnak jobb kedve légyen az ő Főlsége szolgálatjára. Svidler Uram ednyihán portiókot ad interim Hont vármegyét ex officio pro stationali quarterio assignálta, — abban is bizonyos nem vagyok: fogja-e acceptálni az Nemes Vármegye, vagy nem? mivel sub jurisdictione dicasterij Poso-

niensis vadnak. Kérem Nagyságodat, mint nagy jó Uramot, quod optimum pro emolumento servitŷ Suae Majestatis Sacratissimae et pro conservatione militiae videbitur, azon légyen Nagyságod, hogy végben vihessen. Továbbra mit fog Nagyságod nekem parancsolni, mindenekben Nagyságod parancsolatjának magamat accomodálni fogom. Ezek után kívánom, Isten Nagyságodat sokáig szerencsésen hazánk szolgálatjára tartsa és éltesse, maradván

Nagyságodnak

Datum Strigony, 15. 7-bris Anno 1703. alázatos szolgálja
Bottyán János m. k.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, necnon Supremo-Vigiliarum-Campi-Praefecto, etc. (titulus cum pleno honore) Domino Domino et Patrono gratiosissimo, Viennae.
P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — a hg. Koháry-levéltárban,
»Ad Kuruczonica.«)

62.

Náray László Korponay Jánosnak.

Ajánlom böcsülettel való szolgálatomat
Kegyelmednek.

Isten minden szerencsés jókkal hogy megáldja Kegyelmedet, kívánom. — Böcsülettel vettem az Kegyelmed levelit, mind Méltóságos Generális (Koháry) Uram ő Nagysága levelivel együtt; continentiájokat megértvén, Kegyelmednek bizonyosan írhatok, hogy valóba rossz híreink vadnak, — az mint Oberster Bottyán Uram nékem írott levelinek valóságos másából bővebben megértheti Kegyelmed. Ahhoz azt is írhatok, hogy Korpona is oda vagyon, és Léván is immár hogy bent légyen az kurucz, bizonyos híreink gyűttek, — mihez képest Kegyelmed alkalmaztathatja magát. Erre legyünni az paripákkal nem bátorságos, hanem által az Dunákon köll elmenni. Magam is ezen órában a mi kevés katonáim készen lehetnek, Oberster Uram parancsolatja szerint megindulok Komárom felé és onnand Esztergamban.

Az Miltóságos Generális Uramnak ő Nagyságának magam sok dolgaím és nyughatatlanságim miatt most nem írhatok semmit, hanem Isten szerencsésen Esztergamban vezérelvén, mindenekről bővön informálni fogom ő Nagyságát; mindazáltal kérem, Kegyelmed írja meg ezeket az Miltóságos Úrnak mennílhamarabb. A mi a katonák fogadása állopotját illeti: móta (így; mióta) Bécsből kigyűttünk, két napnál tovább nem múlathattam házomnál, hanem az militia dolgában Budára fárodoztam, a honnand csak tegnapelőtt érkeztem. Katonám elég lett volna, ha ez a rossz hír nem érkezett volna; a kiket fogadtam is, kiszűletlenek lívín, hirtelen meg nem indulhatok vélek. Az császár pínzit vissza köllött szednem tülök, és Óberster Uram parancsolatja szerint a pínzt levinnem, — kirúl, kírem, ad interim Miltóságos Urat informálni ne terheltessík, mivel magam most nem írhatok, lívín mindnyájan itt nagy confusióban.

Kegyelmednek

Raptim Újvár, 18. 7-bris 1703.

jóakaró szolgálja

Náray László. m k.

Külczim: Generoso Domino Joanni Korponay, Excellentissimi Generalis Domini Domini Comititis Stephani Koháry Bonorum Administratori, etc. Domino mihi observandissimo.

Galántha. P. H.

(Félíven, negyedréiben. Eredeti, sajátkezű. Hg. Koháry-levéltár »Ad Rebellia.«)

Melléklet:

Párja Óberster Uram nekem írott levelének.

Isten áldja meg Kegyelmedet!

Édes Kapitány Uram, az Istenért is kérem Kegyelmedet, hogy az minémű katonát eddig talált, -- mindgyárt — vagy sok, vagy kevés, — hozza Esztergamban hozzám, maga is minden cselédit küldje Komáromban: mert ez az ország Léváig mind kuruczczá lett, és az többi is utána megyen; hanem azon katonákkal Kegyelmed valamint s valahogy csak jöttést gyűj-jön Esztergamban, s különben se cselekedjék. Az császár pínzit Kegyelmed a táján lévő katonáknak ki ne adja egy pínzt

is, hanem tartsa meg és hozza kezemhez: mert az katonához mindenikhez non est fidendum. Az Istenért is kérem, gyűjjön hozzám, hogy tanácsot tartván, mit cselekedjünk? Én ezen órában Kőbölkútról elszállottam.

Raptim Kőbölkút,
vasárnap, éfél tájban.

Igaz jóakarója
Bottyán János m. k.

(Egykorú másolat ugyanott.)

63.

Bottyán Kohárynak.

Excellentissime Domine, Domine mihi gratiosissime!

Servitiorum meorum commendatione praemissa. Nem kétlem, vagyon Nagyságodnak értésére, hogy a kuruczság épen Léváig penetrált és Korponában benn vagyon, és korponai Commendanttá lett Palásti Ferencz. Naponként nevelkedvén ezen gonosz: semmi securitásunk nincsen kiváltképpen az Dunán túl, *) és innét sem bátorságos. Az mellyekhez bíztam vala: mind kuruczokká lettek, és több tiszteim Nyáray László és Sámboke István Uraiméknál nincsenek; mindenestől az vitézim gyalogokkal együtt talám vannak kétszázon. Ilyen zúrzavaros és fölfordúlt világban kinek merjem kiadni ő Fölsége pénzét? Nagyságod parancsolatjától várok mindazáltal. Az puskákat siettesse, kérem az Istenért is Nagyságodat. Schlik Generális Uramnak ő Excellentiájának is formalibus írtam. Arra vigye Nagyságod dolgunkat, a mi legjobb. Már az qvártélyból kiszorúltunk; hanem hogy jobb szívvel lennének a vitézek: provideálna Nagyságtok az Duna mellett, innét, még lehetne; mert ugyan csak azt köll oltalmaznunk, másunnét el lévén szorítva. Már az Dunán túl egy embert sem küldhetek, az Garan-melléke teli van rakva. Az lévaiak succursust kérnek, kit is in paribus transmittáltam Nagyságodnak, mellyet communicálni Schlik Urammal és az Bellicummal méltóztatásék Nagyságod. Budára is hasonlóképen katonákat **) kérnek. Éjjelnappal mellettem lévő tisztekkel fáradozom, hogy hasz-

*) Esztergomtól értve.

**) Huszárokat; katona alatt mindig lovas értendő.

nálhassak ő Fölségének. Lévaiakat adhortáltam, hogy az fidelitast megtartsák; talám csak száz hajdút is küldhetek, ha lehet, hogy annálinkább erőssen tartsák magokat, megírtam nekik, és bízattam.

Kovács János Uram levelét vettem Csábrágból; írtam is jó formán ő Kegyelmének és Rétey Uramnak is, hogy erőssen tartsák magokat, és hogy propter formam fog jönni hat regiment német, és magam is vagy száz hajdúval bízattam hogy segítségekre megyek, — csak mindenkben correspondenter legyenek velem és így Nagyságodat is inkább tudósíthassam, és hogy Nagyságod levelét hozzám dirigálják és innét én bizonyos embereim által ő Kegyelmeket informálhassam. His maneo

Excellentissimae Dominationis Vestrae

Raptim Strigony, 18. 7-bris 1703.

servus obligatissimus

Joannes Bottyán m. p.

Külczim: Excellentissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, etc. Camerario et Supremo-Vigiliarum-Praefecto, et Partium Trans-Danubialium Civitatumque Ante-Montanarum Vice-Generali, Domino Domino mihi gratiosissimo. Viennae.

P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — a hg. Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«)

64.

Kovács János, gr. Koháry Istvánnak.

Ajánlom szolgálatomat Nagyságodnak.

8. praesentis írt Nagyságod levelei, — noha írtam az elmúlt póstán, Esztergamra dirigálván, már két ízben, két rendbéli fasciculushúl álló leveleket, hogy Selmeczen által ezentúl nehezen jöhetnek s mehetnek a levelek, — tegnap kezünkhez jutottak; mindazonáltal, mivel azok is hódúlt emberek immár, sőt az mint értettük, bizonyosságú lovas s gyalogot ígért kuruczoknak Helenpach Uram loco personalis insurrectionis: továbbá is Esztergam felé dirigálván leveleimet, kérttem Commendáns Uramot ő Nagyságát, méltóztassék Nagysá-

god kezéhez promoveálni. Ha azért Nagyságod is arra találná a maga parancsolatit küldeni, méltóztassék requirálni Nagyságod is ő Nagyságát: parancsolna kövesdi s börzsönyi bíráknak életek elvesztése alatt, hogy a mikor ő Nagysága erre felé levelét küldi, általhozzák s innét mindenkor recepissét vigyék, és faluról falura ne küldjék, — mivel Commendánsoktól ilyenkor jobban fél az szegénység, hogysem földesurától is. Vagyon ő Nagyságának módja abban, ha akarja. — Azonban Bottyán Obrester Uram is véghez vihetné azt, ha ott vagyon.

Esett értésünkre, hogy ide készülnének az ő Főlsége hívsígitúl elhajlott szomszéd kurucz atyánkfiai, revocálván Lévatúl Ocskai ezerit, más gyalogságot is a ki ez elmúlt napokban Ráhó táján vőlt, várván és talám etiam cum gentibus rajtunk jőni akarván, (kirül hic et nunc többet nem írhatunk, ad az Isten időt, hogy szóval is declarálhatom Nagyságodnak,) minket megpróbálni.

Akarván azért mi is megmutatni, hogy nemcsak meg nem ijedtünk tőlök, hanem szívessen az ő Főlsége hívsége mellett megfordulunk (így), — requiráltuk esztergami Commendáns Uramat ő Nagyságát: méltóztatnék vagy két pattyantúst praevie küldeni; ha Nagyságod is requirálná, jól esnék. Másomnan nem jöhet már most.

Vice-Ispány Uramnak (Balogh Gáspár) jóllehet fia s cselédje itt vagyon: de maga ő Kegyelme nem jött be s kinn rekedett valahol, — híhető, az Asszony után ment Dunántúl. Bárcsak pattyantúsról provideált volna ő Kegyelme; ha tudtam volna, magam hozattam volna. Ezzel ajánlom Nagyságod gratiájában magamat.

Nagyságodnak

Csábrágh, 18. 7-bris 1703.

alázatos szolgálja

Kovács János m. k.

(A közvetlenül következővel egy ívre írt egykorú másolata Szent-Antaltt.)

Ugyanaz, ugyanannak.

Tegnap is udvarlottam Nagyságodnak, Bottyán János Obrester Uram kezéhez dirigálván leveletem sub volanti, mint-

hogy sokfelé való correspondentiámra nézve nem érkezhettem több írásra, s ő Kegyelme is, — a mint ezen inclusa (nincs itt) nékem szóló levelinek copiájából kitetszik, — az ittvaló dolgokról informatiót kíván. Ezt pedig Selmech felé dirigáltam: minthogy máj napon is békivel hozhatták ide arra küldött Nagyságod leveleit, s megértettem máskint is selmechiek capitulatióját s declarált neutralitását.

Itt únos-úntalan jön s megyen hírmondó, köröskörnyű falukon s határokon járó kuruczság hírével: de vár alatt egyszernél többszer még nem vólt az ellenség, s kiúrt sem tehetett még, oda levén ekkoráig is még Léva körül Bori Gábor Uram pompásan Ocskai ezerivel. Hanem mit írjon Balassa Ádám Uram ő Nagysága (Kékkőről), ezen inclusából (nincs itt) bővebben megértheti Nagyságod.

Érette vannak korponaiak Csábrághért; soha bizony kurucz még mostan nem tódult volna emyire, ha Korponán s Bozókban fészket nem vert volna magának. — Ezzel ajánlom Nagyságod gratiájában magamat, maradván

Nagyságodnak
Csábrágh, 20. 7-bris 1703. alázatos szolgálja
Kovács János m. k.

(Egykorú másolata a közvetlenül megelőzővel együtt Szent-Antaltn.)

66.

Bottján Kohárynak.

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak.

Már két rendbeli levelet is írtam Nagyságodnak, informálván ekkoráig történt dolgokról Nagyságodat. — Nem tudom mire vélni, hogy semmi válaszat nem vehetem Nagyságodnak. Éjjel-nappal nyughatatlankodom és fáradozom mind tiszteimmal együtt, — mégis ekkoráig alig állittathattam föl ötven vagy hatvan katonát: mert az egész ország fölzendült, az vég helybeli katonákat sehonnan sem eresztik. Az Dunántúl valók mind oda vannak, és ha ekkoráig az pannicus timor és imitt-amott való hadfogadás híre nem penetrálta volna: talám rosszabbul volnánk még. Az mely katonákat fogadtam vala is, sokan a pínzt visszaküldötték. — Az Dunán túl az rében sán-

czoltatok harmadnapról fogva Párkánál, hogy excursiókat tévén, az rétől el ne essünk. Pestről írnak és Budáról Com-mendáns és Commissárius Sveidler Uraimék, hogy Pestre küld-jek le az katonákból, — de hiszem, itt is az passusokra köll vígyázni, hogy valami módon által ne jöjjön és Dunán innét is valami támadás ne légyen, — mert ha az talál lenni: oleum et operam perdemus. Mi minthogy közölebb lévén az ellenséghez, és mivel az várat éjjelnappal muniáltatjuk, a hol valóban köll az vígyázás: azért valameddig Nagyságod orderét nem látom, sohová nem indulok. Ma estvére, a mi kevés kész katonáim és hajdúim vannak, megmustrálván, az Dunán általküldöttem katonát nro 30, hajdút nro 40. Már az quaterből is kimarad-tunk, az mi kevés népünk vagyon is, mit csinálunk véle? hova accomodáljuk? Ekkoráig itt Esztergamban accomodáltam, — de hiszem lehetetlen, hogy egy helyben continue lehessenek, — hanem erről provideáljon Nagyságod. Amnyira vagyok már, hogy nem is tudom, kinek köll hinnem? Mindezek iránt Nagy-ságod parancsolatját elvárom: hova és mely felé vegyem ma-gam? avagy csak pro hic et nunc, még többet özveszerezhetek, megmaradjak? mert valóban fáradozom benne. Pátenseket és affidatiókot a hova illet, mindenfelé küldöttem, hogy az föld-népe el ne rémüljön, mert oltalmazójok lések. Az lévaiak már is dúlják az falukat Esztergam elein. Az csábrágiakat hajdúk-al biztatom, és két pattantyúsokat is kérnek; kérem azért Nagyságodat, hogy valahonnét küldjön nekik. Szüntelen jár-nak leveleink. Mit írnak? ex inclusis megértheti Nagyságod.)* A több híreket — tudom — hogy másunnan bőven megírják Nagyságodnak. — Ezek után Isten tartsa Nagyságodat sze-rencsésen!

Nagyságodnak

Strigony, 21. 7-bris 1703.

alázatos szolgálja

Bottján János m. k.

P. S. Midőn bépecséltem volna ezen levelet: éppen ak-kor hiről jöve, hogy az kuruczok Nyitra felé indulván, Vere-bély táján valami vármegye ellenek támadván, kikben le is

*) Tán a 64. sz. a. levél volt mellékelve.

vagdaltak, és ha az régi lévai, most lett kuruczok nem interponáltak volna magokat, — több esett volna rajtok.

Szólnokot Szikszai János nevő Kapitán megszállotta cum bis mille, Bercsényi pedig Bácskára ment rabolni, bizonyos, — úgy értettem.

Schlik Uram ő Excellentiájától még ekkoráig semmi úttal-móddal választot nem vehettem, — informáljon Nagyságod.

Külczim: Excellentissimo Domino, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szithna, perpetuo in Murány, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerario, Consiliario, necnon Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. Domino Domino mihi gratiosissimo. Viennae. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — a hg. Koháry-levéltárban,
»Ad Kuruczonica.«

67.

Náray László Kohárynak.

Nagyságodnak mint Méltóságos Nagy Jó Uramnak alázatosan szolgálók.

Bécsből die 17. 7-bris datált Nagyságod levelit nagy böcsülettel vettem, melyben mit parancsoljon Nagyságod? megértettem. A mi az katonák fogadását illeti: móta (így) Bécsből házomhoz érkeztem, két napnál tovább nem maradhattam mindenestül házomnál, azt is nem continue, hanem Obrster Uram (Bottyán) ő Kegyelme parancsolatjából militia dolgában Budára, és kétszer ő Kegyelmihez Esztergomban köllött fáradnom, az magam companiám szaporításában nem igen munkálkodhattam, — mindazáltal csak ekkoráig is a kik kezeket, parolájokat adták, lettek volna vagy 40-ig való: de az mostani zúrzavar-időben igen megütköztek, elannyira, hogy sokan erővel visszahozták reám az pínzt, sokan pedig — a kinek még pínzt nem adtam volt is, — noha beiratták magokat: csak egyátalán fogva el nem akarnak győni; az Újvár várossa is miattok, in praesentia Supremi Belli Commissarij Domini Drisperger, hogy akartam fogatni, reám támadtak és erővel kezemből kivették, azt állítván, hogy itt is köll az városban vagyis várban az ő Főlsége szolgálatja, közel lévén az

ellenség. És így igen keveset e táján bízhatom az katona fogadásához, ha csak meg nem csillapodhatik valamennyire ezen a tájon ez az kurucz hír. Mindinkább most vármegye katonáivá lesznek az katonák, hogysem mint ő Főlsége zászlója alá irattassák magokat. Eddig, csak hirtelen ez a változás e táján ne esett volna még és rémülés az nép között: Komáromból, Újvárból, Nyitrából és itt e tájáról, körülbelől való helyekről egészen az companiám kitölt volna. Én ugyan örömet tiszta szívből tovább is fáradozom, a mint legjobban lehet, az katona szaporításában, — jóllehet mai napon újonnan Óberster Uram ő Kegyelme parancsolatjára le köll mennem Esztergomban, és nemcsak énnékem: hanem valamennyi készen lehet, valahol az katonaság, oda köll ma s holnap compareálni; ki miképpen s hogy leszen? azontúl Nagyságodnak tudtára adni el nem múlatom vagy én, vagy Óberster Uram.

Korponay János Uramnak megírtam, hogy az lovakkal (Koháry paripái) merre menjen ő Kegyelme Esztergom felé, mert erre nem bátorságos: mivel mihelelt Újvárból kimegyen az ember lefelé, igen vígyázva köll jární, — mert az kurucz Léva tájáról föl s alá jár az falukon, — hogy kárt ne valljon.

Semmi olyas bizonyos hírekkel Nagyságodnak nem udvarolhatok, hanem hogy az bizonyos, hogy Léváig inclusive mind kuruczczá lött az ország, kit — nem kétlem, — másnand is bővebben megértheti Nagyságod. Ezzel ajánlván az Nagyságod úri gratiájában magamat, maradok

Nagyságodnak

Datum Újvár, 21. 7-bris 1703.

alázatos szolgája

Náray László m. k.

(Eredeti, egészen sajátkezűleg írt levél a hg. Koháry-ház levéltárában.)

68.

Bottyán Kohárynak.

Excellentissime Domine, Domine Patrone mihi gratiosissime!

Humillimorum servitiorum meorum commendationem.
Quos hesternum die milites nro 30. expediveram versus Lévam

ad partias, hoc momento, circa horam quintam post meridiem, cum quatuor Rebellibus vivis et vigintitres equis redierunt. Hos autem in pago Szemerén ad Lévam duobus milliaribus distante reperientes, una ferme hora confligebant, ceciderunt laesi et mortui duodecim, reliqui aufugerunt. Fuerunt eorum nro 25. Referunt ultra quinquaginta millia eorum esse. Expost quid inciderit, informabo Excellentiam Vestram. Ex meis nullus cecidit, praeterquam duo equi trajecti eorum. His me gratiae recommendans, maneo

Excellentiae Vestrae

Strigonÿ, raptissime

dje 22. 7-bris 1703.

humillimus servus

Joannes Bottyán m. p.

P. S. Trans Danubium jam nulla securitas datur.

Külezim: Excellentissimo Domino, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szithna, perpetuo in Murány, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerario, Consiliario, necnon Supremo Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. Domino Domino gratiosissimo. Viennae. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — és egykorú mása is félélvén a hg. Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«) Ugyan e félélvén még a következő két másolat olvasható.

Mellékletek:

I.

Paria Literarum Magnifici Domini Adami
Balassa.

Én tegnapi napon megindulván Esztergam felé Isten engedelmeiből, — de az jó Isten adta, hogy az kuruczsnak kezében nem jutottam: mert Vadkert, Détár, Patak tele vadnak 14. zászló kuruczval, azért vissza kellett tértöm; hanem Kegyelmeteknek tudtára adom, hogy jó vígyázással legyen Kegyelmetek. Az derék tábor pedig — mondják, — Bercsényivel Gyöngyösnél (van). Ha pedig Kegyelmeteknek is volna olyas hírei: kérem, adja Kegyelmetek tudtomra, már Kegyelmetek levele engem itt fog érni. — Rákóczit pedig Szakmárnál mondják. Úgy tudom, ma lesznek kelletlen vendégeim, — de az jó Istenben kell bíznom. Ezzel Isten oltalmá-

ban ajánlom Kegyelmeteket. — Raptim Kékkő, 19. 7-bris
Anno 1703.

Kegyelmeteknek

szeretettel szolgál

Balassa Ádám.

Titulus: Csábrád várában szorúlt Hont vármegyei Nemes, Nemzetes és Vitézlő N. N. nekem kedves szomszéd Uraiméknak ő Kegyelmecknek adassék. Cito, cito, cito. Citius. Citissime.

II.

Extractus Literarum Capellani Csábrádi- ensis.

De 15. 7-bris írtam volt Nagyságodnak, hogy Korpona várossában bészállottak az kuruczok 14., Bozókban is másnap, idest die 15. 7-bris bémentek az kuruczok, mellyben az praefectus Géczi Sándor, — az ki Nagyságodtól szállást kért, Szécsényben hogy lakhatna. Ide Csábrád alá is eljött volt egy zászló kurucz, kérni az várat: de Rétei Ferencz Uram kiadta az választot nekik, megmondván, nem adjuk, és ha másszor idegyüttök, hozzátok lövődözünk az ágyúkból! Azóta nem is gyüttek ide; az történt 16. praesentis post prandium. Az hajdúk istálóit is már mind elhányatta Görög György Uram, és körül, az kőfal mellett környöskörül levonják az földet, hogy az kőfal magossabban légyen. Ma reggel Varbórul béhozták az hírt, hogy 12. kuruczok voltanak ottan. Vice-Ispány Uram mindcddig az napig is bé nem gyütt; az mint beszéllek, Esztergomban ment volna, — és az vármegye 30. katonái is kuruczokká löttek. Az lévaiak 17 et 18. rajta voltanak: mert az mint az híre vagyon, reájok gyűjtötták volna az várast, opponálnván magokat. Selmeczi Uraimék kifizették magokat ennyehány ezer tallérral, kik neutralisták lettenek.

Ezek után Isten áldja meg Nagyságodat jó egészségben sok számos esztendeig! Én pedig maradok

Nagyságodnak

Csábrágban, die 20. 7-bris 1703.

servus obligatissimus

et Capellanus

Pater Innocentius, H. m. p.

P. S. Korponán az kuruczok kapitánya Dúló Adám,
Ebeczky Ádám hadnagya.

69.

Bajtay István Kohárynak.

Kegyelmes Uram!

. . . . Ma vagy holnap, az mint értettem Svaidler Uramtól, Bottyán János Obrster Uram ő Nagysága százegynéhány katonája ide Pestre el fog érkezni. Bizony szükséges is, Kegyelmes Uram: mert ez elmúlt étszaka Szólnok várát kétezer kurucz megvette, az benne lévőket — mind magyart s mind németet — öszvevágott, nyert el 21 ágyút, puskaport s lövészerszámot, 40,000 kőst. Ezt Nagyságod bizonyossan elhiheti: mert ma 12 óra tájban érkezett, csudálatosképen szabadult meg onnét Szólnokból egy német, magyar ruhában, az beszélte, s másünnét is confirmálták immár, az kiknek postái ott jártak. Czeglédrről, Körösről élést, abrakot, szénát sokat kívánnak; mi lesz az vége? az jó Isten tudja. Innét valóban csak hordozkodnak által Budára, onnét pediglen Bécsben. Az ki Szólnokot megvette, Borbély Balázsnak nevezik. Hacsak elejekben nem állanak, — többet is visznek végben. Ezután is ha mi ollyas híreket bizonyossokat fogok érteni, Nagyságodat alázatosan fogom tudósítani. In reliquo méltóságos úri gratiájában ajánlom magamat, és még Isten éltet, maradok

Nagyságodnak

Pest, dje 22. Mensis 7-bris 1703.

alázatos szolgálja

Bajtay István m. k.

(Eredetije a hg. Koháry-levéltárban, Szent-Antaltt.)

70.

Bottyán Kohárynak.

Nagyságodnak mint nagy jó Uramnak alázatos kötelességgel
szolgálók.

Ezen órában Párkány felől az egész mezőt elfogta volt az lovas kuruczság, lévén vagy tizenhárom zászlóval; egyebet nem cselekedtek, hanem az németeket Párkányban tudakozták

és nemes-embereket, az sörfőzöt elvitték magokkal, két szolgáját levágták; az párkányi marhát magam marhájával előveték volt: de mivel magam által az hajdúsággal mentem az Dunán túl való sánczban, melyet csináltattam, — azontúl az marhát mindenestül fogva visszabocsátották és elhadták; lévén két helyen is az lessek, azonkívül egy Garany mellett, másik az párkányi hegy farkánál: örömet kicsaltak volna, ha kicsalhattak volna. — Itt valóban az egész ország elbódult, már csak mindenfelé szaladnak az emberek, nagy rémtülésben nem tudnak mihez kapni. Generális Schlik Uram ő Nagysága parancsolatját vettem, hogy Buda felé menjek az militiával, a mi kevés vagy, — de ha innend el talállok menni és az kuruczság meg találja obloquálni az várat: éppen minden passussa ő Fölsége népének ezen praeccludáltatik, félek attúl, hogy az Dunán innend való ország is fölzendül és kuruczczá lészen. Én se tiszteket, se katonaságot, ha duplán fizetek is, nem talállok. Ezen órában követet küldtek hozzám, mikor ez levelet írnám: úgy gondolkozzam felőle, hogy valahol az népemet találja, kezeiket elvagdaltják és nyaka csigájánál kihúztatják az nyelvit, hogy az kuruczokat az minap fölvervén, behoztak közülök Esztergomban és a Commendant Uram kezében adtam az várban. Itt a ki ő Fölsége híve, szalad; az parasztság várja, mint az Isten irgalmát. Én ebben zúrzavar időben magamnak is tanácsot adni nem tudok: mert éppen az nagy nyughatatlanságban kifáradtam, mivel ennek a földnek nagyobb részről a népe reám szalad egy-más dolog végett. Édes Nagyságos Uram, énvelem itt több kapitány nincsen, hanem Oberszt-Vaichmeszter Náray Uram, Zsámboky István és Kéry János Uram, — de az katonaság alig ötvenig való vagy, mivel már kuruczok is lettek közülök. A mi még ő Fölsége pínzi nálam vagy: ki nem merem adni, mert nem tudom ebben az zúrzavarban kinek hinni is mostani időben. Nagyságotat kérem alázatosan, mindenekről odaföl informálja az Fölséges Udvart. Az sok külömb-külobbféle híreket nem győzőm Nagyságodnak megírni. Én életem fottáig több mellettem lévő tisztekkel kész vagyok az ő Fölsége szolgálatjára. Csábrágiak minden órában írnak hozzám; eleget bíztatom őket, hogy ne féljenek, hanem erőssen tartsák magokat; — tovább mi tévő legyek? Nagysá-

god parancsoljon. Ezzel Isten áldja Nagyságodat, és szerencsésen friss jó egészségben sokáig tartsa, hazánk szolgálatjára!
Maradván

Nagyságodnak

Datum Strigony, 25. 7-bris 1703. alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Mikoron levelemet pecsétöltem, küldöttek követeket hozzám, hogy miképen bánnak mind magammal s mind népemmél, ha kézben kerülök.

Borítékeztím: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szytnya, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Cameraio, necnon Supremo-Vigiliarum-Praefecto Generali, etc. Domino Domino gratiosissimo. Viennae. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás és utóirat sajátkezű, — a hg. Koháryház levéltárában. »Ad Kuruczonica.«)

71.

Gr. Koháry Farkas, gr. Koháry Istvánnak.

Mint édes Bátyám-Uramnak,

kötelességgel szolgálók Kegyelmednek.

Eszterházy Dániel Uram (az idősbik) Bécsben indulván, kívántam ezen alkalmatossággal is Kegyelmednek levelemmel udvarolni. Már aliquantisper csakugyan könnyen innend el nem akarok indulni, és inter spem et metum inkább itt maradok, mivel remínlém: rövidnap Isten erre felé hozza Kegyelmedet Ha ő Fölségének népe érkezik bőven: remínlém, itten is megmaradhatok. Palugyai Uramtól ma hallottam, hogy Szent-Benedeket is megvette az kurucz. Vice-Palatinus Pinyei Uram is itten vagyon feleségestől; azt mondotta, hogy *Bottyán János* Uram 400 emberrel Generális Forgách Simon Uram mellé ment Nyitrához; a győrieknek is oda kellett menni. Pozsony vármegye a melly lovasokat állított, azok is Nyitrához fognak menni, a gyalogja pedig a vármegyének innend marad a Vágon.

A szegény csábrádiakról ne feledkezzék Kegyelmed, valami biztatást írjon nekik; bár csak valamelly jó hajdú-

legínt lehetne beküldeni. Esztergambúl az Commendant vagy Oberster Bottyán Uram még hamarabb beküldhetné (Csábrágba) az Kegyelmed levelét. Igen bánom, hogy Traitler fel nem éri elméjével: valami gyalog postát, parasztembert Varbókról és Csalról küldhetne, a ki által szóval is üzenhetne ember; örömet értésére adnám: hacsak hitelben is, az majorbeli marhámot adná el, mert ha soká lészen az erdőkön, keves remínségem vagyon hozzá, — de levélben nem merem írni neki ezen intimatiómot, mert ha kurucz kézben akad a levél: annálinkább mindjárt oda volna azon majorbeli marha.

Az Atyámfia (neje) ajánlja atyafiságos szolgálatját Kegyelmednek. Én is maradok

Kegyelmednek

Datum Posonj,

28. 7-bris 1703.

köteles szolgálja és öcsce

G. Koháry Farkas m. k.

Külczim: Illustrissimo Domino Comiti Domino Stephano Koháry de Csábrád et Szitnya, perpetuo in Murány, Sacratissimae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Colonello et Partium Antemontanarum Vice-Generali, necnon Generali-Praefecto-Vigiliarum, Domino Fratri Colendissimo. — Viennae. P. H.

(Egészen sajátkezűleg írt eredetije a hg. Koháry-levéltárban.)

72.

Bottyán Koháry Istvánnak.

Mint Méltóságos Generális Uramnak

ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak.

Az Nagyságod hozzám küldött levelét az inclusákkal együtt nagy böcsölettel kezemhez vettem; szintén ugyanakkor nálam lévén az Nagyságod pereszlényi szegín emberei: azon Nagyságod inclusáját Csábrágban magam biztató levelemmel együtt elküldöttem, és írtam, hogy csak erőssen tartsák magokat: minden órában várom az ő Fölsége segítségét, és magam is segítségül megyek nékiek. Az estve későn hozták hírét, hogy Gyöngyös felől érkezett két zászlóalja kurucz Vácra, kik is ott letelepedvén, két hajót elnyertek az Dunán; az kikre én is mindgyárt sietséggel kocsikon küldöttem 42. hajdút, válogatva, — kiknek is parancsoltam, hogy életek fottáig is

menjenek Tótfalunál által az Dunán, és menjenek rajtok, hogy azon hajókat visszanyerhessék; kik mellett is egynehány jó katonaságot küldöttem. Tudom, hogy az hajókat visszahozzák tőlök. És itt Vissegrád előtt, Maros táján, túl az Duna mellett mindenütt elég kurucz vagyon, — meddig mulatnak ott? nem tudom. Én ugyan magam személyem szerint is ezennel kimegyek több lovassal és gyalogsággal Vissegrád felé az Duna mellé, hogy által ne jöhessenek az Dunán.

Itt az darab föld majd mind fölfordúlt, és sívás-rívás, hordozkodás elég vagyon. Irhatom Nagyságodnak, hogy magamnak se éjjel, se nappal egy szempillantásig nyúgodalmam nincsen. Az Istenért, az Istenért is (így) kérem Nagyságodat, hogy mindgyárt menjen maga Nagyságod Schlik Uram ő Excellentiájához és Eugenius herczeghez, hogy sietséggel valami hat vagy hét sajkát küldjenek: mert az dunai passus nagy veszedelemben vagyon. Azonkívül pedig száz hajdúra és száz katonára való puskát Budáról vagy Komáromból mennél hamarább adjanak. Én az katonaságot és hajdúságot be nem mustráltathatom, mert egy szempillantás nincsen, hogy hat vagy hét felé nem volnának kiküldve; hanem ezután is számot adok én róla. Szintén most vettem budai dicasterium parancsolatját cum assignatione quartery, kiben az vagyon, hogy az lovasokkal Pestre, a gyalogokkal pedig Budára mennék, és már Schlik Uramtól ő Excellentiájától is volt ez iránt parancsolatom, — csakhogy itt való Commendans Uram azt megtudván, nomine Suae Majestatis protestált és ellenzette. Azért kérem Nagyságodat, hogy ez iránt is Eugenius herczegnél intimatiót tenni ne terheltelessék Nagyságod: mitévő legyek? minthogy itt szükséges az előbb és most megírt okokra nézve az vígyázás. Az lévai kuruczok többen vannak már három-ezernél. — Mentől hamarább választ várok Nagyságodtól, maradván

Nagyságodnak

Raptissime 29. Septembris Strigony, 1703.

alázatos szolgálja
Bottyán János m. k.

P. S. Mégis kérem az Istenért is Nagyságodat, menjen Eugenius és Schlik Uraimékhoz, mitévő legyek? — mert itt én nem tudok mihez kapni.

Külczim : Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya, perpetuo in Murány, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, necnon Hungaricae Militiae Supremo Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. etc. Domino Domino mihi gratiosissimo. Viennae. Cito, cito, cito, cito, cito, cito. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű — a hg. Koháry-levéltárban, »Ad Kuruczonica.«)

73.

Ugyanaz, ugyanannak.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak.

Isten kívánta sok jókkal hogy áldja Nagyságodat, kívánom. — Ezen órában jött híre kuruczoknak, az kik Vácra ütettek tegnap, hogy ma Pest alá mentek, és hogy volnának hét- vagy nyolczszázon. Kírem azért az Istenért is Nagyságodat: méltóztassik Nagyságod Generál Slik Uram ő Nagyságától egy bizo *) elköldeni énnékem : mitévő légyek? már egyszer írt ő Excellentiája, hogy Megyerre transferáljam az kato hajdúimat, a mint is ma vettem újo let íránta : de ittvaló Commendáns Uram ő Nagysága nomine Suae Majestatis Sacratissimae protestál, hogy el ne menjek és itt Dunákra vígyáztassam ; mely dolog nagy hátramaradásra vagyon az hadfogadásomban : mivel már lőtt volna 200. katonámmal több, ha bizonyos quartílya volna népemnek.

Esztergam vármegyének nagyobb része, úgymint Dunán túl, már kuruczok protectiója alatt vagyon ; az katonáim magam keről csak nyomorkodnak, és magam tartom szénával, abrakkal lovaikat. Kire való nézve tovább is kírem Nagyságodat: méltóztassik bizonyos parancsolatot extrahálni Méltóságos Generálistúl ő Excellentiájátúl, hogy tudjam mihez tartani magamot.

Vácson valamely böcsületes kanonokot vicariussal (Ber-kess András) együtt fogtak volt : avval beszílettem magam, mely böcsületes papi ember referálta, hogy bizonyos tiszt kuruczok kezől régi jóakarója lévén, mondotta in confidentia

*) Az itt és alább kipontozott szavak a levélből kiszakadvák.

és hitivel peccsította, hogy Rákóczi számára való volna már hada másfélszázezeren, — kit én el nem hiszem, de ha fele volna is, sok volna, — és hogy maga Ónodnál volna. Ezen bőcsületes papi embert bikiével vicariussal együtt hadták, úgy, hogy ennyihány akó borát megitták.

Ezzel ajánlván magamat Nagyságod gratiájában, maradok
Nagyságodnak

Raptim Strigonÿ, 29. 7-bris 1703.

kisz, kötöles, alázatos szolgálja
(*Bottyán János m. k.*)

P. S. Elég dolgom van, fejem sem szabad, mivel nem is tudom hova kapni. Váczon hat németet lödezték meg, sok lovat, fegyvert elvívén.

Külczim: Excellentissimo Domino Domino Stephano Koháry de Csábrágh et Szithna, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Hungaricae Militiae Supremo-Vigiliarum-Praefecto, necnon Inclyti Comitatus Nagy-Honthiensis Supremo ac perpetuo Comiti, (Tit.) Domino Domino et Patrono mihi Colendissimo. Viennae. P. H.

(Eredetije a hg. Koháry-ház levéltárában Szent-Antalon. Aláírása a sietésben elmaradt: de ott nagyon kívül a teljes ép, piros spanyolviaszpecsétén Bottyán czímere, a korona körül a BO. JA. betűkkel, és ott áll szintén kívül a levélre írva meg Koháry István titkára kezével: »1703.

29. 7-bris. *Colonelli Joannis Bottyán.*«)

74.

A cs. k. Fő-Hadi-Tanács Koháry Istvánnak.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Generali-Vigiliarum-Praefecto et actuali Colonello Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrág et Szitnya, etc. hisce significandum.

Quandoquidem inimicae Rebellium machinationes magis-magisque Danubio appropinquare, ejusque transitum ac intrusionem in citeriores quoque Regni partes minitari audiuntur: eapropter Inclytam Cancellariam Regio-Hungaricam Aulicam Comitatus Cis-Danubianis praecipere impense abhinc requisitam esse, quatenus ŷ sub ductu Domini Colonelli Comitis Antonÿ Eszterházy, Domini Colonelli Comitis (Fran-

cisci) Botthýán, reliquorumque Officialium, quibus idipsum per eandem Inclytam Cancellariam jam intimatum fuit, ad praepediendum huncce hosti transitum, Strigonium atque Comaromium versus militiam suam armis accinctam expellant.

Cumque e singulari in Ejusdem Domini Comitis magna quippe apud gentem Hungaricam autoritate pollentis Personam collocata fiducia, Militiae istius Comitatus directionem ipsi hisce concedendam Consilium Aulae Bellicum duxerit: ita Eundem cum vicinis Praesidiariorum Commendantibus (quibus transitus quoscunque tollere, navesque abinde ad fortalitia sua transportari facere commissum extitit) et Domino Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto Comiti (Simoni) de Forgách, etc. debite superinde conventurum, hostemque conjuncta cum js opera a dicto Danubÿ transitu utcunque arcere conaturum, indubium relinquitur; quem in finem is quoque cum aliunde stativa congregationis ipsi antehac in utroque Neogradiensi et Hontensi Comitatu assignata ob invasionem eorundem a Rebellibus jam facta, in Strigoniensem atque Comaromiensem transferre, dispositum fuerit Militiam suam per Dominum Colonellum Bottýán aut ipsemet ocius colligendam, Danubÿque securitatem taliter ad Copiarum Germanicarum adventum usque et secuturos novos a Domino Campi-Mareschalli-Locumtenente Comite de Schlik etc. ordines tuendam pro viribus habebit.

Quod porro Ejdem pro notitia, suaque ulteriori directione indicandum fuit.

Ex Consilio Bellico. Viennae, 30. 7-bris 1703.

Joannes á Tiell m. p.

(Eredetije a hg. Koháry-levéltárban, egykorú másolata gyűjteményemben.)

75.

Ugyanaz, ugyanannak.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerario, actuali Colonello, necnon Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya.

Ad bina ejus Memorialia, occasione functionis et prae-eminentiae militaris sub supremo directione Domini Campi-

Mareschalli-Locumtenentis Comitiss a Schlik durante adversus Rebelles expeditione eidem obvenientis, necnon exemptionis Nationalis Militiae a Quarteriorum ac praestationum personalium onere in futurum quoque, sedatis licet modernis Tumultibus extendendae, praesentata, responsi loco significandum. Quoad

Primum. Quemvis Officialem bellicum secundum ancianitatem aut prioritatem suam praestare servitia, inveterati moris esse. Quoad

Secundum. Vero quaesitae exemptionis extensioni annui in praesens haud quaquam posse, sed praecattactae Nationalis Militiae servitia praevis expectanda, eamque alijs postmodum praemyjs jysdem adaequatis considerandam fore.

Cum caeteroquin ejusdem Domini Comitiss magna quippe apud Regnicolas ac cum primis Militiam fide et autoritate pollentis Persona apprime in illis partibus necessaria videatur: idcirco eundem ocyus se illuc ad conscriptionem Agminis sui inchoandam recepturum, hostique Danubij transitum medio Comitatus in Cis-Danubianis partibus indictae Insurrectionis impedire, bonaque cum Generale-Campi-Vigiliarum-Praefecto Domino Comite Forgách, et Domino Campi-Mareschalli-Locumtenente et Commendante Budensi Barone a Pfeffershoven, necnon Domino Colonello Kucklender desuper colenda cointelligentia pro viribus admissurum neutiquam dubitatur, — dum interea ob pericula in utroque Neogradiensi et Honthensi*) Comitatus obversantia, stativa conscriptionis in jys, ipsi antehac assignata, in Strigoniensem atque Comaromiensem transferre ab hinc jam dispositum fuit.

Quae porro Eidem Domino Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto pro notitia, suaque ulteriori directione insinuanda fuere.

Ex Consilio Bellico, Viennae, 30. 7-bris 1703.

Joannes a Tiell m. p.

(Egykorú, több példányban meglévő másolat a szent-antali levéltárban,

»Ad Militaria Comitiss Stephani Koháry.«)

*) Egyik példányban Hont helyett »Hevesiensi«.

Kovács János gr. Koháry Istvánnak.

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak.

De dato 20. labentis Görögh Uramnak írt Nagyságod levelét velem is közlette ő Kegyelme. — Itt minékünk egyéb híreink nincsenek, hanem, a mint hallik, tegnap egy hete kezdették Tokajt lőnni, megegyezvén ebben egynéhány postáknak relatiója, — de az mindenik csak hallomás, egyik sem referál szemmel látott dolgot. Magát Bercsényit referálják, hogy Putnok felé nyomúlna, de az is bizonytalan. Rákóczi hogy Szatthmár alatt volna, a ki ma sincs megvéve. Besztercze és Zólyom meghajlott. Minket már a zólyomi álgúkkal is iesztenek, lévén — a mint hírlelik, — feles gyalogság is ottan, kinek egy része ma Korponához s Bozókhoz — a mint hírül hozták, — érkezett.

Géczy Zsigmond (a ki tegnap ment Korponáról Léva felé 2 szászlőalja kuruczczal) Gács várát, s Dúló Ádám pedig Kékkőt kérte Szitnya még meg nem hajlott, hanem halom, hogy ott lévő puskaapor kedvéért érette lesznek.

4. 8-bris Korponán generalis-congregatio fog tartatni az elpártolt szomszédinktúl, s talám újabb restauratiórúl is gondolkodnak, a mint beszéllek, nem lévén vice-ispánjok s ordinarius notáriussok. Már ezen az földön labancz hírére még a parasztember is támad, s valaki csak fegyverhez nyúlhat — kurucznek mondja magát lenni. Imponáltunk mi is élést a falukra: de alig valamit vehetni rajtok, nem lévén kijáró katonáink, hanem hogy néha-néha Kis András iderándul.

Nagyságod Bottyán János Obrster Uramnak de dato 26. labentis írt levelével nemcsak itt, hanem Kékkőben és Gácsban lévőket megvigasztaltam, lévén emberem a ki néha-néha Nyitrára is levelemmel elmegyen s hoz onnét is biztatást, — úgy táplálom reménységgel mind ezeket s mind amazokat. Szent-benedekieknek is én írtam alattomban, hogy noha Korpona s Léva Ocskainak megadta magát: erőssen viseljék magokat, nem lévén utánna még akkor gyalogság. Egy szóval, mind fegyverrel s mind correspondentiával kész vagyok s voltam eddig az ő Fölsége hívsége mellett mindeneket elkövetnem.

Azt nem szeretem, hogy Nagyságtok tiszteli visszavon-
nak; és jöllehet Nagyságod megparancsolta nemcsak úgy,
mint örökes s örögbik földesura Csábrághnak, hanem úgy is,
mint ő Fölsege Generálissa: mitévők legyenek ő Kegyelme-
k? mindazáltal közönséges jóban nem értenek egyet, egyike a má-
sikát közönséges költségben nem segétyén, hanem legkisebb
expensát is kétfelé osztván. Illyenkor pedig akármellyik expen-
dálna: jövendőben magok közt tehetnének adjustatiót ő Ke-
gyelmek.

Ezzel ajánlom Nagyságod gratiájában magamat, ma-
radván

Nagyságodnak

Csábrágh, 30. 7-bris 1703.

alázatos szolgálja

Kovács János m. k.

(Sajátkezűleg irt eredeti levél a hg. Koháry-archivumban, Szent-
Antalon.)

77.

Lipót király, Esztergom és Komárom vármegyéknek.

Leopoldus, etc. Reverendi, Honorabiles, Spectabiles ac
Magnifici, necnon Egregij et Nobiles, Prudentes item ac Circum-
specti, fideles Nobis dilecti. Siquidem Fidelis Noster Egregius
Joannes Bottyán Colonellus, qui alias stativa conductionis novae
Militiae Hungaricae Equestris Ordinis in Comitatu Neogra-
diensi ordinata habuit, medio Fidelis itidem Nostri Colonelli et
Commendantis Praesidij Nostri Strigoniensis á Kucklender in
eo perquam humillime supplicasset, ut eadem stativa congre-
gationis ex antelato Neogradiensi Comitatu ad hunc Strigo-
niensem et alterum Comaromiensem Comitatum quantocyus
transferentur.

Cum autem modernis disturbys eadem conductionis sta-
tiva in praefato Neogradiensi Comitatu amplius secure haberi
nequirent, memoratique Colonelli Bottyán instantia, ob pu-
blici servitij promotionem, admittenda esse dignoscentur;

Eapropter Vobis harum serie firmiter praecipientes com-
mittimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, deside-
rata modernoque rerum statu summe necessaria, pro praefatae
neoconducendae Militiae nationalis equestris ordinis stativa, Vos

quoque in hocce Comitatu Vestro Strigoniensi quantocumque ordinare, debitasque eatenus dispositiones facere modis omnibus velitis ac debeatis. Secus non facturi. Vobis in reliquo Gratia Nostra Caesareo-Regia benigne propensi manentes. Datum in Castro Nostro Ebersdorff, die 2. Mensis 8-bris Anno 1703.

A fogalmazó névjegyzése: Hochkhoffer m. p.

Alább: Ad intimationem Consilij Bellici, Comitatus Strigoniensi mandatur, ut Joanni Bottyán Colonello stativa neo-conducendae Militiae nationalis ordinare debeat.

Legalól: In simili Comitatus Comaromiensi.

Kívül, írónnal: Fiat Cópia, et detur Domino Blaskovich, quae jam soluta est. — Expeditor.

Transmissae per postam 6. 8-bris 1703.

(Eredeti fogalmazat, félíven, a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában.
Nro 2. ex 8-bri 1703.)

78.

Füleki Szücs János kurucz ezredes, az esztergomi vitézlő rendnek.

Szolgálatom ajánlom Kegyelmeteknek.

Nem tudom, mi okra nézve Kegyelmetek illy török-módon bánik Kegyelmes Urunk ő Nagysága hívei közül való katonákkal? Itt tetszik ki, hogy Kegyelmetek nem igaz magyarai, hanem némettel bagzott vérrel bír! Tovább intem Kegyelmeteket, hogy affélében alábbhagyjon, mert most Kegyelmes Urunk Buda felé indulván az egész armádával: magyarral, lengyelvel és más idegen nemzetekkel együtt is, — ezért félek rajta, hogy Kegyelmetek is úgy ne járják, mint az a szólnoki, egri, váradi és szakmári s több efféle végbeliek jártak, hogy Kegyelmeteknek még az gyermeke valaha meg ne bánja. Azért Kegyelmetek azon rabokat, melyeket elvitt, békével visszabocsássa és károkat megtérítse.

Hogyha pedig Kegyelmetek Kegyelmes Urunk gratiáját amplectálni akarja: kész vagyok azt is megadni, mivel-hogy Kegyelmes Urunk ő Nagysága parancsolatja nálunk vagyon. Akár pedig hitre gyűjön Kegyelmetek hozzám, a hol

híreket hallja, — nem léssen olly hamis hitem, mint a Kegyelmetek katonái közül némelyek vitézinket hamis hittel megcsalták. Ezzel

Kegyelmetek

Költ táborunkban, váczí
mezőben, die 2-da 8-bris
1703.

jóakarója

Füleki Szücs János

Ezres-Kapitány, Vice-Kapitá-
nyommal együtt *Kecskeméti Jánossal*.

P. S. Kegyelmes Urunk nem azért kötött fegyvert, hogy maga nemzetének vérében fertőztesse kardját, — úgy mi is, — mint Kegyelmetek.

Külczim: Nemes Esztergami Vitézlő Rendnek adassék böcsülettel tulajdon kezében, mint jóakaró vitéz barátinknak.
— Esztergamban. P. H.

(Eredetije, in quarto írva, gyűjteményemben.)

79.

Az esztergomi magyar vitézlő rend válasza.

Szolgálatunkat ajánljuk mi is Kegyelmeteknek.

Vettük Kegyelmetek goromba orrú pennával írott levelet, mellynek vastag continentiájára ez választadtunk. Elsőben is írja Kegyelmetek, hogy török-módon bánunk Kegyelmetek közül elfogott rabokkal, — az ki nem igaz; bár úgy tartaná Kegyelmetek az szegény ártatlan mesterembereinkből álló rabjait, mint mi: mivel az mindennapi portiójok kívül, Méltóságos ittvaló Commendantné Asszonyunk mindennap asztalárúl is küld fölt étkeket; magokat is tudakoztuk: ha úgy van-e bántások, a mint írja Kegyelmetek? arra kértek, hogy írhasanak: magok is megírnák, hogy beste lélek kurva-fiájúl hazudott, valaki azt mondotta Kegyelmeteknek.

Hogy pedig azt írja Kegyelmetek, hogy nem volnánk igaz magyarok, hanem némettel bagzott vérrel bírnak: ez iránt tapogassa Kegyelmetek magok fejét is, — mivel ezen két nemzetség régen conjungáltatott, még Géza ideiben, és a mikor Kegyelmetek Fejedelme megházasodott.

Hogy pedig int Kegyelmetek és fenegetődz, hogy affélekből alább hagyjunk, és tehát armádájával, hogy úgy ne jár-

junk mint a szólnokiak, — attúl ne féltsen Kegyelmetek: mert Esztergam nem Szólnok, és az vak is egyszer talált patkót! Írja azt is Kegyelmetek: vagy mint Eger vára, — talám *Egerek várát* akarta Kegyelmetek írnya? Hogy gyermekeinket is kardra hányatja, — bezeg, ez igazán törökség és pogányság; mindazáltal tudjuk, hogy ló-halált nem bízták ebre.

Mi illeti Kegyelmetek Kegyelmes Urának gratiáját, kire int hogy amplexáljuk: még meg nem bolondúltunk, hogy hitünköt elsőben is megszegjük, mely által Istenünket megbántuk és az pünkösdi királyságért Kegyelmes Urunkot megveszük, az ki egy Római Császár, sok országokkal bíró és feles kegyelmességgel; ezt sem ész, sem lélekösméret nem hozza magával. Kihezképest inkább mi Kegyelmeteket nemcsak intjük, hanem az élő Istenért is kérjük: fontolja meg ezen leve-lünköt és térjen vissza régi Kegyelmes Urunkhoz ő Fölségéhez, kihez hit szerint is tartozik Kegyelmetek, — mely iránt gondolkodjék Kegyelmetek, adja tudtunkra, ha kíván gratiát Kegyelmetek; talám ő Fölsége még egyszer kegyelmében visszavészi! — Írja, hogy hamishitők volnánk és hitünkkel megcsaltuk volna Kegyelmeteket s katonáit; ez sem igaz, mert *hitre* nem tudjuk ki szállott volna Kegyelmetekkel, — annyivalinkább is megcsalt volna. Ezzel is maradván

Kegyelmeteknek

Költ Esztergamban,
dje 5-ta 8-bris 1703.

jóakarói

Esztergami Végházban
Kegyelmes Urunk ő Fölsége
Magyar Renden lévő Vitézlő Rend.

Post scriptájokra is ekképen válaszolunk, hogy Kegyelmetek Kegyelmes Ura nem azért kötött fegyvert, hogy maga nemzetinek vérben fertőztesse, mint mi; mi sem kötöttünk nemzetünk ellen: hanem Kegyelmes Urunk ő Fölsége ellensége és árolói ellen, — kivel hitünk szerint is tartozunk.

Külczim: Nemzetes és Vitézlő *Füleki Szücs János*, Méltóságos Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz Fejedelem Ezeres-Kapitányának, és *Kecskeméthy János* Vicéinek, jóakaró barátinknak ő Kegyelmeknek adassék.

(Egykorú másolata gyűjteményemben.)

Bottyán Kohárynak.

Raptim Strigonj, 9. 8-bris 1703.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak.

Isten áldja meg Nagyságodat, kívánom. — Az Dunán általjött Vácznál levő kuruczság után küldöttem három zászlóalja katonát, kiket is Ócsánál elérvén az mi katonáink, majd két óráig való harczok után az kuruczságot megindítván, fölverték; az harczon sok elesvén, többet másfélszáz lónál hoztak és ennihán rabot. Más rendbeliek megint, húsz lovas, Veresegyházánál ennihán kuruczot fölvervén, négyet elevenen hoztak és ennihán paripát. Itt Esztergom előtt, az magam faluiban Bénben és Csatán, huszonegy zászlóalja kuruczság várta visszajövet az mi katonáinkat, mellyek közül két zászlóval gyöttek az Ipol-torokhoz közel Tölgyes, nevő falura; én pedig az Dunán százhuszonhét hajdúsággal várván vissza az mieinket kompokkal és hajókkal, Szob nevő faluból kilencz szekeret hajtattván, magam rajtok mentem, — de meg nem várván, elmöntek előttem, rút ocsmán szitkokkal illetvén, elmöntek. Eleget húzzuk-vonjuk mindenfelől őket, — tovább sem szűnöm meg rólok. Szintin hozák híröl, hogy Újvárnál mintegy háromezer lívén, Újvárban küldték az tardoskedi pátert, hogy adják föl az várat. Azonban az minimő győri és tatai hajdúság mönt volna Forgách Uram ő Nagyságához Nyitrára: azt mind levágták, 47-et temettek el Újvárban, az többi sebessek lívén, szabadon küldték őket Újvárban, magokat gyógyíttatni. Újvár és Nyitra táját az kuruczság elfogta.

Isten úgy segiljön, egy tikmon-süttig való nyúgodalmam ninesen, épen kifáradtam.

Én az Dunát Váczig és Komáromig megőrzöm, hogy által nem gyönnek.

Már ennihán száz forintot az magamit elköltöttem. Az katonaság több háromszáznál, az hajdúság több kétszáznál. Az Istenért, pénzt küldjön Nagyságod mönnélhamarabb, hogy fizethessek és többet fogadhassak. Az fegyvert mönnélhamarabb assignáljanak valahonnat, mivel periculum in mora. Itt

valóban rosszúl van az dolog, sőt jó lölökkel írhatom: ha eddig itt e tájon nem löttem volna: az kuruczság általjött volna, mivel mint az Istent úgy várják az innetső félön. Az sajkák most érköztek; nem köll féltetni az passust mi tájunkon. — Meg ne ítélje Nagyságod hamar való írásomat!

Alázatos szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Csábrádiakat, gácsiakat, kékköieket eleget biztatom és az Istenért irok mind az három helyre, hogy visellik magokat és az ő Fölsége hívségében maradjanak meg, — rövidnap magam odamígyők. Majd mindönnap itt vannak nálam az emböreik levelekkel.

Rétei és Kis András Uraimék ennyihány kuruczot fogtak, vágta és Csábrádban vittek, egy zászlóval együtt. Szintén most hozának az hajdúk két kuruczot Berzsen felől.

Az nagy Istenért kéröm Nagyságodat: mönjön sietséggel az Eugenius herczeghöz, hogy sietsíggel adjanak fegyvert Budáról meg Komáromból.

Annyi időm nincsen, hogy az katonaságot és hajdúságot bemustrálhatnám: mivel napestig hat, hét s tíz felé is köll az hajdút, katonát küldenöm. Az katonaságnak pedig sem helye, sem quártély; bizony már magam is mind szénámból, abrakomból kifogytam miattok, mivel csoportban köll tartanom, ki az falukra nem küldhetöm.

(Eredetije — negyedrébten, háromnegyed íven, egészen sajátkezűleg írva — a hg. Koháry-levéltárban. A boríték, kétségkívül *gr. Koháry István* czímével, ma már hiányzik.)

81.

Kovács János, Bottyán ezredeshez.

Kötelesen szolgálók az Úrnak!

Istennek hála, nem vagyunk még obsideálva; de, hogy szerteszélllyel ne vólnánk környűlvéve, — azt sem írhatni. Bővebben megértheti az Úr ezen annexa, (nincs itt) volanter küldött levelemből. Azonban méltóztassék az Úr ma harmadnapi leveleim kezéhez való menésérül tudósítani.

Bár csak 40. hajdút küldhetne az Úr segítségünkre, —
azontúl kitennénk magunkért! Ezzel maradok

Az Úrnak köteles szolgálja
Csábrágh, 13. 8-bris 1703. Kovács János m. k.

P. S. Méltóztassék az Úr Commendáns Urammal is köz-
leni ezen leveleket.

(Sajátkezüleg írott eredeti levél a hg. Koháry-archivumban. Bizonyára
Bottyán küldötte meg Koháry Istvánnak, az ezen utóbbinak szóló s hogy
ő, Bottyán is elolvashassa, sub volanti küldött, mellékelve volt levelek-
kel, melyek aztán Bottyán pecsétével lezárva szállíttattak tovább Pozsony
felé, István grófhoz.

82.

Zsámboky Nagy István kapitány, Kohárynak.

Méltóságos Generális!

Nékem nagy Kegyelmes Uram!

Tegnapi napon, az midőn Nagyságodtúl eljöttünk, vettük
az magunk útját az Ipoly mellé, és ottan mindenképpen tuda-
kozódván az kuruczok felől: de sehol semmi hírt nem kaphat-
tunk, hanem az Iplyon általbocsátottam volt egynéhány kato-
nákat Hídvégre, — onnét hoztak valamelly (salvo honore írván)
disznópásztor-kuruczot egyet; annakutánna magam Vadkert
felé ballagván az seregekkel, ismét ugyan Pataknál fogtanak
kettőt. Már mostan, ha Isten ő szent Fölsége szándékunkat segíti,
vagyunk olyan szándékkal, hogy rövid idő alatt visszatérhes-
sünk, arra pedig, az merre legegészségesebbnek ítéljük lenni.

Már minden bizonynyal írhatom Nagyságodnak, hogy Csáb-
rágot megszállották és most is ottan vadnak, de mennyi számú?
— mindeddig is végére nem mehettem, hanem mondják, hogy in-
kább mind gyalogságból állók légyenek, commendójok pedig Gé-
czy Zsigmond; mire mehet ottan? elválík. Tegnap Pásztónál is
mintegy négyszázig vóltanak, és ottan kótyavetyéltek. Mi is azok-
nak példájokat akarnánk elkövetni, túllök valami nyereségekből.

Ezzel, kívánom magamat megtartatni az Nagyságod mél-
tóságos gratiájában, és maradok Nagyságodnak

Datum Vadkert, dje mindenkori alázatos és köteles szolgálja
21. 8-bris Anno 1703. Zsámboky István m. k.

(Egykorú más a hg. Koháry-levéltárban.)

83.

Bottyán Kohárynak.

Méltóságos Uram!

Ajánlom Nagyságodnak alázatos szolgálatomat.

Mostanában az előjárójok érkezett az katonaságnak, az kik szerencsésen jártak, hoznak magokkal 21. rabot. Hogy Csábrághoz közelgettek volna: meghallván 'az ott lévő talpas-ság, recipiálta magát Szécsényben, és abban hatták az csáb-rági ploquadát.

Ezzel maradok

Nagyságodnak

Strigonő, 24. 8-bris 1703.

alázatos szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Kéröm Nagyságodat, excusáljon Schlik Generális Uram ő Nagysága előtt, hogy ne nehezteljön ő Excellentiája rejám; holnap mind lovassal — noha fáradtak az lovaik — s mind gyaloggal indulok.

Külsőim: Excellentissimo Domino Domino Comiti Domino Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya, perpetuo in Murány, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario et Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. Domino Domino mihi gratiosissimo. Ujvarinum vel ubi. Cito, cito, cito.

P. H.

Másik felén, a pecsét alatt: Recommendantur Illustrissimo Domino Commendanti Ujvariensi pro citissima trans-missione.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás és utóirat sajátkezű, — a hg. Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«)

84.

Koháry Farkas, Koháry Istvánnak.

Mint édes Bátyám-Uramnak

kötelességgel szolgálók Kegyelmednek.

Kegyelmed 20. praesentis Esztergamból írt levelét böcsülettel vettem, és mintegy megijedtem és szomorún is értetem a csábrádiak ploquáltatását. Isten confundálja az ellen-

ségnek gonosz intentióját; csak belől a várban ne támadjon valami rebellio és dissensio: még remínség lehet, hogy Isten megoltalmazza a várat.

Gróff Pálffy Miklós Uramnak ő Nagyságának communiáltam azon accluságot Kegyelmed levelével együtt, és magam is szólottam ő Nagyságával; azt mondotta: immár praevidta azon híreket az esztergami Commendant Uram információjából, — mindazonáltal, mivel az militia, mind az vármegye népe Schlik Uram commandója alatt vagyon: azért svadeálná Kegyelmednek, hogy ottan kell repraesentálni a dolgot. Én ugyan Gróff Forgách Simon Uramnak is megküldöttem azon rossz híreket, és kértem, hogy méltóztassék Generális Schlik Uramot ő Excellentiáját kérni: acceleráltassa az Ipoly-melléki földnek az succursust; mivel Gróff Forgách Simon Uramnak egy-két szova in hac materia többet használhat mint másé, lévén commandója ő Kegyelmének is azon körülbelől való vármegyék oltalmára. De úgy látom, hacsak Kegyelmed onnand Esztergam tájáról valami segítséget nem nyújthat Csábrádban, — innend a Vág-mellyékéről késő leszen: mert Generál Schlik Uram, úgy értettem, egy ideig Szerednél subsistál, még több hadat várván maga mellé, és munitiót kíván, hogy vigyenek utánna. Most ugyan kétezer német fegyveres vagyon actualiter véle, egy részét magam is láttam, — szép, frís nép. Kamragróff (Thavonath) Uram is tegnap legyűtt Bécsből és Schlik Uramhoz ment postán; ottan beszélgetvén, megint visszagyűtt ide Pozsonyban, és meglátogattam szállásán; Kegyelmedet kérdezte: hol legyen és mennyi katonája vagyon immár Kegyelmednek? Már innend elválik, ha Bécsben visszamegyen-e, vagy ha Schlik Uram nem fog késni a Vág mellett, úgy gondolom, együtt ő Excellentiájával fog lemenni a bányavárosok felé.

Adjon Isten vígasztalásunkra való hírt hallanunk! Ezek után recommendálok magamot una cum mihi adjunctis Kegyelmed gratiájában, és maradok

Datum Posoný, 25. 8-bris 1703.

Kegyelmednek

köteles szolgája és ücsese

Gróff Koháry Farkas m. k.

Külszím: Illustrissimo Domino Comiti Domino Ste-

phano Koháry de Csábrád et Szitnya, (etc.) Domino Fratri mihi colendissimo. Jaurino, Dorogh, inde Strigonium. P. H.

(Sajátkezűleg írt eredeti levél a hg. Koháry-archivumban.)

85.

B. Kuckländer Ferencz cs. ezredes jelentése.

Gränn, den 26. 8-bris 1703.

Gestern ist unser aussgeschickhtes Hussarn-Partheÿ à 200. Pferd starckh, wider zuruckh alhier angelangt, welche 16. gefangene Rebellen, einen Hatnak, nebst 26. Pferd und andere Beuth nahe herein gebracht, auch bis 15. von denen Rebellen tott geschossen haben. Diss Partheÿ is gegen Hatvan gewesen, und da die Hatwaner Rebellen erfahren, dass einige von ihnen geschlagen worden: seint alle in Hatvan sich befindliche Rebellen durchgangen, und gedachtes Orth lehr stehen gelassen. Der gefangene Hatnak saget auss, wie dass Er vor den Pertscheni (Bercsényi) aldortherrumb geworben hette, und dass obgemelter Pertschenj mit etlichen Tausent der besten seinen Leithen ehestens sich gegen Erlau einfinden wolte; auch solten schon 40. Fähn über die Theis herÿbergangen sein, umb die Levenzerische Rebellen zu versterckhen, — welches dann umb soviel mehrers zu glauben is, weillen gleich izeo Kundtschafft alhier eingeloffen, dass 17. Fändl von denen Rebellen, welliche aller Ernst zu Lebenz ankommen wehren, auf den Obristen *Potian* (Bottyán) seiner nacher Neütheüssl angestellten Marsch dreÿ Meil von Grän lauscheten und ihm solches zu verhindern gedachten. Dass sich nun Gatsch auch an die Rebellen ergeben hat, — dass wirdt schon ohne dem bekhandt sein, worbey höchlicher zu bethauren, dass ebenfahls Tschabräk, nach so tapferer Gegenwehr, mit Sturm an die meineidige und gewissenlosse Rebellen übergangen seÿe, wodurch Herrn General Graffen Koharÿ Excellenz vil Tausent Gulden Schaden erlitten habe; der diessfahls alhier angelangte Kundtschaffter sagt auss, dass die Tschäbräckher denen Rebellen den ersten Sturm abgeschlagen hetten, worbey will der Bösswichten gebliben wehren.

(Aláírás nélküli egykorú másolat féleven, gyűjteményemben.)

86.

Bottyán útlevele Grassalkovics János számára.

Praesentium Exhibitorem Egregium Joannem Krasalkovics cum sibi adjunctis, in certis Suae Majestatis Sacratissimae negotys ad Excellentissimum Dominum Dominum Generalem Comitem a Schlik etc. (Tit.) expeditum esse notum facio. Ob hoc universos et singulos cujuscunque status et conditionis Dominos Officiales requirendos esse volui, quatenus praememoratum Officiale ubique locorum secure, tute et libere ire, redire, morarique permittant. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in marss ad Soók, dje 30. 8-briş Anno 1703.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis utriusque Ordinis Militiae Hungaricae Colonellus:

Joannes Bottyán m. p. P. H.

(Eredetije — féliven, nyílt-levél alakban, sajátkezű aláírással és Bottyán nagyobbik pecsétével, — a hg. Koháry-ház levéltárában.)

87.

Koháry a Fő-Hadi-Tanácshoz.

Ex annexis constat:

Primo. Excelsum Consilium Aulico-Bellicum, siquidem Comitatus Militiae per Comitem Antonium Eszterházy et Comitem Franciscum Bottyány pro servitio Suae Majestatis in Campum educendae directionem quoque mihi commisisset; licet hoc ipso ab eodem Excelso Consilio Aulico-Bellico Joanni quondam (így) Bottyán commissa in conductione Nationalis Militiae ipsemet adlaborare non potuerim: nihilominus ratione ejusdem Militiae per Joannem Bottyán quam celerime conducendae me omnem operam adhibuisse.

Secundo. Dictum Joannem Bottyán mihi perscripsisse ultra 300. Equites et ultra 200. pedites se eotum jam conduxisse: eosdem vero Domino Commissario-Bellico ideo non potuisse praesentare, quod ob hostiles incursiones continuo et quidem una die subinde ad decem quoque loca debeat milites illos conductos contra hostes exmittere.

Tertio. Eundem cum Militia conducta, Rebellium tran-

situm per Danubium, dum etiam sub uno et viginti vexillis fuissent conglobati, non tantum impedivisse, sed etiam exposit pro certo impediturum fore promississe, diversis item vicibus eundem illos partim trucidasse, partim incaptivasse et equos illorum una tantum etiam in partia ultra 150. acquisivisse, ac ideo, quod eadem conducta Militia ubique omni occasione Rebelles hostiliter aggressa fuerit, antesignanos Rebellium de barbarie plusquam Turcica quaerulatos, eoque in passu Literas comminatorias, ad illasque desuper stylo acerbo responsorias expeditas fuisse; quae praemissa Rebelles mihi quoque imputando, aggressi meam et Domini Fratris Comititis Wolffgangi Arcem Csábrágh, meo ejusdemque maximo detrimento per eosdem penitus fuisse expilatam.

Demum praementionatus Joannes Bottyán, una parte suorum Militum et quidem maxime peditum Strigonÿ relictæ, dum post recuperatum Levense Praesidium illuc advenisset, ut conductam et secum adductam Militiam Domino Supremo Bellico Commissario Drisperger praesentaret: me in eo etiam adlaborasse et statim illinc quoque hinc inde commendatam Militiam quod praesentare non potuerit, eatenus ad praedicti Domini Supremi Commissariÿ recognitionem se provocat.

Comes Stephanus Koháry.

(Eredeti fogalmazata a hg. Koháry-levéltárban, egykorú másolata nálam, mindkettő datum nélkül. Az ezen okmányban előadottak 1703. november elejéig terjednek, azonban magát az okmányt Koháry, 1703-ki adatai alapján, ú. l. csak később, 1711—12-ben szerkesztette, midőn a cs. k. hadi tanácscsal, követelései ügyében perpatvarkodott. Az legalább, hogy az irat elején Bottyán már »néhai«-nak iratik: ily utólagos szerkesztésre látszik mutatni, — viszont azonban öcsesét, gr. Koháry Farkast, ki pedig még sokkal előbb elhunyt, nem írja »quondam«-nak. Vagy talán az 1703. nov. 15-ki zólyomi ütközetben megsebesült s Koháryék által a várban hátrahagyott Bottyánról futamodott volna azon hír, hogy meghalt?)

88.

Gr. Bercsényi Miklós, Radvánszky Jánosnak és Ebeczky Tamásnak.

Ajánlom Kegyelmeteknek szolgálatomat.

Levelét Kglmeteknek vettem. Kívánságát értem az (zólyomi) ploquadának Nemes Nagy-Hont Vármegye által rendelő

puskások iránt. Meg nem foghatom, micsoda okból ítéli magát insufficiensnek az ottvaló kevésszámú ellenség resistentiájára? holott hattam ottan — ha többet nem is, — ötszáz fegyveres embert; Szent-Péteri Uram is, ő Kegyelmével lött végezésem szerint addig elhiszem, el nem megyen, míg Kegyelmetek meg nem erősödik. Szemérem lehetne annyi embernek az bészorúltaknak ellent nem állani. Én ugyan írtam Nemes Hont Vármegyének succursus iránt, nem kétlem, effectuáltatni fog az puskások administratiója; addigis Kegyelmetek maga előtt viselvén mind Hazánk szolgálatját, mind magok hazafiúságát: valamellyeket az közjónak előmozdítására jobbnak feltalál, dextere kövesse.

Értem azt, hogy Kegyelmetek az besztercei cameralistákat personalis insurrectióra adurgeálja; mivel penig kamarához való kötelességekre nézve abban magam is lehetetlenséget látok: magok személyekben mentek lehetnek, s ne is háborgassa tovább, — hanem állítson kiki jó, szolgálatra való puskást Kegyelmetek mellé.

Éltesse Isten Kegyelmeteket!

Költ Szent-Keresztnél, 28. 9-bris 1703.

Kegyelmeteknek

jóakarója

G. B. Miklós m. k.

Külczim: Nemzetes Vitézlő Radvánszki János és Ebeczki Tamás jóakaró Uraimnak ő Kegyelmeknek adassék, — Zólyom alatt.

P. H.

(Eredeti levél, Bercsényi sajátkezű aláírása és közép ostyapecsége alatt, a b. Radvánszky-család levéltárában, Radványtt.)

89.

Gr. Bercsényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Si Deus pro nobis, quis contra nos? Dominus est, qui pugnat pro nobis, — legyen áldott szent neve! Major est misericordia Dei, quam iniquitas nostra. Íme, ezen órában hozák előmben bizonyos hírit: az német Trencsénbül Morvában ment mind; az magyarság: Koháry Uram Komáromban, Forgách

Uram Győrré, az többi ki szimo, ki tamo. Ordódi eddig benn van az városban Trencsénben; megírtam Károlyi Uramnak: ne késsék utánna az Vágon túl, jó disciplínával. Én Sentéhez megyek; rebus sic stantibus, mivel már Nyitra s Trencsén vármegyék hozzánk állottak, Pozsony lesz a jel. Lévában András Miklós Uram Ocskaival bent van ismét. Az Méltóságos Fejedelem is ezen órában írja: Orosz Pál, Bóné András Urammal igen megverték Erdélben (Bonczidánál) az németet, kirúl az ő Nagysága saját kezírásának mássát accludáлом. *)

Kegyelmetek azért mutassa meg ott (Zólyomvára alatt) is maga dexteritását; dispositióimban semmit el ne hagyjon Kegyelmetek. Nem vala otlélétemben creditumom sem az Comendant, sem *Bottyán* Uramék előtt, — jobban végezhettek volna; de már semmiképpen többre ne menjen Kegyelmetek, az mint instructiójában adtam egészszen Kegyelmeteknek. *Ugyan csak mint az medvét az lyukból, kívárom közinkben Bottyánt is*; ha ott kell is telelni Kegyelmeteknek s mindazoknak az hadaknak, — ne hagyja Kegyelmetek: mert nem segítségül, hanem büntető ostorúl várjon Kegyelmetek magához, ha valahogy vígyázatlan vagy rendetlensége miatt Kegyelmeteknek confusio lesz ottan. — Ezen írásomot ex superabundanti mutassa meg Kegyelmetek az tiszteknek; *vagy életék, fejek*, — *vagy Zólyom a jel!*

Ezzel Istennek ajánlom Kegyelmedet, és maradok

Kegyelmednek

Janovafalva, **) 28. 9-bris 1703.

jóakaró szolgálja

G. B. Miklós m. k.

P. S. Az Ricsán németjét más ízben is széllyelverték, és ugyan szakadozva szaladt az el az ki maradt; Slik azután cum floribus ment el, mint Bajnóczrúl.

(Egészen gr. Bercsényi Miklós sajátkezével írt eredeti levél a Radvánszky-család levéltárában Radványban. Radvánszky János, a kinek szólt, ekkor Zólyom-megye alispánja és főkapitánya lévén, mint ilyen, a zólyomi s nógrádi fölkelt nemes és pór hadakból álló zólyomi bloquadának parancsnoka vala Ebeczky Tamással, Bezzegh Gáborral és Tolvay Ferencz-czel, kik azonban alatta állának.)

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Nyitrában, Zsámbokrét mellett.

Gr. Bercsényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Ajánlok Kegyelmednek szolgálatomat.

Ezen órában vévén Andrási György Uram levelét, — mit continueál? ím, ez inclusából megértheti.

Azért, az Istenért is, legyen oly vigyázással Kegyelme-tek, hogy — szegényvallására Kegyelmeteknek — az még ne történjen rajtunk. Éltesse Isten Kegyelmedet!

Költ Bajnócz alatt, 30. Novembris 1703.

Kegyelmednek

jóakarója

G. B. Miklós m. k.

P. S. Tudósítson naponként Kegyelmetek: mint vattok? Az bizonyos, hogy az német cioszlott, — egy része bément Morvában, más része Pozsony felé; ha nem állhatja: elliszem, Austriát őrzeni s másik Morvát. Én itt az jó üdüt nem töltöm, megyek valamint lehet, ut pedem fingam.

Külczim: Tekéntetes és Nemzetes Radvánszki János Uramnak, Méltóságos Fejedelem egyik Ezeres-Kapitányának, jóakaró Uramnak ő Kegyelmének adassék. — Zólyom alatt levő táborban.

P. H.

Másik felől, Radvánszky kezével: Exhibitae Novizolý, 1. X-bris 1703.

Melléklet:

Alázatos szolgálatomat ajánlom

Méltóságos Generális Uram Nagyságodnak.

Ezen órában érkezett hozzám két szegényember, kik is ez étszaka szöktenek Zólyom várából. Feles marhájakat mondják lenni, szénájok semmi sincs. *Értették, hogy Bottyán igyekezik kiszökni: de az német csak fel nem akarja adni,* az mint-hogy tegnap az sindelezetét mind leverette.

Nagyságos Uram, ezek azt beszéllik: a midőn az Garam vize felül lévő földbástyáról leereszkedtek, — egész Beszterczéig szabadon gyűttek, az mi istrázsáinkra sem akadtak sehol is. Ha csak illy vigyázás léssen, — *szabadon elmehet Bottyán is.* Sőt ha észbe veszi a várbeli nép vigyázatlanságokat, — netalán notabilis confusióban hozza őket.

A mint előbbeni levelemben is megírtam Nagyságodnak : bizony itt is eb-emberek laknak, csak tapasztalom. Isten úgy segéljen, annyiban tartom, mintha rabságban vólnék, s vólna félesztendeje, mióta Nagyságodtúl elmaradtam. Az én Istenem adja, mennélhamaribb láthassam Nagyságodat friss jó egészségben!

Besztercze, 29. Novembris 1703.

Nagyságodnak

legkisebbik szolgája, míg él

Andrássi György m. k.

Külczim : Méltóságos Generális Gróff Székessi Bercsényi Miklós nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatossan íráom.
— Szenth-Kereszth. P. H.

(Mindkét levélnek eredetije a Radvánszky-család levéltárában. Bercsényiének csak aláírása és utóírata, Andrássyé pedig egészen sajátkezű.)

91.

Zólyomi capitulatio, I. Követelés.

In obsidione Veterozoliensi, inter Sacratissimae Caesariae Regiaeque Majestatis utriusque Nationis et Ordinis, Germanicam sub Commando Illustrissimorum Dominorum, Commendantis Obrst-Leidinantÿ Petri de Getten, Hungaricam vero Domini Colonelli *Joannis Bottyán* existentem Militiam ab una, — Partibus vero ab altera Celsissimi Principis Domini Francisci Rákóczy de Felső-Vadász, consequenterque Excellentissimi Domini Nicolai Generalis Comitisa Berchény (Titulus) Plenipotentiarium : Perillustrem Dominum Joannem Radvánszky, Actuale Colonellum praelibatorum Dominorum Principis et Generalis (Titulus), necnon huc commendatae Militiae eorundem Supremum Commendantem, super deditione Arcis fienda celebratae Accordae punctualis Recapitulatio, pro dje 6. X-bris Anni 1703. taliter sequitur. Et quidem :

1. Juxta oblationem Excellentissimi Domini Generalis Comitisa Berchény medio Ablegatorum suorum repetitis vicibus factam, nobis cum omnibus rebus, tam Suam Majestatem Sacratissimam, quam et nos concernentibus, quocunque nomine vocitatis, absque omni fienda visitatione et turbatione, liberum

erit cum securitate praestiti salvi conductus, absque omni damno vel Suae Majestatis Sacratissimae modo praevio, vel nostro, abire.

2. Munitionem Caesaream, puta: duo tormenta, nobiscum allata, unum mortarium, cum omnibus accessorjjs, id est globis et pulveribus; vexillis item et timpanis sonantibus pariter allatis et armis utriusque nationis Militiae et Ordinis pedestris, equestris, Germanica et Hungarica libere discedere permittatur.

3. Vulnerati Officiales ita et gregarj omnes et nostrum singuli, absque omni turbatione, laesione et damno, cum omnibus rebus suis, familiaque et adjunctis secum habitis, libere permittuntur.

4. Neminem nostrum, cujuscunque Nationis, Germanicae, aut Hungaricae sit, licebit a nobis transire sibique adhaerere cogere, aut hic manere debere.

5. Nostri captivi Germani, per nos incaptivati, absque omni quoque impedimento nobiscum etiam libere dimittuntur.

6. Pro maiori securitate nostri, et ne aliquod periculum nobis in via accidat, sufficientem Comitivam praestare; pro nostris item rebus deducendis, ita pro vulneratis et aegrotis sufficiens Forspont, cum provisione sufficienti, per viam proximam usque Strigonium dabitur.

7. Si autem ultra Strigonium etiam Comitiva necessum habuerimus: tali in casu Strigonio Viennam versus, usque ad locum securitatis nos comitari tenebuntur.

8. Antequam nos, omnes et singuli, totaliter exiverimus hinc: nemini, praeter Ablegatos, intrare liceat Arcem.

9. Si quid in his punctis, quod pro bono et commodo nostro deservire posset, omissum esset: hoc in puncto pro recapitulato et comprehenso habere volumus.

10. Captivos abutrinque dimitti quoque (qui ex Regimib; nostris essent) volumus, ubicunque tandem essent. Si quidem Lévae incaptivati hic dimissi tandem essent: ideo et nostros dimittendos fore.

P. H. *Pierre de Guethem m. p.*

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Hungaricae Militiae utriusque Ordinis Colonellus:

P. H. *Joannes Bottján m. p.*

Kívül: In Arce Veterozoliense. Postulata obsessorum,
die 6. X-bris Anno 1703.

(Egész ivre írt eredetije gyűjteményemben. Mindkét aláírás sajátkezű.
Piros gyűrűpecsétekkel, melyek közül Bottyáné később is, — haláláig —
használt ismert kis gyűrűpecsété, a BO. IA. betűkkel a sisakból kiemel-
kedő kardos kar körül.)

92.

Zólyomi capitulatió, II. Válasz.

Resolutio ad postulata Dominorum Obsessorum Arcis Vetero-Zoliensis scripto comprahense.

Ad primum. Domini Obsessi, oblatione Excellentissimi Domini Generalis Bercsényi iterato facta minus contenti, eandem de toto spreverunt, ac ideo eandem sibi competere minus praetendere posse, nec ỹsdem amplius competeret.

Ad 2. Munitio, puta tormenta, mortarium et alia universa in eodem puncto comprahensa permitti non possunt, verum ea omnia manebunt pro Celsissimo Principe ac Domino Domino Francisco Rákóczi, etc.

Ad 3. Quicumque sive Officialium, seu Gregariorum Militum utriusque Nationis ad servitia praetitulati Celsissimi Principis venire voluerit, liberum esto, neque per quemquam detinendi; sicut et captivi Nationis Germanicae, qui servitium dicti Domini Principis amplecti voluissent, immediate dimittantur, Obsidibusque nostris liberi assignentur; huc pertinere etiam

Quartum et 5. postulationis punctum.

Ad 6. Ubi praesens Capitulatio finem sortita fuerit: Comitativa seu securitas non denegabitur ad locum ỹsdem securiorem.

Ad 7. Juxta petitem Comitativa Strygonium, sed non ultra accomodabitur.

Ad 8. Circa ingressum praesidiỹ modus observabitur, si tamen Domini Obsessi sese infra denotatorum punctorum continentỹs accomodaverint.

Ad 9. Non ut plus adhuc in recapitulatione apponere-
tur: verum his sat fuis se fatigare non debuissent.

Ad 10. Captivi, si qui reperientur, utriusque Nationis dimittentur.

Quibus ita existentibus, Perillustribus Dominis Officialibus et alijs Obsessis Militibus praescribitur:

1. Ut universi et singuli, praeter duos vel tres primarios Officiales, usque ad crastinum arma deponant, quibus depositis (extra illos, qui servitium suae Celsitudinis Principalis amplectentur, his omnibus arma concedentur,) Deo dante crastina luce exhibunt, adhibita securitate salvi conductus.

2. Tam Milites, quam vero Famulitium in obsidione existens nihil secum efferat, praeter sua propria vestimenta, licet ad exemplum Levense haec quoque merito denegari possent.

De reliquo, si Domini Obsessi in Arce Veterozoliense hanc Amicam Capitulationem amplecti noluerint: Obsides remittant, suos quoque recepturi. Datum in Civitate Veteri-Zoliensis, 6. X-bris 1703.

Kivül: Resolutio Obsidentium ad Postulata Obsessorum, sub Arce Veterozoliense, 6. X-bris 1703.

(Eredeti fogalmazat, gyűjteményemben.)

93.

Zólyomi capitulatio, III.

Ad Rescriptum Dominorum Obsidentium Replica.

1. Nos in omnibus accomodarios velle, Eisdem modo omnes Officiales et Gregarij utriusque Nationis et Ordinis cum armis et rebus nostris proprijs ad nos praecise pertinentibus, ad praedictum Locum mediante salvo conductu, alienis rebus alios absentes concernentibus sub bona fide nostra propalandis, in Arce relinquendis, permittamur.

2. Pro vulneratorum et aegrotorum Officialium et Gregariorum nostrorum libere fienda permissione cum rebus et familia eorundem, praeporrecto puncto ultro quoque inhaeremus. Et quia in 2-do puncto membri ultimi Replica Dominorum Obsidentium contra Jus Gentium et Amicabilem Compositionem, praeter duos vel tres Officiales alijs omnibus Gregarijs et familia inermibus, rebus universis privatis et relictis,

contentisque solum vestimentis exitum adurgerent, — quod non esset (dignum) Militiae, nec Amicabilis Compositionis. Priusquam autem ad illi condescendant, armis suis inhaerere volunt.

P. H. Pierre de Guethem, m. p.

(Egész ívre írott eredetije gyűjteményemben. Piros gyűrűpecséttel és sajátkezű aláírással.)

94.

*Zólyomi capitulatio, IV.**Ad Minorum Obsidentium Replica.*

1. Cum aliunde fere omnes ad servitia Celsissimi Principis transeant: qui pauci remanemus, Christianitate ipsa Minorum Obsidentium hoc secum ferente, pro nobis Officialibus utriusque Nationis saltem currus duos, ita pro vulneratis et aegrotis praeter concessos jam equos, in quibus saltem sua victualia et utensia deducere valeant, dare dignabuntur.

2. Officiales utriusque Nationis, si quam pecuniolam et sumptus proprios habent, (siquid absens haberetur, sub bona fide demonstrandis) liceat secum accipere.

3. Pro Domino Colonello Joanne Bottyán, siquidem valetudinarius esset, dignabuntur currum ipsius proprium cum proprijs sex bobus, et uno secretario, vigiliarum magistro uno, admodum aliorum Officialium, annonaeque magistrum, vexilliferumque cum adjunctis, respectu reiteratae hujus Instantiae, libere etiam permittere.

P. H. Pierre de Guethem, m. p.

P. H. Joannes Bottyán

Colonellus, m. p.

(Egész ívre írott eredetije gyűjteményemben. Piros gyűrűpecsétekkel és sajátkezű aláírásokkal.)

95.

*Zólyomi capitulatio V.**Ultimaria Cathégorica Resolutio.*

Licet ad exemplum Levensium hesternae die insinuatum hic loci quoque Domini Officiales Celsissimi Principis se ex

merito accomodare possint: nihilominus conceditur quidem Perillustri Domino *Joanni Bottyán*, cum duobus ephæbis, equis et armis instructo libere abscedere, sicut et duobus ejusdem Ducibus, vulgo Vajda dictis, similiter solis equo et armis instructis, pariter et Vexillifero. (Szűcs György?)

Reliqui Officiales Germanicae Nationis, et quidem Perillustis Dominus Commendans, cum uno servo, eques et armatus, — reliqui vero usque ad Vexilliferum inclusive, proprijs suis armis contenti sint, abscedendique habeant facultatem. De coetero, qui servitium Celsissimi Principis amplecti voluerint, seu Officiales, seu Gregarij sint: illis omnibus arma relinquentur, ita, ut statim eo facto sese nobis associant, una cum armis et proprijs suis rebus. Reliqui, arma juxta hesternæ die proposita puncta, deponant, qui cum reliquis Dominis Officialibus, salvo conductu adhibito, commitabuntur usque Strigonium.

Currus pro vulneratis quatuor accomodabuntur, nisi sponte et benevole apud nos manere voluerint.

Illustrissimæ Dominae Kuklanderianæ cum sua Domi-
cilla datur facultas, in suo carpento vel vero scheza abscedendi, proprijs equis currulibus, idque ex discretione sexus et conditionis aestimandi.

Nemo alienas pecunias et res cujuscunque generis, sub animadversione auferre ausit. De proprijs vero sumptus competenter ordinabuntur. Et hæc sunt, quæ ultimariæ Dominis Obsessis concedenda esse decrevimus.

Actum ex Castris Veteri-Zolj positis, die 7. Mensis
X-bris Anno 1703.

P. H. *Joannes de Radvány*, m. p.

P. H. *Thomas Ebeczkj*, m. p.

P. H. *Franciscus Tolvaj*, m. p.

P. H. *Emericus Gálfi*, m. p.

P. H. *Andreas Erdödi*, m. p.

P. H. *Georgius Kovács*, m. p.

P. H. *Stephanus Kosovics*, m. p.

Kivül: Ultima Cathégorica Resolutio Obsidentium.

(Egész ívre írt eredetije gyűjteményemben. Az aláírások mind sajátkezűek, s a megannyi nemesi czímeres piros gyűrűpecséték mind épen fennmaradtak.)

*Désházi Tolvaï Ferencz verses-krónikájából, Zólyom-vára
1703-iki ostromáról s feladásáról.*

.

Dörögnek azonban onnanfelül várbúl,
Puskáznak külsők is keményen várasbúl,
Mína is kezdődik váras bástyájából —
A melly fundáltaték Ebeczky Tamástúl.

Kilencz napok után ágyúk is hozatnak,
A vár lövésire sánczok fundáltatnak;
Mínát, sánczot látván ellenség hogy ásnak:
Szöktön-szökik várbúl s külsők mind újulnak.

Azért belső kíván tractára fakadni,
Conditiókat küld, — de nagyot kezd kérni:
Minden munitiót ő kíván elvinni
S sok portéka alá vecturát állatni.

Itt *Bottyán János* is benn rekedett vala,
Mert régi nagy vitéz, némettel lovagla:
De Tolvaï Ferencznek tülle lön parola,
Hogy ez magyar ügghöz ű szíve meghajla. . . .

Ekkor Esztergomban németekkel méne,
Hogy szép portékája s pénze el ne veszne
És hogy Esztergom is magyar kézbe esne,
Dunántúl való nép hogy hozzája gyűlne.

Innét relátiót tenni küldettetnek:
Tolvaï Ferencz, el bé a fejedelemnek,
Bezzegh Gábor penig el fel Bercsényinek. . . .
Nyolczvannégy németek Urunké levének, etc.

(*Tolvaï Ferencz* s. k. írott eredeti versezete a b. *Radvánszky-család* levéltárában *Radványon*; a szerző e verset 1707. január 29-kén kelt levéllel küldé el *Murány várából* *Radvánszky Jánosnak*, a kívül együtt vett volt részt *Zólyom vára* 1703-iki ostromában s megvételében.)

Bottyán tábornoki decretuma Rákóczi fejedelemtől.

NOS FRANCISCVS DEI gratia Princeps RÁKÓCZY de Felső-Vadász, Comes de Saáros, Dnx Munkácsiensis et Makovicziensis, Dominus Perpetuus de Saáros-Patak, Tokaj, Regécz, Ecsed, Somlyó, Lednicze, Szerencs, Ónod, (etc.). Universis et Singulis Excercituum Regiminum Nostrorum Colonellis, Vice-Colonellis, Capitaneis, Vigiliarum-Praefectis, Centurionibus, Vexiliferis, Decurionibus, Caeterisque Militibus Gregarijs, ac alijs quorum nimirum interest aut quoquomodo intererit, praesentes hasce nostras visuris, lecturis aut legi audituris, Fidelibus Nobis dilectis, Salutem et gratiae Nostrae Principalis propensionem. Megtekintvén Tekintetes Nemzetes *Bottyán János Úri Hívünk* eleitül fogva az hadakozásban való szép experientiáját s dexteritássát, reménlvén nemkülönb: továbbra is azon experientiája s dexteritása szerint Hozzánk s Nemzetéhez való szeretetét s kötelességét az üdőnek s alkalmatosságoknak occurrentiái szerint fogja valósággal bizonygatni. Mellyre nézve kegyelmessen adtuk s engedtük megnevezett Úri Hívünknek, a mint is adjuk s engedjük is ez Pátens-Levelünk által a *Mezei-Generális-Fő-Százsamesterség méltóságát, tisztit s hivatalját*. Parancsoljuk is említett Generális-Fő-Százsamester Úri Hívünk directiója alatt lévő s leendő fennevezett hadi fő-s vice-tiszteinknek s hadainknak: a Nemes Ország szolgálatját néző dolgokban említett Generális Úri Hívünket ismervén töllünk praeficiáltatott illy Generális-Fő-Százsamester Úri Hívünknek lenni, — parancsolatinak s dispositióinak engedelmeskedni s az szerint is a Nemes Ország szolgálatját véghezvinni semmiképpen el ne mülassák. Secus non facturis gratia Nostra propensi manemus. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. DATVM Ex Castris Nostris ad Tokaj positis, die decima Mensis Decembris ANNO Domini Millesimo Septingentesimo TERTIO.

(Nyíltlevél-alakban igen díszesen és czifrázatos kezdőbetűkkel írt eredeti fogalmazványa a Rákóczi-levéltár Munkácson maradt részének a kir. kamarai levéltárba került romjai közt, Budán. *Kívül* a fogalmazat hátán Rákóczi-levéltárának egykori rendezési jegye :

»*Bottyán János Uram Generális-Főstrázsamesterségéről való Pá-*
tens. Nro 91.«

E fogalmazvány szövegében Rákóczi sajátkezű igazításai láthatók, melyek közül igen jellemző a fejedelem nemes szerénységére nézve, hogy a bevezetésben eredetileg írva volt »*Fidelitati Nostrae subjectis*« kifejezéseket kitörölte, és helyébe ezt írta : »*Fidelibus Nobis dilectis*«; továbbá a záradékban is »a Mi s a Nemes Ország szolgálatját véghez vinni« szók elül »a *Mi*«-t kitörölte.

Megjegyzendő még e nevezetes nyílt-levélről, melylyel mindjárt Zólyom vára capitulációjakor kínáltatott meg Beresényi által s egyéb fényes ígéretekkel, a még ekkor Leopold iránt hűséget táplált Bottyán, hogy ő az abban felajánlott tábornokságot, úgy az ezzel járó tágas hatalmi kört, katonai kötelességérzetének szigorával visszautasítja, — a mint is *Savoyai Eugen* herczeg jelenti néhány nap múlva, 1703. december 15-kén Leopold császárnak Pozsonyból :

»... Zum Schluss habe Ich von dem *Hungarischen Obristen Bottyán* viel rüemliches zu melden; wie den Er nemblichen von denen Rebellen, umb sich mit ihnen zu assocÿren, sehr inständig wäre sollicitiert, und Ihm sogar offeriret worden, dass Er der erste nach dem *Berczénj* bey Ihnen commandiren sollte; allein, er hatte es aus beständige treuen Devotion zu Ewer Kaÿs. Majestät recusiert, gleich wie es die Gefangenen selbst bestättiget haben. Recommendire also Selbigen zu dero Kaÿs. und Königl. Gnaden untherthänigst, umb da auch mehr andere zu einen gleichmässigen Beständigkeit zu animiren.«

Eredeti fogalmazat az *Eugen*-acták közt, a cs. és kir. hadi levéltárban Bécsben : »*Krieg mit den Rebellen in Hungarn,*« 1703. 12. 6.

Mire vonatkozólag *Leopold császár* Bécsből 1703. dec. 20-kán válaszolja *Jenő herczegnek* :

»Dass mein Obrister *Bottyán* die Partie der Rebellen so beständig abgeschlagen, mithin ein absonderliches Zeichen seiner Treueheit gegeben hat: solches geraichet Mir zu gnädigsten Wohlgefallen; welches Ewer Liebden selbigen contestiren, bey nebst auch Mir an die Handt geben können: wie Sÿe glauben, dass selbiger zu consoliren, mithin denen andern *Hungarn* ein gleichmässiges Zuthuen desto mehrer Lust und Anlass gegeben werden möge.« Egykorú más, ugyanott; 1703. 12. 23.)

98.

Gr. Beresényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Levelét Kegyelmednek vettem, az zólyomi operációkról való tudósítását értem. Nem látom szükségesnek lenni, hogy Kegyelmednek újabb Instructiómat küldjem, hanem relegál-

ván az előbbnire magamat, Kegyelmed ahhoz alkalmaztassa magát. Talán eddig is általesett az ottvaló dolgon Kegyelmed ; azért azok az gyalogok, kiket Instructióban adtam vólt, ott maradjanak, az többi pedig a tévő légyen, a mint már Kegyelmednek megmondottam. Tudósítson engem tovább is minden dolgokrúl. Ezek után Isten éltesse Kegyelmedet frís jó egészségben. Költ Sente-varában, 11. X-bris, 1703.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

G. B. Miklós, m. k.

Külczim : Nemzetes és Vitézlő Radvánszky János, Nemes Zólyom Vármegye Kapitányának, jóakaró Uramnak ő Kegyelmének adassék. — Zólyom. P. H.

Másik felől, Radvánszky kezével : Exhibitae Novizoly, 22. X-bris 1703.

(Eredetije a b. Radvánszky-család levéltárában. Félív, csak az aláírás sajátkezű. Közép ostyapecsét alatt.)

99.

Gr. Eszterházy Antal cs. kir. ezredes, Zsámboky Nagy István-nak, Bottyán kapitányának.

Isten éltesse Kegyelmedet.

Vettem az Kegyelmed levelét ; mit írjon, — megértettem. Csudálkozom rajta, hogy Kegyelmed illy sokáig maga kedve szerint ide s tova időt túlti, kit másnak nem tulajdoníthatom, csak, hogy az faluzást és szegény-emberek zaklatását katonáival együtt szereti, — a mint is olly híre vagyon közönségesen az országban Kegyelmednek. Arra nízve nem is magamtól irom eztet, hanem szegénységnek és más böcsületes embereknek Kegyelmed excessusiról előttem tett repraesentatiójára. Úgy értem Kegyelmed leveléből is, hogy Kegyelmed elégtelen és incapax alattavalóinak megbabolázására, — kit gyalázat egy tiszt felől supponálni : mivel az ollyan, a ki mást commendírozni nem tud, — meg nem érdemlyi az commendót. Én Kegyelmedet commendóm alá bé nem veszem, hanem azt irom Kegyelmednek, hogy azonnal menjen Generális Schlik Uram commen-

dója alá; mert különbet cselekedvén, és itt vármegyémben *) zsarolván: fölfűtetem az vármegyémet s megfogatom Kegyelmedet és vasra veretem, a ki eddig is csak meg nem tertént, — vígyázzon azért, hogy meg nem terténjék, s magának, nem másnak tulajdonítsa azután. Ezzel Isten Kegyelmeddel. Komáromban, 11. X-bris 1703.

Kegyelmednek

jót kíván

Gróff Eszterházij Antal, m. k.

Külczim: Generoso Domino Stephano Zsámbokj, Perillusttris Domini Joannis Bottyán, Suae Majestatis Sacratissimae Caesareae unius Regiminis Equestris Colonelli Capitaneo, etc. Amico mihi observando.

Banna. P. H.

(Eredeti gyűjteményemben. Félíven, negyedrébten; csak az aláírás sajátkezű.)

100.

Zsámboky Nagy István, gr. Koháry Istvánnak.

Méltóságos Generális, nekem Kegyelmes Uramnak
alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak.

Hogy eddig Nagyságodnak levelem által nem udvarolhattam, gondolván, hogy magam is személyem szerint udvarolhatok Nagyságodnak, kirül alázatossan követem Nagyságodat. Minthogy penig én még Zólyom táján az minemű faluban voltunk, azon faluból *Bottyán János* Uram engedelmiből mentem volt bizonyos dolgaim végett Beszterczére azon nap, mely nap Méltóságos Generális (Schlick) Uram ő Excellentiája odament vala, — így esett elszorulásom; másnap, pénteken, Zólyom alatt lévén hatod magammal: a kozákok a hegyeknek hajtottak, úgy, hogy másfél nap alig Körmöczig kifakadtunk, onnand Szent-Kereszt felé vettem útam, minthogy Fő-Ispány Smidek Uram is úgy javasolta; ott hallottam meg, hogy a katonákban sokan Esztergam felé mentek, — kiknek öszveszedésre lerándúltam vala; a kiket öszveszedhettem, azokkal

*) Eszterházy Antal Komárom-megye főispánja volt.

megindúltam volt: de rettenetes rút nép, kimondhatatlanságokat elkövetett rajtam, meg is akarván egyszer ölni, reám támadván és fegyvert húzván ellenem. Az kiket öszveszedtem volt is: étszakának idein hol hús, hol kevesebb visszaszökött. Egy szóval, azt írhatom Nagyságodnak, hogy semmi lett úttal el nem vihettem őket; mind azt kiáltják: hol az kilencz forint és az hóbeli fizetés? Soha, Kegyelmes Uram, én ilyen rossz népet nem láttam; mert én ezeket mind veréssel, mind penig szép szóval eleget intem: de semmire nem mehetek velek; ha ma 50 van velem, — holnap reggel csak tized magammal maradok. Ha Bottyán János Obrester Uram eleinte, a mint Nagyságod parancsolta volt, jó rendben vette volna őket: most is jól folynának a dolgok; de ha tudtam volna, hogy Bottyán Uram olyan regulában tartja népit, mint most tudom és hallo, — nem is resolváltam volna magamat; de tekéntvén Nagyságodat, azért cselekedtem. Keservessen már most panaszkodhatom Nagyságodnak; szegínylegínyiségemhez képest meg volt böcsületem, — már most némely emberek utánam áskálódtak. Méltóságos Eszterhási Uramnak ő Nagyságának penig, Kegyelmes Uram, ha én valamiben vétettem: kész vagyok satisfactiót adatnom vagy adnom, a mint ím, levelit is ő Nagyságának*) Nagyságodnak megküldöttem. Ha tüzes tolvaj volnék, — úgy érdemlenék ilyen levelet. Isten tudja, mennyi vármegye katonái kóboroltak, tették szerit, mind én nyakamban hányják; jól tudom, mind komáromi lakosok okai. Kihez képest, így lévén az dolog, alázatossan Nagyságodtól búcsúzok. Kegyelmes Uram, azt is hallom, hogy Méltóságos Slik Uram ő Excellentiája rettenetessen neheztel reám; kire nézve kérem az Istenért Nagyságodat: méltóztassék pártomat fogni és kiementeni. — Minthogy penig a katonák visszamentek és szöktek: én is ma innend visszamegyek; tanáljon Nagyságod valami remediomot a katonaság felől. Esztergamban a várban vitettettem és temleczre hányattam a nyakasában, fogván azon dolgot Commendáns Urammal ő Nagyságával; egyébaránt mégis annyira meg nem bolondúltak volna, ha most is onnand felül nem szöknének: de mind azoktól hallonak hireket. Az

*) Lásd a közvetlenül megelőző levelét.

Istenért kérem Nagyságodat: mennélhamarabb választot méltóztassék adni és Méltóságos Slik Uram ő Excellentiája gratiáját is leküldeni, — mert épen elijesztettek mindenfelől. Esztergami postára méltóztassék Nagyságod a levelet dirigálni. Ezzel kívánom, tanálja Nagyságodat friss jó egészségben ezen levelem. Jauriný, die 12. X-bris, 1703.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Zsámboky Nagy István, m. p.

(Sajátkezüleg írt eredetije a hg. Koháry-levéltárban.)

101.

Gr. Beresényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Levelét Kegyelmednek vettem. Már ennekelötte, utóbb költ s nékem küldött leveléből érttettem Zólyomnak földadását, kiből relogálja magát Bezegh (Gábor) Uramra, a kit én mind e mai napig nem láttam; ahhoz képest, hogy lett földadása és miként capitulált Kegyelmetek? — mostani levelében sem írván meg, — nem tudhatom.

Írja Ebeczki (Tamás) Uram, hogy számomra is valamely hintót hagyott Kegyelmetek; nekem sem köll az, a ki nélkül el lehetek. Hallom onnan kijött emberektől, hogy nagyszámú érték volt volna Zólyomban, melyet usque ad ulteriorem dispositionem meg köllött volna tartani, és nem magok közt distrahálni; továbbá is mi szándékom légyen eránta? könnyen csinálhat magának consequentiát. És mivel nevezett Ebeczki Uram maga is azt írja, hogy nem akarna a gyalogság ott maradni: arra való nézve, kívánván egyéberánt a haza mostani szolgálata másféleképpen is: mindjárt, se napot, se órát ne várjon Kegyelmetek, mind lovas és gyalog haddal siessen utánam a táborra jönni; nem is szükség Zólyomban többet hadni hatván gyalognál, a kik az bányavárosokról hordozó arany-, ezüstszekereket késérhessék; kiknek járandó füzetésekéről már szólottam és most is megírtam Srétter János Uramnak: miképpen füzettessenek ki? — Értvén Kegyelmed akaratomat: alkal-

maztassa magát minden késedelem nélkül hozzá. Isten éltesse
Kegyelmeted jó egészségben! —

Sente-várában, 15. X-bris 1703.

Kegyelmetednek

jóakarója

G. B. Miklós, m. k.

P. S. Nem tudom, mi lehet az, *kit* *Kegyelmeted Zólyom-
várdánál nagyobbra bocsúl s pennára nem bízhat; *)* azonban
Bezzegh Uram késün érkezik véle, — nem jó az!

Külczim: Nemzetes és Vitézlő Radvánczki János Kapi-
tány jóakaró Uramnak ő Kegyelmének adassék. — Zólyom.

P. H.

Másik felől, Radvánszky kezével: Exhibitae Novizolý,
20. X-bris 1703.

(Eredeti levél a b. Radvánszky-család levéltárában. Csak az aláírás és utó-
irat sajátkezű. — Közép ostyapecsét alatt kelt.)

102.

Radvánszky János, gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Generális!

Kegyelmes Uram!

Inkább haláloamat véltem volna, hogysen teljes tehetsé-
gem szerint való éjjeli-nappali munkálkodásimmal, (kikben
hogy életemre sem volt reflexióm, sokan bizonságot tehetnek,) *Nagyságod indignatióját nyerjem, — ki is halállal vetekedő
szívbéli fájdalomra vagyon. Bezek Gábor Uram késésérül
való ő Kegyelme alázatos mentségit tudom, méltóztatta Nagy-
ságod meghallgatni. Zólyom várában hogy nagyszámú érték
maradt volna: lelkemre mondom, nem láttam, az egy szaka-
dozott, törödezett ösზეkeznél, romlott s megfosztatott sészáknál,
szekereknél, — kit is ad ulteriozem Vestrae Excellētie
dispositionem megtartanom hogy nem lehetett, csak ez egy ratió-
búl méltóztassa kegyelmessen elítélni: midőn praesidium bekül-
dése után pro recipiendis clavibus magam is a tisztekekkel
bémentem a német kimenetekor való nap, s ottan kevéssé*

*) Bottyán titkos áthajlásának dolga.

subsistáltam *Bottyán Urammal való dolgom kedviért*: rajta együtt a hajdúság a vár kapuján, aztot vágta már, se szitokkal, se fenegetéssel, se szép szóval, se semminémő egyéb ratióval nem védhettem szándékjátul, — hanem utóljára erős hittel meg köllett esküdnem, hogy egy pénz-árút sem idegenétek el tőle az praedából; s velem való tisztek is hasonlólt cselekedvén, úgy csendesedett, máskint egyaránsú veszedelemben vólt életünk az ellenségéjével. Másnapra kelvén, a vár kapuja előtt vártam seregekkel az németet, s be sem mentem, benn lévén már akkor Ebeczky Tamás Kapitány Uram, hanem kikísérvén *Bottyán Urammal való discursusom közt* a városon a németet, — hogy megtértem, mi karban s dispositióban találtam már azon portékát? tehet bizonságot Administrator Helembach Uram s más külső tisztek, és hogy azután sem distraháltuk magunk közt, hanem a javában Nagyságod számára, — kit egynehányon az hadaknak inculcáltak, — meghagyván, kótyavetyére bocsátották, iránta való minden dispositiómat elfogván; midőn másoktól is megérti Nagyságod, illy hertelen támadt vádlómat meg fogja ösmerni Nagyságod. Kegyelmes Uram, soha particularitásomról s interessatus vóltomról nem incutáltattam; sőt, hogy csak mentsem is az iránt magamot: készebb volnék Istentől adatott kevés jóvacskáimból triplumot vesztenem. Az mivel penig böcsültek meg az hadak: tudom, Nagyságodnak is constál, — én is könnyű szívvel kész vagyok el lennem a nélkül.

A mi Nagyságod után való indulásomat illeti: jóllehet mind az egi s mind penig az murányi híreket utólsó levelemben alázatossan megírtam, de így parancsolván Nagyságod, — igenis, mihelyest indulhat az had, azonnal Isten segítségiből indulok; magam szerint ha parancsolná Nagyságod, ezen órában indulnék, csak contestálhatnám eddig szerencsétlen, de igaz, tökiletes s alázatos engedelmességemet.

(Radvánszky János kezével írott eredeti fogalmazvány, a b. Radvánszky-család levéltárában.)

Rákóczi fejedelem, Radvánszky Jánosnak.

Generose Domine!

Fidelis Nobis benevole!

Salutem et Gratiae nostrae propensionem. Kegyelmed levele mellett Nemzetes Vitézlő Tolvaj Ferencz Hívünk szóval való declaratióját azon zólyomi dolgokról megértettük. A mint-hogy az kívántató dolgokról tettünk is dispositiót. Mellyeket említett Hívünk informatiójából Kegyelmed meg fog érteni. Coeterum praetitulatum Dominationem Vestram benevalere desideramus. Ex Castris ad Tokaj positis, dje 20. X-bris 1703.

Ejusdem Benevoli:

F. P. Rákóczi, m. p.

Külczim: Generoso Domino Joanni Radvánszky, Militiae Nostrae in Bloquada Csábrágiensis Capitaneo, Fideli Nobis Benevolo. P. H.

Kívül, Radvánszky kezével: Exhibitae Novizolj, die 26. X-bris 1703.

(Eredeti hivatalos levél, a fejedelem s. k. aláírásával és nagy ostyapecsétével, a b. Radvánszky-család levéltárában. A szöveg Pápai János fejedelmi főtitkár kezeirása.)

II. Rákóczi Ferencz fejedelem, Bottyán Jánost dunántúli hadainak tábornokává nevezi ki.

NOS FRANCISCUS Dei gratia PRINCEPS RÁKÓCZY de Felső-Vadász, Comitatus Sárosiensis Supremus ac Perpetuus Comes, etc. Vniversis et singulis Militiae Nostrae Capitaneis, Ductoribus, Vexilliferis, Vigiliarum Praefectis, Decurionibus, eorumque vices-gerentibus, Equestris item et Pedestris Ordinis Militibus, Fidelibus Nobis sincere dilectis, Salutem et Gratiae Nostrae Principalis propensionem. Megtekintvén kegyelmessen Tekintetes Nemzetes BOTTYÁN JÁNOS etc. Hívünk Hozzánk s édes Nemzetünkhöz igaz magyar vérből származott szeretetig, magunk előtt viselvén: melly szí-

vessen igyekeznék az hadakozásban való érdemes, próbált, dicséretes maga-viselése s experienciája szerint, édes Nemzetünk az idegen német nemzet igája alól való felszabadítására czélzó istenes igyekezetünket minden készséggel elősegélleni és a Dunántúl lévő igaz, maga szabadulását váró s szívessen óhajtó magyarságnak illy közjónak elősegéllésére való öszvegyűjtésében hűségét megbizonyítani. Azért *Dunántúl a Mezei Lovas s Gyalog Hadaink Generálisságának tisztit s hivatalját kegyelmessen említett Hívűnknek adtuk s engedtük*, — az mint-hogy ez Levelünk erejével adjuk s engedjük is. Parancsoljuk azért fenn megnevezett Tiszteinknek s Hadainknak, mind közönségessen s mind személy szerint: tudván s ismervén említett Tekintetes Nemzetes *Bottyán János* Hívűnket azon Generálisi hivatalban s Tisztben Tőlünk praeficiáltatott Tisztöknek lenni: Méltóságos Tisztihez s személyéhez illendő autoritássát s becületit megadni, mindenekben parancsolatitúl s dispositióitúl függeni, s keze alatt levő Hadainkat is a szerint alkalmaztatni s moderálni semmiképen el ne múlassák. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutus. DATUM in Castris Nostris ad Tokaj positis, Die Vigesima Mensis Decembris ANNO Millesimo Septingesimo TERTIO.

F. P. Rákóczi, m. p. P. H.

(Eredeti, regál-papírra, ívszélességben, díszes kezdőbetűkkel és cifrázatokkal írt nyíltlevél, gyűjteményemben, a fejedelem sajátkezű aláírásával és — közepén — nagy kerek, Rákóczi-czímeres és köriratos ostyapecsétével megerősítve. Ellenjegyezve, mint Rákóczi e korbéli kiadványai még általában nincsenek, úgy ez sincs.)

105.

Bottyán János, gr. Koháry Istvánnak.

Mint bizodalmas Uramnak Nagyságodnak ajánlom
köteleességgel való szolgálatomat.

Isten minden kívánta sok jókkal hogy áldja Nagyságodat, szívből kívánom. Nagyságodnak hogy ekkoráig levelemmel nem udvaroltam, követem Nagyságodat; mellynek nem egyéb oka, hanem sok rendbéli unalmas, militiám keről foglalatosságim, jóllehet kírtem reá Nagyságod böcsületes szolgáját

Balogh Mihályt, — mely iffú most is mellettem vagyok, — hogy Nagyságodat mindenekről informálja; ki is — nem kiteltem, — Nagyságodat informálta, noha ugyan semmi válaszat nem vette Nagyságodnak. Kire való nézve mostani alkalmatossággal Nagyságodnak tudtára akartam adni, együtt alázatossan is kírnem Nagyságodat, hogy miltóztassák Nagyságod tovább is dolgaimat militia iránt in locis debitis promoteálni, úgymint: azoknak az kiknek fegyverek Zólyomban, Léván és más helyeken kuruczok által elvesztek, — mennélhamarabb adjanak és köldjenek, hogy hovahamarabb helyreállíthassam az előbbenyieket; többet pediglen hogy hozzájuk fogadhasam: mennélhamarabb pínzt hogy köldjenek. Azért Nagyságod méltóztassék in locis debitis dolgaimat promoteálni, kiről Nagyságodat nagy alázatossan kírem, — hogy hamarabb és szaporább helyre menjen ő Fölsége szolgálatja, mivel periculum in mora. In reliquo me commendans favori et benevolentiae, maeo, — Raptissime Strigonÿ, Die 22. X-bris Anno 1703.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szithnya, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Actuali Colonello, Praesidiorum Ante-Montanorum Vice-Generali, Campi-Vigiliarum-Praefecto, Domino Domino et Fautori mihi colendissimo. — Posenÿ vel Viennae. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — a hg. Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«)

106.

Gr. Bercsényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Levelit Kegyelmednek vettem. Én Kegyelmedre nem neheztettem, mert hűséges fáradsági constálván Kegyelmednek előttem: nem haragot, hanem dícséretet, s Isten boldogétván bennünket, jövődöbeli promotiójára való emlékezetet érdemlenez; hanem azt írtam vólt Kegyelmednek, hogy akar-

tan volna, ha előbb tudhattam volna a végezést, minekelőtte Esztergamot elérték, — de csak akkor tudtam, midőn már Esztergamban meg is nyugodt Zólyombúl kieresztett népség. A többi pedig bagatella lévén, nem vőlt okom s most is nincsen neheztelésre; más lett volna, ha valamely nagyszámú érték vagy pénz lett volna, melyet a hadak számára szükségesképpen köllött volna fordítanunk.

A mi az egri és muráni dolgokat illeti: attúl nem tart hat Kegyelmed, mert már tettem oly dispositiókat, kiknek engedelmeskedvén, eddig viszont úgy betétetődött kapúja, hogy nemcsak a kicsapásra való szándéka meggátolódott, sőt maga megmarasztása iránt is megvetődik retje (igy); másként is, a tisztek vigyázatlansága miatt esett casuson nem méltó megütköznünk, úgy is messze lévén Kegyelmetek vármegyéje: azon várbeliek által történhető kártúl nem félhetem. Most kívánatván Hazánknek egyszer szolgálnunk: éjjelnappal siessen ide a táborra jönni Nemes Vármegyéjével Kegyelmed. Kérem, azokat, kik az puskaport elvitték és a puskaporos-házot föltörték, kerestesse föl, példájára másoknak exequáltassa. — Kívánván ezzel, Isten éltesse Kegyelmedet jó egészségben.

Kegyelmednek

Szenczi táborban, 26. X-bris 1703.

jóakarója

G. B. Miklós, m. k.

Külczim: Nemzetes és Vitézlő Radvánszky János Uram, nak, Nemes Zólyom Vármegye Kapitányának, jóakaró Uramnak ő Kegyelmének adassék. Besztercze. P. H.

Másik felől, Radvánszky kezével: Exhibitae Novizolý 3. January 1704.

(Sajátkezűleg aláírt és Bercsényi közép ostyapecsétével lezárva volt eredeti levél a b. Radvánszky-család levéltárában.)

Savoyai Eugen hadfogadó pátense, Bottyán János részére.

Nos Franciscus Eugenius, Princeps Sabaudiae et Pedemontium, Marchio Saluzzae, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliarius intimus, Consilij Aulæ Bellici Praeses,

Generalis-Campi-Mareschallus, unius Desultoriorum Regiminis constitutus Colonellus, necnon in Italia ac Regni Hungariae et Transsylvaniae Commendans-Generalis, Aurei Velleris Eques, etc. — Universis et singulis, Illustrissimis, Reverendissimis, Spectabilibus ac Magnificis, Admodum Reverendis, Perillustribus ac Generosis, necnon Prudentibus ac Circumspectis Dominis N. N. N. Supremo et Vice-Comitibus, Judicium et Jurassoribus, toti denique Universitati Dominorum Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobilium Inclÿti Comitatus *Albensis*, cunctis denique alijs cujuscunque status, gradus, honoris, conditionis et praeeminentiae hominibus praesentium Nostrarum notitiam habituris salutem, quibus vero competit, officiorum Nostrorum oblationem.

Quandoquidem praelibata Sua Majestas Sacratissima, ejusdem Domino *Colonello*, *Domino Joanni Bottyán* certam Militiam Hungaricam equestris ordinis quantocius in Comitatus praecipue Strigoniensi, Wesprimiensi, Pest Pilis et Soldt, Comaromiensi et hoc Albensi conscribendam, eumque in finem viros armis et servitio militari aptos conducendos benigne commisisset et ducti ipsius concedidisset; ac propterea, ut pro moderno in Regno periculoso rerum statu haec conducenda Nationalis Militia citius congregari possit: universos et singulos, quos supra, harum serie amice requirendos duximus, quatenus antelati Domini Colonelli Bottyán et Officiorum ad id per eundem destinatorum functiones sibi in conductione dictae Militiae commissas libere et sine ullo impedimento non solum exequi permetterent, verum etiam eatenus assistere, insuper — si necessitas expostularet, — et vigore harum patentium Nostrarum eosdem requireret, ad confringendam in passibus Danubÿ glaciem et eosdem passus vigilanter custodiens necessarÿs hominibus succurrere, denique de naturali ejusdem tam equestris, quam pedestris Militiae subsistentia et dislocatione omnimode providere, exequentes in eo omnimode altetatae Majestatis Sacratissimae voluntatem atque mandatum. Signatum Posonÿ, die 2-da Mensis Januariÿ, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quarto.

L. S. *Eugenius á Sabaudia.*

(Egykorú másolata gyűjteményekben.)

*A magy. kir. udv. Cancellária a cs. kir. udv. Fő-Hadi-Tanáchoz,
Bottyán fogsága ügyében.*

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Excelso Consilio Aulae Bellico hisce perquam officiose intimandum. Informari Cancellariam hanc Regio Hungaricam aequae Aulicam, *Egregium Joannem Bottyán Colonellum, per Strigoniensem*, — Wolfgangum vero Vrataricz per Jaurinensem Dominos *Commendants incaptivos esse, *) de praesentique in arresto detineri*, ob quam autem causam? penitus ignoratur, *siquidem nulli ad eosdem arrestatos accessus pateret, tanto minus ipsidem scribere, innocentiamque suam demonstrare liceret.*

Cum autem notum sit *praefatum Joannem Bottyán Colonellum, a juventute sua semper fidelem fuisse, plurimaeque fidelis sane utilia summe fatae Suae Majestati Sacratissimae et publico Bono contra quoslibet hostes diversis in occasionibus et signanter sub modernis intestinis tumultibus militaria servitia praestitisse*; memoratum vero Wolfgangum Vrataricz penes Augustam Aulam Caesaream Agentem Ungaricum egisse ac quasdam Instantias Civitatis Jaurinensis promovere et cum certis Resolutionibus Jaurinum ad eosdem Principales suos descendisse, hincque fors Eundem Dominum Commendantem se offensum esse praetendere.

Eapropter Excelsum hocce Consilium Aulae Bellicum perquam officiose requiri, quatenus Illustrissimo Domino Comiti Commissario a *Lambergh* ad illas partes descendenti in commissis dare haud graveretur, ut idem Dominus Comes, occasione modernae Commissionalis functionis suae, *horum quoque Arrestatorum negotium revidere, ac pro justitia remedi non intermittat.* — In reliquo Cancellaria haec Regio

*) *Bottyánt* — alkalmasint a Szathmár várából Nagy-Károlyba kicsapott s itt b. Károlyi Sándor levelezéseit is zsákmányul ejtett Glöckelsperg cs. tbk. jelentése következtében, az ezen correspondentiák közt talált némely compromittáló iratokból merített gyanúkok alapján, — *1704. ápril 18-án fogatta el Kucklunder esztergomi cs. várparancsnok*, mint ez Esztergom városának a budai kir. kamarához írott ekkori leveléből kiderül. (Kir. kamarai levéltár Budán.)

Hungarica Aulica, ad exhibenda supratitulato Consilio Aulae Bellico quaevis grati officij studia semper prompta et parata permanet.

Ex Consilio Cancellariae Regio
Hungaricae Aulicae, Viennae, 16.
Maj 1704.

A lap szélén a fogalmazó neve: Arbonátz m. p.

Kívül: Consilio Bellico, in negotio Joannis Bottyán Colonelli et Wolfgangi Vratarics Agentis, hujus quidem Jaurini, illius vero Strigonj, per Locorum Commendantes arrestatorum.

Transmissae per Calefactorem, 17. Maj 1704.

(Eredeti fogalmazvány, féleven, a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 27. ex Majo, 1704.)

109.

Bottyán szabadulásáról fogságából.

I.

A Bottyán tábornok özvegye gr. Forgách Juliána, és első nejének örökösei s az oldalági örökösök közötti periratokból.

»... Rerum vero mobilium, per attactum Joannem Botytán uti praetensive adstrueretur, cum Juditha Lakatos acquistarum sortem, ipsae Dominae Incattae (Jósa Judith és Kata asszonyok) optime scient, quod dum Dominus Generalis Kukulender, sub evoluta Rebellionem eundem Joannem Bottyán sub arresto Viennam expedivisset (1704. october elején,) in itinere apud Almás vel Karva profugio se pedes tantummodo cum uno baculo subducens, aliud secum non attulit, quam ipsas vestes supra se habitas; *) omnia mobilia ita et paratam, si

*) Mint Jósa Judith és Kata 1712-iki vallomásaiból kitetszik: Bottyánnak hűn szerető neje, nemsokára férjének szabadulása után, ennek aranyos, ezüstös drága fegyvereit, ékszereit, mindenféle vitézi szerzőségeit, továbbá aranyozott ezüst-tálat, korsóit, poharait, stb. stb. egy 8—9 akós hordót megtöltve e kincsekkel, titkon kiküldötte Esztergomból férje kezeihez. (L. az 1712-ik évnél az oct. 5-iki tanúvallomások közt részletesen.)

quae exstabat, pecuniam apud antelatum priorem Consortem suam Strigonÿ relinquendo, et exposit cum eadem Consorte sua amplius nunquam cohabitando, ast sub Armistitio (1706.) tantumdem aliquot horis cum ea colloquendo, cum absque nec permissus fuisset, uti exposit Rákóczianus, ad ullam aliam rerum suorum cum ea communicationem,« etc.

(1712. oct. 2-kán kelt replica, a kir. Curia levéltárában őrzött Bottyán-örökösödési periratok között.)

II.

Kolinovics Gábor kézirati krónikájából.

»... Missi quapropter Bercsínus et Carolius cum numerosissimo milite, veniunt Veterosolium.... Caesarei, absente licet Schlickio, in proelium prodeunt, ast quod potentia hostili non sat opposuissent virum : in Urbem Veterosoliensem facile repelluntur; ubi *Bottyánus* cocles e Caesareo-Regÿs et Ladislaus Ocskayus e Rákóczianis — globis caeteroquin, uti audebatur, impenetrabiles, — monomachia concurrunt, ita, ut hic excepto pectore globo, licet in corpus non penetraverit, tri-duo sanguinem spueret; Bottyánus vero, dum equum usitato more circumagit, globo pariter in spina dorsi tactus, sed etiam illaesus, duabus tribusve septimanis equitare nequiret, (1703. nov. — dec); attamen dum postea (1704. apr. 18.) Sacro Sancti Missae Sacrificÿ gratia, Urbem Strigoniensem (értsd a felső várost, vagyis várat), in cujus suburbio domum (a mai városháza) et uxorem habebat, intraret: jussu Kukländeri Praefecti itidem coclitis, captus, custodiae mancipatus; *sed astutia uxoris* (Lakatos Judith,) *paratis interea per notos homines equis et concussis custodibus elapsus, ad Rákóczium deficit, eo ferventior futurus assecla*, quo a Kukländero antea despectuose habitum, *tandem e sola suspicione*, etsi minus fortasse cogitabat de Rákóczio, *custodiae mancipatum*, veteranum etiam contra Gallos in Imperio militem, semet magis laesum meminisset. *Alij aliter narrant; quos inter, qui nos in lucem dedit, Georgius Kolinovicsius*, referens se apud Mathiam Kralinovicium, suum ex Helena sorore nepotem, *Plebanum ÿs plane diebus in pago Nyerges-Újfalu*, ad secundum Strigonio lapidem, cum *Bottyánus Viennam sub custodia ductus, noctem*

ibidem transigens, suffosso rustici mapalis muro elapsus, apprehensis equis, aut potius cymba piscatoria, trans Danubium effugerit, semetque ad Rákóczium contulerit.» (1704. október 10-kén érkezett Selmeczre, 11-kén jelentkezett Bercsényinél, a ki öt másnap mutatta be Vihnyén a fejedelemeinek.)

(Gabrielis *Kolinovics* Senquicziensis Historiarum de Rebus novissimae Confoederationis Vngaricae, Pace, Belloque gestis Libri XII. — A szerző 1728-ban sajtó alá elkészített eredeti, *sajátkezű kézírata* birtokomban, későbbi másolatok a Nemzeti Múzeum kézírattárában.)

110.

Sándor Menyhárt cs. kir. alezredes, gr. Koháry Istvánnak.

Mint Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak
ajánlom alázatos szolgálatomat.

Isten minden kívánta jókkal és hosszú élettel áldja meg Nagyságodat. — Hogy tegnap Nagyságtoktól visszaérkeztem volna, vettem ezen includált Sveidler Uram ö Kegyelme levelét, (nincs itt); kérem Nagyságodat alázatosan, méltóztassék Lasztóczy ágens Uramat magához hivatni, és hogy tovább is forgassa az Tekéntetes Regementnek dolgait. Én ugyan e napokban megírtam vala az Főlséges Bellicumnak, — relegálván bennünköt már két helyre is, úgymint Bartholotj Uramhoz s úgy Sveidler Fő-Commissárius Uramhoz, az kiknek egy pénzecske sincs a cassában, — úgy kértem, relegáljanak oly helyre, a hol pénz volna; úgy jött ezen intimatióm.

E mellett minémő híreim érkeztenek, megjövé az explorerunk, elsőben: Az elmúlt vasárnapon Szent-Péteren látta az tatárokat, az mellyeket az Fejedeleme küldött *Bottyán János commendója alá*, -- az mellyek most Madaron vannak, úgymint kétszázig. 2-do. Bizonyossan, hogy Újvárt az francziák, kuruczokkal együtt, ágyúkkal erőssen lövik és víjják. 3-tio. Mocsról, Radványról két páhót mindennémő deszkáival s fáival Újvár alá hordották. 4-to. Szent-Péteren látott három ladikot, s hallotta, hogy elég vagyon azokon kívül nálok. 5-to. Nagy hosszú gerendákat is látott, sok szekereken hogy hordják Újvár alá; ki merő, s ki már faragott. 6-to. *Tegnap, úgymint hétfőn, Bercsényi Miklós Generális Szent-Péteren bizonyossan Bottyán Jánosnál volt*, honnét ismét ment Újvár alá

az Fejedelemez. 7-mo. Hallotta azt is: mihelt Újvárt megveszik, Komárom várasára mennek. 8-vo. Bizonyossan hallotta, hogy rövid időn *Bottyán János és Bercsényi Miklós Generálisok Pozson alá mennek ennéhány ezerral és az Dunán általmennek.* 9-no. Bizonyossan hallotta Ocskay Lászlót, Morvában ment hétezer emberrel. 10-mo. Bizonyossan azt is beszéltek, hogy Németországra, úgymint Austriában mennek és túl a Dunán csak azt hagyják, az ki szükséges lészen.

Kérem Nagyságodat alázatosan: méltóztassék ezen levelemet Cancellárius Urammal ő Nagyságával communicálni, — sietvén az alkalmatosság, ő Nagyságának az kuruczok szándékját meg nem írhattam. Méltóztassék Nagyságod Méltóságos Gróff Lomberch és Czeiller Uraméknak ő Excellentiájoknak alázatos szolgálatomat mondani.

Ezek után éltesse Isten Nagyságodat!

Strigonÿ, 11. Novembris 1704.

Nagyságodnak

alázatos, köteles szolgálja

Sándor Menyhárt m. k.

P. S. Ha Nagyságod parancsolja, hogy tovább is tudósítsam az itt való occurrentiákról: kérem, engemet is méltóztassék az odavalókról tudósítani.

Külcím: Excellentissimo Domino, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szithnya, Incltyi Comitatus Honthensis Supremo ac perpetuo Comiti, Sacrae Caesaracae Regiaeque Majestatis Intimo Consiliario necnon Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. Domino Domino gratiosissimo. Viennae.

P. H.

(Eredeti levél a hg. Koháry-ház levéltárában, »*Ad Kuruczonica.*« *Érsek-Újvárnak*, ezen elsőrangú erősségnek, néhány nap múlva bekövetkezett megvételeiben, nevezetesen az ővele régi ismerős városi lakosság vezetői s a várbeli magyar hajdúság titkos megnyerésében, *Bottyánnak* oroszlán-része vala.)

Sándor Menyhárt, Kohárynak.

Mint Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak
ajánlom alázatos szolgálatomat.

Isten minden kívánta sok jókkal áldja meg Nagyságodot. Vigesima 2-da praesentis költ levelét Bécsből alázatosan vettem, és Nagyságod fáradságát és gratiáját, hogy méltóztatt az regement mellett szállani, alázatosan köszönöm, kit is tovább ajánlom Nagyságod úri gratiájában. *Való, hogy Botytyán Jánosfele pénzből osztott ittvaló Commendáns Uram négy forintjával mind gyalognak s úgy lovasnak és tiszteknek is:* de nem jutott capitulatio szerint egy hóra is, nekem pedig épen semmi sem. Kire nézve Nagyságodot alázatosan kérem, promoveálja tovább is instantiánkat, mivel éjjel-nappal mind vízen s mind szárazon nyughatatlankodunk ő Főlsége mellett.

Újvárnak elveszése után az Fejedelem minden hadaival már átment az szeredi hídon, Pozson felé; *magát ugyan Botytyán Jánost ötezer emberrel a Duna mentében hatták vólt, — de azt is magok után hivatták minden népével sietséggel.* Jól-lehet e napokban Paks táján ennehány kurucz átcsapott vólt, és nem vígyáztván az istrázsán lévő laidinánt, őt németet vág-tak le, és avval általment.

Ittvaló Generális és Commendáns Uram kedvessen vette Nagyságodtól szép köszöntetését, a ki is viszontan ajánja Nagyságodnak köteles szolgálatját.

Ezek után éltesse Isten Nagyságodat sok számos esztendeig szerencsésen.

Strigony, 26. 9-bris 1704.

Nagyságodnak

alázatos s köteles szolgálja

Sándor Menyhárt m. k.

P. S. Kis András Kapitány Uram a minap is Komáromban recommendáltatott Nagyságod által, kit is minden tehetséggel el nem múlattam mindenekben megsegítenem, az egy pénzen kívól, mivel magamnak még semmit sem fizett ő Főlsége.

Külczim: Excellentissimo Domino, Domino Comiti Domino Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya, Inclyti Comitatus Honthensis Supremo ac perpetuo Comiti, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario Intimo ac Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto, Domino Domino gratiosissimo.

Viennae. P. H.

(Sajátkezűleg írt eredeti levél a hg. Koháry-ház levéltárában. »*Ad Kuruczonica.*«)

112.

Sándor Menyhárt, Kohárynak.

Mint Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak
ajánlom alázatos szolgálatomat.

Isten sok szerencsés jókkal áldja meg Nagyságodat, szívből kívánom. — Hogy ennehány póstai alkalmatossággal Nagyságodnak írásommal nem udvarolhattam, alázatosan követem, és kérem Nagyságodat, ne vélje másnak, hanem lévén az regementem gyalog- és lovasból álló: hol sajkára, hol szárazon köll commendéroznom az gyalogságot, úgy az lovasságot is, hol ide, hol amoda, hogy által ne jühessen az kuruczság, — de mégis nem sufficiálván mindenhová. A mint is, míg az sajkásokat Buda felé commendéroztuk volt: *addig negyednap előtt átcusztatott Bottyán János két zászlóalja lovas kuruczságot*, kiknek kapitányjok beszprími Zana, másik pápai Sándor László. Hanem tegnap Isten jóvoltából megszaporodtunk egy gyalog- és dragon lovas-compániákkal; itt már annyira nem féltjük, hogy valahol átjühessenek, hanem Vörös-Marton táján, ha sokára hallad az succursusnak jövetele.

Pozson táján lévő híreket, közelebb lévén oda Nagyságod, tudom jobban meghallja. Azt bánom, hogy Méltóságos Generál Heister Uram corpussától elszakadtam embereimmel; ha talántám megfutamtatná az kuruczságot, — nem léssen kinek vigyázni cselédemre és jószágocskámra.

Ezek után éltesse Isten Nagyságodat sokáig szerencséssen!

Strigony, 30. 9-bris 1704.

Nagyságodnak

alázatos, köteles szolgája

Sándor Menyhárt m. k.

(Eredeti, sajátkezűleg írt levél a hg. Koháry-ház archivumában. A külcímet tartalmazott második félív le van vágva, — de bizonyos, hogy gr. Koháry Istvánnak szólt.)

113.

Korponay János hadi pénztárnok, Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Vettem az Nagyságod fejedelmi, méltóságos parancsolatját az paksi nyert lovak iránt; kinek is alázatosan kívántam volna engedelmeskednem: de, Kegyelmes Uram, mihelest álthalozták őket, mindjárt nagyobb részt Kalocsára vitték, és ott lovatlanok lévén, magok között felosztották. Ha ezután valahonnat afféle lovakat találnak hozni, leszen gondom megvételekre.

Minket valóban megtréfála Hellepront Uram, bizonyos terminust adván egymásnak az földvári németnek megütése iránt; kire való nézve hadtuk Horváth Tamás Kapitány Uramot ide-alatt általmenni bizonyosszámú hajdúsággal, úgy, hogy ő Kegyelme egyfelől, mi pedig másfelől üssük meg. Elúnván ő Kegyelme utánunk várakozni: megütötte egy órával előbb, hogysem mi reáérkeztünk; mi pedig várakozván Hellepront Uramékra: csak akkor indúltunk meg, midőn hallottuk az puskaropogást. Már világos volt, az midőn reáérkeztünk; látván az ellenség, hogy az lovas kevés velünk: az gyalogságot kinyomta az városból, annyira, hogy csak ott köllött hadnunk, nehány jó embereink kárával. Hellepront Uram pedig Székes-Fejérvár alá marha-hajtani ment, s a miatt vallottunk kárt. Nekem is jó paripámot meglővén, csak az nyerget sem hozhatam el. Mindezekről — tudom, — bővebben írt Nagyságodnak Szemere László Uram ő Kegyelme.

Balogh Ádám Uramnak, Kegyelmes Uram, meg nem fizettem, mivel az katonáit elvette Hellepront Uram, igen nagy competentiában lévén egymással. Az kecskemétiek az harmadik angáriára való pinzt meg nem adták, mivel azt mondják: in Januario fog kitelni.

Ezzel ajánlván magamot Nagyságod fejedelmi grátiájában, és maradok életem foddáig

Nagyságodnak

Datum Ex Castris ad Solt
positis, Die 8. X-bris 1704.

alázatos szolgája
Korponay János m. k.

Külczim: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának, alázatossan adassék.
P. H.

(Sajátkezűleg írt eredeti levél, gyűjteményemben.)

114.

Bottján tábornok Kecskemét városának.

Ez levelem böcsületes Kecskeméth Városának Fő-Bírájának N. N. adassék böcsülettel ő Kegyelmének, Kecskeméthen.

Köszönetem után Isten áldja meg Kegyelmedet! — Látván ezen leveletem, Kegyelmednek böcsületére parancsolom, hogy ha maga utánnam ide a földvári sánczhoz nem jöhet: bizonyos embereit és ablegátusit küldje sietséggel hozzám Kglmed; se órát, se napot nem várván, mindjára jöttön jöjjenek hozzám, hogy a mit Méltóságos Fejedelem Urunk parancsolt, Kglteknek tudtára és értésére adjam, és voltaképpen informáljam. Magamnak kellett volna azt az darab földet is meglátnom és ott Kglmetek között rendelést tennem: de minthogy más siető és szükséges dolgaim lévén, azért praesentibus mégis parancsolom, hogy Kglmetek bizonyos emberei által megkeressen, valahol leszek; különben sem cselekedjék Kglmed. Ha az körösieknek is Kglmed tudtára adná, hogy hozzám jöhetnének, igen akarnám; — mindazonáltal semmit sem várakozván, eljőjön Kglmetek, mert igen nagy hasznára fog Kglmeteknek lenni. Ezek után maradok,

Datum Kún-Szent-Miklós, Die 13. X-bris Anno 1704.

Kglmednek jóakarója:

Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk ő Nagysága Halainak Generálissa és Generális-Tábori-Főstrázsamestere

Bottján János m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki kötet, 345. lap.)

Bottyán tábornok nyíltlevele a rácokhoz.

Én Bottyán János, Méltóságos Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága Istent által magyar Haza mellett fegyvert fogott magyar és rác hadainak egyik Generálissa és Táborigenerális-Főstrázsa-mestere. Adom tudtára mindenenek a kiknek illik, ezen Pátens-Levelemnek rendiben. Mivelhogy nemcsak édes Hazánk fiai, sőt Országunk ellenségei is igazságos fegyverkezésünknek okát megértették bőségesen: arra való nézve Méltóságos Fejedelem Urunk, természet szerint véle származott kegyelme-ségéből, nemcsak az elpártolt Hazánk lakosinak és fiainak, hanem inkább az egész Dunán túl és innend levő rác nemzetnek, — valakik tudniillik ennekutánna hadaink ellen való fegyverkezéstől megszűnnek, — az kiadatott Pátenseiben gratiát hirdetni mindazoknak kegyelmessen méltóztatott; minek-okaért kérem, és parancsolatom s tisztem, hivatalom szerint intem is, hogy ezen ő Fejedelemsége utólszor nyújtott kegyelmes gratiáját minden móddal befogadni igyekezze, valakik ekkoráig Országunktól való hűségének elpártolásában bolyongtak. Kihezképest megírt rác nemzetnek adtam olly teljességes hatalmat: valakik jövőendőben szegény Hazánk hajdani dicsősségével és szabadságával élni akarnak, — elkezdett köz-igynek előbb-mozdítása mellett fegyvert fogván és érdemes tiszteket magok közül választván, mentül felesebben Kegyelmes Fejedelem Urunk hűségére, rác hadainknak számát szaporítsák; mellyeknek mint más, Országunk s szegény Nemzetünk szabadsága mellett fáradozó vitézinknek, hórúl hóra való fizetések fogvatkozás nélkül meg fog járni, — az melly fizetés kezemnél is készen vagyon. Az kik pediglen helységekben gazdálkodások után élni akarnak: jószágokban, házokban, városokban, falukban bízvást visszaszállhassanak és majorkodhassanak, — megengedett; parancsolván serio minden rendbéli Méltóságos Fejedelem Urunk odaérkezendő híveinek s vitézinek: senki említett, akármelly helységben lakozó rác nemzetet se házában, se utazásában, akármelly névvel

nevezendő javaiban háborgatni, vagy inkább megkárosítani, súlyos és elkerülhetetlen büntetés alatt ne mérészelje. Más-képpen cselekedvén, élete fogy el érette. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum ex Castris ad Földvár positis, Die 15. X-bris, Anno Millesimo Septingentesimo Quarto.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki kötet, 347. lap.)

116.

Bottyán tábornok védlevele Dömsöd helység számára.

Én Bottyán János, Méltóságos Erdéli Fejedelem Fölső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága Hadainak edgyik Generálissa s Tábori Generális-Főstrázsames-tere, adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik, ez levelemnek rendiben. Mivelhogy sokan Hazánk szabadsága mellett fegyvert kötött hadak közül kemény Edictumokkal nem gondolván, Hazánk híveinek házokat fölverni s javokat praedálni, különb-különbféle excessusokat tenni eddig mérészlötték: ezeknek azért továbbvaló eltávoztatására nézve vettem specialis protectióm alá *Dömsöd* helységnek lakosait, — parancsolván serio minden rendbéli ő Fejedelemsége híveinek s oda érkezendő vitézinek: senki a feljúlírt dömsödi lakosokat se utazásokban, se residentiájokban háborgatni, annál is inkább lovaikban, marháikban s akármelly néven nevezendő javaikban megkárosítani ne mérészelje. Másképp, valakik parancsolatommal ellenkezőt cselekesznek, bor, sör, pálinka, részegítő italokat extorqueálnak, — az kivel nem tartoznak, — az falu lakosinak adtam olly teljességes hatalmat: közönségesen fel-támadván fogják meg, s kötözve tiszték eleibe vigyék; súlyos büntetésemet el nem kerülük, — életek elfogy érette. Praesentibus perlectis Exhibentibus restitutis. Datum Csaba, die 21. X-bris Anno 1704.

Idem qui supra:

Joannes Bottyán m. p. P. H.

(Eredeti nyiltlevél Dömsöd mezőváros levéltárában, Pest vármegyében.)

117.

Sztarinszky István és Tersztyánszky Ferencz, gr. Erdödy Györgynek.

Excellentissime Domine Comes!

Humillimorum servitiorum, etc. Mi ma egy hete ideérkeztünk; de még mindeddig sem lévén szabadságunk (Heistertől) a kimenetelre *Szomolánra*, a kik is ma negyednapja adták meg (t. i. a várba szorúlt kurucz őrség) magokat, Méltóságos Generálistól (Heister) válaszunk, hogy a minémű Com-mendánsot ott hagyott: az praevie az egész várban comprehendálandó mobilisokat, úgy extra Arcem extálandókat is conscribáljon sine nostra interessentia. *) Reméltük volna, *ha átkozott Vak-Bottyán a tájára nem penetrált volna*, hogy se Uraságnak, se nemességnek, se pediglen szegénységnek (!!)

nem lett volna annyi kára.
Még mindeddig az egész infantéria itt Nagy-Szombatban vagyon, cavalléria pedig Vág mellett, körül lévő falukon; még semmi híre nincs Vágon által igyekezetnek.

Caeterum nos Exciae Vrae favoribus et gratys recommendantes, manemus

Tyrnaviae, 10. Januarj 1705.

servi humillimi

Stephanus Sztarinszky m. p.

Franciscus Tersztyánszky m. p.

(Eredeti a gr. Erdödy-levéltárban Galgócson.)

118.

Szemere László dandárnok, a fejedelemnek.

Kegyelmes Uram!

Ngodnak egynehány rendbeli leveleimben jelentettem alázatosan ezen Duna-mellyékének megbódulását, úgy az hadaknak szökését. Legközelebb az rácz ellenségnek németekkel együtt való excursiójára vígyázzván Kapitány Nagy Péter

*) Szomolyán vára a labancz gr. Erdödyé volt, s e levélírók az ő tisztei.

Uram, feles katonáit elcsábítván Szőnyi Gergely, Lévai János több complex-társaival, elszöktették; az Nemes Ország szolgáltatja retardáltatik. Az szegény laczháziaikon az szerencsétlenség megesett: mindenek felpraedáltatott az ellenségtől. Némediek titkon minemű currenst küldöttek az falukra, alázatosan includálom. — Ajánlom Ngod kegyelmes gratiájában magamot, maradván

Kegyelmes Uram Ngodnak

Solthi sánczban, 17. Ja-

nuarý 1705.

alázatos legkissebb szolgálja

Szemere László m. k.

Külczim: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Ngának alázatosan írák. Cito, cito, cito, citius, citissime.

P. H.

Túl felén:

Replica. Kglmed levelét vettük. Hogy azon Pest elein lévő falusiak deterresáltassanak az ellenséghez való behódulástól: Kglmed azonnal az németi bírót harmad magával vitesse be fogva az sánczban, tartassa ott továbbvaló parancsolatunkig; hasonlót követvén el azokon is, az kik az ellenséghez behódoltanak. Rövidnap több gyalogság érkezvén Kglmed mellé Nógrád és Hont vármegyéből, azokkal is, *míg újokban Tek. Nzetes Bottyán János Generális-Főstrázsamesterünk odamenvén, ott az haza szolgálatjában jó rendelést téssen, Kglmed az mit elkövehet, kötelessége szerint megszűnés nélkül tegyen eleget.*

(Eredeti levél, gyűjteményemben. A dátumtalan válaszfogalmazat *Pápai János* udv. főtitkár kezeirása.)

119.

Rákóczi, id. gr. Barkóczy Ferencznek.

(Instructió a Tisza-Duna-közi hadak fővezényletére.)

Generális-Fő-Strázsamester *Bottyán János Hivünk lemenvén Kecskemét felé a ráczságnak hódítására*, — értsen egyet megnevezett Hivünkkel mindenekben ő Kglme.

Datum ex Castello Kis-Tapolcsán, die 13. Mensis February Anno 1705.

F. P. Rákóczi m. p.

P. H.

Joannes Pápai m. p.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

120.

Szemere László, a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nekem Kegyelmes Uram!

Ngod kegyelmes resolútiója az vala, hogy az mikor *Generális Bottyán János* Uram ideérkezik, azonnal házamhoz indulhassak. Mely kegyelmes resolútiót megmutatván Generális Uramnak, ő Kglme oly választ adott: nincsen Instructiójában, hogy engemet elbocsásson. Alázatosan kérem Kegyelmes Uram Ngodat: méltóztassék azon kegyelmes resolútióját tovább is confirmálni; dolgaimat rendben vévén, azután is kész leszek Ngod Kegyelmes parancsolatinak engedelmeskednem. Maradván Kegyelmes Uram, Ngodnak

Solthi sánczban, 21. Febr. 1705.

alázatos legkissebb szolgája

Szemere László m. k.

Kívül: Rákóczi czímzete.

Másik felől:

Replica. Kglmed levelét vévén, respectáljuk Kglmednek azon sánczban már alkalmas üdötül fogva való létét, és bizonyos ideig házához is bocsátjuk; a minthogy van is parancsolatja Tek. Nzetes *Bottyán János* Generális-Eőstrázsames-terünknek, hogy N. V. Jánosi János Kapitány Hívünket praeficiálván azon sánczban Commendónak míg Kglmed viszatér, Kglmedet onnan bocsássa el. Kglmed azért alkalmaztassa ily dispositiónkhoz magát, és akkoron informálván említett Kapitány Hívünket az ottvaló dolgokról, — annakutána bizonyos ideig házához elmehet.

Expeditum.

(Eredeti levél, gyűjteményemben. A válaszfogalmazat Rádny Pál cancellár kezeirása.)

A fejedelem, Bottyánnak.

Spectabilis ac Generose, Fidelis
Nobis honorande!

Salutem et felices rerum suarum successus. Kglmed levelet vettük. Hogy az Dunán általköltöztetvén hadainkat, ott szerencsésen jártanak, ezen Kglmed industriáját kedvessen vettük; s minthogy már Tekintetes Ngos Károly Sándor Generálisunk általment az Dunán, azon az földön való commendo ő Kglmére bízattatott: *Klmed azért tovább azon részre hadainkat ne küldje,* *) hanem ha valamely oly szükséges dolgok az Dunántúl való föld iránt occurrálnak, recurráljon megnevezett Generálisunkhoz. Mostani erőtlensége miatt Gróff idős bik Barkóczy Ferencz Generálisunk arra az földre le nem mehet; azért az melly dolgok occurrálnak, dependcálván ő Kglmétől, vigye végben. — Az ráczok számára kívántató pénzről mint-hogy Méltóságos Generális Gróff Bercsény Miklós Úr s kedves Atyánkfia intimatióink szerint térszen dispositiót, relegáltuk ő Kglméhez N. Vitézlő Szent-Iváný Raphael Ns. Nagy-Honth vármegyei Kapitányunkat; melly ha eddig nem érkezett is, rövidnap elérkezik, a mint azon resolútióinkat elébbi levelünk-ből is megértette. Micsoda pátenst irattunk az ráczokra, Kglmednek elküldöttük; **) mellynek continentiajához alkalmaztatni kívánván Kglmed is magát: ha azok alatt az napok alatt követjeket küldik hozzánk, Kglmed jó securitással küldje el, melly végre is azon pátenseket jó alkalmatossággal, hogy publicáltathassék köztök, küldje közikben. Holott pedig továbbra is követeket hozzánk küldeni nem akarnák azon terminus alatt: sietve Kglmed tudósítson, s úgy Gróff Barkóczy Ferencz Generálisunkat.

Az hídnak csináltatását mindaddig hallaszsa, míg hídmesterünk — kinek is hozzánk jöveteléről parancsoltunk, — egész instructióval oda nem érkezik; mindazonáltal addigis az

*) Erre alább hivatkozás fog történni, azért húztuk alá.

**) Lásd a mellékletet.

kívántató deszkákat s egyébbb accessoriumokat Kglmed készíttesse s hordassa a sólthi sánczhoz, hogy onnand, az hová az szükség kívánja, transportáltathassék; investigálván s investigáltatván: hol lehetne kevesebb munkával s alkalmazotassabb helyen az hidat csináltatni s úgy a sánczot? transmittálja maga opinióját. *) Nem lévén szükséges Buda elein a sánczot erigáltatni, nem is kívánunk, — Kglmed is abban ne munkálkodjék; sőt az melly sánczok kívántatnak: azokat is incsinérünk lemenvén, az hol az szükség fogja kívánni, instructiója szerint erigálja.

Az sajkáknak készíttetésében továbbra is szorgalmatoskodjék; mellyeknek panczoztatására s egyébbb kívántató vas-munkának teljesítésére parancsoltunk bizonyosszámú mázsa vasakat odaszállíttatni.

Parancsoltunk Districtuális-Commissáriusunknak, hogy maga substitutusát oda leküldvén, tegyen hadaink alimentatíójokrúl fogyatkozás nélkül dispositiót, hová is Kglmed recurráljon. — Az vecsei sáncznak is építtetését hallaszsa Kglmed incsinérünk lemeneteléig. A midőn a szükség kívánja, az sajkák is elkészülnek, — mellyben Kglmed kiváltképpen szorgalmatoskodjék, — sajkára való taraczkokról is teszünk dispositiót.

Az szökő s egyébbb excessivusok s úgy Nagy Péter dolga iránt kövesse el az mit Edictumunk javall s kedvezés nélkül vitesse is rigorose executióban.

Mivel az tömösvári bassának való írás haszontalan: loboncز lévén, inkább akar kedvezni az német pártón lévőeknek, ez okból is ad az ráczoknak protectiót, — az oda való írásnak hagyjon békét; azonkívül is rövid időn Constantinápolyban az bassának ezen, Porta akaratja ellen az ráczok manutentiójokban való interessentiáját hathatósan megorvosoljuk.

Az rabok szabadítása Budáról bízattatván Generális Gróff Barkóczy Ferencz Úrra: recurráljon ő Kglméhez s ő Kglmét informálja.

Az melly dolgokat Nemzetes Csajági János Hívünk cse-

*) Így jött aztán létre *Bottyán-vára* Paks fölött, és a balparton az *imsódi* vagy *imsósi sáncz*.

lekeszik*): Kglmed parancsolatunkból tudja lenni, azért továbbra is ne impediálja. — Caeterum Eundem benevalere desideramus. Ex Civitate Agriensi, die 2. Mensis Martij Anno 1705.

Ejusdem benevoli:

F. P. Rákóczi m. p.

(Egykorú másolat, gyűjteményemben. Ugyanazon íven olvasható egy, Egerben 1705. mártius 1-jén kelt más. rövidebb levele is a fejedelemlnek Bottyánhoz, melyben meghagyja neki, hogy »meggondolván Gróf Bar-kóczy Ferencz Generálisunknak mind *úri személyét* s egyszersmind az hadi dolgokban« szerzett sok tapasztalatait: vele nemcsak egyet értsen, de tőle függjön is. Ez tartalma a levélnek, melynek papírja oly szakadozott, hogy teljes szövegét összeállítani már lehetetlen.)

Melléklet:

Nos *FRANCISCUS Dei gratia Princeps RÁKÓCZY* de Fölső-Vadász, Comes de Sáros, Dux Munkácsiensis et Makovicziensis, Dominus Perpetuus de Sáros-Patak, Tokaj, Regécz, Ecsed, Somlyó, Lednicze, Szerencs, Ónod, etc. Universis et singulis Nationis Rascianae Supremis et Vice-Officialibus, caeterisque cujuscunque gradus, honoris et conditionis Nationis ejusdem hominibus, praesentium Notitiam habituris, fidelitatem, gratiamque Nostram amplecti volentibus, salutem et gratiae Nostrae Principalis propensionem. A midőn sok ízben kibocsátott pátenseink az egész rácz nemzet előtt nyilván lévén, azokból megértették: minémű igazságos igyekezettel kívánjuk a magyar haza szabadságának helyreállításának munkájával együtt az egész rácz nemzet szabadságának is (melly az német erőszakos birodalma által elrontatván, eltapodtatott) munkáját öszvekötni s együtt is régi kívánatos boldog állapotjára visszahozni s helybenállítani, sokan az rácz nemzet közül nemcsak hűségünkre állani készek voltak: hanem egyszersmind több magyar hadaink közzé a rendes fizetésért állottanak, szívesen is ez ügynek elősegéllésében fegyverekkel szolgálnak.**)

És jóllehet a Dunán túl, Dunán innen, már is Tisza-közin lévő

*) Hajdú-ezer gyűjtése a Tisza-Duna között.

**) Ilyenek voltak pl. az egrí ráczok és a Draguly Farkas oláh ezredes erdélyi ezredében szolgáló kurucz rácz századok.

rácز nemzet is akarván ez közügynek elősegállításában való melioratióját jelentgetni, már régtől fogva ellenünk s hadaink ellen való ellenségeskedésétől megszűnt: mindazonáltal, mivel most vagyon ideje, hogy nemcsak ellenségeskedését szüntesse meg, sőt az több rácز nemzetnek dicsőreos példájára, hűségünkre magokat valósággal ajánlván, a kiknek fizetésért az hadakozásra vagyon kedvek, álljanak szolgálatunkra, hadaink között szolgáljanak; a kik pedig magok helyekben gazdaszkodni kívánnak, protectiónk alatt magok helyekben maradjanak, melly végre is magok követjeket három hét alatt ide Egerben küldjék Hozzánk. Különben, minthogy valóságos és nemcsak olly kétséges kimeneteli resolutióját s maga alkalmasztatását akarjuk az egész rácز nemzetnek szemlélni: ha három hetek alatt magok követjeket Hozzánk, valóságos hűségeknek megbizonyítására nem küldik, — a minthogy a végre jöttünk erre az földre, hogy ha továbbra is az rácز nemzet valóságos hűségre magát nem ajánlja, — feles hadaink által tűzzel, vassal, fegyverrel magokat, feleségeket s gyermekeket arról az földről végképpen elpusztítsuk. Az egész rácز nemzet azért ezen utolsó intésünket gondolja meg és maga követjeit mai naptól fogva három hetek alatt küldje Hozzánk, insinuálván azon követek magokat Tekéntetes Nemzetes *Bottyán János* Generális-Főstrázsamesterünknél, ki is jó bátorsággal hozzánk kísérteti. Datum ex Civitate Episcopali Agriensi, die secunda Mensis Martij Anno Millesimo Septingentesimo Quinto.

F. P. Rákóczi m. p. P. H.

Joannes Pápai m. p.

(Egykorú másolat, pátens alakban; kívül: »*Ráczok hódoaltató Pátense.*«)

A fejedelem, id. gr. Barkóczy Ferencznek.

Illustrissime Dne Comes, etc. Salutem et felices rerum suarum successus. Kglmed levelét vettük; azon szólnoki hadakat Districtuális-Commissáriusunknak, hogy megmustrálja s exolválja, parancsoltunk.

Vagyon parancsolatja Tekintetes Nemzetes *Bottyán Já-*

nos Generális-Főstrázsamesterünknek, hogy keze alatt lévő hadakkal subsistáljon olly közhelyen, hogy az szükség úgy kívánván, budai s pesti ellenség excursiója ellen azon földnek succurrálhasson. — Mivel T. Nztes Szemere László Brigadérosunk és Korponay János Commissáriusunk kevés ideig házokhoz fordúlnak: az (solti) sánczban Nztes Vitézlő Jánosy Jánost, az commissáriusságban pedig Osala Sándort állíttatuk; parancsoltunk is megírtt Generálisunknak, hogy maga is odamenvén az solthi sánczhoz, állítsa be, és a míg azon új tisztek tisztekben beállanak, kevés ideig (valami confusio az had között is ne következék,) ott subsistáljon. Melly dispositionkat is Kglmed igyekezze effectuáltatni. Caeterum, — etc. — Ex Civitate Agriensi, dje 4. Mensis Martj Anno 1705.

F. P. Rákóczi m. p.

Joannes Pápai m. p.

Külczim: Illrmo Dno Comiti Francisco Barkóczy Seniori de Szala, etc. — Szólnok.

P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

123.

Bottyán tábornok a fejedelemnek.

Méltóságos Erdélyi Fejedelem!

Természet szerint jó Kegyelmes Uram!

Nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatosan vettem; valamint eddig mindenben kívántam Nagyságod kegyelmes parancsolatit tenni, — úgy ezután is mindenkor a tevő leszek.

Kegyelmes Uram, láttam én az ellenségnek több voltát: de mivel magam is bene-animatus voltam s velem lévő katonaságot és hajdúságot is jól animáltam, — kedvünk lévén, megegyezett akarattól mentünk rajtok; s bizony, meg is vertük volna Isten által: de az katonaság megfutamván, meg nem fordúlt, Borbély Balázsnak pedig én nem tudom micsoda ijedtséges constitutiója volt, — az faluig ő sem fordúlt meg; hogy teljességgel vétek nélkül lett volna, nem írhatom: mert engem azzal bízott, hogy ha csak ezer lovas léssen is, — mindjárt általvágja magát rajta az ő katonáival, kihez bízottam is, és a végre meghadtam volt, hogy hátunk megé menjen, mikor meg-

fordúl; de abban semmi sem tölt, mert ha az lett volna: im-
mote megtartottam volna az hajdúságot; mivel pedig már
öreg ember és elérte az második gyermekségét, — annak lehet
inkább vétékét tulajdonítani. Bizony, ha láthatná Kegyelmes
Uram Nagyságod, soha nem élt ő olyan disciplinában, mint
én tartom, — tud is félni! — Szabó Máté és Zsámboki Uram
hadai hét zászlóval háltak azon étszaka Szadán és Gödöllőn,
s reggel — az mint hallom, azon szadai, gödöllei emberek
referálják, — Herít*) felé nyomultak bé, noha én Szabó An-
drás Uramat tudósítottam volt: de minekünk bizony nem suc-
curráltak. Azután, midőn már az ellenség bément: Szabó
András Uram mondá, hogy Pest felé mentek ő Kegyelme is,
de semmit se láttak, — láthattak volna pedig, ha arra lettek
volna: mert az ellenségnek olyan ijedtsége volt, hogy mind
marhát s gabonát az úton, szekerekkel együtt hagyott el.

Alázatosan elküldöttem már listáját kezem alatt lévő
hadaknak Nagyságodhoz. Verebelyi János Urammal is két
zászló alatt talám ötvenig vagy hatvanig való katonaság érke-
zett, kiket is ide az szomszéd faluban szállítottam.

Sohul is ezen vármegyében, Kegyelmes Uram, annyi
széna nincsen, mint czeplédi és kőrösi pusztákon; úgy, hogy
bizony még az lovas hadak csak kaphatnak mind szénát, mind
szalmát az pusztákról, ha kijárnak fouterázsira. Elküldöttem
az szolgabíró után, hogy hozzám jöjjön és velle excurráljak,
nagyobb investigatiónak okáért.

Az budai, pesti ráczság, némettség készületit az estvétől
fogva kétszer hozák. Nagyságodat bő írásommal terhelni nem
akarván: secretárius Pápay (János) Uramnak ő Kegyelmének
írtam meg pro relatione bővebben, — ő Kegyelmetől méltóz-
tatik Nagyságod bőven megérteni. Ajánlván magamat Nagy-
ságod természeti kegyelmességében, és holtig maradok Nagy-
ságodnak, Kegyelmes Fejedelmeknek,

Kóka, 13. Martý 1705.

alázatos engedelmes híve s szolgája

(*Bottján János.*)

Külczim: Méltóságos Erdélyi Fejedelem Rákóczi Fe-

*) Heréd, Nógrád szélén. Hatvan közelében.

rencz Urunknak, nekem természet szerint való jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának, alázatosan. Agriae. P. H.

(Eredetije a budai kir. kamarai levéltárban, a Rákóczi-levéltár Munkáson maradt részének romjai között. Az aláírt név még, úgy látszik, a levél fölbontásakor leszakadt, — de rajta van Bottyán czímeres pecsétje, s titkárai: Kocsi Cserghő Bálint és Börölei, másként Berelyei Mihály Deák kezeírásait is jól ismervén, melyek egyikével ez a levél is iratott — semmi kétség, hogy Bottyán levele. Erre vall a kelet és tartalom is.)

124.

A fejedelem, id. gr. Barkóczy Ferencznek.

Illustrissime Comes, etc.

Salutem, etc. Kglmed levelét, Tekintetes *Bottyán János* Generális-Strázsamester Úri Hívünk accludált írásival együtt vévén, noha az gyakori sok hamis hírekre nézve azon ráczoknak a sólthi sáncz ellen való szándékjokat nem szintén hihetjük: tettünk mindazáltal olly rendelést, hogy az Pest elein lévő gyalogságnak egy része sietve alányomúljon. A mi a por és ólom leküldését illeti: igenis, jól cselekedte Kglmed annak transmissióját; de a mi a taraszkokat nézi, — egyet is azokból ki ne engedjen vinni, történhetvén csakhamar azoknak elveszthetése.

Kglmed, ha egészsége engedi, jőjjön ide hozzánk Egerben. Caeterum, etc.

Agriae, 26. Martý 1705.

F. P. Rákóczi m. p.

Külczim: Illrmo Comiti Dno Francisco Barkóczy de Szala Seniori, etc.

Szólnok.

P. H.

Cito, citius, citissime.

(Eredeti, gyűjteményemben. A levél befejezése felé igen elrongyolt.)

125.

»*Török András Uram Instructiója.*«

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nga parancsolatjából Tekintetes Nemzetes Török András Uramnak (Titulus *) Instructió.

*) Szendrei Török András, a fejedelem udvari vice-marsallja és jászok-kúnok vice-kapitánya volt.

Primo. Isten szent segítségéből öt jász zászlóalja katonával minden késedelem nélkül ő Kglme megindúljon és az ő Kglme mellé adjungáltatott franczia Brigadéros-Incsenérrel (*La Maire*) siessen az solthi sánczhoz. Az holott *Generális Bottyán János* Uram felől értekezhvén, mind ő Kglmétül s mind penig vele lévő más, már ezelőtt Egerből elküldött incsenértül (*Saint-Just*) értekezzék: Solthon alól holott intéztek hidunkra hídnak való helyet és sánczot? Mellyet ezen Brigadéros-Incsenérrel megtekintvén, *Bottyán János Generális Uram* ott prae-vie általköltözzék a Dunán; túl felől, ő Kglmének adattatott instructiója szerint, az mint ezen Incsenér fundálja és intézi, az Dunántúl való földnépével igen serényen és sietve, mentül-hamarébb említett Generális Uram fog erigálni sánczot. Innen pedig Török András Uraméknak az Incsenérek által hasonlóképpen való delineatiója szerint igen-igen hamar és serényen kell erigáltatni.

Secundo. Minthogy az ország szolgálatja azt kívánja, hogy mind az említett sánczok, s mind azok között csinálendő híd igen sietséggel elkészüljön: mind a három városokról s egész Pest vármegyéből, s még az Jászságból, Kúnságból, az földnépe megerőltetésével is annyi embereket hajtasson sereges katonákkal is, hogy minekelőtte az ellenségnek tudtára lenne, addig elkészüljön. E végre alól a solthi sánczon csináltatik az híd, hogy az fák és deszkák beneficio aquae hamarabb le szállíttassanak.

Tertio. Csajághi János Uramat az mellé rendeltetett hajdúsággal hagyja Commendánsnak az solthi sánczban, meghagyván ő Kglmének: in omnem occasionem serény vígyázással s emberkedéssel legyen. Jánossi János Kapitány Uramot maga seregei mellé küldje sietséggel.

Quarto. Az solthi sánczban csak annyi hajdút hagyjon Török András Uram, a mennyi az belső sáncz őltalmazására kívántatik, — a többit elvigye, hogy a híd két sánczát őltalmazhassák s munkáját segítsék is.

Quinto. Kapitány Szűcs János Uramnak ment parancsolatja, hogy a kecskeméti, körösi és czeplédi hadakkal olly készülettel legyen, hogy mind a munkások s az hídhoz kívántató matériák hordatásában és compelláltatásában, s mind — a

szükség úgy hozván — az ellenség ellen való operatiókban segítségül legyen; azért Török András Uram correspondáljon ő Kglmével.

Sexto. Cseplész János kis-kúnsági Kapitányt két zászlóalj kún katonákkal (ideértvén a Nagy Péter Kúnságból álló katonáit is) assignálja *Generális Bottyán János* Uram commendója alá; ki is általmenjen ő Kglmével az Dunán.

Septimo. Az melly marhát Kis-Kúnsághoz tartozó Lacsháza nevű faluból Kegyelmes Urunk parancsolatjából elhajtattott volt Cseplész Kapitány Uram: azon marha dolgát Török András Uram igazítsa el, oly formán, hogy teljességgel elérhetlenek se maradjanak, de az hadak számára egy részét elvegye ő Kglme.

Octavo. Az említett kis-kúnságiakat conscribáltassa ő Kglme és az viritim való felültetésre minden úton-módon compellálja. A vakmerő refractáriusokat fogassa és az egri tömlöczben küldje, jószágokat confiscálja.

Nono. Az Hatvanban lévő, hídhoz való requisitumokat ő Kglme levítesse, az mint már szekerek is limitáltattak hozzá.

Decimo. A halasiakat Kegyelmes Urunk visszaadta a kis-kúnságiaknak; ő Kglme harmincz katonára való hópénzt, élest és munkást limitáljon rájuk.

Undecimo. Minden dolgok folyamatjáról s accurrentiákról serio és úntalan Kegyelmes Urunkat ő Kglme tudósítsa.

Datum Fénsszaru, die 26. Martij Anno 1705.

(*Ráday Pál* udv. cancellár kezével irt fogalmazat vagy másolat, gyűjteményben. Mint az irályból látszik, az utasítás alkalmasint ő általa »*Ad Mandatum Suae Serenitatis Principalis*« adatott volt is ki, a fejedelmi biztosként — főként a jász-kún dolgokért — leküldött Török Andrásnak.)

126.

A fejedelem, id. gr. Barkóczy Ferencznek.

Illrme Comes, etc. Salutem, etc. Vévén az sálthi sáncz Commendánsának levelét, hogy az ellenség álgylövésekkel ostromolja ökö, — a honnan veszszük észre ollyatén szándékát, hogy az hajdúságot onnan elszélyesztvén, az sajkás ráczokat általküldhesse és az hídnak való fákat megégettesse s

azután ha módját látja, az sánczot is megpróbálja. Jóllehet tettünk olly dispositiókat, melyek által secundáltathatnak: mindazáltal orderünkkel küldöttük N. V. Görgey András és Gyulay János Híveinket, adván tudtára Kglmednek, hogy három taraszkot és (ha még nem küldött volna) port is golyóbi-sokkal sietséggel transmittáljon az sánczban, — a mint is a végre van parancsolatja N. V. Török András Kapitány Hívünknek, hogy az securitásról provideálhassanak. Caeterum, etc.

P. S. Három pattantyúst is küldjön Kglmed és a mennyi port elvihetnek magokkal s úgy golyókat is, és nevezet szerint tíz mázsa port, azzal együtt, a kit talán már elküldött volna.

Datum Agriae, 27. Marty circa 9-na vespertina, Anno 1705.

Ad officia parati:

F. P. Rákóczi, m. p.

Kívül: Barkóczynak, Szólnok.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

127.

A fejedelem, Barkóczynak.

I.

Illrme Comes, etc. Salutem, etc. Kglmed levelét vettük, melyből a Dunántúl való ráczoknak akaratját, mely által N. V. Hellebront János Kapitány Hívünket által kívánták, értettük. Mely miatt is méltán lehetne neheztelésünk Tek. Nztes *Bottyán János* Generális Hívünkre, hogy jóllehet a Dunántúl való általmenetelre expresse volt ordere: mégis olyat ír, hogy magunk inhibeáltuk volna attúl, hogy semmi portát által ne küldjön. *) Mellyhez képest Kglmednek intimáljuk, hogy noha újonnan is van ordere említett Generális-Strázsamesterünknek: mindazáltal általmenetelit Kglmed maga is sürgesse.

A mi pengig Hellebront János Kapitány Hívünk egyik seregének elvételét illeti, (mely is ennekelötte Szili György

*) Ha a fejedelem martius 2-iki levelének megjelölt pontját (melyről Rákóczi úgy látszik, megfeledezett) megtekintjük: Bottyánnak szó szerint *igaza vala*.)

Hívünk hadnagysága alatt vólt,) vagyon parancsolatja megírtt Generális-Strázsamester Hívünknek, hogy azon sereget adja vissza említett Kapitányunk directiója alá. Caeterum, etc.

Ex Civitate Agriensi, die 28. Martÿ 1705.

Ad officia parati:

F. P. Rákóczi, m. p.

Kivül: Barkóczy czíme, Szólnok.

II.

Illrme Comes, etc. Salutem, etc. Kglmed levelét vettük. Úgy kívánván azért a Nemes Ország szolgálatja: azon Szólnokban lévő, sajkára való három tarackot késedelem nélkül küldje Tek. Nzetes *Bottyán János* Generális-Főstrázsamesterünk kezéhez Kglmed. Caeterum, etc.

Ex Episc. Civitate Agriensi, dje 31. Martÿ Anno 1705

Ad officia parati:

F. P. Rákóczi, m. p.

Kivül: Barkóczy czíme, Szólnok.

(Fredetiek, ugyanott.)

128.

Bottyán tábornok: Kecskemét, Körös, Czegléd városoknak.

Az böcsületes kecskeméti, körösi és czeplédi Bírának ő Kegyelmeknek sietve adassék.

Ezen parancsolatomat vévén kecskeméti, körösi és czeplédi Bírák, parancsolom fejetekre 100. arany hírság alatt, hogy mivel mostan az Tiszántúl való hadak, mellyek Méltóságos Generális Károlyi Sándor Urammal az Dunántúl voltak, sokan általjöttek s szöktek az Dunán; azért valahol, akár mezőn, akár helységtekben tanáljátok, — ha tölem, vagy Károlyi Uramtól passussa nem lészen: fogjátok és rabságban tegyétek, mindaddig tartsátok, míg híremmé nem adjátok és parancsolatomat irántok nem veszitek. Különbet se cselekedjete. Datum Pataj, Die 2. Aprilis 1705.

Generális Bottyán János, m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708. kötet, 378. lap.)

Bottyán tábornok Szekeres István alezredesnek.

Par Literarum Magnifici Domini Generalis Joannis Bottyán,
ad Generosum Dominum Joannem (Stephanum) Szekeres ex-
aratarum.

Isten áldja Kegyelmedet Óbers-Lajdinant Uram!

Vévén ezen parancsolatomat, azonnal egy zászlóalja katonával mönjön el Kőrösre és Czeglédre, s hogyha azon helységek reájok vetett impositiót liszt abrak és vágók aránt nem praestálták, avagy halogatást tönnének, úgy az gyalogokat is ki nem állították: az bírakat fogassa meg, azonnal kocsira rakatván, hozassa el magával, s az alatt specificált élésnek fogyatkozás nélkül való praestálását éjjel-nappal sürgesse. Nemkülönben cselekedjék kecskeméthy bíróval is, Kegyelmednek serio parancsolom, — mivel itten feles hadak lévén, élés dolgából szükségben vannak; azonkívül az minemű hatvan akó bor van Kecskeméthyen: azt is parancsolja meg Kglmed, hozassák kecskeméthy bírák, úgy az mi abrakunkat is. Különben sem cselekedvén, éjjel-nappal mindezekkel siessen. — Ezzel Isten Kglmeddel. Költ Solthon, 2. Aprilis Anno 1705.

Kglmednek jóakarója:

Generális Bottyán János, m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702 — 1708. kötet.
378. lap.)

Kukländer cs. tábornok Bottyánnak.

Generális Uramnak ajánlom szolgálatomat és Istentől minden jót kívánom Kegyelmednek.

Csudálkozom rajta, hogy azt írja Kglmed, hogy János Diákért egy Feldbablt kívánta(-m) volna, holott maga és Kglmed jóll reflectálhatja magát, hogy mindenkor Leidenambdot vagyés Fendrichet kívántam érte; azért ha Kglmedhez való barátságtól nem véseltetném: nem annám érette, azon Feldbablért, a ki pedég csak egy Korporal. De kívánván tovább és ked-

veskednem véle: csak küldje fel Kglmed azon Feldbablt, hitemre és parolámra fogadván, azonnal kiadom érte azon János Diák nevű attyafiát; hogy pedég azt kívánom, hogy elébb Kglmed küldje fel: azeránt meg nem étél, mert egy Római Császárnak, tudom, nem kíván Kglmed praejudicálni, hogy képét viselvén, ény küldjem elsőben. Másik oka az: tudván azt és Kglmed, hogy étt helyben kell maradnom és engem mindenkor étt megtalálni, — viszont Kglmed pedég commendíroztaték éde-amoda. Hanem ezen két küldett német és rácz rabokért íme, más két kurucz rabot, úgy Váczy János és Marótti Pált, kik ha Kglmednek nem tetszenének: küldje vissza őket, ény és visszaküldem azon érettek étt maradott két rabot, visszabocsátom. E mellett marad még kilencz kurucz rabja Kglmednek itten: azokért és küldjen fel Kglmed az Feldbabetúl két német Knechtet vagyés szolgálakat és annyi ráczot hozzájuk adván, az kik azon actióban elfogattattanak: hitemre és parolámra írom, mingyákok (így) értek, azaz személyért személyt annyid adok.

Nem tudván egyéb új hérrel kedveskedni Kglmednek, hanem 30. elapsi mensis Kilitti nevű, Fehérvár táján levő fahunál megverte Heister Uram Károlit, hogy az hóttetek egy mérfélnyére hevernek, — E mellett azon négy ráczért kérem Kegyelmedet, az kiket Zólyomba küldett.

Ezek után éltessen Isten Kglmeded, és engedje hovahamarébb jó barátságban és jó egészségben láthassuk egymást! Esztergom, 3. Aprilis 1705.

Kegyelmednek

jóakaró barátja

F. F. à Kukländer, m. p.

P. S. Az feleségem ajálván Kglmednek böcsülettel szolgálátját, kedvessen veszé, hogy el nem feletkezők Kglmed róla; viszonyt ő és Kglmed feleségének mindenekbe kész kedveskedni és szolgálni. *) Mively pedég Kglmed barátságáért és az ő kéréséért bocsátottam enyhány kurucz rabot el: viszonyt ő és kéré Kglmedet, ha ketti (így) találkoznék, német rabot az ő kéréséért bocsáttassa Kglmed és énéké kezéhez küldeni.

*) Bottyán első neje ekkor Esztergomban betegen feküdt.

Külczim: Tekéntetes Bottyán János, Méltóságos Felső-Vadászé Rákóczy Ferencz Fejedelem egyik Generálissának, p. t. jóakaró régé barátamnak.

Kecskeméth. P. H.

(Eredeti levél, úgy látszik, az egész saját keze írása Kukländernek, a ki-
nek nincs is több levele a gr. *Károlyi-levéltárban* ennél az egynél. Egy más,
ifjabb, cs. alezredes és huszthi commendáns Kukländernek azonban 1717-
ből sok van.)

131.

A fejedelem utasítása Barkóczy számára.

Instructio

pro Illrmo Comite de Szala Francisco Barkóczy Seniore, etc.

Primo. Menjen alá ismét a Tisza-Duna közére s vegye
által a hadak kormányozását.

Secundo. Szüntelen portáztasson Pest felé.

Tertio. Károlyival correspondeáljon, s ha hadat kívánna
Kglmedtől, succurráljon.

Quarto. Pest alatt vígyázásra hagyván Ordódy György
Kapitány Hívünket, »fordúljon alá az solthi sánczhoz,« viz-
sgálja meg az ott lévő hajdúság számát, jó Commendánst ren-
deljen, s élésről gondoskodjék számokra, »csak annyi embert
hagyván benn a sánczban, a mely a helynek szűk volta miatt
mind elégséges legyen, mind penig subsistálhasson; és egy-
szersmind a más szükségéiről is a sáncznak: úgymint lövészer-
számokról s ahhoz tartozandó eszközökről provideáljon.«

Quinto. »Mivel penig az hídhoz való eszközök készen
lévén, egyedül csak annak általkötésétől függ az dolog, adat-
tatván már praevie Tek. *Bottyán János* Generális-Strázsames-
terünknek a Dunántúl való általmenetelre order: moderálja
és moderáltassa úgy a dolgot Kglmed, hogy ha az ellenség a
Dunán túlmaradt hadat (Károlyi hadtöredékeit) nem perse-
quálja, — sürgesse említett Generálisunkat elégséges gyalog-
sággal való általmenetelre; a ki is az hídnak készítettett hely-
nek ellenében sánczot ásatván, magát az ellenség ellen oltal-
mazhassa; holtott penig ebben impediáltatnék: ugyanazon
gyalogsággal vagy alól, vagy feljől lopja által magát a Dunán
és praevio modo a Dunaparton sánczot építvén, subsistáljon

mindaddig, míglen alkalmatossága lészen a híd elleniben való helyhez jóni; kit assequálván és a sánczot megkészítvén, hogy a hídnak conservatiója lehessen, igaz hazafiúi szeretetire kényszerítettvén, *ollyatén Generális Cavallérhoz illő vitézséggel* magát az ellenség operatiója ellen viselhesse. Ki iránt is szükséges provisiókat tétessen Kglmed.

Datum Agriae, die 4. Mensis Aprilis Anno Dni 1705.

F. P. Rákóczi, m. p. P. H.

Sigismundus Jánoky, m. p.

Paulus Ráday, m. p.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

132.

Bottyán, b. Károlyi Sándornak.

Ajánlom mindenkori kész szolgálatomat
Nagyságodnak.

Isten ő Szent Főlsége engedje ezen húsvéti szent napokat, több következőkkel együtt, öröndetesebb hírekkel érni, el is mulatni, — kívánom Nagyságodnak. — Itten eléggé éjjelnappal szorgosgatom az erősségnek elkészítését, a minthogy jó formában folynak az dolgok körülötte. Vas héával vagyok, az igen szükséges; kérem Nagyságodat, ottan szereztessen két mázsára valót, avagy többet is, Nagyságod — kérem — adja meg az árát és én azonnal Nagyságodnak megtérétem. Azonban, Szólnokban Barkóczi Uramnak, vagy Méltóságos Fejedelemnek írjon Nagyságod: bár csak öt ágyút küldjenek mentőhamarább.

Kecskeméti bírónak ne terheltelessék Nagyságod parancsolni: az ideküldött száz gyalog munkásnak küldjön kenyeret és élelét.

Ezek után kívánom, találja friss jó egészségben ezen levelem Nagyságodat.

Költ gömlői *) sánczban, die 10. Aprilis 1705.

Nagyságodnak

igaz jóakarója

Bottyán János, m. k.

*) Kömlőd Tolnában, Paks felett. Másként *Bottyánvára*.

U. i. Ma küldöttem portát Földvár alá és hetven hajdút Pécs felé élés hajtására.

Külczim: Méltóságos Gróff Károlyi Sándor Generális Uramnak ő Nagyságának böcsülettel irám.

P. H.

Kecskemét.

(Eredetije a gr. Károlyi-nemzetség levéltárában Pesten. Csak az aláírás sajtátkezű.)

133.

A fejedelem, id. gr. Barkóczy Ferencznek.

Illrme Comes, etc. Salutem, etc. Kglmed levelét kedvesen vettük. . . . Olly vigyázással tartsa az Halas táján levő hadakat, hogy, ha kívántatik, menten succurrálhassanak Szekeres István és Szabó Máthé Kapitányinknak, túl az Dunán való operatiókban. — Az sáncz (Bottyánvára) erectiójához az incsinér jól kezdett volna, ha Tek. Nztes *Bottyán János* Generális-Főstrázsamesterünk, (holott abban olly derekas experienciáját nem ítéljük lenni,) confusiót nem tett volna; melly miatt is esett, hogy az incsinér conturbálván magát, onnan eljött. Mindazáltal azon sáncznak rectificatiójára le fogjuk küldeni, Kglmed peuig jelentse meg említett Generális-Főstrázsamester Hívünknek: mivel a sáncz körül kívántató munka nem ő Kglmére bízott, hanem az incsinérre, — abban magát ne is elegyítse; az mint ebben vagyon bővebben is parancsolatja.

Az taraczkok iránt is tettünk olly dispositiót, hogy sem abban, sem golyóbis végett fogytatkozás ne essék; ha mindazáltal több kívántatik, Kglmed tudósítson felőle. Az hatvani vastaraczkokat, mivel csak sajkában valók voltak, jól cselekedte megirtt Generális-Főstrázsamesterünk, hogy elvitette; melly iránt hogy fogytatkozás ne legyen: Újvárból fog szállítatni taraczkokat Mlgos Generális Gróff Bereséni Miklós Uram ő Kglme.

Halasi lakosok panaszból értjük azonban: minemű sok károkat vallottak az odaszállított hadak miatt; kik hogy tovább is ottan ne excedáljanak és az szegénység azzal ereje

felett ne terheltessék: Kglmed mentülhamarább küldje által az többi után. Caeterum, etc.

Agriae, die 18. Aprilis Anno 1705.

F. P. Rákóczi, m. p.

Sigismundus Jánoky, m. p.

Kívül: Barkóczy czíme, Hatvan vel Kecskemét.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

134.

A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek.

Illrme Comes, etc. Salutem, etc. Midőn éppen az ellenség intercipiált leveleiből értvén, hogy az földvári sánczban lévő praesidiumot az ellenség változtatni és Samarjából bizonyos-számú gabonát az Dunán hajókon Esztergomig levitetni akarna, megírtam volna Mlgoş Gróff Bercesény Miklós úri kedves Atyánkfia Generálisunknak: ugyanakkor vettük Kglmed leve-lét, melly által tudósít, hogy már egész Budáig leérkeztek. És noha Kglmed írásából értjük: netalántán lovas had jött volna le, mindazáltal nagy alkalmatlanságára lévén az hajóknak, úgy is igen kevés számú népnek kellene lenni, s azért is inkább hiszszük, hogy gyalogság lévén: az földvári sáncznak erősíté-sére avagy változására megyen. Kihez képest kívántuk intí-málnunk Kglmednek: légyen szorgalmatos vígyázással, és észrevévén azon hajóknak lemenetelét, kísértesse elegendő haddal, és ha szükségesnek látja, maga is Kglmed lefordúl-ván, olly alkalmatos helyen vonattasson taraszkokat, hogy az ellenségnek kárt tétethessen, megírván Tek. *Bottján János* Generális Hívünknek is ezen dolgot, hogy mind az solthi sánczban vígyázással legyenek, mind pedig az hidat mególtal-mazhassák. Kire Isten segítse is Kglmeteket!

Datum Agriae, die 24. Aprilis 1705. Benevoli:

F. P. Rákóczi, m. p.

P. S. Vígyáztasson arra is Kglmed, hogy az midőn az változás alkalmatlanságával fel találná magát vonattatni az földvári praesidium, ártasson nekik Kglmed.

Kívül: Barkóczy czíme, hely megjelölés nélkül.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

A fejedelem, gr. Barkóczynak.

Illrme Comes, etc. Saludem, etc. Kglmed leveléből értjük a budai németnek és rácznak kimenetelit; melyet is nem kétl-jük, tovább is fog serio investigálni Kglmed és bennünket hovahamarébb tudósítani. Irtunk Mlgos Generális Gróff Ber-csényi Miklós Úrnak, hogy Esztergom eleiről azon Sámboki két seregét bocsássa alá, és hogy az esztergomi hadnak cse-lédjek iránt is legyen provisió; *) nem kétljük, fogja ő Kglme intimatióinkat effectuálni.

Caeterum, etc.

F. P. Rákóczi, m. p.

Agriae, 29. Aprilis 1705.

Sigismundus Jánoky, m. p.

Joannes Pápai, m. p.

Kivül: Barkóczy czíme, Hatvan.

(Eredeti, ugyanott.)

Bottyán tábornok ordere a Tisza-Duna közti hadakra.

Kegyelmes Urunk ő Nga minden rendbéli hadi tisztei-nek és vitézlő rendeknek, valakik Kecskemét, Kőrös és Pest elein akárhol lesznek, mindenféle nemzetből állóknak ezen or-derem által serio parancsoltatik:

Látván, vévén, vagy hírét hallván ezen orderemnek, mindgyárt, minden késedelem nélkül erre Pataj és Imsós felé éjjel s nappal siessenek jőni, — úgy kívánván most igen szo-rossan Hazánk és Kegyelmes Urunk szolgálatja. Melyet siket-ségre ne véljenek, hogy Hazánknak kárát magok fogyatkozá-sából ne okozhassák.

Sietve, Imsós, die 13. Mensis Maÿ Anno 1705.

Generális Bottyán János, m. k. P. H.

(Egykorú másolat sz. kir. Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708. évi kötet, 402. l.)

*) Zsámboky ezere ugyanis nagy részben esztergomi katonákból állott. Hat századdal maga az ezredes lent volt Bottyán tbk. mellett; 1705. ápril 24-kén Duna-Patajról írt a Fejedelemnek, mire következett a jelen resolutio.

Bottyán rendelete a három városra.

Kecskeméti, kőrösi és czeplédi Bírák Uraimék vévén ezen levelemet: azonnal, se órát, se napot nem mulatván, sánczot ásni küldjön Kgltek Kecskemétről száz embert, Kőrösről hatvan embert, Czeplédről húsz embert. Azok pedig elegendő élést hozzanak magokkal egy egész hétre; hites és igaz embereket rendeljen Kgltek melléjük, — máskint kéntelen lészek száz katonát küldeni Kgltekhez kemény executióra. Különben se cselekedjék Kgltek. Datum Bottyán-vára, Die 15. Máj 1705.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki kötet, 403. lap.)

Vay Ádám udvari marsall, a fejedelemnek.

Imsósi sánczból, 17. Máj 1705.

Kegyelmes Uram!

Tegnap dél tájban ideérkeztem, lábaim fájdalma miatt fel nem mehettam eddig a várban: de az dolgokat s híreket investigálván, hamarjában az mit észrevettem, azokról alázatosan tudósítom.

Bizonyos emberek érkeztek, kik bizonyosan referálják: Simontornyára ment rícz s labancz s német több ezernél, kik háromszáz szekeret éléssel megrakván, tegnapelőtt még helyben voltak; sok emberséges emberektől s magától *Bottyán* Uramtól értekeztem, hova céloznak? Ők közönségessen referálják: Székes-Fejérvár felé, s onnan Budára; — probabile, az ott való szükséghez képest, de én Földvárról is gondolkozom: mert onnan mind kiszökött — kik naponként szöknék — németektől s mind máshonnan tudjuk, csak harmadnapi élések is alig van, s fájok egy csep sincs. Arra nézve az Buday Uram hadát azonnal kezdtem költöztetni, ismét pro supplemento válogatott két egész jász (jász sereget) rendeltem, míg

az többi érkezik, — még az Dunántúl valók, Majos és Deák Ferencz Uraimék sem érkezték el; de egész étszaka is különösen, csak egy komp lévén, ma estig is költezesek megtart. Ezek általmenvén, Szabó Máté, Hellepront, Zsámboki s *maga Bottyán Uram* hadával alkalmas lovast tésznek. De igen sollicitus vagyok: kivel küldjem? Bottyán Uram maga akarna menni, más nincsen, az Dunántúl valókkal maradván Kisfaludi (György) Uram. Balogh Ádám Uraimék s némely tisztek alkalmasint contentusok Bottyán Urammal, s kívánják: hadd menjen el (velők), — nagyobb részre az Dunáninnen valók vélle nem contentusok; ha ugyan nem érkezik Kisfaludi Uram: kéntelen leszek elbocsátanom.

Alázatossan írhatom magam iránt, Kegyelmes Uram, olyan submissióval vagyom hozzám (Bottyán), — bizony egy köz Kapitánytól nem várhatnék többet; sponte kíván tőlem minden dispositiót s parolát. Arra nézve szomorítani Nagyságod méltóságos levelével nem kívánom, — hacsak okot nem ad reá. Alkalmas szép szóval való praedicatiót tettem, s mindenre offerálja magát. Bizony, csak tudnának vélle bánni, s néha szenvedni is, — nem volna haszontalan szolgál!... *Igaz, néha indiscrete kemény: de néha bizony okot is adnak reá neki!* Mikor ezt írom, épen érkezik ő Kegyelme; portája érkezett Lovas-Berénybűl, referálja bizonyossan: Komáromnál harmadnapja általköltözött az német; jövetele s intentiója melyre lészen? annál jobban vigyáztatok, s tudom, eddig Méltóságos Generális Uram (Bercsényi) Nagyságodnak tudtára adta.

Ráczkövibűl ma érkezett egy jó emberem; Budán lévő jó emberem izente: nem régen nagy seditió volt Budán, az militia az tisztekre, az tisztek egymásra támadtak nagy szükség miatt, — talám azokat compescálni vagy pedig prófontolni jű, ha jű, vagy az víz öntötte ki Csallóközébűl.

Bottyán Uram conceptusa szerint nem kell már több lovas had oda-által, csak gyalog; igen fél az kenyérbeli fogyatkozástól. Igaz dolog, nyomorúlt dispositiók voltak eddig. — én bizony nem csudálom, ha haragszik az Commissáriusokra. Alázatossan javallanám, Kegyelmes Uram: Szent-Iványi Raphaél Uramat ezen sánczokban pro Supremo (Commis-

sario) állítanók, mivel resolválta magát : vármegyében nem szolgál; reá is írt Hont vármegye: tartsa dolgát, mert más-ként reguláltatták az vármegyéket.

Az búzának vecturája sokban esik, eddig itt pedig..... (kiszakadt szó helye) nem találni, igen szegény vetések vadnak ezeken az városokon. Valljon, Kegyelmes Uram, nem jó volna-e az három várost abbahagyni? csak magokra vígyázzanak, mint eddig Szűcs János Uram alatt, s hordanák ingyen az búzát. Várom kegyelmes parancsolatját; még függőben vagyok véllek. Nem ítélném károsnak azt is, Kegyelmes Uram, ha az Commissáriusság minden magazínhoz tíz-tíz béres-szekeret tartana, — méltó ez is consideratióra; az ökörben kárt nem vallanánk: igen drágódik ezen az földön az ökör, 38 és 40 talléron — tudom — adták az kecskemétiek.

Itt az munkás kevés, lassan mégyen az épület. Somodi Péter Commissárius pénze elfogyott, Szabó Máté és Hellepront hadának nem fizethet, — az velem lévő pénzből most fizetek. Majos és Deák Ferencz Uraimék hadainak is, — elérkezvén, — innen kell fizetnem. Már az tatároknak s törököknek megfizettettem. Épületre s egyéb szükségre mi marad? Nagyságod méltóztassék considerálni s succurrálni.

Az budai malmok és kompok ellopását magára vállalja Bottyán Uram: csak az sajkái készüljenek; vasat kíván sokat, — alázatosan kérem Nagyságodat, méltóztassék küldetni, talám már érkeztek vélle.

Mennyi gyalogság légyen már itt: ím alázatosan extractusban (nincs itt) megküldöttem; még Pest eleiről várok öt zászlót, ha azok is el nem szöktek, mint Bereg és Heves vármegye hajdúi, — kívül méltóztassék Nagyságodnak kegyelmessen parancsolni.

Ha megfizetek Deák Ferencz Uram hadának: talám csak vissza kell bocsátani Pest eleire, Cseplész Jánost pedig az Duna mellé, mert ha ő távozik: oda lesz Szent-Miklós s több Duna-mellyéki faluk.

Bottyán Uram emberei egynehány ezer hajdúval s katonával bíztatják hogy szaporodnak, ha csak kevésé subsistálhatnak is túl.

Kapáink is kevesek vadnak; nem tudom, Szathmári János Uram *) mit gondol?

Ráczkövi emberem az császár (I. Leopold) halálát is referálja, — Budán beszéllek.

Ajánlván magamat fejedelmi kegyelmességében, kívánom: az én Istenem dolgainak kívánt jó végeivel Nagyságotat örvendeztesse, és maradok

Fejedelmi Méltóságának

alázatos, holtig való szolgája

Vaj Ádám m. k.

P. S. Az hídnak még, az sebessén, mintegy harmada híjja; negyednap alatt elkészül.

Kívánván, Kegyelmes Uram, minden dolgoknak helyesen végére mennem, informáltattam magamat: Dunántúl való főrendek között micsoda gradus vagyon s competentia lehet? végire mentem; magok között elébbi hadi tisztet autoritását Domonkos Ferencz Uramnál nem tartanak, és (ennek) betegsége miatt praeficiáltatott Kisfaludi György Uram; már mit csináljunk az kettő között? álljon Nagyságod kegyelmességében. Ha ugyan, Kegyelmes Uram, Eszterhás Dániel Uram megyen vélek által: beteges ember lévén az Úr, jó volna egyenessen mellé adjungálni (Domonkost); nagy experientiájú embernek tartják, **) Károlyi Uram is Brigadéros-formában szolgáltatott vélle. Magátul ugyan egyéb kedvetlenségét nem értettem, hanem azt szégyenli: minap az melly kegyelmességét mutatta Egerben Nagyságod, — hópénzében tudta Somodi Commissarius Uram, noha olly notatus: Dunántúl már egy holttestet megnyúztak képében, — most is Győrött tartják az bűrit.

(Egészen Vaj Ádám saját kezével írott eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, Vörösvártt. A fejedelem számára szokásos lapszéli figyelmeztető kivonatokat *Beniczky Gáspár* udv. belső titkár készíté.)

*) A vasban dús Gömör vármegyei fiscalis jószágok praefectura, a ki a Bottyánvári sánczok munkájához szükséges vaseszközök szállításával vala megbízva.

**) Csobánczi, vázsónykői, palotai kapitány volt már a török időkben.

139.

Rákóczi válaszából Vetéssyhez.

Eger, 27-ik Máj 1705.

Vettük Kgl'de dato Bruxelles, 20. Februarii írtt levelét Itt Istennek jóvoltából az ország ügye jó folyamatban van; mert minekutánna az Vágon túl való városokból (Modor, Bazin, Szent-György) az ellenség gyalázatos capitulatio mellett kiment, az Fejérhegy-mellyéki parasztság rajtok ütven: minthogy a capitulatio ellen titkosan fegyvert is vittek magokkal, nyolczszázig valót benne levágott, és ezóltátúl fogva az Dunán innét való földet szabadossan bírjuk, — sőt annakfelette az Dunán hidat kötvén által s erős sánczokat csináltatván, az hadakozást transferálni resolváltuk; a mint is Gróff Eszterházy Dániel Generálisunkat általküldvén, reménlünk naponként minden jó operatiókot, annyival is inkább, hogy az császár halálával az ellenség dolgainak progressussit kisscbbnek lenni ezután általláthatjuk. *Ez napokban Bottyán János Generálisunk az ellenséget, a ki Budára élést akart vinni, Dunántúl megütvén, az egész élést elnyerte, háromszázig valót vágott és nyolczvan rabot hozott, — etc.*

(Eredeti fogalmazata Vörösvártrt.)

140.

Vay Ádám a fejedelemnek.

(Eleje hiányzik.)

.
 értenem, mert búcsúznak, ha fizetéseken feljül vágójok nem fog járni.

Teleki Mihály Uram levelét vettem Kegyelmes Uram, kéredzik udvarhoz: oly dolgokról kíván relatiót tenni, kit pennára nem bízhat, — ezt is alázatossan jelentem Nagyságodnak.

20. Máj írott kegyelmes levelében méltóztatik kegyelmessen parancsolni, hogy Szent-Iványi Raphaél Uramnál Csajághi (János) Uramnak nagyobb experientiája van, — azért

praeficiáltassék az sánczban; nem érthetem, Kegyelmes Uram: in militaribus, vel in Commissariatu? Én Szent-Iványi Uramat az három sánczban commendáltam pro Summo-Commissario et Judice Bellico, csak Bottyán Uram itt nem létében substituáltam volt az felső sánczban Szent-Iványi Uramat. Csajághi Uram nem is acceptálná az Commissariatusságot, akar militaris ember lenni, másként is, — úgy látom, — familiájára nézve az Dunántúl igen observálják Csajághit. Örömet ezek iránt is alkalmaztatnám magamat, csak vehessem kegyelmes tetszését s parancsolatját.

Ajánlom tovább magamat fejedelmi kegyelmességében: kívánom, alázatos levelem tanálja szerencsés órában s jó egészségben.

Imsósi sáncz, 29. Maÿ 1705.

Nagyságod Fejedelmi Múltóságának

alázatos igaz szolgája

Vaj Ádám m. k.

E levéltöredék szélein még a következő, némileg az elveszett rész tartalmára is világot vető kivonati jegyzetek olvashatók az előterjesztő udvari titkártól:

»17. *) *Az tatároknak s törököknek kell-e húst adatni? búcsúzni akarnak, ha fizetéseken kívül vágójok nem lészen.* « *A fejedelem e pontra nézve oda jegyzé:* »Ha bőven van; de rossz példa; menjenek!« Ismét:

»18. Teleki Uram oly dolgokról kíván relatiót tenni, mellyeket pennára nem bízhat; kéredzik Nagyságod méltóságos udvarához.« Fejedelmi resolutio nincs. Tovább:

»19. 20. Maÿ költ Nagyságod kegyelmes parancsolatjából érti, hogy Szent-Iványi Raphaël Uramnál Csajághi Uramnak nagyobb experientiája lévén, praeficiáltassék az sánczban; de nem értheti: in militaribus-é, vagy in Commissariatu?« stb. *Rákóczi megjegyzése e pontra:* »Nem hadnak; Csajági a sáncz oltalmára.«

(Sajátkezüleg írt eredeti levél a R.-A.-E.-levéltárban, Vörösvártt.)

*) E szám, mely a levél extrahált pontjainak számát jelöli, gyaníttatja, hogy annak sokkal tetemesebb része az a mi elveszett vagy még lappang.

Sándor Menyhárt, gr. Koháry Istvánnak.

Nem rég portára küldvén itt való Méltóságos Generális és Commendáns Uram (Kukländer) hetvenöt katonámat át az Dunán, holott visszatértek volna: hat zászlóalja kurucz*) készen várván lesben, kiken is át kölletett magokat verniek, — huszonhatan veszték el; kik közül Győry Kapitány és Madary Hadnagy Uraimék húsz közkatonával Újvárbán raboskodnak, az többiket levágták. Ezen szerencsétlen casus után ki talált menni Kis András Kapitány Uram is Marótra, — ott nyomták meg bizonyos talpasok; de bizonyossan nem tudhatom: ha szántszándékkal-e elfogattatta magát, vagy nem? Kiről semmi bizonyos hírt nem kaphatok: ha raboskodik-e? vagyis kuruczczá lett?

Ittem, most hogy *Bottyán János Buda alá csapott volna***) és mifelénk közelgetett volna: megúnván az koplálást, huszonötön katonáim közül hozzája állottak, és sok ki az táborra, ki más végházban vették magokat. Kiről eleget írtam az Főlséges Hadakozó Tanácsnak: de egyebet nem obtineálhattam az egy biztató szónál, kivel az szegínleginnék hasa meg nem tölt s így igen kevesen vagyunk. Agárdy Kapitány Uram itt tengődik ugyan még, — de ő Kglmében sem vagyok bizonyos. Az gyalogság pedig két sajkás-compagniakából áll: mert az ketteit e télen, postirungban lévén, *Bottyán János egy templomban szorítván négyezred magával, kik is sokára megadván magokat, magához esküdtette, és már ellenünk hadakoznak*; s így mezőre való egy sincsen a ki elmeessen.

Épen most érkezett tatai Commendáns Uram levele, melyben írja, hogy tegnap 9 órakor estve kilencz zászlóval Bezerédy kimutatta magát és odavaló katonáknak 50. lovokat kapták el. E mellett, valami török- és tatárság is***) ott a tá-

*) Csak *kettő* szokott ott őrt állani, nem hat.

**) Buda ráczvárosát s a Tabánt bevén, feldulatta, 800 ráczot kardra hányatott, — úgy fordult aztán Esztergom felé.

***) A b. Andrásy Miklósféle török-tatár csapat.

ján látszott volna: elhiszem inkább, hogy kozákok vagyis oláhok voltak; kiket Isten már idehozván Mlgos Kliklispergh (Glöckelsberg) Generális Uramot is, tudom, megzaboláz és meggátolja feljöveteleket. — Ezzel, etc.

Strigonÿ, 6. Junÿ 1705.

Exciádnak

alázatos köteles szolgája

Sándor Menyhárt m. k.

Kívül: Koháry czímzete, Viennae.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

142.

Gr. Eszterházy Dániel a fejedelemelek.

Datum ex Castris ad Földvár positis,
dje 6. Junÿ Anno 1705.

Nagy Méltóságú Fejedelem!

Nekem Kegyelmes Uram!

Hogy eddig alázatos levelemmel nem udvaroltam Ngodnak, oka, hogy bizonyossat írjak, mellyet elkövetnem nem lehetett, míglen valóságosan experiáltam volna. Tegnapelőtt azért mind Udvari Kapitány (Vay Ádám) Uram javallásából s mind peniglen *Generális Botthyán János* Uram ő Kglmek únszolásából Földvart megszállottam, a lovas hadakat két felé: egy részét, kivel magam vagyok, alól, a sexárdi, simontornyai kelők iránt, a más részét peniglen följül, *Generális Botthyán* Urammal Buda és Fejérvár felől a Dunapartig gyalogságnak egy részével, és ugyanazon gyalogságnak nagyobb részét a Duna szigetjére följül rendelvén, ezen okokra nézve: Hogy innend alól az mint magam vagyok, az alsó tó mellett, vígyázásban lehessenek, ha mi ellenség vagy Simontornyárúl, vagy sexárdi passuson a Duna és Dráva közül valamelly erő érkez-nék is; *Botthyán* Uram peniglen, ha Buda vagy Fejérvár fe-lől ha vizen és szárazon nyomúlna, hogy azoknak obstálhas-son; mindketten peniglen egyikünk a másikának succurrálhat. A Duna szigetjére küldetett hajdúság peniglen a sajkas ellen-ségnek vígyázására rendeltetett.

Minekelőtto azért az imsódi sáncztúl megindúltam

vólna: praemittáltattanak hat sajkán az szegedi és más válogatott hajdúságbeliek a sóti sáncz mellett a Duna szigetjének felső részére; kik is a midőn helyben érkeztenek vólna: szintég akkoron akara elindulni Budára hat sajka rácz, a kik ugyanonnénd följül Budáról jöttek vala holmi pálinkával, dohánynyal és más egyéb élléssel ide Földvára. Kiknek visszatérésekben eleiben állván az mi sajkáink a Duna szigetjének felső részén, kemény harczot tettek egymással, majd másfél óráig szokott kemény álgylövések alatt; de Istennek neve dícsértessék, a mieinknek kevés károkkal: öt megsebesedettel és egy meghólttal, a ráczságnak peniglen számossan való elveszésével lett meg, — a minthogy tegnapelőtt, idejövetelemkor temettettenek is felessen. Az sajkáik visszaverettétvén, ideresztettenek, a minthogy most is minden készület nélkül az part alatt levegnek, magok az sánczban beszorúlván. Ugyanazon estve az álgylúknak és egyéb munitióknak helyt nézésére bemene vala *Bottyán Uram* háromszáz gyaloggal és ennyihán lovassal szintég az barátok residentiájának ellenében, az szőlőhegynek orrában; kikre is igen kemény lövéseket tévén az ellenség, — mégis Isten jóvoltából semmi károk nem csett, se meg nem sebesedett, békével kijöttek. — Tegnap napon újlag némely gyalogsággal és ennihány lovassal bement vala *Bottyán Uram* az árkoláson belől, az tornyon kívül épített sáncznak megvizsgálására, a hol is kemény, sokáig tartó lövöldözések estenek mindkét részről, mind álgylúból, mind apró puskákból; de ott is, Istennek legyen hála, semmi kárt nem vallottunk, hanem egy németünknek a kis újját sértette meg egy golyóbis, és azon actióban az ellenség közül négy mindjárt clesett, de mennyi sebesedett? azt nem tudhatom, hanem egy strázsamester — kit is megajándékozáék — az álgylú mellett levő pattyantúsát az ellenségnek az álgylú mellé szörnyű halált löttö. Az sajkás pattyantúsa is tegnapelőtt egy hasonlóképen elveszett. Ezek után a mieink szerencsésen kijöttek; az ellenség peniglen tegnap napon mind az felső sánczban hordozóskodott. A rácz egy fal mellé a Duna felől csoportozott, a lovát, marhát a sáncz oldalában legelteti. Még is tegnapelőtt hozának az gyalog németek közül egy rabot, ki is kemény examen után fateálta, hogy a gyalogja a németnek nem több három compá-

niánál, minden compániája ötven személyből álló, a lovassa pedig hetvenből, commandírozottból. A beszorúlt ráczságnak pedig bizonyos számát nem tudhatom.

(A levél többi része elveszett.)

(Eredeti, gyűjteményemben.)

143.

Földvár körül való dolgokról írt Novella.

Anno 1705. Die 7-ma Junij. A lovas német délután circiter két óra tájba, maga mellé vevén vagy negyven gyalog ráczot, a kapu eleibe kijöttek mintegy négyszáz lépésnyire, és két truppbba állván s az gyalogja az árkokba és halmocskák mellé recipiálván magokat, egy ideig kemény puskázást tettek a vélek ellenkező katonaság ellen; de végtére minden tartózkodás nélkül rajtok menvén a vitézlő rend: nagy szaladásra ejtették az ellenséget, és a külső kapun behajtván őket, egész a sáncznak felvonó-kapujáig mind hátokon puskáztak, és azon is behajtván, bérekesztettek és a két kapu között majd egy óráig rettenetes puskázást s lövéseket töltenek mindkét részről egymás ellen; mindazonáltal Isten kegyelméből két hadnagyunknál és egy szegénylegénynél több nem sebesedett, — azok sem halálosan, és egy hadnagynak a lóva esett el. A németek közül pedig feles sebesek esvén és két ló is: többé ki nem mertenek jöni, s kisebbségére, a sáncz kapuja előtt való strázsaházat megégetvén, a mellette lévő szakállost is kihozták katonáink, — és azzal visszatértenek.

Item — 7-ma Die praesentis. A munióik a Duna szigetjének felső részein általköltöztenek, hálá Istennek, szerencsésen.

Die 8-va praesentis. Bezerédi (Imre) Uram megérkezvén maga portájával, tölt ily reportumot, hogy Tata várossába voltanak és némely rabokat *) Uram katonái közül kiszabadítottanak, és onnan mentenek szintén a komáromi rév eleibe, az hová azelőtt való napokon két standár német általköltözött vala, — de hírekkel esvén, hogy Tatába volt a porta: minden tartózkodás nélkül visszamentenek.

*) A név kiszakadt.

Die 9-na praesentis, circa horam octavam matutinam, elkészítvén jól a munitiókat, fasínákat és más egyéb requisitumokat: *Bottyán János Generális Uram* a gyalogsággal megindult és nagyobb részivel a hajdúságnak, a váron alól való tó mellett elvivén, az vár háta megé került, — az honnant az hegy alatt annyira bévitte az hadakat, hogy apró puskákkal egymást penetrálhatják; az munitióval pedig ugyan az hegy alatt, a megirt tó szélén egy árok mellett megállapodván és a lövéshez kezdvén, — próbáért csakhamar oly operatiót vitt véghez, hogy a sánczon kívül tett két rendbéli árkolásokból csakhamar kilövettenek a németek; mellyeket is az hajdúság mindjárt occupálván, egészen bépuskázták a németet a sánczba, minekutánna a munitiót mindjárt közelébb vitték, azon árkok mellé, — a honnét egész nap tartott számtalan sok és kemény lövéseket tettenek a sáncz ellen, nemkülömben a német is a mieink ellen, — szüntelen egymással, mind öreggel (lövőszerszámmal) mind apróval, de kiváltképpen öreggel. Mindazonáltal Isten kegyelméből egy hajdúnknál több el nem esett, és egy pattyantús (így) sebesedett meg, — a németnek pedig egy ágyúját ellőtték és egy dragonost lovastúl.

Ex Castris ad Földvár positis, Die 10. Junij Anno. 1705.

(Eredeti fogalmazat, egy ív, in folio, Budán a kir. kamarai levéltár lým-busában. Igen szakadozott.)

144.

Gr. Eszterházy Dániel a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nagy Kegyelmes Uram!

Ngodnak tegnapelőtti levelemmel alázatosan udvarolván, az ideig történt operatióinkat detegáltam vala; az időtől fogva végben ment actiókat pedig nagy alázatossággal ekképpen írhatom meg. Méltóságos Fő-Generális Gróf Bercsényi Miklós Uram levelét vettem tartozó kötelességgel; való dolog az, az ő Nga írásának tenora szerint együnnen s másunnan öszvehánt hadak is vadnak ezen ellenséggel (Glöckelsberg), mindazonáltal a mellett tanúlt, reguláris népe is vagyon, úgyannyira: szerencse, ha meg nem egyenlődhetnek hadaink szá-

mával, mivel a mely segítségünk érkezett is: zászlóknak száma meglévén, fogyatkozása van a vitézlő rend számának. A mi hadaink Kegyelmes Uram, kiváltképpen a gyalogság, szörnyen confundálta magát, reméntelen bátortalanságban esvén *Generális Bottyán Uram megsebesedésével*; kiket is szép szóval és ajándékkal nehezen lehetne reducálnom. A várat (Bottyán-várat) igen bombardérozzák; az ellenség penig annyivalinkább megerősödött, hogy elmúlt étszaka és mái napon az vízen lévő gyalog, sajkács erő magát az ellenséggel conjungálta; kik is tudom, Kegyelmes Uram, az vár, sáncz és híd ellen minden ellenséges útat s módokat elkövetni készséggel vadnak. Én mindezekben Kegyelmes Uram, hazafiúsági teljes készséggel s indulattal lévén, minden részről ellenség igyekezetit antevertálni kívánom, szükséges dispositiókat is tettem. Az ellenség sajkácsa 19, öreg hajója 8, apró hajója vagy ladikja ugyan 8, mellyekben német és rácz had vagyon bérakódva; mindenünnen a praesidiumokból maga hadviselő népeit öszveszedte, faltörő ágyúit, két nap és étszaka kemény ostromokat tészen, — mink is utolsó vértünk csepje kifolyásáig oltalmazni az erősséget s édes Hazánkat készek vagyunk. Ezzel Ngod kegyelmességében ajánlván magamat, maradok Ngodnak

Ordasi táborban, die 21. Juny 1705.

legkisebbik alázasatos szolgája

Esterhás Dániel m. k.

Külczim: Az Nagy Méltóságú Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz nagy Kegyelmes Urunknak ő Ngának alázasatosan írák. — Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

145.

Csajághy János ezredes, a fejedelenhez.

Méltóságos Fejedelem, jó Kegyelmes Uram!

Nagyságotat akartam alázasatosan tudósítani az ittvaló állapotokról. — Általjövén az mi hadunk az Dunán, sokunknak intentiója és akarátja ellen, ellenség utánnok jött, az felső sánczot pénteken mindjárt formaliter obsideálta, tegnap pedig az batteriáit felcsinálván azon ellenben felül lévő hegyre,

mindjárt keményen löni és bombázni kezdette a felsőt; kiben is többire mind carcassát hány, de ugyan ott tegnap kárt nem tett az mieinkben, hanem ma talán vagy két három hajdút az bomba megért, ki miatt is az hajdúság igen megrémült. Az Színay hajdúi tegnap, az étszaka s ma is leszaladtak a sáncz előtt való hegyről: én — megvallom — fegyverrel üttem vissza, az mint nekik meg is mondtam, hogy ellenség módjára mind tisztit s magokat megöletem, — de most utóljára megizenék, hogy ők — Isten őket úgy segítse! — mind lejönnék; ha én őket öletem, vágatom: ők is azt cselekszik; ha pedig nem resistálhatnak nekem: készebbek lobonczokká lenni. Arra példát adott nekik Farkas Sándor Uram Főstrázsamestere Durcsányi, ki is ma lobonczczá lőtt, benn lévén Generális Uraimék conferentiáján, mihelyt onnan kijött, mindjárt lobonczczá lőtt.

Ide által is az mi sánczunkat lövi onnand az hegyről az német, sőt ma pumát is vetett messziről: de be nem jött, az Duna innenső partján belől esvén, közel. — Valamit tehetséggemmel felértem, mindeneket eddig elkövettem, az utolsó sánczban is egyaránt feljártam s járok is, míg erőm léssen. Tudja Isten, tegnap mind túl s mind innend pattantyúsokat, tiszteteket s közvitélző rendet is mind praemiáltam, valakik magokat jól viselték, magam pénzt adtam nekik, animáltam, — bizony lelöttem is egynehány rendben az battériákban németeket s egynehányszor kilődeztettem az sánczásokat. Három étszaka már az fejemet le nem tettem, gyalog futok magam mindenfelé, mert egy ember sincs mellettem most az ki segítene, noha elegen járnak vala ezelőtt.

Az hídnak még eddig nem árthatott az ellenség; ma 16 sajka, hét öreg hajó is lejött épen ide az hajlásra. Az mint masérolt fel az táborhelyre, lehetett hét vagy nyolczszáz az infanteriája.

Én nem tudom, mit gyalázatoskodnak; kesereg az lélek bennem, ki ezeket az consequentiákat így megmondtam az általköltözéskor. Sok emberekben csalatkoztam meg, kiknek is mondtam szemében: miért változott 'el a te orczád? — Én az míg magamat birom, nemcsak hazámért, de Nagyságodért bizony életemet letenni is kész vagyok; mondják meg mások is, mit cselekszem.

De ha Nagyságod kegyelmessen most hamar nem provideál de mediis succursus: az mi operátiónk, félő, hazánknak nem várt veszedelmét causálja. Sokat nem irok, szólni tudok Nagyságod méltósága előtt, de szólni fognak mások. Én pedig valamíg élek, állhatatossan leszek

Nagyságodnak, Kegyelmes Uramnak,
Imsós, 21. Juny 1705.

alázatos engedelmes szolgálója
Csajági János m. k.

(Eredeti s. k. levél, gyűjteményemben.)

146.

Hellepront János ezredes, a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Sub dato 4. nékem exarált kegyelmes parancsolatját alázatosan vettem Fejedelemségednek az idevaló hírek iránt. Harmad nap előtt megírtam Esterházy Dániel Uramnak ő Ngának, hogy a portám meghozta, hogy az német *Bottyán-várából* felment az sajkákkal együtt, az várban hagyván ennyihány németet, az építetteti; *) az tombászokat, szálokat mind megégettette. Az inntső sánczot (imsódi sáncz) az hajdúim legelőszer úgy informáltak, hogy elterítették: de ma egy főhadnagyom portárul meggyüvén, referálja, hogy felül valami keveset ugyan elkotortak és az árka teli van vízzel; annakokáért, Fejedelemséged parancsolatja szerint egészen levonyatom az sánczot.

Most mégyen öt sajka Eszék tájárul fel az Dunán, már Bátyának ellenibe vannak, mindenütt titkon az hajdúsággal kísértetem: de még sohun sem szállott ki az inntső földre, hogy valamiként elszoríthatnánk az sajkáktul közölök. — Ma Pécs tájárul az decsi, sárközi emberek olyan hírt hoztak, hogy az pécsi kőhídnál kétezer rác z heverne. Bácskaságrul pedig a

*) A várat ugyanis a kivonúlt kurucz őrség maga után a híddal együtt fölégette volt.

melly embereim gyűttek, azok semmi gyülekezetit Bácskaságban az ráczoknak nem hallották. Azonban mindenfelé Ngod parancsolatja szerint vigyázással vagyok mind portákkal s mind kémekkel. Ajánlván magamat alázatossan Fejedelemséged gratiájában, maradok

Fejedelemségednek

mint nagy Kegyelmes Uramnak

Datum Kalocsa, die 6. Julj 1705.

alázatos szolgája

Hellepront János m. k.

Kívül: Rákóczi címzete.

(Eredeti levél gyűjteményemben. Tiszta oldalán a fejedelemnek Ráday kezével írott fogalmazata van »*Vácznál, 11. Julj 1705.*« kelettel Bercsényihez, melyben a főtábornok utasíttatik. hogy »az *Esztergombul* igaz magyarságoktól viseltetvén, hűségünkre kijött« vitézlő rend házok népe s cselédjek eltartásáról, a megküldött specificatió szerint, az odafel való vármegyékben gondoskodják. — Ez nyilván Bottyán és Zsámboky kérésére történt: mert földieiket ők hívogatták ki.)

147.

II. Rákóczi Ferencz fejedelem Bottyán János tábornoknak adományozza Szent-Péter és Madar Komárom vármegyei falukat s az érsek-újvári gr. Serényi-féle felházat.

Anno 1705. 21. Julj, in Castris ad Mocsonok
positis.

Tek. Nzetes Bottyán János Generális-Strázsamester Úrnak conferált jószágokrúl való Collationalis.

Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, etc. Adjuk tudtára a kiknek illik, hogy mi, kegyelmes tekintetben vévén T. Nzetes Bottyán János Generális-Főstrázsamesterünk hazánk s nemzetünk szolgálatjában eddig is az üdökhöz és alkalmatosságokhoz képest valósággal megbizonyított sokszori dícséretes magaviselését, — mellyet hogy tovább is a Magyar Nemzet mostani közügyéhez való szíves szeretetiből állhatatosan és minden készséggel fogna nyilvánvalóvá tenni, bizonyosan remélvén: erre nézve Nemes Komárom Vármegyében, ugyan Komárom várához tartozandó Szent-Péter nevű falut és Ma-

dart, a melynek egy részét a komáromi jezsuiták, másikat valamely rácz, harmadikat pedig ugyan komáromi labancz Hajnal Márton bírt, — nemkülönben ezeken kívül Érsek-Újvárbán a felső-kapunál balkéz felől egy romlott és mostan pusztán álló felházat, a mely hajdan Serényi-familiáé volt és azután német commendáns lakott benne, hogyha eddig másnak nem conferáltatott, avagy az ottvaló Kapitány residentiájára nem resolváltatott, mindezeknek igazságosan és eleitül fogva való appertinentiáival együtt adtuk, engedtük és conferáltuk, amint-hogy adjuk, engedjük megírt Generális-Strázsamesterünknek kegyelmesen e Collatiónk erejével, ad ulteriorem Regni dispositionem.

(Eredeti fogalmazat, Rákóczi udvari cancelláriájának 1705—1709-iki kiadványi jegyzőkönyvében. Nemzeti Múzeum, b. *Jeszenák*-gyűjtemény.)

148.

Bottján a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Ezen szempillantásba vettem az aláküldött katonáimtúl ezen Ordódi Uram levelét, melyet includálván, Fejedelemségednek sietséggel transmittálom. Az mely katonáim szüntűn akkor értek oda, mikor már megtért az német, és szemekkel néztek reá az ellenségre, hogy ment, — de ők annyinak nem mondják hogy voltak volna, hanem nyolcz kornétájokat mondják hogy volt mindenestűl az németnek, — rácz pedig volt lovas, gyalog, ezerig való. Egy német szökött ki közűlők, az kit — nem kétlem — rövidnap elküldi Fejedelemségednek Ordódi Uram, ki is úgy referálja, az mint katonáim tüle halották, hogy nem volt több-számú az német.

Ezzel Isten tartsa Fejedelemségedet nemzetünk s hazánk szerencséjére. — Datum ad Csenke, 31. Julý circa mediam noctis, 1705.

Fejedelemségednek

alázatos szolgálja
Bottján János, m. k.

Külczim: Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem
Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz nékem Kegyelmes Uramnak
ő Fejedelemségének (Titulus, pleno honore) sietséggel írámn.

Ibi—ubi. P. H.

Mellékletek:

I.

Alázatos szolgálatomat ajánlom

Nagyságodnak.

Két rendbéli Nagyságod úri levelét vöttem, egyiket tegnap, úgy hogy 28. hujus estve tíz óra tájban, — azonnan (így) arra való nézve semmi remora nélkül stafétát ugyan étszakán expedíáltam Méltóságos Generális Barkóczi Ferencz Uram ő Nagysága után; ugyan mással Szabó Máté Uram ezerének orderit küldtettem Bezerédj Imre Uramnak, minthogy közöl Püspök-Hatvanánál voltanak, hogy térjenek meg pro conjunctione, és az ellenséget praeveniálván, elébb reája üssenek. De ő Kegyelme tévén difficultást, hogy Tamás benne, — vissza nem tért, hanem kívánja Nagyságoddal conjungálni magát. Diák Ferencz Uramnak ésnak,*) Heves, Pest vármegyének és currentaliter ugyanazon órában paraszt-vármegyének tudtára adtam, hogy minden háztúl külemb kenýérrel ma délig legyen Valkónál és egyezzék velem, — de semmisem lött belőle.

Kleklisperg in toto plus minus némettel 1000, ráczczal 1500 kigyövín ma korán reggel, Csabához szállott vala; én ugyan az mennyivel vagyok, — úgy hogy 100. hajdúval és 200. Kundelfinger Uram katonáival, — minthogy semmi segítségem nem gyűtt, resistáltam volna: de nem vötte felém az útját, hanem Mende völgyén, Szecsőt és Szent-Márton-Kátát megcsapta, azoknak egész marhájokat elhajtotta, szecsei bírót agyonlőtte és hét szegín embert megölte, nímellikét megvagdalta, kókai páteren három sebet ejtett, — de ott több kárt nem tett. — Azon kevés níppele mire mehetek? elvállik; de hogy az ellenség erős vala és csoportossan tartá magát, semmitsem tehettem nekie, — most is mind utánna vannak, enni-hány felé küldtem az katonáimat. Estve hat óra tájban vissza-

*) Olvashatlan név.

ment, de nem tudhatom: bement-e (Pestre) vagy sem? És így Szent-Lászlóra szállottam, igyenes útja lévén Hatvan felé, tartván attúl, hogy ezen új irruptiót teszen. Hatvan táján az minemő népet esszeszedhettem, táborban őket e táján tartván könnyű lovasat, úgy hogy víkony erővel vagyok; ez az föld penig víkonyan insurgál. Én mindenben miben líszek alkalmas, — erőmmel, eszemmel kész vagyok fáradoznom. Datum in Szent-László, die 29. Julý, hora 11. nocturna, 1705.

Nagyságodnak

alázatos köteles szolgálja

Ordódi György, m. k.

II.

Anno 1705 die 17. Julý német táborról szökött németnek examenje.

Kérdés.

Felelet.

1. Kinek híjják és hová való?

1. Plachowszky Mihál; Krakó tájáról való, lengyel nemes ember.

2. Ki regementjéből?

2. Tis (Tige) regementiből való.

3. Honnét és miért szökett el?

3. Nagy-Magyarnál levő német táborról, azért, hogy italközben összeveszván társával, duellumban megölte volna.

4. Mikor és hogy szökett el?

4. Elmúlt szombaton 12. óra tájban, elaluván az strázsa, az arestumból kiszökvén, az táborból is kilopta magát.

5. Mennyi német vagyis másféle nép lehet az azon táborban?

5. Vannak circiter tizenöt-ezeren, az kik között circiter háromszáz magyar vagyon.

6. Hány és micsoda regimentek lehetnek megírt táborban?

6. Tizenhárom regiment, kiket ez szerint nevez: Gronczfeld, Herbeville, Latúr, vasasok; Schlick, bavariai, Kracz, dragonyosok; Darmstadt, Kuzányi, Hoffkirchen, rajterek;

Kérdés.

7. Micsoda szándékkal vannak?

8. Várnak több segítséget? kiket és honnat?

9. Van-e munitiójuk?

10. Van-e valahol másutt commendírozva hada megírtt commendánsnak?

Felelet.

Tis, Szalm, Hajszter, Firman (Virmond) gyalogok.

7. Nagy - Magyaránál hidat vetettek; más hidjak is készen lévén szekereken, — azt hol akarják csinálni? nem tudhatja, de szándékjuk Érsek-Újvárhoz vagyon.

8. Régen hallatik, hogy dánusok jönnének; de viszont ollyat is rebesgetnek, hogy visszatértek volna, — kiket hatezernek mondtak.

9. Az midőn eljött volt, nem volt több nyolcz taraczkánál; de hallotta, hogy harmincz félkartunos ágyút hoztak volna Pozsomban, — az mint is 1-mo egy nappal harmincz pattyantús (így) ment volna érettek; (2-do) hallotta azt is, hogy ötvenig való patyantyantúst vártak volna Bécsből e napokban.

10. Samarja tájékán gyalog circiter ötszáz, azonkívül háromezerig való Komárom tájékán vagyon, az ki az Dunán hidat akar építeni; ezek pedig felőlírtt regimentekből commendírozva vannak.

(Mindkét levél eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, vasi Vörösvárott létezik. A tábornokénak csak aláírása, a dandárnoké pedig egészen sajátkezű. A mellékelt vallatás is ugyanott.)

Bottyán a fejedelemnek.

Ajánlom alázatos szolgálatomat

Fejedelemségednek.

Isten sok szerencsés jókkal áldja meg Fejedelemségedet. — Már két rendbeli levelet alázatosan írák Fejedelemségednek, egyikére sem vehetem Fejedelemséged választát, még két rendbéli követem is oda vagyon; kérem azért alázatosan Fejedelemségedet: az megírt dolgokról engem mennélhamarább informálni méltóztassék, tudhassam, mihez kelletik accomodálnom magamat?

Ezen órában érkezínek bizonyos kémjeim, az ó-budai bírónak követivel együtt, az mely bírónak írtam vala, hogy megvizsgáltatván az Budához gyülekezett labanczságnak erejét, azonnal engem tudósítson felőle; az ki is három darab marhát propter formam duntaxat általküldvén, mindenképpen megkémleltette azon tábort, referálván, hogy a minémő német-ség gyülekezett volt oda: még ekkoráig által nem gyött az Dunán, az ki is tizenhárom kornétából álló, és némely kornéta alatt 50—60. circiter, plures — pauciores fegyverviselők, rácz és magyar-labanczon kívül. Nádasdi Tamás pediglen Esztergamhoz, onnan alúl, háromszáz dragonyossal érkezett, az ki is tegnap délután ide általköltezni igyekezett: de kémjeim által az dologról informáltatván és azonnal három sereg katonát eleiben rendelvén, — azonnal visszaczafolt sietséggel minde-
nestül azon német-ség. Egygyel-mással hatszázig lehetnek Esztergamnál.

Úgy informáltatom tovább is, hogy harminczkét gyalog Tata várában és nyolczvan lovas városban érkezett volna valahonnat, — mivel az én hajdúim éppen az városban becsaptak e napokban. Dunántúl gyalogság és lovasság alkalmas vagyon, az ki is elégséges operatiókat téssen, ide s tova az falukra nyargalván és az föl s alá való útakra szorgalmasan vígyázván, úgy annyira, hogy se szárazon majd két mértföldnyire, se pediglen az vízen semminémő labancz szabadon nem járhat.

Ez étszaka Esztergam előtt ide Dunán által lévő sánczo-

kat, az kik is eleitül fogvást ártalmunkra voltak, levonyatom Isten segítsége által.

Monastelli és Mindszenti Farkas vagy hatszáz lovas rácszággal Pesten vagyon és futrázsit Dunán innen hord, német pedig ötszázig való reggel, estve, — étszakára pediglen vissza szokott járni.

Ezzel kívánom, édes Hazánk s Nemzetünk javára tartsa és éltesse Isten sokáig Fejedelemségedet, és maradok

Fejedelemségednek, mint Kegyelmes Uramnak,

Datum ex Castris ad veterem

Arce[m] Csenke nominatam situatis, méltatlan s alázatos
die 1. Mensis Augusti Anno 1705. szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Erdélyi Fejedelem Főlső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének, nékem mindenkoron Kegyelmes Uramnak alázatosan írák.

Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt. Csak aláírása sajátkezű.)

150.

Bottyán Károlyi Sándornak.

Isten áldja meg Nagyságodat!

Akarám Ngodnak tudtára adnom, hogy szintén ezen órában jött meg azon portám, melyet tegnap estve küldöttem Párkányhoz; kik azt referálják, hogy midőn az hajnalcsillag följött volna: szintén akkor érkeztek Esztergamhoz az hídhajók négy sajkával együtt, és Esztergamon alól megszállottak, onnét megint nappal, mintegy nyolcz óra tájban megindultak alá Buda felé; azon portás katonáim reá néztek valamíg igyenesen mentek a Duna-hosszatt, és egy hajó sem maradt ott, — mind elvitték. A tábor penig mintegy fertály mérföldre Esztergamhoz, keresztül az Strázsahegynek szállott. Merre fog menni? Holnap tudósítani fogom Ngodat.

Egyéb puskapor itt nincsen, hanem az kit ma hoztak, az ágyúporon kívül, kinek íme felét elküldöttem, és egy láda golyóbist.

A Gödén hada erővel neki ment a Garamnak, senki meg nem állíthatta, se nem téríthette, mivel a kapitányjok hátra maradván, nem tartóztathatta. Azért azon gyalog-tiszteket mind arestáltassa Ngod és büntesse. Kérem Ngodat szeretettel, azon emberséges embert küldje vissza: még ma megmustrálhatja az hadát, — holnap mindjárt visszakésértetem. Azon Gödén hajdúi Kéménden kamaráknak neki esvén: egy szegény asszon könyörögvén, tartotta az ajtót, — általlótték a kezét; kamarákat, házakat, pallásokat föltörtek, dúltak. Sírva e végett futott hozzám a népség. Valami kalapos tiszt van köztök: a fogja tudni, ki lőtte által az asszony kezét? *Az Istenért is kérem: ne szenvedje Ngod, mert ha megbünteti, — az Isten is megáldja Ngodat.* Quia bonis nocet: quisquis pepercerit malis, etc. Iterato is alázatosan kérem Ngodat, küldje el azon comissáriust. — In reliquo éltesse Isten Ngodat.

Datum ad Kéménd, 3. Augusti 1705.

Nagyságodnak

mindenkor köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor Uramnak ő Nagyságának böcsülettel íram. Ibi ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban Budapesten. Csak aláírása sajátkezű.)

151.

Bottyán Károlynak.

Ajánlom Nagyságodnak kész köteles szolgálatomat. Vetem az Ngod levelét, melyben mit parancsoljon, voltaképpen értem; én ugyan az Ngod parancsolatja szerint az hova kívánja, örömost compareálnék: de Méltóságos Fejedelem Urunk azt írja, hogy mindaddig helyben legyek, míg ő Fejedelemsége újabb parancsolatját nem vészem. Más az, hogy itt feles hajdú és katonaság volt mellettem. kinek nagyobb részét ide s tova az Dunántúl elküldöztem; Szekeres Uram és Fördös Mihál Uraimék is szintén most költöztek által, mivel az mely német Esztergam előtt volt hatszázig való: az Dunántúl való kurucok után indult, kik Grác és Sopron táján sok károkat tettek, most penig az Balaton mellé tértek. Említett Szekeres

~~Kapitány~~ Uramat és Fördös Mihály Hadnagyot azoknak segétségekre küldöttem: mert az elmúlt étszaka jöttek által hozzám mintegy kilenczen, kik még Ngodtúl maradtak el. Bezerédi Imre Kapitány Uramnak is három compániát magam regimentemből küldöttem Szili Györggyel, Szalkai Dömötörrel és Szent-Páli Hadnagy Uraimékkal segítségre, — kik mai napig is oda vannak. Mi itt szabad passuson vagyunk, azt is kell oltalmazni, hogy az kiket általküldöttem, oda ne rekedjenek. Hanem ha azoknak hallhatja híreket: parancsolja Ngod, hogy menjenek Ngod mellé, — az derekas három compánia.

Itt se az Dunán, se szárazon két-három mérföldig az labanczok nem lehettek tőlünk föl s alá járni.

Kérem az iránt Ngod ne nehezteljen reám, hanem írjon Kegyelmes Urunknak az iránt; ha ő Fejedelemsége parancsolja: örömet elmegyek Ngod mellé. — Ezzel Isten tartsa Ngodat jó egészségben.

Datum Csenkevár, 4. Augusti 1705.

Maradok Ngodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Tekéntetes Nagyságos Károlyi Sándor Fő-Generális Úrnak, nekem bizodalmas nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatosan íram. Hatvan, vel ubi. P. H.

A másik oldalon: Falusi bírák sietséggel küldjék fejek vesztése alatt kézhez. Börzsöni bíró küldje Nógrádra, onnét Hatvan felé sietséggel vigyék.

Bottyán János m. k.

(Eredetije, sajátkezűleg aláírva, a gr. Károlyi-család levéltárában.)

152.

Glückelsberg cs. altábornagy nyílt-levele.

Az mostani zúrzavar által minémű veszedelmekre és utolsó pusztulásokra jutott legyen ezen Magyarország: maga Kglmetek tapasztalhatóképpen megsemmisítheti és látja is. És jöllehet ez ilyen romlásban Kglmes Urunknak ő Felségének semmi gyönyörködése nincsen, úgy engemet is mellettem lévő

hádayakkal nem a végre bocsátott, hogy én az országot nagyobb-nagyobb veszedelemre és pusztúlásra hozzam, avvagy *Vak-Botytjának* halhatatlan tyrannusságát s kegyetlenségét elkövessém; látván mindazonáltal mindenfelől az megátalkodott fejeknek istentelenségét: kéntelenéttetem a minapában azon commendérozott seregek által az legközelebb való vakmerő helységeken példát statuálni és az által Kglmeteket is a többi között maga felkent, koronás királynak hűségire megintennem. Mivel pedig ekkoráig való várakozásomra egyetlenegy emberit sem láttam ahhoz képeest ezen írásom által akarám Kglteknek értésére adnom és atyai s keresztényi módon megintennem, hogy valamely helység mátlul fogvást legfeljebb negyednapig maga embereit ide hozzám nem küldi, — az olyanokkal valamint meg esküdt ellenséggel fogok bánni, népit kicsinytől fogva nagyig eltörlöm, mezei gabonáját, lakóhelyit elígettetem, marháját és minden jószágát elpraedáltatom. Ellenben, valamely hely magát béjeltenti: sem életiben, sem jószágában nem lészen legkissebbik kára, hanem bizvást maga házához szálljon és mezei munkájához lászson békével. A minthogy a minap is valaminemű kára esett a szecsői templomnak és plebánusnak: nemcsak mindenekről eleget tészek, hanem valakik azt elkövétték, halálos büntetéssel megbüntetem. Hogy pedig a kuruczok részéről is a helyeknek semmi bántása ne légyen: annak sem vagyok ellene, hogy a mivel adóztak eddig Rákóczy részére, szabadossan oda is hódúljanak. Ezt hozván magával Kegyelmes Urunk ő Felsége parancsolatja. Költ Pest mellett lévő táboromban, 4. Auguszt 1705.

Kegyelmes Urunk ő Felsége
Hadi-Mareschallusának Locum-
tenense és Obristerje:

P. H. J. Ditrich de Glöckelsberg, m. p.

Küldetm: Jász-berényi, félszarúi, árokszállási, apáthi és több jászszágbéli bíráknak, esküdteknek és lakosoknak közön-ségessen adassék.

Cito, cito, citius, citius, citissime, citissime.

Másik felöl, Károlyi Sándor kezeirásával: »Ezen kívül három expedíaltatott: egy csabai, péczeli, gombai, üllői, monori,

pándi, sági, bicskei, szecsei, süli, úri, kókai, dányi, valkói, szent-lászlói, turai, baghi, aszódi, gödöllyei, hévízi falukra, kik mind puszták, (azaz, hogy a lakosság elmenekült belőlök, a németek elül;) *másik* zsámboki, tót-almási, szent-lőrincz-kátai, nagy-kátai és szent-márton-kátaiaknak, — ezek is mind puszták; *3-dik*: ócsai, szent-miklósi, szabadszállási, fülepszállási és kúnoknak, — mind puszták.«

(Eredeti, Glöckelsberg által s. k. aláírt és czímerpecsétével megpecsételt példány, gyűjteményemben. Nyilván Károlyi kuruczai fogták fel, a többi három példánnyal egyetemben.)

153.

Bottyán Károlynak.

Nagyságodnak mint nagy jó Uramnak
ajánlom kész köteles szolgálatomat.

Nagy böcsülettel vettem az Ngod levelét, melyben mit írjon, értettem. — Panaszolkodik Ngod, hogy nékem három vagy négy rendbéli leveleket küldött légyen, és hogy egyikre sem vehetett választot; de, Isten úgy áldjon meg, hogy mihelt kezemhez vettem és elolvastam, azontúl mindenikre adtam választ, falusiaknak fejekre s életekre megparancsolván: vigyék éjjel-nappal Ngod után; — és íme, ez mostanira is irok.

Én örömet az Ngod parancsolatjára az mellettem lévő corpussal compareálnék: de nem merem ezt a földet Kegyelmes Urunk ő Fejedelemsége híre nélkül úgy hagyni, — mivel ő Fejedelemsége minap küldött kegyelmes parancsolatja azt tartja, hogy egy nyommá se menjek ebből az helyből, míglen újabb parancsolatját nem veszem. Más az, hogy nagyobb részét az hajdúknak és katonaságnak általküldöztem az Dunán, széllel, — úgy annyira, hogy talán nincs több négyszáz lovasnál és háromszáz gyalognál mellettem. Az elmúlt étszaka meghozták ugyan az hírit, hogy kiindúlt az német Pestről Hatvan felé, és Palota nevű pusztá falunál első státiót tartván, — nem tudom, tovább eddig ment-é, vagy sem? én mindazonáltal Kegyelmes Urunk parancsolatjától függök; ha ő Fejedelemsége parancsolja: örömet, jó szívvel kész lészek ezen kevés néppel is éjjel-nappal sietséggel mennem. Írja Ngod, hogy az

mellette lévők igen elszíledtek; lám megmondottam volt Ngodnak, hogy ölesse, vágassa, akasztassa az hóhár-lelküket minden kegyelem nélkül: mert addig nem is fogadnak szót, míg magokon nem tanulnak.

Esztergam alól 6. praesentis minden jószágokat elhajtattam; lovaknak sokát, ökröket, teheneket, juhokat, — még az sörtéseket is mind elhajtották, egész az kapuig, valamit találtak. Ugyanazon nap küldöttem Szekeres István Óbers-Laidinont Uramat mintegy kétszázad magával Győr felé. — De caetero kívánom, találja ez levelem Ngodat jó egészségben. Datum in Karva, 7. Augusti 1705.

Nagyságodnak alázatos szolgája
Bottyán János, m. k.

Külczim: Tekéntetes és Nagyságos *Károlyi Sándor*, Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fejedelemsége egyik Fő-Generálisának, nekem nagy jó Uramnak ő Ngának. Hatvan, vel ubi. P. H.

A másik oldalon: Falusi bírák! ezen leveletem éjjelnappal vigyétek sietséggel, — életetek, fejetek vesztese alatt Hatvan felé.
Generális Bottyán János, m. k.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

154.

Bottyán Károlyinak.

Ajánlom kötelességgel való szolgálatomat Ngodnak. Isten minden szerencsés sok jókkal áldja meg Ngodat. Vévén Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk orderjét, ezen órában hadakkal együtt Újvár felé indulok, — mivel a német Gútánál hidat csinálván: nem tudatik, hová szándékozik? Kérem azért Ngodat, mennél jobban vigyáztasson ezen Dunán innend lévő tartományra, — a mint nem is kétlem, hogy az iránt expressus posta által nem vette volna avvagy fogja venni Kegyelmes Urunk orderét. — Ezzel maradok

Nagyságodnak mint nagy jó Uramnak
Datum ex Castris ad Csenke köteles szolgája
metatis, 22. Augusti 1705. *Bottyán János, m. k.*

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor,
 énnekem nagy jó Uramnak ő Nagyságának sietséggel irám.
 Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

155.

Baranyay Ferencz ezredes a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!
 Jó Kegyelmes Uram!

Mlgod parancsolatja szerint, Méltóságos *Generális Boty-
 tyán János* Uram ezere és Géczy Gábor Uram ő Kglme ezere
 mellett én is az én ezeremmel itt lévén, ezen elmaradott három
 compagniám is, a kik galgóczy istrázsán valának, Mlgod paran-
 csolatiból hozzám érkeztenek.« Ezen három századát is kéri
 megmustráltatni és kifizettetni, »hogy úgy de pleno ezerem
 kifizettségük.«

Kegyelmes Uramnak	alázatos
Datum ex Castris ad Madar	legkisebbik szolgája
positis, dje 25. Augusti 1705.	<i>Baranyay Ferencz, m. k.</i>

Kívül: Rákóczi címe, Nyitra.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

156.

Bottyán Károlynak.

Isten áldja meg Nagyságodat!

Mostanában hozták hírül az marusiak, hogy ott Vise-
 grád és Marus táján kiszállottak volt a német hajók, melyek
 többen voltak majd száznál. A tábor pedig Vörösvár felé nyo-
 múlt, — de mindenek azt referálják, hogy van közel száz sebes
 köztök, és sokan meg is holtak, kik a lövöldözésben elestek.
 Szekeres István Uram után is mentek: de azok mindenütt mel-
 lettek nyargalódván, semmitsem félnek tőle, Győr elein Ig-
 mándnál, sőt hetet levágtak a németekben s ötöt elevenen
 fogtak.

Én innét az Duna mellé holnap bé fogok nyomulni, mi-
 vel itt semmi futrázsit nem kaphatunk.

Nagyságod Urunknak szóló levelit elküldöttem. Ngodat kérem alázatossan, hogy az mely szegénység hozzám folyamodván, Ngod után igazítottam, — kiknek a csordából marhájakat elhajtották, kamorájokat fölverték a Ngod hátramaradott lézengő katonái, és minden falun két, három, négy forintot is vontak, és némelyeknek szekerek is oda vagyon, — azért Nagyságod téríttesse meg szegényeknek károkat, és jószágokat visszaadassa. Bizony volt már tizenöt rendbéli ember nálam, kik panaszolkodtak, hogy marhájakat, szekereket és egyébféle jószágokat elhajtották. *Azért alázatossan kérem Nagyságodat, adassa vissza, — bizony az Isten is megáldja Ngodat!* In reliquo éltesse Isten Ngodat sokáig.

Datum ad Kéménd, 1. Septembris 1705.

Nagyságodnak

köteles szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Szintén hogy ez levelemet pöcsételni akartam: futa hozzám egy leándi jobbágyom, panaszolkodván, hogy Ngod egy hadnagya heted magával odaérkezett, tettetvén magát, hogy ő Kegyelmes Urunktól jön, kocsit kért, és kocsit mindjárt adván, azt mondá: nem kell nékem kocsi, hanem adjatok hét forintot; azok hirtelenséggel meg nem adhatván, — elvitték egyik lovát a jobbágyomnak. Kérem azért is Ngodat, adassa vissza, és több erre a földre való szegényeknek legyen patrociniummal.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor Uramnak ő Ngának alázatossan írák. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

157.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Vettem az Fejedelemséged kegyelmes parancsolatját nagy alázatossan, mellyben méltóztatik parancsolni Fejedelemséged, hogy az mellettem lévő haddal nyomúljak Generális

Károli Sándor Uram ő Nga után. Én az szerint ezen órában megindulok. Kegyelmes Uram, alázatossan követem Fejedelemségedet, eddig sem őriztem én két-három falut, mert szalagvárdá sohasem voltam, hanem erre az egész tartományra vigyáztam, mivel mikor ideérkeztem: az egész Ipol, Garam-melléke, Esztergam eleje és nagyobb részént Újvár tája mind pusztán volt, sohol Szent-Péteren kívül több ép falu nem találtatott. Én Fejedelemséged kegyes ordere szerint jártam el dolgaimban, az minthogy ennyihány rendbéli parancsolatjából Fejedelemségednek megbizonyítom, hogy Fejedelemséged parancsolatja szerint vigyáztam Komárom és Esztergam eleire, és itt szintén közép iránt voltam. Az minthogy ártottam is az ellenségnek, melyet a túlsó fél megbizonyíthat, hogy több száznál a ki sebes és holt esett közülök az kétszer való lövéseimmel.

Alázatossan kérem Fejedelemségedet, hogy az regementemre való három hóbéli fizetést méltóztassék megparancsolni, hogy adják meg, és a mellé a mundért; mivel úgy gondolom, hogy olly katonaság ez, hogy ha mellettük lehetek: az hol szükséges, — az jobb ezerek közül nem lesznek legutólsók.

Az német tábor Ó-Budán alól, mindjárt Sýcambriához szállott; a hídnak még nem hallottam hírit, ha már csinálják-é, vagy sem?

Én itt Esztergam elein az regementemből két compániát vigyázásra hagyok: mert mihelyen innét kiindulok, — ezek a faluk mindjárt megfutamodnak, mivel német és rácság maradt Esztergamnál.

Ezek után tartsa és éltesse Isten Fejedelemségedet sokáig szerencsésen, szívből kívánom.

Költ kéméndi táborban, 2. 7-bris 1705.

Fejedelemségednek

alázatos és engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, bizodalmas nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének.

Nitriae.

P. H.

(Eredetije, sajátkezű aláírással, a budai kir. kamarai levéltár Munkácsról odakerült rendezetlen részében.)

158.

Károlyi Bottyánnak.

Ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Kglmed leveleit és hírekről való tudósításit kedvesen vettem. Immár az német Budához érkezett, az hidat is keményen kötteti; ha az szél nem impediálta volna, kész is volna.

Kglmed panaszait eléggé exquirálok: de sohol nyomában nem igazodhatni, hadnagyaim penig ki-ki serege előtt volt, recognoscálhatom; hanemha indulásom örvével más katona követte volna el. Az szekereket penig nagy igygyel-bajjal váltván fel, elbocsátottam mai napon, — más dologban is kívánván Kglmednek szolgálnom. Maradok

Kglmednek

Gúta, die 2. 7-bris 1705.

jóakarója

Károlyi Sándor m. k.

Külczim: Tekintetes Nemzetes Bottyán János, Kegyelmes Urunk Generálisának, jóakaró Uramnak ő Kglmének.

Kéménd.

P. H.

Cito, cito, cito,
citius, citius, citius.

(Sajátkezűleg írt eredeti levél, gyűjteményemben.)

159.

Bottyán Károlyinak.

Isten áldja meg Nagyságodat!

Én mostanában vettem az Méltóságos Fejedelem orderét az iránt, hogy Ngod után indulván, hovahamarébb megegyezzek Ngoddal. Azért már ma rendben hozván itt a dolgot, utánna Ngodnak holnap idején-korán megindulok, és azon leszek, hogy harmadnap megegyezzek Ngoddal, — mindaddig is sietek, míg bé nem érem Ngodat. Hanem azon kérem Ngodat, hogy az ott körülbelől levő hadakat hovahamarébb szedje addig össze Ngod.

Úgy értettem, hogy a német tábor Ó-Budához szállott volna; még a hídnak semmi csináltatása nem hallatik. Egyéb

új hírek mostan itt nem folynak. — In reliquo kívánom, éltesse Isten Ngodat sokáig jó egészségben.

Datum kéméndi táborban, 7. 7-bris 1705.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károli Sándor bizodalmas nagy jó Uramnak ő Ngának böcsülettel íram.

Ibi-ubi.

P. H.

(Eredetije, sajátkezűleg aláírva, a gr. Károlyi-család levéltárában)

160.

Károlyi utasítása Bezerédyék számára.

Instructio pro Generoso Emerico Bezerédi, Adamo Balogh de Bér et Stephano Szekeres Colonellis Suae Serenitatis Principalis Francisci Rákóczi de Felső-Vadász, etc.

1-mo. Elsőben is maga két compániáját és ugyan az Hel-lepront ezereféle seregeket — kik már Balogh Ádám Uramnak assignáltattak — maga mellé vevén Kegyelmed (Bezerédy), igyekezzék azon, hogy mentülhamarább az Dunán valahol általkaphasson; holott is az hajóknak túl való elrejtésével légyen azon, hogy titkos passussa lehessen által az Dunán, hacsak lehetségesnek látja.

2-do. Általmenetelekor mindjáraást informáljon Kegyelmed, és admaturálja úgy útját, hogy mentülhamarább megírt Kapitány Uraimékkal conjungálhassa magát.

3-tio. Mellyet is ha Isten szerencsésen megenged Kegyelmednek: újabb-újabb híreknek újításával nagyobb-nagyobb lármákat csinálván, neveim alatt való pátensimet*) Nemes Vármegyéknek in universum mundum bocsássa el; magam is azon igyekezem, mentülhamarább Kegyelmeteket secundáljam és vele magamat conjungáljam.

*) Károlyi ezen, a Dunán túli vármegyéket fegyverre s a nevezett három kapitányhoz csatlakozásra szólító és saját, számos haddal leendő általmenetelét is ígérő nyíltlevelének (kelt ugyanott, 1705. sept. 12.) egykorú mása szintén mellékelve van.

4-to. Azalatt is Kegyelmetek egymás között mindenekben jól egyetértsen, az competentíának és egymás nem értésnek békét hagyjon; ha kik medio tempore megírt Kapitány Urainék mellől félrevonták volna magokat, gyűjtse össze, és minden tehetségével azon legyen, hogy mentülhamarább menél nagyobb corpust erigálhasson és congerálhasson.

5-to. Melylyel is — mivel ezen megálgatkozott nemzet már az Dunán túl való földdel keveset gondol — minden tehetségével azon legyen Kegyelmetek, hogy nem az magyar nemzetet aggravalja: hanem az Lajta-mellyékét, Austriát és Bécs elejét sarkalja.

6-to. Holott is ha Isten notabilis szerencsével megálgdaná: sem vára, sem helye nem lévén az rabok tartásának s úgy szintén bátorságos általhozatásának, — azzal magát ne terhelje; hanem, ha magyar olyan találkozik, akúrmi renden való, ki az haza szolgálatját amplectálná, azon Kegyelmetek kapdoshat és magához kapcsolhatja.

7-mo. Sarczoltatásokat, szegény-ember nyomorgatását — ügyis tudom — Kegyelmetek eltávoztatja; mindazáltal alatta valóinak is semmi lött-képen meg ne engedje, renitensekből példát is statuálván.

8-vo. Egyebekben is, Edictumunk szerint, valakik miben aztat általhágják, adatik Kegyelmeteknek plenaria facultás azoknak büntetésére, — kit maga authoritásának megtartásával el is kövessen.

9-no. Az mennyire az idő s az hadakozásnak folyása enged: minden mediumokkal igyekezzék azon Kegyelmetek, hogy bizonyos correspondentiára való alkalmatosságot szerezzen, és azt szüntelen folytatni el ne mülassa Kegyelmes Urunkkal.

10-mo. Hogyha pedig az ellenségnek ereje miá, avagy a földnépének ellenkezése miá, kit nem reménlek, subsistentiája Kegyelmeteknek nem lehetne Dunántúl: köteleztetik és kényszerítettik Kegyelmetek, hiti, hazájához s nemzetéhez való kötelessége mellé valahogy s valamint általjóni egész corpusával, kiben nem is kételkedem.

11-mo. Azalatt maga ezerének itten maradandó részét Nemzetes Vitézlő Kókai Márton Vice-Kapitányának gondviselése alá bizza és assignálja.

12-mo. Mindenket az ember pennára fel nem tehet s elmőjére is — kívált jövőndöket — nem vehet; hanem azért adott Isten okosságot, hogy ő szent vezérléséből azzal élhet. Azért valamit Kegyelmetek egyenlő értelemmel hazánk, nemzetünk s Kegyelmes Urunk szolgálatjának előmenetelire alkalmatossabbat felgondolhat és elkövetésére módot talál: biztatik eddigis megtapasztolt dexteritására és industriájára, — kiben hogy Isten szerencsésen vezérelje, kívánom. Datum in Castris ad Új-Palánk positis, 12. 7-bris 1705.

Kegyelmes Urunk ő Nagysága
Mezei Hadainak Generális-Marschal-
lussa s Tiszántúl lévő Földnek Fő-
Commendója:

Károlyi Sándor m. k.

Mivel Kegyelmes Urunk ő Nagysága kegyelmes parancsolatjából Nemzetes Vitézlő Bezerédi Imre Ezeres-Kapitány Uramat bizonyosszámú hadakkal előre kelletett expediálnom; azért ő Nagysága kegyelmes resolútiójából praesentibus intímáltatik Nemzetes és Vitézlő Balogh Ádám és Szekeres István Kapitány Uraiméknak, hogy valahol s valamennyvid magokkal lesznek, — azonnal megnevezett Kapitány Urammal magokat addigis, míg magam felérek, conjungálják, s ha szintén némellyek félrevonták volna is magokat: újabbán gvűjtsék össze s többeket is allíctálni magok mellé igyekezzenek; az gyűlölséges competentíát egymás között minden módon távoztassa el Kegyelmetek, hanem szép egyességet tartván, hazánk s nemzetünk dolgait megnevezett Kapitány Uram által transmittált instructióm szerint szolgáltassák, — ki is biztatitik dexterításokra. Datum in Új-Palánk, die 12. 7-bris 1705. *)

Kegyelmes Urunk ő Nagysága
Mezei Hadainak Generális-Marschal-
lussa s Tiszántúl lévő Földnek Gene-
rális Fő-Commendója:

Károlyi Sándor m. k.

*) Hogy ezen, a mellékelt nyíltleveleknél is használt *új-palánki* (Tolna m.) dátum a nagyobb hatás kedvéért (mintha t. i. a Dunán már maga Károlyi is általköltözött volna) *költött* volt, s e kiadványok tulajdonkép a *hatvani táboron, sept. 9-én* keltek: világosan bizonyítja Károlyi

Kívül: Instructio Generosorum Emerici Bezerédi, Adami Balogh et Stephani Szekeres Colonellorum.

(Károlyi Sándor s. k. írását utánzó egykorú más. gyűjteményemben.)

161.

Bottyán a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Tótfalusi Nagyházú János tiszttartó bizonyosan mondja, hogy közöttök járt Pesten innen az német tábornak, mely — úgy lovok, azt mint magok — igen vesznek; s mégis Fejedelemséged kétségben vészi általjövetelek felül való alázasos informatiómat, — holott Fejedelemségednek közölök németeket is küldöttem rabúl, pro majori rei veritate.

Nállam is vala bizonyos pósta Tótfalubúl, ki mint szemmel látott dolgot beszéli, hogy Pálfi János két lovas és egy gyalog regimenttel ment volna az veresvári úton Esztergom felé. Én tartok, ne valamint hátunk megett általcsapó szándéka fog lenni. Hírlelik azt is Kegyelmes Uram, hogy az Pestnél fekvő németségnek teljes szándéka volna az Duna mellett alámenni. Fejedelemségedet alázasatosan kérem, ne legyen vétségül ezen szóm, — de mivel tartok azon, hogy ha beveheti magát Szakmár felé, ez ősszel ki sem jön: talám jó volna az gyalogságot, melynél (= mennél) több szekérre tenni és azon németségen rajtamennünk. Való ugyan, Kegyelmes Uram, hogy azon Nagyházú János az lovas regimentet is mondja, hogy nyolcz volna, az gyalogságot is nyolcz regimentnek mondja: de némely zászló alatt huszonöt, némely alatt harmincz, legfeljebb ötven, — úgy hogy circiter tízezer ha fog lenni, nem több.

Sándornak a hatvani táborról 1705. sept. 10-én d. e. 10 órakor a fejedelemhez sajátkezűleg írott s szintén birtokomban levő eredeti levelének e pontja:

»Bezerédit innét maga Dunántúl való két compániájával és Balogh Ádám elmaradt seregével minemű instructióval, orderrel és pátensekkel expediáltam *tegnap*: Nagyságodnak praesentibus annexis alázasosan includálok.«

Hat compagniám mostan is portán vagyok, mi hírt fog-nak hozni: azonnal fogom Fejedelemségedet alázatosan in-formálnom. Továbbvaló kegyelmes parancsolatját alázatosan elvárván, maradok

Sub dato 19. 7-bris 1705.

in Castris ad Kövesd positus

Fejedelemségednek

alázatos szolgálja, híve

Bottyán János m. k.

P. S. Az német táborról fogattam el két kocsist, kik beszélnek, hogy ma vagy holnap lenne Duna mellett aláindulása az németségnek, — nem különbet mond az tótfalusi póstám is.

Külczim: Méltóságos Erdéli Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz nékem jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságá-nak alázatosan írák. Szécsén. Cito, cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredeti — ma már az elfakultság miatt igen nehezen olvasható levél, sajátkezűleg aláírva, a Rákóczi-levéltár romjai között, a kir. kamarai archívumban Budán.)

162.

Károlyi Sándor Bottyánnak.

Szolgálok Kglmednek.

Mindenfelől való portásim confirmálják az németnek indulását. Deák Ferencz minden sátorait, táborát Csaba és Keresztúr között kinézte; azért én holnap jó reggel feléje indulok, hanem Kglmed Kegyelmes Urunk dispositiója sze-rént Mlgos Generális Barkóczy Uramhoz — ki itten marad, — szálljon helyemben, tovább várván Kegyelmes Urunk dis-positiójától.

Hatvan, die 19. 7-bris 10.

órakor estve, 1705.

Kegyelmednek jóakarója

Károlyi Sándor m. k.

Külczim: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Bottyán János Generális jóakaró Uramnak ő Kglmének.

P. H.

Kövesdi táboron.

(Eredeti s. k., a Rákóczi-levéltárban Vörösvárott.)

163.

Bottján a kecskeméti, körösi, czeplédi bíráknak.

Kecskeméti, körösi, czeplédi Bírák-Uraiméknak adassék.

Kecskeméti, körösi és czeplédi Bírák! Ezen parancsolatomat vévén Kgltek, valamint életeknek és jószágának örül: úgyvalamennyi katona ott az városokon vagyon, küldje ki Kglmetek; a kik pedig eljönni nem akarnak, — kötözve hozza ki Kgltek. Kiváltképpen Illosvai Imre Kapitány Uram katonáit ott lappangani hallom; hanem a felebb megírt büntetés alatt kiküldjék, vagy pedig kötözve kihozzák ide holnap estvére. Maradván Kegyelmeteknek jóakarója

Generális Bottján János m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét sz. k. város jegyzőkönyvében, 1702—1708-diki kötet, 453. lap. Kelte e rendeletnek a bejegyzés sorozatához képest 1705. szeptember 20-ára esik.)

164.

Bottján Károlynak.

Ajánlom szolgálatomat Ngodnak.

Vettem böcsülettel Ngod levelit. Én ideérkeztem baghi mezőre hat regiment lovassal, Eszterházy Antal Uram ő Nga pedig az gyalogsággal Barkóczy Uram ő Ngához ment Hatvanhoz.

Azért kérem az Istenért is Ngodat, tudósítson: mitévő legyek virradtára? Mert az gyalogság nincsen velem, hanem Barkóczy Urammal vagyon; hanem itt most várom Ngod tudósítását. Ezzel tartsa Isten Ngodat jó egészségben!

Datum baghi mezőn, dje 22. 7-bris 1705.

Nagyságodnak

szolgája

Bottján János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor Uram ő Ngának adassék. — Kókai mezőn. P. H.

(Eredeti levél, a gr. Károlyi-levéltárban.)

Károlyi Bottyánnak.

Mivelhogy Kegyelmes Urunk ő Nga kegyelmes parancsolatja szerint egy corpusban nem jártathatni ezen hadat, hanem egynehány felé szaggatván, az németet szüntelen infestálni és csípdézni szükséges:

Azért Tekintetes és Nemzetes *Bottyán János Generális Uramnak* commandója alá maga ezere, Bezerédi Uramé, Eszterház Dániel Uramé, Gunderfingeré, Budai István Generális Uramé és ugyan az jászoké, kúnáságbeliékkal Cseplési (Cseplész) alatt s az szegedi had adattatnak, oly véggel tudniillik:

1-mo. Valamerre ezen német tábor fordul: mindenütt környöskörül infestáltassa véllek, csípdesse minden lépten, kivált futrázsolásában.

2-do. Étszakának idején is, ha valami olly alkalmas sikon találna megszállani, igyekezzék ő Kglme azon, hogy Hazájáért, maga böcsületiért nevezetes próbát tehessen, ezer vagy kétezer emberrel megcsapatván táborát, strázsáit behajtogattatván.

3-tio. Mellesleg s előtte is járva, hahogy az bácskasági rácznak bizonyos hollétét hallja, — kinek gyülekezetinek bizonyos híre vagyon, — az német mellett menjen el és verje széjjel Isten segítségéből aztat, hogy könnyű hada ne szaporodhasson.

4-to. Ha az német ezen városokról elmegyen: Kglmed nagy vígyázással legyen reájok, hogy tábora után semmi élést ne vigyenek; ha vinnének penig, rajta kapván, — mindene az vitézlő rendé leszen nyereségül.

5-to. Az szegedi hadat is igyekezzék Kglmed hova-hamarabb keze alá venni.

6-to. Mindennap kétszer tudósítsa Kglmed az Méltóságos Fejedelmet hollétéről, progressussáról, városokról, német factióiról és az szegedi hadról is, — tovább várván Kegyelmes Urunk dispositióitúl, úgy, hogy ha mit ezen városok felől és az Tisza-oldalon levő falukról fog ő Nga parancsolni, mindazokban ahhoz alkalmaztassa magát.

Ezekén kívül is bizattatnak mindenek Kglmednek dexteritására: valamint árthat ellenségének, — ártson! Nekem irandó leveleit penig csak Szólnokhoz expedálja. — Datum in Castris ad Campum Törtel positis, die 25. 7-bris 1705.

Kegyelmes Urunk ő Nga

egyik Generálissa :

Károlyi Sándor m. k.

P. S. Mivel Ngod magárúl nem írt Bottyánról: hová tegyem? Azért, Kegyelmes Uram, adtam ezen Commandót neki; másként is, örökké csak: *rajta!* Most előtte leszen.

(Károlyi Sándor saját kezével írott másolat, gyűjteményemben. Hogy a fejedelem számára készült, mutatja az *utóírat.*)

166.

Bottyán Károlyinak.

Ajánlom szolgálatomat Ngodnak.

Vettem Ngod levelét becsületesen. Azt gondoltam, Ngod eddig általment a Tiszán: mert eddig tudósítottam volna Ngodat. — A német mégeddig benn van Kőrösön; mikor, s hová indul? mégeddig senki nem tudhatja. Szorgalmatosan vigyázatok reájok; mihelt fog indulni, fogom mindjárt tudósítanom felőle Ngodat.

Kérem az Istenért Ngodat: a kenyeret mentülhamarabb küldje, mert az éhség miatt semmiképpen subsistentiánk nem lehet. A nyereségből énnekem is semmit nem adtak, — hanem a cselédim hoztak egy rossz konyha-kocsit s a van nálam, több egy sincs; hanem küldöttem négy kocsit oda, egyiket maga számára elfoghatja Ngod, — az seregé még az is. Flinták itt nincsenek, hanem dragonyok; a lovak is bágyadt, rosszak; egyéb portékát kótyavetyére hánták, elkapdosták, mivel a katonaság ruhátlan, — de csak közönségesek voltak.

Ma commendéroztam mintegy egy ezer hadat a kecskeméti útra; még Szekeres Uram is oda van.

Mikor éppen ezen leveletem írtam volna: szaladt ki Kőrösről mintegy harmadfél száz ménesbeli ló, kiknek nyakokon kötelek voltak; a mint gondolom, csak szegény-embereké voltak. Jöttek utánna mintegy három compánia német: de

éppen a városig hajtották őket a katonák, és el is nyerték a lovakot.

Jóllehet nyavalyás állapottal vagyok : mindazonáltal tehetségem szerint azont cselekedendő vagyok, a mi legjobb. — Ezzel tartsa Isten szerencsésen, jó egészségben Ngodat!

Datum in Castris ad Törtely positis, 1705 dje 26. 7-bris.

Nagyságodnak

jóakarója, szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Károly Sándor Uramnak ő Ngának (Titulus) írá, nagy becsülettel. Szólnok, vel ibi-ubi.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

167.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális Uram!

Ngodat kérem azon szeretettel, hogy az mellettem levő militia számára mentül több kenyeret — ha mindjárt hatezer lehetne is — küldjön Ngod mentülhamarább : mert addig inet sem egyfelé, sem másfelé nem indulhatok ezen kenyeretlen militiával, — mert éhen is, szomjan is meghalnak ezen az pusztaságon, hacsak valami proviſio jóformán nem lészen irántok; most is felinek is nem jutott kenyér, csaknem éhen elvesznek szegények. Azért éjjel és nappal — parancsoljon Ngod, hadd siessenek. Addig el nem is indulok. Az német most is helyben vagyon Kőrösön. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Datum Abony, die 27. 7-bris

Bottyán János m. k.

Anno 1705.

Külczim: Méltóságos Generális Károly Sándor Uramnak ő Ngának (Titulus) írá nagy becsülettel. Szólnokban.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

Bottyán Károlynak.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngodnak.

Isten áldja meg Ngodat kívánt jókkal! — Vettem az Ngod levelét nagy böcsülettel, melyben írja : hogy én annyit lamentálódok, azt csudálja Ngod. De én inkább csudálkozom rajta, hogy azt írhatja Ngod; mivel az katonaság az éhség miatt elszéledt, — kiknek bizony nehéz is üres hassal éjjel-nappal portázni, strázsálni, itt penig az pusztaságban semmi élest nem kaphatni. Hogy penig Ngod írja, hogy az marhákat és ökröket levagdalták volna katonáim, — hírem nincs benne, és hazud a lélek beste-lélek kurafi, valaki referálta Ngodnak! Mert akárki sem keményebb büntetője az ollyatén marhahajtóknak s vágóknak, mint én. Az Ngod hadából eleget előtaláltam, kik eloszlottak, azt mondták, hogy az éhség miatt maradtak el.

Hogy Szekeres Uram relatiójából érti Ngod, hogy ha oda nem farsangolt volna az had, lehetett volna valami operatiót tenni; — hiszem ő maga Szekeres volt oda, ő előlle vitték be az kenyeret!

Én estve, minekelőtte még Ngod parancsolatja megérkezett volna, elküldöttem Dobis Istvánt, Kókait minden hadával és másokat is; még Kőrösnél meg akartam üttetni, — de igen szoros helyen volt, nem volt semmi mód benne.

Hogy az had ne oszoljék, írja Ngod; bizony akárki sem tartja az hadat oly stricte, mint én, nem is bünteti s akasztja jobban. Sőt az magam regimentje nemhogy oszolnék: de a ki eddig széllal volt is, mind helyre, zászló alá jött, — hanem az más had széled.

Hogy ezen levelemet akartam elvégezni: jöttek hozzám emberek, kik azt referálják, hogy az német Borbály felé kijár futrázsira, de egyszer-egyszer több megy az ezernél is ki, — fél miúta levagdaltuk, kevesen kimenni. *Szekeres István Uramat elküldöm még ma az étszaka, kecskeméti németnek fölverésére.* Isten mit ad ő Szent Főlsége, elválik. — Palkovics Com-

missáriusnak hírét sem hallottam. In reliquo kívánom, tartsa és éltesse Isten Ngodat sokáig szerencsésen.

Datum 28. Septembris, Anno 1705.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károly Sándor bizodalmas nagy Uramnak ő Ngának alázatosson íram. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

169.

Bottyán Károlynak.

Isten áldja meg Ngodat.

Három rendbéli portám már harmadnaptúl fogva oda vagyon: egy rendbéli Dobis Istvánnal, másik Gunderfinder Kapitány Urammal, harmadik egy kecskeméti hadnagygyal, — kik hihető hogy azért vannak oly sokáig, hogy semmit nem kaphatnak, semmi nélkül pedig el nem akarnak jönni.

Én az víznek szüksége miatt az Tarna mellé szálllok, Rékas nevű faluhoz: mert sok alávaló lovas is vagyon az hadban, és sebesek is vannak.

Ímé Nagyságos Uram, küldök Ngod hadainak tizenöt szekér kenyeret. Ímé, az kocsit is elküldöttem Ngodnak; ha valami borralalót küldene Ngod a katonáknak: tudom, jó néven veszik.

Hallom, hogy a Ngod portája szerencsétlenül járt; kérem, tudósítson Ngod: mint s hogy esett a dolog? Az én katonáimban, hálá Istennek, még egy sem esett el. Én ha mily híreim lesznek, tudósítani Ngodat mindenekről el nem múltom. Ezzel Isten tartsa meg Ngodat sokáig, jó egészségben.

Datum ad Abony, 2. 8-bris 1705.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor Uramnak ő Ngának. Szólnok. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

Károlyi Sándor informatiója Bottyán számára.

Informatio pro Spectabili ac Generoso Domino Joanne Bottyán, Suae Serenitatis Principalis Supremo-Generali-Vigiliarum-Praefecto.

1-mo. Mivel bizonyossan constál az ellenségnek Csongrádhoz való lemenetele, de bizonytalan, ha Szegedhez fog-e alámenni? vagyis ott kötni által az Tiszát? azért mindgyárást indítson portást, az ki ma még csalhatatlanúl Csongrádra menjen és Kglmednek vissza bizonyost hozzon az ellenségről.

2-do. Kglmed penig maga is az quártélyozásnak békit hagyjon, hanem még ma Alpáron alól menjen, bizonyos helyre, hogy Csongrádon innen csak egy mélyföldnyivel essék, az hová az elbocsátott portássá az ellenségről bizonyos relatiót még az íel (éjjel) meghozván, — az mi legjobb, azt kövesse el és engemet mindgyárt, még az íel tudósítson: ha az ellenség Csongrádnál subsistált-é? vagy hidat köt, felől-é, vagy alól az Körösön? vagy Szeged felé ment le?

3-tio. Kenyere mostan az hadnak elég vagyon; útjában lévő Tisza-melléki faluknak parancsoljon, hogy vigyenek utána; Göcze Gábor Commissárius mellette lészen Kglmednek: Kecskemétről, Körösről s Czeeglédtről provideálhat mind húsból, kenyérből.

4-to. Ha az ellenség Szeged felé nyomakodik: Kglmed portássá által előtte, hátul és oldalt, a mennyire tehetség engedi, csapdossa és csípdesse, s valamit árthat neki, az szerint ártson.

5-to. Táborának szállására legnagyobb vígyázással legyen, s mivelhogy az étszakai lármák őnéki nagy confusiójára vadnak: hahogy szállása alkalmas helyen, síkon találna történni, notabilis csapást tegyen íel rajta; holott szoros és erős helyekre szállana is: tehát estve, éfélben és hajnalban, hacsak puskázás által is lármákat csináljon néki, — hadd átkozza Kglmedet!

6-to. Ha Isten szerencsét mutat: az eleven rabban Kglmed ne gyönyörködjék, nehéz lévén a pusztán hordozni.

7-mo. Ha kik szököttek találatnak : az élő Istenért, meg ne ölesse Kglmed szokott kegyetlensége szerint, hanem késírtesse Szólnokban.

8-vo. Holott az német Csongrádnál költezik által : Kegyelmed is azon haddal azonnal Kécskénél költézzék által, úgy, hogy én eleiben, Kglmed oldalt és utánna essünk.

9-no. Hasonlókípen ha Szegednél kél az német : Kglmed Csongrádnál keljen által igyenessen Vásárhelynek, holott én teszek intertentiórul dispositiókat.

10-mo. Hahogy az úsztatásban vagy költőzésben módja nem lenne az hadnak : Kglmed in tempore innít vitesse le az két kompot vagyis hidast, oda, az hová kívántatik, — azon általköltézhetik.

11-mo. Hogyha penig Bercsényi Uram opiniója szerint az német által Földvár felé indulna, vagyis vissza, bányavárosok felé : Kglmed azonnal ő Ngát, magamot is iel-nappal tudósítson és maga mindenütt nyomában legyen s csapdossa.

12-mo. Zana György Uramot küldje az három városra : az mely kétszáz katonájok volt, azokat hajtsa össze és vigye Kglmedhez s legyen fejek továbbvaló dispositióig.

Én Kglmed mellett egy diákomot hagyom, kit számon veszek vissza : az által mindennap kétszer írjon Kglmed nékem, Bercsényi Uramnak egyszer, — akár legyen valami híre, akár ne ; csak monda-mondával magát se, engem se terhelje, hanem szemmel látott bizonyos indulásáról vagy létéről tudósítson az ellenségnek.

Caetera committuntur et recommendantur dexteritati ex amore erga patriam innatam. — Datum in Castris ad Szólnok positis, die 4. 8-bris 1705.

Kegyelmes Urunk egyik Generálissa :

Károlyi Sándor m. k.

P. S. Az szegedi hadat Csongrádon alól Szeged felé szüntelen jártassa Kglmed, hogy az rácznak valami hírét avagy felnyomulását hallván, corpussával együtt conjunctióját praepediálhassa.

(Károlyi s. k. aláírásával hitelesített másolat, gyűjteményemben.)

Béri Balogh Ádám ezredes, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, nekem jó Kegyelmes Uram!

Én az estve ide Szent-Györgyre érkezvén, mivel az táboron mind az abrak, széna, s mind az kenyér szűk: itt maradtam az katonasággal, hogy egy kevés abrakot szerezhessenek; de ezen órában megindulok, úgy, hogy virradtig *Bottyán Uram* ő Nga táborára érkezhessenek, mivel ennehány rendbeli katonáktól, kik most mind azon táborról gyűttenek, értettem, hogy korán ma az tábor általmégyen az Tiszán: mivel az német is bizonyosan az Tisza mellé ment Alpárhoz s onnan Csongrádhoz s ott akar áltolköltözni, az minthogy már némely része áltol is ment volna az németnek. Mellyet ha Isten reá segít, még ma, vagy ha ma napvilággal nem lehetne, még az éjjel voltaképpen megnézem magam német uramot, mit csinál? hol költözik-e, vagy mit akar? Ha én is úgy nem járnék mint Illosvai és Bóné Uram szegén portássai, kikben ennehányot elfogdoztanak az rácz loboncok.

Nem kétlem, lehet már Ngodnak értésére, hogy kőrösi és kecskeméti ármányosokban már ennehányot Károlyi Uram ő Nga megfogatott s kőrösi vice-ispánt is, ki is legnagyobb árulónak hirdettetik; az ki is már azúta is, miúta túlök a német elment, akart tízezer kenyeret s bizonyos szekér árpát abraknak utánnok küldenyi, maga kínálván az németeket véle. Kinek is levelét intercipiálván, úgy fogattatott meg. Mellyet M. Generális Károlyi Sándor Uram már karóra ítéltetett; maga azon reménkeszik az eb, hogy az két fülét messék el in exemplum aliorum s ne öljék meg; de úgy hallom, Károlyi Uram ő Nga megesküdüött, hogy soha meg nem grátiáz nekie, hanem karóban vonyatja, — kire is az Isten segílle reájo, hadd tanuljanak más sok átkozott ármányosok is rajta; kit ha el nem követ Ngatok: ne búsuljanak rajta, hogy Tiszántúl is elegen ne cselekedjenek úgy, mint kőrösiek, kecskeméti cselekedtenek. Elég példát adtak bizonyáro ezek az egész országnak, hacsak meg nem orvosoltatik most in tempore. Az kecskeméti főármányosokat, úgymint az főbírákot nem kaphatták,

mivel elvitték német uraimék magokkal zálognak — úgy hal-
lom, — azon summa pénzért, a melyet ígértek nekik s még
meg nem adhatták.

Semmi egyéb új hírt nem írhatván Ngodnak, otromba
írásomról követem Ngodat, — de nem tehetek róla: mi-
vel csak szalmavilágnál írák. Kívánván ezek után, etc.

Raptim Szent-György, 4. Octobris
éfél tájban. 1705.

Ngodnak

alázatos szegén szolgája
Béri Balogh Ádám m. k.

Kívül: Gr. Eszterházy Antal tábornok czíme, Ecséd,
vel ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

172.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Kegyelmes Uram, szintin ezen szempillantásban érkezett
meg egy rendbéli portám, ki azt referálja, hogy Csongrádtól
megindulván a német, Szeged felé nyomakodik, ki felől mindnyá-
jan hirtelik, hogy ha Szegednél által nem megyen: tehát az Du-
nán Vörösmartnál költözik által, az mely helység Hala-
son alól négy mérföldnyire esik, és onnét íri mindjárt Pécs
tartományját. Mi Istennek hálá, mindennap csípjük, húzzuk,
vágjuk, — az minthogy ma is hajnal előtt megütötték portá-
sim és derekassan puskáztak, nappal is mind rajtok voltak és
most is mindenütt nyomában és mellesleg járnak. Azon né-
metnek mind népe s mind lova mennél kövérebb: annálinkább
vész, döglik, minden táborhelyén iszonyú sok marad el. Én pe-
nig, Kegyelmes Uram, az Dunáig, valamerre fog menni, min-
denütt nyomában lések, — ha pedig általmégyen is, tehát —
ha Fejedelemségednek tetszik, — oda is utánna mégyek, vagy
népet küldök utánna, — de egyáltalján fogva húzásátúl-vonyá-
sátúl meg nem szünöm.

Én itt vagyok az magam regementemmel tizenkét zász-

lóval, mivel két zászlót Szalkaival Esztergam előtt hattam, — az hajdúvárosiakkal, kiknek nagyobb része elszökött, — az jászokkal, azok is csak széll-el-járnak, — Szabó Máté ezerefé-lével háromszázzal, — Baronyai három- vagy négyszázad ma-gával vagyon: de fele sincsen, kiknek kellene lenni.

In reliquo kívánom, éltesse Isten Fejedelemségedet so-káig, Hazánk oltalmára.

Datum ad Kécske, 6. 8-bris 1705.

Fejedelemségednek

alázatos és engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Feje-delemségének. Szécsén, vel ubi. P. H.

Más oldalon, a pecsét körül: Postarum Magistri Ag-riensi staffetaliter promovenda specialiter recommendantur. Cito, cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime, citissime, ci-tissime.

(Eredetije, sajátkezűleg aláírva, a R.-A.-E.-levéltárban Vörösvártt.)

173.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram,
Nékem jó Uram!

Szintén ez órában érkeztek egy rendbéli portásim, kik is mintegy harmincz s negyven lovasbúl álló voltak, az tábor szélét megcsapták, mintegy két s háromszázig való marhát hajtottak el túllők s egy németet is fogtak, mely németet exa-minálván, vallja, hogy rebesgetnék magok között, hogy Csong-rádnál akarna hidat általvetni, — de még nem vetették, — s Erdély felé szándékoznék. De én annak hitelt nem adhatok: mivel máshonnan azt is értettem, hogy Veresmartnál készíte-nének hidat az Dunán s ott akarna általkötözni, jöllehet bizo-nyossan nem tudom, — mindazonáltal ennek inkább hitelt adhatok.

Mostan is vagyon kétezerig való portásom kinn, kik is mint járjanak s mint sem, arrúl is Ngodat tudósítani el nem

múlatom. Ezzel kívánom, Ngodat találja ezen levelem szerencsésen. Maradván

Datum in Castris ad Kécske positis, die 6. 8-bris. 1705.

Nagyságodnak

jóakarója, szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Illustrissimo Domino, Domino Alexandro Károlyi, Suae Serenitatis Principalis Generali-Campi-Marschallo, et Inclyti Comitatus Szatthmáriensis Supremo ac Perpetuo Comiti, Domino Domino mihi colendissimo. Túr, vel ibi-ubi.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

174.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális,

Nékem jó Uram!

Ezen órában érkezett emberem, ki is referálja, hogy az német Csongrádtúl bizonyosan elment, Szeged felé vette útját; ki is úgy hiszem, hogy Veresmartnál (az mint ma reggel is megírtam Ngodnak) fog általköltözni a Dunán. Portásaim és ugyan magam ezerem utánna vagyom; magam is ezen órában fogok utánna indulni. Az éjjel is portásaim rája ütöttek, sokáig is puskáztak vele, úgy ma is. — Ezzel maradok

Datum in Castris ad Kécske positis, dje 6. 8-bris. 1705.

Nagyságodnak

jóakaró szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Valamely felé fordúl az ellenség, éjjel-nappal utánna lesek és rája csapok színtelen éjtszaka, úgy nappal is. Ngod Szegedig késérgettesse túl az Tiszán az ellenséget, — én innét rajta leszek éjjelnappal.

Külczim: Excellmo Domino, Domino Alexandro Károlyi, Suae Serenitatis Principalis Generali-Campi-Marschallo et Inclyti Comitatus Szakmáriensis Supremo Comiti, Domino et Fratri mihi colendissimo. Túr, vel ibi-ubi. Cito, cito, cito, citissime.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

175.

Bottyán Károlynak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak,
ajánlom kötelességgel való szolgálatomat Ngodnak.

Nagyságodnak de dato 6. praesentis Túrrúl írott második levelét is mai napon vettem. Én csudálkozom rajta, már egynehány rendbéli levelemben megírtam Ngodnak az németnek Csongrádtúl való Szeged felé megmozdítását és szüntelen való portáimnak rajtok-levését és csípdezését, — hogy eddig is Ngod ezek iránt leveleimet nem vette. Mostan is két rendbéli portásom utánna vagyon, és szüntelen csapdossák és fogyatják. Én el nem hitethetem magammal, hogy az Tiszán által merjen menni, mind az feljebb megírt okra nézve, — hogy tudniillik mind éjjel s nappal portásaim rajta vannak s csípdesik, az minthogy az más éjjel is (Szegedi) Kis Miska egynehányad magával az strázsájok között bélopván magát, egynehányot levágott közüllök, — s mind penig az sok betegek és lovaknak megdöglése miatt. Én mindazonáltal, ha az Tiszán általköltözni fog az német: magam általmehetek utánna: de az Dunántúl való hadat soha által nem vihetem, mert fizetetlenek és rongyosok. Én ugyan megvetem minden mesterségemet, ha az német által talál memmi: az Dunántúl való hadat is általviszem, az hajdúvárosiakat penig holnap elindítom Ngod után, kik közfűl is már sokan elszöktek ruhátalanságok miatt. Azt is írhatom Ngodnak, hogy hallottam olyat is, hogy Veresmartnál csinálnak hidat számára, s ott akarna általköltözni az Dunán.

Az mi az kenyér dolgát illeti, írhatom Ngodnak: nem-hogy az Tiszán által vihetnék kenyeret, — de már két napja miólta itt sincsen az hadaknak egy falat kenyerek is, úgy hú-sok s abrakok. Ezzel maradok

Alpári táboron, dje 7. 8-bris 1705.

Nagyságodnak

jóakaró szolgája s bátyja

Bottyán János m. k.

P. S. Jó Fiam lévén Nagyságod, bár közelebb járna hozzám, mivel csak az orromban az harangozó-pénz; mégis talám valami köröm-fáradék jutna abbúl az panaszos Szent-Péterből. *)

Küldezim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uramnak ő Ngának, Kedves Öcsém-Uramnak adassék. Túr vel ibi-ubi. Cito, cito, cito, citissime. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

176.

Bottján a fejedelemnek.

Fejedelemségednek mint Kegyelmes Uramnak
ajánlom alázasos szolgálatomat.

Szükségesképpen tudósítom Fejedelemségedet az németnek motusirúl, ki is már színtín Szegedhez szállott, az hol — az mint beszílik — vagy egy hétig fog rostochot tartani. De az hídcsinálás felől semmi bizonyost nem írhatok; ugyan még eddig a kik onnét gyűnek s mennek, mind azt referálják, hogy még semmit sem csinált és el sem kezdte a hídcsinálást; ki mihelyen és mely órában megindúl s merre fordul, — azontúl tudtára adom Fejedelemségednek. Az portásim színtelen utánna és körülle forgódnak, már négyszer csapták meg ét-szaka: de hogy szekerekkel igen békeríti magát, sebtést rajta nem mehettek, hanem az strázsákat béverték és le is vagdaltak. Mindennap, hála Istennek, húzzuk-vonjuk őket, az minthogy tegnap is két német rabot és egy magyart fogtak, ennyihányat közülök levagdaltak, lovakat mintegy tizenhetet jót vagy húszat hoztak, kik jóllehet hogy jó húsbau látszanak, de egész-ségtelenek és hamar eldöglének. Azon német már úgy megré-mült, hogy napestig ott lesvén az porta, — mégis csak egy sem jön ki; még a szalma is jól esik néki, ha kaphatja, mivel megparancsoltam, hogy ott közel az körülbelől lévő helyeken portásim égessék meg a szénát, valahol találják. Azon németeket megexamináltam, kik is fateálták, hogy az közönséges nép között hallották, hogy Erdélbe akarna bémenni azon német

*) Az imént adományban kapott Komárom-vármegyei falu.

tábor, de a tisztektől nem hallották; azt is fateálják, hogy a nép igen betegszik és a lovok igen döglik, — az minthogy onnét is kitetszik, hogy valamelyeket ide közinkbe hoztak, fele is elveszett és mindennap vesz.

Én mivel már Csongrádon alól se szénát, se abrakot, se kenyert nem kaphatok, az népnek ruhátlansága miatt is kényszeríttem egy kevés ideig Kecskemétre bészállanom, és onnét portáztatok, míg a német Szeged körül lészen.

Ezzel kívánom, ezen levelem találja Fejedelemségedet kívánt friss jó egészségben. — Datum ex Castris ad Csongrád positis, 9. 8-bris Anno 1705.

Fejedelemségednek

alázatos és engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Én beteges állapottal lévén, gyakran az ágyat nyomom. — A regimentem fizetése és mundérungja hogy úgy protraháltatik, nem tudom Kegyelmes Uram, mitől nagyon? holott a térszen és eddigis tett a mit tett; noha szegények, ruhátlanságokra nézve is mindeddig híven szolgáltak: mégis mintha legalábbbvalók volnának, mindenben hátramaradnak, noha már kétszer is requiráltam Generális Bercsényi Uramat ő Ngát.

Külczim: Méltóságos Erdélyi Fejedelem Fölső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének alázatossan írák. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a R.-A.-E.-leváltárban Vörösvártt. Csak az aláírás sajátkezű.)

177.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Fejedelem!

Nekem Kegyelmes Uram!

Ezen órában hozták hírül mind az parasztemberek s mind némely rendbéli portásim, hogy az német Gyű névű falunál az Tisza partját mind az két felől levonta és megegyenesítette, az hídlábokat már egy darabka helyen leverette; mivel hajója elég nem lévén, azért az szélit lábokra veri. Innét con-

jiciálhatjuk, hogy minden kétség nélkül általkötvén a Tiszát, — valamerre elmégyen, és az mint az tegnap fogott német rabok vallják, kétség ha Erdély felé nem mégyen, — vagy viheti végben szándékát, vagy sem.

Én örökké portáztatok rajtok, csak egy óráig sem tágitok rajtok, mindennap hoznak, vágnak németet, az lova penig mód nélkül döglik: mert csak Csongrádtól fogva az másik statióig elhagyott közel kétszáz lovat.

Ha azon német által talál menni: én is azontúl általmegyek és mindenütt hátán megyek az mellettem lévő hadakkal.

In reliquo éltesse Isten Nagyságodat sokáig jó egészségben, Hazánk javára.

Datum ex Castris ad Csongrád positis, dje 9. 8-bris 1705.

Fejedelemség

alázatos és engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem Fölső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a R.-A.-E.-levéltárban Vörösvártt. Csak az aláírás sajátkezű.)

178.

Bottyán Károlynak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom kész szolgálatomat Ngodnak.

Tegnap este egy rendbéli portásom megérkezvén, három rabot hozott: két németet s egy magyar legént; egynehányot le is vágtak, lovakat is mintegy tizenkettőig hoztak.

Az rabokat examinálván: hogyha van-e szándékja általmenni az Tiszán, vagy sem az németnek? Kik is vallják, hogy a tisztektől ugyan nem értették: de az mint magok között közönségessen hirdetik, szándékok vagyon általmenni az Tiszán; az minthogy Slik Generális Csongrádon maga házait elbontván, szálakot csináltatott belőlle, s azon által akarnak hidat kötni Szegednél az Tiszán, — de mégeddig azon hídkötésben nem kezdettek. Vallják azt is, hogy tegnapelőtt este mintegy tizenöt zászlóalja rácz az szigetről érkezett volna az

némethhez: de mindössze is az tizenöt zászló alatt is alig volt háromszáz. Kenyerek pedig igen szűkön vagyon, mivel az mennyi kenyeret sütöttek Kecskeméten és Kőrösön: csak két nap érték bé vele; hanem az minemű gabonát azon városokon kiosztottak compániákra: aztat Csongrádon megsüttetvén, azzal vannak már mostan.

Portásim újonnan elmentek; ha mint járnak, Ngodat tudósítani azonnal el nem múlatom. Én magam beteges állapottal lévén, az ágyat nyomom. Tovább Ngod jóakarátjába ajánlván magamat, maradok

Nagyságodnak

Alpári tábor, dje 9. 8-bris Anno 1705.

jóakaró atyjafia s bátyja

Bottyán János, m. k.

P. S. Ha az német az Tiszán általkötvén az hidat, által készül költözni: az egész hadat mindjárt általküldöm; de magam — hacsak jobb egészségem nem leszen, — által nem mehetek. Én mindeddig sem mustramestert, sem az regimentem számára való pénzt nem láttam; nem tudom, mit tegyek velek? mivel igen ruházatlanok.

Külczim: Méltóságos Generális Tekintetes és Nagyságos Károlyi Sándor Kedves Öcsém-Uramnak adassék. Túr, vel ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

179.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Fő-Generális!

Nekem jó Kegyelmes Uram!

Szintén ezen órában értettem mind kémeimtől s mind pedig portásaimtól, hogy az németek Győ nevű falunál az Tisza partját mindkét felül levágták; lévén pedig az hajójok kevés számmal, az szélén lábra fogják az hidat építeni. Ha ők általmennek: én is azonnal által fogok menni, mind az hadakkal együtt; való, hogy igen beteges állapottal lévén, az ágyat

nyomom. — Mostan is ugyan kétezer katonám vagyom por-
tára. De reliquo Isten szerencsésen éltesse Ngodat! Maradván
Sub dato in Castris ad Alpár positis, die 9. 8-bris 1705.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károli Sándor, Kegy-
elmes Urunk ő Nga egyik Fő-Commandírozó Generálissá-
nak, (Titulus.) nékem nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Ngának
alázatossan írák. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

180.

A fejedelem Bottyánnak.

Minthogy Kecskemét várossa lakossi sok rendbéli pa-
rancsolatinkkal nem gondolván, sőt nemzetséges igaz ügyünk-
höz való természeti kötelességeket is megtagadván, az ellen-
ségnek meghódoltanak s azzal az Hazánk szabadsága dolgai-
nak folyásában nem kevés akadályt tettenek; minekelőtte ezen
cselekedeteknek nagyobb büntetését vennék: addigis assignál-
tatnak Tekintetes Nemzetes *Bottyán János* Generális-Főstrá-
zsamesterünk regimentjének egészen való megruháztatására;
melyre nézve parancsoltatik nekik, az említett regimentet
megírt Generális - Főstrázsamesterünk specificatiója szerint
minden késedelem nélkül ruházzák meg, — különben az ellen
is ha cselekesznek, szófogadatlan hazafiúságtalanságoknak
példás jutalmát fogják okvetetlen tapasztalni. — Datum
Agriae, die 11-a mensis 8-bris Anno 1705.

F. P. Rákóczi, m. p. L. S.

Paulus Ráday, m. p.

(Egykorú másolat, *Bottyán János* tábornok s. k. aláírásával és gyűrűpe-
csétével megerősítve, sz. kir. Kecskemét város levéltárában.)

181.

Kivonatok Károlyi Sándor leveleiből a fejedelemehez.

*Datum in Hatvan, die 1. Augusti, hora
7-ma post meridiem, 1705.*

Ezen órában érkeztem ide szerencsésen Ordódyt, Szabó Máthét kevesed magokkal találtam; holnap kiszállanak az jászok, circiter 600-an. Gyöngyös városát, Heves vármegyét is ültetem, — Deák Ferencz alig vagyon háromszázad magával Sárinál, azt is idehozom. *Bottyán Uram* hadához nem bízhatom, mivel azt írja, hogy Dunán általküldötte az hadát, — azt is jól cselekedte ugyan. . . .

Hatvan, 3. Augusti mane, hora 7-ma, 1705.

. . . . Generális Gróff Barkóczy Ferencz Uram Kecskeméten vagyon, még most is semmi hadat öszve nem vehet. . . . *Bottyán Uramnak* is írtam már három ízben, de még sem jön; most értem: egy hadnagya jön három sereggel. . . .

*Ex Castris ad Szent-György, 7. Augusti
1705. hora 10-ma matutina. (Gr. Barkóczy Ferenczczel együtt aláírt levél.)*

Az ki-expediált derék portásunk megérkezett, szintén Pest előtt volt, de senki ellene nem jött ki s nem is lőtt reája. Az ellenség (Glöckelsberg tbk.) általköltözött és túl vagyon tábora, de nem nagy. Azonban ezen órában érkezék Kecskemét felől bizonyos hírünk, hogy tegnapi napon 15 sajka s öreg hajók mentenek le az Dunán, lovas pedig az szárazon túl az parton, s hogy már az solti sánczot lövik is; kinek recognitiójára Balogh Ádám Kapitány azonnal indult ugyan Solt felé, actu pedig Szűcs János Kapitányt Deák Ferenczczel küldjük kecskeméti, kőrösi vitézljő rendnek felszedésére viritim, s mivel Szegednél is az egész Maros-mellyéki ráczságnak általköltözése iterato confirmáltatik: arra való vigyázást is megparancsoltuk. . . . *Bottyán Uramnak* is staffetaliter írtunk egynehányszor, — csak nem jön. . . . Tiszántúl való had elindult ötezer.

Karva, die 29. Augusti hora 6. mane, 1705.

Már Ngodnak semmi kétsége ne legyen benne: mert az egész tábor (Herbeville) mind lovas, gyalog és szekerei Neszmilyen alól és egész Almástúl fogva feküdt; az éjjel eleget álgúzók, — minden tüzeit el kénytelenítette oltani, mindaddig lövöldöztük, ő egyet sem lőtt, hihető, még az hajói le nem érkeztenek volt, három sajkanál még több le nem jött, az ágyúk vontatója is csak ökör. Eleiben Karvához jöttünk (*Bottyánnal*,) megpróbáljuk itt is, legalább boszontjuk, ha egyebet nem tehetünk; ő is hajnal után mindjárt indult; ha csak valamerre nem csap: harmadnap múlva Budán leszen, s vagy az pesti mezőre száll, vagy az Duna mellett megyen alá. . . .

Muzslai táboron, die 31. Augusti 1705.

. . . .Tegnapi napon az német tábor itten rostogot tartván, az Generálisok Esztergomban mulattanak, s ugyan tegnap az táborra vissza kijöttek. Az éjjel egész az hajnalcillag feljövéséig mind takarodott az hajója aláfelé; most reggel maga is egész táborostúl megindult s aláfelé masérol. . . . portásim vadnak vígyázására, magam is szintén mostan indúlok, *Bottyán Uramot* Esztergom felé bocsátom, magam Berzseny felé indúlok; ha az német Esztergomnál subsistál: azonnal újokban megegyezek *Bottyán Urammal*; holott Buda eleire (t. i. nyomúl,) sietek. Ha Ngtok késik: ezen német maga szándékát igen hamar végben viszi, mert egész erővel s készüllettel vagyon, mi penig nem fogunk resistálhatni. — *Bottyán Uramnak* is irattam, hogy nyomúljon mellesleg vele Pest elejére.

Muzslai táboron, die 31. Augusti 1705.

Én *Bottyán Uramnak* nem látom itten semmi szükségét; hanem Ngod kegyelmes parancsolatja ellen nem mertem levinni magammal; hanem Ngod méltóztassék valakit ideparancsolni valami kevés haddal, úgy *Bottyán Uramnak* írni hogy az alatta levő hadakkal jőjjön utánam.

Pásztó, die 31. Augusti 1705. hora 3. pomeridiana.

Épen indulásomkor veszem alázatossággal Ngod kegyelmes levelét. — Igenis, méltó Kegyelmes Uram Bercsényi Uramat siettetni s úgy az több hadakat is megindítani: mert

noha bizonyos az ellenségnek szándéka, mindazáltal változható, s arra nézve én is már ma tovább nem merek menni. Most az ellenség Esztergomon felől szállott meg s minden hajói s hídja azon váron alól vagyon csoportban. *Bottyán Uramot* hadtam maga s Géczy és Baranyay ezerével Kéméndnél, magam pedig még Esztergomot az ellenség meg nem haladja, itten az Ipoly mellett leszek. Azalatt Pest eleire reitálom praemittált dispositióimat és parancsolatimat. Ha az ellenség ugyan csak lejön s Ngod utána nyomakodik: *Bottyán Uramot el ne hagyja magától, megtapasztalja Ngod, mennyi hasznát fogjuk venni! . . .* Actu expediálok Pest eleire, az Rákos körül való mezőket mind megégetem, hogy Pest alá szállván is: futrázsa ne lehessen; még Csaba, Keresztúr körül is elkövetelem, — jobb, fenevadak lakják hazánkat, mint német, az eb!

*Pásztói táboron, die 31. Augusti 1705.
hora 7. nocturna.*

Mai napon három levelem expeditiója után, karvai levelemre való kegyelmes választ épen most veszem Ngodnak; elgondolhatja Ngod, hogy járnak az levelek! Mivel már az hajókat és hidat Esztergomtól lebecsátotta az német, ámbár maga nem messze is fekdjék ottan, — ugyan csak utána fog menni és már itten nem fog próbálni; mennyi hadat fog pedig itt hagyni? *Bottyán Uramnak* constálni fog holnap. Azért Ngod annyira disponálhat, s *Bottyán* lehajtson utánam. Én holnap már csak elmegeyek előre, dispositióimnak folytatására.

Kókai mezőn, 2. 7-bris 8. órákor estve, 1705.

Az német ma napestig helyben maradt, tábori körül strázsám; holnap megválík, merre megyen? Holnap, Isten segítségül azon leszek, körülvegyem. Ha Szeged felé talál menni: az Tiszán Szólnoknál általmenjek-é? Ngod resolútióját elvárom; melly ha leszen: *Bottyán* hadd jőjjön utánam, szorongassa innét, én túl impediálok az aradi ráczot fegyverrel, az élését táborának tüzzel. — Ezen órában vettem Szűcs János levelét: az városok (Kecskemét, Körös, Czegléd) csakugyan nem bontakoznak; s noha tegnap Kárándyt úgy bocsátám, hogy égesse porrá mind az hármot, — mindazáltal actu expe-

diálom orderemet, hogy csak rajta! Tudom, el sem múltatja. Véték-é benne? nem tudom; bocsássa meg az Isten! . . . Most veszem *Bottyán* izenetét, és hogy az gyalog is Hatvanhoz jőne, de nem jó: mert harczolni nem hasznos, megtudván, együtt reánk jön; hanem megírtam: maradjon helyben, lovon tegyük el az mit tehetünk, azt is szaggatva, hogy ne hurezzolhassa mindenét. Égetek előtte, körül ösztönözöm, ha mód adatik: étszaka próbálok, de nappal nem, — hadd menjen valahova szereti!

Izsaszegh, hora 9-na vespertina 17. 7-bris 1705.

Mai napon írott levelem után 9. óra tájban az midőn indultam volna Pest alá: útamban két felől is érkezett hírem, hogy az német az éjjel általjöött táborostúl. . . . Útamat continuáltam és circiter 5. óra tájban délután odaérkezvén, valóságosan tapasztaltam: Pesten felől az Duna-parton, Buda álgýui alatt fekszik; öt katonát (csalogatni) egész strázsájáig beküldöttem, de senki ki nem jött, — azzal fordúltam. Ezen passust is megvizsgálni Kárándyt válogatott katonákkal visszaküldtem, hogy az étszaka strázsáját verjék fel, talám nyelvet kaphatunk.

Hatvani táboron, 19. 7-bris 1705.

Tegnap érkezvén meg estve felé Pest eleiről, találtam Ngodnak három rendbeli kegyelmes válaszát, kikhez mindekben kívánom magamot alkalmaztatnom. — Az németnek általszállásában semmi kétség nem lehet: az futrázsra tegnap egész az Rákosig volt, de kívül rajta majd egymást éri az fennálló hada truppokban. Vigyázással vagyok, — ha indulását értem, Ngdat éjjelnappal tudósítom. — Az három városiak nálam lévén, Ngod parancsolatja szerint meghagytam nekik: mindjárást menjenek el városokból; Szűcs Jánosnak is: compellálja őket. — Bezerédy Uram szerencsésen általment (a Dunán,) bizonyosan írhatom Ngodnak. *Bottyánvárá*t és az földvári sánczot az német fölégette s ottan hagyta, az ki benne volt, Pétervárad felé ment.

Hatvani táboron, 19. 7-bris 1705. hora 3. pomer.

Ezen órában érkezék hírem, hogy az német tábor egész erejével megindult volna ma Csabaj felé, kit eddig *Bottyán táboráról* hallhatott is Ngod, mivel közelebb vagyon; de lévén

arra strázsáim, még confirmációja nincsen; ha confirmáltatik, azonnal utána indulok. Az jász ezer arra vagy, Deák Ferencz igen szépen vagy hat sereggel, Nyúzó most küldtem oda ezerestül. Ezen pillanatban izeni Deák Ferencz, hogy az egész tábora az Rákos mellé jött, szekereivel együtt, és 10. óra tájban egy compánia jöven fel az hegyre, tüzet vetett; újabb portást küldött, már annak hírt várom: mert tegnap is mintha egész tábora volt volna, úgy jött futrázsra.

Hatvani táboron, 19. 7-bris 1705. hora 10. vesp.

Deák Ferencz Uram ezen órában érkezék, ki is bizonyosan confirmálja, hogy az német tábor Csaba és Keresztúr közé szállott, — sátorait és minden alkalmatosságát látta. Omat merre fordúl? portásim meg hozzák, oda lévén Nyúzó maga ezerével és az szegedi had, s ugyan az jászok az Jászság felől. Én mindazáltal holnap az Tiszántúl való haddal nyomára kerülök, az mire Isten segít, el nem múlatom. *Bottyán* Uramnak írok, hogy azon táborral szálljon ide Barkóczy Ferencz Uram mellé. — tovább álljon Ngodon, mit fog parancsolni?

Kókai mezőn, 21. 7-bris hora 11. ante mer. 1705.

Reggel munkában voltunk a némettel Gombánál, rabot fogtunk, de kilátott egészen bennünket; 10,000 embert az erdőkön három felé szakasztván, más oldalára is küldöttem. Itten Kókán negyvenig való németre akadván, azokat Istenhez bocsátottuk, rabul is fogdosván el benne. Kárándy Czegléd, Körös, Kecskemét pusztítására ment. A német ma rozstokol, már holnap elválik, merre indul: Hatvannak-é? Kecskemétnek-é? Én nappal csapdosom, éjjel ha módom leszen benne, fölverem; ez az éjjel is meglőtt volna, ha oly erős helyen nem lesz vala. Gyalognak itten semmi haszna nincs. — Most újabban 11 rabot hozának, Ngodnak udvarlok vélek.

Kóka, 22. 7-bris 8. órákor reggel, 1705.

Ezen órában érkezék strázsám; az német megindult egyenesen Tápió-Szent-Mártonnak, Abony felé. Magam innét az Tápión, túl pedig Bóné követi, hátul, nyomán is szorongatjuk még, ha lehet. Az egész erőt ki nem mutatom, hogy félni ne tudjon s rendelje úgy hálását mint eddig, levetkeződvé. Ha-

csak mód adatik, tudván minden observatióit, corpust tartván, hat s hétezer embert reászánok étszakára. Isten ad módot és kívánt szerencsét!

Törtéti puszta, 25. 7-bris 1705. reggel.

Tegnap setét, esős, ködös üdőben későn indulván meg az német Czeglédtől, . . . magam utána indulván, Kőröshöz ment; holott is, estve lévén s elsetétedvén, mivel az város alá az híd és szőlők közé szoros helyre vette magát: egyebet nem tehettem, hanem strázsáját puskáztattam be. Azalatt az hadat meg akarván szállítanom: találtam itten az pusztán Szücs Jánost az többi hadakkal. Az kőrösiek kibontakoztanak, de tegnap mind viasszaszállottanak; Kecskemét nem akart kibontakozni sehogysem, s az midőn parancsolatom szerint gyűjtogatni akartak volna az katonák: fegyverrel az hadra reátámadtanak, kettőt az Gundelfingerében meg is löttének; és így meg nem égethették egészen, hanem mintegy harmadát. — Már ma az német Kőrösön az süttetés kedvéért rosztogolni fog, az miben árthatunk neki, el nem múlhatjuk. És így Szeged felé vevén útját: Ngod kegyelmes utóbbi parancsolatja szerint Csáky Mihály Uramot Elbeczky Uram ezerével Vác felé visszabocsátottam, *Bottyánt* pedig maga ezerével, Bezerédyvel, az jászsággal, Baranyayéval, Buday István Uraméval, Gundelfingerével és Cseplészéval bocsátom az német csípdezésére és infestálására egész Szegedig, olly instructióval, hogy mivel az bácskai rácznak gyűlekezeti bizonyos: arra is vigyázzanak s ha valahol létét hallják, az német mellett elmenvén, aztat verjék széjjel. Az szegedi had cselédjét felrakta volt Kecskeméten, az Duna felé vitte, hogy háta megett az németnek felhozza; de híreket sohol nem hallottam; orderében hagytam *Bottyánnak*, hogy Ngodat tudósítsa irántok. — Én Nyúzó Kaszás ezerével s Ilosvayval Csongrád felé indítom, magam Szücs Jánossal, Bónéval, Besseneyvel, Kárándyval, Sennyeyvel Szólnoknál megyek által, az Kőrösön hidat vetek s azon három ezerrel Vásárhelynél megegyezek, s ha még rácz Tökölyi által nem együtt az Tiszán Szegedhez, tehát rajta megyek; onnat felfordulok az Maros mellett, ha lehet azon (rácz) sánczokat porrá teszem egész Aradig, annak várossát is megpróbálom. Mezőben a takarmányt az német előtt mind porrá teszem, s azzal

Jenő felé fordulván, ottan az feketetői és gyantai szoros utakat bevágattatom utánam s Váradhoz megyek, conjungáлом magamat Gyürky Pál Urammal. — Már Ngod *Bottján* Uram iránt ez szerént conformálhatja dispositióit, úgy az Váradhoz küldendő hajdúságot.

*Bottján*nak instructióban hagytam, hogy az német ki-menvén az városokrúl, azután élést ne engedjen vinni nekik.

Szólnoki táboron, 27. 7-bris 1705.

Mivel még tegnap is Kőrösön múltatott az ellenség: azért én is itten temporizálok még ma, elvárom merre fordul?... Schlick táborának szállása tiszta három egész lineában fekszik; az elsőnek is az közepi gyalog, előtte az álgú; az második lineának is közepi gyalog, két szárnya mindkettőnek lovas. Az harmadik lineájának közepi szekér, két szárnya lovas. Az prejtcsosfja (Bereitschaft) minden compániából nro 5; már 11 (lovas) régimentből computálva, teszen circiter 660-at; azon kívül minden regimentből egy compánia vagyon a strázsán, az prájcsosfja pedig az első lineája előtt, bal s jobb szárnya előtt s közepe előtt áll a strázsákon belől lóháton egész éjfélig, akkori doboláskor bemegyén, abrakol s újennan egy óra múlva helyében áll. Spánisi rejter pedig sohol sincs, csak az álgú előtt s egy darabon az gyalogja előtt az első lineában. És így, Kegyelmes Uram, csak szállana sík mezőben: mindenfelől rajta mehetnénk azon, — csak fognók egy szívvel-lélekkel; de ki nem lát setétben, ki attúl fél, hogy ló esik véle, ki attúl, hogy egymást ölik meg, s nem considerálja, hogy azon veszedelmek nappal is mind megeshetnek. Ez veszt minket, — mert bizony Isten, nem menne ez az német soha ki Magyarországbúl; noha még így is nehezen hiszem, hogy valaha Bécsot lássa!

Szólnok, 28. 7-bris 1705.

Valamíg Szeged felé meneteliben bizonyos nem lesznek az ellenségnek: addig által nem megyek az Tiszán; azalatt innét is mindennap fogyatja Isten az németet, ma is Pikó Deméék alkalmasint lecsapdostanak benne, szekeret is 12-öt nyerteknek tőlök; *Bottján apám* portási sem jártanak haszontalan. Most megint négy felé bocsátottam. — Nyúzó azt írja, hogy

ráczt Tökölyi Aradon vagyon, s ő actu Csanád felé megyei próbálni; bezzeg jó helyen vagyon: mert német uramnak az correspondentiája is praecludáltatott.

Szólnoki táboron, 29. 7-bris 1705

Az német táborát bizonyos emberemmel megjárattam de szoros helyen lévén, nem lehetséges egyebet tennünk, ha nem az strázsák behajtását, kit minden éjjel végben viszünk portások által; nappal pedig — Istennek hála — mindennap hulloogál. Mostan Kecskemétre küldöttem expressusomat, szándékának kitanúlására; — holnap aligha meg nem indul valamely felé.

Szólnok, die 30. 7-bris 1705

Az emberem megérkezék Kecskemétről; referálja, hogy az németiségre azelőtt való éjjel kiküldötte nek vala (*Bottyán*) Szekerest, ki is az szélmalmoknál felfervén őket, az ráczságnak minden lovait elnyerte, az németekkel is tovább másfél óráig viaskodván, felest ejtett el, s tegnap az németek mind az templom belső kerítésében recipiálták magokat. S máj tegnap Kecskeméten az sok szekér étlettel, árpával, mind meg volt rakva, úgy, hogy ma meginduljanak vissza Kőröshöz; az útja ugyan el vagyon állva és lesekkal megrakva, — elválík, mit ad Isten! Ha bemehet Kőrösre: csak elhiszem, holnap megindul valamely felé.

Szólnoki táboron, 30. 7-bris 9. órakor estve, 1705.

29. hujus irott Ngod kegyelmes resolutióját alázatossággal vettem; csak az tött dispositió érkezzék, rajtam semmi benne el nem múlik. — Glikelsberg lévén Kecskeméten: táborát miképen verettem fel Szekeresékkal, elfogatott relatióját includáltam, — kiben is valóban szépíti az dolgot! Mint mehetett tegnap Kőrösre? nem tudom; volt ugyan 3000 emberem arra vígyázóban, s ma újabban Bóné Andrást Szűcs János apámmal 2000-el expedíáltam. Tegnap portán veszett egy jó hadnagyom, még annál több senki.

Szólnoki táboron, 2. 8-bris 1705.

Kecskemétről most jöve egy katona, ki referálja: két (német) kapitány veszett az minapi lármán s közönséges is

feles; Bónéék pedig nyertének is, vesztek is, de tűrhető. Két- s háromezer jár már futrázsra. Nyúzó az Maros mellől feljött; az rácság élés alá hajt szekeret, mind lovassa, gyalogja készül, — most is elmúlatjuk reávenni, de bizony megbánjuk, mint az én Gyula alúl való eljövetelemet!

*Szólnoki táboron, 2. 8-bris estve 10.
Órakor, 1705.*

Ezelőtt két órával már expediáltam leveletem, s most újra akarám alázatosan informálnom Ngodat, hogy az német egész erejével mai napon bizonyosan megindúlt s egyenesen Alpárra ment az Tisza mellé, mielly ezen alól négy mélyfölddel vagyon, azon alól pedig hozzá Csondrád két mélyföld. Már Alpnál vet-é hidat, vagy Csongrádnál? nem tudhatom, azért annak vizsgálására bocsátottam két rendbeli portásomat, harmadik pedig Kókay maga ezerével (a jász huszár-ezred) nyomában vagyon, holnap pedig *Bottyánt* mellette való corpussal utána ereszttem; magam itten subsistálok, míg onnat alább nem megyen. Nyúzóék ottan lévén Tiszántúl Alpnál általellenben: committáltam portázását és ugyan Vásárhely s Makó felé. Magam pedig, ha azt várom, hogy az ellenség egész Szegedig menjen: azután post festum leszen az Maros-mellyéki operatio; utána is haszontalan megyek: mert az Tiszának vétvén hátát, már notabilis csapást rajta nem próbálhatok, és így *Bottyánt* jó formában hagyván s úgy Szólnokot és Túrt, magam általmegyek s valamit előtte eltehetek, elteszek, s talám Isten az ráczot is horgomra keríti. — Az Arad tájéki rácz készületi confirmáltatik, sőt az szegedi commendáns is hordókra vereti az lisztet. Ha sokat mulatozunk, míg észreveszszük magunkat: ez az német armáda Erdélyben toppan! . . . Kőrös, Keckemét, Kegyelmes Uram, prae manibus vadnak, tán meg is szánták bűnöket; Ngod előtt alázatosan instálok: az kik távulról nézték, ne hízzanak vellek! Lehet büntetések: de olly idő fordúlhat, hogy még az pusztában bujdosó magyaroknak köntelenségből sok hasznára lehetnek. Ezzel, Kegyelmes Uram, pártjokat nem fogom; vétkeztek, de nem mindnyájan, — azért büntetést is nem mindnyájan érdemelhetnek; karóztassék fel mindenik városból kettő-három, —

elég példa leszen, *) pro ulterio is tanulnak s hasznunkra is lesznek. Álljon Ngod kegyelmes gratiájában!

Bottyán, Kegyelmes Uram, valóságos hogy rest az írásban: de szorgos az szolgálatban! Az mit elmúlatott, végben vittem s őróla is Ngodat tudósítottam szüntelen.

Szólnoki tábor, die 3. 8-bris 1705. napszállatkor.

Ezen órában érkezék portásom relatiója, kiből confirmáltatik az ellenségnek nemcsak Alpárhoz való menetele, hanem ma Csongrádhoz való indulása, — egyenesen ottan ugrik által, és így az sok tartózkodás miatt épen megelőz s mind Körös-Maros közit praeripálja. Én azért, vagy vétek, vagy sem, csak megyek tatármódra; Bottyánt idehagyom; ő sem tehet semmit már innét, általjőjjön-e? nem tudom; választ várni nehéz, káros és veszedelmes. Kecskemét, Körös még emberét sem küldte, német elmenetele után is. Kérem Ngodat: ne bossásson ostort ezen áruló kutyákra, — talám Isten megtart szolgálatjokra!

Túri tábor, 4. 8-bris 1705. este.

Én ma Szólnok várát jó instructióval hagyván, úgy Bottyánt az német után expediálván, — magam indultam meg 11. órakor délelőtt s érkeztem ide délután 5 órakor, s útbamban jövének Nyúzó katonái, kik referálják, hogy Makót minden jószágával az török [földre] általszállították, Vásárhelyt, Mindszentet és Szentest penig mindenével Csongrádon felül az Körösön békével általhozták kár nélkül, — az német is szintén akkor szállott Csongrádra, az Tiszának túlsó partjára; mai portásom szemével látta, hogy az Tiszapartban sütőkemenczéket vájtanak, — és az mint az prófontház vagy on: annak irányában akar hidat általvetni; és így Arad felé nem megyen, hanem vagy Debreczennek az Künság felé, — de nagy pusztaság: se víz, se széna nem remélhető, — hanem az Körös mellett megyen fel egész Szeghalomig, oda az Berettyó három mélyföld. Való, itten is sohol sem leszen szénája: de vize egész Váradig leszen Csongrádtól fogva; penig egész

*) A fejedelem irtózáván ilyen kegyetlenségtől, irgalmasabb büntetést gondolt ki: *Bottyán* tábornok huszárezredét ruháztatta meg új montourral, az engedetlen városok rovására.

Váradig mind pusztán és síkon fog menni, — akkorra kellene az ember, mert csak ezek ki is fáradnak Kegyelmes Uram, az éjjeli-nappali portázás miá. — Mostan három emberem is nagyon az táborán, portásim mindkét felől; ha meghozzák, hogy fog ottan késni: egy éjjel rajta megyek innét három álgýúval s az midőn fogom lövetni, túl *Bottyánnal* megcsapatom az egész táborát, — talám valami confusiót tehetünk neki!

Túri tábor, 6. 8-bris éjféلكor, 1705.

Ezen órában érkezik portásom Csongrád eleiről: ma jókor az német tábor maga helyét meggyújtván, Szeged felé aláment. Szegedről jött emberek referálják, hogy Tápénál igyekezik hidat kötni, az aradi rácz penig még nem conjungálta vele magát; hanem Szegeden sok lisztet vervén hordóra, és Vásárhelyről és több helyekről akarnak búzát beszállítani. Azért, már az Körösön hidam meglévén, holnap háromezer embert általindítok Palocsayval, s mihelyt az kenyér elérkezik: azonnal magam indúlok utánok, s az mit tehetek, teszek. — Az többi Generálisoknak is mindezeket megírtam. *Bottyán* túl alkalmasint sarkalja az németet: sok puskázást hallottanak portásim ma is.

Ezen német szaladását nem tulajdoníthatom Isten után egyébként, hanem az pusztaságnak, és hogy mindenütt előtte termék. Komáromnál is, Esztergomnál is általjött volna: de féltében ment Budához, hogy *Bottyánnal* előtte voltunk. Mostan is Szólnokra akart jönni, Csongrádnál is általjönni: de nemhogy azt fel merte volna tenni, de még éjféltre se mert dobolni, mint mi Jézust harmadnapig kiáltani. Úr-Isten, szégyenítsd meg! Irom *Bottyánnak*: rajta, rajta, rajta! Mert készen nagyon Szent-Péter mind ezen, mind más világon. *) Bár Bercsényi Uram is Ocskayval rajta! etc. Most nagyon ideje.

Túri táboron, 7. 8-bris 1705.

Az németnek Szeged felé való menetele bizonyos, azért Szűcs János apámat hat napi kenyérrel Szeged eleire, Maros és Tisza közzé elbocsátám. — *Bottyán* írja, hogy az német

*) *Bottyán* hősiességéért Rákócziól *Szent-Péter* és *Madar Komárom* vármegyei falukat kapván, — innét a szójátékos czélzat a földi Szent-Péterre.

Veresmartnál hidat vetett át az Dunán s oly hiszemben vagyon apám (t. i. Bottyán,) hogy azon megyen vissza. Tegnap i portánk is, az *Bottyán* corpussárúl való, 300 marháját hajtotta el s az németekben is jól lecsapott; most is 2000 ember danol-dogál körülötte. — Hogyha már Maros mellé veszi magát, s nem az Vaskapunak talál menni, hanem Váradnak: Várad és Jenő között lehetne gyaloggal jó operatiókat tenni, de in tempore kellene hozzá látni.

Túri táboron, 10. 8-bris 1705.

Szücs Jánosék Osanád alatt egynehány ráczot levágván, csak visszatértenek, igen meghajtott lovakkal. Semmi bizonyos hírt nem hoztak, nagy bosszúságomra; mire nézve kéntelenít-tettem Nyúzóót vagy század magával alábecsátanom az Tisza felé, ugyan ötet vissza is várom. Addig ezeknek lovok is valami pihenhet, s próbálhatok. — *Bottyán János* Uram azt írja, hogy ha az német általjön az Tiszán: instructiója szerint ő is kész általjönni: de az Dunántúl való had (Bezerédy, Balogh Ádám, Szekeres István) csak resolválta magát, hogy által nem jön. Így értvén Ngod az dolgot: általláthatja, hogy ha (az német armáda) az Maros mellé veszi magát, minekiünk rajta sohol semmi próbát nem lehet tennünk, ha Erdély felé megyen, egész addig, — hanem, ha Várad felé fordúl: ottan lehet mind lovassal, mind gyaloggal vesztegetnünk. Csekély elmém szerint tehát Békésnél, Sarkadnál s itten strázsát hagy-ván, ezen haddal mennék Várad felé, készítenők el az hajdú-ságnak próbáló helyeit s vágatnók be Erdélynek is mindenütt passusait, etc. . . . Noha Ngod írja, hogy vagyon az passusokra gondja, — megengedem: de nem minden parancsolatnak látom effectussát; kérem Ngodat: legyünk szorgalmatossabbak, késő in confusionem munkálódni! Csak gyalogom legyen: az váradi utakat én magamra vállalom *Bottyán apámmal*.

Bottyánnak adott instructiónak párját Ngodnak meg-küldöttem vala; abbúl megérthette Ngod, hogy még tülem úgy disponáltatott, hogy az német általjövetelével általjöjjön: de már egynehány levele vagyon, kiben írja, hogy az Dunántúl való had és maga ezere (az is dunántúli volt) által nem akar jöni, ha csak fizetése, mundérungja meg nem lesz, de maga

eljön; most utóbb pedig azt írja, hogy ágyban fekszik, beteg, s maga sem jöhet. Ilyen az világ, és olyan az magyar! Kérem azért Ngodat: legyen provisió pénzűl: ne esküdjem annyit hamisan nekik! Az többi hadak is most télire fognak fizetést kívánni.

Mos érkezik levelem, hogy még tegnap nem volt hídjá, hanem Tápénál készíti, kedden pedig az Bácskaságról 15 zászlóalja rácz jött hozzá, ki is 400-ból álló ha volt mindöszve. Kenyér szűkön vagyon közöttük.

Túri táboron, 11. 8-bris este, 1705.

Ezen órában veszem körösi ember informatiójából, ki az német táboráról jött ki, hogy az gyalogja az németnek általjöött az Tiszán, az hat nagy öreg-ágyúit pedig Szegedben vitte be: az hídjá meg nem bírja, mert az hajói is kicsínyek és kevés lévén, az két szélit lábokra csináltatta és az Tisza partját két felől bevágatta. Holnap magam is indulok.

*Túri táborról való indulásomban, 12. 8-bris 1705.
reggel 8. órákor.*

Ez órában veszem *Bottyán* levelét. Felette csudálkozom Ngod orderén, hogy ha általjön az német az Tiszán: ő Kglme hét ezerrel menjen által az Dunán. Alkalmasint általlátom az conceptust Kegyelmes Uram, — de egy Istenem, nem nyerünk benne! Bár csak addig tartózkodnék, míg Ngodnak udvarolhatok; reménlem, csekély opiniómat helyben hagyná Ngod. Holott pedig, ha csak meglesz, assecurálom Ngodat: az idevaló hadban is elég megyen el, nem lévén oda semmi ellenség (?); másik az: ki commandérozza? *Bottyán* írja: beteg, nem mehet, s ha mehetne is, tapasztalta Ngod: nem kicsíny csonkulás hétezer ember! Ngod az erdélyi sok hadban ne bízzék: mert pulvis et umbra sumus, — ez pedig Dunántúl akármit csináljon: nem ad okot ennek az németnek visszatérésére, hanem többnek procuratiójára. Ha udvarolhatnék, többet mondhatnék Ngodnak, kirül alázatosan követem.

(Eredeti, s. k. írt levelek a Rákóczi-levéltárban, Vörösvártt.)

Bottján Károlynak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak
ajánlom kész szolgálatomat Ngodnak.

Ngod 11. praesentis költ levelét ma reggel elvettem, continentiaját megértettem. Én már mind Kegyelmes Urunknak ő Ngának, s mind penig Méltóságos Gróff Berchényi Miklós Uramnak két rendbéli ordercit is vettem, melyben, ha az német az Tiszán általköltözik, kegyelmessen parancsolják, hogy bizonyos hét regimenttel Pest eleire visszamenjek, s ottan alkalmas helyet keresvén, az Dunán általköltözzem, — melyet magam is szívéssen bánom: mivel inkább akartam volna Ngoddal együtt járni, de ő Ngok kegyelmes parancsolatjoknak obtemperálnom kellettén, nem tehetek rólla.

Én nem csudálkozhatom eleget rajta, hogy már harmadnapja, hogy az német általköltözött az Tiszán, — melyet tegnapi levelemben Ngodnak megírtam. *) — s még Ngod portási meg nem vitték hírét. Megbocsásson Ngod: de az tisztekkel erősebben kellene bánni az ilyen vígyázatlanság és szófogadatlanságért, mert Ngod nehezen mehet előre dolgában. Én, megvallom, ha az én tisztem ezt elkövetné: másoknak példákra tisztiből is kivettetném. Kérem is Ngodat, jól vígyáztasson, mert — az mint értettem, — Debreczenbe és Hajdúvárosokra igyekezik az német. Mostan Szentá és Martonyos felé azon ráczokuak, úgy bácskaiaknak is distrahálásokra magam ezeremet másokkal együtt elküldöttem. Én csak az ágyat nyomom egészségtelenségem miatt. — Ezzel maradok Nagyságodnak jóakaró bátyja

Alpári tábor, die 12. 8-bris 1705.

Bottján János m. k.

P. S. Én, ha Ngod el lehet Daczó László nélkül, csak megtartom magam mellett; melyről is Ngod válaszát elvárván, megszolgálni el nem is múlatom.

Külczim: Méltóságos Generális Tekintetes és Nagyságos Károly Sándor Uram, Kedves Öcsém-Uramnak ő Ngának. Thúr. Cito. Cito. Cito. Cito. Cito. Citissime. Citissime. Citissime. Citissime.

P. H.

*) Ezen levél a gr. Károlyiak levéltárában ma már nincs meg.

A másik oldalon: Ezen levelet falusi bírák fejek s jószágok elvesztése alatt küldjék sietséggel.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

183.

Bottyán Károlynak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak
ajánlom szolgálatomat Nagyságodnak.

A német után mai napon Deák Ferencz Uramat ezeresztől Csongrád felé, — hogy ott általköltözzön az Tiszán — elküldöttem; ki is mai nap reggel odaérkezvén, hozták bizonyosan hírül ő Kegyelmének, hogy az német ez elmúlt éjjel Szentesen hált, és onnan bizonyosan nem az Maros mellett sem egy, sem másfelé nem szándékozik: hanem vagy Szarvasnál, vagy Szent-Andrásnál általköltöztvén az Körösön, egyenessen Thúr felé megyen, s onnan Debreczennek szándékozik, Karczag-Újszállás felé; kit ha tud-e Ngod, vagy sem? kétséges lévén, akartam Ngodnak tudtára adnom, hogy Ngod annyival is inkább jól vígyáztathasson azon passusokra és szándékát ezen ellenségnek gátolhassa. Kérem Ngodat az Istenért, módot látván benne: éjjel üttesse meg az táborát, valamint szintén én imment (Csongrádnál) megüttettem. Melyben szerencsés progressust kívánván Ngodnak, maradok

Datum Kecskemét, dje 13. 8-bris 1705.

Nagyságodnak jóakaró szolgálója, bátyja
Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Tekintetes és Nagyságos Károlyi Sándor Kedves Öcsém-Uram ő Ngának. — Túr.

Cito, cito, cito, citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

184.

Ugyanaz, ugyanannak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak
ajánlom szolgálatomat Ngodnak.

Én eleget töröm mind éjjel s mind nappal elmémet, hogy minődon s miformán ezen németnek feltett szándékát meg-

gátolhatnánk? — de egyebet s jobb módot is fel nem találhatok, (melyre kérem is az nagy Istenért Ngodat,) hogy éjjel vagy ezer s két ezer gyalogsággal és annyi lovassal megütsesse az táborát, — hiszem Istent, hogy minden bizonynyal confundáltatnak, melyet Gombos Imre és Petrovai Uraimék is megizentek az gyűvi praedicator által, igenis svadeálták; *) mert máskint, Istenemre mondhatom, (adja Isten ugyan, hogy hazudjak benne!) de által s meg által gázolja országunkat, ha így eleit nem vesszszük.

A szegedieket én portára küldöttem, kik még most is oda vannak; hanem mihent megérkeznek, azonnal Ngod után küldöm.

Én itten Kecskeméten orvosoltatom magamat. Az alattam való regimenteket orderem szerint mind eloszlattam, kit Tiszán által, kit máshová elküldöttem, csak az magaméval maradtam. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

Kecskemét, 14. 8-bris 1705.

jóakaró szolgája, bátyja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Tekintetes és Ngos Károlyi Sándor Uramnak, Kedves Öcsém-Uramnak ő Ngának, Thúr, vel ibi ubi.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

185.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemséged Egerbül undecima praesentis emanált nékem szőlő levelét, ma reggel alázatossan vettem, — melyből értettem Ngodnak szőlő alázatos leveleim megadását, kiknek is continentiajokból az németnek Szeged felé való menetelinek s úgy az Tiszán által való hídcsinálásának tudósítását vette.

*) Petrovay László Pest-Pilis megyei labancz alispán volt, Gombos Imre pedig cs. kir. tábornok, szolgálaton kívül, de a császáriakkal, — Bottyánnak régi czredes-társa.

Én jóllehet azt is más rendbéli levelemben, hogy az német bizonyosan általköltözött az Tiszán, Ngodnak tudtára adtam mindjárt, mely is eddig Ngodnál bizonyosan tudva lehet, nem kétlem, másoktól is. Azonban értem azt is Ngod méltóságos leveléből, hogy Ngod úgy informáltatott, hogy Kecskemétre egész hadaimmal bészállottam volna; melyre is írhatom Fejedelemségednek, hogy mihent az német általköltözött az Tiszán Csongrádnál: mindjárt az magam ezerét né-mely szegedi katonákkal, mintegy tizenkét zászlóval, Martonos, Szentá, Kanizsa és Becse felé commendéroztam, az német mellett levő ráczságnak distrahálására; az kik még mai napig is oda vannak. *Én pedig beteges állapotban lévén az lövések miatt:*)* magam gyógyításom miatt, száz lóval — kiknek is az lovok sebessek lévén — 13. praesentis jöttem bé Kecskemétre. A többi hadat pedig kit az Tiszán által, kit Pest eleire, Méltóságos Generális Bercsényi Miklós Uram ő Nga ordere szerint elküldöttem.

Tovább írhatom Ngodnak alázatosan azt is, hogy egy rendbéli portásimat Szeged felé küldöttem az Bácskára, kik is jól alá lévén az Bácskaságra: Péter-Váradjáról Szegedre jövő rácz kocsikat felverték, az ráczokat levágták, rabúl is egynehányat hoztak; hármát azok közül meghagyattam, az többit pedig ittben levágtattam. Hiszem Istent, hogy mostani portásim többet is hoznak, — kirúl is Ngodat alázatosan tudósítani el nem mulatom.

Fejedelemséged parancsolja azt is, hogy Kecskemétről hadaimat kivívén, az mezőre szállítsam; melyre alázatosan kérem Ngodat, hogy harmad-negyednapig itten lételemet ne neheztesse: mivel magam is beteges lévén, az hadamnak is az sok portázásban lovai eltűrosodtak. *Hogy pedig az katonáim részegeskedjenek: szemérem (szégyen) volna az énnékem, melylyet el sem szenvednék; az minthogy az városban meghagyttam: egy csöpp bort se adjanak az katonaságnak. Sőt az népemet mindenütt tiltom az részegségtől.*

Az Dunántúl való menetelem iránt Ngod méltóságos orderét Berthóti István Uram által elvárom.

*) Bottyán-vára alatt júniusban kapott sebei újultak volt ki.

E mellett Fejedelemségednek az regimentemnek felruházása iránt Kecskemét várossára kiadott assignatióját alázatosan vettem, s köszönöm is Ngod gratiáját; de minthogy az városban semmi posztó nincsen s abát is az egész városban négy bálnál többet nem találhattak, — azért felének sem lészen elegendő.

Minthogy pedig, Kegyelmes Uram, az egész hadaknak innen kellett lenni az élés iránt való provisió-tételnek, melyet is praestáltak s most is praestálnak, Prínyi Miklós Uram ő Nga pedig egynehányot az tanácsbeliek közül megfogattatván, Szólnokban vitette: kérem alázatosan Ngodat, továbbvaló Ngod dispositiójáig bocsáttassa el őket, mivel az mint értem, kibontakoztak volt az városból, ki is mentek, de az katonaság fosztogatni kezdvén őket, — úgy maradtak meg.

Tovább, az minémű gulya és ménes volt itt Kecskemét körül: Gőcze Gábor nevű Commissárius mind Heveshez hajtatta, — nem tudom, ki parancsolatjából? Mindezeket, kérem alázatosan Ngodat, szabadítsa kezekhez, mindenkor Ngod kezében levén üstökök. — Ezzel várván tudósítását, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak

Kecskemét, 15. 8-bris 1705.

alázatos szolgája

Bottján János m. k.

P. S. Alázatosan kérem Fejedelemségedet, megbocsáson, — méltóztassék parancsolni stricte az hadak között: hogy az futrázsiájának az strázsáját, — ki is ezer emberből szokott ordinarie állani, — aztán éjjel az brájsoffját (Bereitschaft,) ki is az strázsza után áll, üssék meg az németnek; hiszem Istent, hogy rövid üdő alatt nyaka szakad! Az négy kartaon-ágyúját*) az mint bizonyossan referálták kik az táboráról jöttek, — Szegeden hagyta; nincsen semmi öreg-álgújok.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

186.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem jó Kegyelmes Uram!

Ennekelötneni levelemben megírtam vala alázatosan Fejedelemségednek, hogy az németnek az Tiszán által való

*) Carthaune : 36—48 fontos tömör golyókat lövő öreg-ágyú, faltörő ágyú.

menetele után mindjárt magam regimentemet Martonos, Kanizsa és Szentá felé commendéroztam, — kik is immár, szerencsésen járván, visszafordultak; sok ráczokat vagdaltak s rabúl is hoztanak, Péter-Váradjárúl is németek ott lévén, azokat is mind levagdalták, ökröt, más szarvasmarhát is felest hajtottak. Az vitézlő rend közúl — Istennek légyen hála! — egy ember kár sem esett, hanem sebben egynehányan estenek, de az sem halálos.

Tovább is Fejedelemséged parancsolatjához alkalmaztatom magamat, mindenben tisztem s szolgálatom szerint eljárni el nem múlatom. — Hanem Kegyelmes Uram, Kecskemét várossa elégtelen lévén az egész regimentem mundérungjának megadására, mivel semminemű posztót nem kaphatnak itten, mindazonáltal az mit el nem múlatom; híja lévén pedig némely részinek, Fő-Generális Berchényi Miklós Uramat ő Ngát fogom requirálni. — Ezzel maradok

Jó Kegyelmes Uram Ngodnak

Kecskemét, dje 16. 8-bris 1705.

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz kiváltképpen való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Ngának alázatossan írák. — Ibi-ubi. P. H.

Más oldalon: Városi és falusi bírák! Ezen levelet sietséggel küldjétek falurúl falura, jószágtok, fejetek elvesztése alatt.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Igen szakadozott, s egy helyütt e miatt olvashatlan.)

187.

Bottyán Károlyinak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom kész szolgálatomat Nagyságodnak.

Szintén ezen órában érkezett meg magam regimentem Halasra, — melyet Martonos, Kanizsa és Szentá felé portára küldöttem volt; igen szerencsésen jártak, sok ráczot vágtak, rabúl is hoztak, marhát is felest hajtottak, és Péter-Váradjárúl némely németek jövéen, azokat is levagdalták. Egy ember kár sem esett az katonáim között, hanem egynehányot sebesítettek

meg közölök. — Tovább is ha mi occurrentiáim lesznek, Ngodat tudósítani el nem mulatom, — hanem Ngodat is kérem, hasonlót elkövetvén, engemet az ellenség dögjáról s hol lételéről tudósítson.

Ezzel maradok, sub dato 16. 8-bris 1705. Kecskemét,
Nagyságodnak jóakaró szolgálja s bátyja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor nagy jóakaró Öcsém-Uramnak ő Ngának. — Ibi-ubi. P. H.

A másik oldalon, kívül: Városi, falusi bírák! Ezen levelet faluról falura sietséggel, jószágtok és életetek elvesztése alatt küldjétek.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Csak aláírása sajátkezű.)

188.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemséged sub dato 15. praesentis Szerencsről írott méltóságos levelét alázatos kötelességgel vettem. Én, Kegyelmes Uram, az mint már ennekelőttleni levelemben is Ngodnak alázatosan megírtam, Méltóságos Gróff Fő-Generális Berchényi Miklós Uram ő Nga ordere s úgy Ngod kegyelmes parancsolatja szerint, a német általköltöztvén az Tiszán, kit Tiszántól az német után, kit Berthóthi István Uram ő Kglme mellé az hadak közzül, kit penig Pest eleire commendéroztam, — csak éppen magam ezeremmel maradtam, az kik is még Bácskaságon az rácságot üldözik. Balogh Ádám Uram ezerinek, Kegyelmes Uram, hírét sem hallom; Bezerédy Imre ezere penig, — az ki is Szabó Mátéjé volt — mind eloszlott, most küldöttem hadnagyokat öszvegyűjtésekre. Ezen két ezer Méltóságos Gróff Fő-Generális Berchényi Miklós Uram ő Nga ordere szerint Dunán által való menetelemre commendéroztatott ezerem mellé: de ezek közül egyik sincsen itten.

Minthogy penig, Kegyelmes Uram, Ngod újabb parancsolatja érkezett, hogy kivévén magam ezeremet, az többi hadat Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Nga corpussá-

hoz küldjem : írtam ezentúl mindenfelé, az kik még innen-által maradtanak, hogy minden késedelem nélkül Ngod parancsolatja szerint menjenek az Tiszán által és Károlyi Uram ő Nga corpussával conjungálják magokat. — Ezzel maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Nagyságodnak

alázatos szolgálója

Kecskemét, dje 17. 8-bris 1705.

Bottyán János m. k.

Külczim : Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz kiváltképpen való jó Kegyelmes Uramnak ő Ngának alázatossan íráim. — Szerencs.

P. H.

(Eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt.)

189.

Bottyán ajánlja a nagy-körösieket a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem !

Nékem jó Kegyelmes Uram !

Ezen belől megírtt Körös várossa lakossai mirül instáljanak, Fejedelemséged ruminálván dolgokat, alázatossan recommendálok : méltóztassék kegyes gratiáját hozzájuk mutatni. Actum in Oppido Kecskeméth, die 18. 8-bris Anno 1705.

Generális Bottyán János m. k.

(Ezen ajánlat sajátkezűleg aláírva vezetett az emberséges érületű tábornok részéről a nagy-körösieknek egy hódolatteljes kérvényére, melyet ezek Rákóczi fejedelemhez a Herbeville cs. tábornagy hadseregének bevéjárásáért reájok szabott s Bottyán által végrehajtani rendelt büntetés elengedéséért esedezve nyújtottak be. Eredetije Nagy-Körös város levéltárában.)

190.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem !

Nékem jó Kegyelmes Uram !

Fejedelemséged sub dato 18. praesentis Nyíretházárúl emanált levelét alázatossan vettem. Én alázatossan követem Fejedelemségedet, — de szüntelen Fejedelemségedet mindekrül leveleim által tudósítottam, Szólnoknak dirigálván ; de hogy az posta későn jár, — nem tehetek rúlla.

Én, Kegyelmes Uram, mihent az német általment az

Tiszán, mindjárt Gundelfinger és Deák Ferencz Kapitány Uraimék ezreit nyomában küldöttem az németnek, az hajdúvárosiakat pedig még ezek előtt Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Nga mellé küldöttem. Ezek pedig itten maradván, úgymint: magam ezere, Balogh Ádámé, Dunántúl valók és az jázsáság, kit is Méltóságos Fő-Generális Berchény Miklós Uram ő Nagysága ordere szerint ilyformán commendéroztam, tudni illik: Dunántúl valókat Berthóti István Uram mellé küldöttem, hogy Méltóságos Fő-Generális Berchény Uram ő Ngához fölmenjenek; az jázsáságot Pest elcire; magam ezerem, Balogh Ádámé és Bezerédi Imre Kapitány Uraimék ezreit itt hadtam, — mely igen keves, — kikkel is az Dunán által fogok menni, már az hajókat is elkészíttettem. Az mi az Bácskaságnak felverését illeti: már magam ezeremmel végben vittem, az minthogy már iránta való tudósításomat eddig vehette Fejedelemséged. Barkóczi Uram ő Nagysága ezrinek hírit sem hallom, — de mindazonáltal felkerestetvén, Nagyságod parancsolatja szerint az Tiszán általküldöm; úgy szintén Príný Miklós Brigadéros Uram ő Nga hajdúi felől is semmit sem tudok, hol legyenek? mindazonáltal öszvehajtatván, azokat is ő Nga után általküldöm. Magam pedig az Dunán általkelvén, egész Bécsig valamit elkövethetek, elkövetek, — csakhogy pénz nélkül igen szűkölködik az hadam.

Ezzel Nagyságod gratiájába ajánlván magamat, maradok,
Költ Kecskemét, 20. 8-bris. 1705.

Fejedelemségednek engedelmes, alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim. Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, kiváltképen való jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatosan írák. — Ibi ubi. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű — gyűjteményemben. Bottyán nagyobb pecsége rajta, ostyába nyomva.)

191.

Tatai vitézek válasza Bottyánhoz.

Szolgálunk Nagyságodnak.

Vöttük az Nagyságod méltóságos levelit illendő böcsülettel; azért értjük Nagyságod mit írjon minékünk, hogy Mél-

tóságos Urunk és Fejedelmünk hűségére mink lovas-sereggel kijőjjünk. Azért, tudván vagyon Nagyságod előtt, hogy német őrzi az kaput, — ilyen titkos dolgot penig mindeneknek tudtára mink sem adhatunk, most penig ki nem bocsájtanak seregestül. Hogy peniglen az várban bemehetnénk, az német iránt az mit ír Nagyságod, véghez vihetnénk, — mód abban nincsen; hanem kérjük Nagyságodat, az hadakkal jőjjön Nagyságod ide: mink is azon hitünk szörént felelünk Nagyságodnak, hogy Urunknak s Fejedelmünknek, Országunknak s mind Nagyságodnak igaz hívei leszünk s vagyunk. Arra is kérjük Nagyságodat, hogy ha az Nagyságod hadai kapukra jőnek: azért ember-veszedelem az mi seregünkben is ne legyen, s mink is azon láрма alatt magunkat kiveszszük. Hogyha peniglen az láрма alatt beeresztenének az várban bennünket: tehát gondját viselnénk az németnek. Azonban az jószágocskáink iránt valami dűlās ne legyen, arra is igen kérjük Nagyságodat. Ha peniglen az Nagyságod vitézi bejőnek: az lűvés fent essék, hogy az alatt az kapura mehessünk, — mink magunk leütjük az lakatot.

Maradunk Nagyságodnak alázatos szolgálai:

Tatae, 1705. 24. Octobris.

Zámbó János, Szendi Mártony,
Kalagj Mihály, Kis Gergely, m. k.

Külczim: Ezen levelünk Méltóságos Fejedelem Urunknak egyik Fő-Generálissának Bottyán János Urunknak ő Nagyságának (adassék) illendő becsülettel. P. H.

Más kézzel, egykorú rájegyzés: Tatai vitéz s lakos labanczok Bottyán János Generál Uramnak módot mutatnak: mi módon eshetnének kuruczokká?

(Eredetije gyűjteményemben.)

192.

Bottyán Rákócziának.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem érdemem felett való nagy jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemségednek nagy alázatossan akarám értésére adnom, hogy már elkészítettem az hajóimat és kompjaimat,

az hajdúság által tegnap Solt felé indítottam, — az minthogy magam is utánna hétfőn az egész mellettem lévő lovas haddal elmegyek. Eddig, hogy ennyit váraкоztam, nem egyéb volt az oka, hanem kompjaim el nem készültvén, az után váraкоztam. Hogy pedig eddig az üdöig az had híjában ne heverjen: másodszor is Ngod kegyelmes parancsolatja szerint Rácországra küldöttem az hadamat, ki is egész péterváradí sánczig bényargalván, feles ráczókat vágtak s egy álgjújokat is elnyertek, szarvasmarhát, juhót sokat hajtottak, — egy szóval, egész péterváradí sánczig az körül s belől lévő helységeket s úgy mindennémű jószágokat porrá tették. — Tovább Ngodnak azt is írhatom alázatossan, hogy ennekelőtte negyednapjával mintegy hatvanig való hajdút küldöttem Solt felé, kik is bizonyos két sajkán lévő ráczra az szárazon találtak, felest az mieink közülök megsebesítettek, hármát le is vágtak, — az többi pedig sajkára kapdosván, úgy salválták magokat. Tovább is ha mi occurrentiák lesznek, Ngodat tudósítani mindenekről volta-keppen el nem múlatom. — Ezzel Fejedelemséged gratiájában ajánlván magamat, maradok,

Keckskeméth, dje ultima 8-bris Anno 1705.

Fejedelemségednek

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Én, Kegyelmes Uram, az mint előbbeni levelemben megírtam, földvári sánczot fogom renoválni, ha úgy tetszik Fejedelemségednek.

Külcím: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz jó Kegyelmes Uramnak ő Ngának alázatossan íram.
Ibi-ubi.

P. H.

Más oldalon, kívül: Ezen levelet városi és fálusi bírák és posták sietséggel fejetek s jószágatok vesztése alatt küldjétek el.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

Bottyán gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Gróff Generális Uramnak Nagyságodnak
ajánlom mindenkori kész köteles szolgálatomat.

Ngodat alázatosan követem, hogy eddig is Ngodnak nem írhattam; oka az volt, hogy Kegyelmes Urunk ő Nagysága kegyelmes parancsolatjából az Dunán által való menésben szorgalmatosan munkálódtam éjjel és nappal. Már most Istennek hála, jó két kompot csináltattam és egy hajót, a melyeken mellettem lévő hadakkal együtt becsületesen által-költözhetem. Már is előre Horváth Tamás hajdúk Kapitányját kétszázad magával az Duna mellé küldöttem, hogy ottan jó vígyázással legyenek: mivel valami maródi németek az Dunán szándékoztak menni Eszékre, — ottan immár Földvár táján az új kompokkal és hajókkal készen várja Horváth Tamás Kapitány.

Magam is holnap napon Isten segítsége által szándéko-zom megindulnom az lovas hadakkal, és ha Istentől leszen engedve, Bécs táját meg akarom látogatnom rövidnap, és minden kigondolható és végbenvihető dolgokat elkövetnem. — Még feljebb is újságul írhatom Ngodnak, hogy már két ízben portássaim egész Bácskaságot annyira megrablották és égetéssel megpusztították s marháikat mindenestől elhajtották, hogy annak semmiel nem maradt meg, az búzájok is mind megégett; magok közül az kik megmaradtak, azok is kik Du-nántúl Péter-Váradja tájára, kik az Tiszántúl az török földre szaladtak; nemcsak azok, de még az ráczkevi szigetségből és Szent-Endre, Pomáz és Kálóz tájáról, úgy az Tabánból is mind az víz hátán s mind szárazon szaladnak Eszék felé alá.

Az mellett alázatosan merészlettem Ngodat búsítanom: azt a tökéletlen Dobis Istvánt Ngod hívatván maga eleiben, ottan arestáltassa meg, — mivel hírem és engedelmem nélkül az katonaságnak nyereségből álló feles pénzivel elszökött, úgy annyira, hogy negyven legénnek pézit felszedte és elszökött vele, úgy más hadak pénzével is csak elszökött. Azért Ngod azon régen szokott rossz cselekedetiért fogassa meg és mind-

addig tartassa, míglen azon seregekkel számot nem vet és magamért is hat ökrömnek az árárúl (keresztül-húzva) és kétszáz juhaimnak az árokrúl eleget nem téssen, ki ne bocsáttassa.

Az odavaló hírekrúl és az labanczoknak ott az táján lételekrúl tudósítson Ngod: én is Dunántúl való általunk követendő operatiókrúl is fogom Ngodat tudósítanom, — ajánlván magamat az Ngod gratiájában, s maradván

Nagyságodnak

mindenkori kész köteles

Datum Kecskemét,

szolgája s bátyja

dje 31. 8-bris Anno 1705.

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Gróff Galánthai *Eszterhás Antal* Uramnak ő Ngának. Tiszántúl levő táboron, ibi-ubi.

P. H.

A másik oldalon: Ezen levelet falusi bírák fejeknek, jószágoknak elvesztése alatt sietséggel küldjék el.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

194.

Bottyán Károlyi Sándornak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom kész szolgálatomat Nagyságodnak.

Én már az kompjaimat itten Kecskeméten elkészíttettem, az minthogy tegnap Horváth Tamás Kapitány Uram általment vagy kétszáz gyaloggal, úgy szintén három álgút is Solt felé indítottam, — magam is holnap egész hadammal elindulok és földvári sánczot renováltatni fogom az szabad passusnak kedvéért.

Én miolta itten vagyok, már másodszor küldöttem az Bácskaságra, kit is hadaimmal egész pétervárad sánczig mindennemű javaiból elpusztítottam, szarvasmarháit, juhait, lovait egészen elhajtattam, magokban sokat levágattam, — az többi között egy álgút is hoztak portásim, — és egész életemet, jószágokat, úgy falujokat porrá égettetem. Tovább írhatom Nagyságodnak új hírül, hogy az minémű beteges németek

maradtnak volt Pesten és Budán, mostan Eszék felé mennek; úgy szintén az ráctság az Duna mellett lévő falukról, úgy az Tabánbúl is erőssen szökik, — kinek is jó vígyázását az Duna mellett, míg odaérek, committáltam Horváth Tamás Uramnak.

Kérem azonban Nagyságodat, az németnek hol és miként létéről tudósítson; magam is, Isten általvivén az Dunán, Nagyságodat onnan tudósítani el nem múlatom. — Az Nagyságod ezeremre kiadatott fizetést igen köszönöm, mellyet kívánom is Nagyságodnak megszolgálnom. Az mint is maradok

Kecskemét, dje 31. 8-bris Anno 1705.

Nagyságodnak jóakaró atyjafia, bátyja
Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális, Tekintetes és Nagyságos Károlyi Sándor Kedves Öcsém-Uramnak ő Nagyságának.
— Piskolt, vel ibi-ubi. P. H.

Kívül, a másik oldalon: Városi és falusi bírák! Ez levelet sietséggel, fejetek és jószágtok elvesztése alatt küldjétek.
Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

195.

Bottyán rendelete a kecskeméti harminczadosra.

Kegyelmed kecskeméti Contra *) Uram, vévén ezen írásmat: az ittvaló Bírák a minémű abákat az török kereskedőtől vettek Kegyelmes Urunk ő Fejedelemsége parancsolatja szerént regimentem ruházatjára, — minthogy azon vásárlás az Nemes Ország hadai szükségére lészen: azért Kglmed azon abák iránt megírt Bíraktól semminémű harminczadot ne exigáljon. Kiben különbet se cselekedjék. Ezen parancsolatommal illendő helyen számot adhat Kgld. Actum Kecskemetini, die 1. 9-bris 1705.

Az feljebb megírt vásárlásban annyi abának kell lenni, mellyből nyolczszáz-kilenczvenhárom közkatonának való köpönyeg, dolmány és nadrág, azon kívül ötvenhét tisztviselőknél való köpönyegek kitelhessenek. Anno et die ut supra.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

*) Ellenőr, a harminczadnál.

Recognoscáлом, hogy ezen pár az originálissal conveniál
de puncto ad punctum. Kecskeméth, Die 24. 9-bris 1705.

Samuel Rádi, Contra in Filiali Kecskeméth, m. p. P. H.
(Egykorú, hitelesített másolat Kecskemét város levéltárában.)

196.

Bottyán elismervénye, Kecskemét városának.

Hogy az kecskeméti bíraktúl s lakosoktúl hadaim szá-
mára hatvan vég abát százhusz dolmány helyett acceptáltam
légyen, praesentibus recognoscáлом; kirúl quietáltatnak. Kecs-
keméten, die 2. 9-bris Anno 1705.

Generális Bottyán János m. k.

(Predetije Kecskemét város levéltárában.)

197.

Bottyán rendelete, ragadomány visszaadása iránt.

Anno 1705. die 2. 9-bris szabadszállási Balogh Mi-
hályné Méltóságos Generális Bottyán János Úrtól extrahál-
ván parancsolatot, Csampai György által elhajtott tehene
iránt, hogy satisfactio impendáltassék, sequitur in hunc modum:

Levelem mutató szegény nyomorúlt Instáns Asszony
valahol megismeri maga tehenét, melyet Csampai György el-
hajtott: parancsoltatik városi és falusi bíráknak, hogy azon
tehenet mind eddig való jövedésestől adassa meg, — külön-
ben sem cselekedvén. Datum in Oppido Kecskemét, die 2-da
9-bris 1705.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki
kötet, 454. lap.)

198.

Bottyán tábornok ordere, Zana ezredes számára.

Nemzetes Vitézlő Zana György Fő-Kapitány Uramnak
ő Kglmének.

Praesentibus parancsoltatik Nemzetes Vitézlő Zana
György Fő-Kapitány Uramnak ő Kglmének, hogy itt marad-

ván, czeplédi, kőrösi és kecskeméti katonákat öszveszedje, valamellyeket valahol talál, és contrahálja egy corpusban, úgy a szegedieket is, kik itthonn maradtak. Bort senkinek se adasson; valahol pedig ő Kglme kaphat lézzengő, passus nélkül járókat: fogassa és tömlőczre rakassa. Parancsoltatik pedig minden Vitézlő és Városi Rendnek: ő Kghmét Fő-Kapitánynak ismervén, úgy obtemperáljon mindenben, valamintha magam jelen volnék; mert valakik refractáriusok lesznek: Kegyelmes Urunk kiadott Edictuma szerint kemény büntetésemet el nem kerülők. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum Kecskemét, 3. 9-bris 1705.

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi
Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk
egyik Commendérozó-Generálissa:

Bottján János m. k. P. H.

(Egykorú másolata Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki kötet, 456. lap.)

199.

Bottján újabb elismervénye, Kecskemét városának.

Q u i e t a n t i a.

Hogy Kecskeméth városa Bírái Kglmes Urunk ő Fejedelemsége méltóságos parancsolatja szerint büntetésül reájok vetett és regimentem számára praestálandó ruhákban, a Die 26-ta Mensis 8-bris usque ad 3-am 9-bris Anni 1705. inclusive, diversis vicibus készszen 68 köpönyegeket, in paratis pedig fejezpénzül fizettek 200. köpönyegekért 592. Rh. forintot, in toto 268 köpönyegeket és 174 dolmányokat rite administráltak. Mellyekről praesentibus általam quietáltatnak. Actum Kecskeméthini, Die 3-tia 9-bris 1705.

Generális Bottján János m. k. P. H.

(Eredetije Kecskemét város levéltárában.)

200.

Rákóczi büntetést szab Kecskemét városára.

Paria Gratosarum Commissionum Suae Sere-
nitatis Principalis, per Excellentissimum Do-
minum Generalem Joannem Bottyán nobiscum
communicatarum hujusmodi tenoris essent:

Minthogy Kecskemét várossa lakossi sok rendbéli pa-
rancsolatinkkal nem gondolván, sőt nemzetséges igaz ügyünk-
höz való természeti kötelességeket is megtagadván, az ellen-
ségnek meghódúltanak s azzal az Hazánk szabadsága dolgai-
nak folyásában nem kevés akadályt tettek; minekelőtte ezen
cselekedeteknek nagyobb büntetését vennék: addigis assignál-
tatnak Tekintetes Nemzetes Bottyán János Generális-Fő-
Strázsamesterünk regimentjének egészen való megruháztatá-
sára. Melyre nézve parancsoltatik nékik: az említett regimen-
tet megírtt Generális-Strázsamesterünk specificatioja szerint
minden késedelem nélkül ruházzák meg; — különben ez iránt
is ha cselekesznek, szófogadatlan hazafiúságtalanságoknak
példás jutalmát fogják okvetetlen magokon tapasztalni. Datum
Agriae, die 11-a Mensis 8-bris Anno 1705.

F. P. Rákóczi. m. p. L. S.

Paulus Ráday m. p.

Quod haec paria concordent cum originalibus,

hoc ipsum attestor. Die 3. 9-bris 1705.

Generális Joannes Bottyán m. p. P. H.

(Bottyán János eredeti aláírásával s pecsétével hitelesített másolat, Kec-
skemét város levéltárában.)

201.

Bottyán a kecskeméti városbírónak.

Kecskeméti Bíró! Látván ezen kezem írását, adjon Ke-
gyelmöd Mihál deáknénak *) három mérő lisztöt, azon liszt-

*) Valószínűleg egyik hadi titkárának Börölyei Mihály Deáknak
nejét és Kecskeméten hátrahagyott családját értette és segélyezte itt a
tábornok.

ből, möllyet ide Földvárra köllének adni, és azon három mérő lisztöt fogja (ki), avagy is annyi híjával küldje ide; mönnél hamarabb adja meg, és fát is vitessön házához nekijök.

Solt, die 13. 9-bris 1705.

Generális Bottyán János, m. k.

(Eredeti, egészen Bottyán kezével írva, Kecskemét város levéltárában; bal felőli alsó szegletén a negyedréiben levő levelének, a felhajlitott papíros közé ostyára nyomott gyűrű-pecsét.)

202.

Bottyán a kecskeméti bírónak és tanácsnak.

Adjon Isten minden jót!

Már egynehányszor megmondottam, hogy a katonaságnak semmit se adjon Kglmetek, hanem inkább kiűzze s kergetse őket az városból; hanem Zana György Kapitány Urammal maradjon mintegy tizenhárom katona, és azoknak tartozik gazdálkodással, — az többit egyáltalában űzzék ki az városból. Az minémű elmaradott mundérung vagyon még ottan: elkészülvén, csak maradjanak ottan, továbbvaló dispositiómig. Ezzel maradok

Solt, die 13. 9-bris 1705.

jóakarója

Kglmetek

Bottyán János, m. k.

P. S Az Protectionálishez alkalmaztassa magát Kglmetek.

Külczim: Adassék ez levelem Kecskeméth város Bírájának és Tanácsnak. P. H.

(Eredeti Kecskemét város levéltárában.)

203.

Bottyán a kún-halasi városbírónak.

Halasi Bíró! Látván ezen parancsolatomat, vagy harmincz mérő lisztet ötödnapra hozzatok és háromszáz kenyeret ide Földvárhoz; a sót kit elköltötök a kenyérbe, itt a Commisarius megadja. Különbet se cselekedjetek!

Datum Solth, 13. 9-bris 1705.

Generális.

Küldöm: Halasi Bírónak adassék sietséggel.

Halas.

P. H.

(Eredetije Kis-Kún-Halas város levéltárában, Bottyán kezével írva.)

204.

Ugyanaz, a kecskeméti bírónak.

Kecskeméti Bíró! Látván ezen parancsolatomat, Petróczi János nevű salagvárdának, ki Sáriban salvagvárdiáskodik, egy dolmánt és egy köpönyeget adj, — kirúl quietáltassa véle magát Kegyelmed. Datum Földvár, die 14. Novembris 1705.

P. H. *Generális Bottyán János*, m. k.

(Eredetije Kecskemét város levéltárában.)

205.

Bottyán gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Fő-Generális!

Nekem nagy jó Uram!

Már Isten engedelmeiből valami nagy igygyel s bajjal egészen általköltezkedtem az Dunán, és Földvárban Horváth Tamás Kapitány Uramat hadtam bizonyosszámú hajdúsággal, mellyet is erőssen építtetek mostan is, — immár feles szekereket, munkás gyalog-embereket küldöttem az ittvaló helységekből, provisiót is az hajdúság számára tétettem. Magam pedig ide Keresztúrra, Fejérvár eleire az több hadakkal *gyöttem*. s innen egyenessen Tata felé veszem útam, megpróbálom, — talám Isten azt is kezünkben adja! Simontornyán pedig magam regimentemből Szili György hadnagyomot compániástul hadtam, az táján lévő helységeknek meghóldítására; úgy szintén az szegszárdi hajdúságot is ott hadtam, kinek is hópénzének megfizetésére négyszáz forintokat magam pénzem-ből küldöttem. Földvárnak is építésére száz forintokat adtam.

Pécs és Szigetvár tájára Szekeres Kapitány Uramat magam regimentemmel az ottvaló helységeknek meghóldítására elküldöttem, ki is mentülhamarabb utánam Tata felé elgyűn. Az Pest-vármegyei és jázságbeli gyalogságnak hírért sem hallom, — én nem tudom, hol vannak? Hanem kérem

Nagyságodat: valami hajdúságot Földvárhoz küldene Nagyságod többet, mivel Siklós várában, Pécsre és Simontornyára szükségesképpen kell hajdúságot helyheztetnem. Ezzel maradok Keresztúr, dje 16. 9-bris 1705.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Gróff Székesi Berchényi Miklós Magyarországi Fő-Generálisnak, nagy jó Uramnak ő Nagyságának.
Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije, sajátkezű aláírással, a budai kir. kamarai levéltárban, az Ungvárt elkobzott gr. Bercsényi-archivumnak oda jutott maradványai közt.)

206.

Bottyán pátens-parancsolatja Zala és Somogy vármegyékre.

Az minden Fejedelmek Fejedelme és Hadaknak Fővezére, a nagyhatalmú Úr-Isten, jóllehet a mi Kegyelmes Fejedelmünk fegyverével reánk és Hazánk ellen küzködő hitetlen német ellenséget már sok ízben megtörte és nagyszámú hadait sokszor diadalmunk alá vetette: de legközelebb mostanság maga fölfuvalkodottságából az Tiszán általköltözése után Isten annyira confundálta, hogy reméntelen mind Erdélyben bémenetele, s mind a mi nagyobb, csak egy emberének is erre a földre valamikor visszatérése. Tetszett azért ez jó alkalmatossággal Kegyelmes Urunknak ő Nagyságának engemet ennyihány ezerből álló lovas és gyalog hadakkal és sok böcsületes úri tisztekkel erre a földre előre általküldeni, s úgy Méltóságos Fő-Generális Székesi Gróff Bercsény Miklós Uramat ő Nagyságát utánnam nagy erővel expediálni; melly kitetszik az ő Nagysága erre a földre küldött méltóságos pátenséből, mellynek is merituma alkalmasint csak az, hogy valaki hazájának igaz fia, fegyvert fogjon és országunk szabadságáért igazán hadakozó, Kegyelmetekhez expediált tiszteinkkel hadban szálljon. Mivel annakokáért sok hasznos szolgálatiért méltónak ítélte Kegyelmes Urunk ő Nagysága Nemzetes Vitézlő Kisfaludy László Uramot az Ezeres-Fő-Kapitánságra, mellyet ő Nagysága maga kegyelmes decretumával is confirmálván, méltóztatott megböcsülni; küldöttem azért ő Kegyelmét Ke-

gyelmetekhez arra a végre, hogy valakiket fegyverhez és hadakozásra alkalmas embereknek ítél és talál lenni Nemes Szala és Somogy Vármegyékben, mindazokat maga ezerének fölszámolására és országunk szolgálatjára fölszedje és arra rendelt tisztei által fölszedethesse. Az végházokat peniglen, kik annakelőtt is országunk oltalmában nagyobbbrésről ő Kegyelmeivel vitézkedtenek, zászlókat emelni kényszerítsen. Intimálom azért a Nemes Vármegyéknek és végházoknak, hogy ő Kegyelme mellé sörényen fölüljenek, és valahova ő Kegyelme kívánja, Hazánk szolgálatjára magával odajőjjenek; sőt ha talám némelyek az előljáró hadakkal fölülni kényszerítettettek is, ha kik vagy a végházbéliek közül, vagy a vármegyékből és nemességtől valók, kik azelőtt föntírt Kapitány Uram zászlója alatt vitézkedtenek és most más tisztek által fölszedettének: azok is megírt Kapitány Uram ezerében visszajőjjenek, és Tiszt Uraimék is, kikkel illetín katonaság találtatik, minden difficultás nélkül ő Kegyelméhez visszabocsássák. Elhiszem azért, kiki maga hazafiúságát ezen alkalmatossággal contestálni kívánván, ezen pátensemmel és feuntírt Kapitány Urammal semmiben ellenkező nem lészen. Datum Seregéles, 16. 9-bris Anno 1705.

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk Tábori-Generális-Főstrázsamestere és Dunáninnét commandírozott Hadainak és Földnek Fő-Commandója:

Bottyán János, m. k. P. H.

(Eredeti nyílt-levél Bottyán tábornok sajátkezű aláírásával s pecsétével néhai Zádor György bétszemélynök úr hátrahagyott kéziratgyűjteményében.)

207.

Bottyán tábornok nyílt-parancsa a túl a dunai vármegyékre, városokra és lakosságra.

Én Bottyán János, Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága lovas és gyalog hadainak egyik Fő-Generálissa, — adom tudtára mindeneknek. Minthogy Isten jóvoltából nemzetünk által a labancz ellenség Dunántúl megrontatott és meg-

szégyenítettet, mostan pedig hadammal Simon-Tornya véghe-lyet is túlök recuperáltam, nekik nem kevés veszedelmekkel; azért is még továbbvaló szegény Hazánknek segítségére min-den hadaimmal Vas és Sopron vármegyékre indúlok, — onnét Isten által tovább. Parancsoltatik minden helybéli lakosoknak, városiaknak és falubelieknek, fő-, nemes- és paraszt-renden lévőeknek, hogy senki házából és jószágától sohoá ne távozzék, hanem kiki az maga házában maradjon; egyébaránt az ollyat lévőeknek, nemkülönb mint ellenség javai elprédáltatnak.

Azonban vice-ispán és szolgabíró Uraiméknak jószágok vesztése alatt intimáltatik, hogy ezen pátensemet látván és hallván: tízezer lovas és gyalog emberre való elegendő provi-siót rendeljenek Csepreghez, és az hol hadaimmal való meg-szállásomat értik, azonnal oda administráltassák. Kiben is ha valami fogyatkozás leszen, és az Vármegyéknek az iránt károk következik, — nem egyébnek, hanem a tisztek gondviseletlen-ségének tulajdonítsák. Imé, akarám pátensemme tudtára ad-nom a Nemes Vármegyéknek.

Actum ex Castris ad Gyarmat positis, Die 18. Novem-bris Anno 1705.

Bottyán János, m. k. P. H.

(Egykorú másolata Hevenessy kéziratgyűjteményében, IV., k. 47. l.; ké-sőbbkori mása a m. t. Akadémia kéziratárában, Podhraczkgyűjtemény.)

208.

Bottyán tábornok újabb nyílt-parancsa, ugyanazokhoz.

(Német fordításban.)

Ich *Johann von Bottyán*, der löblichen Confoederirten Hungarischen Ständen, wie auch Ihre Hochfürstlichen Durch-laucht Francisco Rákóczi von Fölső-Vadász aus Siebenbürgen, meines Gnädigsten Herrn, General-Feldwachtmeister, Obrister über ein Regiment zu Pferd, und Districts der Donau Com-mandirender General. Thue hiemit zu wissen, allen und jeden wes Standes und Würden, adelichen und unadelichen des be-trängten Vaterlandes Inwohnern liegenden Marktflecken mei-nen Gruss. Und thue zu wissen, dass demnach Gott der All-mächtige, unsere gerechten Waffen wider den Feind so weit gesegnet hat, dass Ihre hochgräfliche Excellenz Herr Graf

Nicolaus Beresényi von Székes, der löblichen Confoederirten Hungarischen Ständen, wie auch Ihro hochgemelter Fürstliche Durchlaucht Francisci Rákóczi Senator und mit Ihm ertheilter Vollmacht Commandirender Generalissimus, rathsam erachtet hat, denen diesseits der Donau liegenden Gespanschaften und getreuen Landes Inwohnern, der Zeit unter dem feindlichen Joch seufzenden zu Hülff zu kommen, ihnen zu Ergreifung der rechtmässigen Waffen wider die druckende ausländische ungerechte Gewalt Luft zu machen und zur Eintretung in die hohe Verbündniss so zu Wiederbringung der uralten Landes-Freyheiten aufgerichtet, Gelegenheit zu geben: Mich neben anderen Generalen und Obristen mit einer considerablen Armee und einer vollständiger Artollerie, — welche Kraft und Würkung die widerspänstige Städt und Schlösser, als des lieben Vaterlands Verräther, wider die mit Feuer und Schwerd unablässig zu agiren mit Gottes Hülfe spühren werden, — hieher geschickt habe, mit scharfer Ordre seines zu den armen Landmanns tragenden und zur Verschonung auch Erhaltung derselben gerichteten Liebe gemäss, dass Ich, wie auch alle bey dieser Armee commandirende hohe und niedrige Officiers eine scharfe Kriegszucht und Disciplin halten können, er möge von Adel oder Unadel, von Ungarischer, Deutscher, Croatischer oder andern Nation seyn, wenn er nur ruhig im Lande wohnt und keine Waffen wider uns ergreift, ohne Unterschied kein Leid zu fügen zu lassen, auch alle Handlungen mit den Protectional-Brifén aufzuheben und generaliter der ganzen Soldadesca anzubefehlen, damit alle im Königreich Hungarn liegende offene Plätze, sie mögen Nation seyn immer was sie wollen, ausgenommen die sich verschliessen oder gar die Waffen wider uns ergreifen, (welche hiemit zu Feinden erklärt sind) nicht als Feinde, sondern als Freunde und unsere liebe Ladsleut zu erachten; weilen man keine Waffen wider die deutsche, croatische oder andere Nation, die vermög der ungarischen Rechte im Lande geruhig zu wohnen gelitten, — sondern wider der Oesterreichischer, uns hart drückender Joch ergriffen hat:

Also warne alle und jede obbemeldte, damit ein jeder ruhig in seinem Haus verbleibe, weder sich noch seine Sachen

in verschlossene und feindliche Oerter begeben, vielweniger wider uns die Waffen ergreife, keine Victualien und Kundschaften den Feinden überbringe, oder Correspondenz mit Ihnen pflege, sondern sich ein aufrichtiges Landskind erweise; wohlbedenkend, dass das umbarmherzig regirende Haus Oesterreich mit Auflagen oder unerträglichen so genannte Portionen und Monath-Geldern, auch anderer wider Rechte des Königreichs laufenden, des armen Landmannes Haab und Guth Aussäugung der Auflagen und unerträglichen Proceuren keinen Unterschied zwischen Ungarn, Deutschen und andern Nationen gemacht, sondern einen und andern ohne Unterschied hergenommen; welche gewaltsame Regierung reife Überlegung ohne Zweifel alle zu würken und zur Wiederbringung der Freyheiten billig aufmuntern wird, versichernd anbey alle und jede obangezogene, sowohl adeliche als unadeliche, dass Ich so viel als möglich eine gute Disciplin und Kriegszucht zu halten werde, auch alle Excessen, so vor mir oder den commandirenden Officieren bey Zeiten eingebracht werden, dergestalt abhelfen und die boshaftigen Excedenten strafen werde, damit jedermann mein Commando beliebig mache; wie auch Ihro Excellenz, titulirter Herr Generalissimus Beresényi, der aus einer angebohrnen Liebe zu dem armen Landmann, Vaterlande und Söhne, sucht dasselbe nicht nur im Flur zu setzen, sondern auch soviel immer möglich, schadlos zu halten, sich eifrigst bemühet und über das genaue Obsicht hat, dass Er vor meinen Thun und Lassen Red und Antwort geben könne.

Damit sich nun die Oerter und derselben Inwohner zu richten wissen: so haben sie zu vernehmen, dass alle Protectional-Brief, wie gemeldet aufgehoben und sie von niemand gelöst noch ausgetheilt werden sollen, indeme solche im Königreich Hungarn nicht von Nöthen sind. Was aber in des Feind liegende offene und keine Waffen ergreifende Oerter anlangt: denen wird man auf ihr Begehren, gegen bevorgehende Huldigung, den gegenwärtigen Protectional-Brief aus Christlicher Liebe nicht versagen, welches ihnen mit nächsten zu wissen gemacht wird. Es soll auch keiner keinen Generalen, Obristen, noch andern Officier Wein, Geld oder Gaben, unter Praetext

es mag immer was es Nahmen haben wolle, zu geben schuldig sein; hat auch keine Privat-Persohn solche zu fordern oder zu erpressen die Macht. Alle die Güter, so fiscalisch sind, oder denen sogenannten Lobonzen zugehören, sollen von Niemanden distrahirt, sondern zur Verpflegung der Militz und Verschonung des armen Landmannes angewendet werden. — Es sollen auch keine Auflagen an Verpflegung der Militz, noch auf Jemand andern, ohne der dazu deputirten Herren und Kriegs-Commissariat Befehl (denen zu gehorchen) gereicht werden; ohne, wo die Militz hinkomme, so sollen sie die Oerter mässig, doch ohne Trunk, welches niemand zu begehren hat, verpflegen, bis auf weitere Ordnung, dass nämlich die hiesige Militz kann eingerichtet werden. So aber welche Officiere oder Gemeine wider dieses Patent handeln, einige Protection ums Geld ertheilen, Gelder erpressen, oder Pferd, Vieh, Kleider, oder anderes weg zu nehmen sich unterstünden: so soll man solche, soferne man sie nicht handfest machen und ergreifen kann, — welches bei Verübung der Gewalt allen und jeden erlaubt, — und sollen solche als Rauber zu mir oder den nächst commandirenden Officier gebracht und mit Pferd und Gewehr zu gebührender Straf eingehändigt werden, — fleissig aufmerken: wer und aus was für einem Regiment sie seynd? und mir, wie auch denen Herrn Deputirten und Kriegs-Commissariat, aber zur Erstattung des Schadens bey des Excedenten Monath-Sold bezubringen. Hingegen wird allen Richtern und Einwohnern ernstlich befohlen, Gegenwärtiges ihme so viel als möglich exploriren, hin und herab zu schreiben, damit überall Kunde werde, abzuschicken, damit jedweder, wo es hingeschickt, sich gegen ihm verantworten könne, bey Leib- und Lebens-Straf wider die, so solches verhalten wollten, oder bevor es überall publicirt wurde, zum Feinde überbrächten. Gegeben zu Paapa, den 9-ten Decembris 1705.

Idem qui semper :*)

Johannes von Bottyán, m. p.

Commandirender General der Confoederirten Hungarischen Ständen disseits der Donau. P. H.

*) Így; tén a leíró krónikás tollhíjából »Idem qui *supra*» helyett.

(E nyílt-parancs magyar nyelvű eredetijét a túl a dunai municipiumok levéltáraiban hiába kerestem. A jelen, az eredetinek szellemét úgy látszik csak némileg visszaadó fordítás, *Ritter János György* sopronyi polgár egykorú krónikájában maradt fenn.)

209.

Bottycín a sopronyi cs. parancsnokot a város megadására hívja fel.

Datum Harka, die 25. Decembris 1705.

Illustrissime Domine Commendans!
in licitis mihi observandissime!

Salutem et benevolentiae meae propensionem. Praesentibus denuo intimandum duxi Illustrissimae Dominationi Vestrae, ne tam praeclara Civitas in favillas redigatur, pereatque tantae effusione sanguinis etiam horrendo periculo: submittat Urbem; ad fidem polliceor Christianam, cupientes abire intactos, incolumesque me dimissurum, comitivas me quoque daturum.

Rusticum cum Literis ex Keresztúr intromissum cum praesentium latore dimittat, quia hoc est contra Jus Gentium detinere Legatos. Praeterea nullum speret Illustrissima Dominationo succursum. Ego Deum testor, ab obsidione hujus Urbis non recedam, si se non dederint, donec solo aequabitur; et certo certius sibi persvasum habeat sequenti nocte igne ferroque omnia deleturum. — His maneo

Praetitulatae

Dominationis Vestrae

ad serviendum paratus

Generalis Commendans:

Joannes Bottycín, m. p.

P. S. Sacratissima Sua Majestas Caesarea, Principalis Suae Dominationis, credo, quod tam clemens Princeps sit: videns tantum periculum Civitatis et hominum, si se subdiderit, — non imputabit errori, sed prudentiae.

Külczim: Illustrissimo Domino Domino N. N. (Libero Baroni a' Weitersheim) Caesariae Regiaeque Majestatis Quar-nisonis Soproniensis Supremo-Commendanti, Domino in licitis mihi observandissimo.

Válasz e levélre :

Illustrissime Domine Generalis!

Ex quo Sacratissimae Suae Caesareae Regiaeque Majestati, Domino Domino meo clementissimo, pro defendendo peculio liberae Regiaeque Civitatis Soproniensis, contra hostes suos Commendantem me designare clementissime placuisset: idcirco, si Illustrissima Dominatio Vestra semet hostem altae titulatae Sacratissimae Suae Majestatis porro ostenderit, — experietur me Ejusdem Mandatum Caesareum Regium omnino exequuturum. Quibus maneo

Illustrissimae Dominationis Vestrae

ad servitia paratus
von Weitersheim, m. p.

(Ritter János György sopronyi polgár egykorúlag írt krónikájának szövegébe iktatva.)

210.

A brucki csatáról.

Mi alól megírtak recognoscáljuk virtute praesentium, hogy a midőn in Anno jam transacto praeterito 1705. circa 25. Mensis Decembris N. Vzlő Balogh Adám Kapitány Urammal kétezeren Kűszög tájárúl Pruk mellett portáztunk volna, Mlgos Pálfi János lovas horvátjait Minczdorfon fölvertük és levagdaltuk volna: azon harezon N. és Vzlő Czompó István Főhadnagy Uram zászlótartója Sándor István az ellenség miatt általlövetett és mindazúlta Egerben nyomorogván ekkoráig sebe miatt, se a Nemes Országnak nem szolgálhat, se maga életét, se feles cselédjét nem táplálhatja; kit is, ekképen megnyomorodván, Főlséged kegyelmes patrocíniumja alá méltán commendálhatjuk.

Datum Agriae, die 19. Maÿ 1708.

Kovács János Főhadnagy, m. k. P. H.

Tüzes János zászlótartó, m. k. P. H.

Mészáros Mártony strázsamester, m. k. P. H.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

Bottyán János Károlyi Sándornak.

Mint Kedves Fiam-Uramnak

ajánlom kész szolgálatomat Ngodnak.

Jóllehet már ennekelőtte is megírtam vala Ngodnak, hogy Isten ő Szent Felsége általhozván szerencsésen az Dunán, Földvárát jó passusnak kedvéért megépíttettem, Simontornyát, Pápát, Kapuvárat, Kőszögot, — kikben német praesidium volt. — úgy szintén Borostyán-várát is szerencsésen megvettem. Pálfi pedig Prukban lévén. künnülővő horvátjait Balogh Adám és Szekeres Kapitány Uraimék alkalmasint lecsapdosták, magát pedig bennszorították, kin is actu gyalogsággal és hajdúsággal megyek.

Sopron felől azt írhatom, hogy magát fel nem akarván adni: mind külső s belső városának nagyobb részit bombák által megégettem. Mostan pedig ezzel az kárral még egy kevés ideig gondolkozásra való üdőt adtam nekik, — rövidnap meg más módját keresem fel.

Itten, hálá Istennek, szép csendességben vagyon ez az darab föld, és mind Kegyelmes Urunk hűségére hajlott; az katonaság is jó disciplinában tartatik, semmi húzást s vonyást nem követ el, az *mint is engemet nem kártévő; hanem jótévő Jánosnak hínak.* *)

Tovább kérem Ngodat, hogy az odavaló német armáda felől engemet is tudósítson Ngod, mert ha nem tudósít: magam is Ngodról elfelejtkezem. — Ezzel kívánom, ezen levelem találja jó egészségben Ngodat; maradván

Datum Harka, dje 27. X-bris Anno 1705.

Ngodnak

igaz jóakarója s apja

Bottyán János, m. k.

P. S. Én Pápán, bezzeg Édes Fiam, csak alighogy el nem rúgtam az patkót: mivel az vállamat, fejemet és orcámat csak alighogy el nem vitte az kartács. Az testamentomtételen sem lehetett volna Ngod jelen! . . .

*) Tréfás czélzat *Károlyira*, a kit a túl a dunaiak, garázdálkodó katonáiért, *Kártévő Sándornak* neveztek volt el.

Külczim : Méltóságos Generális Károlyi Sándor Kedves Fiam-Uramnak ő Ngának. Tiszántúl. Ibi-ubi. P. H.

Más oldalon, későbbi írás : »N. b. Ez volt az a híres *Vak-Bottyán*.«

(Eredetije, sajátkezű utóíráttal és aláírással a gr. Károlyi-levéltárban.)

212.

Bottyán Veszprém vármegyének.

Tekintetes Nemes Vármegye!

Nagyságtok Kegyelmetek levelét magok becsületes deputatus követjei által becsülettel vettem, kívánságát az Nemes Vármegyének megértettem, — melyre is miként resolváltam? az Nemes Vármegye maga becsületes követjei relatiójából bőven megértheti. Tovább is parancsolván, az Nemes Vármegyének szolgálnom el nem múlatom. Az mint is maradok

Datum Harka, dje 27. X-bris 1705.

A Tekintetes Nemes Vármegyének igaz jóakarója

Bottyán János, m. k.

Külczim : Illustrissimis, Reverendissimis, Admodum Reverendis, Spectabilibus ac Magnificis, Perillustribus, Generosis, Nobilibus item et Egregijs Dominis N. N. Supremo et Vice-Comitibus, Judlium, Jurassorum, toti denique Universitati Dominorum Praelatorum, Dominorum Magnatum et Nobilium Inelyti Comitatus *Veszprimiensis*, Dominis mihi observandissimis.

P. H.

(Eredetije — csak az aláírás sajátkezű, — a kir. kamarai levéltárban Budán, Acta Neoregistrata, fasc. 51. nro 1. Ifj. Acsády Pálnak, id. Acsády Pál Veszprém vármegyei 1704—1706-iki alispán fiának a kir. kamarához 1709-ben benyújtott folyamodványához mellékelve. A folyamodvány magánérdekű.)

213.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem, nékem kiváltképen való nagy jó Kegyelmes Uram!

Én Istennek engedelmeiből Soprony alól vissza már Simontornyára érkeztem, honnan is egyenesen az Dráván által.

sietek az ráczságnak megholdítására; már egynehány rácz gyűtt mellém, bizonyos Bosó nevű szigetvári kapitánt is ez elmúlt napokban Fejérvár alatt lévő portásim elfogván, hozzám hozták, ki is mellénk állván, pómázi, szent-endrei, kálózi és több helységbeli ráczságnak kezességire és ez eránt adott kérmény levelekre kibocsátván, erőssen megesküdtettem s magam mellé vettem, — úgy hiszem, mivel majd ez volt az elejek az itt való ráczságnak, többen is fognak hozzája gyönni, az mint is már Pómáizrúl, Szent-Endrérúl, Kálóizrúl egynehányan is gyűttek.

Itten, hála Istennek, ezen az földön, valahol járok, az egész község úgy várt, mint az Messiást az zsidók, — az mint is szívessen látván, egészen felköltenek és felültenek mellettünk. Fejedelemséged hívségére.

Tovább pedig akarám Fejedelemségednek alázatossan ezt is insinuálnom, egyszersmind kérnem is, hogy mivel Méltóságos Fő-Generális Székesi Gróff Beresény Miklós Uram ő Nagysága intimatiójából Földvárnál az Dunán által hidat kelletik csináltatnom: bizonyos miskólczi fél Deák István főhadnagyomat arra küldöttem az nékem assignált Nemes Vármegyékre deszka, fenyő, vas és egyéb szükséges requisitumoknak öszveszerzésére és végbenvitelére; kire nézve Fejedelemségedet is alázatossan kérem, hogy azon vármegyékre méltóztassék újonnan parancsolni, hogy mintegy hatszázig való hosszú deszkát, négyszáz vastag fenyőt talpaknak, húsz öreg vasmacsát, valami tizenöt darab kötelet az tombácizoknak megtartására, — ki is legyen huszonöt ölnyi hosszú — mentülhamarább ide Földvárhoz szolgáltatassák, hogy az üdő megengedvén és az Dunából az fagy elmenvén, mindgyárt az híd csináltatásához kezdhessek.

Írhatom azt is Fejedelemségednek, hogy az midőn az Bakonyon alágyüttem volna: az tatái sereg egészen, mind hadnagystúl, zászlóstúl, Fejedelemséged hűségére és az ország szolgálatjára kigyüvén, mellettem vannak; ki is igen jó katonaság.

Mínthogy pedig hallottam, hogy Fejérvár mind szénából s abrakból és más egyéb provisióból igen megszűkölködött legyen: mindkét felől bloquadtattam, Somogyi Ádám Kapitány Uram ezrét mintegy hat zászlóig itten hadtam, mivel

Hellepront János Commissárius Uram is nem igen bíztatja az hadakat élés dolgából Simontornya és Pécs tartománya felé; magam pedig arra menék, — ha mi operatióim lesznek: azonnal Fejedelemséget tudósítani szorgalmatoskodom.

Mivel pedig mind Siklósra s mind földvári sánczban álgúy és puska kelletik: kérem alázatossan Fejedelemséget, küldjön mind puskaport s mind pedig valami jó öreg taraczkot négyet.

Ezzel kívánom, ezen levelem találja Fejedelemséget friss jó egészségben, s maradok

Datum Tácz, dje 2. February 1706.

Fejedelemség alázatos engedelmes szolgálja
Bottyán János m. k.

P. S. Noha mindennap az követjeim az Dráva mellé járnak: az ellenségnek semmi gyülekezeti nem hallom. — Szintén ez éjjel verettem fel Fejérvár várossát, az minthogy feles ráczot s németet is vagdaltak le az benn lévő fegyveres nép közül.

Külszím: Méltóságos Erdély és Magyarország Confoederált Nemes Statusi Vezérő-Fejedelmének, kiváltképpen való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatossan írák. Ibi-ubi.

P. H.

(Eredetiye — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — gyűjteményemben. Bottyán nagyobb ostyapecsége rajta.)

214.

Bottyán Károlynak.

Mint Kedves Fiam-Uramnak

ajánlom mindenkori kész köteles szolgálatomat Ngodnak.

Ngod levelét Krajnay Mihály adjutantja által kötelességgel vettem; mellyben írja Ngod, hogy az szerencsének lovai elragadván, magamat elbízta, s az idevaló állapotokról nem tudósítom Ngodat. Én míg Soprony táján voltam, az idevaló dolgoknak folytatásáról gyakran írtam, — de nem tehetek róla, hogy Ngodnak kezéhez leveleimet nem szolgáltatták.

Írhatom Ngodnak: általgyűvetelemkor az Dunán legelsőbben Simontornyát vérrel megvettem; onnan egyenesen

felmenvén, Pápa várát is Isten szerencsésen, ostrom után per accordam kezünkben adta; — *holott is kartácsesal hozzám lövén, három helyütt esett rajtam az lövés, csak egy kicsiny hája volt, hogy el nem rúgtam az patkót*; az bennvaló németnek nagyobb része Kegyelmes Urunk hűségére hajlott, Tullio Miglio nevű commendáns is benne elesett. Onnan Kapuvár felé mentem; hasonlóképpen Kapuvárt feladták, — ott is nagyobb része az németnek mellénk állott. Másfelől pedig Csáky Mihály és Ebeczky Uraimék felmenvén, Kőszögnek is mind várát, várossát megvették per accordam. Magam pedig onnan egyenessen Ruzsra mentem, s ott az jó ruszti borban Ngodért is ittam. Tovább pedig Sopront megszállván, mind külső s belső várossát tűzzel megemésztettem, bumbával pedig nagyobb részit az háznaknak öszverontattam, — holott is egész éjjel közöttük nagy sírások, kiáltások voltak; — mindazonáltal, faltörő álgýúink nem lévén, ezzel az nagy kárral bloquádában hagytam. Magam pedig vissza Pécs felé tértem, az ráczságnak megholdítására. Prucknál, oda-fel, Pálfynak az ráczait feltertem, holott is feles nyereségek voltak az katonáknak. Most újonnan is Pálfy öt s hatszáz lóval lévén, minthogy már ez is többed magával valahol reá áradván: Andrásy Pál és Ebeczky István Uraimék felverték, — Pálfy is csak alig szabadhatott. Babócsay Ferenczet is Isten Pápa vára megvétele alkalmatosságával kezemben adta, meg is arestáltattam volt: de Méltóságos Generális Beresényi Miklós Uram általgýüvén Ruzsra, felszabadította s előbbeni gratiájában bévette, — már most újonnan kurucz.

Itt az egész föld mind mellénk állott; az egész tatai sereg, mind hadnagyostúl, zászlóstúl hozzánk gyűtt, — ki is igen jó katonaság. Bolfort (Wohlfart) Győrről egynehányad magával mellém gyűtt.

Most útamban Fejérvár rácz várossát az más éjjel feltertem, holott is feles németet és ráczot is kinn szorítván, lecsapdostak; holott is megértvén, hogy Fejérvárban kevés széna s abrakhéli provisió és más élés iránt is vagyon: azt is bloquádában hagytam.

Én Ráczországról visszatérvén, Földvárnál az híd csináltatásához kezdek. — Ngodat kérem, hogy az erdélyi állapo-

tokrúl Ngod is tudósítson, — mert másként, mint szófogadatlán fiat, kitagadom az fiúságbúl. — Ezzel maradok

Datum Tácz, dje 3. Februarii, 1706.

Ngodnak, mint engedett mostoha-fiamnak,

jóakaró szolgáló apja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uramnak, nékem Kedves Fiam-Uramnak ő Ngának. — Erdélyben levő magyar táborban. P. H.

A másik oldalon: Debreczeni bíró, jóakaró Uram, ezen leveletem küldje Erdélyben. — Generális *Bottyán János m. k.*

Szólnok. — Debreczen.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

215.

Bottyán Kecskemét városának.

Isten áldja meg Kglmeteket!

Én Istennek hála, ide Földvárban érkeztem jó egészségben, az hadaimat pedig az Sió vize mentiben, Simontornyától fogvást az Balatonyig dislocáltam és ott hadtam; az ellenség (Herberstein gróf, bródi cs. tábornok) pedig az Sió vizén által nem mert jünni, — hanem visszafordúlt; azért nem kell semmit is tartani. Én mindenemet elvesztettem az ellenség miatt; *) hanem ha az város valami eczetbül s vajbúl, úgy más egyéb konyháralalóbúl, fejér lisztbül és borbúl gazdálkodna, — igen kedvesen venném s meg is szolgálnám az városnak, és jövődében is valamiben az Nemes Tanács requirálni fog, olybá tartsa, mintha már készen volna. — Ezen leveleimet Kegyelmes Urunknak, úgy Fő-Generális Uraiméknak ő Nagyságoknak sietséggel küldje Kglmetek. Ezzel maradok,

Földvár, die 19. February 1706.

Kglmeteknek

jóakarója

Bottyán János m. k.

Külczim: Adassék ez levelem Kecskeméti Bírónak és Tanácsnak ő Kglmeknek közönségesen. P. H.

(Eredetije Bottyán János saját aláírásával, Kecskemét város levéltárában.)

*) Az igali sánczban (febr. 14.) vagy Bottyán-várában veszték oda társzekerei.

Bottyán a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemséged levelemre tett méltóságos választát szintén ez órában nagy alázatossággal vettem. — Itten Kegyelmes Uram, mostan nem szükség az segítség, mivel az minémű ráczság az Dráván általcsapott vólt reám: az a Sió vizin által nem mervén gyünni: újonnan visszafordúlt s az Dráván általment. Mindazonáltal, ha az szükség úgy hozná magával, — Csajághy János Kapitány Uram itten lévén Kecskemét táján: ő Kegyelmével lévő hadakkal segíthetem magamat.

Én az magam *tizenkilencz zászlóból álló regimentemet*,*) együtt Balogh Ádám Kapitány Uramat két zászlójával — mivel az többi zászlóit Méltóságos Fő-Generális Berchényi Miklós Uram ő Nga odafel Austriában parancsolta maradni, Balaton táján dislocáltam, — magam penig ide Földvárra gyüttem, az várnak és hídnak reparációjára nézve. Szintén tegnap praesideáltam jobban Simontornyát, több hajdúságot küldvén belé. Pécs és Szigetvár felé penig két rendbéli portát küldöttem, hogy hasonló kövessenek el rajtok, valamint az oda való ráczság az ide való helységeken. Mindaddig, jó Kegyelmes Uram, meg nem hajlik azon ráczság, míg az Rácországot meg nem törjük: mivel az német igen eláltatta őket, hogy holtig való szabadságban hadja, és megmaradnak. Itten nem régen Fejérvár alatt levő portám egy bizonyos Bosó nevű híres rácz kapitánt elfogtak, ki is már Fejedelemséged s Hazánk szolgálatjára megesküdvén, egynehányad magával mellettem nagyon s naponként szaporodnak.

Csáky Mihály Uram ő Nga írja, hogy onnanfeljől Baváriából gyünne négy regiment német Pálffinak succursussára: erre nézve az hadakkal itten Fejérvár körül detineáljam magamat, hogy az midán az szükség úgy hozná magával, conjungálhassuk magunkat; de én azt nehezen hihetem, — mindazon-

*) Ezen, Bottyán dunántúli diadalai alatt túlságosan felszaporodott huszárezredből aztán hét század máshová osztatott be.

által Fejedelemséged jobban tudhatja mindnyájunknál. Tovább akarám azt is Fejedelemségednek értékre adnom: mivel az Tisza-melléki ráczság, úgymint martonosi, szentai és kanizsai, gyakorta erre Kecskemét felé és itt körülbelől lévő helységekre kicsap és az szegénységet pusztítja, ha Fejedelemségednek úgy tetszenék: méltóztatnék vagy nékem vagy Csajághy János Kapitány Uramnak parancsolni, hogy valami ezer gyaloggal és ezer lovassal s mint két taraczkkal azon Tisza-mellyéki ráczságra mehetnénk, — melyet Méltóságos Fő-Generális Berchényi Miklós ő Ngának is megírtam, de ő Nga távvollyabb lévén túllem: tudom, Fejedelemséged ez iránt való kegyelmes válaszát hamarabb vehetem. — Az had iránt ha Fejedelemséged nem provideál is: itten Csajághy János Kapitány Urammal leszen annyira való; Nemes Beszprém Vármegyéből is fogok provideálni, hogy erre az operatióra elégséges leszen. — Ezzel alázatossan elvárom mentülhamarább Fejedelemséged kegyelmes válaszát, maradván Fejedelemségednek

Jó Kegyelmes Uramnak

Földvár, die 24. Februarj Anno 1706.

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Alázatossan kéröm Fejedelemségedöt: az ráczok dolgáról ne nehezteljen Fejedelemséged mönnélhamarább tudósítani; hiszem Istent, az Tisza-melléki ráczokat öszvetörhetni.

Az Dunán innét lévő vármegyéből váltig szaporodik az gyalogság, úgy az lovas is.

(A kir. kamarai levéltárban lévő eredetiről. Az utóirat sajátkezű.)

Laky István főhadnagy Bottyánnak.

Nagyságodnak mint Kegyelmes Uramnak
ajánlom kötelességgel való szolgálatomat.

Mivelhogy Ngod parancsolatja és ordere szerint a Duna mellé vettem útamat, a holott is megszállottam az előbbeni táborhelyre: míglen Ngod orderit nem veszem, vígyázásban itt leszek. Esztergamból ebedi némely emberek kijövn, beszélvén vélek: Nádasdi az ő hadaival elment, nem tudják, mely

felé. Szabó Mátyás Uram ő Kglme levelit is vettem; az Aszszony ő Nga igen nehezen vagyon, nem is remélhetik, azon nyavalyájából hogy fölgyógyúlhasson. *) Ngodat mit parancsolván, míglen orderit nem veszem, itt lések vígyázásban, maradván Ngodnak

alázatos szolgálái, több tisztetekel együtt:

*Laky István m. k. **)*

Külczim: Tekéntetes és Nagyságos Bottyán János Úrnak, Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk mezei hadai között egyik Generálissának, nekem Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatossan íram. — Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél. Kis gyűrűpecsét, durva metszetű, — piros spanyolviaszba nyomva. A paizsban görbe kardot tartó kétfarkú tigris, a korona fölött 3 szál strucztoll és I. I.)

218.

Bottyán bizonyítványa neszmélyi Kovács János részére.

Én Bottyán János, Méltóságos Erdély és Magyarország Confoederált Nemes Statusi Választott Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága Generális-Fő-Strázsamestere és Dunán innen lévő bizonyos-számú hadaknak Commendérozó-Generálissa. Adom tudtára mindeneknek ez levelemnek rendiben. Mivelhogy ezen szegény neszmélyi Kovács János, Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Nagysága az Dunán elsőben való általjövetelekor édes Magyar Hazánk és Országunk szolgálatjában lévén, Kis-Martony táján őt sebben esvén, elannyira elnyomorodott, hogy más móddal kenyerét keresni elégtelen, hacsak magunk, keresztényi szeretettől viseltetvén, alamizsnával nem segítjük. Azért valakit praesentibus requirál: kérek minden keresztényi embereket, segíteni alamizsnájával ne terheltessék. Mely keresztényi jó-

*) Bottyán első neje, Ns. Lakatos Judith értetik, kinek végrendelete 1706. február 28-án kelt; de csak az év második felében húnyt el: a fegyverszünet alatt férje őt még pár órára meglátogatta beteg ágyánál. — Szabó Mátyás Bottyán egyik mostoha-leányának volt férje.

**) Laky István Bottyán saját huszárezredének egyik századosa — az öreg tábornoknak kedves, hű tisztje — volt.

téteményét kinek-kinek az Isten is megjutalmaztatja. Actum Földvár, dje 14. Maÿ 1706.

Bottyán János m. k. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Egész ívre, széltségben, pápens-alakban írva, s belől alól középben Bottyán nagyobb ostyapecsétével és sajátkezű aláírásával megerősítve. Mellékelve van pedig neszméli Kovács Jánosnak a fejedelemez segedelemadásért benyújtott könyörgő leveléhez, — melyre Rákóczi s. k. aláírása alatt következő hátrati választ adott :

460. Kovács János.

Lévén már az illy állapotokban districtualis-commissariusinknak és fizetőmestereinknek instructiójok: mitévők legyenek? — azokhoz recurráljon. Datum ex Castris Nostris ad Újvár positis, Die 30. Julÿ Anno 1706.

F. P. Rákóczi m. p.

Sigismundus Jánoky m. p.

Franciscus Aszalay m. p.

(Eredeti, ugyanott.)

219.

Bottyán b. Nehem péterváradí cs. vezénylő-tábornoknak.

Excellentissime Domine Generalis!

Minime mihi dubium est, quin Exciae Vrae sit a Sua Matte Caesarea, vel a Celsissimo Bellico Consilio notificatum a Sua Mattis Caesareae et Confoederatorum Hungarorum partibus mutuo consensu pactum a decima Mensis Maÿ, usque ad ultimum diem affuturi mensis Junÿ Armistitium pacifice utrinque servandum; quod equidem ex nostrae parte secundum puncta Armistitÿ Posonÿ conclusa et extradata, inviolate observatum est, nec quidquam hostilitatis aut machinationis vel excursionis a termino illo a nobis patratum experti sunt Caesareani; quod tamen Caesareanos Rascianos singulis diebus experimur violasse, et profecto nisi intuitus pacti Armistitÿ nos cohiberet: crebriores nostras excursiones hactenus sensissent Bácskam inhabitantes Rasciani, quos propter atrocem crudelitatem erga rusticam et imbellem pagorum plebem exercitam, ad interneccionem usque persecuti fuisset: sed pacti Armistitÿ memores, illud etiam laccessiti, violare noluimus. Porro cum videamus quotidie ipsos Rascianos sine ullo respectu et intuitu induciarum hincinde in pagis grassari, pecora

abigere, homines innocentes et inermes rusticos pagorum inhabitatores trucidare, — protestemur solenniter: si haec retaliare necessitabimur, causa rupturi Armistitij nos nequaquam erimus. Et nisi Vra Excia Rascianos directioni suae subjacentes cohiberit ab excursionibus, pecoraque ex pago Pataj dicto 20. hujus Mensis abacta restitui, aut quoquomodo satisfieri miseris Pataiensibus super damnis ipsis illatis curaverit, — ad altiores instantias recurrere cogemur. Quamobrem hisce rogatam praevie Exciam Vram duxi, quatenus pecora illa, a Rascianis sub Armistitio abrepta praefatis Pataiensibus incolis intuitu Armistitij restitui curare et imposterum durantibus inducys eosdem ab excursionibus fideliter retrahere dignabitur; ne porrigatur causa rumpendi Armistitij nobis, quod hucusque pacifice servavimus nos, Rasciani autem multis vicibus jam violarunt. — Quibus maneo,

Datum Földvár, die 22. Maÿ 1706.

Exciae Vrae supratitulatae

servus ad licita paratissimus

Joannes Bottyán m. p.

(Egykorú másolat, von der Lancken eszéki cs. vezénylő tábornoknak — kihez a péterváradí tbk. b. Nehem távollétében került — Eszékről 1706. május 31-kén Savoyai Eugen hghez intézett leveléhez csatolva. Cs. k. hadi levéltár Bécsben, 1706. fasc. 5. nro ad 14.)

220.

Gr. Bercsényi Miklós, Bottyánnak.

Bottyán János Generális Uram ordine.

Tekéntetes Nemzetes és Vitézlő Generális-Strázsamester Bottyán János Uramnak ő Kglmének praesentibus intimáltatik. Hogy e mostani armistitiumnak és azon közben az meg-leendő békesség tractájának ideje fölött is kívánván az Méltóságos Fejedelem pro omni rerum eventu Hazánk szabadulásának további munkája folytatásáról elégséges dispositiókat tenni: tetszett ő Ngának Kglmedet is az Tisza Duna közé való földre bizonyos és mind alább specificálandó regimentekből álló corpusnak directiójára rendölni. A minthogy is révén említett Generális Uram ezen intimatiómat, menjen késedelem nélkül az Tisza Duna közé való földre s nevezet szerint Kec-

kemét tájára, az hol T. N. és V. Generális-Strázsamester Buda István Uramtól ezen accludált s ő Kglmének a végre szóló levelem megadásával kezére vévén a commandót, fogja tudni azon földnek conservatióját az ellenség motusira való vígyázásokkal munkálódni. Mely végre assignáltatnak keze s commandója alá ezen regimentek, úgymint : maga ezere ő Kglmének (Bolfort Ádám vice-colonellus commandója alatt;) Balogh Ádám, Deák Ferencz, az Nemes Jászság (Szent-Miklóssy János vice-colonellus commandója alatt,) Nyúzó Mihály seregei Szegedy Kiss Mihály Főstrázsamester commandója alatt, és Guldenfinger János ezerodes lovas Kapitány Uramék ő Kglmek ezerei, nemkülönben Kecskemét, Kőrös és Czegléd mező-városok 9 seregből álló gyalog hada is.

Tudni fogja azért Generális Uram az megnevezett hadakat nemcsak jó rendben tartani : de azon földön a ráczság ellen kívántató vígyázásoknak circumstantiájára maga dispositióit elrendöltni; kikkel is az armistitiumot meg kellett tartani, semmi hostilitással és okkal nem provocálván azon ráczokat az armistitiumnak felbontására és az ellen való cselekedetekre, hanemha az ráczság adna arra okot motussával, kinek is, jó vígyázással lévén, obviálni kívántatik és az történelhető kártól oltalmazkodni, — kit is ő Kglmének dexteritására az földnek ösmeretségéhez képpest is bízok.

Kiváltképpen való reflexiója légyen peniglen Generális Uramnak Erdélyből kijönni igyekező ellenségre; kinek is mihelyest érthetni mozdulását és azután közelítését: fogja venni tudósításomat, mit köllessék cselekednie? Azalatt olykor contrahálja hadát, vígyázván minden igyekezetire, hogy valóságosan informálhasson mindenekről. Egyébaránt ez elmúlt télen Rusztról költ s ő Kglmének azon földre való menetele okáért adott intimatoriámban elég bőven emlékeztem az erdélyi ellenség kijövele körül való dispositióimról, melyre magamat ezen írásommal is provocálok.

Hogy azonban tudhassa az szükséges communicatiót Generális Uram: adom értésére, hogy az hadaknak egyik, úgymint generális corpora Karvánál lészen; *) másika Csík-

*) Ez maga Beresényi, mint fővezér, commandója alatt.

várnál Gróff Eszterház Dániel Generális Uram commandója alatt, az hová Földvár is applicáltatott, (dunai átkelés). Harmadik corpus a Rábaközön, Generális Andrási István Uram keze alatt. Incumbálni fog Generális Uramnak az ellenség motusiról megírt corpusoknál commandírozó Generális Urakat mindenkor sietve tudósítani. Immediate való dependentiáját pediglen a Méltóságos Fejedelem után directe éntőlem lenni, azért is minden reportumokat énhozzám tenni Generális Uram is fogja tudni. És hogy az hadaknak alimentatiójáról tétessenek alkalmatossabban provisiók: szükséges azoknak effectivus statussát Méltóságos Generális-Commissárius Gróff Csáky István Urammal ő Kglmével in tempore communicálni.

Újvár, 8. Junj 1706.

(Bercsenyi cancelláriáján készült eredeti fogalmazat.)

221.

Esztergomi Szentes Istvánt, Bottyán sebesült hajdúját a fejedelem segélyezi.

Az Méltóságos Választott Vezérlő Erdéli és Magyarországi Fejedelemhez Rákóczy Ferencz Kegyelmes Uramhoz és ő Fejedelemségihez alázatos Instantiám, — Introscripti.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Nagy-alázatossan kinszeríttetem folyamodnom Vezérlő Fejedelemségedhez ez könyörgő alázatos supplicatióm által, én alól megírt, Bottyán János ő Nagysága ezeréből lévő és Szetey Mihál hadnagysága alól való szegény hajdú; hogy engem, szegényt, a kinek Esztergam alatt elmúlt esztendőben még fárságban az ellenségtől lövés esett az lábamon, — méltóztasson kegyelmessen meghallgatni. Minthogy az *labanczsággal akkoron lévén ütközetünk, Bottyán Urunk Generális jelen lévén*, és ott én sebben esvén Méltóságos Fejedelemséged hűsége mellett, és hogy hasznomat sem veheti már a sereg: azért semminémő fizetésem nincs; úgy annyira vagyok, hogy a kenyérnek szűkit látom, mert semminémő eledelemre való nem jár itt az várban, én pedig nem dolgozhatok paraszti munkát

az bénaságom és sebem miatt; mert az idevaló újvári Praefectus Uram csak kimondotta, hogy semmit sem fog fizetni és ételemre valót sem adatni. Tehát én hová legyek s hogy éljek? Mert esztergambéli házamból is kibontakoztam, minde nem ott veszett a mi kevesem volt, és szegény s Isten nyomoráltja vagyok már; másához folyamodni Isten után pedig nem tudok már, hanem egyedül csak Vezérlő-Fejedelemségedhez: mert hatod magammal vagyok apró cselédemmel, és hogy tápláljam őket s magamat? Erre való nézve nagy-alázatossan könyörgök Méltóságos Fejedelemségednek és kérem az Christus szent vére hullásáért, a Boldog Szűzért és minden Szentek esedezésekért: méltóztasson rajtam Vezérlő-Fejedelemséged megkönyörülni és megsegíteni. Mely Vezérlő Fejedelemséged kegyelmes gratiáját megszolgálni el nem mulatom imádságim által.

Méltóságos Fejedelemségedtől kegyelmes választ váró

Esztergami Szentes István,
Bottyán Urunk sebes hajdúja.

Hátirati végzés:

48. Szentes István.

Tiszteinél insinuálja magát elbocsáttatása végett. Udvari Commissáriusunk pedig adjon számára hat Rhénes forintot.

Datum in É.-Újvár, Die 17. Junij Anno 1706.

Ad Mandatum Suae Serenitatis Principalis proprium:

Franciscus Aszalay m. p.

(Eredetije gyűjteményemben. A záradékolás és aláírás Aszalay udv. tanácsitkár s. k. írása.)

222.

B. Globitz szegedi cs. parancsnok levele.

Litterae Baronis a Globiz ad P. Joannem Nagy,
Superiorem castrensem.

Reverende in Christo Pater, Domine mihi observandissime!

Binas eiusdem exaratas recepissem accuso, tanto gratiores, quum valetudinis et superioratus castrensis me certiores redderent, gratulor ex corde. Hisce diebus R. Guardianus huius pro visitatione Salvum Conductum R. P. Mednyánszki sollicitabat, permutatio ut fieri possit, quem denegare tempore

armistitii nolebam. — Csajági cum Hajdonibus Pestiensis Comitatus Földvarinum movit. Palocsai cum suis et eiusdem Comitatus equitibus inter Kecskemét et Sz.-Lőrincz haeret, Jazyges et Cumani ad Sz.-Miklós, Budai István Zolnokini ut Vice-Generalis constitutus est. Quiete nunc vivimus, quousque? Deus scit. Res Hispaniarum et in inferiori Germania non secundum Gallicas intentiones cedentes, fors et Hungaricas in melius trahent, ut componantur, aut vi adigantur ad obsequium. Calores nimii gramina exurunt et segetibus minus proficui sunt; alibi tamen copiosiores sunt pluviae. *Botjanius* Danubium ponte sternere adlaborat, pro navibus tabulata undecunque advehuntur et ferramenta necessaria. — Optimum et constantem adprecans sanitatem, permaneo Reverentiae Vestrae

Szegedini, 18. Junij 1706. obligatissimus et addictissimus servitor

B. á Globiz m. p.

(Historia Domus Conventus *Gyöngyösisensis*, Ordinis S. Francisci. Tom. I. pag. 157. *Egykorú másolat.*)

223.

Kivonatok

gr. Eszterházy Antal tábori könyvéből.

1706. 31. *Julij*. Generál-Főstrázsamester Bottyán János Úrnak. Dobrokánál lévő hadaival az ellenséggel való conjunctióját (Pálffy horvát bánnak) ne engedvén, minden kigondolható móddal üsse meg, valahol találándja.

Item. Fő-Colonellus és Brigadéros Kisfaludy György Uram conjungálván magát Bottyán János és Kisfaludy László Uraimékkal: az ellenséget conjungálni semmiképen ne engedjék, valahol érik: verekedjenek meg vele.

Item. Fő-Colonellus Kisfaludy László Uram conjungálja magát Generális Bottyán János Urammal és Kisfaludy György Brigadéros Urammal: üssék meg az ellenséget; arrúl teendő genuina informatió éjjel-nappal folyjon.

Eadem. Bezerédy Imre Brigadéros Uramnak, hogy peracta actione sibi commissa, Szekeres István Uramat küldje Dobroka felé Méltóságos Generális Uram után.

1. *Augusti.* Generális Bottyán János Úrnak, hogy az ellenséggel ha módját látja, verekedjék meg, mindazáltal az ötszáz hajdúkkal, mellyek kocsikon expedíaltattak, előbb egyezzék meg.

Item, hasonlót Kapitány Bolford Ádám (Bottyán ezredének commendants-colonellusa) Uramnak.

(Nemzeti Múzeum.)

224.

Bezerédy Imre, b. Andrássy Istvánnak.

Méltóságos Generális!

Nagy jó Uram!

Nagyságod nékem Csornárúl mai napon datált úri levelit szokott kötelességgel vettem, annak continentíáját értvén de mivel már eddig halladott azon minapi vígezésünk: azért Nagyságod tovább is azon hajdúságot csak hagyja helyben, — nem szükséges hogy eljőjjön, már az ellenség közt is alkalmazint elmenvén az hírei gyülekezetünknek; s azonban Méltóságos Generális Eszterházy Antal Uram ő Nagysága parancsolatját is vettem, hogy egy próbát tévén Szekeres Urammal: azonnal visszabocsássam ő Nagysága corpusához, mely is az sok idevaló kicommendérozott katonaság által igen megszakadozott. Kivel is azért még az étszaka Isten segítségével kívánok próbálni, hogyha mi formán valami kárt tehetnénk az ellenségben; másként nem vélem már, hogy sok effectussa legyen az egy lovassággal, — mindazonáltal megpróbálom, és vagy leszen, vagy sem: azonnal említett Méltóságos Generális Uram ő Nagysága parancsolatja szerint visszabocsátom az ő Nagysága corpusához.

Azonban szintén ezen órában lévén nálom Kis Gergel Kapitány Uram, ki is semmi katonaságot nem hozván, hanem inkább visszasietett hadaihoz, lévén sokféle híre az ráczságnak, hogy már Szent-Gotthárt s Fölöstöm táján volna, — az mint-hogy bizonyos leveleket is communicált ő Kegyelme velem, kikben hasonlót írtak, s onnénd pedig Körmendnek szándékoskodnék, még ra; *) jól emlékezhetik Nagyságod,

*) Kiszakadt szó, talán: Kapuvárra? (V. ö. az utóíráttal.) Általában az egész levél már igen szétmállott és nedvességtől rongált.

midőn asztal fölött valék Nagyságtokkal: akkor is azt mondtam, hogy arra fogja útját venni ha kijön, — de nem akartván némelyek szómnak hitelt adni, — alkalmasint reá térnek. Azért én is említett Kapitány Uramat nem kívántam tartóztatni, hanem inkább magam is jóvállottam, hogy mentől jobban siessen ő Kegyelme seregéhez, és minden ottvaló occurrentiákról hovahamarébb voltaképpen tudósítson. Kinek is mihelen tudósítását veszem, — nemcsak az ott lévő dolgokról, de ittvaló intervenientiákról is kívánom Nagyságodat kötelességem szerint tudósítanom. Az mint maradok is

Jó Uramnak Nagyságodnak

Malomháza, 2. Augusti 1706.

igaz kötelességgel való kész szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Nagyságod ír nékem Bottyán Uram felől, hogy tudósítsam. Én semmi hírit nem hallottam, túl vagy-on-é, vagy alá? Ezen intentiónk hic et nunc múljik, — talám majd utóbb jobb mód adatik; ezekre az hírekre való nízve tanácsossabb abban hadnyi. Megmondtam Kapuvárott asztal fölött, hogy Pálfi Szent-Gothárdnak és Körmendnek fog jőnyi.

Külczim: Méltóságos Generális Szent-Királyi Andrásy István Uramnak, Kegyelmes Urunk ő Nagysága Fő-Strázsmesterének és egy reguláris gyalog regement Obresterjének etc., nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelességgel íram. — Csorna.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű.)

225.

Durvas Mihály főhadi biztos, Károlyi Sándornak.

... Most jött Aranyassy István Commissarius Uram (Duna-) Földvártúl, bizonyosan beszéli, hogy *Generális Bottyán Uram* az rácz- vagy horvátságot Regedénél (Radkersburg, Stýriában) igen öszverontotta, kik a némettel conjungálni akarták magokat. Az Isten áldjon meg tovább is bennünket!

Csász, 14. Augusti 1706.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

Botyán Károlyi Sándornak.

Mint jóakaró Uramnak,
ajánlom kész köteles szolgálatomat Ngodnak.

Én Istennek segedelméből tegnapi napon rajtamenvén háromezred magammal az armistitium alatt erigált lineán, — — szerencsésen occupáltam: mellyen is az Fertőtől fogva Sopronyig hat erős sáncz volt, gyaloggal megrakva; ennek hármát erős ostrommal, vérrel megvévén, — mind halomban rakattam az népit; hármát pedig litre feladván, kettejéből rabságra hajtattam, az egyikéből pedig fegyver nélkül az accorda és capitulatio szerint Sopronyban békésértettem, — az lovassát pedig — ki is ráczból és németből álló volt, — egész az sopronyi kapuig vágtuk. Esett el az ellenségben több négyszáznál, rabúl pedig száznégyet hoztunk; az mieinkből alig esett négy vagy öt. Egy szóval, az mieink oly vitézül viselték magokat, hogy minden tartózkodás nélkül rajta-mentek, — az minthogy még ilyen erős ostromot nem emlékezem, hogy láttam volna, mint ezek tettenek. Az sánczok erős palezátákkal voltak környülvéve. Hiszem Istent, nemsokára újabb hírekkel is kedveskedhetem Ngodnak; kérem szeretettel Ngodat, engemet is az odavaló occurrentiákról tudósítani ne terheltelessék. — Az feljúl megírt lineát fasinggal (Faschine) behányatván, nagy erős ostrommal kellett megvennünk, mivel az német előnkben állott volt, — mellyben is igen kevés ment el.

Ezzel Ngodnak jóakarójában ajánlván magamat,
Datum ex Catris ad Szent-Miklós positis,
dje 19. Augusti 1706.

Ngodnak

szolgáló jóakarója
Bottyán János m. k.

P. S. Ördög volt, nem fiú, az ki oly hamar megtagadja az apját, mint Nagyságod, hogy semmiről sem tudósítja!

Külczim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uramnak, Kegyelmes Urunk ő Nga mezci hadai Generális-Marschallussának, jó Uramnak ő Ngának. Tiszántúl, vel Erdély.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Utóirata és aláírása sajátkezű)

Gr. Eszterházy Antal Rákócziinak.

Datum ex Castris ad Szent-Miklós
positis, die 18. Augusti circa hora 10.
nocturna 1706.

.... A midőn sűrű portáim és kémeim által megvizsgáltattam volna ezen soproni lineát, az kinek defenziójára rendeltetett 800 lovas és 400 gyalog horvát s rác, azonkívül 300 dragonyos és egy bataglion német muskatéros, a mellett Balf-tól fogva Sopronig derék reguláris hat reduttákkal megerősítvén az lineát, kiknek mindenikében 50, 40, 30 muskatéros és rác volt rendeltetve, ahhoz tartozandó tisztekkel, — egyátalt vévén magamnak 4000 lovast és 1000 gyalogot, annak ostromlására s meghódítására indulván Bottyán János és Bezzeredy Uramékkal: mai napon Isten kegyelméből, viradtára 4 s 5 óra között meg is próbáltattam, magam is jelen lévén az ostromon. Reménségen kívül az Úr-Isten megáldott bennünket; legelsőben is az Balfnál lévő reduttát megvévén, az egész hadakkal általmentünk a lineán; a mely reduttában 60 gyalog német és rác találkozáván, mind egy lábíg egy halomban rakván, derék kapitány-emberrel Salmis regimentjéből valóval együtt, az ki Commendáns volt ottan, — azután csakhamar az lovas hadnak egy részével Sopronhoz közel lévő táborára az ellenségnek érkezvén, azt is de toto et insigne felfervén, sok szép nyereséggel járt az had, s circiter százig valót le is vagdaltak; s hacsak az várost hamar nem érte volna az ellenség: nehezen ment volna hírmondó is közülok. Az többi részivel pediglen az hadnak, hajdúimmal együtt az többi redoutták körül operáltattam, úgyannyira, hogy hármát vérrel vévén meg, egy lábíg levagdaltatván az bennevalókat, két sánczban lévők pedig rab-ságban adván magokat, mintegy hatvanig való, — azokat magammal idehoztam az táboromra. Az egyik sáncz, az ki leg-erősebb volt s legszámossabb nép is lévén benne, — annak ostromlása sok népünknek veszedelme nélkül meg nem lehetett volna: accordára accedáltak, fegyver nélkül kísértetvén mintegy 30-ig való népit Sopronban, az többi 40-ig való, kuru-czokká lettenek. Az ellenségből 400-nál több esett el, csak az

kit én olvastam is testeket; az mieinkbül pediglen egy hadnagy és három zászlótartó s 15 közkatona, hajdú, az ki megholt, húszig való sebes.

Már most, Kegyelmes Uram, felesszámú parasztember kapásokat hajtattván az lineára: Isten kegyelmébül akár Bécsig lehet operálódnom, szabadon járhatván az lineán; mind lerongáltattam nagyobb részit az lineának.

IN Castris ad Nagy-Mihály positis
21. Aug. hora 3. p. m. 1706.

.... Az német táborra igen megrémült. meghallván ezen Sopron tájékán lévő kemény operatiómat; annyira, hogy az nagy rémülésben Sopron városa sem találja helyét, magok hirdetvén, hogy csak városi ember is több holt meg száznál; rácz, horvát és német circiter ötszázig valónak hirdetik az kik elvesztek. A ki még életben volt is rácz, egészen mind az hegyekben szaladt, egy sem tért vissza, fentszóval kiáltván: Haide Domu! Az linea is tárva-nyitva lévén, már is öt zászló-alja katonája Bezerédy Uramnak alkalmasint Bécs körül nyargalódzott tegnapi napon; úgy hiszem, csak holnap is meg fognak az tüzek látszani. Az soproni bíró tegnap ment Bécs felé succursust kérni és az tragoediát repraesentálni, — egész Austria megbotránkozott az lineának elnyerésén.

(Eredeti levelek a Rákóczi-levéltárban Vörösvártt)

228.

Mercurius Veridicus ex Hungaria.

Ex Castris ad Strigonium positis
19. Augusti 1706.

Hodie, die plane in vesperam inclinante, accurrit nuncius ex fortalicio Karva, in rippa Danubij sito et hinc milliari Hungarico distante, adferens hostem quasi tribus millibus constantem, e sua progressum linea Comarominum velle tendere exinde secundo Danubio Strigonio jam agonizanti velle succurrere. Quare Generalis-Adjutantius Suac Serenitatis, nocte profunda ordines transfert Excellentissimo Domino Generali Antonio Eszterházy, de repellendis conatibus hostium, qui inde nondum redux, in dies speratur certior a quacvis allaturus de conatibus hostium.

Die 20. Augusti.

Hic dum de conatibus repellendis hostium sollicite laboratur et cogitatur : prima luce accurrit insperate curarius ab Excellmo Dno Grali Antonio Eszterházy ; qui digna et oculata fide refert, quod *die 18. Augusti Generalis Joannes Bottyán transgressus lineam, quam alteram Trojam hostis esse putabat, unum corpus hostile securum et nil mali suspicans, tertia plane vigilia aggressus est. Et dum inter spem et metum anceps de victoria deliberat, hostemque mox victum fundit, mox victorem pugnans fugit : E. D. Gralis Antonius Eszterházy auxilia adfert signa ; cujus adventus hostem fudit, loco movit, adeo, ut consulturus salutis suo, magna cum confusione et strage suorum, in septem Reduttas se receperit. Sed frustra ; ubi salutem speravit : periculum exstitit ; nam duabus Reduttis insperato assultu occupatis, hostem nostri fuderunt, vix uno eorum superstite. Ex duabus Reduttis hostis, majoris securitatis causa, animadvertens tunc rem suam agi, paries dum proximus ardet, in posteriores duas Reduttas se transtulit ; sed et ibi modica quies et nulla securitas. Miles noster indecorem putans victum hostem in hoc modico triumphare, victoriam ultra promovit. Hostis dum effrenatum nostrorum vidit impetum, — candida vela erexit et ad gratiam disgratiamque capitulavit.*

Equites hostes, nostri ad portas Sopronienses usque pulsos et cedebant, et capiebant. Pedites, qui vivi in manus nostrorum devenerunt, instar pecorum in captivitatem abigebant. Arma multa, varia tympana, vexilla acquisita, qualibet hora huc expectamus ; reliqua quam plurima, utpote pecora et alia suppellectilia, praedae militi victori cesserunt.

Eberginius usque in portam Soproniensem pulsus, si non de equo desiliens, fuga se salvasset, vivus etiam in potestatem nostrorum devenisset. Duo praeclari Comitum in hoc conflictu desiderati sunt, quorum nomina, ut et specificata strages hostium, proxima expectatur posta, quoniam curarius praesens propter nimiam festinationem omnium, genuinam noticiam et relationem de praesenti adportare non potuit.

Dominus Colonellus Bezerédy cum selectis tribus mil-

libus equitum, finito hoc actu victorioso, progressus in Austriam, ferro flammaque cuncta vastat.

Die 20. Augusti.

Sopronio appulit in occulto fidedignus homo, qui refert, quod se ibidem existente, venerit quidam homo Vienna, formalibus haec referens: Vos chari Sopronienses, nulla amplius auxilia Vienna sperate, et huic praesidiario vestro selectiori ex parte in Italiam eandum est, quoniam Caesarea Armada notabilem et vix recuperabilem de recenti stragem ibidem passa est. Eugenius ex vulnere ultimum obiit diem, cui in locum successit Guido Starnberg. Trans-Danubium circa Pruk existens Joannes Pálffy supremum commando tenet.

Die 25. Augusti.

Excellmi Dni Grales Serenissimo valedicunt, seque juxta determinationem Consilij, ad sua munia et stationes transferunt. Hodie sub occasum solis redijt Adjutantius ab E. D. Grale Antonio Eszterházy, qui confirmans praeclaram nuperrimam victoriam, dicit nihil deesse militi nostro, praeter commodam occasionem, qua opportune hostem aggredi possit. Hostis a linea sua recedens, ad Nemet-Jandorff heri castra posuerat, qua intentione et conatu? ignoratur. Nostri magna cum aviditate subsequentes eum, heri apud Libiny-Szent-Miklós pedem fixerant. De ulterioribus conatibus et actionibus utriusque partis breve tempus plura nos docebit.

Die 26. Augusti.

Verificatur ulterius quoque securitatis suae consulentem hostem semper supra progredi et nunc ad Pruk castra posuisse. E. D. Gralis Antonius Eszterházy, justa causa suorumque speciali resolutione froetus, ulterius hostem sequi non desistit, hodie una milliari distans ab eo, omnimode quaerit opportunum locum aggrediendi eum, quod ille hucusque omnimode evitavit, locando sese in loca arcta et vix non inaccessibleia.

(Eredeti fogalmazat a Rákóczi-levéltárban Vörösvártt.)

Bezerédy Imre gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Én tegnapi, Nagyságodnak írott levelem szerint elmentem velem lévő lovassággal Austriában, de nem arra a passusra, melyet a minapában elhányattam, Sopron felé, — hanem Orbak (Purbach? Rohrbach?) felé, az hova is praevie elküldöttem zászlóstúl katonaságot, hogy ott lévő erős, bévágott sánczot bontsák föl; kik is odaérkezvén: mihelen azon pór-nímetek, kik strázsálták az sánczot, meglátták volna, azonnal elszaladtak, ezek pedig mindjárást néki fogván, utat nyitottak; s azonban magam is odaérkezvén, szerencsésen általmentünk, úgy, hogy ha híremmé lett volna az marczy sánczbau lévő lovas nímet, — egészen elfoghattam volna, de észrevévén, Fraknóban recipiálták magokat; léssen gondom reájok ennek után, de félek, hogy ki nem jön többé. S vettem útam Fraknó mellett el, Német-Újhelnek, az hol is általmenvén az Lajtán, fordúltunk Újhely előtt, onnénd Podennak (Baden) mentünk Bécs felé, úgy, hogy egy óráig való föld voltunk Bécs-től. De mivel pódenyi helységei igen puskázván az katonaságra, — azért az is neki keseredvén, elígették; más ígetist nem tettek, mivel igen meg volt tiltva. Nyereségünk lett ugyan mi kevés, mivel az Lajtán innénd semmi marhát sem engedtem elhajtani; úgy öregestül-apróstúl valami háromezáz darabig nyertünk. Egyéb kárt nem vallottunk, hanem az magam katonáim közül kettőt s Nagyságod katonái közül egyet lúttak meg, de egyik sem halálos, s azonban Nagyságod ezeriből egy lovat.

Megvallom, Méltóságos Generális Uram, hogy igen megfáradtak volt már az lovaink: *mivel egy étetéssel huszonnégy óra alatt jártunk húsz mérföldet össze.* Már innénd szállók az hadakkal Pulákra, *) az hol is meg fogjuk egy kevésse nyugasztalni lovainkat. Más semmi ollyas híreit nem hallottam

*) September 8-kán csakugyan Alsó-Puláról ír Svetics András kőszegi bírónak. (Eredeti levél Kőszeg sz. kir. város levéltárában.)

azon az földön az ellenségnek, hogy valahonnénd várhatnánk: hanem, hogy az parasztságot erővel hajtják s szedik össze minden ötödik háztúl az sáncznak strázsálására, — de az sem akar semmi úttal is előállani, látván, hogy előbb reguláris nép lévén mellette, meg nem tarthatta: annálinkább az meg nem tarthatja; rövidnap lészen gondom, hogy több heleken is elhányattassam, — csak az lovaink nyúgodjanak egy kevésbé, mert nagy hajtás lévén ez egyszerre. Ha azonban mi ollyas occurrentiám érkeznék, — azonnal fogom Nagyságotat aláztossan tudósítanom; ki is az minthogy maradok

Jó Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak

Raidingk, 1. 7-bris 1706.

alázatos szolgája

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Az trombitát Nagyságod gratiájából elvárom.

Külczim: Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Fraknai Gróff Eszterházy Antal Úrnak, jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázattossan íram. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

230.

Gr. Eszterházy Antal Bottyánnak.

Jóakaró Bátyám-Uramnak

szolgálok Kegyelmednek.

Kegyelmes Urunk ő Nagysága parancsolatját szintin útamban, alázatos, tartozó obligatióval vévén, mellyben kegyelmessen parancsolja ő Nagysága, hogy útját Kegyelmed az conjunctióra hovahamarább admaturálván, — az mint nem kötlem, eddig is vette légyen Kegyelmed kegyelmes parancsolatját Urunknak, meg is közelítvén táborát ő Nagysága Méltóságának. *) Magam is Isten jóvoltából corpusostúl Banához

*) Bottyán ekkor a következő táborral indult volt az Esztergomot vívó Rákóczi mellé, illetőleg Komárom elé, a fejedelmet gr. Starhemberg Guido es. tábornagy kicsapásaitól fedezni, — úgymint 1. lovas had: Bottyán saját huszárezrede, Szalay Pálé, b. Perényi Farkasé (Goda-féle győri huszárok), b. Petrőczy Istváné és Berthótj Istváné; 2. gyalog ezerek: Csajághy Jánosé, Színay Mihályé, Horváth Tamásé. E nyolcz ezreddel Bottyán tábornok sept. 4-kén indult Libény-Szent-Miklóstól, s 5-kén

érkező: mivel bizonyosan nem constatálván az ellenségnek tétovázó motussa, vagy stratagemaliter practicálandó fortélyja előttem, mely felé szándékozó diversióját folytassa? mindaddig az praespecificált helyen subsistálnom determinálván, valamig újebben Kegyelmes Urunk parancsolatja nem superveniál, vagy az ellenségnek Esztergam succursussát, vagyis teljességes másfelül való irruptióját nem értendem, — megértvén, olyatán alkalmas helyen lévén: azonnal mindenfelé az ellenséget impediálnom reáérkezhetem. A mellett igen kedves dolgot cselekednik Kegyelmed, hogyha még az ítszaka Szerdahelyről hozott reportumát tudtomra adná Kegyelmed, nemkülönben más occurrentiákat, vagy az németnek bizonyos hollétét velem communicálni nem terheltetvén Kegyelmed, — az mint-hogy solemnissime recommendálok is dexteritásában Kegyelmednek. Maradván

Kegyelmednek

Költ banai táborban

köteles szolgája s öcsese

7. 7-bris 1706.

G. Eszterházy Antal m. k.

P. S. Bogyai Miklós Uram által informáltatom, hogy Kegyelmed bizonyos kémet is fogott lígyen, az melynél talán levelek is lehettek, — azokat tudom, Urunkhoz küldöttö Kegyelmed; azon leveleknek tenorját és circumstantiáját is értesemre adni ne terheltessik Kegyelmed. — Ezen Méltóságos Fejedelemnek szóló levelet sietséggel küldje Kegyelmed Urunkhoz, — úgy, hogy holnap estvére minden bizonynyal reá válaszom lehessen.

Tegnapi napon, Győr mellett elmeneteli alkalmatossá-gával Kegyelmednek, — a mint informáltatom, — szántásról circiter 80. marhákat elhajtattott, azért, hogy Győrhöz közel szántottak légyen; mely marhák majd csaknem mind job-bágyim részekre valók, az kik azonkívül is igaz magyarsá-gomért egyébaránt megmondhatatlan károkat szennyvedtenek. Minthogy pedig az vetésnek folytatásában — habár loboncz

Győr-Szent-Ivánhoz, 6-kán Ácshez, és 7-kén Komárom elé Szönylöz érkezett, honnét a gyalogságot Almás, Neszmély felé közvetlenül az esztergomi táborra vala küldendő. (Eszterházy Antal 1706. sept. 4-iki levelének melléklete: »Universalis systemája az hadaknak,« etc. *Eredeti, Vörösvártt.*)

földén is — semmi kárát (?) nem collimálhatom az Hazának, sőt in futurum subsistentiája iránt Isten kegyelmességéből nagyobb használotját, ezek is nem tapasztaltatván az szántáson kívül valami olly ellenünk czélozó practicában s csalárd-ságban: Kegyelmedet kérem, sine omni defectu az elvitt 80. marhákat visszaadni ne terheltessék, — tekintvén nekem is qua földesúrnak nagy káromat ebben forogni; mert egyéb-aránt, ha ezvel kedveskedik káromra az katonaságnak Kegyel-med: nem lévén satisfactióm, — tudom megelégttetnem maga-mat s embereimet a maga Kegyelmed jószágából, könnyen föltalálható móddal. Reménlem azért, ebben Kegyelmed nem kíván velem izetlenkedni.

Külczim: Tekéntetes Nemzetes és Vitézlő Bothyán Já-nos Generális-Fő-Strázsamester jóakaró Bátyám-Uramnak ő Kegyelmének íram sietséggel. Cito, cito, cito. Citissime, citis-sime, citissime. Cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime. Ibi-ubi. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredeti levél Vörösvártt, a Rákóczi-levéltárban, Antal úr ez időbeli levelei csomagában. Hihető, Bottyán küldé meg a fejedelem-nek, az ellenséges vár környékén tilalom ellenére vetések alá szántók elnyert marhái dolgának eldöntése végett.)

231.

*Gr. Eszterházy Antal Rákóczinak. *)*

Ex Castris ad Bénypositis, dje 2. 8-bris 1706.

.....Az Dunántúl való corpusnak absolute legkissebb hírét sem hallom; hanem Kegyelmes Uram, ha Nagyságodnak csekély opiniómmal nem vétenék, alázatossan kérném, mint Kegyelmes Uramat: *Bottyán János* Uramat Nagyságod által-commendírozni méltóztatnék; lévén ő Kegyelme az hadi expe-rientiában híres s nevezetes ember: azon föld nem kevésbé consoláltatnék, az hadak is jobban az ő Kegyelme praesentiá-jára nézve conserváltatnának. Ámbár általmenjen is Mlgos

*) Eszterházy Antal 1706. ősszel írt levelei telided teli vannak Bottyánra vonatkozó érdekes adatokkal, melyekből csak e néhányat ad-juk, teljes közöltetésükig.

Eszterház Dániel Uram ő Kegyelme, a ki magának sok scrupulusokat fog csinálni, — azon darab földnek teendő operatiói által nem sokat fog használhatni, a kit egészségtelensége sem enged, akárminthet akarná is az dolgokat folytatni. Hogyha azért Bottyán Uram oda commendiroztatnák: per hazárd menne, habilisabb lévén, mindeneknek jobban invigilálhatna.

Bényi táboron, 6. 8-bris 1706.

.... Már az ellenség hozzáfogott derekasan az operatiókhoz: három felől impetálja lövéssel az várat (Esztergomot,) Szent-Tamás hegyéről, Szent-György mezejéről és a városi malomtól, a honnan bombardozza is. . . . A Dunapartra vont álgyúival már is annyira impediálta a communicatiót, hogy nappal nem is continuáltathatik, hanem csak éjszaka folytatjuk. A várban másbúl nem, hanem puskaporbúl léssen legelőbb fogyatkozások, mivel már is írják, hogy nincsen 80. mászánál több, mely a sok szükséges lövések miatt hány napra való legyen? bölcsen elítélheti Ngod. Pattantyúsok híjjával is vadnak. Vagy ezer hajdúra is igen nagy szükségem volna, notabilis operatiót tehetnék vélek, innen lármát csinálván, túl Bonafous Uram kiüthetne a quardizommal s tehetne alkalmas csapást, mint is már egy ízben ráütvén az apossákra: túl az egész tábor succursusra jött, hátul Szekeres Uram rácsapván táborhelyére, — alkalmas rémülést tölt az kétféle megütés közöttök; hasonlót tehetnék most is, csak hajdúm volna. — Mindezeket Kegyelmes Uram a midőn fontolnám, látom, hogy semmi mód nincsen egyéb Esztergomnak megtartásában, hanem ha Ngod kegyelmesen placidálná: én ezen mellettem levő hadacskával Söprűsnél általköltözném a Dunán s egy éjszaka megütném az ellenséget; kérem is Ngodat: engedtessek meg általmenni, bárcsak *Bottyán János* Uram ordereztessek mellem és parancsoljon Ngod Forgách Uramnak, hogy a maga corpussábúl ezer lovast s annyi gyalogot adna, — maga bár látna ő Kglme dolgához, (a pozsonyi hadművelet.) Veszedelemben látván a túlsó földet forogni: nem látok annak megcsendesítésében ennél egyéb módot, mert bizony Andrassy (István) Uram nem capabilis olly notabilis munkára. Utolsó extremitásig kész leszek magam fáradoznom: csak *Bottyán*

Uram jöjjön mellém és Forgách Uram corpussábúl két regiment. Elvárom kegyelmes parancsolatját sietve Ngodnak.

Ex Castris ad Bény positis, dje 10. 8-bris 1706.

....Esztergom vára elveszett Megvallom, Kegyelmes Uram, talám soha ilyen búban nem voltam; de oka semminek nem vagyok, — másoktól is meg fogja érteni Nagyságod. Adta volna Isten, hogy *Bottyán Uram* lett volna Commendáns: mert csak egyszeri bemenetelével is sok jó hasznot tett, keménkedését mutatván.

Érsek-Újvár iránt is így gondolkodtam Kegyelmes Uram, ha Nagyságod kegyelmessége is jónak ítéli: *Bottyán Uramat* méltóztatnék Fő-Commendánsnak Nagyságod belétenni, kinek is nagy kedve vagyon; s melléje válogatott, commendírozva való hajdúságot Róth, Fodor és Révay Gáspár ezeréből, — hiszem Istent, jól folynának az dolgok!... Mert ha Ebeczky (Imre) Uramra leszen bízva: már is sokféle nyavalyáirúl panaszkodván, — bizony, félttem Újvárt!

Újvár, 15. 9-bris 1706.

Tegnap napon az (karvai) passusnak conservatiójára rendelt hajdúink, mintegy kétszázig való, akarván az Dunántúl Esztergom kir. városát megpróbálni: szerencsésen jártak, harminczig való ráczot vágtanak le és esztergomi Commendáns includált leveleit is intercipiálták, visszatérván egy hajdúnak megsebesedésével; több kár nem esett benne. Most veszem újabban Horváth Zsigmond Uram levelét, az ki jelen volt az Hannibál Haisterrel lévő harczon; minémű particularításokról ír, méltóztassék megérteni includált leveléből. Úgy hiszem, Kegyelmes Uram, megérdemli az a Te Deum Laudamust; talám nem veszem neheztelését Ngodnak, hogyha itt is Újvárbán meg fogom tartanom cum solemnitare. Az élő Istenért kérem alázatosan Ngodat: *küldjük által Bottyánt; bár csak kétezer hajdúsága lehetne Bottyánnak: nevezetes állapotokat vihetne végben és azon földnek kiváltképen való conservatiója következne; mert most is írják, hogy bárcsak Bottyán János menne által: nagy reménységgel volna azon föld, de ha ebben fogyatkozás leszen, félő, hogy az nagy competentia miatt ne*

periclitáltassék azon föld. Én ugyan említettem Bottyán János Uramnak, — de úgy látom: Ngod kegyelmes parancsolafjátul várna és kétezer hajdút kívánna elébb maga mellé.

(Eredeti levelek, a Rákóczi-levéltárban Vörösvártt.)

232.

Bottyán a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Isten áldja meg Fejedelemségedet! — Én Kegyelmes Uram, Istennek hála, könnyebben lívín, tegnap érkeztem bé ide Érsek-Újvárba és ma idején-korán mentem Gúttához, onnét kímekeket küldvín az Csallóközben levő nímet tábornak exploratiójára; melyet kímjeim megjárván, azt referálják, hogy Némánál fekszik és a Szigetközre hidat akar általvetni, s azon mégyen fel Pozsony felé, — de nagy hire vagyon azon nímet táborban, hogy Leopoldvárát fogja megsegíteni és provisióval megrakni.

Eszterházi Antal Uram ő Nagysága ma Nyitrához szállott mellette levő kevés haddal, az én regimentem pedig Esztergam elein vagyon, — de annak is vagy négyszáza túl a Dunán szorúlt. Azért, Kegyelmes Uram, Csenkínél vagy Karvánál jó volna valamelly sánczot újjabban csinálni és valamelly hajókat, ladikokat csináltatni, hogy lehetne valamelly passusunk által, mert már mind oda vannak a passusok. Nyerges-újfalu sánczokat pedig a nímet földig ruinálta, — igen hasznos volna pedig az túl lívöket megbátorítani: mert mindgyárt jobban fognak bízni, ha valahol bizonyos passusunk lisen s általjárhatunk. Tovább mitívó lígyek? Fejedelemséged kegyelmes parancsolatját s válaszát elvárom. — Ezzel éltesse Isten Fejedelemségedet sokáig, jó egészségben.

Datum Újvár, dje 19. Octobris Anno 1706.

Fejedelemségednek mint Kegyelmes Uramnak

alázatos és engedelmes szolgálója

Bottyán János, m. k.

P. S. Az Dmántúl lívő kurnczsághban semmi kár sem esett; jóllehet Pálfi Uram másfél regimenttel Fejérvár felé

volt: de egy kuruczot sem talált, se nem látott, — mellyet bizonyosan komáromi katonák nekem megizenték.

Külezim: Méltóságos Erdély- és Magyarország Confoederált Nemes Statusi Választott Vezérő-Fejedelme, Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének, alázatosan. — Ibi-ubi.

Cito, cito, cito, cito. Citius, citius, citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezü. Gyászpecsét alatt; elhunyt első nejét gyászolta.)

233.

Bezerédy Imre gr. Eszterházy Antalnak, 1706. october végén.

Méltóságos Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Szokott alázatos köteleességem szerént akarám Excellentiádat az itt lévő állapotokról tudósítanom. — Mi valóban elhagyattatva vagyunk, mint atya nélkül való fiak, mivel Méltóságos Generális Andrásy István Uram ő Nagysága magát Sümegre recipiálta. Azonban nem kétlem, vagyon már értésére Excellentiádnak, hogy Starombergh (Guido) Rábaközben beérkezett, trombitaszóval Kapuvárt megvette s úgy hasonlóképpen Keszőt, nem lévén munitiója s gyalogja. Mivel, midőn látta Cziráky Uram, hogy mégyn az ellenség közel Kapuvárhoz, s megfuvaltatván az trombitát, azon megijede, s akarátja ellen az várbúl kétszer az pattyantások hozzájok lövén, őket azért árestomban hányatta, s maga kimenvén eleibek, földadá az várot s azonnal egy hadnagyát maga ugyan Cziráky Uram elküldötte Ebergényihez: hogy az várot megadta, s küldjön qvardizont, — a mint be is vitte tegnapelőtt. Én merem írnom Excellentiádnak: Sümeg is hasonlóképpen fog lenni; ne több, bár csak kétezerig való ellenség menjen alája, — bizon, földadják. Keszőt ugyan pusztán hadta, hanem az munitiókat és provisiót kivitte. Kapuvárnak földadása miatt magam is elég kárt vallék: három rézálgyúim ott vesztenek. Nem tudom azért, Méltóságok mint gondolkodik rólunk, ha csak több hadat nem fog általküldeni. Én ugyan minden tehetséggemmel,

a mi tülem lehetséges hazánk mellett szolgálnom, fáradságot nem is kímélem, de az itt levő hadakat szánom, nem anyyira ugyan az Dunán-innend valókat: mivel ha szükség hozza, ki bujdosni fog, ki pedig parasztemberré leszen, — de az Dunántúl valóknak máskint vagyon dolgok, tartok attúl: egykor fölkelvén, magamat hadnak; a minthogy már is eredeznek az tisztek, magok között öszvegyülvén, tanácsot tartanak. Én, ha csak szintén mint az nyúlat úgy nem üznek, által nem megyek az Dunán, — hanem az mellettem lévőkkal úgy igyekezem, hogy vétsek ellenségemnek; ha pedig Méltóságtok az ideig több hadat nem küld: általfagyván az Duna, ha más mód nem lehet az dologban, akkor kénteleníttetem általmennem. Mindezekre hováhamarább várván Excellentiád válaszáat, és maradok jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak	igaz alázasatos szolgálja
Ság, die . . . (türes hely).	<i>Bezerédj Imre, m. k.</i>

P. S. Adom azonban Excellentiádnak alázasatossan tudtára, hogy Starombergh egész táborostúl megindulván (Kapuvártúl), szállott Csornához, a holott is nem sokáig mulatván, általment az Jenden. Ebergényi is azalatt elérkezett Kapuvárhoz s az gvardizont is bevitte, az népét pedig, tizenkét százig való lovas nímetet, szállótotta Kapuvár előtt lévő Vinyéd névű faluban; kit is én hogy megértvén: innend Sággrúl tegnap étszaka megindulván az magam hiremmel, hét óraker regvel rajta ütöttünk s az strázsájokat levagdaltuk, a ki nem volt az tábortúl tovább vagy huszonöt lépésnél de mivel magát árokkal és azon föllül fával besánczolta, — hogy hirtelen rajtok nem mehettünk az kerítés miatt, recorigálván magát, derekassan puskázni kezdvén el, köllött előlök nyomakodnunk. Én úgy értem, olly szándékkal vagyon Ebergényi, hogy Sárvárnak vegye útját s Haiszterrel magát conjungálja.

Azonban, Kegyelmes Uram, én ordereztem Kisfaludy László Uramat, — Andrásy István Generális Uram ő Nagysága contraordert küldött. A midőn legszükségesebb volna az nép és Isten által talám hasznos operatiókat tehetnénk: akkor contraorderez ő Nagysága; valóban könnyű állapot lévén az ő Nagysága dolga: az várbúl, öt-hat mérföldnyire orderez, s a

midőn az ellenséggel próbákat köllene tennünk, — tunc sumus inter pocula, s nekem egyedül magamnak köll mindenfelé számkodnom. (Így; tán gúnyból.) Somogyi Ádám, Balogh, Bertódi és Szekeres Uraiméknak semmi híreket nem hallok . . . nem tudom, Andrásy Uram orderezte-e valahová, vagyis pedig az Bakon körül tartózkodnak?

Excellentiád már bölesen considerálhatja: minémű állapottal vagy az had ezen a földön, ha csak más rendben nem vétetődik. . . . Most is én mind csoportban akarnám, hogy lennének az hadak, — de ha így commendéroztatnak, nem lehetek róla. Méltóságtok azért ezt considerálván, minémű állapottal vagyunk: kérem alázatosan, orvosolja, mivel mindenfelé egyedül magam, s én is kifárodván, az had jobban megoszlik. — Generál-Adjutant Palásti (Imre) Uram Excellentiádnak bővebben relatiót tehet az itt lévő dolgokról.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezü.)

234.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Ezen órában érkezett hozzám Újvárra Nemzetes Vitézlő Babócsay Ferencz Uram bizonyos relatiókkal Méltóságos Generális Forgács Simon és Eszterházi Antal Uraiméktól ő Nagyságoktól, hogy az Dunántúl lévő hadaknak valamely segítséggel lennénk. Én jóllehet ennekelőtte is sokszor keményen megparancsoltam Szluha Ferencz Praefectus Uramnak, úgy ittvaló Commendáns Uramnak, hogy hajókat, ladikokat és valamely kompokat sietve csináltassanak, kikkel ha szükséges lenne, a túl lévő hadakat salválhatnánk, — de sem parancsollattal, sem intéssel s kéréssel nem gondolván ő Kegyelmek, éppen semmit sem csináltattak. Azért kellett magamnak szinte most Galgóc eleiről befordúlnom, hogy sietséggel ragasztassak valamely kompot.

Kegyelmes Uram, Karvánál is kellek valamely sánczoeskát vettetni és hajdúsággal munálni, hogy, ha pericu-

lumba volnának a túl lévő hadak, hordhatnánk által bátorságossan őket.

A német tegnap Pozsonnál általmenvén az Dunán, Köpcsénen innét az Kis-Duna mellé szállott.

Én pedig most is az lábaimra igen nyavalyássan vagyok, — mindazonáltal, az mit véghez vihetek Hazánk javára Fejedelemséged hűségén, véghez vinni el nem múlatom. Ezzel Fejedelemséged gratiájában ajánlván magamat, maradok

Újvár, 4. 9-bris Anno 1706.

Fejedelemségednek

alázatos és engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Erdély- és Magyarország Conföderált Statusi Választott Vezérő Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Fejedelemségének alázatossan, sietséggel.

Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije, sajátkezűleg aláírva, a budai kir. kamarai levéltárban.)

235.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem kiváltképen való jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemségednek akarám alázatossan értésére adnom: Méltóságos Generális Gróff Eszterhás Antal Uram ő Nga ordine és dispositiójából Galgócziul visszatérvén, katonáink tizenegy hajót nyertenek Komáromnál az Dunán, magam is Újvárban ötöt csináltattam, az mint is securitást akarván az Dunántúl való hadaknak csinálnom: azon hajókat négyszázig való hajdúsággal s három taraczkkal Karvához vitetvén, ottan passust csináltam, az mint is már szabadossan általjárhatnak az mieink. Ímé, Szekeres István Fő-Kapitány Uram minémű levelet küldött: pro informatione Fejedelemségednek praesentibus includálva megküldöttem. *) Parragh Gergely és Balogh András névű, regimentembéli két hadnagyaim compániástúl oda-

*) Ma már nincs mellékelve.

által szorúlván az Dunán: összeverték magokat és egy portát tévén Pécsen túl, majd kétezerig való marhát nyertek, Pécsnél harmincz németet lecsapdostak, ráczot is egyannyit. Szilý György nevű hadnagyomat most általküldöttem, hogy regimentbéli katonaságot öszveszedvén, (kik is Esztergambúl portára általmenvén, odaszorúltak) általhozza magával. Esztergamban kétszázig való maródi németnél több nem maradt, és másfélszázig való rácság lovas, de még csak szalmájok sincsen lovaiknak, az falukat is egész Bicskéig Esztergam körül mind elpusztítottam, s nem tudom, miként subsistálhatnak?

Én itten az Duna mellett vígyázásban vagyok, hanem Fejedelemséged kegyelmes parancsolatját: mitévő legyek? tovább is elvárom, s Fejedelemségednek kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Fejedelemségednek

Jó Kegyelmes Uramnak

Karva, dje 11. 9-bris

Anno 1706.

alázatos engedelmes

szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Erdély- és Magyarországi Confoederált Nemes Statusi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem felett való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatosan irám. *Ibi-ubi.* P. H. (Gyászpecsét).

Másik felén, kívül: Stafeta urgentissima ad Suam Serenitatem promovenda. Cito, cito, cito, cito, cito. Citius, citius. Citissime, citissime, citissime, citissime, citissime, citissime, citissime. — Datum Érsek-Újvár, 11. 9-bris 1706.

(Eredetije, sajátkezű aláírással a budai kir. kamarai levéltárban.)

236.

Bottyán a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Alázatosan és kötelessen szolgálók Fejedelemségednek. Kegyelmes Uram, minthogy Méltóságos Geñerális Eszterházy Antal Uram ő Nagysága, Fejedelemséged parancsolatja szerint az Fejérhegyek alá, Szomolyán tájára indúlt és ezen

Dunamelléki s Újvár-vidéki commandót reám hatta ő Nagysága, serio intimálván, hogy az Dunántúl lévő hadaknak írjak és hordassam által, — mivel penig semmi szoros periculumba lenni magokat nem jelentik se nem írják: én Fejedelemséged kegyelmes parancsolatja nélkül nem merem általköltöztetni és őket orderezni. Mellyre nézve kérem alázatossan Fejedelemségedet, mint Kegyelmes Uramat, méltóztassék parancsolni: mitévő legyek azon Dunántúl lévő hadak iránt? Az minthogy alázatossan el is várom Fejedelemséged kegyes resolútióját.

Ezzel Fejedelemséged gratiájában ajálván magamat, maradok, sub dato Karva, 12. Novembris Anno 1706.

Fejedelemségednek alázatos és engedelmes szolgája
Bottyán János, m. k.

Külczim: Serenissimo Sacri Romani Imperij et Electo Transylvaniac Principi Francisco Rákóczi de Felső-Vadász, (Tit. plen. hon.) Domino meo clementissimo. Ibi-ubi. Cito, cito, cito, cito, citius, citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű; gyászpecsét alatt, Bottyán kisebb gyűrűpecsété.)

237.

A fejedelem Bottyánnak.

Die 14. 9-bris 1706. Lörinczitül.

Generális Bottyán János Úrnak.

Karvátúl 12. praesentis írt levelét vévén és egyszersmind Gróff Eszterházi Antal Generál-Marschal tudósítása is érkezvén, értjük a Dunántúl való hadaknak állapotjokat; a kik mivel — a mint látjuk — tovább is szándékoznak az ellenség ellen operálni és mindedig is a Dunán által való jövetel iránt Kglmed írása szerint nem insinuálták magokat: szükségesbnek látjuk, hogy azon földnek bátorítására való nézve Kglb bizonyos haddal általmenvén, tenne egy fordulást; a mint is ez iránt említett Generál-Marschal Úrnak committálván, a minémű dispositióval fogja általbocsátani Kglidet: igaz hazafiúsága szerint igyekezzék effectuálni és ebbéli intentumunkat nemzetséges ügyünk javára secundálni. Mellynék alkalmasos-

ságával adjon módot Tek. Ngos Andrászi István és Pál Generálisinknak, hogy személyekben való általjövetelek (mindazáltal minden láрма-okadás nélkül) facilitáltassék; holott penig a dolog úgy kívánná: a több hadaknak is általköltözéseket serényen secundálja Kgld. Coeterum, etc.

(A fejedelmi cancellárián készült eredeti kivonat vagy másolat, Rákóczi 1706—1709-iki, még kiadatlan leveleskönyvében. Nemzeti Múzeum, b. *Jeszenák-gyűjtemény.*)

238.

Bottyán Nógrád vármegyének:

Tekintetes Nemes Vármegye!

Kötelessen szolgálók Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek.
— Akarám az Tekintetes Nemes Vármegyét praesentibus requirálnom: mivel nemes-oroszi lakosok panaszkodnak, hogy katonáik az én regimentemben lévén, szintin úgy adtraháltatnak mindenekre és personalis insurrectióra is adigáltatnak, — holott Kegyelmes Urunk exemptionalis Protectiója nálók vagyon; kihez képest kérem az Tekintetes Nemes Vármegyét, hogy azon helységet tekintetben és kímállisben vévén, az kik itt mellettem vannak, vagy az kik helett zsoldos-katona vagyon: az ollyaténokat ne aggraválja és a vármegyéhez ne adigálja, sőt akármelly impositióktúl immunitálja, hogy annál is inkább jobb kedvek légyen az hadakozásra. — Az kik penig csak otthon hevernek és nem hadakoznak, se magok helett embert nem állítanak, — azokkal szabadon disponálhat a Tekintetes Nemes Vármegye, én irántok nem interponálok magamat. Mely hozzám megmutatandó jóakaratóért én más dolgokban, adadó alkalmatossággal száz annyit igyekezem szolgálni.

Ezzel maradok,

Datum Bátor-Keszi, 21. Novembris Anno 1706.

Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek köteles szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Illustrissimis, Reverendissimis, Admodum Reverendis, Spectabilibus ac Magnificis, Generosis Dominis Egregiis item et Nobilibus N. N. Supremo et Vice-Comitibus,

Judlium et Jurassoribus, toti denique Universitati Domino-
rum Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobilium Inelyti
Comitatus Neogradiensis, Dominis Dominis mihi observandis-
simis, colendissimis. P. H.

(Nógrád vármegye levéltárában levő eredetiről.)

239.

A fejedelem Bottyánnak.

Die 1. X-bris 1706. Rozsnórúl.

Generális Bottyán Jánosnak rescribáltatott.

Mind az hadak szükségérül, mind a gyalogság rendelé-
sérül s mind penig az excessusok megorvoslása iránt való dol-
gok eligazítása a Commendérozó-Generálisnak incumbál; Kglđ
ott repraesentálja mindazokat, annyivalinkább már Méltóságos
Fő-Generális Gróff Bercsényi Miklós Úr az egész hadak iránt
való állapotok elrendelésére odamenvén: ő Kghme dispositió-
kat tészzen mindazokrúl, csak Kglđ ő Kghmének ne múlassa el
értésére adni. Coeterum, etc.

(A fejedelmi cancellárián készült kivonat vagy másolat, Rákóczi 1706—
1709-iki még kiadatlan levelezési prothocollumába iktatva. Nemzeti Mú-
zeum, b. *Jeszenák-gyűjtemény.*)

240.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Alázatosan és engedelmissen szolgálók Fejedelemséged-
nek. Kegyelmes Uram, nem egyébért kívántam Fejedelemsé-
gedet ez alázatos instantiámmal megtalálnom, hanem értvén
Nemzetes Vitézlő Horváth Tamás gyalog Fő-Kapitány Uram
ő Kegyelme Fejedelemséged előtt való bévádoltatását az
iránt, hogy ő lett volna oka Esztergam várának feladásának,
— az mellyben ártatlan; mivel az obsidiókor, hogy az curárúl
visszatértem, Fejedelemséged parancsolatja szerint mind azon
nyavalyás állapotomban is, két hajdúnak vállára támaszkodván,
bévittem magamat, és ottbenn is maradtam volna, de némelly

hajdúk admoneáltak, hogy az Istenért ottbenn ne maradjak: mert a német hajdúk és némelly rosszak megfognak s megkö-
töztvén, labancz-kézben adnak. Már akkor láttam magam is az
nagy confusiót; Bonefuss Commendáns Uram nem is úgy szól-
lott, a mint kellett volna: hanem csak mint afféle félemllett,
csak szuszogott. Az palotás vörös hajdúk is felzendülvén, hogy
az fegyvert lerakják, kik közül hármot vagy négyet in flagranti
agyba-főbe is vertem; Csajágghi Uram hajdúi szintén úgy már
nagyobb részént meghasonlottak volt: egyedül Horváth Tamás
Uram fogta jobban az dolgot, hogy csak halálíg tartsák a vá-
rot! Az minthogy jó lélekkel mondom, hogy semminek nem
oka. Azért alázatossan könyörgök iránta Fejedelemségednek:
megelégedvén eddig való árestomával, méltóztassék elbocsát-
tatni és előbbeni hivataljába s tisztibe restituálván ő Kglmét
mint Fejedelemséged igaz hű szolgáját, kegyes gratiájában
bévenni és conserválni. Kegyelmes Uram! bár sok volna olyan
hadi ember és igaz magyar hazafia, mint Horváth Tamás
Uram, melyet eleitől fogva magam experiáltam. Sőt, ha maga
ő Kglme lett volna magyar hajdúsággal, bárcsak ötszázal:
olly opinióban vagyok, hogy mindeddig is megtartotta volna
a várot.

Iterato is kérem Fejedelemségedet, méltóztassék annyi
kegyes gratiáját hozzám megmutatni, hogy ezen alázatos kö-
nyörgő instantiám ne légyen haszontalan Fejedelemséged előtt,
hanem tegyen annyi könyörületességet: méltóztassék ő Kegyel-
mét feszabadíttatni. Melly kegyelmes gratiáját Fejedelemsé-
gednek igyekeznünk alázatossan mind én s mind arestáns Ka-
pitány Uram életünk fogytáig megszolgálni. — Ezzel Fejede-
lemséged gratiájában ajánlván magamat, maradok

Fejedelemségednek
mint Kegyelmes Uramnak
Karva, 1. X-bris 1706.

alázatos engedelmes
szolgája
Bottyán János, m. k.

(Eredetije a Rákóczi-Aspremont-levéltárban Vörösvártt.)

Bottyán gr. Forgách Simonnének.

Méltóságos Grófné-Asszonyom!

Ajánlom becsülettel kötöles szolgálatomat Nagyságodnak.

Tavarnokrúl emanált Nagyságod úri levelét vettem, mit írjon, megértettem, Méltóságos Gróff és Fő-Generális Úrnak való kemény arestumárúl, mellyen igen compatiálhatok ő Nagyságának; jól írja Nagyságod, hogy ma ő Nagyságának, holnap nékem, — az világnak szerencséje úgy szokott járni.

Nékem nem constált ezen kemény arestuma Méltóságos Úrnak másképpen, hanem ezen Nagyságod úri leveliből értetem. Megtudván ő Nagysága állapotját az Udvartúl: az én víkon tehetségem szerint Méltóságos Vezérő-Fejedelem Kegyelmes Urunknál, — ha szintég valami animadversiója is vagyon, a mint elhihető, — munkálkodni fogok több hadi tisztársaimmal, hogy Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk szíve meglágyúljon; kegyes Urunk lévén: hívei esedezése gondolom nem lészen ő Nagysága előtt megvető.

Ezek után kívánván Méltóságos Gróff és Fő-Generális Uramnak fölszabadulását, az által Nagyságodnak megvigasztalást, — maradok

Nagyságodnak becsülettel való kötölös szolgálja
Bátor-Keszin, 6. X-bris 1706. *Bottyán János m. k.*

Külczim: Méltóságos Gróff Eszterhás Ágnes Asszonnak, Méltóságos Gémessi Gróff Forgács Simon Fő-Generális Uram ő Nagysága Kedves Hitvestársának ő Nagyságának becsülettel való kötölösséggel íram. — Tavarnok, avagy a hol.

(Fekete gyűrűpecsét.) Cito, cito, cito. Citius. Citissime, citissime. — Cito, cito. Citius, citius. Citissime, citissime.

Recommendantur pro celerrima transmissione Generoso Domino Thomae Ebeczky Commendanti Praesidj Nittriensis.

Másik felől, Forgáchné rájegyzése: Generális Bottyán János Uram levele. Praesentatae in Gács, 21. X-bris 1706.

(Bottyán által sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Forgách-család központi levéltára CC. jegyű codexébe kötve.)

Bezerédy Imre a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes nagy jó Uram!

Nem akarám elmúlatnom, hogy Fejedelemsígedet ez alkalmatossággal — szokott kötelességem szerint — ez levelem által meg ne udvarlanám, egyszersmind itt lívő occurrentiák-ról is ne tudósítanám.

Fejedelemsíged 11. mensis 9-bris Ecsedrül datált levelet 25. eiusdem nagy alázatossággal vettem; melyben mit méltóztatik Fejedelemséged nékem parancsolnyi, értem, s kívánok is az szerint éjjel-nappal telles tehetsíggemmel az haza dolgaiban collaborálódnom és fárodoznom.

Itt lívő nímét ellenség Kúszegtül alájüvén Sárvárhoz, ott semmit nem kísín, fölnyomakodott az Rábo mellett Körmend felé, ott az rácszágot elbocsátván magátúl, (ki is Stýriának egyenesen bément hazája felé) az nímét pediglen visszament Kúszeghez, hagyván otton háromszáz lovast és nígyszáz gyalogot, az többi pediglen nyomakodott Sopronhoz; onnand hová veszi útját? nem tudhatom. Megvallom, Kegyelmes Fejedelem, míg itt forgolódott, eleget nyughatatlankodtam körülöttö, — az minthogy nímely heleken alkalmas csapásokat is tettem rajta. Kúszegyet pediglen igen kezdette sánczolnyi; ha mast Fejedelemsíged hevenyiben ennyihán száz hajdút méltóztatník expediáltotnyi segítsígünkre,—könnyen inpediálhotnánk.

Megvallom, Kegyelmes Fejedelem, miúlta az ezerem kezem alatt vagyon, oly víkony állopottal nem volt, mint mast; mert Haiszter megverésekor felessen sebben estenek, sokan pediglen gyaloggá maradtanak, s úgy azúlta való erős szolgálot miátt is sokaknak lovaik kifárodtanak; nemkülönben az többi itt lívő hadak is igen megszíledtenek. Az mi kevés nípem együtt volt, azokat szállítottam Kúszeg vidékire egy kis nyúgovásra, magam is mast nyomadokom ennyihán száz hajdúval és két taraczkkal Kúszeg felé; ha egyebet víghez nem vühetek is, — csak az ílisit is fogom inpediálnom. Kírem azért Fejedelemsígedet nagy alázotossan tovább is: ezen darab-országot ne hagyja Fejedelemsíged árváúl, méltóztassík mentülhama-

rőbb segítséget küldenyi. Bár csak öt vagy hatszáz dragonyos érkeznie előre, kivel az itt lívő irreguláris nípét megerősíthetném; igen akarnám, mikor azon dragonyosok continuo mellett maradhatnának, — assecurálom Fejedelemsígedet, hogy némelykor hasznossabb operatiókat tennék, kűszegi nímetnek pediglen lívín kevés ílise: Isten által rövid időn azt is kikopaltathatnám, azután ez darab földet is jobban fölszabadíthatnánk és conserválhotnánk.

Ezzel ajánlván Fejedelemsíged kegyelmes gratiájában tovább is magamat, íltesse Isten Fejedelemsígedet szegíny hazánk szerencséire! Maradok

Datum Jánosháza, die 13. X-bris 1706.

Fejedelemsígednek

alázotos igaz szolgája

Bezerédj Imre m. k.

Külczim: Az Nagyméltóságú Vezérő Erdélyi Fejedelem Fölső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes nagy jó Uramnak ő Fejedelemsígeinek nagy alázotossággal. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű.)

243.

Uyyanaz, uyyanannak.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes nagy jó Uram!

Nem kítlem, Jánosházárúl datált levelemet — mellet Kis Pál Főstrázsamester Uram által expedíáltam lígen, — már vette Fejedelemsíged, melben szokott kötelessígem szerint minden itt lívő occurrentiákrúl és fogyatkozott állopotunkrúl nagy-alázotossan informáltam Fejedelemsígedet. Megvallom Kegyelmes Fejedelem, miúta az magam ezere kezem alatt vagyon — kiben minden remínsígemet vetettem, — oly fogyatkozott állopottal vagyon, meg nem mondhatok; nem tudom, ég nyelte-e el, vagy föld? gondolnám, — mivel Dunántúl való volt nagyobb része és már rígen cselédjeket nem látták, — sokan talám által is mentenek. Annakokáért alázotossan instállok Fejedelemsíged előtt: ezen darab földet és kevés hadainkat inconsolate ne hagyja Fejedelemsíged, hanem hováhamarébb succursust küldenyi méltóztassák Fejedelemsíged. Megvallom

Kegyelmes Fejedelem, mikor ez az itt lívő ellenség megszálgatta volt magát: ha nípem lett volna, Isten által bizony alkalmas operatiókat tettem volna. Istennek hála, kárt még ekkoráig nem igen vallottunk, — hanem az midőn Kúszeget az ílistül impediáltottam volna: Berthóty (Zsigmond) Uramat ítszaka viletlenül megütvín, két emberit és harminczig való lovat ott költetett hadnyi; Kisfaludi László Uramnak is három compániája lívín ű Kegyelmmivel, mind az három zászlójokat elhadták, — emberek ugyan egynél több és tizenkít lovaknál el nem maradt. Ha ott maradtak volna hová én szállítottam őket, az sem törtínt volna ű Kegyelmeken.

Én az hadakat viszont csoportoztatom és gyűjtöm; ha többen volnának kik ebben fáradoznánk: talám gyakortább lenne effectussa dolgainknak, — de én egy ember lívín, jól tudja Fejedelemsíged maga is, mindenekre nem írek s nem is írhetek; mindazonáltal itt lívő lovas és gyalog hadakat újokban rendben vívín, fogok bizonyos operatiót tennem, remílle, Isten által leszen effectussa dolgomnak. Az nagy Istenért kírem Fejedelemsígedet tovább is: méltóztassík segítsíget küldenyi; előre bár csak hatszáz dragonyost és annyi gyalogságot küldene Fejedelemsíged, — itt nálunk mast volna ideje operatióink foltatásának. Ezzel ajánlom Fejedelemsíged kegyelmes gratiájában magamat; maradok míg élek,

Datum Nagy-Geresd, die 17. X-bris 1706.

Fejedelemsígednek

holtig való szegíny, alázasatos szolgája

Bezerédj Imre m. k.

Külczim: Az Nagyméltóságú Válosztott Erdílyi Fejedelem Fölső-Vadászi Rákóczý Ferencz Kegyelmes nagy jó Uramnak ű Fejedelemsígeinek nagy alázasotossan írá. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű.)

244.

Bottján a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nekem érdemem felett való jó Kegyelmes Uram!

Nem kétlem, tegnapi ráczokkal való actusomat — kit is Isten engedelmebűl szerencsésen végbenvittem, — Méltóságos

Gróff Székesi Bercsényi Miklós Fő-Generális Uram ő Nagysága megírta Fejedelemségednek. Most újonnan is harmadfél százig való lovas rácz Győrről kiszökvén, reggel utánnok küldöttem; az mint is béervén, szerencsésen levagdalták, alig salválták közzüllök magokat harminczan, kik Fejérvárra szaladtak. Még Győrről maradott háromszázig való rácz, — azokra is jól vigyázatok, hiszem, hogy Isten azokat is kezünkben adja.

En eddig is az feljebb való hadak közzé mentem volna: de ezeknek hírit hallván, hogy szökni akarnak, — mind ezeket lestem. Holnap mindazonáltal innen megindúlok s Pápára megyek s onnan penig Kőszög felé, az többi hadak közzé.

Tegnap az Dunán az gyalogja Győrről Komáromban gyütt, azokat is az Duna partjáról egész Komáromig lövöldöztettem. Jóna János Vice-Kapitány az mai harczon elesett, egy közlegénnyel, — de több az mieink közzül meg nem holt, hanem az két harczon esett kilenczig való sebben; az ráczok közzül is esett négyszázig való el azon két harczon. Tovább is mit ad Isten, azon leszek, hogy Fejedelemségednek szolgáltatomban contentuma légyen.

Ezzel Fejedelemséged kegyes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Császár, dje 25. X-bris Anno 1706.

Fejedelemségednek

jó Kegyelmes Uramnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Erdély és Magyarország Confoederált Nemes Statusi Vezérlő Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem felett való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének alázatossan írák. P. H. Stapheta urgentissima. Cito, cito, cito, cito, cito, citissime. Cito, cito, cito, cito, cito, citissime.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, sajátkezű aláírás és gyászpecsét alatt.)

245.

Bezerédy Imre a fejedelemnek.

Kegyelmes Fejedelem!

Már mindenkori tartozó alázatos kötelességem szerint két ízbeli leveleim által is ez Dunán innend való állapotokról

tudósítottam Fejedelemsígedet, kiválképpen pedig azúlta, miúlta már Heistert *) átalvittík volna, -- mindazonáltal, hogy tovább is kötelességemnek correspondeáljak : ez mostanyi occurrentiákrúl is alázatossan kívántam Fejedelemsíged informálnom. Mert jóllehet mi mindeddig is teljes bizodalommal lévén, hogy ezen Dunán innend megromlott szegény hazánkra érkezenek valami hadak által, mellyekkel nemcsak offensive, de defensive is (így) lehessünk az ellenség ellen : mindazonáltal mind azon bizodalom alatt is Méltóságos Generális Uramékkal coadlaboráltunk, hogy bizonyosszámú hadakat özszveszedhessünk, mivel az ellenségnek teljes szándéka az vala, hogy csak az Rábán innend való földrúl is kiszoríthasson bennünket, — mellyet ugyan minden tehetségünkkel nem kívántunk engednyi s azért egy másfélezer hajdúságot innénd való lovas ezerekkel alkalmasint egy corpusban vévén, voltunk mindeddig is ha nem defensive, csak offensive is, (így, mint főlebb, ismét megfordítva,) elannyira, hogy midőn Kúszög tájékára nyomakodtunk volna : ott, nem tudom mitúl viseltetvén azon Kúszögön lívő nímet, — ki is Ebergéný commendója alatt lívín, hét-száz lovasbúl s négyszáz gyalogbúl állott, s már az mit taval Kúszögnek megvéttelivel elrontottunk, alkalmasint annak utczáit fölsánczolta s megpaleszálta, magának nagyobb fortificatiojáért, mindazokat hirtelen elhagyván, — alattomban elment az többi corpushoz Nyékre s Keresztúrra, mely helységeket hasonlóképpen sánczolja, de mi okra nézve ? nem tudatik ; mert jóllehet azon helységekbúl parasztembereket is fogunk el, — de semmi szándékát nem tudhatjuk ; s azért, netalántán hasonlót kövessen kit Kúszögön, s magát alattomban (kit eddig megkíméllett s eztet mindenibúl kiemísztette) lineán túl, Sopronon felül való földre vegye quártélban, mely nekünk is alkalmasabb lenne, csak bizonyosszámú hadak érkeznének, — mert, az mint írák, ezen lineán innend való districtus úgyannyira elpusztúlt annak sok ígetise s pusztítása miatt, hogy nehéz subsistentiával lehetnek az hadak. Kérem azért alázatossan Fejedelemsíged, vívén maga kegyes atyai gratiájában ezen megromlott földöt is, s küldjön bizonyosszámú hadakat, mellyekkel ezen darab földöt necsak fölszabadíthassuk : hanem annak föl-

*) A Győrvárnál elfogott es. altábornagyot.

din, úgymint az lineán túl, mellyet tellességgel magáinak tart, téli quártélunkat vehessük.

Azonban már előbb is alázatosan instáltam Fejedelemsígednek regimentem általbocsátása eránt; megvallom, nem kívánnám, csak méltó okait ne látnám: de már másfél esztendőül fogva által nem liven, elkedvetlenedik, — az minthogy már alig vagyok ötszázod magammal, s némely zászlókat le is kölletett vennem, hogy elmentek. Azért tovább is alázatosan kérem Fejedelemsíged: méltóztassák általbocsátanyi csak két holnapra is, mert azzal ők is jobb szívet vévén, annál nagyobb örömmel s hovahamarébb öszveállván, — általjönnek, s azalatt más hadakat általküldenyi. Mely kegyelmes gratiáját midőn elvárom s ajánlom is mindenkor abban magamat, maradok

Fejedelemsígednek

Kűszög, 25. X-bris 1706.

érdemetlen alázatos szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Kegyelmes Fejedelem! Minthogy Isten Kűszögöt újonnan kezünkben adta: mi azért Dunán innend valók, kicsintül fogva nagyig azt vígeztük, hogy nagyobb kárainkat eltávozassuk, annak bástyáit egészen elhányotjuk: mivel az nímet már parolájával is megcsalt, *) s valamikor az Rába felé veszi marsát, mindenkor itt subsistál egynéhány napig, semmit sem tartván; s hacsak erős gvarnizont nem teszünk belí, meg sem tarthatjuk. Elvárom azért Fejedelemsíged válaszat: mitévők legyünk? mert én in instanti el akartam hányatni, de Méltóságos Generális Andrásy Pál Uram ő Nagysága ellent állott.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű.)

246.

Bezerédj Imre Károlyi Sándornak.

Méltóságos Fő-Generális!

Nagy jó Uram!

Nem akartam elmúlatni, hogy Nagyságodat idevaló occurrentiákról ne tudósítanám kötelességem szerint, jöllehet

*) A mennyiben Kőszeg városa mindkét részről helyőrség nélkül tartandó szabad kereskedelmi emporiumnak decretáltatott volt 1706. derekán.

már elfelejtett szolgája vagyok Nagyságodnak, mert legkisebb parancsolatját nem vehetem.

Mi ugyan még tőngödjünk; az német ki akart rekeszteni Rábán innend való földről: de azon voltunk ugyan több itt lévő Méltóságos Generális Uraimékkal, hogy végben nem vihette, mert öszveszedtünk valami másfélezer hajdúságot, az innend való lovas ezerekkel egy corpusban, és Kúszög tájé-kára nyomakodtunk, az hol is Ebergényi lévén úgy hétszáz német lovassal s négyszáz gyaloggal s erőssen sánczoltatta magát; megértvén ottlétünket, — alattomban elment s Nyékre s Keresztúrra szállott, azt hasonlóképpen sánczoltatja, de reméllem, onnénd is elmegyen alattomban és Sopronon felül, az lineánál fogja magát kvártélyban venni, melyet nem igen akar-nánk, — mert inkább magunk akarnánk azt is elfoglalni, csak hadakat küldjenek által; melyek eránt mind az Méltóságos Fejedelemnek, Méltóságos Bercsényi és Eszterhás Antal Urai-méknak is írtam, hogy küldjenek bizonyosszámú hadat, kikkel azon földöt occupálhassuk: mivel az lineán innend való (Soprony vármegyei) földöt egészen elpusztította az sok ítéttel s pusztítással. Nagyságodat is kérem alázatosan: méltóztat-sék adlaborálni, hogy jűjjenek hadak által hovahamarébb, — és engemet, régi szolgáját, az odavaló állapotokrúl tudósítson, kit én viszontag kívánok elkövetnem.

Az flinta most is megvagyon, de Krajnay Uram (Károlyi hadsegéde) nem jött érette; én arrúl nem tehetek, hogy kézhez nem jutott mindeddig is, — de Isten jó alkalmatosságot adván, meglészen.

Ezzel ajánlom magamat Nagyságod előbbeni gratiájában, s maradok

Nagyságodnak

Kúszög, 25. X-bris 1706.

kész köteles szolgája

Bezerédj Imre m. k.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. B. Károlyi Sándor-hoz szólt.)

247.

Bezerédy a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Természet szerint való Kegyelmes Uram!

Szokott alázatos kötelességem szerint akarván levelemmel udvarolnom és némel ezen a földön levő occurentiákról nagy alázatossan Fejedelemségedet tudósítanom; nem kiétlem, két-három ízbeli alázatos udvarló leveleimet eddig vette Fejedelemséged, kikben is némel dolgokról írtam vala.

Istennek szent neve dicsértessék, mi ezen a földön az hadakat már alkalmas rendben vettük és öszveszedtük. Gyalogságunk vagyon kétezerig, s az lovas hadak is mindennap szaporodnak, négyezerig már öszvecsoportoztunk. Mel gyülekezetünket megértvén Kűszög tájján lévő ellenség, (Ebergéný Uram maga, háromszáz gyalog némettel és hatszáz lovas némettel benn volt az városban,) nem tudatik, féltében-e, avagy más valamel okból? estve későn kiment az városból Sopron felé, s mostan már Nyéken, Keresztűrott és némel kastélocskákban, úgymint Sopron elején Széplakon, lákompaki várban és Kaboldban szállétotta meg népét, — nem kiétlem, jól tudja Fejedelemséged is; azon heliségeket ha ugyan tovább is bírhatja az ellenség: valóban, alkalmas földceskét és fiscalitásokat foglal el tőlünk. Mi ugyan, hogy az német Kűszögből kiment, mindjárt beszállottunk az városban s quardizont háromszázig való hajdúságot tettünk bé: de, Kegyelmes Fejedelem, azon itt levő quardizon, — mi úgy ítéljük, — talám nem volna semmire is szükséges, jobb volna más operatiókra azon hajdúságot fordítanunk; hanem mi ezen a földön levők úgy gondolkodtunk, hogy az városnak bátyáját három vagy négy helen elhányatjuk, hogy ha szintin az ellenség ezután békjönne is: erőt magának az bátyákkal ne vegyen, hanem mind mi s mind a más fél egyik az másik előtt kimehessen. Mindezeket akarván nagy alázatossan tudtára adnunk Fejedelemségednek, s várván ezek iránt hováhamarébb kegyelmes parancsolatját. Azonban kérjük alázatossággal Fejedelemségedet: tovább is ezen megromlott földhöz miltóztassék kegyelmes atyai gratiáját mutatni s hadakat általküldeni, hogy azon elfoglalt darab

tartománt occupálhassuk az ellenségtől; azokat szerencsésen visszavévén, oly készüléttel jönének az hadak, hogy Sopront obsideálhatnánk és magunkévá tennénk, — a kin ez a föld újonnan consoláltatnék: mivel nagy tartomány szabadúlna kezünkben, egészen Bécs és Újhel felé szabad passusunk lehetne. Derekas faltörő-álgúyuk nem kívántatnának annyira, — bár csak olyanokat hoznának magokkal, hogy két arasznyi szílességű fákat rontana.

Mindezek iránt várván alázatosan Fejedelemséged kegyelmes parancsolatjátúl, és maradván természet szerént való nagy jó Uramnak

Fejedelemségednek

Küszög, die 31. X-bris 1706.

legkissebbik alázatos szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Szintín hogy ezen levelemet akarván expediálnom: érkezenek voluntér-hadnagyim, kiket ezelőtt harmadnappal küldöttem vala vagy harmincz voluntér katonáimmal azon Sopron és Nyék között lévő ellenségnek vizsgálására, kik is lesben állván, rájuk menvén tizenkét lovas német, azok közül levagdaltak, hármot pedig rabúl hoztak, mel rabok referálják, hogy várnak Sopronhoz onnénd felül háromezerig való népet, de még Bécsben nem érkezenek, Imperiumbúl jönek alá s oly szándékkal is vagy az német, hogy azon várokbúl és kastélokbul kivigye az népet s Buda felé menjen téli quártélban, — mindazonáltal bizonyossan nem tudják, hanem ők így értették.

Azonban recommendálván alázatosan ezeremet Fejedelemségednek, — már másfél esztendeje miúta a Dunán innend velem szenvednek, — már rész szerint el is kedvetlenedtek; hogy mind ez ideig hazájokban nem mehettek: annyira megoszlottak, hogy némel zászlóim üressen vadnak. Kérem azért alázatossággal Fejedelemségedet, hadd mehessenek által az Dunán, hogy öszveszedhessék tiszteim az katonákat, miltóztatnék kegyelmes gratiáját mutatni s más ezeret pro interim hellek küldeni. Vice-Kapitányom Kókay Márton Uram annyira elbetegesedvén, hogy éppen nem bírja magát, — kénytelen által köll bocsátanom.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű.)

248.

*Szekeres István ezredes a fejedelemnek.***Méltóságos Vezérő-Fejedelem!****Nékem Kegyelmes Uram!**

Itt most semmi új hírek nincsenek, hanem Lánzsér alatt lévő Derecske nevű faluban lévén ezeremmel, az hová is Nyék egy mérőföld, — az hol az német magát bésánczolta, — onnan reám jöven feles német: azon feljebb megírt faluból kinyomott ugyan, de semmit nem nyert, mivel egyszer a faluból visszahajtottuk; egy katonámmal a ló elesvén, minden ruhájából kifosztották; újokban rajtok menvén, visszanyertük, holott is egy granatíros-laidinantot agyonlőttünk, három halálos sebekben esett, egyet rabúl fogtunk, mivel igen sebes volt, azt is le kellett vágnunk. — *Bottyán János* Generális Uram még ide (Kűszeg tájára) nem érkezett, — az hadai nem messze vadenak hozzánk.

Tegnap Kűszegen létemben Andrási Pál Uramtól ő Ngátúl kérvén portát a lineán által, mely is megengedettett, — kivévén az ezerből a jó paripás katonáimat és ha lehet az német háta megé menvén, az Lajtáig elmégyek; az hová is ma fogok megindúlni.

Ezek után, etc.

Fejedelemséged

Datum Frankó, die 13. alázatos kötelességgel való szolgája
 January 1707. *Szekeres István m. k.*

Kívül: Rákóczi czímzete.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

249.

*Bezerédy Imre dandárnok a fejedelemnek.***Kegyelmes Fejedelem!**

Reménlem vala, hogy előbbi levelemet, kivel alázatosan akarván udvarolnom, vette Fejedelemséged: de szintín általküldendő követünk közel lévén az Dunához, — érkezik Méltóságos Generális Botthián János Uram ő Nagysága: se leve-

lekkel, se más módon, — nem tudom, mire nézve? — által nem bocsátotta, csak elcsudálkoztam, hogy leveletem kezemhez visz-szahozták; hanem kéntelenítetttem magam embereimet expedíálnom, azon előbbi leveletem is elküldöttem, hogy megértse Fejedelemséged: akkorban, a midőn költenek, miben voltak az dolgok? — Írhatom tovább is Fejedelemségednek: ezen a földön, leginkább Sopronyon innend egykét mérföldnyire, valóban kezd az német regnálni. Nyéken, Keresztttúrott, Harkáltt, lá-kompaki, széplaki és kaboldi várookban vagyon, s erőssen sán-czoltatja magát s provisiót vet az falukra, s bár szintin prae-stálják is, nem tekéntvén azt: kiütvén, rútúl rabol. Aminthogy Kövesdet — a ki igen derék helség volt — elégette s minden javait elvitte s marháit elhajtotta, s az szegénséget rútúl kí-nozta, úgy, hogy némelleket az asszonyemberek közül fölköt-vén gúzsra, úgy perzselte; a mi pedig nagyobb, (Fejedelemsé-ged nagy-alázatossan követem) a férfinak szemérmes-testét elmetszvé, meg kölettett abban halnyi.

Ezen istentelen týrannismust hallván: mi is Méltóságos Generális Andrási Pál Urammal ű Nagyságával egyetértvén s az ezerekkel magunkat conjungálván, — előbb ugyan vagy egy héttel Sopron városnak faluira parancsolatot küldöttünk, hogy nekünk contribuáljanak, de abbúl semmi sem tölt, — étszakán megindúlván magam és Kisfaludi György Uram eze-rével Kopházához, Sopron elejére: azon falut, azért, hogy nem akarnak contribuálni nekünk, elraboltattam. Onnénd Szekeres Uramat általküldvén az lineán, Nagy-Martont is fölégette úgy szintén azon lárma alatt Szegedy Ignác kapitán-lajdi-nántomat kétszázad magával Sopronyon föllül, által az redu-ták között Klimpára commendéroztam, — azt is egészen föl-égettük, s onnénd megírtt kapitán-lajdinántom jó nyereséggel visszatérvén, tizenöt szekereket nyert, a kik Sopronban provi-siót vittének volna. Magam pedig ugyanazon étszakán, hajnal előtt két óra tájban, ezeremmel és azon két compánia drago-nyosokkal — kikkel szintén azelőtt való nap conjungálván magamat velek — érkeztem Harkához; ott lévén alkalmas corpussa az németnek, derekassan sokáig puskázzván vélek, — de hirtelen rendben vévén mind az lovassa s mind az gyalogja magát, semmit nem operálhattunk, hanem egynihány legént

gyalog szállétván, az végső házat meggyújtván, az parasztság reáesvén, eloltották az tüzet. Onnénd el kölletett gyónunk. Egyéb kárunk mindezen actusinkon nem esett, hanem két katonánk sebesedvén, s két lovat meglöttek. Hogy pedig ezen helsegeket elégettük, a mint írák Fejedelemségednek, az német által elkövetett tyranismusnak reffancsolására nézve, mind pedig hogy nekünk contribuálni nem akarnak, s máskint is már ellenségünknek tartották magokat, — a minthogy némel házoktól katonáink három-négy puskákat is hoztanak ki. Az étszakán pedig az kereszttúri német kiütvén Kis-Baromra és Ligvándra, — mel faluk egy német mér földnyire vadnak Nyék-túl és Kereszttúrtúl — egyéb kárt ugyan nem tett, hanem egy-nihány köből abrakot vitt el az lovak hátán; ezt megértvén, sietséggel az hadakkal utána indúlván: mivel itt kinn semmit nem késett, be nem érhattük.

Akarám azért tovább is Fejedelemségedet nagy-alázatosan kérem: tekintetben vévén ezen majd csaknem utolsó romlásra közelgető földünket, miltóztassék kegyelmes gratiáját mutatni, bár csak mostanában kétezer gyalogságot általküldeni, — hacsak Révay Uram más jó ezerrel győne is által; lovas hadunk, Istennek hála, alkalmasint vagyon, assecurálom Fejedelemségedet: ha gyalogságunk érkezik, az némettől azon elfoglalt heleket rövid üdön kezünkhez szabadéjtuk. Várván mindezekre Méltóságtok kegyelmes resolutióját.

Azonban írtam vala előbbeni levelemben is regimentem iránt Fejedelemségednek: másfél esztendőttől fogva az Dunán innend szenvednek; azért, hogy sok ideig cselédjeket és jószágokat nem láthatják, — éppen elkedvetlenedtek és sokan az Dunán már által is szöktek. Sincere írhatom Fejedelemségednek, hogy az hét Dunántúl való compániáimban nincsen kétszáz katonám, s most is mindúntalan únszolnak, kényszerétyén az általbocsátásra. Kókay Márton Uram Vice-Kapitányom pedig már alkalmas üdöttől fogva nehéz betegségben vagyon, annyira, hogy se kezeit, se lábait nem bírhatja; ő Kegyelme is instál, hogy általmehessen. Kírem azért nagy-alázatosan Fejedelemségedet: considerálván ő Kegyelmének s úgy egész regimentemnek ennyi üdöttől fogva Dunán innend való szenvedését és sok ízbéli hívséges szolgálatját, — hadd mehessenek

által; bár csak két holnapig való maradások lehetne hazájokban, — azalatt a több általszökött katonaságot is öszveszedvén: kisérek lesznek mindenkor által, valamikor orderezem őket. Én ugyan, Kegyelmes Fejedelem, ne okoztassam: ha regimentem által nem mehet, jobban meg tanál oszolni. Azonban a prima Martý az elmúlt esztendőbéli tizenegy hóra való fizetése regimentemnek restál; miltóztassék Fejedelemséged kegyelmessen kifizettetni, hogy annyival is inkább jobb kedvet vehessen magának az katonaság az szolgálatra. Reménlem, mind ennyi alázatos instantiáimat kegyelmessen effectusban venni miltóztatik Fejedelemséged.

Esett az is, Kegyelmes Fejedelem értésemre, — a kit bizon szívem fájdalmával értek, — hogy voluntír-tiszteim (kik is, írhatom, expertus katona-emberek) és katonáim (felől) némel nem jóakaróim és irgyim által Fejedelemséged sinistre informáltatott, hogy excedáltak és némelleknek károkat tettek volna; ki ha megbizonyodik, — magam kész vagyok refundálnom. Nagy-alázatossan kérem azért Fejedelemségedet: ez illetín sinistra informatióknak hitelt nem adván, miltóztassassék inkább őket kegyelmes gratiájában venni és mellettem tovább is engedni: mivel ezen a földön lévő sok úri tisztek contestálhatják, hogy azon egynihán voluntér-tiszteim és katonáim több hasznot tesznek hazánk szolgálatjában, hogysem némel regimentbeli három compániák.

Mindezeket nagy-alázatossan akarván Fejedelemségednek értésére adnom, s várván kegyelmes válaszat, és maradok természet szerint való nagy Kegyelmes Uramnak

Fejedelmi Méltóságodnak

Kúszög, dje 18. Januarý
Anno 1707.

holtig való legkissebbik alá-
zatos szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

Másik oldalán a fejedelmi válasz fogalmazata:

Replica. Rosnaviae, 30. Jan. 1707.

Három rendbeli leveleit is vettük e napokban Kegyelmednek, melyekből az occurrentiákat megértvén: mivel már praevie is tettünk alkalmas dispositiókat, — nem kétljük, rövid napok alatt Méltóságos Gróff Eszterházi Antal Generális

Úrnak azok kiadattatván, tudva lesznek Kegyelmed előtt is; mellyek annak rendi szerint való folytatásában tudván, Kegyelmed is minden industriát elkövet, — ő Kegyelmére relegáljuk Kegyelmedet. Coeterum, etc.

Expeditae L. F. m. p. et prothocollatae.

(Eredetije gyűjteményemben. Csupán aláírása sajátkezű. A fejedelmi válsz-fogalmazat Aszalay Ferencz udvari tanácsitkár írása.)

250.

Bezerédy Károlynak.

Méltóságos Generális!

Mindenkori nagy jó Uram!

Már ennyihán ízben is írtam vala Nagyságodnak, egy-szersmind — tartozó kötelességem szerint — itt lévő occur-rentiákról is tudósítottam: de semmi válaszat Nagyságodnak nem vehettem; holott Nagyságod a midőn Erdélben lett volna, akkor mind olyan messzi földről is méltóztatott tudósítani, — de látom, már most Nagyságod rúlam, szegény szolgáljáról, éppen elfelejtkezett. Akarám azért tovább is ez levelem által megudvarlanom Nagyságodat.

Itt lévő ellenség pediglen Széplak, Keresztúr, Nyék, Kabold és lákompaki várakban vagyon, a holott is erőssen bésánczolta magát, és gyakorta kiütvén az lineán innend, részünkről való helységeket igen pusztítja, — az minthogy csak mostanában is Német-Kövesd nevű falut fölégette és minde-niből fölrahlotta, az asszonyembereket pediglen mezítelen hagyván, mindenekből kifosztotta, az férfiakat, kiket kapha-tott, kegyetlenül megkinozta, az mi legnagyobb: némellyeknek az szemérmes testit kimetszette, s meg költetett halni. — Ezen istentelenségeket akarván revancsolnunk: egyetértvén Méltó-ságos Andrássy Pál Generális Urammal, conjungálván maga-mat az ezerekkel, elmentem Soprony eleihez, a hol is kopházi falut — ki is az reájok vetett impositát hadaink számára nem akarná praestálni — földúlattam; némelly háztúl négy-öt pus-kát is hoztanak ki katonáim. Azon lárma alatt küldvén Szegedi Ignác kapitán-lajdinantomat kétszáz lóval az sopronyi redut-

ták között által, a ki is Klinpa nevű falut fölégette és tizenhat szekeret, — kik Sopronban provisiót akartanak vinni, — elnyert; onnand szép nyereséggel visszatért. Másfelől pediglen Szekeres Uramat commendérozván által az lineán: ő Kegyelme is Nagy-Martont fölégette. Mindezeket, Istennek hálá, két ember kárával végbenvittük, — azok sem holtak meg, hanem ki fognak gyógyulni. Nem kicsin lármát csináltunk német uramnak: bár csak kétezer gyalogunk volna: hiszem Istent, azon elfoglalt heleket rövid üdön visszavennénk tülö.

Ezeket akarám alázatos kötelességem szerint Nagyságodnak tudtára adnom. Magamat pediglen gratiájában ajánlom, — az mint is maradok

Datum Kűszeg, die 18. Januarj 1707.

Jó Uramnak, Nagyságodnak

kötelességgel való igaz szolgálja

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Valóban kívánnánk már egyszer Nagyságodat ezen az mi megromlott földünkön látni; kíváltképpen ha jó kedvem vagyon, az jó községi bort valóban meghúszom húsz-harmincz kortyával az Nagyságod egészségiért.

Az flinta most is megvagyon Nagyságod szolgálatjára; csak volna bizonyos alkalmatosságom, elküldeném Nagyságodnak.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

251.

»Néhai Szombathelyen lakozó posztócsináló levagdalásáról való Inquisitió.«

Anno Domini 1707. Die 22. Januarj. *Méltóságos Botytyán János Commendérozó-Generális Uram ö Nga parancsolatjából* N. V. Csákány Mihál szombatheli bíró Uram peragáltatta ezen inquisitiót, azon város tanácsi, úgymint Szombatheli Mihál, Újlaki György, Gotthárd Mihál s Cser György Uraimék jelenlétekben, ez alább írt Deutrum szerént, az mint következik:

De Eo Utrum.

Primo. Tudja-e, látta-e, vagy hallotta-e a tanú, hogy az elmúlt 1706. esztendőbeli karácson havának hetedik napján Potyondi nevű tisztebeli katona, itt Szombathelyen lakozó néhai posztócsinálót megfogatta-e s megvagdalta-e itt a szombathelyi piarczon, s azon vagdalás után circiter hatod napra megholt azon posztócsinálót?

Primus Fatens Prudens ac Circumspectus Stephanus Ondódy, Annorum 65, juratus, examinatus, fassus est: Akkor házánál nem lévén, ő nem látta a dolgokat, csak másoktól hallotta.

2-da Fatens Honesta Mulier Elizabetha Farkas, Consors Prudentis ac Circumspecti Pauli Inczédi, Sabariae degens, Annorum circiter 26, jur. exam. fassa est: Ezen Fatens ott lakván a piarczon, látta, hogy pórázon hozták föl-uteza felül a posztócsinálót, és mondotta neki a katona: Majd az akasztófához viszlek s fejedet veszem! Kire a posztócsinálót a földre csapván magát, s a lóval is ráhághatott a katona, de nem költ föl, s úgy vagdalta a katona a földön. De a katonát nem ismerte ezen Fatens, ki légyen? Plebánus Uramat látta, hogy eleget kérte a katonát s intette, hogy ne cselekedje!

3-tia Fatens Honesta Mulier Susanna Czahnár, Consors Georgy Sütő Civis Sabariensis, Annorum cir. 25., jur. exam., fassa est: Ezen Fatens midőn a lármát hallotta, kifutott az utcára, — már akkor le volt vagdalva a posztócsinálót, s látta, hogy Potyondinak a mezételen szablya a kezében volt még s Plebánus Uram a lovának fékszarát fogván, mondotta neki: Miért cselekszed ezt, ha Isten fia vagy? hiszem keresztyén vagy; elrontod a várost is! Arra felelt Potyondi: Sok kárt tett ez a városnak s még a gyermekei gyermekeinek is!

4-tus Fatens Prudens ac Circumspectus Joannes Kuttassy aliter Csizmazia, exterioris ordinis Senator Oppidi Sabariensis, Annorum cir. 40, ad eandem fidem, qua Oppido adstrictus, examinatus, fassus est: Ezen Fátens látta, hogy Potyondi mezételen szablyával együtt föl-uteza felül vágatva, lovon, s a piarczon megállván, csak vagdalta a lórúl a földön az embert; s odamenvén osztán a Fátens, látta, hogy a posztócsinálót a kit vagdalt, a fején, kezein látta is a vagdalásokat; és midőn a Fátens odaközelített: Széles Zsiga puskát fogott

hozzá, s elszidván a Fátens, mondotta : Ne gyűj, mert mindigárt meghalsz ! S úgy vitték be a posztócsinálót Inczédi házához, és egynéhány nap múlva megholt azon posztócsináló.

5-ta Fatens Honesta Mulier Helena Vörösvirághos, Consors Prud. ac Circ. Stephani Ondódi, Sabariae degens, Annorum cir. 32. jur., exam. fassa est : A midőn a vagdalás meglett, azután jött az utczára a Fátens és Széles Zsigát látta ott s pus-kát is látott a kezében s más egy katonát is látott ott, s úgy mondták, hogy Potyondi, és hogy az vagdalta le az posztócsinálót.

6-tus Fatens Prudens ac Strenuus Stephanus Kereskény, Juratus Satrapa Oppidi Sabariensis, Annorum cir. 45, ad fidem qua dicto Officio obstrictus, examinatus, fassus est : Jelen volt s látta ezen Fátens, midőn egy katona, kit Széles Zsigának mondtak, pórázon hozván azon néhai posztócsinálót, más egy katona, vörösben, kit Potyondinak mondtak, utánna jöven föl-utczárúl lovon : a piarczon úgy vagdalta azon posztócsinálót ; kit Tisztelendő Szabó István Plebánus Uram is eleget kért s intett, hogy ne cselekedje ; s látta is ott a piarczon sárossan és a sebekben fekvő posztócsinálót, ki azután circiter 6-od napra meg is holt.

Actum Sabariae, Die et Anno ut supra.

P. H.

Per me Georgium Cser, Oppidi
Sabariensis Juratum Notarium
m. p.

(Eredeti, Szombathely város ostyapecsétével megerősített példány, gyűjteményemben.)

252.

Bezerédy Károlynak.

Méltóságos Generális !

Régi nagy jó Uram !

Szokott obligatióm szerint akarám tovább is Nagyságodat levelem által alázatosan megudvarlanom, egyszersmind ittlevő occurrentiákról is tudósítanom.

Az ellenség most is, — valamint Nagyságodnak előbbeni levelemben megírtam, — Széplak, Keresztúr, Nyék, Lákompak

és kaboldi városokban vagyon, ellene éjjelnappal szüntelen portáinkat folytatjuk. Elkezdé ugyan az minap az égetést, rablást és az szegénységen való istentelen nagy crudelitást, — de én is azon rossz cselekedetiért Sopronyhoz tartozandó két helységet fölégettetem és az engedetlenségért fölraoltattam, kit német uram nem kicsin despectusnak is tartott. Sopronyi városiak, — mondhatnám, az Generálisság consensussából — mintegy könyörgőképpen láttató levelet írtak ki hozzánk, hogy az égetéstől supersedeáljunk; az minthogy az ellenség semmi excusiót azúlta nem is tett, excusálván levelekben magokat azon, hogy nem az Generálisság parancsolatjából lett azon égetés: hanem csak némelly rossz szoldatt követte el légyen. Mindazonáltal én mast újobban kétezere magammal bécsapván Stýriában, — Harpergtől fogva egész Purgóig gréczi Regium jószágát mind fölégettetem és raboltattam; a hol is semmi egyéb ellenség az egy pórzágon kívül nem találattott, — hanem Purgóhoz közel lévén postérumban Haister vörös-regementjebeli Kengyel*) Ádám nevű kapitány egy compánia ráczczal, kire is katonáim reáütvén, megüzték, harminczig valót le is vágtanak és hármát rabúl hoztanak portásim, Kengyel Ádám pediglen csak negyed-magával alig vühetette bé az zászlóját Harpergh nevű városban. Onnand alkalmas nyereséggel szerencsésen megtértem; egy részit az hadaknak hagytam vígyázóképpen Lápincs mellett, nagyobb részit pediglen az többivel együtt szállítottam az ellenség eleibe, — ki ellen is (csak nagyobb ereje ne légyen, vagy Nagyságtok az erdélyi németet ne bocsássa által) megtartjuk ezen darab földet; de, az mint hallom, — mivel csak közhír nálunk, — az erdélyi német nemcsak megindúlt: de az előjárója már Pest elein is vagyon, általlátom, hogy teljes szándoka, hogy erre az földre általjűhessen és magát az ittlévővel conjungálhassa; ki ha úgy leszzen, — lehetetlen substistálnunk és ezen darab földet conserválunk. Azért Nagyságtok tovább is méltóztassék ezen szegény darab-országunkat megsegíteni és jó hírekkel consolálni. — Sok ízbéli leveleimnek semmi válaszáat nem vehettem; kérem Nagyságodat, méltóztassék válaszolni és ottlévő occurren-

*) Így; alkalmasint valami német névből elkaruczosítva.

tiákról engem, régi szegény szolgáját tudósítani. Azonban maradok míg élek

Jó Uramnak, Nagyságodnak

Datum Kúszeg, 27. Januárj 1707.

kötelességgel való igaz szolgálja

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Kedves régi jó Méltóságos Uram! Miért köllött az átkozott németet erre az mi földünkre bocsátani?... Ítélje már meg Nagyságod, mi formán lesz nekünk dolgunk. Bárcsak most hozná Isten Nagyságodat erre az mi megromlott földünkre által, — hűtömre irom Nagyságodnak, talám úgy tet-szenék, hogy akkor újúlna meg szívem egyszer! *Az öreg após* (Bottyán) *vagyon nálunk*. Inkább szeretném fele jószágomnál, ha túl volnék most az Dunán: mert igen simpliciter folynak dolgaink. Isten hozza Nagyságodat!...

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Az utóirat sajátkezű. — Károlyi Sándorhoz szól.)

253.

Bottyán menetlevele a kúszegi követek számára.

Levelem praesentáló szabad királyi Kúszög városa követjei: Tisztelendő Páter Apátúr Ujváry Gergely Uram, társával együtt, az én engedelmemből mennek Sopronban, szükséges dolgok végett. Intimálom azért és egyszersmind parancsolom minden renden lévő Kegyelmes Urunk ő Fejedelemsége hadi tiszteinek, híveinek és vitézinek közönségessen: ismervén az én engedelmemből menni, — békével bocsássák és bocsátassák, személyekben megháborgatni, -- vagy mellettek lévő jószágokban megkárosítani ne merészeljék, sőt útjokat mindekben secundálni el ne mulassák, hogy annál hamarabb viszsztatérhessenek. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum Sabariae, Dje 3. Februarj 1707.

Generális Bottyán János, m. k. P. H.

(Eredeti nyíltlevél Kúszeg városa levéltárában, sajátkezűleg aláírva.)

Bezerédj Imre Károlyi Sándornak.

Méltóságos Generális!

Mindenkori nagy jó Uram!

Már száma nélkül leveleim által, tartozó kötelességem szerint udvarlottam Nagyságodnak, egyszersmind itt lévő occurrentiákról is alázatosan tudósítottam; de sajnálkodom szívem szerint, hogy Nagyságod egyik levelémre sem méltóztatott válaszolni. Nem tudom, mitől érdemlettem, hogy Nagyságod talám régi igaz szolgájáról ennyire elfelejtkezett; — de én mind ennyi dolgaim folytatási között is akarván tartozó kötelességemnek eleget tennem: tovább is itt lévő occurrentiákról alázatosan tudósítom Nagyságodat.

Soprony táján lévő ellenség most is in loco vagyon; az erdélyi német is már Budára s főlebb is penetrált, — hogy nem tudta Nagyságtok az Tisza vagy az Duna víziben ölni!... már az is minket fog persequálni és szegény földünket pusztítani. Valóban szívünk szerint, valamint Isten angyalát váránk Nagyságodat, hogy ezen csaknem árvául hagyatott szegény pusztá földünk és nemzetünk Nagyságod praesentiájával consoláltatnék. El is várjuk mentülhamarőbb Nagyságodat. Hozza Isten közinkbe szerencsésen!

Maradok míg élek, jó Uramnak Nagyságodnak

kötelességgel való igaz szolgája

Bezerédj Imre, m. k.

P. H. Itt az az híre, hogy Dunántúl elúnta Nagyságtok Kegyelmetek az németet tartani, már mivéllünk fogja tartatni, quasi vero nem volt volna kit tartanunk! Itt az sopronyi német ki-kicsap s fölveri az falukat; én is Soprony fölé föl-föl-csapatok, Klimpát földülattam és föl is égettettem; most újabban Medgyest verettem föl.

Külczim: Méltóságos Generális Nagy-Károlyi Károlyi Sándor etc., kiváltképpen való nagy jó Uramnak ő Nagyságának, tartozó kötelességgel íram. — Dunántúl, ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Kelte hiányzik, de tartalma kétségtelenné teszi, hogy 1707-iki február első felében Kőszegen íratott. Károlyi Sándor is rájegyzé kívül az 1707. évet.)

1707. február közepén kelt dunántúli levelek kivonatai.

Somodi Ádám Uram de dato Sóly (Veszprém vm.) 15. Febr. Particuláris szerencsés progressusirúl, Rabutin adjutantjának megölésérül (ez Csíkvárnál esett el,) tudósít. Miólta Debreczenből kijött a német: olly kárt nem vallott népiben, mint Dunántúl. Horvátország felé volna szándékja, — noha Simontornyát emlegeti. Csíkvári passust nem kevés kárával, sokára, álgúkkal kinyomván mieinket, megvette, armádástul szállott Polgárdira és Fülére, besánczolván magát.

Bottyán, 16. Febr. Particularitásokrúl és Veszprém felé való hadak csoportozásárúl, odamenetelirúl. A német körül lévő regimentek: Balogh Ádámé, Szekeres Istváné, Somody Ádámé, Kisfaludy Lászlóé, Bottyán Uramé, Rétey György commandírozottakkal. Török István ezere Győr elein; Bezeredy Kis Gergellel, Goda Istvánnal Kőszeg táján.

Balogh Ádám. Az ellenségnek bizonyossan Simontornya felé való nyomulásárúl.

Nagy János, (Győri.) Az elfogott rabok relatiójához képest motusát hirellik az ellenségnek Szigetvár felé, az hol e telen meg kívánna nyúgodni s úgy jövő tavasszal, ráczokkal megszorodván, operatiókhoz kezdeni.

(Eszterházy Antal cancelláriáján készült egykorú extractusok, félíven, gyűjteményemben.)

Bottyán, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, nagy jó Uram!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak. Köbülkútrúl 12. praesentis datált Nagyságod levelét alázatosan vettem, mellyben kelletik értenem Karácsony Mihálynak, szántszándékkal való gyilkos hadnagynak, Nagyságodtól lett gratiáját és életben megtartása iránt nékem szóló Nagyságod parancsolatját, — az ki jöllehet nem méltó életre, sőt megérdemlené hogy keze-lába elsőben elvágattatnék s úgy Isten s világ törvénye szerint vitétnék feje; mindazonáltal Nagyságod paran-

csolatjára eleresztetem, csak az megsértődött félt contentálja és engesztelje, — azután adjon számot Istennek az, a ki oka büntetetlenségének; csak azt sajnálom, hogy eddigis nem exequáltattam.

A mi pedig a post scriptában feltett feddést illeti, hol Nagyságod óhajtvá exclamál, hogy Dunán innét rosszúl folynak a dispositiók: való, hogy midőn általjötem, rosszúl folytak, mivel mindenek confuse voltak; vélném, most rendben vadnak mindenek.

Csudálkozom azon, hogy Nagyságod azzal úntat, hogy elbújunk az ellenség előtt, melly miatt hirünket sem hallja; nem tudom, micsoda ember tudta Nagyságodat informálni és engemet vádolni Nagyságod előtt, hogy elbújunk az ellenség előtt, — az Isten büntetése megérheti az olly czinkost! *Soha, Istennek hálá, ellenségem előtt elbújni nem szoktam, sőt gyermekségemtől fogvást ellenség körül forgottam; — még azt soha senki sem hánta szememre, mivel Nagyságod úntat, és ha Nagyságod nem úntatna is, — tudnám én az dolgot, ha módját s alkalmatosságát látnám: de nem akarnám az népet olly farkas-kaszára vetni, mint Koronczónál történt!*

Hogy pedig Rétei György Uram olly jól viselte magát, azon örülök, sőt kívánom, adjon Isten ezereket ollyakat s még jobbakat is ő Kegyelmenél! *Hiszem, én is első általjövetelemkor levágaték csakhamar ötszáz ennyihány ráczot, — azt csak semminek állítván, Rétei Uram mind többet cselekedett, hogy egy kevésé megpiszkálta a ráczokat s ennyihány lovat elhoztak katonái; hiszem, ha Nagyságodnak tetszik, constituálja ő Kegyelmét commendónak, — nem controvertálok, sőt megköszönöm. Én sem hevertem csak egy nap is hijában, miúlta általjötem, hanem előbb-odább alkalmatosságát kerestem: mi módon árthatnék az ellenségnek? Az minthogy hol egyszer s hol másszor portásim vagdaltak és fogtak is ellenséget. Megvallom, hogy soha semmiféle ember annyit nem pirongatott, mint Nagyságod; nem csudálnám, ha csak mostani volnék, — mert ha egy ember végben viszi hivatalját: énrajtam sem múlik el. — Erről az földről miképpen kellessék Nagyságod parancsolatja szerint a vármegyéneknek gondolkodni: én nekik manifestáltam, cavillatiójokért Nagyságodtól leendő büntetése-*

ket is elejekben adtam, magam is minden módon vígyázok, ha valakit affélét tapasztalhatok: keményen és exemplariter megbüntetni el nem múlatom.

Én, ha Nagyságod nem kérne s moneálna is, hűségem s kötelességem szerint iparkodnám: mert magam is tudom azt, hogy a lassúságok hamar periculáltathatják az embert; — mindazonáltal, adjon Isten sörényebb commendókat nálomnál ezereket!

Nem tudom, mi szükség azon három ezer dragonos hadat Bezerédi Uramhoz küldeni; hiszem, ide alá vagy on az ellenségnek a dereka, nem oda fel. Bezerédi Uram is csak Kűszögön fűtözik s vagyon véle három lovas regiment, azonkívül az gyalogság mind mellette vagy on, kivel megállhat az előtte levő ellenségnek. Én Nagyságod gratiájában ajálván magamat, maradok sub dato Papae, 17. Februarj 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Alázatossan kéröm Nagyságodat, ne higjjon mindön hamis ember szavának: mert valami meglehet tőlem, — Isten úgy segíljön, szívvel-lélekkel örömet elkövetem.

Edes Nagyságos Uram, az nímét még maig is Fehérvár és Simonytornya között vagy on, Tácson, Enyingen és Polgárdin, de az porták mindennap rajta csiripelnek, és fogják, vágják. Ha az Dunántúl jött hadakat az többivel eszvevehetöm: ha látom módját, az egyik faluban lívót megütöm; de soha nem tanulhatom meg szándékját, noha már spijonokat is küldöttem, s onnít is jöttek; négy taraczk van vele s két mozsár. Simontornyát levéllel tentálja Rabatin; megírtam Horvát Ferencz otivaló Kapitány Uramnak: ha földadja per accordam, — mindjárt karóban huzatom, mivel ha úgy lenne: az egisz hadakkal segítségire mígyők, hitemmel fogadtam neki.

Édes Nagyságos Uram, az nagy Istenírt kérem: mönnél több gyalogságot lehet, küldjön sietsíggel Nagyságod; mert az sok járásban az katonának az lova, szénának, abraknak szükségé miatt igön elfáradott. — Arról is mönnélhamarabb tudósítson Nagyságod: hahogy megütközzem-e velek, vagy csak kemény portázást tetessek? Mönnélhamarabb elvárva Nagyságod tudósítását, valamöly felé mígyön, éjjel-nappal rajta líszek.

(Eredetije gyűjteményemben. Egész ívre in folio van írva és az egész utóirat s az aláírás sajátkezü. A cím a borítókkal együtt ma már nincs meg, de semmi kétség, hogy a levél gr. Eszterházy Antal dunántúli főkapitányhoz szólt, ki azt aztán eredetiben beküldötte Rákóczinak vagy Bercsényinek, kinek hadi irodáján belőle a lap szélére a szokásos kivonat elkészítettvén, e fölé e cím iratott: »*Mélt. Gr. Eszterházy Antal Úrnak,*« — szólt t. i. az extrahált levél.)

257.

Bezerédy, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Felt-Marschall!

Kiválkıppen való nagy Kegyelmes Uram!

Excellentiád 20. praesentis Érsek-Újvárról nékem írott méltóságos úri levelit 26. hujus nagy-alázotossan vettem, melben mit írjon Excellentiád, értem. Hogy leveleim oly kísőn penetrálnak Excellentiádhoz, — én oka nem vagyok; azt akar-nám, hogy minden harmadnapon Excellentiádnak levelemmel alázotossan udvarolhatnék, s reciproce én is Excellentiád méltóságos levelit vehetném.

Az általköltőztetett succursus, nem kitlem, Bottyán Uram mellé már elérkezett; de mégeddig semmi ollast nem hallottam, hogy ő Nagysága mind azon succursussal is az áltolköltőzött ellenség körül valami próbát tett volna, — az egy portázással ugyan szőntelen fogyasztják, — noha azon *erdélyi német már szintin Tapolczára penetrált*. Valóban, ezen darab föld nem kicsin confusióban vagyon. Én Nagy János Uramat az dragonyosokkal együtt mindekkoráig nem láttam, nem tudom, Bottyán János Uram hol tartóztatja ő Kegyelmit. Én igen kevesed magammal vagyok; tudja Excellentiád, gyakorta instáltam, hogy Excellentiátok Dunán túl való ezerembéli katonaságot (mivel már másfél esztendeje, hogy cselédjeket és csekély gazdaságokat nem látták) méltóztatnék általbocsáttatnyi, — mivel Excellentiátok szabadságot nem adott nekik az által való menetelre: úgy is nagyobb részént már elszőktenek s actu is szőknek hol tız, hol hús; Dunán túl való hét zászlóm alatt mindenestől sincsen kétszáz lovas; a tisztek ugyan megvadnak, — de az zászlókat kintelenítetttem letétetnyi; és újonnan, az elmúlt armistitium alkalmatosságával recrutázto-

tott katonáim is éppen elkedvetlenedtek: mert semmi füzetisek és mondúrkok mind ekkoráig s úgy egész ezeremnek s magamnak is már egész esztendeje nem volt. Azért Excellentiátokat nagy-alázotossan kérem: mentülhamarőbb méltóztassék az füzetist s úgy az mondúrt is transmittálni. Excellentiád maga is jól tudja, hogy egy ezer Dunán innend annyit nem szolgált és tentált az ellenség körül, mint az én ezerem; azért remíllelem, Excellentiád eztet considerálván, kegyelmes atyai gratiáját fogja hozzája mutatni.

Én Soprony elein lévő darab földet mindekkoráig az ellenség ellen — ki Soprony elein sokszor megírtt helyiségekben volt s actu is vagyon, — megoltalmaztam: mert semmiképpen ollas próbát tenni nem merészelt. Én pediglen az elmúlt napokban egy portát tevén Soprony elein mellettem lévő hadakkal, hoztam rabot, Darmstat regimentjéből való németet tizenkettőt, ennyihányot pediglen lecsapdostanak katonáim. Az idegen országból segítségünkre elérkezett három lovas regimenten igen örülök; engedje Isten, hogy rövidnap láthossuk őket itten, Excellentiád méltóságos úri praesentiájával együtt, — szívből kívánjuk! Remíllelem, az itt bennünket körülvevő ellenség is meghallván az újonnan általköltözendő, idegen országból segítségünkre érkezett hadaknak hírit, jobban fog tartanyi azoktól, mint mitőlünk szegény magyaroktól, s magam is örömetst akarnám: látnám, ha ollan emberek-é, mint az kuruczok? Én pediglen mindaddig itt Soprony elein fogok subsistálnom, míglen az ellenségnek hozzám közel való elközelítit nem értem.

Minímű három ezer hajdúság általköltöztetése eránt mit írjon Excellentiád, — értem; bár itt is volnának már, azt akarnám; remíllelem Isten által, az ellenségben hamarébb kárt tehetnünk. Ezzel ajánlom magam Excellentiád kegyelmes gratiájában. Maradok, míg élek

Nagy Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

Uray-Újfalu, dje 27.

Februárj 1707.

alázotos szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Megvallom Kegyelmes Uram, ha Bottyán Uram ő Nagysága parancsolatját fogadtam volna: már rígen német

bírná Rábán inned az Soprony elein való darab földet; két-három parancsolatját is vettem, hogy hagyjam itt, — de megírtam ő Nagyságának, hogy nem tudom ki tanácsából essik; ha ezt az darab helet elhadtam volna: annyivalinkább szüvet vett volna Soprony elein való lobonc, az ki is áll legalább jó háromezerből az lovassa, gyalogja több ezerből. Én pedig több magammal nem vagyok nyolcz-kilencz százod magammal, — de az dragonyossaimtól filnek az nímetek.

Külczim: Miltóságos Felt-Marschall Fraknai Gróff Eszterhás Antal etc. Kegyelmes nagy jó Uramnak ő Excellentiájának nagy-alázotossan írák. — Érsek-Újvár. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az utóirat és aláírás sajátkezű.)

258.

1707. február végén s martius 1-jén kelt dunántúli levelek kivonatai.

Pápán, 27. Febr. Nagy János. Rabutin corpuša Vázsonhoz szállván: dragonyossait gyalog szállítván, déltől fogva egész estig puskáztak véle, az Fordrupjait egész corpušáig visszanyomták. Gorsonnál az Rábán talált általköltezt, sok lovának kárával (Starhemberg Miksa), de az is híjában; hírét hallván mieinknek Árpáson, — meg nem várt, Kapuvár felé sietett felmenni; mi hadunk kevés számmal érkezhettén lovok abraktalanok voltak miatt utánna: két salvét egymásnak adásával, mindakét részről egynehány ember elvesztésével meglett az dolog. Nagy nyomorúságban vannak abrak, kenyér szük volta miatt. 1. Hadakozásnak fundamentuma: magazinum sohol sincs, melly miatt kész oszlása az hadaknak. 2. A munitióból kifogyott az had, ki miatt az ellenségnek mindenfelől nem felelhetnek, kiért oszlik is az had. Azon kevés erővel nem resistálhatnak. 3. Az vármegyék hadai vázsoni próbának alkalmatosságával eloszlottak. Mezsei ezerek dolga is hasonló: cselédemet kell (az ellenség elöl) eltakarítanom, etc. Azon dragonyos hadunk fölöttébb strapázíroztatván egyedül, igen megkedvetlenedett. *Occurrentiák:* Rabutin Csobánczot ostrommal aggrediálván, 300. embere kárával Tapolcza felé recedált, most sem tudják szándékjait. Német Bellicumnak (felfogott orderek) az a szándékja, hogy a Kemenyes alá fölesallasson

s az passusokról kiszoríthasson. Feles rácznak gyülekezetit hirdetik.

Papae, 28. Febr. Palkovics Ferencz. Valamerre ment az Rabutin: egynehány mélföldnyire elszállott az ellenség előtt az föld népe. Lassan-lassan el *) Rabutin Csobáncz alatt 52 tisztit, 300 gregáriussát elvesztette, Csobáncz vára alúl gyalázatossan elnyomúlt Keszthely felé. Semmit nem félnek tüle. Ollyat is írnak: egész Horvátország ereje jönne rajtunk, de az csak popule-hír. Sömeg várában Domonkos Uramat Bottyán orderezte.

Papae, 1. Martj, Bottyán János. Nyúlason, Szent-Péteren kék mundíros regiment bésánczolva vagyon, libén-szentmiklósi kastélyban is. Szigetközben sárga német 7 compánia. A ki Árpáshoz gyűtt: avval megharczolván, 25-öt vágott, Kapuvárhoz nyomták. Sárga német Szent-Miklóson, Széplakon és a táján subsistálnak. — Portái mindenkor szerencsésen járnak. Balogh Ádám dicséretessen viseli magát.

*Más levélnek extractussából, **) die 1. Martj.* Halljuk itt is, hogy odaalá Balaton mellett Kenesénél volt actiójok kuruczoknak Rabutinnal; Győrről írják, hogy önekiek ex certa relatione innotescált, hogy Balogh Ádám reáütett a németekre és 100 gyalogot, 50 lovast vágott; a sebeseket Veszprémbe vitték. — Pálffy János in procinctu van Horvátországban, elviszi gróffnét is magával, gyermekeit itten hagyja.

(Eszterházy Antal irodáján készült egykorú extractusok, egy íven, gyűjteményemben.)

259.

Bottyán, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, nagy jó Uram!

Szolgálok Nagyságodnak. — A többi között írja Nagyságod méltóságos levelében, hogy csudálkozik: mind ennyi tudósításim között is nem irok az németnek constitutiójáról, — az mellyről jóllehet ennyihánszor írtam: mindazonáltal ex superabundanti írhatom Nagyságodnak, hogy az Nyúlason

*) Egy szó olvashatlanul elmosódott.

**) Ez valami felfogott labancz levél kivonatának látszik.

Szent-Péteren és más két faluba kék mundéros regiment bé-sánczolva vagyon, úgy libén-szent-miklósi kastélba vannak Szigetközbe a sárga német 7. compánia; *a ki Árpáshoz jött volt, azzal megharcolván, 25-ig valót elejtván benne, fölnyomtuk Kapuvárhoz*; azonban a sárga német Szent-Miklóson, Széplakon, Balfon, Sopron tájékán, Keresztúrba, Nyíken, Kabódba és Lánzsérba subsistálnak, többekkel együtt. *Az erdéli német armáda Tapoleza és Sümeg között szállott meg, Csobáncz vára alól gyalázatos elmenése után*; onnét merre veszi útját? — bizonytalan, — ha tudnám bizonyossan, hogy Sümegot megszállja: *magam előre bémennék és megtartandóm*. Az portáim éjjel-nappal körülötte egymást írik és inkább mindenkor szerencsésen járnak, az németet húzzák, fogyasztják és mortificálják; mert már is annyira jutott azon német, hogy az armádátul két-három hold hosszányira ki sem mér menni. *) De bezzeg, az mi hadaink lovai is igen megtikkadtak, sokan csak hajtogatják lovaikat, lovatlan katona is sok vagyon, kiknek lovaikat az ellenség rész szerint ellődözte, rész szerint elúnván a sok járaskelést és csatázást, eldöglöttek; a széna, abrak is szűk, nincs mivel gyarapítani. És noha az ellenségnek szintűn a közepette, mindenfelől környűlvétetvén vagyunk: mégsem tartok attúl, hogy kinyomjon, csak más requisitum megvolna; még német uram oda nem mehetett, az hová akarta, hanem csak az hová lehetett, — mert szüntelen rajta csiripel az had, csak egy hajtásnyira sem mehet az armádátul, hogy el nem kapnák vagy ölnék az mieink. Bezerédit az Rába mellé commendéroztam, Kis Gergelt az Lápincs mellé. Az magunk dragonosai közül egy compánia pro laib-gvardia velem vagyon, a többit az hadak után commendéroztam. Balogh Ádám Uram valóba dícsíretessen viseli magát az sok portázással, úgy Moyses és Istók mostohaím, **) és némelly hadnagy emberséges emberek. Iterato is kérem Nagyságodot, hogy el se mülassa, vagy háromezer gyalogot küldjön által: hiszem Istent, meg-

*) E pont a lapszólén egykorúlag megnótabénéztetett, úgy látszik Eszterházy Antal által.

**) Szabó Mózsas ekkori őrnagyot, később alezredest és Horváth István őrnagyot, saját és Somogyi Ádám ezredében vitézkedő mostoha-unokáit — első nejétől — érti.

tartom vélek ezen földet, és ha mi koplalunk, — ők is koplaljanak; máskint is, jobban élél az gyalog, mint az lovas; az Dunán innét lévő vármegyék gyalogsági is örömostebben előállanak: mert ezek az gyalogok magokban keveset végben visznek. A Somogyságról gondolkoztam élest provideálni. *Minthogy ez a föld úgy óhajtott és örömost lát, — noha beteges állapottal vagyok: még egy csep vérembe tart, itt nem hagyom szegényeket.* Ez a föld ugyan teljességgel olly confusióba nines, az mint talám Nagyságod érti. Noha az faluk elfutottak nagyobb részint: de kenyeret mégis jobban kaphatni, mint szénát es abrakot, — és a vármegye hadai hogy eloszlottak mind. Az mit Nagyságod ír és parancsol: azt én már régen elkövettem, és ha egy tud az hadi operatióhoz, — én vagyok az másik. Mihelyen az hajdúság érkezik: ezen vármegyék hadai is mindgyárt szívessebben előállanak az haza szolgálatjára, — csak küldje Nagyságod éjjel-nappal sietséggel előre a mennyi lehet, az többi utána következhetik. Édes Nagyságos Uram, valamint Isten adta legjobban tudnom, az Nagyságod parancsolatja szerint véghez vinnem bizony el nem múlatom. Ezzel éltesse Isten szerencsésen Nagyságodat. — Datum Papac, dje 1. Martj 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ezután is tudósítani Nagyságodat el nem múlatom. Mivelhogy még egyszer is sem Fő-Generális Uram ö Nagyságának, sem Kegyelmes Urunknak nem írhattam: kérem, ezen leveletem ne neheztelje elküldeni.

(Eredetije, egész ivre in folio írva, gyűjteményemben. Csak az aláírás és az utóirat sajátkezű.)

260.

Béri Balogh Ádám, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális!

Nékem kíváltképpen való jó Kegyelmes Uram!

Mivelhogy derekas notabilis actiónk az ellenséggel nem történt, az kirül Nagyságodat tudósíthattam volna: azért még ekkoráig sürűsebben nem kívántam Nagyságodat tudósítanom.

Csobáncz vára eránt való dícsíretes jó magaviselések eránt az mi benne lévőinknek mivel praevie Nagyságodat Rétey György Uram tudósította: azért az eránt nem is írtam Nagyságodnak; annakelőtte pediglen, még az Mezzőföldön commorált volt az ellenség: mindennapi éjjeli és nappali fárodtságunk után való csapdozását az ellenségnek és benne teendő károkat is megírtam volt Nagyságodnak, — nem kétlem, vette Nagyságod levelemet. Hogy pediglen most continuáljuk minden napon és minden ítszakán: adom azt is értésére Nagyságodnak. Mi, Istennek neve dícsírtessék, most is minden nap és minden éjjel derekasson húzzuk és fogyasztjuk őket; noha, — megvallom Kegyelmes Uram, — kevés-keves káraink néküink is minden napon történnek katonáinkban. Én kiváltképpen legszerencsétlenebb vagyok: mert ezerembeli katonáimból majd mind az jova-jova hull el; most is, hogy Csobáncz és Tapolcza alá ment: egy főhadnagyom Tapolczán, egy vice-hadnagyom Csobánczban, harmadik meg Tűrjén, mind derik, vitéz embereim elvesztenek. Úgy látom, Kegyelmes Uram, ez az én szegény nyomorúlt ezerecském kísón compleáltatik, hanem inkább lassacsán egészen elfoddogál, — de nem tehetek róla; legyen úgy, mint Istennek tetszik! Ajánlom mindazonáltal tovább is Nagyságod gratiájában magamat, kérem, maga szép, úri ajánlása szerint ne felejtkezzék meg rúlam: valahonénd méltóztassék czeremet compleáltatni, hogy legyen kivel szolgálatot tennem. Egyébaránt, ha nem lesznek embereim és katonáim az kikkel szolgálatot tehessek, — egyszer csak azt veszi Nagyságod észre, hogy ezen kevés katonáimat itt hagyván, Nagyságod udvarlásán termem.

Szintíg ma vágtanak újobban katonáink három rendbeli portán mintegy százig valót le, azokból fogtanak is el, az kik is azt referálják, hogy az mint az tiszteik számban vettük népeket: az miúlta az Dunán áltolgyűttenek, ezernél több vészett el népekben. Ma mind azt gondoltuk, hogy az hamislölkű Kanizsa felé menjen: mivel tegnap Szent-Gróthnál lévő hídon az egész cavaleriáját áltolküldötte, — de ugyan meg ma hajnal előtt mind vissza, áltolhozta és egyenesen vette útját Peresztegnak; azt gondoltuk, hogy Peresztegnak és Rumnak veszi útját: de meg szintíg Pereszteghez közel az Farkas

erdeire csalt vetett és gyűtt Jánosházának. Én magam vagy háromszáz lóval, Kisfaludi László Urammal eleit kerültem volt Hosszúfalunak, hogy az előjáró rácságot megüthessem, — az minthogy eleiket kerülvén, meg is lestük, reájok is ütötünk : de voltak ezerig valók, kit meg sem gondoltunk volna, hogy annyian legyenek ; kikre reájok ütven, keményen megpuskázván ugyan velek, de semmit nem tehettünk nekik, két katonánk kárával ott kölletett hadnunk. Mégeddig, Kegyelmes Uram, ugyan mindennap tettünk kevés-keves károkat benne ; de, az mint halljuk, értésünkre esett, hogy Quido Starnberghgel akarja magát conjungálni, — az minthogy már az merre indúlt, áltol is látjuk, hogy betellessíti ; ezután kevesebb kárt tehetünk nekik, csak magunk maradhassunk meg hadainkkal miattok, mivel az hadaknak kenyér, szína és abrak miatt nem lehet subsistentiájok, mivelhogy mindenütt az legnagyobb heleket és jóvát-jóvát az heleknek elígette és elpusztította, porrá, hamuvá tette. Még Kemenes-alja eddig intacte volt : de bizonyosan áltolláttam, ezen órában megszállván Jánosházát, hogy holnap belebb jővén, ezt is porrá, hamuvá teszi ; magok Rábán túl quártélokban szállván, Quido Starnbergh népivel együtt megegyezvén s onnénd áltol bennünket kitolván, — subsistentiánk soholt innend nem lehet ; ha szintíg nem persequál is bennünket, de az szükség miatt nem hiszem, Kegyelmes Uram, hogy hadaink subsistálhassanak.

Adom azt is értésére Nagyságodnak, hogy Rabutínt és Karafát Isten ígétisért úgy megbüntette, hogy Tűrjén tegnapelőtt 18. paripájok Rabutínnak és Karafának minden szárazmától és fegyverestül egészen megégett ; — mellyet elsőben egy német rab referálván, nem akartuk hidni ; ma Kisfaludi Urammal s több tiszt Uraimékkal áltolgyüvén Tűrjén, megnéztük, — valamint referálta, úgy találtatott, sűt nem 18, hanem 20-nál is többet láttunk testi szemeinkkel az két udvarokon egymás mellett, az kik megégtének. Mellyeket akarván Nagyságodnak tudtára adnom, kívánom, Isten sok számos esztendőig szerencsésen éltesse Nagyságodat.

Datum Alsó-Mesterin, die 3. Martj 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

B. B. Ádám m. k.

P. S. Quidon Starnbergh és Elbergínyi megegyezvén Rabutinál, és az egész hadakkal indultak Sárvárnak; melyek után én és Bezerédi Imre Öcsém-Uram egy erős portával megindulván, — először jól succedált az dolog: mind vágunk s mind fogtunk németeket; de megsokasodván az ellenség, oly dühösséggel rajtunk gyűtt, — miúlta Kegyelmes Uram hadakozom, nem láttam, hogy az német úgy rajta menjen, mint most. Öcsém-Uram alól elesett az lova, magát megfogták, párduczbürit, m esizmáit, karabínyát, söveget forgóstúl mind le magárúl; meglátván laib-compániabéli zászlótartóm. maga is Öcsém-Uram segítséget híván, egy kerten azontúl ketteit az németnek az kóplával áltol madikat Rétei György Uram strázsa-mestere lütte agyon, — így mentették meg az ellenség kezébül és ezen szerencsétlenségébül, hogy ott nem veszett.

Külczim: Méltóságos Galánthai Gróff Eszterhás Antal Uramnak ő Nagyságának, Kegyelmes Urunk ő Nagysága Campi-Marsallus-Locumtenensének és Commendérozó Fő-Generálissának, nekem kiváltképpen való jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatossan adassék. — Érsek-Újvár. P. H. (Balogh Ádám sajátkezevel írott eredeti levél, gyűjteményemben. Az utóirat, — mint a tartalomból, úgy a más, sötétebb tentából is látszik, — a szöveggel nem egyszerre, hanem később, tán mart. 5-ike estvéjén, az elbeszélts csata után íratott. A benne előforduló kipontozott helyek a levél sarkára esvén, evvel együtt laszakadtak, — különben Rétey György mart. 7-ikén és Bezerédy mart. 9-kén kelt alábbi leveleiből könnyen kiegészíthetők.)

261.

Palkovich Ferencz főhadbiztos, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Gróff és Fő-Generális!

Nékem Kegyelmes jó Uram!

Vettem 2. praesentis Újvárban emanált Ngod úri levelit, melynek minden continentiait jól megértettem; tovább is a miben hitese kötölösségem Hazámhoz fog mutatni jónak lenni, vagy elkövetem, vagy kinek illik megjelentem alázatossan.

Az német, Rabuthin armádája, Sárvárnál általment, a táján tegnap Bezerédy Uram hadai Balogh Ádám Uram ha-

daival összevegyezvén, viriliter aggrediálták az ellenséget, elannyira, hogy kevés hía volt, Bezerédj Uram lova elesvén az harczon, hogy ott nem nyomták az labanczok. Németben feles veszett, de mieink közül hírlelik csak még, hogy Balogh Ádám Uram Fő-Strázsamesterit elfogták volna, — de nem verificáltatott még. Gondolom, hogy az német Répcze vize mellett Soprony felé veszi lineán belül útját : mert a mi Isten áldásából jó viselő kuruczainktúl nincs nyúgodalma.

Abrakban nagy defectusunk és sóban vagyom. Az minémő ezer tallért assignálni méltóztatott Ngod Generális Bottyán János Uramnak ő Ngának, — nehezen tellik ki az oeconomica deputatiótúl.

Csobáncz várának özverontotta igen az kapuját német, — úgy özvebummázta az fedelét : nem ártana azon Csobáncz várát reparáltatni és non per modum formalis praesidj, hanem csak quasi locus conservatorius, egy jó Commendant negyven hajdúval, vagy két taraczk-álgyúval locáltatnék.

Simontornyai Commendánst mást köllenék tenni, a ki magis illuminatus volna és ex sua industria Somogy és Baranya vármegye lakossival reparáltatná azon Simontornya várát ; mert a mint Dallosháza volt : én ott megdupláztattam az sánczot, — onnénd álgyúval nem impetálhatja, az irruens sturmátúl sem tarthat, mert ellenségnek nincsen placza. Prófuntházat is kettőt köllenék építtetni, nem abban az romlott várban, hanem Dallosházánál is hadd lenne ; nehezen hiszem, hogy Dallosházában bumát bévethetne, — egy Simontornya-Partium forma állopotunk lehetne.

Most minden órában várjuk *Generális Bottyán Uram ő Nga menyasszon-kisasszonyát*, (gr. Forgách Juliánnát;) talám általgyüvetelivel cessál az impedimentum által való kívánsága iránt. *)

Okos ember lehet Rabutin : de ebben teljes okosságát nem mutatta, hogy Pápának nem gyütt ; mert ha erre gyütt volna : vivendi modum praepediálta volna nekünk ; de, lévén

*) A móringlevél, melylyel Bottyán bátorkeszi-i urodalmából Kübökkút és Kis-Gyarmat nevű falukat inscribálta nejének 6000. frtban özvegysege esetére, 1707. martius 12-kén Pápán kelt. (Kir. curiai levéltárbeli periratok.)

sok malom is beneficium és mindenféle alkalmatosság, — jól adta Isten, hogy erre Rabutinnak útja nem esett.

Az kurucz katonáinknak ha cselédje valahol in tuto lett volna: vólt és tétetődött kár németben, — de lármára nézve sok derék katona-ember cselédje conservatiója kedviért zászlók alatt nem lehetett. Erre hasznosabb állapotot nem tanácslanám, hanem amplum spatiumja lévén Tihannak, natura loci fortis, csak egy felül köllönik ásást tenni és az Balaton vizét összevenni, et taliquali cautela marháival, jószágival kuruczaink cselédjeik olyan láрма idejében elférhetnének.

Lengyel Miklós Uram nem tudom, ki akaratjából vagy engedelmeből? Szalonok várában feleségét, gyermekeit és minden értékét bévitte; az az ember csak cavillál az maga Confoederatióban (így;) nem köllönék egyéb, hanem pajkoskodó viseléséért menyországban küldeni, avagy magát is felesége után beküldeni. Újváry Ferencz Uram, Sólomváry Uram is magok értékét, feleségét, gyermekét Vázsonban küldvén, megváratták Rabutínt ottan, Zichy Imréné Asszony ő Nga protectiójából. Gondolom, ha úgy latra vetnénk az Confoederatióknak szüzességét mint a Vesta Dea szüzeknek Istenaszszonya, — ezen Uraimék sem hozhatnának Balatom viziből mostan vizet Pápára!

Követem ezen hosszú írásmról Ngodat aláztatossan; ajánlván magamot kegyes úri gratiájában, maradok

Nagyságodnak

Papae, 6. Martý 1707.

alázatos szolgálja

Palkovich Ferencz m. k.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-család levéltárában.)

262.

Török István senátor és ezredes, Bercesényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Jó Kegyelmes Uram!

Rozsnyórúl (a kormánytanács üléseiről) általjövén az Dunán Ngtok parancsolatja szerént, az Dunán innénd való megszomorodott és elrémült földet elengedendő segítség felől minden Nemes Vármegyékben assecurálván, bízattam minden igaz confoderatusokat; az minthogy azon bizodalmaktúl

s igaz hazafiúságotól viseltetvén: sok szép, dicséretes, ellenségi ellen tett actusokkal dicsekedhetnék ezen föld. Az többi között, megpusztult s majd minden hadi szükséges provisió nélkül hagyatott Csobáncz várában futott egynéhány ember olly dextere és resolute viselte magát, hogy nígyszázat az ellenségből — porok elfogyván — kövekkel öltenek meg, kiknek számok között ötven tisztviselők valának; melly actus nem utólsó, némelly circumstantiákra nézve, Hajszter veszedelme (győrvári diadal) után.

De megvallom, diffidentiája nagy vagyon ennek az földnek: minthogy az sok bíztatás után, segítségre azon nagy erő ellen két regementnél (ügymint Nagy János és Réthei György Uram) több nem jövő által, és így eleiben nem állhatván: valamerre az nímet ment, olly megsirathatatlan pusztítást, rablást tett, mellyhez hasonlót még nem értünk. Ebbéli nagy szomorúságokat nem kevésbbé öregbíti az vörös-pénznek kedvetlen circulatiója s az fejérnek totalis abrogatiója; holott az szegény embernek ha még volna valamicskéje, az kit az ellenségtől megmenthetett röjtögetésivel: erőszakossan elvészik túllő. Az tisztviselő urak, fő- s némely rendek semmieket csak árruban sem bocsátják, nemhogy eladnák, — egyedül csak az szegénységet húzzuk s vonjuk, nyomorgatjuk, ő túllők erővel elvonván az mijét látják, érette; majd már egy köből gabonát, egy funt húst, egy ital bort nem találnyi, hanem mindent — az mint följebb is íráom, — kemény executiókkal, extorsiókkal az szegénységtől préselünk ki. Az vitézlő rend sem talál maga ruházatjára, betegségének gyógyéttatására rajta (t. i. a rézpénzen) semmit is; tudok már sokakat, hogy fejérruhájáért, lábbeliért fegyverét adta. Mellyért minden excessusokat, istentelen praedálásokat követtek; annyira vagyom az dolog, Kegyelmes Uram, hogy ha erdőn vagy szekérháton az szegény futott ember holmiére talál, és már az ellenség ellen megmaradott volna is, — az katonaság praedálja. Mellyből minémű gonosz következhetik? Ngod bölcsen megítélheti; én bizony félek azon, hogy egy non putaram jön vagy lészen belőlő. Ezt praevie költett Ngodnak alázatosan megírnom, kívín: méltóztassék az Istenért is Ngod tempestive, még kísőn nem lészen, olly mediumról gondolkodnyi, hogy az megkeseredett népnek men-

túlhamarább kívánt consolatiója lehessen. Ajánlván ezzel Ngod grátiájában alázatosan magamat, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Nagyságodnak

Datum Papae, dje 7. Martÿ 1707.

alázatos szolgája

Telekesi Török István m. k.

Midőn levelemet pöcsételni akarnám, jövő hírünk, hogy Rabutin tegnap Sárvárnál általmenvén az Rábán, ott conjungálta magát Max Storumberggel és Ebergényivel; onnénd hová mennek, vagy mi tivők lesznek? még nem tudjuk. — Tegnap kapuvári gvarnizon közül valókat kinnszorítván az városon katonáim, tizennégyet levágtanak és kettőt most hoztak közülök ide.

(Eredeti, sajátkezűleg írt levél, gyűjteményemben.)

263.

Réthey György ezredes gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális!

Nékem nagy jó Kegyelmes Uram!

Hogy eddig itt lévő occurrentiákrúl Nagyságodat nem tudósíthattam: oka a szüntelen német körül való lételem. A mely minapában Nagyságod kegyelmes levele hozzám érkezett, azon levélben írja Nagyságod: ha a patensek a vice-ispánok kezekben deveniáltak-é, vagy sem? és ellenség keziben nem akadtak-é? Én ugyan mind a patenseket s mind azon leveleket kiket Nagyságod énnékem committált, kinek-kinek elküldöttem: de deveniált-é a patens Nemes Komárom vármegyei vice-ispán kezéhez, vagy sem? nem tudom; de a többi patensek kinek-kinek megadattanak, s úgy Győry Mihály Hadnagy Uram is azokat a leveleket kiket Nagyságod néki committált, in locis debitis assignált.

A midőn Csobáncz várátúl a német megindúlt erre Sümeg felé: az erdőkön együtt is, másutt is csípkedvén, alkalmasint — ha többet, bizony kevesebbet nem — kétszáz emberét elvesztette; itt addig tekergett, addig csavargott, hogy a hol látott és ismért valami jó helyecskét, egészen elpusztította; már útját vette egészen Imperium felé, a minthogy már egy

része bagázsiájának a Rábán is általköltözött. Abban bizonyossak vagyunk, hogy — valahányat fogtunk, mind azt beszélik, — legalább aratásig való quártélt ígért nekik a császár, sok fáradságok után. Ebergéný is mintegy kétezered magával, magát Ság táján conjungálta; mi ugyan a két had között lévén immár vagy háromezeren: Bezerédy Uram bizonyosan meg nem üzente, hogy mennyire való legyen? már ő Kegyelme az Rábán túl puskáztván sokat vélek, — mert ha megüzente volna és rúla el nem állott volna: voltam olyan gondolattal, akkori conjunctiójának nyaka szakadott volna. Igaz dolog ugyan, hogy mireánk abrupte jövéen az erdőben a hol voltunk, előtte szintén meg nem szaladtunk: de a had csak megpozsdúlván, mezőre kellett mennünk és ott magunkat kirendelnünk. Onnan az ellenség szájából — mivel Rabutin Ságon és Ság körül való falukon, Ebergéný pedig Mesteri körül lévén, majd mintegy körben voltunk — kölletett mennünk a Rába mellé; ott Balogh Ádám Uram, Bezerédy Uram conferálván, mintegy tizenkétszáz emberrel bémentenek, jól lehet én magam ott nem voltam, a hadakkal kellett maradnom; — ő Kegyelmeek Sitke tájékán az ellenséggel keményen megpuskázván, annyira volt Bezerédy Uram is, hogy már mintegy hat dragonyos fosztogatni is kezdette, a minthogy párducz-bórit, forgóját, mentéjét, csizmáját, lódingját le is vívén ő Kegyelmérül, kiáltani talált: *Segítsetek fiaim, én vagyok Bezerédy!*... S úgy meghallván Balogh Ádám Uram egyik zászló-tartója és az én strázsamesterem, rajtok menvín, — ott mindjárt in isto actu egyik egyik németet, másik másikat megölvén, magát Bezerédy Uramot megszabadították; közel lévén Jeszenszky Ferencz Kapitány Uram oda: ő Kegyelme maga lova farára felvívén, s úgy hozta a seregek köziben. Már látván, hogy ott az erőssökön semmit sem tehetünk, a had is annyira elkedvetlenedett: mert tizenkét nap is nem lívén kenyere és abrakja, kintelenítettünk egy kevésbé erre fordúlni, a hol a katonaságnak lehessen valami subsistentiája.

Már ittvaló maradásomnak semmi hasznát nem látván, a minthogy ezen német el fog menni: kérem alázatosan Nagyságodat, míltóztasson minket is valami nyúgodalomra vitetni; mert ezen a földön bár csak az itt való had élhetne el, mert

írhatom Kegyelmes Uram Nagyságodnak : miolta ideáltal vagyunk, nem hiszem hogy ordinarie három — négy abrakot ádtak volna lovamnak, — hanem erővel kell vennem. Más-kint bizony a katonáim is felessen bocskorban járnak, sem ruhájok, sem pénzük. Hahogy pedig továbbvaló ittlétemet parancsolja Nagyságtok : kérem alázatosan Nagyságodat, vagy kit óra való fejír-pénzt méltóztasson Nagyságod küldeni, mert itt a veres-pénzen semmit sem vehetünk, a hol valami van is, tagadják ; s úgy, tudom, a hadnak is jobb kedve leszen az ittvaló maradáshoz, ha magát megruházhatja, mert, Isten látja, olly rongyos, hogy a teste is kinn van ; más-kint, ha Nagyságod meg nem ruházza, — kintelenítettnek erővel menni, kit magam is nehezen szenyvednék. Maradván

Nagyságodnak

Sümög, 7. Martÿ 1707.

mindenkori alázatos szolgája

Rétei György m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű. Külczíme a borítékkal elveszett, de semmi kétség, hogy Eszterházy Antalnak szölt.)

264.

Bottyán Eszterháznak.

Méltóságos Generális Uram !

Adom tudtára Ngodnak, hogy küldvén bizonyos portát az német tábor recognitiójára, kinek is reportumát íme in inclusis *) Ngdnak elküldtem. Hanem azon kérem tovább is Ngdat, hogy *hovahamarébb küldjön által háromezer gyalogot* : ettől az némettől éppen semmit sem fogok tartani. Mivel penig sokan a rabok közül fateálják, hogy ezen németségnek egy része Pozsonnál általmenvén, Leopoldot éléssel fogja megsegíteni, — kinek ha megengedi az túl levő militia : *a kenyér is kár leszen neki*. Azon is kérem Ngdat, hogy az gyalogsággal valamelly jó két mozgást, hozzá kívántató bumbákkal küldjön által ; ha verificáltatni fog a németnek általmenetele : *azonnal Tatát és Fejérvárt lábárúl elütni fogom tentálni*, — mert igen nagy kárára vagy az országnak. Ez a német való-

*) Ma már nincs mellékelve.

ban megnyomorodott, lovai semmire valók, mivel a táborátúl nem mér messze kimenni.

Balogh Ádám Uramat valóban sajnálom, hogy halálos betegségben vagyon, — *a kinek nem volt mássa az sörény portázásokban.* Bezerédi Uram is igen nagy szerencsén maradt meg, hogy el nem vitte az német: mivel már kézben is volt, és meg is fosztották; ha szerencséire meg nem fordultak volna mellette: éppen már elvitték volna, némelly helytelen praecipitantiája miatt.

Most semmi ollyas occurrentiáim nincsenek, kikkel Ngodnak complaceálhatnék; hanem az mint az inclusából kitetszik: *Rabutin* armádája *Sárváron innét, az Kemenes alatt subsistál.* Az mi hadaink Keszthely, Sümeg, Pápa körül, az provisió szűk volta miatt subsistálnak, az porták mindazonáltal szüntelen járnak. *Balogh Ádám Uram* Oberst-Bachtmasterét levágták. *Istennek minden napján kétszer-háromszor redűtnek portáim az ellenségre;* sebes katonáink ugyan circiter 300-ig való vagyon, de az kiket megöltek volna: alig találjuk negyvennek. — Minémő hírek folyjanak Szigetvár felől: íme, azt is in inclusis megküldöttem, (nincs meg); kinek is bizonyos recognitiójára magam regementemből aldküldöttem négy compániát. *Rabutin* armádája ha szintin Austriában vagy Stýriában, vagy akárhová fog nyomúlni: nyomába lések. *Az széndából, abrakból éppen kifottunk, de magunknak kenyerünk ugyan vagyon.* Ha az Nyulasrúl kinyomhatnánk a németet: ott lenne elegendő abrak, széna, — melly könnyen végben menne, *csak gyalogunk volna.* — Ezzel Ngod gratiájában ajánlván magamat, maradok

Sub dato Papae, 8. Martý Anno 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Gróff Fraknai Esterházi Antal Generális-Mezei-Mareschallus bizodalmas nagy jó patronus Uramnak ő Ngának, kötelességgel. — Érsek-Újvár. — Cito, cito, cito, cito. Citius, citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime, citissime.

P. H.

Másik felől, a pecsét mellett: Stapheta urgentissima. —

Éteteji pósta Csirma (?) Gergely, ezen Excellentiás
 küldje et expedi

(Bottyán) János m. k. *)

(Eredetije sajátkezüleg aláírva a kir. kamarai levéltárban.)

265.

Bezerédy gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Nem akarám elmúlatnom, hogy szolgálai kötelességem szerint alázatosan ne tudósítanám Excellentiádat az ittvaló occurrentiákról. — Az erdélyi nímet már nemcsak az Dunán által: de az Rábán túl is penetrált egész corpusával *Sárvárhoz*, előbb az itt lévő nímettel, úgymint *Starnbergh s Ebergéni-vel Kemenes alatt conjungálván magát*; az hol is feles segíségeket porrá tévén, — eleget iparkodtam, hogy némely segíségeket megmentsünk; az minthogy, midőn *Sághrúl* — kit is elígetvén — *Gércze felé s onnénd Sárvárhoz ment volna*: akkor Balogh Ádám Urammal mintegy négy- vagy ötszáz lóval rajtok ütvén az hátolán, és az megtérvén, egy-két óráig puskáztak velünk s tartóztattak, csak azért, hogy magát squadronban vehesse, — mely úgy is lőn; mert egy másfélezerig rőndben vévén magát, hogy nekünk kevés voltunkat látták, rajtunk hajtottak, elannyira, hogy az minémő rabokat már fogtunk volna az puskázásban, — azokat is le költetett vágnyi, mivel hátot költetett adnunk. Engemet pedig elszorítván az nímetek, mivel az katonaságot akartam biztatnyi, hogy fordúlna, de senki sem fordúlván öt dragonosnál több, azok is elhagyván, elfogtanak, és mind paripám-, szerszám-, forgóm-, párduezbőröm-, mentím-, esizmámbúl már kifosztottak, s hogy kéznél már fogva vittek volna, — akkor jüvén egy zászlótartó, egy katona s egy dragonos, kiket is biztatván, hogy segéllenek: ottan Isten megmutatván irgalmasságát, agyonlútták azon nímetet, én pedig azon magas kerten öt-hatszáz nímet közül kiugrottam s gyalog elszaladtam. Megvallom Kegyelmes Uram, már annyi károkat vallok, hogy majd csak paripát sem vehetek: mert semmi

*) A kipontozott helyek még a fölszakasztáskor letéptettek.

refusióm nincsen mind annyi kárimért; valaminthogy midőn tavál az rabok eránt fáradoztam volna, — kit Excellentiád is jól tud, — akkor rajtam ütven Völcesejnél Heister, mindemet elvitte, mely eránt ugyan tett vala Excellentiád scripto tenus ajánlást, hogy leszen refusióm: de hogy túl valik az Dunán, említettem Excellentiádnak s előhozta ajánlását s gratiáját, — akkor még neheztelő szavát vévén, hogy kívánom előhozni is; és így ha semmi refusióm nem leszen annyi kárimért, hogy lehessen subsistálnom? mert lovat sem vehetek. Kérem azért alázatossan Excellentiádat: vegye méltó respectusban ennyi sok ízbéli kárimat, és gratiáját mutatván, lehessen mi kevés refusióm.

Merre fog pedig indulni ezen ním? nem tudatik. — Azonban, mivel az Dunán túl lévő katonaságom igen elszéledett s általment, úgy annyira, hogy már strázsát sem állíthattam, sőt nímely zászlókat le is költetett vennem: azért kintelenítottam Bottyán Uram ő Nagysága engedelmeiből Dunán túl livő tiszt Uraimékat általbocsátani egy kevés ideig, hogy annálhamarőbb az elszéledett katonaságot öszveszedvén, általjöjjenek; azok, tudom, sörénkedni, s gondolom, ha Excellentiád fogja parancsolni: három-nígy hét alatt is általjönnek, mert már éppen csak az tisztek maradtak volt; az minthogy több tiszt Uraimék közül specialiter recommendálok Excellentiádnak Túri István Hadnagy Uramat, ki is hasonlóképpen feles károkat vallván, miltóztassák kegyes gratiáját mutatni és valami kevés jószágot conferálni, — kit is vagy maga, vagy embere által fog Excellentiádnak alázatossan repraesentálni, micsoda jószág legyen? Bízván azért Excellentiád kegyes gratiájában, kiben is midőn magamat ajánlom, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak Excellentiádnak

Papa, 9. Martý 1707.

alázatos szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Csupán aláírása sajátkezű. Külczime a borítékkal elveszett, de úgy látszik, Bercsényihez vala intézve.)

Bezerédy Eszterháznak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschal!

Jó Kegyelmes Uram!

Nem kétkem, vette eddig Excellentiád az itt lévő occurrentiákról tudósító levelemet, melyben is mind az nímet hollítit, s mind magam szerencsítlen esetemet bővebben megírtam; akarván azért tovább is aláztatossan Excellentiádat informálnom. Az erdélyi nímet már Sárvárnál vagyon, egy része pedig Szombathely felé; Starnbergh s Ebergéný Kapuvárott, — azok Csornára akarnak mennyi quártélban, vagyis csak szálólóképpen, s netalántán eo fine, hogy Rábaközt elvegye tőlünk, — mely nem lehetetlen, mert az mint az constitutiók vadnak, nékem nem igen tetszenek: mivel Bottyán Urammal ő Nagyságával nem lehet vígeznem, azt állítván ő Nagysága, hogy competálódom véle, kitűl ugyan Isten őjjon, mert ugyancsak ittlévő Commendóm, nem kívánok legkissebb competentiát is; az minthogy még az dragonosokat is, úgymint Nagy János Uramat, nem resolválta, hogy hozzám jőjenek, sőt még azt mondotta, hogy bízvást megírjam Excellentiádnak: *ha egy szer órderet küld is Dunántúl, — nem cselekszi, mert ő Nagysága itt lévén, Excellentiád pedig túl, s nem kívánja hogy onnénd commendérozza*; hanem, ha imménd lészen Excellentiád, kíván engedelmeskednyi. Azért én nem tudom hova folyamodom; mert Excellentiád parancsolatinak kívánník utolsó csöp véremig engedelmeskednem, — de itt ellenközöt tartván, mit tegyek? mivel az ezerem is elszíledvín, mert az Dunántúl valólok eloszlottak, úgy annyira, hogy egy zászló alatt hol hat — nyolcz s tíz maradott, s azért levívín az zászlókat is, mivel sem strázsát nem állhattak az tisztek, azért Bottyán Uram engedelmibűl általbocsátottam, hogy az hadakat öszveszedjik — Az mostanyi dispositiók sem szintín tetszenek: mivel Botytyán Uram az Nyulasra akar mennyi; való ugyan, hogy szerzhetünk provisiót az katonaságnak: de avval többet veszünk, mert az Rábán túl való földet elfoglalják, — jóllehet most is magam négy zászlóm vagyon oda, mivel nem akarnám hadnyi, s azok iparkoznak s fognak is, s maga is az nímet

szökött: de avval meg nem tarthatnyi; hanem inkább — attúl tartok, — hogy így lívín az dispositiók: mind Rábán túl s mind Rába-közi földet elvegye, s ha az Nyulasra megyünk is, onnénd kinyom, azután netalántán körben vegyen, mert rácsága is szaporodik. Én ugyan valamint eddig, úgy ezután is kívánom csekil szolgálatomat contestálnom, — de, hogy competáldjam, Isten ójjon, hanem inkább megvonyom magamat s nyugszom.

Ezeket akarván szolgálai kötelességem szerint Excellentiádnak repraesentálnom s magamat gratiájában ajánlanom, maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Papae, 11. Martý 1707.

Bezerédý Imre, m. k.

Külczim: Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Fraknói Gróff Eszterház Antal etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatossan íram.

Dunán túl, ibi-ubi. — Érsek-Újvár.

P. H.

Kívül, másik felén, póstai jegyzések: Ezen Méltóságos Generális Eszterházi Antal ő Excellentiájának szóló levelet póstamestör és veredárius Uraimék sietséggel küldjék, mert országos dologban jár. Papae, die 11. Martý estve 3. óraker expedíáltam staphetaliter.

Volt Patonán, melyet 6. óraker estve 11. Martý elküldöttem.

Volt 14. Martý 9. óraker reggel Etén, az órába lóháton elküldöttem Kocsra.

(Eredetiye gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű.)

267.

Somogyi Ádám ezredes, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Fő-Generális!

Nekem jó Kegyelmes Uram!

Akarám Exciádnak ezen alkalmatossággal tudtára adnom, hogy az egész hadak provisió dologából destituáltattanak. Éppenséggel nem tudom, mihez kapjunk; már az egész hadak is kifáradtak az dologból az szüntelen való munka, fárodtság

Mai napig sem szűnnek az mieink az portázásátúl. Tegnapelőtt is hoztak Pápáro Méltóságos Generálishoz (*Bottyán*) tizenhét rabot; minden rabtúl adott ő Nga discretiót három-három forint fehérpénzt, — tovább is megígérte ő Nga, az kik hoznak. Már annyi az rabunk: nem is tudjuk hova tenni, mert mindennap hordják. Újebben Méltóságos Generális háromezer emberbül álló portát bocsátott utánno. Nagyobb része pedig az ellenségnek Kapuvárhoz gyűtt, ki is kemény portát küldvén, az árpási hidat egészen elrontatta, az készít pedig fölégettette, reménlem: securitást akarván ezzel magának csinálni, mivel az Jendnek igyekezik föl Óvárhoz, mert minden élést az Nyulásrúl oda takartatott.

Az Méltóságos Generálissal idegyüttünk Szent-Mártonyban: mivel Györhöz is hallatott valamely sárga német gyüvése. — Actum Szent-Mártony, die 14. Martij Anno 1707.

Kívül: Eszterházy Antal czímzete.

268.

Bezerédy Imre, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, kiváltképpen való
nagy jó Kegyelmes Uram !

Tartozó kötelességem szerint kívántam Exciádat az idevaló occurrentiákrúl alázatosan tudósítanom. Írhatom egy szó-

val, hogy az mi kis Rábán föllül való országunk éppen most vagy on utólsó romlásban: mind Rabutin s mind pedig Staremberg armádája egészen ott quártélyoz, kiéli mindenbül, hacsak Ngtok oda-által valami operatiókhöz nem fog, melyekre nízve köllessék az armádát inned revocálni.

Szintín most veszem Patybúl Eszterházi Lászlóné Aszszonyom levelét, melyet Exciádnak inclusive megküldöttem, — abbúl voltaképpen megértheti Exciád nyomorúságunkat.

Nagy János Urammal minémő dragonyosokat commendórozott Exciád által, hogy commendóm alá gyűjenek: azokat (az mint már előbb is megírtam volt Exciádnak) Bottyán Uram maga mellett tartóztatta s elannyira elhurczolta haszontalanúl, (??) hogy már merőn maródiak; sőt iterato való kérésemre azt felelte: Hogyha Ngod egy szekér ordert küld, — még sem pareál; hanem, ha Ngod commendérozni akarja: gyűjön által az Dunán s itt commendérozza. — Hiszem Istent, ha annak ideiben oldalam mellé vehettem volna őket: tettem volna olly operatiót vélek, hogy nem könnyen conjungálta volna Ebergényi magát Rabutinnal, s bizony magamon sem esett volna azon szerencsétlenség. Maga ezerét mindenha maga mellett nyúgosztalja, *) s az többi hadat rendkívül elhurczolja, — s ez az egész operatió! Most is az új Dominát kísérgeti Szent-Márton felé. **) Megvallom, oly kedvetlen vagyok az sok rendetlenségekre nízve, hogy éppen semmi kedvem nincsen. Nagy János Urammal commendérozott dragonyosok közül csak az elmúlt étszaka is tizenhat és egy strázsamester szökött bé Győrben.

Már kéredzettem Bottyán Uramtól az Ngod udvarlására Újvárbán, de nem bocsát; egyébaránt (hacsak tovább is így folynak nálunk az dolgok,) vagy bocsát, vagy sem, — fogom magam s általmegyek az Exciád udvarlására s jobban informálo Exciádat szóval az ittvaló dolgainkról.

*) E vád teljességgel nem áll; Bottyán ezere ott küzdött mindeütt az ellenség előtt, Fejérvártól kezdve; csupán az ú. n. »Leib-Compagnia«-t tartá főhadi szállásán a tbk. testőrségül, sőt olykor azt is felváltá egy század dragonyossal.

**) Bottyán nem nejt kísérgetni ment volt oda: hanem mint Somogyi Ádám megírta, az ellenség miatt. Egyébiránt Bezerédynak ez

Méltóságos Generális Uram! tudja Exciád, mennyi károkat vallottam;*) most volna egyszer szükséges az segítség. Kérem Exciádat, ha az párduczbúr büves volna Exciád körül, — küldjön egyet számomra. Továbbá Exciád gratiájában ajánlván magamat, maradok

Pápán, dje 15. Martÿ Anno 1707.

Excellentiádnak legkissebbik alázatos szolgálja
Bezerédy Imre, m. k.

P. S. Tegnap fogtak katonáim két kémet az Kemenes alatt, Fodor Uram ezerébül való hajdúk voltak, lobonczczá lettek s Ebergényitül küldettek az Kemenes alá. Egyiket ma itt, másikat holnap Kemenes alatt vonyatom karóban.

P. S. Az delineált operatiót Kegyelmes Uram, alázatosan vettem; de inkább nagyobb örömmel érteném, ha hallanám az kemény lövéseket, az ki által is megromlott földünkről távoznék mostanyi kölletlen vendíg. Az dobost Exciád megúnta, valóban nyughatatlan vagyok miatta. Cziráky Uram ezerének itt híre sínes, azért én nem tudom, miből segítsem, más-kint is az magyar ő alá bizony nem áll, — én bizony megínt visszaküldöm.

Kívül: Mlgos Fraknai Gróff Eszterházi Antal Generál-Feldmarschalk Uramnak ő Excjának alázatos kötelességgel adassék, — Érsek-Újvárbán.

P. H.

(Eredeti, csak az aláírás és második utóirat sajátkezű. Gyűjteményemben.)

Melléklet:

Gr. Eszterházy Lászlóné levele Bezerédyhez.

Mint kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom szolgálatomat Kglmednek.

Nem akartam elmúlatnom, hogy az idevaló hirekrül ne tudósítanám Kglmedet. Valóban édes Öcsém-Uram, most vagyon az ittvaló armáda miatt ez a föld utolsó romlásban;

időbeli levelei — melyeket később maga is megbánt és írásban visszavont — telvék ilyes alaptalan, személyes ambitióból származott vádakkal.

*) T. i. az imént, a sitkei csatánál, a hol lovát, nyergét elnyerték, ezüstlánczos párduczbőrét levouták, sőt magát is elfögván, — alig szabadíthatták ki a segítségére jövő katonák. (L. fölebb.)

csak ott jár, valahol szereti, — bezzeg nem érzik most Kgl-medet, *) nincs kinek csípkedni! Tegnap itt voltak nálom ebéd-en Stornbergh, Ebergény és Czikkin (Sickingen) Generálisok, az kelőket járták meg, onnand fölül hoztak magokkal pór németet, kik fölássák és sánczolják az Rábán lévő kelőket. Keresztúrról az gyalogságot is mind lehozták, ma osztják el őket quártélyra. Úgy mondják, Lakon (Répeze-Lak) lesznek az Generálisok, — de félek rajta: nékem is ne jusson benne!

Rabutin most is Szombathelyen vagyon; minémű három-ezer dánus volt véle, az elmúlt étszaka Acsádon háltak, fölmentek Soprony felé; azok valamit kaptak, mindent elvittek. Karafa Szent-Gothárd felé commendéroztatott, úgy mondják, valami ráczok elejében ment; azok az ráczok elérkezvén, által fognak portázni (a Rábán.) Szegedy Bálint Uramnak (cseszeneki kurucz várparancsnok) írt Ebergény Uram, hogy jöjjön meg: mert ha meg nem jön, földiből hányatják el az kastélyját. Egy részeit ugyan őérette jöttek hozzám, az volt köztök a hír, hogy nálom volna, eleget is szabódtam iránta, hogy én bizony nem tudom, hol van? Tallián (Sándor) Uramnak szolgálato-mat; az ő Kglme kastélyjában negyednapja hogy Orzethi van, — jó gazdája vagyon, ma kezdi csépletni az asztagjait. Pász-torynak szóllottam: szolgáljon ő Kglmének; azt felelte, hogy lehetetlen. Az birkáit Ivánban hajtattam, magaméval együtt. Ezzel maradok

Patty, 14. Martÿ 1707.

Kegyelmednek

igaz atyjafia

Szent-Györgyi Horváth Kathó, m. k.

P. S. Menyemasszonnak ajánlom szolgálatomat, az ő Kglme fia frissen vagyon. Tudja-e Kglmed, Karafa vette meg Kglmed (Sitkénél elnyert) lovát negyven forinton? Kisfaludy Györgyné ángyom is itt van nálom, — ajánlja szolgálatját Kglmeteknek.

Szintén hogy pöcsétöltetni akartam volna leveletem: az eblölkű, nagyhasú Tolnay (Dániel, sopronyi labancz alispán) 100 cséplőt küldött a gabonámra. Csak kiljebb volna az majo-rom: Isten meg ne áldjon, ha mindgyárt meg nem gyújtatnám

*) Bezerédy volt ugyanis a Rábán túli dandárnok.

az asztagaimat, — ne lenne se őnéki, se énnékem! Nem tudom, mit akarnak? számtalan sok ásós, kapás *német* (kitörülve s helyébe írva: *magyar*) van a kastélyom előtt, — azok is csak szintén most érkeztek ide. Az Isten ne adott volna az világra, hogysem ilyen búval élek!

Kívül: Teként. Nemzetes Bezerédy Imre kedves Öcsém-
Uramnak, Pápára. (Eredeti.) P. H.

269.

Bottyán bizonyítványa Zólyomy János hadnagy részére.

Hogy Tekintetes Nemzetes Vitézlő Kisfaludy László Obrster Uram Vice-Hadnagya Zólyomi János, magam parancsolatjából ment Igmándra strázsára Gvido Starembegnek Budáról való visszajövetelére és ott vitézmódon esett ennihán katonáival az német fogságában, és azon alkalmatossággal minden lovait, fegyverét is elvesztette, — praesentibus recognoscálom, recommendálnom is kívánom Nagyságtoknak. Mellyről adtam ezen attestatiómat.

Pápán, 29. Martj 1707.

Generális Bottyán János, m. k. P. H.

Méltóságos Fő-Generálisság előtt
feljebbírt vice-hadnagynak szerencsétlen casussát recognoscállom és alázatosan recommendállom is.

Korvínj János

Fő-Hadi-Mustramester, m. k.

(Sajátkezűleg aláírt és alsó jobbsarkán a tábornok pecsétével megerősített eredeti bizonyáglevél, félíven, a kir. kamarai levéltárban Budán).

A fentebbi bizonyítvány, illetőleg ajánlat, a következő kérvény mellett találtatik:

Az Méltóságos Fő-Generális Székesi Gróff Beresényi Miklós Kegyelmes Uram ő Excellentiájához alázatos és könyörgő Instantia.

Méltóságos Fő-Generális!

Nékem nagy jó Kegyelmes Uram!

Excellentiádat Isten szerencsésen tartsa, igaz szívbról kívánom.

Kegyelmes Uram, Méltóságos Fő-Generális Kegyelmes Uram, haza szabadsága keresése mellett elviselhetetlen kárait, raboskodásom miatt elégtelen vagyok magam javaimból lábra állanom. Azért Excellentiádhoz alázatosan folyamodtam, és kegyes atyai, magyar vér szerető gratiájából minden jót várok. Melly kegyes gratiájáért Excellentiádnak Isten előtt buzgón imádkoznom nem szűnöm.

Választ és gratiáját várván Excellentiádnak, maradok
 Excellentiád legkisebbik híve
 Dunántúl való hadai között Tekintetes Nemzetes Vitézlő
 Kisfaludy László ezerében
 Vice-Hadnagy:
 Zólyomi János, m. k.

(Eredeti kérvény, ugyanott. Határirati végzés nincs rajta.)

270.

Csajághy János ezredes, Károlyi Sándornak.

I.

..... Az mi Dunántúl való hadaink igen jól viselik magokat: az két armáda (Rabutin, Starhemberg) sem expugnálhatja; azok is már néki szoknak. — Az Rábaközt mondják, hogy az passusokat mind bévágatja az német s sánczokat csináltat. Bottyán Uram Pápa tájékán volt felesed magával. Etc.

Datum Gyöngyös, die 17. Aprilis 1707.

Csajági János, m. k.

II.

Az Dunántúl (-ról) most jött szintin emberem. Az némettség az Rábán túl és az egész Nyulason inquantirizálta magát, az mi hadaink pedig mindenütt innend vadnak. Generális Bottyán Uram Pápán quártélvoz, — az némettől nem félnek; Fejérvárt is derekassan bloquálták, már ki nem jár onnand az ellenség, Nádasdy is *) kiment onnand Rabutínnal, megúnyván az koplalást.

Gyöngyös, 21. Aprilis 1707. *Csajági János, m. k.*

*) Az 1671-ben lefejezett gr. Nádasdy Ferencz országbírónak labancz tábornokká lett és igen elnémetesedett hasonnevű fia, a ki később, 1707. oct. 2-kán a Soprony alatt vívott csatában Bottyán ellen vezényelt.

(Csajághy János eredeti leveleiből, a gr. Károlyi-levéltárban. Ő maga is túl a dunai ember lévén: folyton kapott onnét tudósításokat testvérétől Ferencztől s más főtisztektől.)

271.

Bottján tábornok a Közép-Duna melléki lakossághoz.

Isten mindnyájunkkal!

Vettem leveleteket Duna-mellyéki lakosok közönségesen, értem nyomorúságos állapototok iránt való panaszokat; a minémű húzást-vonyást követnek rajtatok, én aztot most nem remediálhatom, hanem kérlek és hagyom s parancsolom, hogy gyűjtek áltol Földvára minden ingóságtokkal és Földváratt lakjatok, onnét hiszem, megmunkálhotjátok szöleiteket, földteiteket; talám az Isten jobbra fordítja majd aratás felé, betakarhatjátok vetésteiket, szénátokat és egyéb afféle jószágtoakat. Már ennekelötte is megparancsoltam, hogy gyűjtek el onnéd, de semmisem lett belőle; arra nézve több parancsolatot ne várjotok, hanem gyűjtek Földvára és ott lakjatok, mivel Földvár körül valami had is lészen, jobban megmaradhattok. De ha ott maradtok: bizony a rácz miatt meg nem maradhattok, hanem egészen elpusztítanak, felpredálnak benneteket a ráczok. Azért halogatás és késedelem nélkül gyűjtek Földvára. Hogy pedig Nagy Péter Kapitány Uram ott vagyon: hadd legyen, vígyázzon tovább is ott. — Datum Papae, Die 26. Aprilis 1707.

Maradok

jóakarótok

Bottján János, m. k.

Külczim: Adassék ezen levelem Duna-mellyéki lakosoknak közönségesen, sietséggel.

Duna-mellyékire.

P. H.

(Eredetije Pest vármegye levéltárában, félívre in folio írva. Csak az aláírás sajátkezű.)

Szent-Györgyi Horváth Zsigmond főhadbíztos, Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Tepliczéről írott Ngod levelét alázatosan vettem. Való dolog, elannyira megbomlott folyása az vörös-pénznek, hogy meg nem írhatom; de ha Ngod méltóztatik az idevaló hadak számára mundiért requisitumokkal együtt küldeni és azt kiosztatni, — elfelejtik az feír-pénzt kérni. Én tegnap ideérkezvén, megjelentettem Méltóságos Generális Uramnak ő Ngának (Bottyánnak,) hogy csuportra vegye az hadakat és úgy füvel-teszen; assecuráltam, hogy Májust kivőszöm az intertentióból és kiadatam az húst, kenyeret és sőt. Úgy rendelte ugyan ő Nga, hogy ad primum Maj Balogh Ádám, Kisfaludy László és György Uraimék ezere az Szala vize mellett Szent-Gróthoz szálljon, maga ezere penig, úgy Bezerédy, Somody Ferencz (tollhiba, Ádám helyett), Goda Uraimék ezerei az Rába mellé, Malomsok tájára. Az hajdúság pedig (Somlyó-) Vásárhelyen maradjon. Azért kérem alázatosan Ngodat: ezalatt parancsoljon az újvári prófuntházból lisztet általhozatni, mert szükségét látunk és eloszlik az katonaság, — bizony nem verhetni csuportra azután.

Ezzel Ngod gratiájában ajánlom magamat és maradok Ngodnak mint jó Kegyelmes Uramnak

Pápa, 28. Aprilis 1707.

holtig való alázatos

igaz szolgálja

Horváth Zsigmond, m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

A csobánczi kapitány és tisztartó jutalma.

Én Székessi Gróff Bercsény Miklós Nemes, Ungh Vármegyének Fő-Ispányja, Felséges Erdélyi és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk (Titulus) és az Magyar Haza szabadságáért öszveszővetkezett Nemes Magyarország s minden hadainak Fő-Generálissa. Adom tudtára mindeneknek az kiknek illik, hogy te-

kintve N. és V. *Száz Márton* Csobáncz-vári Commendáns-Kapitánynak s Dóczy Péter azon dominiumbéli tisztartónak ő Kglmeknek érdemes hazafiúságára, mellytől viseltetve, az elmúlt téli időkbén, féretévén az helynek és benn lévő praesidiumnak gyengébb voltát: mindazáltal Rabutinnak kevélykedő ereit nemcsak bátran az várban bévárták, — de az várat Hazánknek nem kevés hasznára s azon környéknek jeles megvigasztalódására s emolumentumára, az ellenségnek megszígyenítésével, alóla való káros elszállásáig s egész végig, felültitult Felséges Fejedelem és Hazánk hűségében dicsíretessen megtartották. Melly Hazánkhoz megmutatott igaz hűvségek és magok dicsíretessen viselések jutalmazására, az Felséges Fejedelem ratificatiójáig, azon várhoz közöl lévő »Feir-malom« névű malom, az Badacsony-hegyén lévő tarka barátok (cisterciták) szőleivel, fiscalis jussal adatott és assignáltatott kezekhez ő Kglmeknek, s ennekfölötte az magok azon hegyen mostan lévő szőlejek is obveniálandó dízsmátul és hegyvámátul fölszabadítottatott s immunitáltatott. Kihez való képpest az Felséges Fejedelem hűségében lévő tiszteknek s rendeknek közönségessen intimáltatik, és az kiknek illik, parancsoltatik: megírt jóknak szabados usussában megnevezett Száz Márton Commendánst és Dóczy Pétert, ő Kglmeket, ő Fejedelemsíge további rendelíséig semmiképpen ne turbálhassák, háborgassák s ne is turbálják vagy turbáltassák semmiképpen. Mellyről ezen írásommal s pecsétémmel erősített leveletem is kiadtam ő Kglmeknek. — Érsek-Újvár, dje 4. Máj 1707.

G. B. Miklós, m. k. P. H.

(Eredeti, s. k. aláírt és Bercsényi nagy kerek ostyapecsétével megerősített nyílt-levél, gyűjteményemben.)

274.

Grajner Antal alezredes, Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Fő-Generális, etc.

Már a németnek mintegy obiter a mustrája Pruk táján meglett, mint is a Starenberg Bécsben ment föl, az iránt teendő relatióval Bellicumhoz. Mely Starenbergnek a gyalogja majori ex parte Rajkán vagyon, de Köpcsénhez induland; mint is

Rabutin corpora egész az Starenberg lovasával Prinkhelynél fekszik, Körtvélyesen fölül, in partibus maritimis Regni et Austriae, Köpcsénhez két mélföld, a hová az egész német armáda fog csoportozni azon köpcsényi mezőre. Már is az Pálffy azon Prinkhelynél lívó Rabutin corpusához commemorálta az kevés általhozott ráczát és horvátját, maga Pozsonban vagyon, ott fogja megvárni az Köpcsénhez gyülekezendő tábor; holott kevés óráiglan subsistálván, azon tábor in duas classes azontúl szakadván, Starenberg (kinék ma várták Bécsből lejövetelét) az ő corpusával Bazíny felé veszi útját, először is Leopoldnak megproviántírozására, s onnét a szegény bányák prophetisáltatnak; Rabutin pedig Győr felé, Duna mellett való úton Erdélyben ásétozik. Nem tudom, ez hol eszik ebédet e jövő vasárnap? de Starenberg Uram bizonyosan Szeredben szándékozik érni, mivel holnap, a mint assecuráltatik, meginduland. Mennyi regiment ezen német, hány Generálisa vagyon, hány standárja? két rendbeli általbocsátott emberim relatiótól odavesztek, vagy kézben akadtak, vagy egész német armádának Köpcsénhez való gyülekezetit várják? nem tudom mire vélnyi, mindazonáltal már is másokat utánnok subordinálván, vagyon álmatlan gondom az nem jó szomszédokra.

Rácz Miska akarván szigetközi németre általcsapni, ma mene által.

Isten engedje, maholnap, mutato sydere jobbat itten értvén, jobbat is írassak Ngodnak! Magamat ajánlván, etc.

Somorja, 24. Máj 1707.

Grajner Antal, m. k.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

275.

Bezerédy Imre, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschal!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Szokott alázatos köteleességem szerint kívánván levelemmel alázatossan udvarolnom, s az idevaló occurentiákrúl tudósítanom Excellentiádat. Az német az Rábán föllül még most is öt- vagy hatezerig való subsistál, jóllehet ugyan, az napokban némel helektrül egynihány százig való az ráczsággal együtt fölment, a minthogy egy étszakán Frankón meghálván, remén-

lem, Sopronnak költetett mennyi; úgy vagyon a hire — a mint némel relatiókból értem, — ugyan csak Köpesénhez akarja maga corpussát gyülekeztetni, s az Rába-melléki passusokon kétezerig valót fog hadni, kikkel is Ebergény Uram leszen commendó.

Én ide Hosszú-Pereszteghez szállottam nímel hadakkal táborban, nem tovább, csak egy kis mérföldecske Rum ide, a hol a németnek az Rába passussán egy rendbéli corpussa van, ki is áll ezerig való lovasból és hatszázig való gyalogságból; már három, négy ízben akarván rajtok próbát tennünk: de az Rába vize fölötte igen megárodott, annyira, hogy által nem mehettünk, hanem — reménlem — két nap alatt meg fog apadni, Isten jóvoltából fogok operatiót tennem.

Előbbi leveleimben is alázatosan kértem vala Excellentiádat, hogy az ideáltal való dragonyosok számára miltóztatott volna mundért és eszímákat általküldetni, mivel annyira vadtak: majd némelnek az ruhájo nyakából kiszakad s egyynéhányon mezételen lábbal kéntelenéttetnek nyomni az kengyelt. Azonban, a mint látom, Excellentiád sok ízbeli szép biztatási és ajánlási mind az fizetés, mind pedig az succursus általküldése iránt, megváltoztanak, sőt nímel része az ezüstpíznak is talám egészen kongó fog lenni, noha az ide-által való hadak nagy óhajtàssal várták mind ez ideig, sok biztatásunkra nézve. Miltóságtok lássa ugyan, mit cselekszik, — de azzal nemhogy szaporétánánk az ország szolgálatját, inkább az hadakat fogyasztjuk; mi tiszték ez iránt ne okoztassunk. Én ugyan, igaz lélekkel irom Excellentiádnak, az magam részemről bizon nem gondolok véle, ha soha egy pínzt nem fizetnek, — tartozván azonkívül is hazámért s böcsületemért szolgálnom; de az sok szeginlegín, a ki eddig jó szívvel szolgált, megkedvetlenedik, mivel se mundírja, se kizspénzbeli fizetése. Kérem azért nagy-alázatosan Excellentiádat: ezen injuriáimat megörvosolván, miltóztassék irántok kegyelmes dispositiót tenni. Várván Excellentiád válaszat, és maradok

Jó Kegyelmes Uramnak Excellentiádnak

In Castris ad Hosszú-Pereszteg mindenkori alázatos
szolgája

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Kis Gergel Kapitán Uram is itt velem lévén, — Excellentiád minapi méltóságos levelében tett volt ű Kegyelme felől emlékezetet, hogy el nem feledkezett Excellentiád, — nagy alázatossan köszöni mutatandó kegyelmes gratiáját, s tovább is ajánlja Excellentiád úri affectiójában magát, s én is alázatossan recommendálván: ne feledkezzék Excellentiád, mutatván ű Kegyelméhez kegyelmes gratiáját. Azonban az ő Kegyelme katonái is mundértalanok, azok pedig mind leginkább az Rábán föllül valók s hazájoktól elrekesztettenek, — méltó tekintetben venni őket; ez iránt is kérjük alázatossan Méltóságtokat, miltóztassék dispositiót tenni.

Külczim: Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Fraknai Gróff Esterházy Antal etc. nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, szokott alázatossággal íram. — Dunántúl, ibi-ubi. P. H.

(Eredetije, gyűjteményemben. Csak az aláírás ssjátkezű.)

276.

Nomina Exulantium Trans-Danubianorum.

A Dunántúl való tiszteknek és főrendeknek specificatiojok, kik actu cselédjeket által akarják a Dunáninnéd költöztetni:

1. Török István Senator és Colonellus Uram.
2. Horváth Zsigmond Hadi-Commissárius Uram.
3. Kisfaludy György Brigadéros és Fő-Colonellus Uram.
4. Domokos Ferencz Brigadéros és Colonellus Uram.
5. Balogh Ádám Fő-Colonellus Uram. Jóllehet Pest vármegyében adattatott vala némely jószág ő Kglmének: mindazáltal az teljességgel elpusztult, zsellérségben a felesége gyermekivel együtt Szécsénben nyomorog.
6. Kisfaludy László Colonellus Uram.
7. Bezerédy János (alispán) Uram.
8. Luka Benedek Uram; veszprémi és annak districtusának Colonellusa volt.
9. Horváth Ferencz simontornyai Kapitány Uram.
10. Domokos Sámuel Fő-Strázsamester Uram.
11. Bartha István actualis Fő-Strázsamester Uram.

12. Egerváry István Uram.

13. Szelestey György Uram.

14. Ordódy Imréné Vice-Kapitánné Asszonyom, kinek az Ura Haister harcán (Győrvárnál, 1706. nov. 2—3.) vészett el.

15. Jóna János özvegye, kinek is az Ura Méltóságos Generális Esterhás Antal Uram ö Nga Vice-Kapitánya lévén, Móránál a rácok ellen (1706. dec. 25.) vészett el.

16. Tassy Péter özvegye, ki is Csanádnál az elmúlt télen, Károlyi Uram alkalmatosságával vészett el; maradott három árvája nékie.

17. Ispánky István Fő-Hadnagy Uram, Mlgos Generális Esterhás Antal Uram ö Nga ezerében.

18. Szobotin Zsigmond, örebbik (így) Barkóczy Ferencz Uram ö Nga adjutanja lévél. (Így.)

19. Kárlóczy Lőrinc Uram, ki is minden jószágát bent-hatta Fejérvárban, külső jószága is elpraedáltatott az ellen-ségtől.

20. Sall Joseph, kinek jószága Rabutin által funditus elégettetett, felesége is azon occasióval megholt, árvái maradtak.

21. Csepreghy István Fő-Hadnagy Uram.

22. Cseitey János Uram.

23. Csajághy Ferencz Uram ö Kglme (volt simontornyai kapitány) Dunántúl kívánna accomodáltatni.

24. Armpruszter János Mustramester Uram özvegye, árváival együtt, túl a Dunán kíván accomodáltatni.

(1707. május hó.)

(Egykorú másolat, gyűjteményemben. Ezen és általában a még őket követett dunántúli családok — pl. Sándor László ezredesé, Móry István ezredes özvegye, stb. — subsistentiájára az ónodi gyűlés az ekkor az ország kincstára által bírt *lévai, szőlői és csábrági* uradalmakat rendelé, Barsban s Hontban.)

277.

Bottycin salva-guardia engedélye Dömsöd számára.

Engedtem meg Solt vármegyében lévő dömsödi lakosoknak, az ellenségnék történhető excursióitól való bátorságosabb megmaradásoknak okáért, hogy magok helységébe Budá-

rúl, vagy akármelly labancz helyről, német vagy labancz salvagvardiát kihozván, szabadon magok között tarthassák, tovább való resolútióig.

Intimálom azért s egyszersmind generálisi autoritásomból parancsolom minden odaérkezendő Kegyelmes Fejedelem Urunk ő Felsege hadi tiszteinek, híveinek és vitézeinek, kiket pedig illet, officiose is requirálok: ismervén az én engedelmemből labancz vagy német salvagvardiát tartani, — szabadon hagyják mind kihozni, s mind ott helységekben lenni, személlében, úgy véle lévő javaiban vagy fegyvereiben megkárosítani ne praesumálják, sőtinkább mindenekben manuteneálni igyekezzenek, különben sem cselekedvén. — Actum Papae, Die 4. Junij 1707. *Generális Bottyán János, m. k.*

(Eredeti, sajátkezűleg aláírt nyíltlevél Dömsöd mezőváros levéltárában.)

278.

Bezerédy Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Felt-Marschall!

Nagy-alázatosan szolgálók Excellentiádnak.

Az Rábo foltában lévő német egészen elment, az passusokat és eleitől fogva csinált sánczoit pusztán hatta, fölnyomakodott Kúszeg felé. Én is mellettem levő hadakkal most indulok Dobrokárúl Kemenes-allára, és fogok intai pusztátáján szállonom; ott kít-három napig subsistálván, — alatt bizonyossabbat hallván az ellenség felől, — általnyomakodom az Rábán és az túlsó földet fogom újonnan az igaz hűtre hódítanom. Hallom, Bottyán Uram írta volna Excellentiádnak, hogy Dunán innend mindenestül sem volnánk többen kétezernél, — de nem (igaz, kitörülve), mert csak én is magam corpusával vagyok effective negyedfél-ezred magammal, ü Nagysága is lehet annyival, ha jó rendben akarja hadait venni. Ezeket akarám Excellentiádnak nagy-alázotosan tudtára adnom; tovább is, ha mi ollas interveniál, alázotos kötelességgel értetem mindenekről Excellentiádat.

Datum ex Castris ad Dobroka positis, dje 4. Junij 1707.

Jó Kegyelmes Uramnak
Excellentiádnak

alázotos igaz szolgája
Bezerédy Imre, m. k.

P. S. Kis Gergely Uram nagy-alázatosan köszönteti Excellentiádat s ajánlo magát tovább is ú Kegyelme Excellentiád kegyelmes gratiájában.

Külczim: Méltóságos Generál-Felt-Marschall Fraknai Gróff Eszterhás Antal etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának nagy-alázatosan íram. — Dunántúl, ibi-ubi. P. H.

Másik felén: Recommendáltatik pápai Póstamester Uramnak az általküldise mentülhamaríbb.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezü.)

279.

Somogyi Ádám ezredes, Eszterháznak.

Méltóságos Fő-Generális, etc.

.

Akarám praesentibus requirálnom Exciádat: minthogy az múlt januáriusnak 14-dik napján, akkorbeli Vígázó Mátyás Uram zászlótartója Velenczey János, — mely compánia Exciád parancsolatjából N. V. Tersztyánszky Uramnak assignáltatott, — *Fehérvár alatt bizonyos actióban rabba esvén más más katonáinkkal együtt*, mostan szabadult ki; mely helyett Tersztyánszky Uram az üdő alatt azon compániában más zászlótartót constituált. Azért ezen megírt Velenczey János accommodatiójában más módot nem találván: volentér-vicehadnagyak mustráltattam be, — magát is Exciádhoz expediáltam. *) Kérem Exciádat: ennyi ideig való szenvedését méltó tekintetben vévén, fizetésében és meglovasításában segítse elő dolgát.

Más egyéb új híreket nem tudok Exciádnak írnom: hanem itt Lében-Szent-Miklóson bennszorétván az németet (a várkastélyban,) környülvétettük hajdúsággal; hacsak segítsége nem érkezik, — kiveszszük Isten által belőle!

Magam mintegy ezer lóval föl voltam az Nyulasra, egészen meghódítottam, egész az lineáig és az Lajtaig, még az Lajtán belől is kívánnak hódúlni. Az Nyulason semmi né-

*) Somogyi Ádám ugyanazon huszárezrednek volt vezénylő-ezredese és Tersztyánszky István alezredese, a melynek gr. Eszterházy Antal tábornok tulajdonosa volt.

met nincs, az ki volt: Óvárban recipiálta magát; hanem ma gyűtt az híre: az ki az Rába mellett Patty táján volt corpussa az ellenségnek, — az felnyomúlván Sopronynak, azon corpus Rákos felé az Fertő mellett most nyomakodnék, oly intentióval: vagy ezen szent-miklósi németet kívánná megsegéteni, vagy pedig az Dunán általment némettel conjungálja magát; az kettő közül infallibiliter egyik meglészen.

Ma újabban recognitionalis portára expediálom egynehány zászlóval Tersztyánszky Uramat.

Maradván Exciádnak

In Castris ad Fehértó positis,
dje 14. Junj Anno 1707.

mindenkori igaz kész
köteles szolgálja
Somogj Ádám, m. k.

Kívül: Eszterházy Antal czímzete, sok cito-val.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

280.

Bottján a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem!

Nékem is jó Kegyelmes Uram!

Tartozó alázatos engedelmességgel szolgálók Felségednek. Igaz kötelességemnek kívánván megfelelnem, az idevaló occurrentiákról nagy alázatossan akartam informálnom Felségedet. A mint az ellenségnek elsőbb motusát észrevettem: két brigádban szállítottam Dunán innét való hadakat, — egyikkel magam szállottam a Nyulas-szélre, másikat Rábán túl küldöttem Bezerédi Imre Brigadéros Urammal; melly motusinkat jöllehet igyekeztem, hogy magunk hírével lenne: mindazáltal praevie észrevévén az ellenség, a nyulasi Óvárban, a Rábán túl való pedig sopronyi lineán belől recipiálták magokat, mellynek is nem kicsiny a híre, hogy Rust felé nyomakodjék s azután pedig Pozsonnál kívánna Dunán általmenni; mellyet mind özveszámlálván is, nem téssen többet circiter háromezernél. Horvátországi segítséggel keményen bíztatja magát, hallik is, hogy már actu kétezer horvátság a Lápincs mellé szállott volna, kiknek is excursiójokra vígyázóban hattam Kis

Gergely Kapitány Uramat. Csakhogy hadi operatióinknak nem kiesinyhátramaradást okoz a puskapornak defectusa; közepin lévén mindenfelől az ellenségnek, többire egy nap sincsen, mellyben hadi operatiók ne volnának vagy együtt, vagy másutt; *jóllehet éjjel-nappal készítettém Palotán. Simontornyán a port,* — de az semmiképpen el nem győzi, ezért is kénteleníttettem az praesidiumokat is üresíttetnem; ha midőn operatióink nem szintén kedvünk szerint folynának is: ez a notabilis defectus lehetne az oka. Egymást érő leveleimben sollicitálok Méltóságos Antal Úrnál ő Nagyságánál megorvoslását: de mindeddig is semmi effectusát nem láthattam.

A veres-pénznek cursusa itt teljességgel expirált, ezért is kellett a *fiscalításokra s a vármegyékre is vékony fejrőpénzbéli impositát tennem*, úgy, hogy egy legjobb falura hét s nyolcz forint obveniáljon; mellyet is, hogy annyivalisinkább édesedjék a katonaság: minden lovas némettől (t. i. elfogásától) három forintot, gyalogtól kettőt fizetek. Sebesséink gyakran esnek; mivel labancz helyekre hordják a szereket: fejrőpénzzel kelletik contentálnom, — másként is semmi bellica cassa nem lévén mellettem. Révai Gáspár Uram ő Kegyelme hajdúsága is többire majd mezítláb jövőn által a Dunán s a fizetésnek hosszas időre való terjedése miatt extremitásra jutván, felessen kezdettek szökni; kiknek is hogy annyivalisinkább kedvetek reparálhassam: közel nyolczadfélszáz forintot fejrőpénzül, fizetések defalcatiójában adtam. Mindezeket Kegyelmes Uram bölcsen megítheti Felséged, honnét teljenek ki?

Cartella szerint ezen a földön egy-két esztendőttől fogva raboskodó katonáink is mindeddig meg nem szabadúlhattak, — hanem magam nyúlván szabadulásokhoz, már nagyobb részent kiszabadítottam. Nyavalyás Horváth Tamás is szintén Egerből expedialta hozzám emberét, hogy intercedáljak érte; írhatom jó lélekkel felőle: igaz magyar s nem rossz hazafia, én láttam s tudom sok próbáit; sőt Esztergomban guardizonul létében is talám nemannyira okoztathatik, mint más, — kinek is bémenetelemkor egyéb vétkét nem experiáltam, hanem hogy öreg szóval mondotta a militia előtt a puskapornak defectusát. Kiért is nagy alázatossan könyörgök Felségednek, hadd szabadúlhasson nyavalyás, és hogy restituáltassék előbbeni tiszt.

Ezen órában hozák hírül, hogy Bécs felől érkezett volna recruta, kinek is kétezer a híre: de a mint kitanúltam, nem több négy-ötszáznál; Rajka és Bezeny tájára szállván, úgy foly a híre, kívánna megegyezni a többivel, Sopronnál a ki vagyon, s úgy indúlnának Pozsony felé.

Ezzel ajánlom Felséged atyai kegyes affectiójában magamat. Maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek

Lébeni táborból, 15. Juny

Anno 1707.

alázatos igaz híve

s méltatlan szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Alázatosan instálok Felsígednél szegín Horvát Tamás szabadulásáért.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás és az utóirat sajátkezű.)

281.

Bottyán gr. Bercsényi Miklós fővezérnek.

Méltóságos Fő-Generális!

Kegyelmes Uram!

Alázatos kész szolgálatomat ajálván Excellentiádnak, tartozó obligatióm szerint kívántam az idevaló constitutiókról Excellentiádat újabban informálnom.

Én ezelőtt emnyihány napokkal magam regimentemmel, Somogyi Ádám, Török István, Révay Gáspár Colonellus Uraimék ezereivel és Balogh Ádám Uram három compániájával Líbenhez, a Nyulasnak szíliresz szállottam; innét portáim szintín az Lajtáig, nízsidei lineákon fölül járnak. Jóllehet itt a Nyulason két vagy három helységben subsistáló németekre hiremmel együtt akarván ütnöm. — mindazonáltal olly titkon nem mehettem, hogy ott érhettem volna; kik is észrevévén jöveteletemet, étszaka Óvárra recipiálták magokat.

Az másik brigáda, melly Bezerédi Imre Uram, két Kisfaludi, Goda István Colonellus Uraimék lovas ezereikből és Móri István, Enyedi András, úgy némelly felszedett vármegye gyalogságából áll, említett Bezerédi Imre Brigadéros Urammal túl az Rábán, Lózs és Szent-Miklós tájára, közel Sopronhoz nyomúlván az német után, ki is mintegy háromezerig való

lévén, az sopronyi lineákon föllül recipiálta magát; hallatik, hogy az is Köpcsénhez kívánczik szállani, melly ha verificáltatik; az lineákban maradókat, valamint taval, úgy az idén is attentálni fogom.

Horvátországban öszvegyülekezvén kétezerig való horvát, hogy kijött volna az Lápincs vize mellé, sok és gyakor relatiókbúl világossan constál; kinek is eleiben Kis Gergely Urammal alkalmas portát rendeltem; ha kiljebb nyomúl, mindgyárt rajtamenvén, reménlem, Isten által úgy szégyent vall, mint taval Hajsterrel kijövő horvátság.

Alázatosan azt is jelentem Excellentiádnak, hogy mi itt az ellenségnek közepette lévén, az mindennapi puskázásokban s csatázásokban puskapor és golyóbis kívántatik; az mi Csesznekbe és Sümegbe volt, kintelenítetttem az hadakra kiosztatnom, — már penig azon praesidiumok exhauriáltatván, hacsak által nem szállittatik, nagy defectus az iránt leszen; requiráltam volt ennyihánszor Generális Antal Urat ő Nagyságát: de semmi effectussát nem látom. Kérem azért alázatosan Excellentiádat: porbúl, golyóbisbúl és egyéb kívántató lövő-szerszámbúl méltóztassék ezen földnek succurrálni, és megparancsolni, hogy szállítsanak Újvárbúl hováhamarébb.

Valamint ennekelőtte, úgy most is portásim kevés nap vagon, hogy az ellenségen csiripelvén, nem vágnak és fognak; magátúl is majd mindennap szökik közinkbe, — az minthogy alkalmas rabjaink vannak már az praesidiumokban. Elúnván Sárvárban raboskodó magyarjainknak a cartella szerint való kiszabadulásokat, mivel némellyek esztendeig is ott tartattak, most negyvenhat kurucz rabért annyi számú német rabot adtam bé.

Egerben árestomba lévő szegény Horváth Tamás expressus emberét küldvén hozzám, instál szabadulása végett; könyörgök az okáért Excellentiádnak: nyavalyásnak eddigvaló sanyarúságával megelégedvén, kegyes gratiáját hozzája mutatni és kiszabadítani méltóztassék, — emlékezzék meg solti sánczban az egész német tábornak bátran bévárásáról és derekasán való magaviseléséről. Én tudom, Kegyelmes Uram, hogy semmiben másban nem vétett, hanem midőn az esztergami obsidiókor mindannyi beteges állopotomban is bémenvén, az

belől levőket megtekintettem: akkor fenszóval találta mondaní, hogy az porunk elfogyott; máskint mind maga s mind hajdúi legjobban viselték magokat azon obsidióban, — kit is mindeddig egy igaz magyarnak ismértem lenni; kár azt az embert úgy hevertetni, mert jó lélekkel mondom: szolgálatra való s jobban is megérdemel egy főkapitányságot sokaknál. Azért iterato is alázatosan instálok Excellentiádnak: kegyelmes gratiájában legyen foganatos ezen alázatos instantiám, bocsáttassa el és előbbi kapitányi functiójában restituálni s abban kegyelmessen conserválni méltóztassék. Ugyanott Egerben raboskodó nyavalyás szegény Korponai Kis Andrásnak szabadulását is alázatosan recommendálok Excellentiádnak; nem kétlem, alkalmasint megadózott cselekedetiért, — Excellentiád gratiájából legyen néki is kiszabadulása, hadd szolgáljon az országnak.

Révay Gáspár Uram hajdúinak rongyosságát és lábbelitlen voltát és ez iránt való gyakor szökését látván: kintelenítetttem az vármegyékből és némelly fiscalításokból kiszednem valamelly pénzt, mellyből is azon ezernek pro futura defalcatione fejrépénzt adtem hétszázharmincznégy forintokat, az mint a quietantiából ki fog tetszeni. Reménlem, az iránt nem mégyen panasz ellenem Excellentiád eleibe.

Csernel János Uram sem az Nemes Vármegye (Vas) consensusából, sem az Dunán innét lévő föld ablegatiójában nem küldetett: hanem csak maga opiniójától viseltetvén, az ország gyűlésére compareált; az kinek Excellentiád hitelt adni ne méltóztassék, mert inkább hiszem, maga privatumát keresi. Ezzel Excellentiád kegyelmes gratiájában magamat recommendálván, kívánom, éltesse Isten sokáig Excellentiádat nemzetünk s hazánk oltalmára. Maradván utolsó vérem kiontásáig

Excellentiádnak

mint Kegyes Uramnak

Ex Castris ad Libén positis,

dje 15. Juny 1707.

alázatos, engedelmes, militatlan szolgálja

Bottyan János m. k.

P. S. Szint most hozák hírül, hogy Bécs felől érkezett volna kétezerig való recruta, mely is Rajka és Bezenye táján megszállván, által az Dunán a derék corpushoz siet, melynek

az jövő étszakán való megcsapására actu rendeltem egy erős portát. Sopronyi lineákon föllül lévő háromezernek is kétezerét úgy hozták hírül, hogy Köpcsénhez sietvén, minden bizonynyal által akar menni succursusra a többinek. Egy ezer penig az lineákban fog maradni, kit is minden úton-módon infestálni el nem mulatok.

Az előbbi panaszom iránt még sem obtineálhattam Excellentiád előtt satisfactiót, kiben vádoltattam, hogy az vármegyét megróván, tartottam ki lakadalmi solennitásomat; melly iránt kérem alázatossan Nagyságodat, ha más satisfactióm nem léssen is: csak azon vádlót míltóztassék manifestálni.

Az estve jött hozzám Óvárrúl két derék német lovastúl, fegyverestúl, szökésképpen.

(Eredetije — ivrét, csak az aláírás sajátkezű, — gyűjteményemben.)

282.

Gr. Bercsényi Miklós, Szemere Lászlónak.

Nemzetes Vitézlő Szemere László Brigadiros Uramnak ő Kglmének praesentibus intimáltatik. Azt kívánván az Hazának szorgos szolgálatja s operatióknak rendi, hogy az *földvári passus* mentül alkatmatossabban és mennél előbb reparáltatnék; ahhoz képeest ő Kglme ezen orderem vétele után minden időhalladék nélkül az lovas hadak közül az maga és Bessenyei Uram regementit, gyalog hadak közül peniglen Csajághi Uram regementjének a felét Horváth Tamás Oberst-Laidinant Urammal fölvévén: mindazon hadakkal menjen az Duna mellékére és azon passusnak reparációját szorgalmazza. Hogy azonban onnan (Kecskemétről) való elmenetelével az városok is gondviseletlenül ne maradjanak: emlétett Brigadiros Uram orderi rendölése által az városokban hagyja Sötér Tamás Uramot keze alatt levő egész ezerrel, és az ellenség motussira, Szeged felé kiváltképpen, vígyázzon az városokrúl, úgy, hogy teljes informatióval mihez magát alkalmaztassa, tudhassa. — Mi illeti Pest eleinek dolgát: szükséges, hogy az egész jász ezerrel orderezzé Kapitány Szent-Miklósi Uramot kiszállani mezőre Kátákhöz, kinek is incumbálni fog ottan Buda s Pest felé serény vígyázással lenni, hogy az Haza szolgálatja semmiképpen kárt vagy fogyatkozást ne szenvedjen.

Az hadaknak subsistentiáját úgy fogja alkalmaztatni Brigádiros Uram, hogy az mint mostani helyekben: úgy ott is provideáltassanak és mennyire lehet, provisiójok fegyver után is az Ráczságrúl kiteljen.

Az földvári sánczot penig formaliter ha nem is: az mennyire lehet, reparáltatni igyekezzük; de abban nem is kell fárodni, hogy hidat vessenek: hanem csak kompokot s hajókat valamennyét az Duna foltában alább s feljebb kaphat, össze-szereztesse és azokat hol együtt, hol másutt, az hol legalkalmatossabbnak fog tetszeni, jó oltalom alatt tartsa, s az ellenségnek minden motussira vígyázzon kemény portáztatási által.

Ónodnál, 21. Juny Anno 1707.

Alól: Szemere Uram ordere.

(Bercsenyi által sajátkezűleg javított eredeti fogalmazat, gyűjteményemben.)

283.

Bottyán tábornok Pest vármegye alispánjának.

Jóakaró Vice-Ispány Uramnak
szolgálok Kegyelmednek.

Minthogy tótfalusi sziget a Dunán innét vagyon, más-ként is az Dunán innendi hadak provisióbúl ínséget látnak és szenvednek, az fejérvári bloquada pedig absolute nem subsistálhat, ha onnét nem él; — kihez képest akarám Kegyelmedet requirálnom, hogy azon tótfalusi szigetet a túlsó félre contribuálni ne attrahálja se attrahálni ne engedje: mivel magam sem engedem oda által impositákat praestálni, valamíg Felséges Fejedelem Kegyelmes Urunk az iránt való specialis commissióját nem látom. Tudván pedig azt, hogy ő Fejedelemsége sem kívánja az Dunán innét levő hadaknak élésből való rövidségeket, hanemha (mit) Kegyelmed ekkoráig praetendált azon szigetbelieken, ennekutánna supersedeáljon, hacsak Kegyelmes Urunk parancsolatját nem producálhatja. Ezzel maradok
Datum in Castris ad Libén-Szent-Miklós positis, 24. Juny Anno 1707.

Kegyelmednek

jóakarója

Bottyán János m. k.

Quod praesentes Paria in omnibus punctis et clausulis cum veris suis Originalibus comportata consentiunt, praesentibus attestor.

Michael Tergenyey, I. Cottuum
Pest Pilis et Sólth Notarius, m. p.

Kívül: Nemzetes Vitézlő Pataky Gáspár, Nemes Pest, Pilis és Solth uniált vármegyék Vice-Ispányjának, jóakaró Uramnak ő Kegyelemének. Kőrös, vel ubi.

(Egykorú mása — féliven -- gyűjteményemben.)

284.

Bottyán nyílt-parancsa a dunántúli községekhez.

Patentes Bottyány Coclitis ad Judices et Incolas locorum Trans-Danubianorum, die 26. Junj. (1707.)

Oppidum et pagorum Judices ac Incolae, Deus sit cum omnibus. Siquidem Serenissimi Principis Domini Domini Nostri Clementissimi arma viresque Deus ter optimus maximus Divina sua Clementia in statum feliciorem dudum attolleret et miserae Nationis Ungaricae conatus ac fatigia promoveret, ubi eorsum vergentem et in Gentis Ungarae convulsionem viribus ac marte desudantem Nationem Germanicam, Superis permittentibus non modicum belli, potentiaeque suae defluxum experiri et perpeti accidit. In Hispaniis namque duo regna ditioni suae subiecta cum exercitu 40 millium amisit, per gloriosa Regis Galliae arma concusso; qui Rex Christianissimus imperialem lineam, conciso caesareo milite et Vürtembergae Ducatum occupavit, imo Bavariae Duci cum 40 millium appropinquat; Svecus toto suo apparatu consurrexerit cum Augusto Saxoniae Poloniae Rege, nec secus Supremus Gallorum Generalis Villars Ulmam celebrem Urbem obsedit, qua de causa Bavariae Ducatus antea invitus Domus Austriacae juri parere coactus, id temporis adversus Caesarem fortissima inducit arma, adeo, ut Lincensium plurimos terror Viennam fugaverit. E quibus felicibus novis non aliud conjiciendum, quam quod Germanus Caesar jam spe sua dejectus, pro dura in Ungaros Tyrannide promeritam a Deo suo capiti poenam ex-

pectet; sunt tamen adhuc nonnulli Incolae, qui abjecta debita Patriae fidelitate et obligamine, magis de inimici contra Ungaram Nationem vergentibus moliminibus ac structuris sibi gratulantur, dum neque falcaturam aliquam, foenique collectionem facere volunt, quin potius per id penes Ungaram Gentem desudanti Militiae alimenta malitiose imminuere ac subtrahere conantur. Talibus igitur et universaliter in plagis hisce meridionalibus Trans-Danubianis, omnibus Incolis demandatur, quatenus singula possessio propria prata falcari et gramen in cumulos redigi curet; quod si vero misera plebs praedialia quaedam prata et in Bakony falcari solita spatia per Dominos Terrestres amplius non falcanda adverteret, libere falcet, omnes enim Locorum Incolae ab Inclyto Regno pro foeno condecens pretium accipient; nec secus segetes quoque suas demeti curent, nam alias quoque publicatum exstitit per Inclytos Comitatus, ut singulus Judex Nobilium investigari et lustrari faciat suum Processum, et si quam possessionem praemissis obnoxiam comperierit non falcantem, neque solito more componentem: talis possessionis Judex primarius tertio se omni seposita benignitate et gratia suspendetur, veluti Regni ruina et Patriae pestis. Prouti et de pago in pagum praesentes meas currenter ire demando, quibus per omnes Comitatus Processus deportatis, superinscribatur: per quos et quali sit executi tempore, — tandemque in originalibus ad me remittantur.

Ex Castris ad Lében-Szent-Miklós positis, 26. Junj
Anno 1707.

Serenissimi Transsylvaniae Principis et Confoederatorum Regni Ungariae Statuum Ducis Domini Domini Clementissimi Copiarum et Exercituum in Partibus Trans-Danubianis Militantium Commendans-Generalis:

Joannes Bottyán m. p. P. H.

(Senkvicz Kolonovics Gábornak a múlt század elejéről való kézirat-másolataiból. Nemzeti Múzeum kéziratára, hung. in folio nro 311.)

285.

Bottyán nyíltparancsa a dunántúli alispánok s szolgabírákhoz.

Patentes Bottyán ad Vice-Comites et Judlium
Trans-Danubianos, die 26. Junj, (1707.)

Domini Vice-Comites et Judices Nobilium, benevoli! De quibus informari cuperem Inclytos Comitatus, ex acclusis currentibus percipient Dominationes Vestrae; quapropter illico Vice-Comites et Judices Nobilium peragrent cum hisce sui Processus Pagos, accurateque dispiciant eos, qui contra mandatum currentium peccarint: sine mora ejusmodi colonos ad me mittant Dominationes Vestrae; secus ipsaemet acerbiora media contra se experientur, quas certe in vinculis Muránium mittam et Serenissimo Principi Confoederatisque Ungariae Statibus hujusmodi Patriae desertores repraesentabo, unde non aliud expectandum, quam quod Túrócziensis Comitatus Vice-Comes recens in Ónodiensi Regni Conventu poenae genus sustulit, — cui Dominationum Vestrarum aliquem obnoxium reddi non opto. Post quod maneo

Ex Castris ad Lében-Szent-Miklós positis, 26. Junj 1707.

Dominationum Vestrarum

servire paratus

Joannes Bottyán m. p.

(Kolinovics Gábor kézirat-másolataiból, Nemzeti Múzeum kéziratára u. o. Semmi kétség, hogy mind ezen comitiva, mind a megelőző nyíltlevél Bottyán által magyar nyelven adatott ki, s csak Kolinovics fordította le később — rossz szokása szerint — latínra.)

286.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Alázatosan adom tudtára Excellentiádnak az ide-által mesterkedő ellenségnek motussát. Kegyelmes Uram, esztergami, budai rácz összevevén magát, szekerek közt Fejérvárrá ment mintegy hatszázig való, és két compánia német; maga mellé vévén fejérvári lovas és gyalog ráczot is, három taraczkal Palota alá ment, az várost többül kiégette: *de az várot*

kilenczven emberrel Domokos Ferencz Uram megtartotta. Onnét Csíkvárnak vette útját; az, mivel gyöngye erővel vagy, nem vélném, hogy megvárná; kinek is, tudom, ma vagy holnap elválnék dolga. Azon budai rácszág és német Fejérvárt marhával és éléssel most megsegíti: mert az szegénységet mindenéből kipusztítja, valamerre még. Az minémő német az Nyulászról alájött volt az Rábczáig: megint retirálta magát Óvárra, onnét portáz, az mi portáink is szüntelen körülötte forgolódnak. Az németnek másik corpussa most is Sopronon alól, Perezsteg táján vagy, kivel is Pálfi és Draskovicsal kijött rácszág, 16 zászlóalja conjungálta magát, az kire Bezerédi Uram maga brigádájával vigyáz; Pálfi maga Bécsben hallatik lenni. Még, Istennek hála, semmi erőt nem vehetett rajtunk az előttünk lévő ellenség: sőtinkább mi egymást érő porták által jobban szorongatjuk és csapdozzuk őket. Hogy pedig ezen földet mindenfelől jobban oltalmazhassuk tovább is: kérem alázatosan Excellentiádat, egy regiment dragonost általküldeni méltóztassék, kikkel puskapor és golyóbis is szállíttathatik által; reménlem azoknak succursusával olly hasznos operatiókat tennem, kikkel Excellentiád is contentus leszen.

Miúlta az fejérpénznek szabad folyását megengedtem minden bővebb közöttünk, az német is szaporábban szökik hozzánk, Kegyelmes Urunk hűségére.

Mindezekről alázatosan kívántam Excellentiádat tudósítanom igaz kötelességem szerint, kívánván: éltesse Isten Excellentiádat sokáig, nemzetünk javára. — Ezzel Excellentiád kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Excellentiádnak

Ex Castris ad Libény-Szent-Miklós positis, 3. Julý 1707.

*mindenkori alázatos
érdemetlen szolgálja*

Bottyán János m. k.

*P. S. Moýses fiamat, *) Somodi Ádám ezerebéli Főstrázsamestert, ki eddig Komárom előtt vígyázott öt compániával, sietséggel küldöttem Szekeres Uramnak succursusra; azonban a Sió mellett lévő végházaknak: Simontornyára, Fokra és Hidvégre (is) írtam, hogy mind concurrálván, impediálják és*

**) Mostoha-unokáját, Szabó Mózeszt érti.*

ha módját látják, üssik meg; reménlem, nem is megyen azon ellenség Budára békével.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Confoederált Statusi Fő-Generális, Intimus Senator Úr, jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos engedelmisséggel. Ibi-ubi. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a kir. kamara levéltárában Budán.)

287.

Bezerédy a fejedelemnek.

Serenissime Princeps!

Domine Domine naturaliter Clementissime!

Salutem ac humillimorum servitiorum meorum in gratiam Suae Serenitatis Principalis demiűssissima subiectione praemissa. Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Fraknai Gróf Eszterhás Antal Uramnak ő Excellentiájának az idevaló inter-venientiákat szűntelen egymást érő leveleimben megírtam; nem kiétlem, ő Excellentiája ezek iránt fejedelmi Felségedet búven informálta légyen. — Ezen Dunán innend való, majd utolsó romlásra jutott földünknek az ellenség nagyobb részét, főképpen az Rábán föllül levő tartományokat alkalmasint elrontotta, a mint alkalmas ideig az Rába passussait occupálván, általnyomott bennünket; mindazonáltal annak conservatiójára elégtelen levén, ellene tett úntalan való actusinkat nem szenvedhetvén, conferálta corpussát Sopronhoz közel. Pálffi Uram kijövén Horvátországból *háromezerezet magával*: azon corpusnak conjunctiójára Ebergény Uramat sopronyi lineák őrzésére hadta, Prait és Prajner dragonyos két regementjeikkel és három- vagy négyszáz ráczsággal, *maga pedig vagy hatezer emberrel actu Győr tájjékán vagyon*; onnénd mel felé veszi marschát? nem értettem, mindazonáltal vagyon oly hire, hogy ismét erre visszajönni szándékoznék. Melre nézve nagy-alázatosan folyamodván fejedelmi Felségedhez: miltóztassék ezen elhagyatott, szegín földünkhöz tovább is szokott atyai kegyelmes gratiáját mutatni, és bennünket hozzánk küldendő elégséges succursussal consolálni. Jóllehet ugyan, említett Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Gróf Eszterhás Antal

Úrnál ő Excellentiájánál leveleimben ez iránt sokszor instáltam: mindazonáltal ekkoráig még instantiáimnak effectussa nem experiáltatott. Tudom azért, szívében szállván fejedelmi Fölséged s hazánknak romlását considerálván, — mindezeknek megorvoslásirúl kegyelmessen parancsolni miltóztatik.

Reménlem azonban, Felséges Fejedelem, kegyessen emlékezik fejedelmi Felséged Kúszeg városi plebánus Tisztelendő Újváry Gergel Uram tett előbbeni alázatos instantiáira, amplectálván fejedelmi Felséged kegyelmes gratiáját; nagy-alázatossan kérem azért fejedelmi Felségedet: tekintvén ő Kegyelmeinek elejétől fogva való igaz magyar hazafiúságát s hívsége mellett majd csaknem rabságba jutott ügyét, — mivel *azelőtt két esztendővel* fejedelmi Felséged vitézi Láimon (*Lehmann*) testének hogy egy fertál-részét elhozták (Német-Újhely kapuja elől) Kúszögre, az ő Kegyelme házához vivén, böcsületessen eltemettette; kit megtudván az ellenség: nagy galibában forogván, csaknem rabságra jutott iránta. A mint maga is alázatossan udvarolván ő Kegyelme levele által, bizodalmassan instál fejedelmi Felséged előtt: Szala vármegyében szalavári apátúrsághoz tartozandó jószágokat — másként is igen csekél állapot lévén, — ő Kegyelmeinek kegyelmessen conferálni miltóztassék. Mel iránt is fejedelmi Felséged kívánt kegyes resolútióját alázatossan várván s holtig is megszolgálni kívánom. Tudom, fejedelmi Felséged előtt constál hívséges szolgálatom mellett éjjeli-nappali nyughatatlan fáradságom, melyet tovább is, utolsó csep vérem kiontásáig kívánok contestálnom. Bízván azért fejedelmi Felséged kegyes atyai gratiájában, nagy-alázatossan kérem: rúlam, legkissebbik alázatos szolgálcskájárúl ne feledkezzék, sőt mindenkor kegyelmessen megemlékezni miltóztassék. His dum me demississime in gratiam Suae Serenitatis recomendo, maneo

Serenitatis Principalis Vestrae

Kúszeg, dje 17. Julý Anni 1707.

humillimus perpetuoque fidelis cliens

Emericus Bezerédj m. p.

(Eredetije gyűjteményemben. Csupán az aláírás sajátkezű.)

288.

Pápay Gáspár, Rákóczi nádor-fejérvári követe, gr. Eszterházy Antalnak.

.... Írhatom Ngodnak bizonyossan, hogy az Száva-Dráva mellyéki és egész szerémségi ráczokat akarván egybengyűjteni az bródi, eszéki és az péterváradíni Commendánsok: igaz, hogy Eszék tájára gyülekeztenek vala is öszve, — de ily hír érvén őket, hogy az franczia ellen akarnák vinni: mind egyig eloszlottanak, és most már mindenfelé executióval keresik és gyűjtenék öszve; de úgy sem mehetnek semmire, — mind az erdőket vették az nyakokban.

Az német követet várják ide, hogy új határt csináljanak, malecontentusok lévén az törökök az mostani határral.

Ezzel Ngodat, etc.

Nándor-Albae, 24. Julý 1707.

Pápai Gáspár m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben; tulajdonkép Halil nevű temesvári török s Hajvás és Radivoj nevű nádor-fejérvári kereskedők ügyében — kik is Pápa táján, *Bottyán* tbk. mellett valának hír szerint, — íratott volt e levél, a nádor-fejérvári szerdár kértére.)

289.

Bezerédy Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschall!

Nékem jó Kegyelmes Uram!

Itt lívő occurrentiák tudósításával akarván tovább is Excellentiádat szokott obligatióm szerint nagy-alázatosan megudvarlonom. Nem kitlem, vagyon Excellentiádnak már értísire, hogy *Pálffy Fejérvár prófontérozását vigben vivén, megtért, és szállott Líben-Szent-Miklóshoz, — az minthogy actu is ott vagyon*; én pediglen ide Pápára jöttem, voltam oll szándékkal, hogy Excellentiád udvarlására általrándulok az Dunán és ottan némely állopotokrúl ore ténus bővebben fogom informálnom Excellentiádat: de mivel Pálffy is megtért, nem tudván szándékát néki, hova légyen? más az, hogy némelyek tiszteim közül is igen megszomorodtak eljövetelemről, — harmadik az, hogy *Bottyán* Uram is gátolódott útamban, hogy pediglen ollas

— quod non putaram — szerencsétlenség történjék azalatt, megtartózkodtam s mindezekre nízve útamát differáltam, noha szükségképpen kívántatott volna általmennem és némely dolgokat Exciádnak declarálnom. Ez mast ha elmúlt is, mihelen Isten egy kis csöndesülést ad: Excellentiádat meg fogom udvarolnom s szándikomat vígben vünnöm. Mert, Kegyelmes Uram, ha én olykor az ország hasznára valamiben akarnék is operálódnyi: némellyek gátolása miatt abban nem procedálhotok; ha pediglen valami hasznos, dolgainkat elővitethető tanácsomat adom is, — nem fogadják, sütt még másra magyarázzák. Azomban, Kegyelmes Uram, az én corpusom egészen az magam regementjiből áll, Kisfaludy Uram hadai egészen mind elszálltek. *Sokszor megírtam Excellentiádnak, hogy az aratásnak és egyéb takarulásnak idein, Dunán innend lévő némely hadaknak semmi szolgálatját nem vehetjük.* Azért bár csak egy jó lovas-regementet Dunán túl valókból küldene Excellentiád által, hogy annyival is inkább dolgainkat jobban feltathatnánk. Bár csak Berthóty Zsigmond Uramat ezerestől küldené mellém Excellentiád, hogy continuo mellettem lehetne maradása ű Kegyelminek, — minthogy corpusom annyira megerőtlenedett: kintelenítetttem Ebergényi corpora ellen Soprony vármegyéből kinyomakodnom. *Mihelen kijuttem: azonnal az ellenség is kicsapott és négy—öt falut az linián innend föl-rablott.* Míglen Kisfaludy Uram hadai el nem szálltek melőlem: addig mégis annyira kormányoztam az dolgot, hogy azon darab föld az ellenség miatt semmi kárt nem vallott; mast sem vallott volna, ha Kisfaludy Uraimék hadai mellett maradtak volna.

Azomban, Kegyelmes Uram, akarám ezt is Excellentiádnak nagy-alázotossan detegálnom: regementembéli, Dunán túl való tiszt Uraimék nagy panaszkodva jelentik előttem, hogy az ország bizonyos pénzbeli quantumot vetett volna föl, a kiből ű reájok is feles esett lígyen, melynek praestatiójára otthon lévő feleségek elígtelenek; azért méltóztassék Excellentiád eleitől fogvást azon tiszteimnek kiválképpen Dunán innend számo nélkül tett sok szíp szolgálotjokat és állondóságokat kegyelmessen considerálni és oly dispositiót tétetni, hogy sokszor említett tiszteimnek otthon lévő feleségek s cselédjek eximáltas-

sanak azon quantumból reájok esendő portiónak praestatiójából. Meghallván említett tiszteim ezeránt vélek tett kegyelmessígit Excellentiádnak, — kítszerte nagyobb kedvek leszen, mint eddig volt, sütt magam is hozzájok mutatott atyai szíp kegyelmessígit nagy-alázotossan meg fogom köszönnöm Excellentiádnak. Ezt is akarám Excellentiádnak nagy-alázotossan megjelentenem: mivel regimentemnek nagyobb része már tizenhét holnaptúl fogva semmi füzetíst nem vett: ha sokszor holmi kevés nyeresíggel és szép szóval nem tápláltam volna, elszillett volna; azért méltóztassík Excellentiád mind mondúr s mind pínzbéli füzetísek eránt oly dispositiót tétetni, hogy mentülhamarébb Excellentiád kegyelmes gratiája által vehessík restálondó füzetíseknek csak egy ríszít is, az mondúrral együtt kezekhez.

Azomban, ez elmúlt napokban *tívin két ízbeli portát csakhamar egymásután*, első Stýriában, adván útamat az linián által elsőben is Nagy-Martonnak, hogy ottlívő rácságot kicsalhassam, — de semmikíppen ki nem csálhatván, mentem Stýriának, Svarczenpach város felé, a hol még ekkoráig soha kurucz nem volt; maga az császár azon városbélieknek százötven musquatért küldött. Istennek hálá, minden kár nélkül, szerencsésen fölverettem, az fegyveres pórságban felesset lecsapdoztanak katonáim; öt avagy hat szakállóst is, — kikkel ezelőtt sokszor katonáimat megtérítették és az kapu fölül lövődöztenek, — elhozattam. Nyeresíg igen vikony volt, *mivel Nagy-Martonnál tettem elsőben is lármát, azt meghallván, s úgy szintin míglen az sánczot levonyattam, azalatt mind marhájakat és egyéb hunvalójakat eltakarították.* Onnand megtérvín, vettem útamat az Lápincs felé, akarván az stýriai passuson lívő ellensíget is megütnöm; de az midőn Örhöz érkeztem volna étszakának idein, éjfil után kít óra tájban, megszállítottam az katonaságot az kertek alatt: bé találván egy az többi katonáim közfil mennyi az faluban, — egy compánia lovas nímet már ott volt, kiknek kezekben esvín említett katonám, az midőn hurczolták volna az faluban: kirángotja magát az kezekbül, elszaladott, köpönyegjét és fegyverit elnyervín túlő; és az midőn az palánkon általugrott volna, nígy vagy öt puskát is süttöttek hozzája, de mivel igen sötít volt, nem talál-

ták. Erre nízve mindjárt én is az mellettem lívő dragonyosokkal avancsíroztam; az ellenség rendben vívín magát az Pinkva partján, salvét ád reánk, — én is hasonlóképpen ú reá. Ez így lívín kétszer egymásután, nem állhatta, hanem általverődvin az Pinkva vizin, csalt vetett; némely voluntér-katonáim és több zászlók alatt lívők is ennyihányon nyomábon akadván, meglődült, ötvenötig valót levertenek az lovakról és kilenczet rabúl hoztának. Azalatt magam is mindenütt nyomábon secundáltam őket; sokan az ellenség közül az sötétben le is ugradoztanak az lovakról az erdőn, és úgy salválták magokat. Az kapitányjokat is szintén az határnál már elfogták katonáim: de az gyalog pórság feles lívín, elpuskázták katonáimat s így menekedett meg, az parókáját és fegyverit is mind elhánta. Azon füst alatt bécsapván Stájerországban, a hol még kurucz nem volt (?) egy jó diversiót tívín, megtértem; háromszázig való szarvasmarhát, egyannyi juhot és lovat is valamennyit hajtottanak katonáim. Istennek hála, egy emberemnél több el nem vezett, kettő pediglen sebben, és három ló. Az ígetist el nem követtettem. Várván az megírtt ellenség maga conjunctiójára Purghóban lívő Holý névű kapitánt is háromszázod magával: de mivel essős üdő lívín akkor, el nem jött vala; derekassan megverekedtem volna víle. Így is nem kevés consolatiójára esett ezen casus azon darab földnek, mert valamennyi portát azelőtt a tájkákára küldöttem, — két mélyföldig is meghajtotta katonáimat.

Azomban, Kegyelmes Uram, mely gyakorta írja és bíztat Excellentiád bennünket, hogy bizonyossan által fog júnyi; azért méltóztassik Excellentiád már egyszer maga úri praesentiájával ezen szegíny, csaknem árvául hagyott földünket megvígaszalni; elvárván nagy-alázotossan Excellentiádat, hozza Isten szerencsisszen közinkben! Maradok, míg élek

Pápa, 2. Augusti 1707.

Jó Kegyelmes Uramnak Excellentiádnak

alázatos szolgája

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Kegyelmes Uram, kérem nagy-alázotossan Exciádat: gondolkodjék jó formában erről az mi nyomorúlt, elhagyott hazánkról, és minden jó dispositiót tennyi; most kívánta-

tik az jó dispositió-títel, míg meleggel portázhatunk, nem majd az télre, — akkor kevesebb níppelel is vígben vihetjük operatióinkat, mert az nímert is télen bebújik az melegre, nem tolja ki annyira az órát, mint most. Úgy értem mások által távúdadon, hogy Excellentiád általjövételiből semmi nem líszen, inkább értem más Generális Uraiméknak általjövő szándikát; lássó Nagyságtok, mit cselekszik; tarhatjuk is, el is vesztethetjük, vagyis ronthatjuk az földet. Írnék, de nem fog az pennám, magam. Én javallanám: ha Excellentiád maga személye szerint által nem gyön, mivel az föld csínyját, legfőképpen Bakony, Vértes, Somogy, Győr, Fehérvár vidékit, ezeket egy szóval Babócsay Ferencz Uram igen tudja, ha Miltóságtoknak úgy fogna tetszeni, győző által, commendírozna ezen az alsó vidéken őt—hat regementet. Azalatt, ha Miltóságtoknak úgy tetszik s érdemesnek ítél lenni, miltóztassák Nagyságtok oly dispositiót tennyi, hogy én bizonyos regementekkel Rábán fölől, Soprony és Vas vármegyében, úgymint Lápincs, Soprony és Ráboköz tájékán, egy szóval, mely felé szükség hozza magával Rábán fölől commendírozzak és legyenek vígyázással a mint ott legjobban szükségessebb, mivel az ellensígnek akármikor is eredeti s indúlatja onnád származik, vagy Lápincs, vagyis Bécs s Soprony felől. Ha Miltóságtoknak az dispositiók így fognak tetszeni: kérem, miltóztassák Nagyságtok Berthótý Zsigmond Uramat ezerestől áltolköldenyi; a mellett Miltóságtok kegyelmes gratiájából hadd lenne mellettem continuo legalább háromszáz jó dragonyos, magam ezere, Goda hada, az ki is áll három—négyszáz lovasból; a midőn nem kívántatik Lápincs mellikin az had: Kis Gergöl, Kisfaludy György Uram ezerivel lehetne mellettem, és Török Istvány Uramé, — az többi lenne Babócsay Uram mellett, a mi had Miltóságtok gratiájából lenne ezen az földön, s lennénk két corpusban; a midőn énnékem köllenik az succursus: secundálna másik fél, — ha másik félnek köllenik: én secundálnám, s ha ide-alá Fehérvár vidékin az vígyázás nem lenne szükséges: az más fél corpus mehetne Nyulasnak és onnád Bécs felé folytatnyi az portákat. Eleitől fogvást ebben fáradoztam, s javallottam *Apámnak* is (*Bottyán* értetik), hogy mentől nagyobb distractiókat tehetünk az ellensígnek, azon legyünk, — de szóm soha foganatos lívín, nem

tehetek róla. *Én ugyan nagy fárodtságommal vígben vittem, mind Austriában, mind Stjóriában tettem lármákat: mert Pozsonyig s egész Bécsig is kilövettem az álgyúkot, Lajtán túl nyargalódzottak az katonáim, Nyulas felől az liniát levonyattam nagy darabon*), nizzideri, prukki, parndorfi marhákat elhajtottam, nem kevés lármákat csináltam az napokban Austriában úgy Stjóriában; több is lehetett volna efféle, ha jók volnánk.*

Mivel személyem szerint nem udvarolhattam Excellentiádnak, nem informálhattam magam: így kívánván gyarló elmémet adnom; tetszik Excellentiádnak? — igen akarnám; nem tetszik? — álljon Miltóságtok bölcs elméin.

Talián Ádám Uram minemő levéllel kívánván Excellentiádnak udvarolni, magam is recommendálok, mivel úntalan szolgál az hazának, mellettem gyakran s mindenfelé fárodott, portákra is; kérem, méltóztassák instantiája szerint gratiáját mutatnyi.

Kírem, ezeket csekél elmím szerint hogy írák, — Miltóságtok előtt meg ne ítéltessem.

(Eredeti levél, két egész ív teleírva, gyűjteményemben. Az aláíráson kívül az utóírat sajátkeze írása Bezerédynek.)

290.

*Pálóczi Horváth György hadi főpénztárnok
és b. Löffelholtz cs. tők. levele.*

... Egyéb híreket nem írhatok Kglmednek, hanem az német (Starhemberg Guido) még is Leopoldnál fekszik; egy kevésbé ugyan közeljebb szállott. Pálffi Uram is corpussával söprősi rév eleiben szállott. Intercipiált, németbűl magyarra fordított, Pálffi Uramnak, midőn Székesfehérvár felé ment volt, Győr alatt maradt infanteriabeli Generál-Vact-Master levelének párját *Dunántúl való hirekről* includálok: azalatt míg odajárt Pálffi, micsoda operatiót tettek az mieink, — sőt

*) A császáriak t. i. a Dunától a Fertőig is építettek volt az 1706-iki fégyverszűnet alatt a kuruczok becsapásai elhárítására védsánczokat, melyek Petronellától kezdődvén, Rohrau mellett el, Parndorfnak húzódtak és Nezsidernél végződtek. Romjaik még ma is láthatók.

Bezerédi Uram Stýria szélén, Sopronyon felül egy kis várat is vett meg s fel is verte; az igaz, Austriát alkalmasint felgázolták hamarjában! Kire nézve visszatérvén Pálffinak is egész corpussa, Óvárhoz közelebb szállott.

Léva, 2. Augusti 1707.

Pálóczi Horváth György, m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben. Polthári Soós Pál zsarnóczai tisztartónak szólt.)

Melléklet:

Excellentia! Méltóságos Imperialis Gróff!

Kegyelmes, nékem parancsoló Generalis de Cavalleria!

Evvel tudósétom alázatosan, hogy tegnap mind az óvári Commendánstól, mind az oda-commendírozott Rith-Majstertől tudóséttattam, hogy az ellenség nemcsak általment az lineán: hanem prukiaknak, pahrendorfiaknak 1175 és más sok falusiaknak minden marháikat elvitte és az lineát circiter 100 lépésnyire elterétette. Tegnap 7 órakor Gáthán és Landorffban commorált az ellenség; hogy Bezerédi Uram az egész corpusával lött volna. Azért emlétett Commendáns Uram succursust kért tőlem, hogy az commendója alá adattatokat (így) erőséthesse, másként nemcsak az Nyulas mezejéig: hanem Austria is nagyobb károkat szenved. — Exciád tudja, ebben mi tivő légyek? Mindazáltal, hogy énrajtam el ne múljk: Hauptman Muhlont és Rit-Majster Rothevillet proportionaliter azokból az kik commendírozottak alattam vannak, tegnap estve Óvárra küldettem.

Tegnap Bécsből az ordinaria és az által egy levél az Bellicumtól és az egyik ő Exejától Marschallus Gróff Rabutin Uramtól érkezett; mellyekben egyéb nincs, hanem hogy Exciád az commtitált expeditiót *) tehetsége szerint admaturálja: mivel Marschallus Uram ő Excja éppen csak annak végben való vitelire várakozik. Emlétett ő Excja Marschallus Uram ír nékem 2 levelet, hogy mihelyest Exciád visszajön: 200 lovasok expediáltassanak Óvárra, hogy azok és az már Óvárrott lévő 120 lovasokkal egy

*) A Bottyán által már húzamos idő óta szorosan ostromzárolt, kiéheztetett Székes-Fehérvár császári őrségének élelemmel megsegítése, felváltása. (L. főlebb.)

más, még Bécsben lévő, ezen corpushoz sietve commendíroz-tathassanak. (Így.)

Egyébről nem tudósíthatom, hanem hogy tegnap 4 rebellis zászlók mutogatták magokat, és az futrázsi annyira deficiál, hogy nem tudom miképpen tovább, leginkább az abrak nélkül az cavalléria subsistálni fog. És mivel az hús igen szűk és drága, pénz is igen kevés vagy, — azért mérészlem kírni Exciádat: emlékezzék az itt hagyottakra és egy darab húst hozzon azoknak magával. — Ezzel gratiájában ajánlván magamot, kötölös reverentia mellett maradok

Excellentiádnak

Költ Gyűr mellett lévő táborban,

19. Julý 1707.

legengedelmessebb

szolgája

Georgius a Leffholtz, m. p.

P. S. Noha minden tehetséggel allaborálom és fáradok is az ellenség felől valamit experiálni, — semmi Kuncsoftot (Kundschaft) nem vehettem.

(Egykorú másolat ugyanott.)

291.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Az mint egymást érő leveleimben alázatossan tudósítottam Excellentiádat az Dunáninnét lévő ellenségnek intentuma felől: most újban is írhatom bizonyosan Excellentiádnak, hogy Budáról az hajókat, vasmacskákat, hídhoz való apparatusokat és pallókat alászállíttatta Péter-Váradjához; ez a német okvetetlen, ott általkötvén az hidat, Erdélbe szándékozik; még ugyan az Rábczán föllül subsistál, de minden órán készül. Mi, Istennek hála, itt mellette lévén, mindennap csipdezzük; tegnap öt derék németet hoztak katonáim, ma megint négyet, s alkalmasint le is csapdoztak benne. Tovább is jó vígyázással lévén, minden motusiról tudósítanom Excellentiá-

dot el nem múlatom. — In reliquo Excellentiád gratiájában ajánlván magamat, kívánom, éltesse Isten Excellentiádat.

Datum görzsöni táborból, 5. Augusti 1707.

Excellentiádnak

mint Kegyelmes Uramnak alázatos érdemetlen szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Tiszteletes Péter Póka Dominicanus Ráczkeiből actu érkezvén, szemeivel látta az hídnak alászállítását.

Én ezen németet éjjel eddig megcsaptam volna: ha olly árkos és vizes helyre nem szállott volna, — de nem lehet hozzá férni.

Felséged Fejedelem Kegyelmes Urunk hollétét nem tudom, azért nem kétlem, ezen levelemet ő Felségével Excellentiád comittálja. Bezerédi Imre Uram hadának eloszlását ezen inclusából *) Excellentiád megértheti; én ugyan ma küldöttem ki Pulai György Hadi Fő-Porkolábot az Miklós mesterrel és egy pappal, hogy valakit hol talál igaz passus nélkül, exequáltassa. — Kegyelmes Uram, az én regimentem mindenkor helyt áll: mégis semmi respectus nincs reá; azért kérem alázatosan Excellentiádat: méltóztassék fizetésérül gondolkodni, már régtől fogást nem vett hópénzt. — Excellentiád egy levelemre sem ad választ, hogy mégis vigasztalna; mert ha csak láthatom is Excellentiád levelét, könnyebb a szívemnek.

Tudtára adom Excellentiádnak, *hogy én Dunáninnét az egész dézmákat, mind fiscalításban s mind egyéb dominiu-mokban elfoglaltattam az ország szükségére: mert tavál is úgy kifogytunk volt már az élésből, hogy éhel is csak meg nem holtunk.*

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarország Statusi Fő-Generálissának, Főlséges Fejedelem Kegyelmes Urunk Locumtenensének, Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, igaz kötelességgel. Ibi-ubi. P. H.

Stapheta Urgentissima.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a kir. kamarai levéltárban.)

*) Nincs itt; de Bezerédy aug. 2-iki leveléből tartalma sejthető.

Bottyán gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, nekem jó Uram!

Kötelessen szolgálók Nagyságodnak. Jöllehet Bezerédi Imre Brigadéros Uram mellé több katonaságot adtam, mint magam mellett hadtam: mégis hadának elosztása végett mit írjon? — ezen inclusájából *) megértheti Nagyságod. Elsőben is Goda Uram regementét applicáltam volt ő Kegyelme mellé: de azt is eloszlatván, csak a tisztek jöttek hozzám; azt újobban compellálván, odaküldöttem. Stýria és Sopron tájékarúl gyakran ő Kegyelme olly lármáskodásokat téssen, kiknek végeire menvén, — azután semmi sincs az dologban, az mint az mostani stýriaiak motussában is semmi sincs. Két Kisfaludi Uramék ezerei olly complete voltak: de ő Kegyelme eleregette, — mégis nékem panaszolkodik; most ugyan Pulait magam laib-compániámmal és az Miklós mesterrel kiküldöttem afféle szélledőknek persecutiójára, — már is jobban csoportozik az had. Azon ő Kegyelme mellé applicált brigáda sem oszlott volna annyira meg, ha ő Kegyelme véle continuuskodott volna: de ott hagyván indisposite, maga is Pápán mulatott. Most penig én hogy magamat hadból exhaustáljam, — az nem lehet; itt két mérföldnre lévén előttem az ellenség, jobban kívántatik az erő, noha magam is vékony erővel vagyok: mert Balogh Ádám Uram ezerében nincs több másfélszáznál, Somogyi Ádám Uram ezere hasonlóképpen megritkúlt, Pető György katonái is ha egy nap öszvegyűlnek, — megint mindgyárt elszílednek, igen állhatatlanok. Az egy magam regementemet hogy stricte tartom, egy sem superálja, sőt ha az nem volna: az tábor is üres volna gyakrabban, — noha abból is három compániát tartok az Mezőföldön, ott lévő szegénységnek conservatiójára.

Ezen Pálfi mellett lévő horvátságot megcsapattam volna: de étszakára mindenkor szekerekkel muniálja magát; az strázsáját ennyihánszor behajtották már portásim. Rabokat kevés nap vagyon hogy nem hoznának, — már magyar rabjainkat mind kiszabadítottam erga commutationem mindenfelől, még is feles rabok vannak kezem között.

*) Ma már nincs mellékelve.

Ezen órában érkezett Nagyságod leveléből értem, hogy parancsolja Nagyságod Szekeres István Uramnak Somogyi Ádám Uram ezerével való felváltását az fejérvári bloquadában, Szekerest pedig Tata eleiben rendeljem; ha úgy kell meglenni: hát itt kivel legyek? Nem marad egyéb az magam rege-mentemnél. Török István Uramé is csak vagy az mint vagy, ahhoz semmit sem bízom. — Kérem alázatosan Nagyságodat, hogy az minémő kevés substantiám az eb szájából megmaradt, hogy újobban oda ne essék: Újvárból Péter Újvári Mihály káplán Uram által kiküldöm, — ő Kegyelme mellé ne terheltelessék Nagyságod valamelly confuérozó katonákat adni, úgy az feleségem mellé, — hadd álljanak félre, ha periculum volna Újvár táján; melly ebbéli jóakarattját én is megszolgálnom igyekezem. Hogyha pedig éppen verificáltatnék Újvárnak megszállása: kérem, ne terheltelessék Nagyságod engem általbocsátani, — hadd operálódhatnám én is a német körül, több emberséges emberekkel; a mit tehetnék, el nem múltam rajtam.

Szintín ezen szempillantásban érkezett Ráboközből egy böcsületes páter, ki most jött Pálfitúl, Pálfinak szájából hal-
lotta, hogy két-három nap alatt megindulván, Buda felé mégyen; már Rabutin is ott vagyon véle Libénnél. Ezzel éltesse Isten Nagyságodat! Datum Görzsönnél lévő táborból, 10. Aug. 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Elvárom az Nagyságod úri választát általmenetelem iránt; Bezerédi Uram itt maradhat commendónak.

Külczim: Méltóságos Galántai Gróff Eszterházi Antal Generális-Mezei-Marschallus, Senator Úr és Dunán innét lévő Fő-Generális nékem jó Patronus Uramnak ő Nagyságának, Újvár. P. H.

Másik felől: Stapheta urgentissima.

Bottyán János, m. k.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — gyűjteményemben.)

*Vas vármegye utasítása
Bottyánhoz küldött követei számára.*

Instructio pro Perill. ac Generosis Dominis *Josepho Horváth de Szent-György Vice-Comite et Emerico Bús Jud-
lium Inclyti Comitatus Castriferrei, veluti ad Excellentissimum
Dominum Generalem Johannem Bottyán Ablegatis.*

Primo. Repraesentálni Méltóságos Generális Úrnak ő Ngának, hogy majd másfél esztendőttől fogvást úntalan fáradott azon a Nemes Vármegye, hogy az 800 zsoldossát *) mind az portás, úgy nemes urak részéről föllállétsa és az dominiumok részéről is; de mitül esett, hogy azon móddal azon 800 zsoldosnak állítása megcsorbúlt? követ atyánkfiái tudván jól: ő Kglmek declarálni el ne múlassák emlétett Generális Uramnak. A minthogy ettől lett az is, hogy a nemességet, a kik zsoldost állítottak, agiliseket, libertinusokat és robotos jobbágyokat is, a kik a portió vagy a hadak tartása alatt voltak, erőhatalommal megfogták, kötözték, és fölültetvén elvitték s compániákra osztották. Ezek miátt az hajdúságnak előálllétsa is **) vonyódott és az hadak számára fölvetett impositáknak is administratiója nehezebben mehetett öszvő. Ha azért lehet mód benne és megorvosoltathatnék, hogy az 8 száz zsoldosok csak maradnának meg és azokat T. N. V. Kisfaludy György Kapitány Uram állétná elő: az erővel elvitt nemesség, agilis, libertinus és polgárság menjen vissza. Ha pedig ott meg nem orvosoltathatik: említett Generális Uram mutatna módot benne, hol lehetne orvossága?

Secundo. Adlaboráljanak azon ő Kglmek, hogy Pulyay György Fő-Hadi-Porkoláb Uram mostani terhes executiója megszűnnék; mindazonáltal, ha a csavargó katonaságnak járására és kóborlására nézve szükséges volna maradása: kevesebb számú vitézekkel járna, a fölösleg való pedig revocáltatnék.

Tertio. Igen súlyos, hogy kilencz szekér Gencsrül, Hőgyészbul, Szergenbul és Pór-Magasibul hajatott el; mindazon-

*) Kisfaludy György (Kiss Gergely) huszárezrede.

**) B. Ozirák László (Benkő Ferencz) gyalogezrede.

által, ha az szükség úgy kívánta, — annak nincsen regulája. Requiráltassék azon Generális Uram ő Nga: ha ezután valami olyan szorgos szekerezés gyönnő, Kemenes alatt lévén fő- és vice-szolgabírák Uraim, méltóztassék requirálni és azok által limitáltatni az ilyen szükséges szekereket.

Quarto. Minthogy ezen Vas vármegyének ezen vármegyében levő corpust köll tartani: requiráltassék ő Nga, hogy a Kemenes-allya ne oneráltassék más vármegyében (lévő) ő Nga hadaival; Szala vármegyéből méltóztatnék provideáltatni s az ott alatt való vármegyékből.

Quinto. Minémű kóborlások, járások-kelésék vagyon a katonaságnak éjjel-nappal, melylyel a mezőkön cséplik a gabonát, falukon terhelik étel-ital adással a szegénységet; tartatnék a katonaság zászlók alatt, — ne engednék Tiszt Uraimék kibocsátani és elszéledve lenni. *)

Actum Sabariae, in partiali Congregatione nostra, die 10. Augusti 1707.

(Eredeti fogalmazat, félvén.)

294.

Bottyán nemesi fölkelést hirdet.

(Rendelet a sopronyi alispánra.)

Krakai táborban, 16. Augusti 1707.

Jóakaró Vice-Ispán Uramnak

ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Az ellenség Pápa tájára való érkezésével, tudom, a földnépe nem kevésbé consternáltatott, sok pusztítása s égetése után. Már viszont megtér Győr felé, s indulófélben vagyon erdélyi útjára. Azért Kegyelmed az egész helységekre in gremio sui küldje ki primo et ante omnia currensét: az szegénység csak lásson a maga dolgához s takarodásához.

Most mutatá ki Pálffy foga fejrét, midőn egymástérő leveleiben, a midőn senki nem kényszerítette, és esküvel is men-

*) Épen ezért küldözte a tábornok saját testőrszázadával üldözősökre s zászlók alá kergetésére Pulyayt, »Miklós mester«-rel a hóhérral együtt. De e keménykedés meg, mint a 2-ik pont mutatja, a vármegyének nem tetszett; mézes-kalácsal pedig azt az előbbi lágy commandók alatt kóborláshoz szokott féktelen hadat a táborra nem csalhatta.

tette magát, hogy az ő hada positive és ex ordinibus nem égett: hanem a mi történik, per modum excessus történik; melynek mostani cselekedeti világos ellenkező bizonyság, — elhitesse a lelkével. Ha tudom revancsolni: bizony ezerszerre revancsolom. Hogy azért ezen dolog annál jobban procedáljon: míg magam is jobb rendelést teszek a mezei hadak közt, **Kegyelmed** ex officii sibi incumbenti minden nemességet — senkit ki nem vévén — donatim et viritim insurgáltasson; hogy mást statuáljon valaki maga helyett, absolute meg nem engedem, s olyan assignatióval és készülettel, hogy két hét alatt Isten által leendő hadi operatiók után, parolámra fogadom, azonnal visszabocsáttatnak, és hogy nem ellenségre, hanem praedára, szabad nyereségre vitetnek. Ebben pedig **Kegyelmed** semmit ne kételkedjék, hanem valaminth böcsületét szereti, Urához, véréhez s édes Hazájához köteles: olyan szorgalmatos legyen ennek effectuatiójához; másként, ha **Kegyelmed** vagy processualis szolgabírái vétsége miatt az ország szolgálatja notabilis defectust szenved: kénteleníttetem kedvetlen mediumhoz nyúlván, vasra veretnem s általküldenem Újvárbán **Kegyelmeteket**, — mellyet nem vélem, hogy **Kegyelmetek** akármelyik is — tapasztalt igaz hazafiúságát tudván, — magára várjon. Csak vehessem pedig proxime tudósítását **Kegyelmednek**: miképen kívánják a Nemes Vármegyék effectuálni nemesi szabadságuk mellett egyedül a közönséges jóra czélozó haza-szolgálatját? — teljes instructióval expediálom Pulyai György porkolábomat a compulsióra per fas et nefas, és a kit renitensnek comperiál lenni: mind jószága felprédáltatik, sőt élete is periclitáltatik, annyira, hogy renitens nemes Uraiméknak váltságon marad az ízi szájakban. — In reliquo maradok

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottján János, m. k. P. H.

Titulus: Tekintetes Nemzetes Vitézlő (Felső-Büki) Nagy Mihály, Nemes Sopron Vármegye ordinárius Vice-Ispányjának, jóakaró Uramnak ő **Kegyelmének** sietve irám.

(Egykorú mása Hevenessy kézír. gyűjt. IV. k. 52. l.)

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Tartozó kötelességgel szolgálok Excellentiádnak. — Malom-Sok táján lévén táborban, az ellenség Lébennél: egy étszaka megindulván, rajtunk jött mintegy négyezer némettel s mellette lévő ráczczal; jó vígyázást tartván a Rába passusin, jövetelét jó idején észrevettem, — bagácsiát és gyalogságot sietséggel elküldvén: az lovas hadakkal előljáróját bevártuk az ellenségnek, alkalmas harczot állottunk, az ellenségnek nem kicsiny kárára, s feles rabokat ezenkívül el is fogtunk. Érkezvén azonban a derék truppok, kevés kárral előtte szépen elnyomakodtunk. Pápa alatt két nap s két étszaka subsistálván, az egész várost, malmokat s circumjacens falukat felégette, s a mi javait kaphatta, eltakarította, s klastromokat is felverte. Volt ezen dolog 14. praesentis, — jöllehet Pálfi Uram, a mikor senkisé is kényszerítette is, gyakor s majd egymást érő leveleiben esküvéssel is bizonyította, hogy ő sohol positive et ex ordinibus semmitsem égettet, hanem per excessus történik a mi történik, — mostani cselekedeti megmutatja már! Én ezt régen jövendöltem, Kegyelmes Uram, sőt cum protestatione is sokszor írtam Excellentiádnak: mihelyt reánk felesedik az ellenség, — azonnal így járunk, mert bizony még most is vékony erővel vagyunk, és hacsak nem gondolkodik Excellentiád erről a darab földről: bizony, mostani kevés hadainkat is a fizetlenség s ruhátlanság miatt féltem — megvallo — az eloszlastól, s következhető non putaramtól féltem ezen darab földet is. Már megtért ismét Győr felé, gazdag praedájával; hová s merre vészi útját? Csak egy kevés időt várok én is, most az Nemes Vármegyéket is actu insurgáltatom, — ha meg tudom adni, bizony duplázva is megadom a revancsot: *a minthogy csak már is commendéroztam feles lovas hadakat a Lajtamellyéki faluknak s malmoknak öszveégetésére; teljes reménységgel vagyok, hogy rövidnap alatt az ellenség távozásával mind Austriában, mind Muraközben hasonlót követek el.* Ba-

gácsiáját még annakelőtte Győr felé indította; úgy hiszem, maga sem késik soká, (félvén, hogy az időből is kireked,) hanem a mint közönségesen foly a hire, erdélyi útjára indul, — melyet micsoda modalitással effectuáljon? én nem capiálhatom.

Mindezek így lévén, Kegyelmes Uram, ha molestus nem volnék, Excellentiádnak még most is javallanám én csak néhány száz számbúl álló dragonyosnak általszállítását is, — bizony, sokat vihetnénk végben; álljon mindazáltal Excellentiád bölcs dispositiójában. Ezzel ajánlom tovább is Excellentiád gratiájában magamat, s maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

alázatos köteles

Krakkói táborban, 17. Augusti 1707.

szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Az nagy Istenért kéröm Nagyságodat, ocsódjék Nagyságod az Dunán-innét való földről: mert ha még az nímet egy diversiót tiszön, — félttem ezen földet non putaremtől. Az egy magam ezere hogy még vagyon, annak is elég hía vagyon; de Bezerédi három ezerből álló hada mind egyig az tisztekkal és zászlókkal szélment, csak az Dunántúl való katonaság vagyon vele, — mind volentírrá lött és szíllel az Lápincs tájján prédál. Én kit kapathatok, az ki érdemes rejá, törvény szerint bánom velök. *Mivel az hadak eloszlottak: most az vármegyét ültetném föl, ha összevehetném.* Az nagy Istenért kéröm Nagyságodat: valami fehérpénzt küldjön által, *bár csak 2000 forintot egy hóra; talám itt is telik valami az deputatiótól.*

Külczim: Méltóságos Székessi Gróff Bercsény Miklós, Felséges Fejedelem és a Nemes Haza szabadságáért Confoederált Statusok Senatora, Fő-Generális és Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó igaz kötelességgel írák. Dunántúl, ubi, ibi. Cito, cito, cito, citius, citius, citissime.

P. H.

Stapheta urgentissima.

Bottyán János, m. k.

(Eredetije — egész ívre in folio, az aláírás és utóirat a tábornok saját kezével írva, — gyűjteményemben.)

B. Révay Gábor ezredes, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális és Gróff!

Nékem érdemem fellül való Kegyelmes Uram!

Nem kétlem, Exciád választ adó levelemre való választomat nem vötte volna, hogy tudnyailik regimentemnek miben legyen dolga? Továbbá is azért Exciádnál alázatos instantiámat újítom, noha jöllehet azonkívül is már voltaképpen constál Ngodnak: minémű ruhátalan és már telles kilencz holnaptúl fogvást semmi fizetést nem vött legyen regimentem, — azon megígért mundért, ki Újvárban vagy, méltóztatnék Ngod általszolgáltatni, mivel naprúl-napra consolálom őket idejövételével; hogy azért biztatásommal ne disgustáltassék és utóljára talán el is ne oszoljék: kérem Exciádat, remediálja, ha oly hertelen nem is — mivel, mint hallom, nincsenek hajók (kompok, Karvánál) az Dunán; — pro interim bár csak a kiknek legszükségesebb volna, adattatnék ki ruházatjuk itt; e felől méltóztatnék Exciád Generális Uramnak (Bottyán,) úgy Horváth Zsigmond Uramnak írnya: tennének dispositiót.

A mellett nem kétlem, Exciádnak hogy elégféleképpen nem constálna az elmúlt vasárnap az német armadáának egész erejével inopinate való reánk jövele; de mégis, Istennek hála, az egész infantériával, úgy bagázsíával elnyomódtunk előtte, míg az katonaság (= lovasság) puskázott véle, ellenség közül többeknek, mint az mieinknek elesésével. Tovább még Isten tudja, mit rendel velünk? Az egész molnákat (= malmokat) specialiter penig Pápát elégette (Rabutin s Pálffy.) Talián Sándor Uram és Botkáné Asszonyom házán kívül; az klastromoknak fölverése után penig elment.

Ezeket alázatosan Exciádnak akartam tudtára adnom, magamat penig úri gratiájában ajánlanom. Maradván

Excellentiádnak

Ex Castris ad Karakó locatis,

alázatos szolgája

dje 17. Augusti 1707.

Révay Gáspár, m. k.

P. S. Egy szóval Kegyelmes Uram, megvallom, hogy olyan vakmerűképpen bevártuk az ellenséget, hogy magok is

csudálták resolúciónkat; de az katonaság, átkozott, az midűn csendessen elűtte nyomolni köllött volna: inkább elszéledett, annyira, hogy csak Isten tudja, mikor öszvecsuportozhatik csak annyira is, a mennyire volt? És így Exciátoknak méltán gondolkodni köll ezen földnek subsistentiájáról s jó forma succursusnak által való küldéséről: mert az idevaló némely hadhoz másképp nem sokat bízhatunk;*) az mint ezen órában gyűtt Páparúl Tersztyánszky, Exciád Oberst-Lajdinontja, referálván, hogy a midűn pápai katonaság utolsó ruinájakat látták volna, — publice az utcán levetették zászlójokat, nagy zúgolódással és átkokkal mondván, hogy soha többé nem kuruczoskodnak, s azzal el is széledtek, zászlójokat az utcán elvetve elhagyván, kéntelenített említett Kapitány Uram csak közlegényekkel fölvetni az utcáról az zászlót, úgy hozta el magával.

Ezek Kegyelmes Uram, bücsen általláthatja Exciád, micsuda indiciumok legyenek s micsuda állapotban vagyunk ezen az földben. Brigadíros Bezerédy Uram ő Kglme hada is mennyire elszéledett: Exciád kezéhez transmittált panaszoló saját leveliből, — melyet ennekelőtte is már megküldette Exciádnak Generális Bottyán Uram, — bücsen általláthatja; és így magam szegény fejem ezen kis hajdúsággal főtörngők valamentre.

Szintín ezen órában veszem Exciád levelét, melyben méltóztatik parancsolni, hogy az elküldett mundéring eleiben 16. szekérrel elégséges confuit küldjek; kit szívessen megcselekedném: de mostan történt confusiókra való nézve, úgy látom, továbbra köll haladnia.

Pro ultima consolatione Exciádnak azt is írhatom, hogy az egész Exciád Pápán lévő asztagjait is porrá tették, malomokkal együtt.**)

(Eredeti levél, gyűjteményemben; csak az utóirat sajátkezű.)

*) Révay Gáspár nem túl a dunai: hanem túróczi fi volt, ezrede is földvidéki; mely helyett viszont Fodor László dunántúli gyalog-ezere hadakozott volt ez évben Dunáninnen.

**) Pápának földesura ugyanis gr. Eszterházy Antal volt, fivéreivel.

Szekeres István ezredes, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Fő-Generális, etc.

Nem kétlem, másként is lehet tudtára Ngodnak, mindazonáltal bizonyossan írhatom: már ma két napja, hogy Rabutin egész corpussával általjött (a Rábán) Győrnél és ma Győr és Komáromnak fele-útjában az Duna mellett Czonczóhoz *) szállott; gondolnám, ha nem siet, holnap rosztogot tart, — holott marsát sietteti: negyednap alatt Budához mehet, a hol is már a híd hajói kettőnként öszve vannak kötve. Jóllehet Komárom még előtte vagyon: de ott semmi olly készülétit nem hallottam; ha holnap marsol, Komárom alúl egy mér-földdel érhet.

Nem kétlem, Pápa várasának és körüle lévő malmoknak Pálffi által való fölégettetését és a tájján lévő némely faluknak, jószágoknak fölpraedálását mások által is ért-hette Ngod.

Én is itten az ezerrel együtt, Buda és Fehérvár között lévő ploquádában noha emberbéli kárt hétnél az egész tavasz-tól fogva többet nem vallottam még ekkoráig: mindazonáltal sebessek most is ugyan felessek vannak; lovak iránt pedig az két vár alá való portázás miatt feles kárt vallottunk. — Ezzel ajánlván magamat Ngod gratiájában, maradok

Ngodnak

Datum Lovas-Berén, dje

19. Augusti 1707.

alázatos szolgája

Szekeres István, m. k.

P. S. Hogy bizonyossabbat ír hassak Ngodnak: levelemet egy kevésbé tartóztattam és az híreknek valóságossabban meg-értésére Szendi Márton főhadnagyomat egynchány katonáim-mal fölcommendéroztam; ki is mit írjon: ezen accludált leve-lébül méltóztassék Ngod megérteni; de minden szándékát Erdély felé mondják lenni (Rabutinnak;) a mint a melly cur-renseket az falukra kiküld s katonáim elfogják: Budához feles szénát parancsol hordatni, noha ugyan erőssen tilalmazom

*) Bakony-folyás, mely Ács alatt ömlik a Dunába.

s Buda felé portázó katonáim által is, hogy bé ne engedjék vinni, keményen parancsolom.

(Eredeti, gyűjteményemben. Az utóirat ú. l. aug. 20. este, vagy inkább 21-kén kelt.)

Melléklet:

Ajánlom szolgálatomat Kglmednek
jóakaró Óberster Uram!

Én az német lejövetelinek hírére jóllehet még Csákvárott meghallottam: de mindazáltal, hogy bizonyossabbat tudhassak, bementem szintén az szőnyi halmokig és magam szemeimmel néztem, hogy megszállott Szőny és az komáromi rév között az Cironiában. (Így.) Azért még inkább egy napon várakozom, hogy láthassam: merre leszen indulása holnap, avagy rosztogot fog tartani? Azt is bizonyosan referálják, hogy Pálfi visszament az ráczsággal Óvár felé, hogy igyekeznék Bezerédi Uramra. Ezzel, etc.

Datum Kocs, die 20. Augusti 1707.

Szendi Mártony, m. k.

Kívül: Szekeres István ezredes czímzete, s hogy a környei bíró lovas által küldje Csákvárra.

(Eredeti, ugyanott.)

298.

Groczy István alezredes levele.

... Mi illeti hírek dolgát: Bottyán János Uram ő Nga Dunántúl való földön szerencsésen járt, az Rabutin németjeiben alkalmasint lecsapdozott s elevenen is fogott; revancsolni akarván (Rabutin) Pápa felé ment és felégette Pápát; onnan Tatához szállott, hová szándékozik? Isten tudja; de a mint hallatik, Erdély felé akarja venni útját. StareMBERGH (Guido) általjött volt az Vágon erős portával, de ismét visszament Leopoldhoz.

Raptim Érsek-Újvár, dje 22. Augusti 1707.

Groczy István, m. k.

Kívül: Polthári Sóss Pálnak, Zsarnócán.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

Bottyán védlevele Szombathely város számára.

Én *Bottyán János*, Fölséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Vezérő-Fejedelme Fölső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk Generális-Mezei-Strázsames-tere, egy Lovas Ezernek Colonellussa, mostani Dunán-innét lévő egész Lovas s Gyalog Hadainak Commendérozó-Generálissa. Tekintvén ezen Nemes *Szombathely* Városának az Ország Hadai hasznára czélozó sok rendbéli beneficiumát, melly Város máskint is a sebesseknek és betegeknek merő receptaculumja, azért is kívánom ezt speciális respectusban tartanom és conserválnom, hogy annálisinkább az militiának jó subsistentiája ezen az földön lehessen. Az minthogy hozzátartozandó szőlő-hegyeket és egész határt protectióm alá vétén, adván az egész városiaknak olly hatalmat és szabadságot, hogy az ollyatún vitézeket, kik modo violento aut furtivo szőlőhegyekre vagy akármelly tilalmas helyekre irrumpálnának, megfoghassák, meg is verhessék ha excessuson találják, — bátor passusok legyen is. Azonban valakiknek Generálistúl, Brigadérostúl vagy Óberstertúl passusok nem leend, (Hadnagyok és egyéb alacson Tisztek passussa nem suffragál) azoknak se szállást, annyivalisinkább gazdálkodást praestálni ne tartozzanak; az hatalmaskodók, morgók és háborgók ellen Városostúl feltámodván, verjék ki az Városrúl, vagy megfogván, tegyék az toronyba, azután Hadi Tisztinek insinuálják. Mindazonáltal midőn az Magazínumnak és Commissáriatusnak defectussa volna: tali in casu a sebesseknek és betegeknek, erga imputationem impositarum, intertentióval legyenek, valamit erogálnak summába beadván, mellyet is in defalcationem tartozzék a Commissáriatus bévennyi. Intimáltatik azért minden ideérkezendő Kegyelmes Urunk Híveinek, Hadi Tiszteinek és akármelly fegyverviselőinek, hogy ezen Várost föllülírt modalitas szerint respectusban tartván, semmi illegalitást elkövetni ne merészeljének, az Edictum szerint való kemén büntetés alatt. Praesentibus Perlectis, Exhibenti Restitutis. — Datum Sabariae, 3. Septembris Anno 1707.

Bottyán János, m. k. P. H.

(Eredeti nyílt-levél, egész ívre írva, ékes czifrázatokkal, s a tábornok s. k. aláírásával s pecsétével megerősítve, Szombathely város levéltárában, fasc. XIV. nro. 422.)

300.

Bezerédy Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschal!

Kiváltképpen való nagy jó Kegyelmes Uram!

Tót-Kesziről 18. Augusti datált, nékem szöllő Excellentiád úri méltóságos levelét, tartozó és szokott igaz alázatos-sággal vettem. Hogy pedig Excellentiád csudálja, egynihány ízbéli levelére választ nem adok: nem egyébnek, hanem úntalan való sok distractiómnak tulajdonéthatni. Máskint is, Kegyelmes Uram, megvallom, miúta Kenesei Uram tőlünk elment, Excellentiádnak két levelénél többet nem vettem; hogy azért kisedelmessen válaszolok, alázatosan bocsánatot várok.

Az idevaló occurrentiákat a mi illeti: nem kiétem, rész szerént azokról alkalmasint informatus Excellentiád. Ebergény Uram Sopron elején vagyon maga corpussával, Pálffi Uram pedig Óvárban, hatszáz némettel s ezerig való ráczsággal, — kinek is a napokban minemő levelét vettem alázatos, kötelességem szerént akarván értésére adnom Excellentiádnak, megküldöttem. Az operatiókat tehetségünk szerént folytatjuk; két ízben lévén Staërországbán, először nagy darab tartománt följárván, elrablottuk: de az égetést azon úttal meg nem engedtem. Hanem most újokban, Pálffi Uram példamutatásából, Pápának és több heleknek fölégetésekért erős portával becsapván újokban: negyven- vagy ötvenig való falukat fölégettünk. Nyereség igen csekél volt: mivel előre hírt vittek nekik, hogy erős portával készülünk. Ezeknek előtte pedig, szintín Nagy-Boldogasszon napján, vagy háromszázad magammal indúltam Kabold felé, a hová akkor szándékozott az ellenség kiütni; tovább étszakátúl fogva tizenkét óráig ott várokoztam Kabold tájján lesben, — de ki nem jött; onnénd magam híremmel mentem Sopron alá, s előre martalékban volentírjeimet más, jó paripás katonasággal beküldvén, kik is szintén a mint Soprony előtt a hol a linea vagyon, onnénd elkapván egynihány

pár ökröket, midőn azokat erőssen hajtanák ki, — az prattschaftban lévő német az magyar loboncokkal és ráczsággal utánnok indulván, szintin a mint magam Harkál nivő faluhoz közel lesben állván dandárral, addig vártuk hogy hajtsák; ki-ütven egyszersmind rajtok, visszafordétván, a kit maga az német megvall: száznégyszáz német s ráczt esett el, egy lajdinont és két kornéttás. Azonban az táborban lévő német is hamar érkezhén succursussára, s egész táborával secundálta, — szintin éppen Német-Keresztúron alól, csaknem nagy-baromi erdőig jött utánnunk. Istennek hála, közülünk több kár nem esett, hanem három közlegént, — kik közül egyik Excellentiád regementjében való dragonyos volt, — azonban magam regementből egy vice-hadnagyot öltek. Minthogy pedig akkor nagy melegség s az sok lövöldözés miatt por és füst lévén, az lovak igen megbágyadtak, a minthogy Horváth István nevű főhadnagyom jól viselvén magát, sokat forgolódott és puskázott, annyira, hogy jó paripája alatta megtikkadván, magam vezetéket küldöttem alája, kit is csak nem régen vettem, s mind ezüstös szerszámban lévén, — az is újobban elállván alatta, keresztúri erdőszélen leugrott róla, paripámat azon szerszámostól s rajta lévő pár pisztolostól az ellenség elnyerte; megvallom, igen kedves paripám volt, — de mégis, annyira nem bánom, mint az szerszámot, mivel igen katonás, úri szerszám volt.

Pálfi Uram levelít a kit megküldöttem Excellentiádnak, azt magam levelemre válaszolta, midőn Pápát eligettik volna, Bottka Ferenczné napam-asszon kárvallási iránt írtam vala. Azon levelet Excellentiád jól megfontolván, considerálhatja: a mint Generális Bottyán Uramot describálja, mennyit tart tőle az ellenség. Én igaz lélekkel írom Excellentiádnak: keserves szívvel nézem s óhajtván értem s tudom ezen a földön miatta lévő sok fogyatkozásokat, — kit hogy hizelkedésből avagy talám irégyességből írnék Excellentiádnak, nagy-alázatossan kérem, azt ne vélje; tudom, rövidnap mások is hasonlót fognak írni Excellentiádnak. A mint Pálfi Uram írja, igazán: csak magát szerető s pénzt öszveszerző, s nem hazánk hasznát kereső. Ha akarta volna úgy, mint én, s az hadakat hejában mellette heverni nem hadta volna s most is nem hadná, — eddig bizony akár Sopronyon föllül lakhatnánk; de, Kegyelmes

Uram, semmit éppen nem vihetek végben véle, mivel nékem Sopron elején magam kevés népemmel köll ötet strázsálnom. Száma nélkül kírtem: adjon népet mellém, ha magának kedve nincsen is az eljövételre, hadd vihessek valamit végben, — de soha reá nem vehetem. Az hadakat heverteti, ezt pedig az vitézlő rend megúnván, elkedvetlenedik, s örömet győnének, nem bocsátja. Szemben velem szépen beszél, hátom mögött kisebbét, vagy levele által gyaláz, kit keserves szívvel köll szenvednem; némel hazug tiszték — a többi közül Kisfaludi László — utánnam árúlkodván hazudoznak, a ki iránt írt volt egyszer már néki Excellentiád: akkor egy kevésbé megszűnt, most ismét elkezdi. Noha, a kit mind Isten s világ jól tud, mennyi szolgálatot s hasznót teszek ezen a földön, — mégis olyanoktól kölletik szenvednem! Ha Bottyán Uram mit ír Excellentiádnak maga mentségére: ne higgye, mert ő tette Pápa tájjékát s több heleket majd koldulásra jutókká, s Pápa elégetését ő okozza. (Így).

Kihez képest kérem alázatossan Excellentiádat: ezekről másképpen gondolkodnyi miltóztassék, s az én directióm alá egy brigádát, a ki jó lovas- s gyalog-ezerekből állana, rendeltetni, hogy azokkal tovább is hadd mutathassam igaz vérségbeli hazafiúságomat s teendő hasznos operatióimat. Azonban, ha ugyan csak továbbra is Bottyán Uram innend lészen, s azt meg nem orvosolja Miltóságtok: valamikor parancsolja, én innend erről a földről kész vagyok általmennem a Dunán s szolgálatot tennem, hogyses itt az ő commandója (alatt) gyalázattal lennem többé. Azírt vagy ötet amoveálja innend Meltóságtok, — vagy nekem parancsoljon az általmenetelre; más-kint is, lássa mit cselekszik Meltóságtok velem, nem bánom, ha vasra veret is: de én, Isten engem úgy segélle! általmegyek, semhogy én innend, ő tüle dependeáljak s commandója alatt legyek; mivel én a kissebbséget nem szoktam, bennem lívén a nemes vér, s emberek között tanúltam s nem a Bakonban, mint valaki. Írhatnék eleget, de ezzel nem kívánom mostan molestálnom Excellentiádat. Ha Excellentiád csak egy maga szolgáját küldi is által commandónak, — inkább dependeálok tüle, hogyses mint ettől! Én azért, jó Kegyelmes Uram, consolatiómra való hováhamarébb válaszáat elvárom

Excellentiádnak; de midőn nékem miltóztatik levelit küldeni: Bottyán Uram leveleivel ne dirigáltassa Excellentiád, mivel szokása szerént mindenkor fölszakasztja leveleimet, *) a mint most is Excellentiád levelit fölszakasztotta kit nékem írt, s Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Fő-Generális Uram ő Excellentiája felőlem Excellentiádnak írott levelének párja küldése iránt emlékezik Excellentiád, — azt is Bottyán Uram elszaggatta s kezemben nem adta. Már elítélheti Excellentiád, minémő irigység ez tüle.

Excellentiád méltóságos gratiája által az »Barna« lovat kezemhez hozták, melyet nagy nívén vévén, alázatossan köszönök, kívánván Excellentiád kegyelmes gratiáját alázatossan megszolgálnom. Azonban a midőn Excellentiád úri dexteritásában ajánlván magamat s mindenekről resolútióját alázatosan várván, maradok

kiváltképpen való jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

Kúszeg, die 6. 7-bris 1707.

igaz, alázatos szolgája

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Kegyelmes Uram, kérem az Istenírt Excellentiádat: vagy engem, vagy Bottyán Uramat vigye el erről a földről, mert elig volt már sok töríssem, szenvedíssem vüle; soha még árestomban nem voltam magam rossz viselisse miatt, — de, Isten úgy segítjen! inkább szenvedek árestomot, hogysen ill gyalázatosan szolgáljak vüle; volna kölömb ember, könnyebben szenvedním; máskint is, jól gondolja meg Nagyságod, mit szolgált, vagy mit vitt ezen az földön vígben? — hűtömré írom, nem erre a földre való ember! Az Protocolum Kisfaludi Lászlót is, kérem, tanítsa meg Nagyságod: mert eb a lölköm, ha egyszer le nem vágom; gaz ember ellensígre, — de

*) A levelek fölbontását épen *Eszterházy Antal* szokta volt a legnagyobb mértékben gyakorolni, még magának a fejedelemnek és Bercsényinek szólókét is; különben, azon időben általában rendes és bevett szokás volt s a vezénylő tábornokok jogai közé tartozott alárendeltjeik leveleit felbontani, és saját belátásuk szerint kézhez adatni. Ekként Bottyán csak jogával élt, midőn az ellene alattomban vádaskodó Bezerédj levelezéseit átvizsgálta, — ha átvizsgálta.

embernek háto mögött czinkoskodnyi derik ember; az ezerit majd elolvasztja, s majd készakartva rebellissé is teszi. Ha pedig Excellentiátok Bottyán Uramat el nem viszi: rendöljön Excellentiád magános brigádát nékem, kivel úntalan legyek és commendírozzam, — ne köllessik orczáam pirulásával utána járnom. Kegyelmes Uram, az Istenem úgy áldjon meg, nékem nem köll az haszon: de valóban köll az böcsület és előmenetel, kiben nem is kitélkezem, látván Excellentiátok érdememet, s érdemem szerint fog — tudom — promoveálni;*) a mint is tovább is Excellentiád kegyelmes atyai gratiájában ajánlom magamat s elvárom hovahamarabb való kegyelmes válaszáat; mert ha Excellentiád nem fog consolálni, — én bizonyára áltolmegyek, ha vasra veret is Nagyságtok, szabad velem, legyen az jutalma annakutána igaz szolgálatomnak. B. I.

(Eredeti levél, — két ív, jóformán tele írva, — gyűjteményemben. Az aláíráson kívül az egész P. S. sajátkezű.)

301.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Generál-Feld-Marschal!

Mindenkori jó Kegyelmes Uram!

Küszögről quinta praesentis expediáltam Excellentiádnak szőlő leveletem, kit is Tekintetes Somogyi Ádám vice-hadnagyára Pápai Szabó Istvánra bíztam vala, hogy maga Excellentiád kezében fogja adni; mindazonáltal abban kételkedvén, s nem lívén bizonyos benne: veszi-e Excellentiád, vagy sem? a mel is ha eltévednének s mások föl találnák szakasztani, megvallom Kegyelmes Uram, nagy dolognál jobban sajnálnám. Kívántam azért újobban ex superabundanti alázatos kötelességem szerint udvarolnom Excellentiádnak, kiben hogy eddigis negligens voltam, nem egyébnek, hanem sok distractióimnak tu-

*) Az elbizakodott, véghetlenül hiú, erőszakosságig nagyravágó fiatal hős tehát — kit egy év múlva bűnös ambíciója a vérpadra vitt, — már *ekkor* a tábornoki rang után sóvárgott. Egyébiránt, hogy ő *haszon* után ne törekedett volna: élénken megczáfolják Kőszegen történt elfogatásakor elkobzott tömérdek összegyűjtött kincsei, és hogy Heisternek odaígérte lelkét, hitét, becsületét 2000 aranyért.

lajdonéthatni, — s miúta pedig Kenesey Uram túlünk elmene: két levelénél többet nem vettem Excellentiádnak, — mindazonáltal arrúl alázatosan követem Excellentiádat.

Az idevaló occurrentiákat a mi illeti: úgy tudom, informatus alkalmasint Excellentiád. Pálffi Uram most is Óvárnál, Ebergény Sopronnál magok corpussával subsistálnak. Az operatiókat tehetségem szerént én, Kegyelmes Uram, kívánnám folytatnom. Staőrországban hamar egymásután kétszer benn lévén: először nagy darab tractust elrabolván, az égetés azon úttal meg nem engedtetett. Most másodszor ismít Pápának is több heleknek elígetésekért másfelől erős portával becsapván: vagy ötvenig való heleket elégettünk. Az előbb pedig Sopronnál Ebergény népét lesre kivévén, a kit a német maga sem tagad: száznégyszáz elveszett közülök. Mi, Istennek hála, több kárt nem vallottunk, hanem egy vice-hadnagyom, két közlegén s Excellentiád egy dragonyosa estek el. Egy vachtmeister heted magával hoztunk el rabúl. Nagy por, meleg és lövöldözés miatt füst lévén, — lovaink igen megbágyodtak, alkalmas lovakat, hogy elállottak, el köllött hadnunk. Horvát István főhadnagyom maga jó viselését mutatván, alóla az sok forgolódásban lova elállott; magam paripámat küldöttem alája, végre az is meglankadván, — el köllött hadni. A ki igen kedves paripám volt; de mégis a mennyire a paripát, nagyobbban sajnálom az rajta lévő ezüstös szerszámot: mivel valóban, igen katonás, úri szerszám volt.

Előbbi levelemben Pálffi Uram levelét, kit Bottka Ferenczné napam-asszon kárvallási iránt ír, in originalibus includálván *) megküldöttem. Minémő stýlussal describálja Bottyán János Generális Uramat, — ha azon levelemet vette Excellentiád, — megértheti. Kegyelmes Uram, én, megvallom, nem keves búval élek s töltöm időmet: midőn — a kit Istenemmel bizonyítok, — igaz szívvel kívánnék szolgálnom hazámuak, s abban nem magam, hanem más akaratjából fogyatkozásnak kölletik talám lenni. Elítélheti Excellentiád, mit tart s mennyire böcsüllí az ellenség Bottyán Uramat, s neveti hogy com-

*) Ma már nincs meg. Különben e levél, a ravasz Pálffytól, ki Rezerédy nagyravágysát és he vességét jól ismerte, kétségkívül czélzatosan iratott, hogy közte és Bottyán közt viszályt idézzon elő.

mandója alatt költetik lennem. Hányszor és száma nélkül kértém: adjon mellém succursust: eddig régen, — ha jól akarta volna, — bizon Sopronyon föllül lakhatnánk. Instáltam, bár ha maga nem gyön is: csak egy jó ezeret adjon mellém, — de soha reá nem vehetem, s semmit vele végben nem vihetik. Mi hasznót tett pedig miulta innend van? semmi nem látszik, sőt kárt, az operatióknak nem folytatásával s úntalan egy helben való heverésével, eleget tett; azt pedig az vitézlő rend is megúnja; azok örömost gyónének, de nem bocsátja. Igazán írja Pálffi Uram: nem egyéb Bottyán Uram, hanem magát szerető és minden tehetségével csak a pínzt öszveszerző, s nem az haza szolgálatjában hasznót kereső. Hogy pedig ezeket megírom: alázatossan kérem Excellentiádat, irigységnek ne ítélje, mert soha mások után való árúlkodás szokásom nem volt; de ha mit országunk kárára látok s nyilván tudok, — nehéz szívvel szenvedem. Isten látja, mindenekben complacéálnom neki kívánnék: mégis, ha szemben velem szépen szól, hátom mögött mások előtt, avagy levele által gyaláz és kissebbét. Kisfaludi László Uram sok hazugságival s tanácsával él. Mi, Kegyelmes Uram, én böcsületemért s előmenetelemért, s nem fizetésért szolgálom Főlséges Urunkat; a kissebbséget s gyalázatot viselnem nem szoktam, bennem lévén az igaz magyar s nemesi vér, s emberek között is tanúltam s nem a Bakonban, — mint valaki. Azért kérem alázatossan Excellentiádat, ezekről máskint gondolkodjék s tegyen más commandót; tudom, ugyan csak rövidnap is mások is fognak illen formában írni Excellentiádnak. Ha úgy tetszenék, javallanám Méltóságos Andráshy Pál Uramat által hozzánk commandónak küldeni, avagy commandóm alá egy brigádát, egynéhány lovas- és gyalog-ezerekből állót adni. Vagyis, ha ugyan csak Bottyán Uramat innend nem amoveálja Méltóságtok: nekem parancsoljon az Dunán általmenetelem iránt, kész vagyok túl is hazám szolgálatjában mindeneket tehetségem szerint elkövetnem; de én többé a kit (így) voltam, commandója alatt nem leszek, mivel meg nem érdemli, túle jó ember dependeáljon. Máskint is, lássa Méltóságtok, velem mit cselekszik, — de én, Isten engem úgy segíllen, ha vásra veret is, általmegyek! Sok írással ezek iránt nem terhellem Excellentiádat, megértheti

büven. Midőn azért ezeknek megorvoslásárául Excellentiád vígasztaló jó választát sietve várnám, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak, Excellentiádnak

Alsó-Pulya, dje 7. 7-bris 1707.

alázatos szolgálja

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Jóllehet ugyan, Excellentiád utóbbi levelében írja, hogy a mennyire lehet, alkalmaztassam magamat Bottyán Uramhoz; mi okért írja Excellentiád s mire értsem, igen jól tudom. Kegyelmes Uram, eléggé voltam már azon, mindenben kedveztem néki, — de haszontalan; mennél jobban járok utánna s kedvít keresem, annál rosszabb. Tovább is azért kérem Excellentiádat: vagy ötet amandálja, — vagy én bizony általmegyek s egyáltalában tovább commandója alatt nem lészek. Soha még illen gyalázatossan nem commendéroztam, mint mostan; csak egyedül a magam ezeremmel köll lennem strázsán itten Sopron elején; a kit egy kapitánnak (ezredesnek) köllene végben vinni: azt köll cselekednem. Én azt gondoltam Kegyelmes Uram, hogy Isten által ezután már mind föllebb s nem alább száll dolgom. Vagyis miltóztassék Miltóságok nékem külömb (külön) commandót adni: ne köllések tüle koldúlnom, s meglássuk osztán, ha én az én keves commandómmal viszik-e kevesebbet végben, — avagy ő az nagy corpussal teszen több operatiót! Ha ide Sopron elejére mást bocsátok is, haszontalan; az elmúlt napokban egy kevésbé innend eltávoztam, Miltóságok udvarlására akarván általmennem; csak Pápáig mentem: azonnal az ellenségnek mindenütt currense járt, s kiütvén, egynihány falukat elrablott. Akkor az ellenség között olyan hír volt, hogy Miltóságok engem maga citált volna által, — a kinek is örülni látszott.

(Eredetije gyűjteményemben, csak az aláírás sajátkezű.)

302.

Bottyán János gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, jó Uram!

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngodnak. — Hogy Stýriából szerencsésen *visszatértünk*:*) az ellenségnek derekas

*) Tehát személyesen ott járt maga Bottyán is a hadakkal, nemcsak Bezerédy.

motussától nem is tartván Rabutin általmenetele után, — észre sem vettük Gvido Storembergnek általjövételét, hanem csak akkor tudtuk meg, midőn Soprontúl megindulván, minden tartózkodás nélkül circiter ötezer emberrel Csepreghez szállott. Onnét az Rábához szándékozik, mivel az sárvári hidat is keményen csináltatja; minden intentuma neki, hogy ezen földet vagy meghódítsa, vagy elpusztítsa. Kérem azért az Istenért Ngodat, hogy ocsódjék és Karvánál valamely passust erigáltatván, succursust küldeni méltóztassék: mert ezen Dunáninnét lévő had partim az fizetlenség miatt annyira elszomrodott és kedvetlenedett, hogy majd nem is bízhatom hozzá, mert az mint látom, ezen confusióra nézve is igen hajlandó az császár devotiójára, — már is megoszlott és szíledett, s nincs is az az ember, a ki megtarthassa. Stýria felől is referálják, hogy Holi stájerországi commendó feles stýrusokkal nyomakodik ki Magyarországra.

Ha azért Ngod nem succurrál: certo certius ezen Dunáninnét lévő földet most elveszesztjük, — de nem tudom, mikor recuperáljuk? Az ellenség Rábán túl lévő motussát és bővebb intentumát ezen inclusából *) voltaképpen kitanúlhatja. — Elvárom alázatosan Ngod vígasztaló resolutióját. In reliquo kívánom: ezen levelem találja Ngodat friss jó egészségben!

Maradván

Datum Árpásnál lévő táborból 12. 7-bris 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Fraknai Gróff Esterházi Antal Generális - Mezei - Marschallus, Senator Úr és Dunán-inneti Fő-Generális bizodalmas jó Uramnak ő Nagyságának, sietséggel. — Ibi-ubi. P. H.

(*Eredeti, a kir. kamarai levéltárban.*)

*) Ma már hiányzik.

Terstyánszky István gr. Eszterházy Antalnak.

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Stýriából kijövetelünk alkalmatosságával az Tek. Regement fizetése s mundérungjáért listáknak átküldése iránt való parancsolatját Exciádnak alázatosan vettük; azonnal kértük Somogy Ádám Öberster Uramat közönségesen, hogy menjen által Exciád udvarlására, — de mind ekkoráig sem resolválta ő Kglme magát; nem tudjuk, mi találta? mert éppen semmihez nincsen ő Kglmének kedve. Én ugyan szívem szerint mindjárt mentem volna által Exciád udvarlására: de azon útunkban megbetegedvén, az harmadnap hideg mind ekkoráig gyötrött, — hozattam magamat az szent-lászlói fürdőben s ott curáltatván, már Istennek hála, jobban vagyok, a mint holnap táborunk felé meg is indulok.

Negyednapja, Rábán túl Középső-Pulyánban Godát vi-
gyázatlanságok s részségek miatt Ebergény fölverette fényes
nappal, — többet hatvan vagy hetven katonánál vesztett el,
két zászlót, azonkívül feles lovat; a többi katonái pedig már
az Bakont őrzik. Tegnapra verradóra pedig Kapuvár tájékán
hét zászlóból álló portánkat Pálffy fölverte, a Rábán való két
hidainkat elnyerte; feles katona esett el, kinek még számát
nem tudhatjuk, Hőgyész Ádám is szegény, elveszett, s egész
táborunkat megfutamtatta. *) De ugyan megént visszament
Rábaközben Pálffy egész hadaival s Kapuvár tájékán campé-
roz, az hidakat pedig elhányatta. Bezerédy Uramat is az Rá-
bán általnyomták volt: de tegnap megént Rumnál általment
maga corpussával (brigádájával) ő Kglme. Gvido (Starhem-
berg) hallatik, hogy Kőszeghez szállott volna, onnéd Sopron-
ban venné magát.

Itt Kegyelmes Uram, sokan csak az magok privatumo-
kat keresik; a minapiban is fölültették az vármegyéket, egy
hétig campéroztak: azután két-két forintért visszabocsátották

*) Ezek mind vagy teljesen koholt, (Bottyánt Eszterházy előtt
compromittálni akaró) vagy roppantúl túlzott hírek. Így pl. *Hőgyész
Ádámnak* (Bottyán tbk. híres huszárezrede vitéz őrnagyának) semmi baja
sem történt s még 1709-ben is vezényel élt az ezredet.

öket. *) Több is vagy on ölég itten illy állapot, Kegyelmes Uram. Az labancz végheleket is bloquádával tartjuk, — a mellett fizetésért mindeneket bé engednek vinni; **) csak az Úr-Isten adná, hogy Exciád méltóztatnék inquiráltatni az ollyan eselekedetekért, — ölég jönne ki mindenfelől! ***)

Még az Tek. Regimentet (t. i. Antal úrét) sem vehetük össze, most is négy felé vagyunk; öleget instáltam Generális Uramnál ő Ngánál, Exciád parancsolatjából, hogy együtt lehessünk és böcsületet vallhassunk, — de csak azt adta választúl: hogy őnéki most senki nem parancsol az Dunán innéd; ha Exciája általjön: úgy commendérozson, a mint tetszik, — ő Nga most itt a Fő-Commandó! Ily böcsületes választokkal bocsát el ő Nga maga elől. †) Már csak megvonjuk Kegyelmes Uram, előtte magunkat, mert semmi böcsületünk nincsen előtte, sem az T. Regimentnek; illy szókkal is illetett bennünket: hogy egész regemetünkért két compániáját maga regimentéből nem adná. Arra bőven megadtam ő Ngának az választ: két hétig sem voltam előtte. — Ajánlván Exciád kegyelmes gratiájában mindnyájan magunkat, maradok

Exciájának

Datum Szent-László, (Veszprém alázatos, legkisebbik
m.) die 13. 7-bris 1707. szolgája

Terstyánszky István, m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

*) A vármegyei nemesség, mint Bottyán aug. 16-iki leveléből látuk, két hétre volt insurgáltatva, a hadak összegyűléséig; s miután ezek hamarabb összevgyűlének: a haza kívánczó nemesek a második hetet megváltották, mint ez általános szokás volt országszerte az egész insurrectiót illetőleg is; az ily módon begyűlt pénzekből aztán a hadi cassa a hátrálékos zsoldú katonaságnak fizetett, a mennyire telt.

**) Gyanúsító czélzás a soproniaknak, győrieknek, esztergomi- és budaiaknak bizonyos pénzváltságért megengedett leszüretelhetésre; mely összegek szintén, szigorú számadás mellett, a hadi pénztárba folytak be, s onnét a hadak fizetésére osztattak ki.

***) Inquiráltatott, — de bezzeg, semmi sem jött ki egyéb a legönzéstelenebb eljárásnál, és annál, hogy szegény Eszterházyt Bottyán mellett tartott besúgóí (kiknek egyike volt Terstyánszky is) rútúl felültették.

†) Katonai, vezényleti szempontból tökéletes igaza is volt.

304.

A fejedelem Bottyánnak.

Die 15. 7-bris 1707. Terebes.

Tek. Nzetes Bottyán János Úrnak.

Engörli Musztafa és Újvári Musztafa kereskedő törökök Nándor-Fejérvártt lakozó Hadzi Memhet és Hadzi Ali kereskedő törököktől ezerhét száz tallér ára portékát elhozván, ez ideig is nem tettek contentumot; — úgy informáltatunk a nándor-fejérvári szerdár leveléből, hogy Pápa tájkán lennének. Azért Kglmed kerestesse fel és a pénzt fizettesse meg vélek; ha pedig meg nem fizethetnék: adja őket levelünk megadó töröknek kezébe, tévén jó dispositiót bátorságos elvitetésekről; és ha fel nem találtathatnának: írja meg a szerdárnak, hogy Kglmed eljárta a dologba, de fel nem találtathatta, és hogy tovább is fogja vigyáztatni.

Die 16. Ezen Commissió corrigáltatott így: Hogy azon törököket kerestesse fel és fogattassa meg, és valamely kísirőket rendelvén melléjek, jószágokkal együtt hováhamarébb küldje ide, jó vigyázást tétetvén reájok, úgy mindazonáltal, hogy magok portékája alá fogadandó vecturáért, ha egyéb alkalmatosságok nincsen, magok fizessenek.

(A fejedelmi cancellárián készült kivonat, Rákóczi még kiadatlan 1706—1709-iki leveles-könyvébe iktatva. Nemzeti Múzeum, b. *Jeszendk-gyűjtemény.*)

305.

Szent-Györgyi Horváth Zsigmond főhadbiztos gr. Eszterházy Dánielnek.

Méltóságos Generális Uramnak Ngodnak
alázatosan szolgálók.

.... Ez a föld, kiváltképpen pedig a Rábán túl való, nagy nyomorúságban vagyon. Recenter az elmúlt héten is az ellenség Guido Staremberggel, — ki bizonyos commendérozott néppel jött vala Sopronyhoz, — Pálffy Uram s Ebergéni, úgy Nádasdi Ferencz Urammal kiütvén, egy része Csepregnek, más része Kőszögnek s Szombathelynek: Kűszög, hogy az fölége-

téstül megszabadult, négyszáz aranyat fizetett; Szombathely penig fölpraedáltatott ugyan Nádasdi Ferencz Uram által: de el nem vihetvén a praedát, — kétezer forintban váltották vissza. Melly ellenség Sárvárig penetrált, azután Pálffy Uram s Ebergéni, Generál Prajner (Breuner) Uram visszatértek Sopronyhoz, Quido Staremburg Uram penig Csánig bevén útját, Rábáközben Csornához szállott; honnéjd hová szándékozik? nem tudhatjuk. — In reliquo, éltesse Isten Ngodat szerencsésen sokáig, — kívánván, maradok

Ngodnak

Simegh, 16. 7-bris 1707.

alázatos szolgája

Horváth Zsigmond m.k.

P. S. Peresznyén*) Ngodnak nem esett mégis kára most. Szüret Isten jóvóltából jó leszén. Most itt a vörös pénz nem folyván: jó lenne mind borait és gabonáját frissen eladatni; ha mit parancsol Ngod, az tévő leszék.

(Eredeti levél, a gr. Eszterházy Dániel-féle ág levéltárában, Pozsonyban.)

306.

Bottyán Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális!

Nagy Jó Uram!

Alázatosan szolgálók Ngodnak. — Vörösegyházárúl 30 Augusti datált Ngod levelét ma, tartozó engedelmisséggel vévén, mit méltóztatik írni, értem; de azon Ngod levelét az hadi tiszteknek, annyivalisinkább az köz militiának vulgálni nem is merem: mert bétöltek már afféle bíztatásokkal és *heábavaló írásokkal*, tudván, hogy csak szóval tartanak bennünket, reménsséggel, nem valóval táplálnak bennünket, — de az nem elég az militiának!

Már ennekutánna akár mint s hogy subsistálhatok: de többé succursust nem kérek, ha mindgyárt az egész földet elburítja is az ellenség; az mi kevés stabilis militia vagyon mellettem: azzal hol defensive, s hol offensive forgatom magamat, az míg lehet. Akkori succursus-kívánásomnak is**) oka volt, hogy Storemburg általjövén az Dunán, Sopron felől Szombat-

*) Dániel úr Soprony vármegyei jószágán.

**) L. megelőző levelét.

hely és Sárvárig circiter ötezered magával excurrált; az Rábán alól ugyan nem jött, hanem Rábaköznek által, ki az Jenden, és megint vissza, által az Dunán ment, — mi végre? nem tudom. Az ő általjövetelét penig okozta, hogy *én Stijriában bémenvén, sok számtalan falukat égettünk Pápa elégetéséért*, azonkívül az Lajtán Harrachnak sok ezerekből álló malmát felégettetem, az mellett *több malmokat és falukat Austriában*. De ő ez mostani útjában és fordulásában sohol semmit sem égetett, hanem valamerre ment, az falukat felpraedálta és dúlta.

Én, Nagyságos Uram, valamint Isten adta tudnom, az militiát bízgatni az fizetés végett el nem múlatom, és azon igyekezem, hogy az elszíledteket megint csoportra verhessem; noha az ellenség nem tett semmi derekas csapást is rajtunk, sőt mi *tíz-húsz annyit elhúzdaltunk és csípdeztünk benne, s napról napra is impetáljuk*, és az rabok szaporodnak.

Adhatom tudtára Ngodnak, hogy *valamennyi magyar rabok* Dunán-innét lévő császár praesidiumaiban voltak: mindenünnét erga commutationem *kiszabadítottam*, — mégis feles rabjaink lévén Sümege és Csesznekbe, nem tudom, vélek mit tegyek, az praesidiumot kenyérből csak megszűkítik; azért az Istenért kérem Ngodat, méltóztassék oly dispositiót tenni, hogy az karvai passus újokban erigáltassék: lehessen modalitás az rabok általküldésében és az általjárásban. Ha Ngodnak úgy tetszenék: inkább magam innét applicálnék oda valamelly hajdúságot, mivel Móri István Uram ezere már effectivus statusban vagon, Benkő Ferencz Uramé is alkalmasint szaporodik, rövidnap — reménlem — az is compleáltatik. De valóba, az kenyérnek szűke vagon köztünk pápai magazinumnak ruinalásával és az commissáriusok gondviseletlensége miatt. Most azon lések, hogy az Nyulasra bészállhassak rövidnap alatt. Elvárom én is alázatossan az általment német iránt való tudósítását, — tudhassam én is: in quibus terminis légyen állopotja azon ellenségnek? — In reliquo Ngod úri gratiájában ajánlván magamat, — kívánom: éltesse Isten Nagyságodat sokáig szerencsésen. Maradván, sub dato ex Castris ad fluvium Bitva positus, dje 17. Septembris 1707.

Nagyságodnak

alázatos kész szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Kéröm Ngodat alázatosan, ha olykor búmban vagy hertelenségből valamit talállok irnya, megbocsásson; jó lilőkkel írom: soha annyi búval nem voltam, — de valamit Isten adott tudnom, országunk hasznára s javára bizon éjjel-nappal szorgalmazkodván, elkövetöm. Én sem Fő-Generális Gróff Berceséni Uram ő Excellentiájának nem írhatok, sem Urunk ő Főlségének: mivel nem tudom, hol és merre lígyenek, hanem kéröm, leveleimöt küldjö az hová illik. Mégis alázatosan kérem Ngodat: Kegyelmes Urunk ő Főlségénél instáljon, hogy az Dunán-innet lévő fiscalitasbeli proventust adja az itt való militia számára, mivel ezek élnek-halnak az itt való földért.

(Eredetije a kir. kamarai levéltárban Budán. Az utóirat és aláírás sajátkezü. A levél borítéka elveszett, hanem kívül, hátulsó üres lapjára reá van írva: »*Generális Bottyán Uram reportumai, sub 12. et 17. 7-bris 1707.*« A 302. sz. alatti levél ugyanis szintén ez utóbbiba van beletéve. Bizonyos tehát, hogy ezen utóbbi is Eszterházy Antalnak szólt, de bizonyos ez azért is, mivel Eszterházy Antal táborozott augustus végén Vörösegyházánál.)

307.

Bottyán a győrieknek.

Ezen subsequáló conditiók alatt győri lakos Uraiméknak ő Kegyelmeknek engedtem meg a szüretelést és mustjok betakarítását:

Primo. Mivel a szüret hordó nélkül végben nem mehet, az hordókhöz pedig abrincs kívántatik: ammakokáért győri lakos Uraimék számára Confoederátus Uraimék faluiról fognak vinni abrincsokat; lészen hadi tisztem, ki előtt pénzekért eleget vehetnek a győri kapu előtt, semmi jobbágyokat nem tudván ittkinn birtokunk alatt győri Uraiméknak.

2-do. A mi a szőlőben lévő gyümölcsöket illeti: azokat is minden exactió nélkül beszédhetik, magok vinczellérjei, vagy fejércselédjei által.

3-tio. A szőlőnek vesztegetése, pazarlása és mostolása az egész hegyeken, melyeket győri külső és belső városi lakosok bírnak, tiltatik; a ki az ilyekben kárt tenne commendóm alatt lévők közül, hadi törvényünk súlyjával (mely conformis országunk törvényéhez) megbüntettetjük; meg sem engedem, hogy vinczellérektől és más győri lakosoktól a kenyeret violen-

ter elvegyék; kemény orderemet veszi e felől, úgy mások felől Győr táján lévő commendáns hadi mezei tiszttem.

4-to. Szüretet pedig Szent-Mihály vagy Szent-Ferencz nap után elkezdhetik, két vagy három hétig végben vihetvén, végben is vigyék, azután pedig cessálni fog kijárások; azalatt mindazonáltal a gazdák cselédjekkel együtt szüretelendő és dézmálandó szőlejekben kijárhatnak: de minden edényeknek kihordását, behordását, mustnak bétakarítását vagy magok marháján végezzük, vagy pedig ittkinn pénzen fogadjanak, mert jobbágyai ha lehettek volna is, (ob non Confoederationem) ittkinn nincsenek győri Uraiméknak. Tápi, sági, töltéstavai, csepi promontoriomok lévén confoederátus hadi tiszt Uraiméknak exarendálva: azok győri Uraiméknak nem adatnak; komáromi lakosoknak, és a kik de actuali habitatione nincsenek Győrött, hanem másutt laknak, azoknak is a szüret nem engedtetik; ha ittkinn találatnak: mint ellenségünkkel procedáltatok az olyanokkal.

5-to. Már említett győri lakos Uraiméknak nem arestál-tatik se mustjok, se marhájok, sem pedig magok, helyes fundamentom nélkül, hanem az adósok megarestáltatnak, ha erga liquidationem et requisitionem nem akarnának contentatiót tenni commendóm alatt lévőeknek.

6-to. A mi illeti Nemes győri Káptalant, úgy más Uraikat és Rendeiket: azok magok dézmáit, nonáit — fegyveres kuruczokon kívül, mert azok nem adnak — szabadon és háborgatás nélkül beszédhetik és szállíthatják, de saját, vagy pénzen fogadandó szekereiken.

7-mo. Hogy semminémű confusio a szüretelésben ne emergáljon: megszűnnek commendóm alatt lévő hadaim portákat, irruptiókat Győr alatt tenni, sőt azon promontoriomokban is szüretelő és dézmát kilenczedelő győrieiket nem fogják bántani; de hasonló reciprocatio légyen, hogy győri garnizon, se pedig Főlséges Császár hadai, akármelyik, kárt és confusiót ottan ne tegyenek, a szüretelő confoederatus hadi embereinket, istrázsáinkat és tisztviselőinket senki ne bántsa és meg ne káro-sítsa s rabságra ne vigye azon szüretelő idő alatt.

8-vo. A mi az alkubúl emergált summát illeti, úgymint kétezeröttszáz ötven forintot, id est, 2550 Rhenenses: azokból

előre ezeröttszáz forintot győri Uraimék tegyenek le, és más hátramaradandó summát tartozni fognak post absolutam vin-demiam absque omni mora megfizetni, elégséges cautelát is itt-kinn hagyni. Ha kinek kárt tesznek azon hadaim: megbizonyítván, igazságos satisfactiót adminisztrálok győri Uraiméknak.

9-no. Dilucidáltatik itten, hogy kik szüretelhetnek, dézmálhatnak, kilenczedölhetnek, úgymint: Méltóságos Kalocsai Érsek Szécsényi Pál Uram ő Nagysága, Nemes győri Káptalan, Péter Jézsuita Uraimék, és győri külső, belső városokban lakozó főrend, nemes, militáris, és nemtelen személyek, az ő jövedelmeket beszédhetik Nemes Győrvármegyében, úgymint: szabadhegyi, szent-mártoni, méfői, csanaki, három nyúli, két baráttii, écsi, ravazdii, szemerei, kis-péczi, föl-péczi, nyalkai, kajári, pázmányi (pázmándi) hegyeken, promontoriumokon találandó jövedelmeket mustból és nem másból. Az mely állapotokra pedig ennekelőtte adtam protectiómat: ennek alkalmazosságával nem annihilálok, sőtinkább serio parancsolom minden tisztviselő Uraiméknak, mind pedig közönséges vitézeknek, hogy ezen alkumhoz alkalmaztassék magokat. — Költ móriczhidai táborban, 22. Septembris 1707.

Bottyán János m. k. P. H.

(Egykorú másolat Győr vármegye levéltárában.)

308.

Bottyán Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, jó Uram!

Alázatosan szolgállok Nagyságodnak. Bizonyossan adom tudtára Nagyságodnak, hogy Rábaközből felnyomulván és Bezereédi Urammal conjungálván magamat, Sopron alá egy diversiót tettem az egész innét lévő haddal. Martalékot béküldvén, magam az dandárral és cemeteriumban s házokban elrakott hajdúsággal Német-Keresztúrott lévén: midőn az martalék az hátán szintín az város végéig hozta az soproni rácz- és horvát-ságot, — ott megfordítván, az némettől egészen elszorítottuk és levágtuk, alig szaladt hat vagy hét el közülök; az *ráczságot* mindinkább *levagdaltuk, hanem az horvátokban alkalmas tiszteket fogdoztunk*, kiknek specificatiójokat, íme, Nagyságodnak

megküldöttem. *) Végtere az katonaság megszíllédván, mintegy regementre való német trupposan utánnunk nyomakodott, ki elől is el kellett mennünk: *mert az nyereséggel megszíllédt hadat nem lehetett hirtelen csoportra verni.* Azután a nímet Keresztúrba elrakott hajdúságra menvén: *de az hajdúság kipuskázta, és végtére megbízván az hajdú magát, két zászlóval az mezőre is kiment és sok kárt tett az németben;* de az német újban rajta fordúlván, mintegy tízig valót az hajdúban elejtett és két zászlót elnyert, az laib-companiámbéli zászlótartómat is zászlóstul elnyerték, — de ember-kárt nem vallottunk, hanem az katonaságból mintegy négy vagy ötöt, az hajdúkból talám tizet hattunk el; hanem Móri István gyalog Colonellus Uram is incaute igen kimenvén az mezőre orderem ellen, ott veszett, az testét ugyan elhoztuk. Az németekben derék emberek veszték el az ellenkezésben, kik kijöttek az truppok közül. — Onnét, separálván magamat, nyomúltam az *Rába mellé Újfaluhoz, olly szándékkal, hogy Rábaközbe béménjek, ha a vizek megapadnak.* Igazán írhatom Nagyságodnak, olly árvizek vannak most itt, hogy merő vízözön; mindenek azt mondják, hogy sok esztendőktől fogvást nem emlékeznek illy nagy árvizekrül; nem is csuda, mert éjjel-nappal ugyan szakad le a sok esső, — egy nap sincs, hogy nem esnék. Ha az idő felderül: már könnyebb mód lészen Austriában portáznunk, — az rácz és horvát már nem igen áll előnkben. Rábaközben bémenvén, Óvár körül is Pálfi mellett livő ráczokkal is kívánok rövidnap úgy procedálnom, mint Nádasdi Ferenczcel livőkkel Sopronnál procedáltam.

Azt is írhatom Nagyságodnak, hogy kenyérnek nem annyira, mint szénának és abraknak szúke vagyon ezen a földön; nem is tudom, hogy telelhet ki az militia. — Minthogy pedig Nagyságod Újvárott livő boraimat eladatni nem engedte: tehát ne terheltelessék az árrát megadni. *Én minden bizonynyal három vagy négyszáz hajdút,* Nagyságod instructiója szerint, *haramiaformában karvai rév iránt az hegyekben fogok szállítanom;* — minthogy pedig a feleségem is által fog jöni annak alkalmatosságával: magam is talám közelebb megyek az révhez és

*) Ma már nincs mellékelve.

dispositióban hagyom, csak Nagyságod adja praevie értésemre: azon dragonosok mikor állíttatnak azon karvai rév securitására? hogy az communicatio sörínyebben folyhasson, melly valóba szükséges is.

In reliquo Nagyságod úri gratiájában tovább is ajánlván magamat, kívánom, Isten tegye szerencséssé Nagyságod operatióit és életét. Maradván

Datum ex Castris ad Újfalú *)

positis, dje 6. 8-bris 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Kéröm Nagyságodat, az passus felől Karvánál tudósítson mönnülhamarabb; én magam is odafordúlok, mivel az feleségömet által akarom hozatni.

Az rabokot azonnal küldöm, mivel feles; most is igen szaporodnak.

(Eredetiye, mely gr. Eszterházy Antal tábornagy- és dunántúli főkapitánynak szólt, gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóirat Bottyán maga kezeírása.)

309.

Bottyán Vitnyédy Péternek.

Isten áldja Kegyelmedet!

Vévén Kegyelmed ezen parancsolatomat, valamint maga böcsületit s életit szereti: mindjára környűl lévő falukról parancsoltasson tizenhat cséplőt, Kemény-Egerszegen lévő fiscalis gabonát, úgymint Palotai Sámuel asztagját csépöltesse el, és ide Újfaluba a Staab számára hozattassa ide. Egyéberánt ha ezen parancsolatomat elmúlatja: azonnán vasra verettetem Kegyelmedet, Sümeg várában küldöm. Kiben különbet se cselekedjen. — Datum Újfalú, 6. 8-bris 1707.

Generális Bottyán János m. k.

Külczim: Nemzetes Vitézlő Vitnédy Péter jóakaró barátomnak adassék.

P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredeti levél t. Vitnyédy József úr birtokában, Vasvármegyében, Vathon.)

*) Uray-Újfalú, Vasvármegyében, Sárvár mellett.

B. Révay Gáspár gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Dunán-innénd lévő Fő-Generális!

Nékem érdemem fellül való Kegyelmes Uram!

Excellentiád Generális Bottyán János Sógor Uramnak írott leveléből értettem, hogy az karvai passus újonnan ad priorem statum reducáltatnék, mellynek is megszállása után Excellentiádtól bizonyos dragonyos trupok is commendíroztatnak által. Kire nézve kérem Excellentiádat alázatosan: méltóztassék Vice-Kapitány és több ott lévő tiszteimnek serio megparancsolni, hogy azon alkalmatosságtúl, vélek lévő mundérunggal általjüvendő ezerembéli hajdúimmal el ne maradnának, — innénd is nem lészen az elejbek commendírozandó hajdúságból semmi fogyatkozás, s ha az Dunához érkeznek, tudósítatik Excellentiád róla.

Secunda hujus Soprony alatt próbát tévén, az ellenség commendírozott mindjárt ellenünk 200-ig való horvát- és ráczságot, úgy mintegy 40-ig való voluntírt is, — mellyeket ki is hozott szépen az portánk; azután az lesünk rajtaütvén, abban csak igen kevés ment el. Az után mindjárt maga Gróff Nádasdy commendírozott német truppokat, kik előtt az katonaság megszaladván, magamnak is körösz túri czinterimben köllött magamat népemmél együtt recipiálnom, — holott valóban nem kevés meleget köllött szenvednünk: mert az egész várást reánk gyútván, magam is csak alig vihettem el az leplet; mégis, Istennek hála, ugyan több népemben nem vészett: 1 főhadnagy, 1 vice és egy zászlótartómnál több s circiter 12 közlegény; kik között Móri Istvány (óberster) Uram is vitézül kimúlt. — Már egyszer is, másszor is, Kegyelmes Uram, az ezerem alkalmasínt elfogyott; hanem kérem Excellentiádat alázatosan: méltóztatnék Gróff Bercsényi Miklós Főbb-Generális Uram ő Excellentiáját informálni, vagy maga is modalitást mutatni, hogy honnénd köllessék recrútáznom? s ha az Nemes Vármegyék fogják továbbá is adni? ez éránt elvárom Excellentiád úri választját; és ezek után Excellentiád úri gratiájában ajánlván magamat, maradok

Excellentiádnak

Újfalui táborban, 6. 8-bris 1707.

alázatos szolgája

Révay Gáspár m. k.

Külczim: Méltóságos Dunán-innénd lévő Fő-Generális Fraknai Gróff Eszterhás Antal Mezei-Marschallus etc. nekem érdemem fellül való jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatosan ajánlom. — Dunántúl, ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Egészen s. k.)

311.

Korvinyi János főmustramester, Eszterházy Antalnak.

Szombathely, dje 10. Octobris, 1707.

Méltóságos Generál-Felt-Marschal!

Kegyelmes régi nagy jó Uram!

Szerencsés hosszú életet kívánok Excellentiádnak. — A minapiban Nagy-Szóllósrúl, (Veszprém m.) kötélessége szerint tisztemnek, Excellentiádott tudósítottam vólt Bottyán János Generális és Bezerédy Imre Brigadérus Uraimék között extraordinarie interveniált differentia felől alázatosan; ki is, — ha sokáig durált volna némellyeknek fundamentum nélkül való irégysége és onnan való szándékja, — éppen Excellentiád és több Méltóságink előtt nagy kétséget és apprehensiót okozhatt volna; mindazáltal énnékem ex officio incumbálván hic et nunc ezen az földön affélékre kiváltképen vigyáznom: midőn annak fundamentumit ab utrinque experiáltam volna, — észrevettem bizonyossan, hogy, ha ellenkező ember okot nem fabricált volna: azon két fő-tiszt között semmi ollyas inconvenientia nem esett volna meg. Pro fundamento Révay Gáspár és Somody Ádám Uraimot experiáltam magok relatióiból bizonyossan, hogy Bezerédy Uram ellen épen semmi redolentiájok nincsen; kinek nagyobb elhitelére minémő »*Recognitió*«-t ő Nagyságától s ő Kegyelmetül vettem: ímé, Excellentiádnak includálva megküldöttem,*) — egész maximáját a dolognak onnan világossan észreveheti Excellentiád, és tapasztalhatja, hogy nyilván praepostere informáltatott ezeknek részéről Excellentiád. *A mi nagyobb penig: Bottyán Uram ő Nagysága in instanti, mindjárt az én jelenlétemben csakhamar előbbeni szép correspondentiát amice amplectált Bezerédy Urammal, — s ő Kegyelme is (Bezerédy) ő Nagysága commandóságát illendőképen*

*) L. a mellékletet.

recognoscálván, submittálta magát, sütt azon submissióját dícséretessen és hasznossan meg is bizonyította noviter lött spanyoli actuson, mellynek kimenetele hogy nem dissensio miatt károssan, hanem inkább szép correspondentia között s általa — Isten után — hasznossan lött: tudom, Excellentiádnek már tudtára vagyon. Ád az Úr-Isten többet is olyat! — Még e héten Bezerédy Uramhoz megyek, corpussának expeditiójára. Azonban ajánlom Excellentiád régi nagy jó kegyelmességében magamot, s maradok

Excellentiád

alázatos szolgálja, míg éll:

Korvinyi János m. k.

Külczim: Méltóságos Fraknoi Gróff és Mezei-Generál-Felt-Marschal Eszterházy Antal, régi Kegyelmes Nagy Uramnak ő Excjának alázatossan írák. — Dunántúl, a táboron. P. H.

Másik felől, egykorú kivonat: 10. 8-bris 1707. Szombathely. Korvini írja: Jóllehet nagy disconvenientia az rossz hizelkedők miatt származott volt Bottyán János és Bezerédi Imre közt: de ő Kegyelme tiszti szerint complanálta őket, s már Bottyán Uramat Bezerédi Uram commendójának tartja, a mint Sopronnál nagy hasznukra megmutatta.

(Eredeti levél, gyűjteményemben, csak az aláírás sajátkezű.)

Melléklet:

Mi ide alább megírtt Colonellusok recognoscáljuk prae-sentibus. Hogy Tekéntetes Nemzetes Vitézlő *Bezerédj Imre* Brigadéros Colonellus Uram írván valamelly levelet *Méltóságos Generalis Bottyán János Úrnak*, melyben generalibus terminis láttattunk laedáltatni, kit resentiscálván, közönségesen appraehendáltunk; de medio tempore megírtt Brigadéros Uram magát explicálván előttünk, detegálta és azon generalis injuriosus terminust világosságra hozta: kire értette, kire nem? Melly ő Kegyelme expectoratiójával syncere és candide az dolognak megvilágosításával mi is cum satisfactione contentáltattunk. Kirúl is adtuk ezen Recognitionkat, pöcsétünkkel és subscriptionkkal megerősítvén. Actum Geresd, dje 11. 8-bris Anno 1707.

Révay Gáspár m. k. P. H.

Somogyi Ádám m. k. P. H.

(Pélivre írt eredetije gyűjteményemben. Mindkét aláírás sajátkezű. A piros spanyolviaszba nyomott gyűrűpecsétök épek.)

312.

Bezerédy Imre Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschal!

Mindenkori nagy jó Kegyelmes Uram!

Érsek-Újvárrúl quarta praesentis datált nekem szőlő Excellentiád méltóságos úri levelét tartozó igaz alázatossággal vettem, melben nímél jóakaróim informatiójára való reám nehezteklését keservessen értvín, szívem fájdalmával olvasom, mindazonáltal mindenekben vigasztal ártatlanságom; tudván pedig, Excellentiád olly nagy Kegyelmes Uram: nékem is injuriáimat — csak személlem szerént alázatossan Excellentiád előtt detegálhatnám — reflexióban venné, és ezen nehezteklésében megengesztelődni míltóztatnék. Emlékeztetem alázatossan Excellentiádat, egynihány levelemmel udvarolván, jelentettem sok elszenvedhetetlen injuriáimat, miket köllessék szenvednem, tudniillik: nem szemben, hanem hátam mögött kisebbét, s utánam áskálódván; látván tehetségem szerént való mindenkori hív szolgálatomat, hogy valaki azt úgy végben nem viheti, vagy talám nem is akarja, — hát miért köll alám árkot ásni? Isten bizonságom, Kegyelmes Uram, senkinek útját gonoszúl általlépnem soha nem kívántam, sőt elejétől fogva tülem kitelhetőképben az haza szolgálatjában úgy alkalmaztattam magamat, hogy abban fogyatozás ne találtassék annak idejében, s commandóm előtt járnom nem kívántam s nem is kívánok; de, hogy most ezen casus Generális Bottyán Urammal köztünk így történt: ne egyébnek, hanem tulajdonétsa Excellentiád a nyilvánvaló irígységnek. Én, a mint előbbi leveleimben is alázatossan megírtam Excellentiádnak, *nem okoztam Generális Uramat*, hanem azon confusiónak okát. Való dolog, rendetlen állopot volt ezen viszhavonyás (így), *a kit magam is sajnáltam s most is sajnálok*, — de, hogy Excellentiád ebben az interessentiát okozza: igaz hűtőmmel valloam Kegyelmes Uram, az én részemről nem okoztathatik, mert Isten s világ tudja, interessatus ember nem voltam, sőt hogy némeleket láttam azoknak lenni, nehezen szenvedvén; azért ha írtam s hazánk szolgálatjában (talám ebből fogyatozás is kö-

vetkezett volna) szóllottam, — ím, majd igazmondásomért betörik fejem; noha, Isten úgy áldjon meg, nem szóllottam s ennyire nem is kívántam fakadnom az interessentiák iránt: de, hogy látván böcsületemnek kissebbedését, azért megszóllalván — kelni kezdett volt *dühös nevem*. Jól emlékezhetik Excellentiád, egy korban már egy ember miként kezde utánnam áskálódni: de Excellentiád hozzám, érdemetlen alázatos szolgájához (a kiért Isten áldja Excellentiádat!) miltóztatott oly kegyelmes úri gratiáját mutatni, midőn nékem híremmé sem volt, azt azon elkezdett árúlkodásiban megzabolázta, — most újobban ismét elkezdi; főképpen hogy most gratiáját tapasztalván Excellentiádnak, annyivalinkább megbízván magát, régi szokása szerint árúlkodik utánnam. A mel is fölötte úntalan búval emészti s keseréti szívemet, s tartok attúl, Kegyelmes Uram, minthogy az elszenvedhetetlen keserűség, böcsületemben való miltatlan sérelem, vagy mel nagyon emész, (kitül Isten ójjon!) másra ne fakadjunk oly helen való öszvetalálkozásunkban.

Írja Excellentiád maga méltóságos levelében, hogy sokszor Generális Bottyán Uram minémő rendetlenül írt Excellentiádnak, — elszenvedte; mi köztünk pedig sokkal különben vagy. Igaz dolog, Kegyelmes Uram, én Excellentiád érdemetlen, alázatos szolgája Brigadéros lévén s Bottyán Uram Generális: hogy nálomnál nem föllebbvaló, azt nem reprobálom, *s mindenekben kívánok s kívántam is dependenter engedelmeskednem*; de írhatnék én is hasonlót: Brigadéros — úgy tetszik — egy Kapitánál (= ezredesnél) föllebb; ha én tartozom föllebbvaló tisztemtül dependenter lenni: hát annak idejében Kisfaludi László Uram miért nem tartoznék tülem is, s mit competál velem? Ez ugyan mind hagyján, bár csak böcsületem ne sírtődjék, maradjon kiki maga tisztiben, nem bánom. Sokat írhatnék bizon, de abban hagyom. Látom Kegyelmes Uram, némel ember nem bánná, ha az háztúl elvesznék is, — de Isten meg szokta tartani az igazakat! Én pedig elejétül fogva mindenkor bíztam, mint édes Atyámban, Excellentiád kegyelmes úri gratiájában, mellet is sokszor vettem; talám eddigis, ha maga kegyelmes gratiájával nem vígasztalt volna, — az irigység elvesztett volna. Lám, *miúlta Kisfaludi*

László Uram közülünk elmene: Generális Urammal szép egyezéssel comportáltuk magunkat, — mintha soha egymásra nem is nehezteltünk volna, s mindenekben úgy alkalmaztattuk, hogy panasz egy féltől sem lehet s az haza szolgálatjában is lehetőképpen nincsen fogyatkozás. A mi pedig az én leveletem illeti, melyet Generális Uramnak írtam vala s Kisfaludi László Uram Excellentiád kezéhez vitte: megvallom, Kegyelmes Uram, nem kívántam olly tenorral írnom, hogy in communi értsem abban Tiszt Uraimékat, Isten bizonságom, nem, — hanem érttettem azon valamel gaz tanácsot; a mint is némel Tiszt Uraimék, kik akkor Generális Urammal voltak, nékem azt midőn obijiciálták: azon levelemnek rapturája meglévén, olvasták, s megértették, hogy nem éntülem, hanem azon levél stýlussában a deáktúl esett ollyan error. A mint is magokban szállván, ezt általlátták; akkor pedig lévén együtt Generális Urammal Révay, Somogy, Kisfaludi László és néhai Moóry Uraimék: Kisfaludi László Uram legfőllebb fogta ezen dolgot, a többi nem is vették magokra s annyira nem is apprehendálták, sőt akaratjokban sem volt, hogy Kisfaludi László Uramat ellenem agálni Méltóságtokhoz általküldjék, — Révay Uram, Somogy Ádám és Istenben elnyúgodott Moóry Uraimék azonnal abbúl kimosdottak. És így nemhogy szolgálatot nem kívánnának velem tenni: de szintín olly jóakarók vagyunk, valamint azelőtt. A mint is Kisfaludi László Uramnak talám kedve szerént esett, hogy jelenléte nélkül, közakarattal tettiünk Sopron alatt egy próbát, mel iránt is alázatos kötelességem szerént azonnal tudósétottam Excellentiádat; reménlem, eddig vette leveletem. — A mel próbánk is, Istennek hála, szerencsésebben, hogysen szerencsétlenül ment végben, — annyivalinkább olly jóakaróm lett Generális (Bottyán) Uram valamint azelőtt, s szükségnek idején szüntelen inkább együtt voltunk. A ki legnagyobb, azon nyereségben lévén alkalmas paripák, a többi közül Obrszt-Lajdinánt Freibergheknek egy lovát elnyervén, melyet is a seregtől hogy én pénzen kértem: Generális Uram nem pénzemért, hanem ingyen kívánta, hogy a sereg nekem adja; mindazonáltal én úgy a seregtől nem kívántam, hanem száz tallért adtam érte. Megvallom, Kegyelmes Uram, valóban úri paripa; tudom, vadnak Excellentiádnak is paripái, s nem is azért dí-

csérem, hogy enyím: de merném *Felséges Urunknak is praesentálni; igaz angliai ló*, egy szóval: nem egyéb a jónál, — ki is Excellentiád szolgálatjára lépzen, s azon igyekezem: hováhamarabb magam udvarolván, alázatosan praesentálhassam.

Hogy pedig bizonyossabban mostani actualis jó correspondentiánkat elhitesse magával Excellentiád: ezen Generális Uram nekem küldött leveléből*) világossan kitetszik s általértheti Excellentiád, a mellet is inclusive kívántam alázatosan megküldenem.

Lévén azonban egy pár igen szép kerecseny-tollaim, melleteket is csak mostanában hoztak számomra Bécsből, — úgy tudom, Excellentiádnak is fognak tetszeni, a míg magam személlymben udvarolhatok, kívántam expressus emberem által alázatosan praesentálnom. Ajánlván azonban Excellentiád miltóságos úri gratiájában magamat, s várván mindenekben vizsgátló kegyelmes resolútióját, és maradok

Jó Kegyelmes Uramnak, Excellentiádnak

Nagy-Geresd, 13. 8-bris 1707.

igaz alázatos szolgálja
Bezerédj Imre m. k.

Hátlapján, kivonatilag: 13. 8-bris 1707. Nagy-Geresd. Bezerédi az visszavonyások eránt mentegeti magát, mellyet mond, hogy történt az deák értetlenségéből, nem az ő akaratjából, az kit is mások észrevettek, hanem az egy Kisfaludi László controvertálja; kire is nézve ne rosszabb következék, Generális Eszterházi Uram obviálja; másként, Bottyán Uramval jó értelemben van, az mint leveléből is kitetszik. Kerecsen-tollat küldött.

(Eredeti levél, másfél íven, gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű. A kívül látható kivonat valószínűleg Bercsényi hadi cancelláriáján készült, kihez Eszterházy Antal Bezerédj ezen levelét is, mint a megelőzőket, eredetiben beküldötte.)

*) Bottyánnak itt csatolva volt levele ma már nincs mellékelve, s híhető: elveszett, mint Bezerédj érintett jelentése is az oct. 2-iki sopronyi csatáról.

*Bottyán Szluha Ferencznek. *)*

Nagy jóakaró Prefectus Uramnak,
szolgálok Kegyelmednek.

Kegyelmed újabban írott leveléből értem, hogy császár auditora ugyancsak praetendálja Vilson János aradi Commendáns fiát, kinek újabb keresetire irok Sümegbe, Csobánczba és Csesznekbe Commendáns Uraimékhoz, hogy az ott való rabok között hűt szerint keressék fel. Az innét levő egész rabokat is rövidnap által fogom küldeni, — akkor maga is investigálhatja Kglmed.

Hogy az ellenség motusirúl s Locumtenens Uram ő Excellentiájának követekkel való jó válaszszaal megérkezéséről tudósít: igen kedvessen veszem. Nem kétlem, vagyon értésére Kglmednek is, hogy *mi is Sopronnál 339. horvátot, 60. németet levágván, derék tiszteket fogtunk*, kiknek íme specificatió-jokat megküldöttem. Azon csatán *Bulacski, karlóczyi generáliságból való Vice-Colonellus elveszett több főtisztekkel együtt*, — *német sok esett sebbe, kiket az hajdúság lődözött*.

Örülök azon, hogy az magát elbízó esztergami labanczoknak megütötték az órrát, és az istentelen Iliának elfogatásán, mivel annakelőtte fogva lévén: azt fogadta hitire, lel-kére, hogy ellenünk soha többé fegyvert nem fog, hanem alá; mégyen Rácorszagra, — kit is az Isten bűne szerint büntette hanem Kglmed ötet stricte, vasban, belincsben tartassa, csigáztassa, — és akármelly rabon ki ne adja: *hadd szenvedjen a kutya, mert gonosz a szegénységre!* — Azonban minémő két győri katonát — Járkít és Tökölit — általküldöttem: megszabadulni ne engedje Kegyelmed semmi úttal-móddal.

Az mi penig esztergami lakosok szegénységhez való kegyetlenségét illeti: tegnap voltak nálom Esztergam városiak ketten, mivel az oeconomicalis Administratio szőlőhegyek szabad megszedése végett *600 frtokban megalkudván*, — annak felét hozták meg s az többit is meghozzák, — azok hitekre be-

*) Szluha Ferencz érsek-újvári praefectus, rab-kicszerelő biztos,
»Cartellae Commissarius« vala: azért ír neki a foglyokról Bottyán.

szélték, hogy az városiak se ki nem járnak, se az szegénységet nem háborgatják; hanem Kegyelmed kitanúlván Iliátúl: kik legyenek azok? és írja meg, azon lészek, hováhamarébb rajtok küldhessek. Azt is adom Kglmednek tudtára, hogy némelykor császárs praesidiumabéli concivisek, mesterlegények és tábori szolgák elfogatnak, úgy markotányosok: kikért fegyverviselőt nem adnak in ordine Cartellae; ha veheti Kglmed valami hasznokat, adja tudtomra, mert actu is vannak affélék kéznél circiter 9, kik némellyek hamburgiak (Hainburg), győriek, és szintén Linczből való mészároslegény is vagyon köztök, kik hajókon gyakran járnak és fegyverben találtatnak, magokat penig menetik, hogy ők nem soldatok.

Tovább is kérem Kglmedet, ne terheltelessék az túl levő dolgok állapotjáról tudósítani, én is innét reciprocálom; maradván,

Datum Papae, dje 17. 8-bris Anno 1707.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

Alól: Szluha Ferencz Uramnak.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Csak aláírása sajátkezü.)

314.

Csajághy János, Károlyi Sándornak.

.....
Csepreg és Kőszeg tájékán az mi Dunántúl valóink most szép actust vittek végben: Nádasdyt megverték, — horvát és német több veszett háromezernél, rabot száznál többet fogtak, többire mind Officéereket; Nádasdy elszaladott. — Ugyanitt Nógrádnál (?) az esztergamiakat s budaiakat levagdalták, nem sok szaladott el benne, — ötven elevenen fogtak el benne, kétszáznál többet levágtak.

Pásztó, dje 18. 8-bris 1707.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-család levéltárában.)

Bottyán, gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Alázatos engedelmességgel szolgálók Excellentiádnak.
— Nem kétlem, tudva vagyon Excellentiád méltósága előtt ennekelötte is tett sok rendbéli alázatos instantiáim s méltó panaszim; mindazonáltal újonnan is kívántam nagy alázatosan recens memoriájában hoznom Excellentiádnak magamat s az változó idő miatt erőtlenedő állapotomat; mert jó lélekkel írhatom Excellentiádnak: annyira vagyok most is, a rettenetes dagadások miatt alig állhatok lábaimra. Ezenkívül Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram ő Nagysága is, néhány rendbéli leveleiben is (a kit bizony nem érdemlitem volna) olyan keményen ír s pirongatózik, hogy én a közönséges haza java félretételével csak magam privatumomat üzöm-fűzöm, — holott penig dum et quando fog requiráltatni: kész vagyok magamról számot adnom, sok becsületes úri tisztekkel meg is bizonyítanom, hogy valamit hazám s nemzetem szolgálatjára hasznosnak s előmenetelésnek láttam lenni, bizony serénységgel elkövettem. Én is, Kegyelmes Uram, szeretem becsületesemet; de bizony erre való nézve is annyira megkedvetlenedtem ettől a galyibás commandótól, hogy többire csak álmos szemmel kell néznem a dolgokat is. Mindezeket bölcsen considerálván Excellentiád, Kegyelmes Uram, járúljon hozzám méltóságos úri gratiája Excellentiádnak, Isten hírével hadd valedicálhaszak már egyszer valaha ennek a galyibás commandónak; bizony nem azért kívánom, hogy subdiceáljak s az heverőknek kenyerét egyem: mert utolsó vérem csepjéig olly híven, mint kezdettem, kívánok édes hazámnak szolgálnom, — csakhogy ezt a galyibás állapotot hadd próbálja más is, mert egyáltalában én tovább nem viselhetem. Kirül Excellentiád további resolútióját elvárván, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

méltatlan köteles szolgálja

Papae, 21. 8-bris 1707.

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Székési Gróff Beresényi Miklós, Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens és Senator, Nemes Ungh Vármegye Örökös-Főispánja, érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos engedelmességgel írásm.

P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — gyűjteményemben.)

316.

A Győr-városi lakosok Bottyán tábornokhoz.

Minden illendő dolgokban kész szolgálatunk ajánlása után.

Isten minden kívánt jókkal áldja Nagyságodat. Minek-utánna hosszas és költséges fárodozásunk után nagy nehezen vihettük végben, hogy szüretelésünk eránt Nagyságtokkal Kegyelmetekkel alkudhassunk: miként s hogyan contraháltunk legyen követjeink által, — közöttünk emergált contractusunk világossan megmutatja; mellynek ereje által jóllehet Nagyságod, úgy mint *Dunán-innét Commendérozó Generális*, protectiója alá vett volt szüretelésünkben, asscurálván *generálisi parolája alatt bennünket*, hogy senkitől háborgatásunk és kárvallásunk nem okoztatik, holott pedig ellenkező állapot történnék: igazságos satisfactiót fog administrálni kárvallott embereinknek. Mindazonáltal, nem tudjuk mitül viseltetvén Tekintetes Nemzetes Fodor László Óberster Uram, hogy minapiban az maga és Méltóságos Fraknai Gróff Eszterházi Antal Uram ő Excellentiája hadaival a Dunán általjöött volna: nem gondolván közöttünk interveniált alkukkal, Nagyságod protectiójával és generálisi parolájával, mellyek ő Kegyelmének nyilván constáltanak, mivel mind Florián Péter és Selymeczi János Hadnagy Uraimék, mind pedig Komáromi István külső*) Vice-Ispán Uram eleiben menvén, értésére adták ő Kegyelmének; sőt, hogy az Nagyságodnak bectelenségére s egész magyar nemzet csúfjára és kisebbségére pracvaricálhassa: eltökéllett szándékkal szőlőhegyeink alá szállott, s négy nap ott temporizálván, népét szabadon bocsátotta az hegyeken, egynehány gazdának szőlejeket commandója alatt megszedték, mustjokat

*) Azaz: kurucz részről való, ellentétben a várba szorúlt labancz alispánnal.

megitták, elhordották. Végtére, hogy elindúltak: hordóstúl is vitette el önnön maga ő Kegyelme, — melly kárvallás, csak könnyen számlálván, hatszáz akóra extendáltatik.

Minthogy pedig a mostani szűk időben ez elszenvedhetetlen állapot, — más az, hogy Nagyságod authoritása és generálisi parolája ez eránt nem kicsinynyé sérült meg, sőt egész nemzetségünknek kimondhatatlan kisebbségére következett, mivel teli torokkal azt kiáltja a németiség, hogy sohol még paroláját és fogadását meg nem tartotta a kuruczság, más az: egyik a másikatúl se nem függ, se nem hallgat, hanem minden tisztecske generálisi authoritást vindicál magának, nem tudja: mellyik legyen szolga, mellyik legyen úr közöttök?

Annakokáért szeretettel kérjük Nagyságodat: találjon valami módot benne, hogy parolájának megcsoorbúlása helyreálljon s egész nemzetünknek inurált bectelensége megtéríthessék, s végtére szegény kárvallott gazdáknak satisfactiójuk légyen. Mink ugyan, a mi részünkről, a mivel restálni fogunk, megadni s contractusunkat adimpleálni el nem múlhatjuk; teljes reménységgel vagyunk, hogy Nagyságod a kárvallottakat consolálni fogja. Többiről tartsa Isten és éltesse Isten Nagyságodat friss egészségben. Maradunk

Nagyságodnak	illendő dolgokban kész szolgál
Győrött, 21. 8-bris 1707.	<i>Győri szőlősgazdák és lakosok</i>
	<i>közönségessen, m. k.</i>

Külczim: Tekintetes és Nagyságos Bottyán János Uramnak, Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz és Confoederált Magyar Statusok Dunán-innend levő Hadait Commendérozó Generálissának, illendő dolgokban jóakaró Urunknak adassék. — Ibi-ubi.

P. H.

(Egykorú másolat, Bottyán tábornok titkárai vagy tábori íródeákjai egyikének kezével írva.)

317.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességgel szolgálók Excellentiádnak. Unghvárról 8. praesentis datált méltóságos levelét Excellentiádnak

ezen órában annyivalisinkább nagyobb örömmel vettem, hogy értettem már szerencsés visszatérésével Excellentiádnak *) lengyelországi dolgainknak kívánt rendben való menetelit, — mellynek is hogy Isten adja naponként való előmenetelit, szívem szerint kívánom. Valóban nagy kívánsággal kívánta s óhajtással várta már régtől fogva ezen darab föld közelítését Excellentiádnak, hogy házánál kevés pihenése után felső corpushoz készül indulni; csak méltóságos írása is nagy consolationokra vagyon: mennyivelinkább ha halljuk szerencsés jövetelit Excellentiádnak! Az idő alatt is penig, országos sok gondjai között is kíván értekezni Excellentiád Dunán-innét levő hadak operatióirúl; kirúl is alázatossan de recentioribus így informálhatom Excellentiádat.

Rabbutinak tőlünk távozásával mindgyárt conjungálván magamat Brigadéros Bezerédj Imre Urammal, Soprony alá unitis viribus becsapván, *Isten szép szerencsét adott, melylyet is hogy már ne hallott volna Excellentiád, nem kétlem: mindazáltal annak modalitassát talám ki nem tanulhatta. A leshelyekre jó idején bérendelvén a militiát*, nem sok idő alatt kijövéen feles némettség: úgy mint martalékot előtte bocsátott *öt zászlóalja horvátságot*; kit is elszorítván dandárjátúl, — csak egy tyúkmon-sültig azon kár nélkül átalestünk; derekasabb főtiszteik életben megtartattak, kiknek is nevek specificatióját jöllehet már elébbi levelemben is megírtam: mindazáltal ha netalántán az eltévedt volna is, hogy tudhassa Excellentiád, ebben is includáltam. **) Legfőbb tiszték penig, a ki többire vice-generalatusságot viselt közöttök, Budacski nevű, a forgolódásban elesett; paripáját egy pár ezüst s aranyos karvassal Excellentiád számára tartok. Azon rab-tisztekben némellyeket több rabokkal együtt Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram ő Nagysága intimatiójábúl *Dunántúl mostanában küldtem által*, — némellyek közülök halálos betegségben estenek, még azokat megtartóztattam. *Az véle lévő németséggel annakutánna sok ellenkezést tévén, — szokása szerint trupposan lassan-lassan bemarsolt Soprony felé.*

*) Varsóbúl, Péter czártól.

**) Ma már itt sincs mellékelve.

Önnét való visszatérésem után, a rettenetes, mindennapi essőkkel mind Rába, Rábca annyira megáradtak, hogy mind e mai napig kezem-lábom annyira meg vagyon kötve, hogy fél-nyommá sem mehetek, nemhogy operatiót tehetnék. Feltett czélom biz a volt, hogy még Austriában is beugrassak: de ez mostani vizek árja azt interrumpálta; azt merik felőle mondani: soha nem érték olyan áradását. Hidam készszen vagyok a Rábán, — felé sem mehetni; a rétek úgy elromlottak a víz miatt: annyi hely nincs, hol egy-két compánia beérné véle; a mi kevés szénát a szegénység takarhatott, egészen elromlott, — kihezképest most actu is nem campérozhatok. Mihelyt Isten csak valamit is szünteti a vizeket: azonnal portaképpen, valamerre lesz, csapást tések.

De bizony, Kegyelmes Uram, nem kicsiny hátramaradást okoz ezen a földön az hadaknak, fizetésnek hosszas időre való terjedése miatt lett kedvetlensége; mert jó lélekkel írhatom Excellentiádnak, hogy ha eddig az iminnét-amonnet való kevés impositákból nem tápláltam volna s magam reménséget nem nyújtottam volna az innét való hadaknak: bizony, talám csak egyedül maradtam volna, s ezáltal következhető non putaram is ha érte volna ezen földet, könnyen számot adhattam volna. Tovább is az haza javát kívánván e szerint munkálódnunk: egybenhivatván mind hadi, mind pedig dicasterialis Főtiszt Uramékat, — közönséges, egyező akaratból resolváltatott, hogy Isten kegyelméből a szüret közelítvén: mind győri, mind sopronyi s mind más aprólékos hegyek fructussát hogy betakaríthassák az ellenkezők, — vélek megalkudjunk s azon pénzt az ittvaló fiscalítások proventusival együtt compilálván, hacsak egy havi fizetést is nyújtunk az egész hadaknak. A győri szőlők eránt a Dicasterium accordált huszonötszáz forintokban; nem tudom mitől viseltetvén Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram ő Nagysága: maga dragonyos regementje mellé adjungálván Fodor László Uramét, olyan instructióval expedíálta által, hogy egész szüretjeket impediálják, szintén akkor lévén magam a sopronyi actuson, nyavalyásokat in opere találattak, harmadnapig lakván a hegy alatt a két regement; hogy parolánkat ő Nagysága violálta s mennyi károkat tettek s miképpen csúfoljon az ellenség is bennünket, — hozzám kül-

dött győriek levelek valóságos párjából *) megértheti Excellentiád; melyet in originali küldtem volna: de pro ulteri mei directione kívánok conserválnom. Melly dologért is, Kegyelmes Uram, ettől a galyibás tisztemtől bizony, annyira megidege-
nedtem, hogy többire álmos szemmél kell nézmem a dolgokat. Azért is, Kegyelmes Uram, Isten hírvél hadd valedicáljak már egyszer valaha ennek a commandónak; egyáltalában tovább én nem viselhetem, hadd próbálja más is! Ha ez a galyiba a nyakamon nem lesz is: nem eszem én a heverőknek kenyerét, — kész vagyok utolsó vérem kiomlásáig édes hazám mellett szolgálnom. Ezzel ajánlom Excellentiád úri affectiójában magamat; maradok

Jó Kegyelmes Uramnak
Excellentiádnak

Datum Szent-László, dje 27.
8-bris 1707.

méltatlan, köteles szolgája
Bottyán János m. k.

P. S. Horváth Zsigmond Fő-Commissárius Uram a fiscalításokat nagyobb részént ezen a földön kiárendálta; az arendátorok már a szegénységet annyira húzzák-vonják, hogy egy falun két-háromszáz forintot kérnek: én megparancsoltam, *semmit se adjanak addig, míg Excellentiád resolútiója nem jön.* (Eredetije egész íven, in folio írva, gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű.)

318.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem!

Érdemem felett való Kegyelmes Uram!

Homagialis obligatióm szerint, in quibus terminis legyek az idevaló constitutiók? kívántam alázatosan informálnom Felségedet méltatlan írásom által. Isten kegyelméből minekelőtte végeződnék szerencsésen e nyári campánia: eltökéllett szándékkal voltam azon, hogy Rabbutin tőlünk távozásával egészen az innét levő hadakat a Nyulas mezejére fordítam s onnét Austriában is beugrassak; a minthogy szándékom

*) Lásd a megelőző számot.

eddig régen succedált volna is Isten által, — ha az mindennapi essők miatt a vizek árja annyira meg nem nevelkedett volna, hogy éppen sohová sem mozdúlhatok; hidam készszen vagyon, felé sem mehetni; — mihelyt csak valamit szűnnek is a vizek, azon lészcek, feltett szándékomat effectuálhassam.

Pálfi Uram maga a horvátsággal már régülta Óvárot continuuskodik. Történt a napokban, hogy feles elszökött horvátjainak utánna indulván, úgy megszalasztották: ha erősségben nem retirálta volna magát, meg is ölték volna. Sopronynál vagyon Nádasdi Uram a német hadakkal, kik ellen is vagyon commendérozva Bezerédj Imre Uram egy dragonyos regementtel. Gyalog regementeknek már semmi hasznokat sem vehetni a ruhátalanság miatt.

Venczel János komáromi harminczados (a ki ezelőtt a börsönyi hegyekben is bányát talált) néhány ízben is már requirált mind levele, mind embere által: adjak engedelmet néki, hogy Budán feljűl, Pilis vármegyében kereshessen bányát; mivel nem engemet illető állapot, — resolutióját Felségedtűl alázatossan elvárom.

A Tekintetes Commissariátusság ezen a földön levő fiscalításokat nagyobb részént kiárendálta; azok az árendátorok penig húzzák-vonják az szegénységet, csak egy nyomorúlt falun is két- s háromszáz forintot praetendálnak. További Felséged dispositiójáig senkinek semmit sem engedek venni.

Értettem ezenkívűl, hogy Felséged természeti született kegyelmességébűl cseszneki egész dominiumot conferálta Senator Telekesi Török István Uramnak ő Kegyelmének. Sok érdemes hazafiak, a kik éjjel-nappal az haza szabadságát kívánják munkálódni s készszek vérekkal is pecsétleni, — a sok időtűl fogva való fizetetlenség miatt annyira megkedvetlenedtek, hogy naponként csak üresedni látjuk a zászlókat. Ehhez képest, hogy a vitézlő rend kedve reparáltassék: közönséges consensusbűl az említett dominiumnak némelly része proven-tussa hogy percipiáltassék a Tekintetes Commissariátusságtűl, magamat immittáltam; mert — salvo honore — írhatom Felségednek, hogy purepute csak a sertésekbűl való proventusa is többre extendáltatik kétezzer forintnál. Ezenkívűl győriek s úgy sopronyiak is magok szűretjeknek betakarítása felől is

accordálván a Tekintetes Commissariatussággal bizonyos summa pénzben, azért, hogy azon proventus a fiscalítások proven-tusival compiláltatván, az hadak közé kiosztassék: mégis, nem tudom mitül viseltetvén Méltóságos Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nga, szintén a midőn szüretjek állana az győrieknek, általcommendérozott két regimentet a Dunán olly instructióval, hogy azon győrieket szüretlésekben ne csak impe-diálják, hanem hogy egészen accordánkat is violálják; a mint-hogy harmadnapig ott lévén azon had, elszenvedhetetlen káro-kat inferáltak nékiek, s parolánkat idegen nemzet előtt is prostituálták; sok kárvallásokért satisfactiót tőlünk méltán kívánnak. — Ezzel ajánlom tovább is Felséged kegyelmes gra-tiájában magamat, és maradok

Érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek alázatos igaz híve s méltatlan szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Felségös Uram, ezön nígy horvát rab kapitányok hitekkal mondják, hogy soha annyi tehetsége nem lészön Pálfi Jánosnak, hogy az horvátot többet kihozza Horvátországból.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóirat a tábornok sa-játkezű írása. Dátuma elmaradt, de tán egy napon kelt a megelőzővel, mely Bercsényinek szól, vagy kevéssel utána.)

319.

A fejedelem, Bottyánnak.

11. 9-bris 1707. Sáros-Patak.

Generális Bottyán Jánosnak.

Kglmed leveléből értjük, hogy Venczel János Budán feljúl lévő pilisi hegyekben akarna bányákat keresni; kit is relegálván Méltóságos Székessi Gróff Bercsényi Miklós Locum-tenens és Fő-Generalis úri kedves Atyánkfára, — a midőn annakokáért ezentúl fog requiráltatni azon hegyeken kere-sendő bányák mivolta felől: említett Úrhoz szabadossan uta-síthatja Kglmed azon személyt. Coeterum, etc.

(A fejedelmi cancellárián készült kivonat vagy másolat, Rákóczi 1706 – 1709-iki még kiadatlan leveles-könyvében. Nemzeti Múzeum, b. *Jeszenák-gyűjtemény.*)

320.

Bezerédj Imre Korvinyi Jánosnak.

Jó Uramnak ajánlom köteles szolgálatomat

Kegyelmednek.

Én tegnapi napon Derecskírúl mellettem lívó hadakkal megindúltam, estve egy keveset etetvín Ghalstetten, onnand vettem útamat Stýriának; hajnalkorra az Lápincs vize mellí írkezvín, Graffendorfnál az Lápincson általsaptam Stýriában, a hol is egy compánia nímet és annyi rácz lívín, Isten segítésígbűl nagyobb részint mind levágtuk, igen kevés szaladott el közűllők; visszajövet pediglen Eckeschoknál (?) akartam általjűnyi: ott is bizonyosszámú ráczság lívín egy sánczban, ugyanottan egy pusztá templomban feles stýriai polgárság, kik is kemínyen puskázván katonáimra, — azt is Isten által megvettük és halomban vágtuk őket, az falut pediglen fölígettettem; rabot is hoztunk hatvant: ki fegyveres dragonyos nímet, ki rácz, nímet polgárság is ennyihán vagyon közöttök; azonkívvűl kít öreg zászlót és három dobót is nyertenek katonáim.

Ezeket akarám Kegyelmednek köteleessígem szerint értísire adnom; kérem, ha mi ollas hirei vadnak Kegyelmednek, velem is communicálja, és ezen leveletem Bottyán Urammal közlenyi (mivel feles dolgaim miátt nem írkezhettem reá, hogy ű Nagyságát is tudósíthattam volna eránta) ne terheltessík Kegyelmed. Maradván

Datum Pinkafelt, 11. 9-bris 1707.

Kegyelmednek

köteles szolgálája

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Ollyan lárma volt Stýriában, meg nem mondhatja az ember; egísz nap az sok álgyű- és apró puskaropogások hallattak mindenfelől, — azt gondolta volna az ember, majd ítílet leszen. Én, Istennek hálá, egyéb kárt nem vallottam, hanem egy voluntér-hadnagyomat és három közlegínyemet lűttík meg, kik is Isten által gyógyúlhatók; de az németek közűl kapitánt is és fendrichet is öltenek katonáim.

Külczim: Tekintetes Nemzetes és Vitézlő Korvinyi János, Főlséges Fejedelem Urunk egísz Hadai Fő-Mustrameste-

rinek, etc. jó Uramnak ő Kegyelmének kötelessen irám. —
Ibi-ubi. P. H.

Kívül, másik felén: Sietséggel küldjék Szombathelre.

(Eredeti levél gyűjteményemben. Csupán aláírása sajátkezű.)

321.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Szintén ezen órában, a midőn veszem Excellentiád nálam kedves két rendbéli leveleit alázatosan, egyiket vékonyabb, másikat vigasztalóbb válaszszaal: éppen akkor actu fáradozom régen feltett szándékomnak (a mint egymást érő leveleimben ezelőtt értésére adtam Excellentiádnak) executiójában; jóllehet nem kicsiny fáradsággal, mindazáltal a mint a vizek árjai kívánták, imitt is amott is hét hidakat csináltatván: az hadakkal béérkeztem Rábaközben, holott is subsistálván két napokig, míg derekassan minden dispositiókat megcsináltam, — szint adtam a dolognak, mintha Újhely és Soprony felé újonnan menni akarnék; béérkezésem hírül esvén Pálfi Uramnak: mindgyárt nyakaszakadtában Óvárbul a horvátokkal és két regement némettel, a ki is Pozsonnál jött által, retirálta magát Soprony felé. Ezen órában vagyok azért én is induló-féltt, hogy Isten segedelméből általmenvén a Lajtán, hostilitást kövessék; valamit azért nemzetem s hazám javára követhetek el, — bizony semminek is elmúlatoja nem lészek, inhibeálván mindazáltal az égetést, a malmaikon kívűl. Teljes reménséggel vagyok: Isten után szerencsés progressusunkról csak három-négy napok alatt is örömmel informálhatom Excellentiádat.

Méltóságos Generális Eszterházy Antal Uram ő Nga parancsolatjából győrieeknek szüreti alkalmatossággal inurált károkért hogy lehessen valami consolatiójok: én Excellentiádra relegáltam, s hozzám parolám felbomlásáért írott leveleket már ezelőtt in paribus meg is küldöttem; a kik is még akkor hátramaradott ezer forintot káraikban kívánják defalcálni. Ez eránt mitévő légyek? újon kérem alázatosan Excel-

lentiádat, méltóztassék adni resolútióját; mivel a Tekintetes Commissáriatuságtól regementem fizetésében imputáltatott azon ezer forint: mennélhamarább kívánnám közikben osztanom, mert ruhátlanok s rongyossak lévén, bizony ezután szolgálatot sem tehetnek. Ezenkívül mivel regementem mundrunga megcsinálásához tartozó apparatusok egészen subtraháltattak: annak recompensatiójára Sümegen raboskodó horvát tisztek közül engedjen egyet szabadon bocsátanom Excellentiád, szabadulásáért bizonyosszámú vég posztót ígír hogy megád.

Stájerországi passuson meglelt újonnan való szerencsés actusárúl megtérvén *Bezerédj Imre Brigadéros Uram: bizonyos conferentiákra az estve hivatván hozzám, beszéli, hogy vérrel vévén meg a sánczot, hatvan rabot, németből s horvátból állót fogott, a kik megadták magokat, — a többit mind összevágatta; a rabokat most viszik Sümegre, — ha parancsolja Excellentiád, újonnan feleset küldhetek által.*

Fáradtságos commandómtól való megmenekedésem eránt tett resolútióját Excellentiádnak alázatosan vettem s feletőbb nagy örömmel is olvastam. Ezután is megmutatom én, utolsó vérem csepjéig, igaz szeretetemet hazámhoz, — csak-hogy a míg Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram ő Nga érkezik is, jól esnék ha Dániel Uram ő Nga expediáltatnék segítségemre: mert gyakor erőtlenségim miatt mindenekre nehezen sufficiálhatok. Mindezekről hovahamarébb való resolútióját a midőn várnam, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

igaz köteles

Excellentiádnak

szolgája

Beled, 12. Novembris 1707.

Bottyán János, m. k.

P. S. Ha Isten általhozza megírtt Generális Uramat ő Excellentiáját, hogy azonnal általmehessek — alázatosan várom a resolútiót.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens és Senator jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel íráom. — Érsek-Újvár. P. H.

(Eredetiye gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

Bottján Esztergom városának.

Illendő dolgokban szolgálók Kegyelmeteknek.

Parolája szerint Kegyelmeteknek az hátramaradott restantiát percipáltam, kirúl is Generál-Adjutantom Nemzetes Vitézlő Szalai Mihály fogja quietálni Kegyelmeteket. Hogy penig külső-várasiaiak szőleiket szabadon művelhessék s úgy egész határjokat usuálhassák, — megengedtetik, s kívánom is protegálnom. Belső-várasiaiknak penig szabadságot én nem adhatok: azért, hogy fegyverviselőkkel laknak; ha művelik szőlejeket s usuálják határaikat, — az ő jó szerencséjük; ha kik penig a külső-várasra kijőnek közülök, egyenlőképpen usuálhatják.

A kőborlókat s tolvajokat, hacsak kezemben nem kerülnek, lehetetlen hogy remedeáljam s inhíbeálhassam, — zászlós katona penig azt nem cselekszi.

Datum Csornae, 14. Novembris Anno 1707.

Kegyelmeteknek

jóakarója

Bottján János, m. k.

Külczim: Nemes Esztergami Városi Lakosoknak ő Kegyelmeknek közönségessen adassék. — Esztergam. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije Esztergom város levéltárában.)

Korvinyi János főmustramester, gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens, etc. Szombathelen lévén, az midőn Exciád Bezerédi Uramnak szálló levelét látván, mellyen igen örültem, hogy Isten Exciádat szerencsésen Érsek-Újvárbán hozta. — Itten, Istennek hála, most az dolgoknak jó folyamatja vagyon; az minthogy az napokban Bezerédi Uram beütvén Stíriában, szerencsésen járt, az mint az inclusából *) megértheti Exciád.

Én az napokban megmustrálván Kisfaludi György Uram

*) Ma már hiányzik.

ő Kglme regementét: szintén mostan expediálom quártélymes-
terét az mundér és fizetés iránt által az Dunán; mivel penig
azon regiment még ekkoráig semmi mundért nem vett: aláza-
tossan recommendálom Exciádnak. Már az ide-által lévő regi-
mentek revisióját alkalmasint véghezvittem, hátra lévén éppen
csak Móré Uram regimentje, mivel az accrescált; azokat is az
napokban revideálni fogom. Tovább mitévő legyek? Exciád ke-
gyelmes parancsolatjátúl várok.

Itten semmi ellenség mostan nincsen, hanem Sopronyban
vagyon mintegy háromszáz német. Bezerédi Uramnak kedve
vagyon, ha Bottyán Uramat reáveheti, még az napokban szin-
tén Bécs felé egy próbát tenni. — Tovább ajánlom Exciád úri
gratiájában magamat, s maradok

Exciádnak

Datum Szombathel, die

alázatos érdemetlen szolgája

14. 9-bris 1707.

Korríny János, m. k.

Kívül: Bercsényi czímzete, Érsek-Újvár, vel ibi-ubi.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

324.

*Horváth Ferencz simontornyai várparancsnok, gr. Bercsényi
Miklósnak.*

Méltóságos Fő-Generális!

Nékem nagy Kegyelmes Uram!

Az mely mundért Exciád gratiájából Dunántúl hoztam:
azt a lovas-compániámra kiosztottam; és mivel Exciád paran-
csolatjából én a compániát most is szaporítom: vannak ollya-
nok is, a kiknek semmi mundérjok nem jutott, mivel azúlta
egynehány is iratta be magát. Azt is alázatosan jelentem
Ngodnak, hogy miúlta Isten Simontornyát kezünkhöz adta:
annak már két esztendeje elmúlt, — azúlta semmi fizetést a
compániám nem percipiált, ezen egy mundíron kívül, se téli
quártélya nem volt, hanem mind télen-nyáron egyaránt kell
szolgálni; legszélőbb praesidium lévén (Dunántúl) Simontor-
nya: szüntelen való portázással és passusok őrzésével kelletik
ezen darab földet oltalmaznunk. Kérem annakokáért alázatos

Tabella Effectivi Status Inelytorum Regiminum Cis-Danubianorum Equestris
in 9-bri reperta sint, infranota¹⁾

Regimina	Officiales Stabbales										
	Colonelli	Vice Colonelli	Supremi Vigilantia Praefecti	Quartiorum Magistri	Adjutantij	Auditores	Capellani	Curram Magistri	Campi Castellani	Chyurgij	
Regimen Excellmi Generalis-Campi-Marsalli Antonij Eszterházi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Regimen Domini Generalis-Excubiarum-Praefecti Johannis Bottján	1	1	1	1	1	—	1	—	—	—	
Regimen Domini Brigaderi et Colonelli Emerici Bezerédi	1	1	1	1	1	1	—	1	1	—	
Regimen Domini Brigaderi et Colonelli Georgij Kisfaludi	1	1	1	1	1	1	—	1	1	—	
Regimen Domini Brigaderi et Colonelli Adami Balogh	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	
Regimen Domini Colonelli Ladislai Kisfaludi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	
Regimen Domini Colonelli Stephani Török	1	1	1	1	1	1	—	1	—	—	
Regimen Domini Colonelli Stephani Szekeres	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	
Ex Regimine Domini Francisci Somogyi reductae quin- que Companiae, sub Commando Georgij Pethő ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Septem Companiae Godaianae ²⁾	—	1	1	1	1	1	—	1	—	—	
Inelytum Regimen Dragonorum ³⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Compania Praesidiaria Simontornyaiensis sub Com- mando Domini Capitanei Francisci Horváth	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Regimen Domini Brigaderi et Colonelli Francisci Domokos, Pedestris Ordinis ⁴⁾	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	
Regimen Domini Colonelli Ladislai Fodor, Pedestris Ordinis ⁴⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Regimen Domini Colonelli Stephani Móri, Pedestris Ordinis ⁵⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Regimen Domini Colonelli Francisci Benkő, Pedestris Ordinis ⁶⁾	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

¹⁾ Azelőtt Somody Ferencz csallóközi ezredének Győr s Mosony megyékből való része, Pethő György őrnagy, kik most mint dunántúliak, külön választattak s Dunántúl szolgáltak.

²⁾ Győri katonaság; névleges ezredesök b. Perényi Farkas lett volna, valóságos vezénylőjük Goda István
³⁾ Gr. Eszterházy Antal reguláris dragonos regimentje, Palásthy Ferencz alezredes vezénylete alatt; m. csak 1707. őszszel, szüret tájban vezényeltetven át túl a Dunára, már előbb, Érsek-Újvár táján mustráltatt. Complete 1000 fő volt.

⁴⁾ Ez is csak a dragonosokkal együtt jött volt át, már megmustrálva. Lehetett körülbelül 800 fő.

⁵⁾ A Német-Keresztúrnál elesett Mory ezredének mustrája még nov. 14-kén Korvinyi főttebbi levele s hátra volt. Lehetett ekkor 700 fő.

⁶⁾ Ezen ezer előbb b. Cziráky László volt, ki börtönben halván el, hadai jobbára elszéledtek. Ekkor ték újra szervezni.

lománya 1707. november havában.

destris Ordinis, in quo Statu infranotata Regimina tempore Lustrae Anni 1707 do et ordine sequuntur.

Prima Plana					Secunda Plana				Aggregati					Volunterij					Summa Effectivi Status Regiminum
Lajdinantij	Vexilliferi	Vigiliarum Magistri	Furij	Chyruugij	Tibicenes	Fabri	Corporales	Gregarij	Capitanei	Lajdinantij	Vexilliferi	Vigiliarum Magistri	Gregarij	Capitanei	Lajdinantij	Vexilliferi	Vigiliarum Magistri	Gregarij	
12	12	12	12	4	7	9	36	871	6	4	6	8	—	—	—	—	—	—	1022
12	12	12	12	3	4	1	43	765	3	1	3	5	5	—	—	—	—	—	900
12	12	12	12	4	6	2	40	1019	3	7	4	3	—	6	2	—	—	94	1256
12	12	12	12	2	6	5	36	700	—	—	—	—	—	—	2	—	—	25	842
9	9	9	9	4	3	4	31	568	1	2	3	2	—	—	—	—	—	23	693
12	12	12	12	6	5	7	45	954	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1084
8	9	9	9	3	3	3	24	444	—	—	—	—	—	1	1	4	5	12	548
9	9	9	9	4	3	3	30	599	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	691
5	5	5	5	—	1	1	18	438	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	483
7	7	7	7	—	1	1	25	425	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	496
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	1	1	1	1	—	—	4	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100
9	9	9	9	9	Campl. Præsidæ Scrip- tarius 2	—	35	572	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	675
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	4	4	4	—	—	—	18	206	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	249

Summa Capitum Effectivi Status Regiminum 9039 1)

(Egykoru másolat, vagy eredeti példány gyűjteményemben.)

1) + 2500 = 11539.

san Exciádat: méltóztassék fizetésünk felől is kegyelmes dispositiót tenni; igazsággal irom Exciádnak: olly szegény a katona, hogy a mundíráját nem tudja mivel megvarratni. Ha más mediumot nem adhibeálhat Exciád: bárcsak valahonnan, kiváltképpen Baranya vármegyéből készpénzül téli quártélyunkat exolválnák.

Korvínyi János Hadi Fő-Mustramester Uram a midőn az elmúlt nyáron a compániámat megmustrálta: Fő- és Vice-Hadnagyimnak s Zászlótartómnak valami kevés selyemposztót adott, — de én teljességgesen mind innénd s mind túl a Dunán a nélkül maradtam. Kérem ez iránt is alázatossan Exciádat mint Kegyelmes Uramat, méltóztassék Fizető-Mester Uramnak committálni, hogy énnékem is mint más Kapitányoknak a posztomat és más requisitumokat kiadja.

Semmi új hirekről nem tudom Exciádat tudósitanom: hanem a Dráva vize annyira megáradott a napokban, hogy régtől fogva nem emlékeznek a mellette lévő lakosok, hogy olyan nagy lett volna. *) Ezek után adja Isten, etc.

Datum Simontornya, die 26.

Novembris Anno 1707.

Excellentiádnak

alázatos szolgája

Horvátth Ferencz,

Simontornyai Kapitány m. k.

P. S. Hattyúkat is (a Sió berkeiről) Főlséges Urunk számára hetet elküldöttem; Isten jövődöt adván érnünk, Exciád számára is fogok szerzeni.

Kívül: Bercsényi czímezete, Újvár vel ibi-ubi. P. H.

(*Eredeti levél, gyűjteményemben.*)

*) E körülmény a ráczok átesapásainak lehetetlensége felőli megnyugtató szempontjából bír vala katonai érdekekkel.

Bezerédy Imre b. Károlyi Sándornak.

Régi nagy jó Uramnak Nagyságodnak
ajánlom mindenkori alázatos szolgálatomat.

Sok szerencsés jókkal és hosszú élettel áldja Isten Ngodat, kívánom, — nem akarván elmúlatnom, hogy Ngodat az ittlévő occurrentiák tudósításával levelem által meg ne udvarlanám. Itten énnékem nem kevés fáradságom vagyok, az sok éjjeli és nappali nyughatatlanság és szolgálat szüntelen rajtam; most recenter tévén Stýriában egy fordulást, a hol is Isten segítségiből háromszázig való fegyveres ráczot és németet levágtunk, hetvenhármát pediglen rabúl hoztunk, egy öreg zászlóval együtt. — Azalatt Pálffy lejüvén Soprontúl Sárvár-hoz: mind olyan fáradsággal viszont Újhel felé fölsaptam; Nagy-Martonban lévén háromszázig való lovas német és rácz s annyi gyalog ellenség, kiken is rajtok ütvén hajnalkor, — ötvenig valót lecsapkodtunk, egy német strázsamestert pediglen ötödmagával rabúl hoztunk. Ezt meghallván Pálffy: sietett visszamenni Sopronyhoz, gondolván aztat, hogy engemet melletttem való hadakkal Austriában szorítson; de nem telhete kedve benne: mert mire ű Sopronyhoz ment, — én arra meg is tértem minden kár nélkül, szép nyereséggel. Nagy-Martont pediglen föl-raboltatván és egy részét el is égettettem az városnak; az ellenség pediglen az cemetariumban recipiálván magát, tovább nem tentáltam, — hanem egyenesen Austriának eredvén, a hol is katonáim szintén Újhelyig és Padonyig (Baden) nyargalódzottak; az császár vadászaton lévén ideki, — sietett Újhelben szaladni.

Mind ennyi, édes országunk mellett való sok szolgálomat tapasztalván minden ember: mégis némely ellenségkerülő és nem hazája előmenetelit kereső Kapitányok hamis nyelveskedése szüntelen rajtam, — noha mind Isten s mind egész ország tudja ártatlanságomat. Hogy pediglen én egy olyan, nálamnál rosszabb emberektől kisebbséget és hamissan informálandó gyalázatos hírt s nevet szenvedjek: készszebb leszek tisztemet resignálnom s letennem az fegyvert, — mert jobban

böcsületemért, nem az füzetésért szolgáltam én eddig is az Nemes Országot, — nem úgy, mint az, ki ellenem nyelveskedik, jobban maga privatumját, mint az ország hasznát keresi. Írtam már az Méltóságoknak is eránta, egyszersmind búcsúztam is. Ezek mind így lévén, — ajánlom én tovább is csak Nagyságod eleitől fogvást hozzám megmutatott atyai gratiájában magamat; maradok is míg élek,

Jó Uramnak Nagyságodnak

Küszög, dje 6. X-bris 1707.

alázatos régi igaz szolgálja

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Kérem alázatosan Nagyságodat, rúlam szegény szolgáljárúl méltóztassék megemlékezni, s az ott lévő hírekrül két s három liniával (sorral) tudósítani.

Külczim: Méltóságos Generális Nagy-Károlyi Gróff Károlyi Sándor etc. régi nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatosan íram. — Dunántúl. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

327.

Gr. Eszterházy Antal gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Magyarországi Locumtenens
és Fő-Generális, Nagy Uram!

Csak éppen most recentissime veszem Bezerédj Imre Uram nékem nagy rettentő lamentatióval Kisfaludy Uraimék ellen irott levelét, kiben minémő nagy vehementiával repraesentálja újokban elkezdett s ellene törő machinatiójokat, irígységeket és hírében-nevében bestelenítő nyelveskedéseket: az itt alázatosan pro remedio annectált (ma már nincs meg) lamentabilis missilisséből bővebben méltóztatik Excellentiád megérteni; mellynek hogy in herba resistáltassék és azoknak további continuálások in tempore suffocáltassék, — kívántam Excellentiádot kötelességem szerint alázatosan requirálnom: méltóztassék mind Excellentiád Méltósága, mind peniglen Kegyelmes Fejedelem Urunk ő Felsége, kegyes rescriptuma által említett Bezerédj Uramot valamelly consolatiójára indító mediumokkal megvigasztalni, — ellenben penig Kisfaludy Urai-

mékra animadversióképpen iratván, perpetuum silentiumot imponálni, vagy csak addig is, míglen a Dunán általmenetelemnek alkalmatosságával az ő Kegyelme között való visszavonást sopiálhatom; mert félő, hogy ha az ő Kegyelme injuriája meg nem orvosoltatik: feltett intentiója szerint, pusztán hagyván a Dunán (Rábán) túlsó földet, vagy Felséges Urunkhoz fog sietni, vagy peniglen Excellentiád méltóságos oldala mellé fogja magát applicálni.

A mellett, az minémű Bottka Ádám sógora mellett — a kivel egy testvér Bezerédy Uram felesége — téssen emlékeztet maga levelében, hogy tudniaillik azt Kókay Márton Vice-Kapitány Uram helyett, a kinek Felséges Urunk regimentet méltóztatott kegyelmesen conferálni s abban őbersterségi titulussal condecorálni, maga regimentjében kívánná vice-colonellusságra promoteálni, lévén igen qualificatum subjectum és az haza szolgálatjára alkalmatos legény, s egynéhány actusokon vele is volt Bezerédy Urammal s ottan dícsíretessen viselte magát, s magam is üsmertem, Imperiumban Princz Loui (Badeni Lajos) mellett adjutantságot viselvén; ha Excellentiád gratiája accedálna s applacidáltatnék, méltó volna említett Bottka Ádámot Kókay Márton Uram helyett, általjövetele után (Kókaynak) azon regimentben vice-colonellusságra applicálni, — kiről elvárom Excellentiád méltóságos parancsolatját.

Veszem levelét *Bottyán János Uramnak*, hogy valamely kompokot vetett volna az Rábczán, Balogh Ádám Uram commandója alá rendelvén bizonyos ezereket: kívánta volna Szólnok nevű faluban postéroló horvátságot megüttetni, söprösi hidat elrontatni, s azután Austriát széltében praedáltatni és a benn lévő malmokat felégettetni. De veszem levelét Kenessey István secretáriusomnak, a mellyben írja, hogy ezen feltett intentiójában Bottyán János Uramnak semmi sem lett: mert Tóközben odagyűjtötte az hadakat, s a nagy vizekben úszatással, — egynéhány emberek veszedelmével s majd sokaknak megfagyásával — által nem mehetett, re infecta vissza kellett térni; és ha szintén általmehettek volna is: Pálffy már olly készüllettel várta őket, hogy meg is ugratta volna, a mint

másoknak is confirmációjokból értettem.*) Caeterum, egyéb occurrentiáim kivel Excellentiád Méltóságának udvarolhatnék, nincsenek; hanem magam megindulásomat (Dunántúlra) rendelttem Isten kegyelméből e jövő hétfőre, azaz pro 12-ma currentis. Engedje Isten ő Szent Felsége: ezen írásom tanálja Excellentiádot friss jó egészségben és szerencsés órában! Maradván

Excellentiád Méltóságának

Raptim Érsek-Újvári, die

alázatos köteles szolgája

9. Mensis X-bris 1707.

G. Eszterhás Antal, m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben; csak az aláírás sajátkezű.)

328.

Szekeres István, gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Magyarországi Fő-Generális!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Minekutánna Exciád sokakhoz megmutatott méltóságos gratiájához bíznam, — nem akarám elmúlatnyi, hogy Exciádat ne tudósítanám. *Generális Bottyán János* Uram parancsolatjából circiter kilencz holnapig lévén bloquadában Fehérvár és Buda között: Isten segítségéből kevészsámú hadammal olly vígyázásban voltam, hogy mind ottlétemig az ellenség semmi károkat nem tehetett. Ezelőtt pedig már alkalmas idővel, Balogh Ádám és Pethő Uraimék tanácsokból Generális Uram kívánván egy próbát tennyi a Nyulasra, melyre nézve ugyan föl is commendírozattam az elmúlt hetekben, regementemnek nem kevés destructiójával; mindazonáltal Somogyi Ádám Uram mindeddig helemben vagyon: de ez jövő héten

*) Antal úr informatiói, — mint igen sokszor — ezúttal is hibásak valának. Mert bár Bottyán a hadak zömével a hirtelen és rendkívül megáradott Rábczán nem bírt is átköltözni: azok egy részével, tán épen az említett kompokon, Balogh Ádám mégis általvergődött; s hogy Pálffy nem várta vala őket készen, — bizonyos: ugyanis Balogh Ádám a maga kisebb hadával is föl bírt nyomulni a Nyulasra, s ott, Szólnok helységnél verte föl gr. Drasskovich János tábornok horvátjait és bagázsáját, gazdag zsákmányt nyervén s elfoglalt zászlót mutatván be aztán e harczból nem sok nap múlva épen magának Antal úrnak Sümegen. (L. alább.)

ismét alá fogok mennem Generális Bottyán Uram ordere szerint.

Kegyelmes Uram, nem tudom ugyan Balogh Ádám és Pethő Uraimék szíveket? mert Generális Uramat úgy informálták ő Kglmek, hogy Kapinál csináltatják által a hidat a Rábczán, — de nem tudom mi végre, Libén-Szent-Miklósnál vettették által, s ott a katonaságnak nyereg-szárnyékaig való sárt és vizet köllött gázolni, mellynek két s három újjnyi fagyása lévén: katonák s parasztemberek is vesztek belé; azonban mennyi ló-kár esett s az hideg miatt mennyi sanyarúságot szenvedett a katonaság, — Exciádnak meg nem írhatom; mellyet, ha Kapinál mentünk volna által: mind elkerülhettünk volna. Jól is adta az Isten, hogy a sárok impediáltak: mert ha mindnyájan általköltözködhettünk volna, — már hírévé lévén régi készülésünk Pálffi Uramnak, — minden dispositiókkal és minden erejével készszen várt, meg is oszlatott volna bennünket, míg azon a sáron általtakarodtunk volna.

Azonban ezt is akarám Exciádnak alázatossan declarálnom, hogy az melly kilencz zászlót Exciád méltatlan szolgáljának kegyelmessen conferált: Horvátth Ferencz simontornyai Commendáns Uram magához való hitegetésével annyira elfogyatta és megritkította a compagniákat, *) hogy, hacsak Exciád parancsolnyi nem méltóztatik erántok, — nem tudom mikép subsistálhassak? Fő-Commissárius Corvinyi Uram is, nem tudom ex quo supposito, ötven vagy hatvan emberből álló, ugyan Simontornyára beszökött katonáimat bemustrálta és Horvátth Ferencz Kapitány Uramnak assignálta; azonban most is szöktön szökkik a katonaság az ő Kglme hitegetésére. Gondolom, most ő Kglme fizetést is akar reájok venni, holott már egyszer mündiros katonáim voltak s egynihány rendbéli fizetést is Generális Bottyán Uramnál vöttek és ezeremben is. E végre, mivel Somogyi Ferencz Uramnak a melly öt compagniaja vagyon innénd (a Dunán) Pethő Urammal, — jóllehet hogy már Balogh Ádám Uramnak vannak adva: mindazonáltal Exciád fő-generálisi authoritásában lévén, — ha Exciádnak úgy tetszenék: méltóztatnék regimentem gyarapítására

*) Az ő mindössze is száz főre menő lovas-századába való csalagatásaival? A mi ugyan, magában véve, rendetlen dolog volt.

— minthogy mostan úgy megritkúdott — egy compagniát nékem parancsolnyi, nominanter Rogoz Uramét, minthogy úgy értettem, hogy csak négye assignáltatott Balogh Ádám Uramnak. Melly Exciád kegyelmes gratiáját utolsó csöp vérem kioltásáig el nem múlatom megszolgálni. Ezzel Exciád kegyelmességében ajánlván magamat, maradok mindenkoron

Nagy Jó Kegyelmes Uramnak Exciádnak

Datum Kocs, dje 11. X-bris 1707.

legkissebbik alázasos szolgálja

Szekeres István, m. k.

P. S. Exciádat tovább is alázasatosan kérem: méltóztasék az veszprémiekre parancsolatot kezemhez küldenyi, hogy tiszteim által bár csak azokat ültethessem föl, kik a pécsi nyereségben (1704. Sándor Lászlóval) voltak; minthogy onnénd még régi jó katonaság 130 kitelnék, mellyek csak megvonták magokat; — mivel az regementemnek nagyobb része mind Nemes Veszprém vármegyéből való: taláng összefogóbbak volnának más idegenyeknél, s afféle új katonáknál jobb és alkalmatossabb szolgálatot is tehetnének.

Külön papírszeleten: P. S. Utóbb jutván eszemben, hogy Exciádat az melly Simontornyára beszökött katonákról informáltam, nem simontornyaiak: hanem uzoraiak, pinczehelyiek és dombóváriak, — mégis Horvátth Ferencz Kapitány Uram hitegetésére beszöktek és Corvinyi Uram ő Kglmének bemustrálta őket.

Szekeres István, m. k.

Kívül: Bercsényi címzete.

(*Eredeti levél, gyűjteményemben.*)

329.

Sümeg, Csobáncz, Somlyó és Csesznek várakbeli tüzérek, ágyúk, mozsarak, löszerek jegyzéke.

Simeghi és ehhez tartozandó várakban most lévő munitiónak rövid specificatiója.

Simegh várában vagyon pattantyús és segítő avagy

Hantlanger nro 7.

Ugyan Simegh várában fölkészítettett $3\frac{1}{2}$ fontos álgýú	nro	2.
Item, 2 fontos álgýú.	nro	7.
Ugyan Simegh várában 1 fontos álgýú	nro	7.
Item, ugyan Simeghen 3 fontos álgýú	nro	2.
Fölkészített, kartácshoz való álgýú, egyik 14 s másik 8 fontos, ugyan Simeghen, vulgo Haubitz	nro	2.
Ugyan Simeghen a földön heverő, lyuka-kiégett, könnyen reparálandó álgýú vagyon	nro	2
Álgýúk száma	nro	22.

Ugyan Simeghen 5 szakállosbúl álló kész sereg- bontó vagyon	nro	5.
Item, szakállos	nro	30.
Lapdahányó mozsár	nro	5.
Bombahányó mozsár	nro	2.
Puskapor ugyan Simeghen tíz hordóban mázsá circiter	nro	20.
Ólom, mind glóbisbúl álló, mázsá	nro	3.

Álgýúglóbisok száma:

$3\frac{1}{2}$ fontos álgýúglóbis	nro	19.
3 fontos álgýú-glóbis	nro	223.
2 fontos álgýúglóbis	nro	231.
$1\frac{1}{2}$ fontos glóbis	nro	217.
1 fontos glóbis	nro	500.
$\frac{1}{2}$ fontos glóbis	nro	350.

Álgýúglóbisok száma . nro 1540.

Kézi-gránát vagyon Simeghen	nro	90.
Mozsárbúl hányandó gránát	nro	60.
Öreg bomba	nro	22.
<i>Csobánczi gvardizonban</i> küldetett Simeghrül pattantyús	nro	1.
Ugyan Csobánczban vagyon 2 fontos vasálgýú	nro	2.
Item, egy 5 szakállosbúl álló seregbontó, id est	nro	1.
Ugyan Csobánczban vagyon egy hordó por, circiter 2 mázsára való s ahhoz képest proportionate mind ólom s mind álgýú-glóbis.		

Cseszneghi guardizonban adatott pattantyús. . . nro 2.
 Ugyan *Cseszneghen* vagyon 1 $\frac{1}{2}$ fontos álgýú . . nro 2.
 Por circiter 2 mázsára való, s ahhoz mind álgýú-
 s mind ólomglóbis.

Somlyó várában vagyon pattantyús . . . nro 1.
 Álgýú, 2 fontos . . . nro 1.

Por egy hordóval, circiter 2 mázsára való, s ahhoz kíván-
 tató mind álgýú- s mind ólomglóbis.

A filiál-gvardizonokban küldetett pattantyúsok ne értes-
 senek inclusive s úgy a munitiók száma is, az Simeghen actu
 lévő munitióval.

Simegh, die 23. X-bris 1707.

Balogh Ferencz, m. k.

Gr. Eszterházy Antal kezével ráírva :

»P. S. Itten, úgy látom, az por, golyóbis avvagy ólom
 legszűkebb és az öreg-arthaullária (így !), a melly okbúl mind
 kicsin álgýúk tanáltatnak; bár csak 8 fontossok volnának!
 Azonban bumba is csak 60. vagyon, karkász (carcasse) egy
 sincs, — ezekkel nagy operatiót nem lehet tenni. Az húsz má-
 zsa por az várban is kevés, nemhogy az hadaknak lehetne ab-
 ból suppeditálni.«

(*Eredeti*, gyűjteményemben. Nagy kár, hogy a Dunántúl kurucz kézben
 volt legjelentékenyebb várnak *Simontornyának*, továbbá *Vár-Palotának*,
Csikvár-nak s a Sió menti *Fok-nak* és *Hídvég-nek* ágyúi és egyéb löszerei
 jegyzékét, valamint a Bottyán által épen ez évben lerontatott *pápai vár-
 ból* fennmaradt lövegek, s végre a *tábori tüzérség* lajstromait nem bírjuk.
 Ismerjük azonban, s a főtebbiből is következtethető, hogy túl a dunai
 tüzérségi készlet aránylag a dunáninnen és felső-magyarországi várakéi-
 hoz képest nagyon szegényes volt, sőt falrontó ágyúik épen nem valának.
 A sió-foki és hídvégi sánczokban is, úgy lehet, csupán egynehány sereg-
 bontó s szakállos volt, taraczk talán nem. Simontornyán volt legtöbb álgýú.)

330.

Gr. Eszterházy Antal, Károlyi Sándornak.

Ennekelőtte negyednappal Colonellus Balogh Ádám
 Uram maga ezerivel az Nyulason Draskovics János Szólnok
 nevű helységnél heverő bagázsiájára véletlenül rajta esapván,

dícsíretessen úgy annyira fölverte, hogy minden társzekereit s bagáziabeli lovait, fegyveres paripáit, udvari cselédjének nagyobb részét s ingenérjeit cum requisitis,*) muzsikussait is mind elfogván, ezüstmívét elnyervén, az *mellette lévő lovas és gyalog feles számú horvát- és ráczságot mind elfogván,**)* egynehány gyalogja salválta csak magát az nezsideri templom kerítésibe, — két ember kárával szerencsésen vissza is tére.

Devecser, die 23. X-bris 1707.

Gr. Eszterházy Antal, m. k.

(Eredeti levél, a gr. Károlyi-család levéltárában.)

331.

Losonczy Farkas András alispán, Radvánszky Jánosnak.

Nagy jó Uramnak, Kglmednek, etc.

Isten ő Felsége szerencsésen általhozván (*Eszterházy Antallal*) bennünket: kötelességemnek tartám az idevaló occurrentiákról anticipato is udvarlanom. Szintén a midőn általjöttünk a Dunán (dec. 15-kén,) portát tévén Somogyi Ádám Uram Buda alá, a kijövő 40 vagy 50 fás szekereket szerencsésen elnyervén, a kísérő német muskatérosokat — kik minden kocsin egyen, ketten s hárman is voltak, — frissen levágatta. Újabbán Balogh Ádám Uram e héten általcapván a Nyulasra: Szólnok nevű kerített mező-várost felvervén (dec.

*) Ezen hadmérnökök a Rábca-vonal elsáncolására s a Fertővidék némely a határokat fedező pontjainak megerősítésére valának kirendelve.

**) Mosony vármegye levéltárában megvan gr. Draskovich János cs. tbk. által s. k. aláírt és pecsétével megerősített részletes kimutatása eme Szólnokon beszállásolt horvát és rác végőr hadaknak. E kimutatás szerint — mely is a megyének az élelmezés végett adatott ki s mindjárt a beszállásolás kezdetekor, 1707. nov. 4-kén kelt, — Szólnok nagy népes községében összesen 1175 orális és 804. equilis portiót emésztő császári had feküdt, melyből a tbk. törzskarát, a málhaszekér-vonatához, paripáihoz stb. tartozókat leszámítván, szorosan vett combattáns harczos volt: 18 ezredtörzsbeli, 7 század lovas, (mind századonként specificálva) 594 főből álló; kikhez járultak még a Lukasich és Ligusich kapitányok gyalog-századai = 208 fő; vagyis összesen lovas és gyalog harczos 820. Jelentékeny erővel volt tehát dolga a vitéz Balogh Ádámnak.

19-kén,) abban quártélyban lévő Generális Draskovits Uram minden bagázsiját, paripáit, hintóit és hintós-lovait, hoptermesterét, lovászmesterét, inassait, sok cselédit, jágerit és kopóit elnyerte,*) az őrző vagy vígyázó németeket s ráczokat jó csoporttal levágta, — most várjuk magát is ő Kglmét tele kézzel hozzánk.**)

Efféle nyereségeket Isten majd minden héten ad.

A Győrből és más helyekből, sőt Bécsből kijövő emberek a békességet praedicálják, és a tegnap idejött két dragnyos desertőrök is vallják, hogy a tisztek is közönségessen hirdetik a magyarokkal való békességet; mellyet adjon Isten hamar időn!

Datum Devecser, die 24. X-bris 1707.

Kglmednek

mindenkori kész köteles szolgálja

Losontzi Farkas András, m. k.

Kívül: Radvánszky János thesaurarius czíme, Radvány, vel ibi-ubi.

Másik felén: Exhibitae Neozolý, 16. Januari 1708.

(*Eredeti*, a b. Radvánszky-család levéltárában.)

*) Gr. Draskovich János gazdag főúr lévén, nagy kíséretet s fényes udvart tartott.

**) Balogh Ádám már másnap, karácsony első ünnepén, gr. Draskovich tdk. elfoglalt udvari lobogójával kezében vonúlt be Sümegre. (L. gr. Eszterházy Antal tábori könyvét, a Nemzeti Múzeum kéziratárában.)

332. A dunántúli csapatok hadrendje és téli elhelyezése, midőn Bottyán Sümegen 1707. december 25-kén a vezényletet gr. Eszterházy Antalnak átadta.

„Generális Bottyán János Uram Commandójában az hadaknak brigadatim postirungokra osztatott dislocatiójok.
Anno Domini 1707. die 27. X-bris Sümegh városán adatván kezemhez.“ *)

Postirung	Communicatio	Nomina Comitatum et Stationum	Nomina Regimīnū Equestrium	Generalatus	Nomina Regimīnū Pedestrium	Nomina Comitatum et Stationum	Communicatio	Postirung
Győrhez, Óvárhoz, Szent-Miklósához, a Nyulárá.	Várnál által az Rabán Jánosbaza felé Sümeghre, onról Keszthelyre.	Sopron és Győr vármegyében Rábaköz és Tököz districtusokban.	Balogh Ádám és Török István.	Generális Bottyán János Haubi-Quartie- ly Keszthely.	Fodor László, és Móri István együtt	Vasvármegyében, Hegylát névű districtusban.	Jánosbaza felé Sümeghre.	1 várhoz.
Győrhez, Komáromhoz, Tatahoz, Esztergomba.	Pápanak Vásárhely felé Sümeghre.	Győr, Komárom, Veszprémnek egy processusában. Csesznek táján.	Szekeles, Góda.	Bezerédy Imre Brigadéros Haubi-Quartie- ly Kőszeg.	Benkő Ferencz.	Vasvárban. Paty táján.	Runnak, Jánosbaza felé Sümeghre.	Sárvarhoz, Körmondhez.
Sopronhoz, Lánzsérhez, Körös-Lakhoz, (**) Szalónakhoz, Borostyánuhoz, Német-Ujvarhoz, etc.	Rum felé Jánosbázának Sümeghre.	Sopron. Vasvármegyében, Kőszög, Szombathely táján.	Bezerédy Imre, Kistaludy György öt companiájával, gonyosok.	Domokos Fe- rencz Brigadéros Uram	Domokos Ferencz.	Veszprém, Fejér- vár, Tolna vármegyékben praesidiumokban Csesznekben, Csikvárt, Fáborn, Simontornyan, Fekony, Hidvégen.	Veszprém felé Szent-Gálnak, Pápanak, Vásárhelynek Sümeghre.	Fejervárhoz, Szigetvárhoz, Pécshez.
Lápinestül, Murárhoz, Drávához.	Szombathelynek Runnak, Jánosbázara, Sümeghre.	Szalában Lendva táján.	Kiss Gergely öt companiájával. Kistaludy László	Haubi-Quartie- ly substantiája Palota.				
Somogyhoz.		Szalában Keszthely táján és Vázson, Szent-Gróth táján.	Bottyán János.					

333.

Bottyán, Esztergom városának.

Sok jókkal áldja Isten Kegyelmeteket!

Akarám Kegyelmeteknek tudtára adnom, hogy mivel Commendáns Uram *) az itt kívül való, még távulydodon lévő faluktúl is bizonyos pénzbeli quantumot kíván: ehhezképest Kegyelmetek is ezen levellem vételével a die praesenti egy hét múlva hozzám száz forintot küldeni semmiképpen el ne múllassa; másként bizonyos lehet benne: ollyas modalitást keresek megvételében, hogy duplummal is fogja experiálni magának. — Bátor-Keszi, dje 3. Februarj 1708.

Kegyelmeteknek

jóakarója

Bottyán János m. k.

Külczim: Nemes Esztergam Városi Lakosoknak közönségesen sietve adassék. — Esztergam. P. H.

(Eredetije, sajátkezüleg aláírva, Esztergom városa levéltárában.)

334.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességgel vévén Excellentiád kegyelmes parancsolatját, hogy transferáljam magamat Nyitra felé, az odavaló postérungok s más egyéb dispositiók megtekintésére, — kívánván annak kötelessen minden punctumiban eleget tennem, subsistentiámról már is írtam Districtuális-Commisárius Darvas Ferencz Uramnak, két-három nap alatt okvetetlen arra felé indúlok; csak, hogy dunántúli constitutiókról is genuina információt adhassak s mind penig az idevaló dolgok kormányozására újabb instructiót vehessek ore tenus: alázatosan kérem Excellentiádat, hová s mikorra leszen érkezése? újonnan tudósítani ne terheltelessék Excellentiád. Mellyet midőn hováhamarébb elvárnék, maradok

Sub dato Érsek-Újvár, dje 7. Februarj Anno 1708.

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

*) Az esztergomit, Kukländer cs. tábornokot érti, a kinek boszantására iratott e levélke.

P. S. Dunántúl létemben feles ó boraim voltak itt-benn a praesidiumban, melyeket Méltóságos Gróff Eszterházi Antal Uram nem engedett kihordatni, igen nagy káromra; alázatossan kérem Excellentiádat, — méltóztassék megparancsolni Szluha Ferencz Praefectus Uramnak, hogy szabadon árultathassam itt-benn a praesidiumban.

Külcím: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos engedelmes-séggel, sietve írák. — Ubi-ibi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

335.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális, Fiam-Uram!

Köteles szolgálatom ajánlása után, mostan újonnan concredált commendóban *) kívánok mindennémű jó szerencséket Fiam-Uramnak.

Csudálkozom rajta, hogy hogy' lehet olyan feledékeny a fiú, hogy ingyen se legyen emlékezetben nála az atyja; Dunántúl létemben nemannyira csudálkoztam rajta, hogy az oda-való **) occurrentiákról tudósítását Fiam-Uramnak olly gyakran nem vehettem. Ha tovább is illy feledékeny lészen Fiam-Uram: káptalanba kénteleníttetem recurrálnom s Fiam-Uramat denegálnom.

Írhatom új hírül: szintén béérkezésemmel a Vág-melylyéki postérungokban, legelső portám is Isten kegyelméből ollyas szerencsével járt, hogy Vágon túl Szencz táján Maximilian Staremperg elfogattatott, *ki is actu most ebédél velem.* — Adjon Isten édes nemzetünknek ilyen s ennél nagyobb szerencséket is!

Én tovább is az idevaló occurrentiákról szüntelen fogom tudósítanom Fiam-Uramot: csakhogy a fiú is obligatióját tartsa meg.

*) Ekkor nevezetett volt ki t. i. Károlyi Sándor erdélyi vezénylő-tábornokká.

**) Tiszántúli s erdélyi.

In reliquo kívánom, levelem találja szerencsés állapottal
Fiam-Uramat!

Sub dato Nitriae, die 22. February Anno 1708.

Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

P. S. Tatár volt, nem fiú, az ki az ő atyjáról olly hamar
elfeledkezik mint Nagyságod!

Max Storomberket *hetedmagával hozták kezemhez, az
többit levágták*; Bécsből jött volna póstán, Vágon túl az ha-
dak közé. Holnapután fölküldöm Locumtenens Fő-Generális
Urunknak.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban; borítéka nincs meg, de a »Fiam-
Uram« megszólítás, valamint a tartalom több vonatkozása kétségtel-
enné teszi, hogy *Károlyi Sándor*hoz vala intézve. Az utóirat és aláírás
sajátkezű.)

336.

*Bottyán Rákóczi*nak.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Ide Újvárba érkezésemmel lovas és gyalog portát bocsá-
tottam Sellye alá, hajókat az Vágon átköltözésre szekere-
ken innét vitetvén; melly porta Isten áldásából nyertessen
járván, — mivel tegnap tizenkét rácz rabot elevenen, lovat
felesset hozott bé, — vágott le többet harmincznál. Az por-
táim szüntelen járnak az Vágon által, és csak egyszer sem
jönnek üressen. Csak az Vág apadjon: első alkalmatossággal
Szeredet is fogom lovas és gyalog haddal megpróbálni; va-
gyok is olly reménségben Isten által, hogy azon Szeredben
lívó ellenség is megszégyenítettik.

Itt az provisiónak szüksége miatt sok és szükséges haza
szolgálatinak kell elmúlni: mert az militiát se csoporton, se
itt közel az ellenséghez nem tarthatom, — úgy is csak az Isten
tudja minémő nehezen nyomorgatom az katonaságot; sokan
már az szükségét s ruhátlanságot elúnván, szaporán szöknek
az ellenséghez, kik nagyobb ártalmunkra vannak, mint az ter-
míszet szerint való nímet ellenség. Miúlta ezen postérungban
lévő hadak kormányozását kezemre vettem: Galgóczon alól,

az meddig commendóm extendáltatik, sohol még az ellenség csapást nem tett, se által nem jött; egyszer Szerednél kiindúlt volt: de kemény portát eleiben küldvén, reprimáltatott és szaladással bizonyított. Nem is tartok semmit is, hogy azon erővel kivel most vagyon, hacsak meg nem szaporodik másunnét, hogy által merjen csapni, főképpen ha az Commissariatus provisio dolgában az hadaknak csoporton tartására succurrál. Némelly szükséges állapotok iránt negyedik napig itt kellett-vén lennem: most indulok megint Nyitrára. Generális Andrassy István Uram is általmenetelre in procinctu vagyon, az jövő hétfőn minden okvetetlen költözni fog az Dunán.

Ezzel Fölséged kegyelmes reflexiójában magamat aláztossan ajálván, életem fottáig maradok

Újvár, 16. Martý 1708.

Fölségednek

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Fölséges Erdélyi és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Fölségének, tartozó alázatos kötelességgel sietve íram. Szerencs vel ubi.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

337.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális és Locumtenens!

Bizodalmas jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád két rendbéli méltóságos levelit egyszersmind ezen órában alázatossan vívín, mellynek egyikiből méltóztatik értesemre adni Gróff Csáky István Generális-Commissárius Uram ő Nagyságának ide, dispositió-tételek iránt való küldését; az ugyan valóba szükséges, — de ő Nga azt írja nekem: nem hólyag, hogy felfűjják; az penig az militiának nem elég, mert mindennap enni kell. Most is sok haza szolgálati múltnak el az provisio szúke miatt, — mit remélhetünk hát még tovább, az Commissariatus ha olly perfunctorie nyúl az provisio administrálásához? Már is az katona szaporán szokik az ellenség közé, az sok koplalás, ruhátlan- és költségtelenség

miatt; úntig eleget requirálom az commissáriusokat: de semmi haszna nincs; kintelen líszek ott venni, az hol talállok, s magam líszek a commissárius. A szegénységre in defalcationem dicarum kellek provisiót limitálnom, — máskint az ország-nak tapasztalható kárára az militiát csoporton nem tarthatom, az ellenség pedig actu is csoportra veri magát. Az nagy Istenért kérem Excellentiádat, hogy ocsódjék és az Commissariatumnak serio intimálni méltóztassék: szerezzék és szállítsák az élest, mert éhel nem ölhetni az militiát, sőt az megszilléstől meg sem tarthatni.

Pro secundo, Nemzetes Vitézlő Szalay Pál Colonellus Uram Főstrázsamestere excessussát s Ilavának felégetését az mi illeti: az iránt Gróff Csáky Mihály Uram által is informáltattam, és ugyan hozzám kellett volna jőni, kit is maig is várok, de nem tudhatom: fel vagyon-é, vagy alá? Említett Szalay Pál Uramnak csak egy tiszte sem insinuálta nálam magát; ha pedig azon Főstrázsamester előlkerül: Excellentiád kegyelmes parancsolatja szerint investigálni el nem múlatom cselekedetinek okait.

Kérem tovább is alázatosan Excellentiádat, ha már az Commissariatust negligentiája miatt commissáriusi functióban kellek magamat immisceálnom: Excellentiád ne controvertálja, mert íme, Karvánál az most erigálandó sánczban subsistáló gyalogságnak, nemkülömben Komárom elein Szent-Péteren és Esztergam elein Muzslán vígyázó négy lovas companiának szükség az élis, hogy az ellenségnek sűrű kicsapdozása, — melly miatt majd az egész Garam-melléke szintin Nagy-Sallóig Esztergamba contribuál, — reprimáltassék, és az mit az ellenségnek kellene praestálni, mi usuálhasuk. Mindezeknek bölcsen leendő remediumát alázatosan recommendálom Excellentiád kegyelmes reflexiójában. Éltesse Isten sokáig frissen Excellentiádat, nemzetünk javára. Maradván, — Actum Nitriae, dje 16. Martj 1708.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti Domino Nicolao Bercsenyi de Székes, Suae Majestatis

Principalis et Ducalis Francisci Rákóczi de Felső-Vadász Locumtenenti, Statuumque Regni Hungariae ac Transylvaniae Supremo Generali, necnon Senatori primario, etc. Domino Domino mihi gratiosissimo. — Schemnitzy. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

338.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Excellentiád méltóságos parancsolatja szerint Cardinális Uramnak (Szász Keresztély hg. primás) szülő levelet bizonyos alkalmatossággal transmittáltam (Pozsonyba.) Generális Max Starumberg után menő egy komornyik és egy szakács némelly kívántató portékát egy ládában és egy párnazsákban salvus conductusom mellett magokkal kihoztak, azonkívül száz aranyat, kinek is ötvenét ugyanazon komornyikja által kiolvasztván az kölcsön refusiójára, Niczky Pál Generál-Adjutant Uram számára actu kezemnél detineálok. Ládáját is felnyitattam: de semmit olyast, a ki ártalmas volna, nem comperiálhattam; actu expediálok őket Kis-Tapolcsán felé, — hová kellessék menniek raboskodó urok után? dispositiójában áll Excellentiádnak.

Én éjjel-nappal sollicituskodtam azon, hogy valami notabilis próbát tehessek Vágon túl: de semmi módot nem adinveniálhatok az vizek árjai miatt; egy-két nap apad, — viszont áradása újul. Szeredi híd előtt való sánczot is annyira muniálta az német, hogy bizony, nagy kárunk nélkül felverése meg nem készül, allaborálok mindazáltal benne, — mennél jobb modalitást találhassak. Húsz, harmincz, több-kevesebb emberekből álló portáim egymást váltják Vágontúl, kevés-kevés szerencséjek ugyan mégis mind esik: de miúlta elrepítették a madarat,*) azúlta jobban eszekre jöttek, a mint csak Szeredből Nagy-Szombatig Starumbergnét négyszáz rajter kísérte. Hogy a Duna mellett Csenkénél sánczot kívánok erigálnom: már ez-

*) Célzás gr. Stahremberg Miksa cs. altábornagynak egy ép ily kisszámú kurucz porta által Vágontúl lett elfogatására.

előtt is írtam, semmi resolútiót nem obtineálhattam; felette nagy könnyebbségére lészen az újvári confuérozó hajdúságnak, — csakhogy felettébb restes a Tekintes Commissariatusság az provisionak subministratiójában; bizony, eddigis a Nemes Haza szolgálatja tapasztalhatóképpen e miatt megkészlődött. A quár-télly, postérung ezen nyavalyás Nyitra vármegyét bizony úgy megcsinálta, hogy sok helyeket üressen hagy a szegénység. Méltóságos Generális-Commissárius Uram csak oda dirigál: a szegénységgel segítsük magunkat, — de ahhoz biz itt ezután nem bízhatunk, — vége van annak, ha csak másként nem gondolkozunk a dologról!

Ezzel ajánlom úri affectiójában Excellentiának magamat. Maradok, — sub dato Nyitriae, dje 21. Martý 1708.

Jó Uramnak

Excellentiának

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Újvárban vagyon egy kereskedő görög, annál több sines, az ki kívánt újonnan több portékáért menni alá a Dunán Törökország felé; a mi rézpénzt szedett-vedett öszve, Komáromban küldötte, hogy vízen szállítsa alá; ezért Commendáns Berthóti Uram megfogatván, áristomban tartatja. Ezzel, úgy gondolom, nagyot nem vétett; szép discretiót vett tőle, csak ugyan tovább is kívánja detineálni; kérem, méltóztassék eránta való commissióját Excellentiád kiadatni s kezemhez küldeni.

Szintén levelem végezésével érkezik egyik portám, kik Szent-Györgynél öt németet feláldoztak.

Beliczi jószág s kastély eránt is alázatossan venném, ha méltóztatnék Excellentiád tudósítani: miben légyen dolga?

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, Senator, jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel írák. — Schemniczý. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

Bottyán resolútiója a velesiczi lakosok kérvényére.

Mivel az katonaságot nem én szállítottam oda: azért belőlírt instansok menjenek Vice-Ispány Uramhoz, ő Ke-

gyelme tudván az helységeknek qualitassát, dislocálja oda az ott levő katonaságot, az hová alkalmatosabbnak tudja. Datum Nitriae, 22. Martÿ 1708.

Generális Bottyán János, m. k.

Sajátkezüleg aldirat hátrati resolutió a velesiczi lakosoknak következő folyamodványára:

Spectabilis ac Magnifice Domine Baro!

Domine nobis Benignissime!

Salutem, humillimorum servitiorum nostrorum commendationem. Nos miserrimi Incolae Velesiczienses humillime requirimus Spectabilem ac Magnificam Dominationem Vestram cum hoc supplicii Libello, ratione Militum, ubi Perillutris ac Generosus Dominus Franciscus Somodi a sex septimanis unacum suo vexillo in pago nostro est in quartirio: ita jam sumus exhausti in omnibus, ut vix possimus frustum suum panis rodere. Quapropter humillime rogandam duximus Spectabilem ac Magnificam Dominationem Vestram pro alleviatione, quia jam non scimus, quo nos vertamus. In reliquo Spectabilem ac Magnificam Dominationem Vestram foelicissime valere exoptantes, manemus

Spectabilis ac Magnificae

Dominationis Vestrae

Indigni ad Servitia

Incolae Velesiczienses.

A kérvény küllapján: Ad Spectabilem ac Magnificum Dominum N. Bottianÿ, Suae Serenitatis Principalis Generalem, (titulus plenissimo cum honore) etc. Dominum nobis Benignissimum — Supplex Libellus — Introscriptorum.

(Eredetije gyűjteményemben. Féliven, in folio írva.)

340.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Méltóságos Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uram ö Nga minapiban nékem irott levelébül értettem, hogy Kapuvárt obsideáltatta volna, — nem kétlem, hogy Excellentiád-nak tudtára ne volna; Vágon túl való németnek nagyobb része

mostanában eltakarodott: conjecturálok innét, hogy annak kíván succurrálni, bizonyosan még eddig végére nem mehettem. A galántai német Szeredhez conferálta magát, s bésánczoltatta; az Vágnak árja is mostanában valamentén kezdett szállani: igen jó volna most valamely próbát tenni, — ha tudnék mire összevehetni csak némely hadat is. Tekintetes Commissariatusság mit csinál s miért nem provideál? maga tudja. Jó lélekkel írhatom Excellentiádnak: annyira vagyunk provisió dolgából, hogy csak egy nap is ha valamely hadakat összevennék, — nem subsistálhatnának. Főstrázsamesterem *) levelét is szintén mostanában vészem, a ki is írja, hogy regementem van is — nincs is, **) már regementnek nem is mondhatni, melyet bizony szívessen bánok; egygyel sem comparálok: tanulja ki Excellentiád másoktól is, minémű regement volt az s micsoda kárára lett az országnak annak reductiója! ***) Hacsak innét nem méltóztatik valamely companiákat assignálni Excellentiád: úgy tartom, mintha tiszt sem volnék. Minden qualitássát azoknak kitanúltam, ha hol kellett volna emberséget tenni: ahhoz bíztam volna. Álljon mindazáltal Excellentiád kegyes dispositiójában!

Starumbergnek szólló szeredi Commendáns levelét is ime, accludáltam, küldje kézhez Excellentiád. Ezzel ajánlom Excellentiád szokott úri affectiójában magamat. Maradok

Sub dato Nyitriæ, dje 23. Martÿ 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Űsztatva a Vágon a melly porták általmennek, szerencsésen járnak.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; csak aláírása sajátkezü. A Bercsényi czímét tartalmazó második félív leszakadt.)

*) Hőgyész Ádám.

**) Dunántúli, régi ezredét érti.

***) Eszterházy Antal t. i. némely századokat más, csonka ezerekhez osztott belőle.

341.

Bottyán János, Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Locumtenens, Legfőbb Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Ez következő húsvéti szent ünnepeket elérni s boldogul el is múlatni sok számos esztendőig Excellentiádnak kívánván, — alázatosan jelentem, hogy Nyitráról elindulásomkor Brigadéros Balogh István Uram hadából minémő portát küldöttem által az Vágon, szerencsésen járván, nyolcz dragost rabúl hozott; mellyről, nem kétlem, említett Brigadéros Uram eddig informálta Excellentiádat, — holott meg nem írta volna, mit fateáltak? his inclusis megküldöttem Excellentiádnak. *)

Az melly portát penig innét Galánta felé küldöttem: mind Sellye és Galánta alá martalékokt eresztvén, — sohonnét egy német vagy labancz ki nem jött, azt kiáltván az várokból: de kutyalelkűk, nem vesztek úgy reá, mint az minap! Más három rendbéli portám actu is túl vagyom.

Mint előbb is megírtam: öreg Hajster Vágontúl commendérozván, Nagy-Szombathoz contrahálja az egész lovas németet; mi szándéka? nem constál. Két rendbéli kímem is referálja: mivelhogy az nagy-magyar híd kész, Dunán által készülne; megírtam ugyan Méltóságos Mezei-Marschall Gróff Eszterházi Antal Uram ő Ngának, — tudhasson annál jobban vigyázni.

Az sáncz-csináltatáshoz ez előttünk levő ünnepekre nézve még nem kezdettem; elmúlván az ünnepek, azonnal hozzá fogok. Az Vág újobban megáradván, sok helyeken igenis kiöntött. Midőn ezen leveletem végezném: szintín akkor érkeztek újabb embereim az Vágontúl levő földről, kik bizonyossan referálják, hogy az öreg Hajster öszveszedett szekereit és hadát mind eloszlatta volna előbbi helyekre; azt vélem, ezzel csak színli igyekezetit. — Coeterum, éltesse Isten Excellentiádat sokáig, frís jó egészségben. Maradván, Datum Érsek-Újvár, dje 7. Aprilis 1708.

Excellentiádnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

*) E melléklet ma már hiányzik.

P. S. Kérem alázatosan Ngodat, hogy ha érkeznék Ngod sok foglalatol dolgai miatt: egy kevésé méltóztatnék Ngod közelebb alá fordulni felénk, hadd beszélhetnénk Ngoddal.

Arra is kérem Ngodat: adja tudtomra, az komáromi Dunán innét való sánczon rajtamenjek, vagyis abban hagyjam? — mert embör-kár nélkül meg nem készöl az dolog. Hítfőn Nyitrára mígyők.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti Domino Nicolao Bercsényi de Székes, Suae Majestatis Principalis et Ducalis Locumtenenti, Statuumque Regni Hungariae ac Transsylvaniae item et universae Militiae Supremo Generali, necnon Senatori primario, etc. Domino mihi gratiosissimo. — Neosolj vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; az aláírás és utóirat a tábornok maga kezével iratott.)

342.

Gr. Bercsényi Miklós, Bottyánnak.

Mense Majo 1708.

Generális Bottyán János Uramnak.

Jóllehet mostani constitutiókra nézve nem reménlem, hogy az ellenség az érsek-újvári praesidium megszállására czélozzon: mindazáltal az előttem lévő egri concursusra való távozásomra nézve kívánván úgy alkalmaztatnom az hadi rendelésimet, hogy az ellenség akármelly történhető igyekezetivel indisposite ne találjon bennünket, sőt ellenünk törő szándékiban megelőztessék és megszégyeníttessék; ahhoz való képest azon érsek-újvári megszállásnak történhető casussára nézve is hattam dispositióimat Méltóságos Generális-Commissarius Gróff Csáky István Uramnál ő Kglménél, mellyeket ez szerint kívántam értésére adnom Kglmednek, tudniillik: in illum casum rendeltetett ingvarnizoltatni ez alább írt gyalogság. (N. B. Itt includáltatik, a mint magam jegyzésben kiadtam.) Ezen hadakat azért szükséges hogy maga bevigye, és beszállíttatván, őket öszveesküdtesse, csinálván jó és bátor szívet nekik az hites kötelességek és ha-

zafiúi gencrositásnak megtartására; mellynek rendben hozása után magának Kglmednek bennmaradni nem lehet: minthogy én sem lévén itt, az hadakat és az tábort el nem hagyhatja; hanem bízassa inkább az belsőket külső erővel, minthogy az ellenség ellen mind szükségesb, mind hasznosb kívül való léti Kglmednek az praesidiumból. Az Fő-Commendáns Berthótý István Uramnak történhető nyavalyájára nézve subordináltatni rendeltem Óberster Csajághy János Uramat ő Kglmét, utána pedig Thúróczy (Gáspár) Uramat, megparancsolván ő Kglmeket bemenni azonnal, az midőn az szükség úgy hozná magával, (az mikor tudniillik az eránt való orderemet veendnék;) mellyeknek egyszersmind megírtam az magok subalternatiójának és parola-kivitelének rendit, melly szerint minden competentia nélkül az haza szolgálatjában egymást supportálván és segítvén s az Fő-Commandókat observálván, annak eshető betegedésével vagy halálával Csajághy, viszontag annak is történvén valamely nyavalyája, Thúróczy succedáljon nekie az commandóban. Andrásy Pál Uram Oberst-Lajdinantját peniglen, Najmont, Placz-Majornak destináltam.

Az tábornak bagázsiáját az mint notatióban kiadtam, kell helyheztetni.

Mindezek bizattatván megismert dexteritására s hazájához való szeretetire Kglmednek, nem kétlem, azokat mentül jobban secundálni igyekezik, s engem mindenekről tudósítani el nem mulat, etc.

(Bercsényi hadi cancelláriáján készült másolat, félíven, — gyűjteményemben.)

Külön íven:

Az Corpusok subdivisiója, Anno 1708.

Generális Bottyán Uram Corpuſsa:

Berthótý István Uram brigádája.

Géczy Uram négy compániája Újvárban.

Somody Uram ezere Udvardon.

Ebeczky Uram két compániája Esztergam előtt.

Balogh Uram brigádája.

Szalay Uram regimentje Ledrecz táján, Nyitra felé.

Balogh István Uram ezere Fürtnél, Nyitra felé.

Eszterház Dániel Uram ezere a kettő között, Nyitra felé.

Géczy Uram két compániája Nyitrán.

Ezen két brigádábúl minden két héten jöjjön ide ordi-
nantiára egy vice-hadnagy, egy tizedes és 12 katona.

Gyalog:

Esze Tamás Uram két battalionja Szalakúsz táján.

Andrássy Pál Uram egy battalionja, Czétén.

Révay Gáspár Uram egy battalionja, Czétén.

Item, Újvárban Nyáray regimentje és Radicsnak egy
battalionja.

(Bercsényi-féle minuta, 1708. tavaszáról, ugyanott.)

343.

Bottyán a fejedelemnek.

Főlséges Fejedelem, nékem Kegyelmes Uram!

Tartozó alázatossággal szolgálok Főlségednek. Főlséged
kegyelmes parancsolatja szerint, hajócsináláshoz értő molnáro-
kat, ácsokat és faragókat teljes tehetségemből kerestem: de
sohol olyanokat nem találhattam, kik feleségek s gyermekek
elhagyásával annyi földre menni resolválnák magokat; azok
is nem olly derék mesterek, hogy magoktól tudnának hajót
rendessen, ex arte felépíteni, — mert az midőn magam csi-
náltatok is: eleibek nyírem s szabom; hanem Revír János
Uram keze alatt, az ittvaló czaighoz tartozandó mesterember
vagyon kettő, kik alkalmasint értenek az hajócsináláshoz; kér-
tem őket Revír Uramtól, hogy bocsássa Eperjesre, de ő Ki-
gyelme nem cseszti.

Itt, Istennek hálá, az ellenségnek motusi nem igen árt-
hatnak, mivel egymást érő sűrű portákkal reprimáltatnak;
portáink mindennap általjárnak az Csallóközre, úgy Pozsony
eleire, és majd csak egyszer sem járnak üressen, hogy rabokat
vagy valami nyereséget nem hoznának; reménlem, tovább is
nyári campaniánkat Isten secundálni fogja. Ezzel Főlséged
kegyelmes gratiájában alázatossan ajánlván magamat, maradok

Főlségednek

Datum Újvár, 5. Máj 1708.

alázatos érdemetlen

szegény szolgálója

Bottyán János, m. k.

P. S. Bizonyosan írhatom Fölségednek, hogy az Vágon-túl lévő földről, úgy az Csallóközről öreg Hajsterrel az lovas német nagyobb részint általment az Dunán, az hol is akar mindenkinek előtte operálódni és az Dunántúl való földet praecoccupálni, — kire ne segítse Isten!

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. A fejedelemnek szóló külczimet tartalmazott második félív leszakadt a levélről.)

344.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

A Duna-mellyéki sáncz erectiójához én hozzá kezdettem, s nagyobb részént már perfectióban is vagyok. Révay Gáspár Uram ő Kegyelme gyalog-regementje egészen ott vagyok, s Gécz Uramét is ott tartom, míg vége szakad; jöllehet most hamarjában következhető non putaramtúl nem félthetem: mindazáltal melius est praevenire, quam praeveniri. Három szeglettű csináltattam a sánczot, de mindenfelé secundálhatni, és ott legkeskenyebb a Duna, s communicatiója az ellenségnek könnyen impediáltathatik. Palezátákkal körülvetettem és a bástyáim mindenütt félölnyre sertés fákat csináltattam, olyan modalitással, hogy ha csakugyan notabilis erejét reá nem fordítja az ellenség: másként hozzá nem fér; capacitássa háromszáz embernek való leszen.

Az ellenség constitutióját mindeddig olly formán ki nem tanulhattam, hogy hová akarna kiszállani? Mindenütt még helyben vagyok; egymást érő portáim ugyan mindenütt szerencsésen járnak, feles rabokat hoztanak mostan is, s le is csapdostak benne, — minémű leveleket is intercipiáltak, Excellentiádnak his inclusis megküldöttem. *) Micsoda nyolczezer lovassal és tizenkétezer muskatérossal biztatja Generál Hartleben a másikat, — az csak világos hazugság; avagy talám csak úgy küldte, hogy a miéinktől intercipiáltassék azon levele.

Orderem szerint már eddig régen campéroztatnám az hadakat: de mit csinál a Tekintetes Commissariatusság? én

*) Nincsenek mellékelve ma már.

bizony nem tudom; e miatt eddigis nagy fogyatkozással volt az haza szolgálatja, — tudom, hogy bizony ezután is akár-mihez kezdendő dolgainkban ez okoz hátramaradást. Én tovább is ajánlom Excellentiád úri affectiójában magamat, s maradok, — sub dato Érsek-Újvár, dje 14. Máj 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Én az búzának nagy részét már beszállítottam, s actu hordatom most is: de az contractus alkalmatosságával Excellentiád sem tudta, hogy Podluzsánt, a ki feje volt azon (lévai) dominiumnak, Felséges Urunk Ebeczki István Uramnak conferálta; azért azon capitalis summából én is kívánok defalcáltatni. *) Azonban a koresma-árúltatásban ő Kegyelme nem is akar supersedeálni, hacsak Excellentiádtól nem admo-neáltatik.

Rácz Miska az komáromiak lovaiban újonnan felesset elhozott, — de csak olyan csiribiri-lovak.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós, Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens és Senator, kiváltképpen való jó Uramnak ő Excellentiájának tartozó kötelességgel íram. — Agriae, vel ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

345.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Alázatos engedelmességgel szolgálok Fölségednek. — Tartozó kötelességemből írom, hogy Karvánál ezelőtt ötödnap-pal egy jó forma sánczot három szegletre, kinek minden szeg-letin rundér (rondelle) vagyon, erigálni kezdettem, — már csak három nap alatt is perfectióban mégyen, mivel feles-embert hajtottam körül-belől építésére; az árkának közepiben

*) Bottyán 5000 frt. évi haszonbérért bírta a lévai uradalmat a kincstártól 1708 és 1709-ben. Az 1708-iki haszonbér törlesztése fejében Érsek-Újvár őrsége számára szállított be ide nagyobb mennyiségű bú-zát bátorkeszi uradalmából.

sűrű palizátát, az bástya oldalából kiálló sörtéseket is köröskörül rakatok; olly erős lészen, hogy hacsak táborostúl az ellenség reá nem mégyen, Isten oltalmából, nem féltém. Már is komáromi, esztergami és budai sajkák kezdték impetálni: de magam is közel lévén, — azonnal visszapuskáztattak, azúlta nem is mutatták közlérül magokat. Háromszáz emberre való sáncz lészen, több nem is kell belé; körülötte vagyon Révay Gáspár Uramnak egy batalioma, és Géczi Gábor Colonellus Uram regimentje egészlen.

Vágontúl lévő ellenség most is előbbi állapotjában, az egész Vág mentében helyben vagyon, hogy kiszállana, arról még semmi jelensége nincsen; jóllehet módja volna benn, mégis excursiókat által az Vágon erre nem tészen. Az mi portáink szíltiben járnak szüntelen az Vágontúl lévő földet; mostani apályával az Vágnak gázlóban sok helyen általmehetni. Most is öt rendbéli portám volt túl, az honnét is feles német rabokat hoztak s naponkint hordanak.

Postérungban és quártélyban lévő hadak még mind helyben vannak; mihelyen valahonnét provisió szállíttatik avagy küldetik: azonnal mezőre szállítom; eddigis elkövettem volna, de nem lehetett az provisiónak szűke miatt, — fű ugyan már jó vagyon.

Az Dunántúl lévő ellenségtől azon földet nem kell féltetni: mert az nem sok s nem is olly derék had, hacsak több valahonnéd hozzá nem jön segítségére; más az, hogy az dunántúli militia jó lévén, keveset tart azon ellenségtől.

Ha az német táborban kiszáll: azon lészek Isten segedelméből első alkalmatossággal, hogy az egész haddal rajtamenván, megüthessem, ha hozzájuk férhetek és útját s módját láthatom. Tovább mi occurrentiáim lesznek, alázatos köteleességem szerint tudtára adnom Fölségednek el nem múlatom. Ezzel Fölséged kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Fölségednek

alázatos engedelmes szolgája

Újvár, 15. Máj 1708.

Bottyán János, m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak, tartozó alázatos köteleességgel íram. — Eger vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, sajátkezű aláírással.)

346.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Duna-mellyéki sáncz erectióját nagyobb részént perfectióban vévén, hogy campérozni kiszállítsam az hadakat, ezen órában érkeztem ide. Érkezésemmel mind Vágon túlsó emberek beszélnek, mind recenter hozott rabok confirmálják, hogy a túlsó ellenségnek eszében sincsen, hogy mezőre kívánna szállani; én, a mint dolgait látom, úgy ítélem, hogy e nyári campániát defensíve inkább, hogysem offensíve kívánja eltölteni. — Surányhoz szállani kívántató corpust jóllehet már regementenként finaliter ordereztem, — csak lehetne subsistentiájok; de a mint eddigis sokat jövendöltem, hogy a Commissariatuság okoz hátramaradást mindenkor akkor, a mikor kezünkön vagyon a dolog: a minthogy most is úgy van, minden jó dispositió nélkül; míg immár egész categoriában vehetvén az hadakat, én így gondolkodtam, hogy míg az egész hadak kiszállanak: addig két- vagy harmadfél ezerből álló portát expediálok Vágon túl, — vagyok ollyas reménységgel, hogy ollyan consternatióban hozom in ferventi az ellenséget, hogy notabilis operatiót viszek végben. In reliquo ajánlom Excellentiád úri affectiójában magamat. Maradok, sub dato Nyitriæ, dje 15. Maj 1708.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Ez elmúlt csötörtökön, hallom, hogy Haiszter Samarjában érkezett; mit akarjon? directe még nem constál.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsény Miklós Magyarországi és Erdélyi Főbb-Generális, Locumtenens, Senator Úr, jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel írák. — Agriæ, vel ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezü.)

347.

Bottyán, Bercsényi kegyeibe ajánlja a pannonhegyi Conventet.

Excellentiád kegyes affectiójában nagy alázatossan recommendálok belől megírt Szent Conventet; confoederált igaz hűségetek száma nélkül cselekedetekkel is, míg Dunántúl voltam, hogy contestálták az Ország hadaihoz: praesentibus recegnoscálván, s majd — mondhatom — in casu necessitatis vármegye is annyit nem praestált, mint azon Convent maga jóakarátja szerint; mellyért specialis reflexióval tartozik a Nemes Ország. — Újvár, dje 30. Maj Anno 1708.

Bottyán János, m. k.

Ezen ajánlat Bercsényihez a pannonhegyi Benedekrendű főapátság következő folyamodványának külső felére iratott:

Illustrissime ac Excellentissime Domine, Domine Comes!
Fautor et Patrone Nobis Colendissime, observandissime!

Excellentiád kegyelmes protectiója és szárnya alatt édes Hazánk mellett igaz confoederált hívségünket akarván tovább is cselekedetünkkel is az miben illik s kitelhető tőlünk, megmutatnunk: mind alacson, mind följebb renden lévő s minket illető állapotokat nevezett Magyar Hazánkunk tiszt- és közhivének szoktunk communicálnunk; kihez képest most is expectált alkalmatosságunk által alázatos supplicatiókat Excellentiád eleiben szükségesképpen kényszerítettünk terjesztenünk, mint nekünk bizodalmas Kegyelmes Urunkhoz, — méltóztassék Excellentiád kegyelmes resolútióját instantiánkra kiadni; úgymint: Minthogy szent-mártonyi Fő-Apátúr Urunk Győrött szokott resideálni mind békességes, mind pedig háború üdőkben is, édes Hazánkunk első királyjátúl Szent-Istvántúl conferált fundatióknak, privilegiominknak, egyszóval mindenemű klastromunkhoz tartozandó jóságinknak bátorságossabb megtartására nézve, praesentibus alázatossan kérjük Excellentiádat elsőben is azon: méltóztassék megengedni, följlülnevezett várasban lévő conserváltatni szokott Archivumunknak, Clenodiumunknak (mellyektől már most is erőszakkal meg akarnak fosztani) megtartására nézve, Apátúr halála után választandó

Apátúr Urunk ő Nga resideálhasson. Máskép az német nemzetnek ellenünk naponként tapasztalt megkárosításával, jószágunk intendált elfoglalásával, utolsó romlásra jut az egy klaszromunk is, kinél többet Magyarországon, sem másutt nem bírnunk; mivel praelibált és sokszor említett Magyar Hazának szent királyától Szent-István királytól conferált privilegiominkban fundált decretomink ellen és contra statuta nostra szabad electionkat sokképen pozsonyi és bécsi Uraimék, szerzetünk rendén kívül, sőt az mi több: más idegen nemzetből álló személt akarván Apátúrul intrudálni, akarják meggátolni. — Másodszor, nem lévén kétségünk benne, hogy Excellentiad ne kívánná az egyházi rendet lelki állapotokban promoteálni: kérjük alázatosan azon is, ne terheltecsék megengedni, hogy némely Tisztelendő Fráterinkat (minthogy azok nélkül meg nem készölhet electionk) közel lévő helyre küldhessük papi méltóságnak és szentségnek fölvételére, hogy így Excellentiad manuteneálván bennünket és kegyelmes hozzánk megmutatandó gratiáját utóbb is participálván, Isten az ő Szenteiben dicsőíttessék. — 1708. 25. Maj, In S.-Martino.

Coelestinus Göncz, Abbas de Bécél
P. H.*) et Senior Conventus, m. p.

Kívül: Ad Excellentissimum et Illustrissimum Dominum Comitem, Dominum Nicolaum Bercséni de Székes, Supremum Regni et Exercituum Generalem, Primarium Confoederatorum Statuum Senatorem, necnon Serenissimi Domini Domini Francisci II., Dei Gratia Sacri Romani Imperij et Transylvaniae Principis Rákóczy Confoederati Regni Hungariae Ducis (Tit.) per Hungariam Locomtenentem — Demissum Memoriale — Introscriptorum Conventus S. Martini Ord. S. Benedicti.

(Eredetije a Bercsényi-levéltár romjai között, a kir. kamarai archívum rendezetlen részében, Budán. Bottyán rávezetett ajánló sorainak csak aláírása sajtátkezű.)

*) Ostyába nyomott közép nagyságú conventi pecsét, fölül és alul egy-egy kereszttel, fölül két, alul három lángoló szívvel, közepén pedig e szó: PAX. A körirat: SIGILLUM CONVENTUS S. MARTINI S. M. P. O. S. B. (Sacrae Montis Pannoniae, Ordinis Sancti Benedicti.)

*Melléklet.**Ezen kérvényre adott válasz:*

Tisztelendő Győri-Szent-Mártonyi Convent Szent-Benedek szerzetbéli Páter és Fráter Uraméknak resolútióképpen értékre adatik. Minthogy ő Kegyelmek előtttem tett repraesentatiójához képpést comperiáltathatik dücsőséges emlékezető Szent-István királyunktúl való Privilegialis Levelek szerint az Apátúrnak magok közül választásában való jussok, kívánván az Fölséges Vezérlő Fejedelem ez illy s több ehhez hasonló privilegialis szabadságokban a Nemes Conventet manutencálni inkább, mintsem hogy azoknak sértődésével valami praejudiciumot szenvedne, megengedni: placidáltatik azért, hogy ő Kegyelmek magok közül azt válaszsák és rendelhesék magok fejének, kinek érdemén s szép szerzetesi kvalitásain jobban megnyúgodhatnak, s a közönséges Szent-Egyház és az fölnevezett Convent javára s emolumentumára terjedő meritumain kívül, az Confoederált Nemzetséges Ügyhez való igaz köteleessége is constáljon.

A mi peniglen azon válosztandó Apátúr Úrnak leendő residentiájának helyét illeti: jóllehet néhai Antecessora már azelőtt, minekelőtte ezen Convent a Nemes Confoederatióban cooptáltatott, Győrett resideálván, ottvaló lakásának continuatioja nem difficultáltatott; mindazáltal a leendő Successorának a megírt praesidiumban való bemenetelit sem az hadakozásnak rendi, sem penig az Confoederatióának szoros volta nem engedheti, — hanem szabados lészen, hogy oda Győrett procuratorját béküldhesse, melly által az bent lévő embere a Convent kárainak tartóztatására való dolgokat — az midőn mik occurálnak — folytathassa s az Archivumra és Clenodiumra vígyázhasson. Az papi szentségnek fölvitelire küldendő személlyeknek peniglen Nagy-Szombatban deserváló passusok kiadattatott.

Költ Egernél, Mense Majo (?), Anni 1708.

(Bercsényi hadi irodáján, e cancellária számára készült egykorú másolat ugyanott.)

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Fő-Generális, Fiam-Uram!

Köteles szolgálatom ajánlásom után szerencsés sok jókat kívánok Fiam-Uramnak. Csudálkozom rajta, hogy hogy feledkezhetik el a fiú annyira maga kötelességéről, hogy az atyjáról meg sem emlékezik, — mintha sohasem látta volna! Ezelőtti levelemben is megírtam s most is csak perseverálok szándékomban, hogy már csak káptalanban megyek, s a fiút megtagadom. Én mindazáltal kötelessen kívántam az occurrentiákról tudósítanom Fiam-Uramot. — Vágon túl való német minden helységekben összevevén harmadnapja magát: általment a Dunán, — Szeredben, Újhelyben és Sellyén hagyván valamely gyalogságot s lovast is, a kik defensive legyenek; közönségesen foly a híre, hogy Rabbutinna, a ki üttetlen jöve ki Erdélyből *) s Péter-Váradja felé ment, conjungálhassa magát, s unitis viribus Dunán túlsó földön offensive operálódjék. — Innét ugyan bizony distractiót nagyot csinálók néki, az híd is — az Vágra való — késszen vagyon, egy nap végben megyen az erectiója. Tovább is én az idevaló occurrentiákról a jó communicatiót megtartanám: csakhogy Fiam-Uram is hasonlót követne el az erdélyi dolgokról. In reliquo kívánom, tartsa Isten szerencsésen Fiam-Uramat, a minthogy maradok is

Sub Dato Újvárini, 2. Juny Anno 1708.

Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló atyja

Bottyán János, m. k.

P. S. Feleségem a Fiának s velem együtt az Asszony-nak ajánlja becsülettel való szolgálatját. — Kukländer actu Komáromban vagyon; örömet menne, ha mehetne Esztergomban: de olyan sánczot erigáltattam a Dunaparton, — minden communicatiójokat impediáltam; már passust kért tőlem a lemenetelre; *a feleségének ugyan talám fogok adnom, de magának nem.*

*) Ez némi vád volt Károlyi, mint erdélyi tábornok ellen.

Külczim: Excellentissimo Domino Alexandro Károlyi Liberi Baroni de Nagy-Károly, Serenissimae Majestatis Principalis et Ducalis Generali-Campi-Marschallo, Senatori ex primariis, totius denique plagae Trans-Tibiscanae Supremo Generali Commendanti, Domino mihi colendissimo, observandissimo. — Tiszántúl. P. H.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

349.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens, Főbb-Generális!
Jó Kegyelmes Uram!

Alázatosan szolgálók Excellentiádnak. — Szükségképpen kellett az itt lévő hadak közt suboriáló difficultások iránt alázatos instantiát Excellentiád előtt tennem, hogy mivel már Isten jóvoltából az hadakat Excellentiád ordere szerint össze-csoportoztatván, az Vághoz közelítek, — az minthogy már nagyobb részint ott is vagyon az had, gyalogság is: szegény Esze Tamás, Prinyi Miklós, Csajági János Uraimék gyalogezerei is most nyomakodnak, úgy Andrászi Pál Uramé. Ocskay László Uramat brigádástúl Nagy-Tapolcsán táján meghadtam, Urbán Czeller Uram hajdúit is ő Kegyelme mellé eresztettem. *Mellettem léssen circiter tíz lovas s gyalog regiment.* De az énrajtam nagy kín és baj, hogy semmi kenyér és vágó nincs, só is kevés, — mostani indulásomkor is csak két napra való provisiót sem adhatnak az militiának, mert nincs, én reám pedig mindenfelől reám esnek nyavalyás fejemre, s nem tudok hová lenni. Azonban még semmi fűhordó portális szekerek nem állíttattak, kiknek fogyatkozásában kintelen az militiánk megoszlani. Kérem azért az Istenért Excellentiádat, — az Commissariatust méltóztassék ösztönözni, hogy jobban provideáljon az militiáról.

Az hidat Vág mellé szállítván, két-három nap alatt általkötöm, legelsőben is az Vág mentében levő erősségeket: Sellyét s Szeredet fogom megpróbálnom, — úgy is már azt mondotta séllei Commendáns: ha erőnket látja, azonnal feladja, mert nincs honnét succursust várjon; az minthogy má-

sutt nincs is, hanem Újhelyben vagyon másfélezerig való, de több nem, akárki mennyire írja, — kit nem vélem, reánk merjen jöni. A ki pedig általment: úgy értettem, hogy Győrön fölül az Rábca mellett Börös névű falunál szállott volna ki; teljes szándéka az, hogy Rabutínnal conjungálhassa magát. Reménlem Isten után szerencsés operatióinkat, csak kenyerünk, húsunk és sónk legyen, hogy csoporton tarthassam az hadat.

Kérem Excellentiádat, szegény ártatlan Esze Tamás Uram megölését ne szenvedje büntetetlen: mert semminek oka, az mint az egész város és militia bizonságot téssen.

Ezután Isten minémő progressusunkat adja, kötelességem szerint egymást érő leveleimmel alázatossan tudósítani Excellentiádat el nem mulatom. Az mint is ajánlván magamat Excellentiád gratiájában, maradok

Nyitra, 6. Juny Anno 1708.

Excelentiádnak

alázatos engedelmes

legkisebb szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Egy hirtelen az Vágontúl derekas operatiót nem tehetek, se igen bé nem penetrálhatok: mivel mind Nagy-Magyaránál s mind Söprűsnél kiesz a német lúdja, — netalántán visszafordulván az ellenség s visszanyomjon.

Gunderfinder Uram ezere mind eloszlott és semmivé lett.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti, Domino Nicolao Bercsényi de Székes, Suae Majestatis Ducalis et Principalis Locumtenenti, Statuum Regni Hungariae ac Transylvaniae itemque universae Militiae Supremo Generali, necnon Senatori primario, etc. Domino Domino gratiosissimo. — Agriae. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezü.)

350.

Gróf Eszterházy Antal, Bottyánnak.

Jóakaró Generális Uramnak

ajánlom szolgálatomat Kglmednek!

Méltóságos Magyarországi Locumtenens és Fő-Generális Uram két rendbeli leveleiből így vagyon értésemre, hogy a

midőn az ellenség Dunán innen notabilis motusokat kezdene: Kglmednek ő Excellentiájátúl lévén instructiója a túlsó részen akkoron minémő operációkhoz, annak avocálására foghasson; írhatom pedig Kglmednek, hogy az ellenség Sopronhoz gyülekezik, az mint bizonyos relációkból constál, az egymást érő reportumok confirmálják, Sárvárhoz is penetrált volna oly apparatussal, onnan hogy tovább is progrediáljon maga dolgaiban. Kihez képpest reménlem Kglmed is per praesentes így informáltatván, a Mlgos Locumtenens Uram ő Excellentiájátúl vett instructiójához magát alkalmaztatni kívánván, megindítja dispositiók szerint való operációit, kik által czéljátúl revocálásra az ellenségnek elégséges okot adhat, melynek secundálásában én sem lészek elmaradó, valamint kitelhetik, impediálni igyekezem. — Caetero kívánván szerencsés progressusokat, maradok

Kglmednek

szolgáló jóakarója

Gr. Eszterházy Antal.

P. S. Brigadéros Bezerédy Imre Uram Stýriában béütvén, csak ezelőtt harmadnappal tért meg onnan, az hol 200 fegyverfogó stájereket levágatott, rabokat és 1000 marhánál többet kihajtottak. Nem kétlem, Szekeres Uram szép actussa is ekkoráig constál Kglmednél, az ki budai quardizonból 29 rabot egy actiójárúl küldett, negyvenen felül levágott és egynehány kocsikat jó lovakkal nyert.

In Castro Devecser, die 6. Junij 1708.

(Egykorú másolat a gr. Károlyi-levéltárban.)

351.

Gr. Bercényi Miklós, Bottyánnak.

Szolgálatomat ajánlom

Kegyelmednek.

Nyitráról 6-ta praesentis nékem írott levelét Kegyelmednek vettem, kiből az Vágon által teendő próbája iránt intentióját értem. Megírtam ezelőtt negyednappal is Kegyelmednek, — úgy hiszem, eddig vehette is leveletem, — ne praecipitálja az hadaknak Vágon által való költöztetését, kiált valameddig bizonyosan nem tudhatjuk az ellenségnek

Dunántúl való operatióját; mert mindaddig nem bátorságos s ratio belli sem engedi, hogy az hadak kivált Újvártúl távozzanak, azzal, hogy az ellenség Csalóközben vonta magát; mert ha a mi hadaink Vágontúl kezdenének operálni minekelőtte az ellenség túl a Dunán nem folytatja operatióit, — lévén Komáromnál, mind Győr felől, úgy erre szabad passussa, s bizonyos hídját megvetvén, — a még Vágontúl való operatióktól visszafordulnának hadaink: addig az ellenség diversiót tévén, erre jönne által, két felül közben vehetne, az gyalogságot is elszorítaná Újvártúl, kiből nagy confusió következnék, *kivált (ha) az hajdút kiszorítaná, az ki odarendeltetett*. Kihez való képpest ezen expressus curír által kívántam Kegyelmednek értésére adnom: ne hirtelenkedjen az hadak általköltöztetésében — Főlséges Fejedelem positive parancsolja; — mindaddig, valamíg a Dunán túlsó földön operatióit nem mutatja az ellenség: Vágontúl való formalis operatiók halladjonak, mivel in illum casum rendeltem az iránt való dispositióimat. Tartózkodjon azért Kegyelmed maga intentiójában: mivel abból olly confusio következhetnék, kirúl számot sem adhatna Kegyelmed, — hanem legyen az ellenség további motusira igen szorgalmatos vigyázással, azok nyújtonak és mutatnak alkalmatosságot Vágontúl való operatiók continuatiójára. Irtam ez iránt Brigadéros Ebeczky István és Ocskay László Uraméknak is. Ezzel Isten éltesse sokáig jó egészségben Kegyelmedet.

Egernél, dje 9. Juny 1708.

Kegyelmednek

szolgáló jóakaró barátja

G. B. Miklós, m. k.

P. S. *Úgy értem: az ollyan operatiót kell hallasztani, az ki az gyalogot distrahálja, — ágyúval, mivel; hanem az kemény, lovassal való általcsapás kimutatja szintin úgy az ellenség statussát.*

Elmúlt postán kimaradott az pénz iránt való determinatio levelemből; ímé, ezen alkalmatossággal accludálom pro informatione.

Legalól: G. Bottyán János Úrnak.

(Eredeti levél, gyűjteményemben. A dőlt betűkkel szedett részeket Bercsényi sajátkezűleg írta.)

352.

Bottyán, gr. Beresényi Miklósnak.

Méltóságos Locumtenens, Főbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Midőn leveletem végeztem volna, érkezett ezen levelem, (l. alább) kiben mit írjon Rácz Miska, — méltóztatik Excellentiád megérteni. Én ezen ellenség motusához conformálni igyekezhvén: kintelen líszek az hidnak felszedetísível az hadat hátrább szállítanom, haugyan valóságos líszen az ellenségnek hid elrontására készüllete és jövedele. Azalatt micsoda motust tíszen? sietve megírni el nem múlatom. Kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok, raptim Szelőczénél lévő tábor, 12. Juny 1708.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális Gróff Beresényi Miklós kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának sietséggel írák. — Eger vel ubi. P. H.

(Eredeti, félívre negyedrétkben írva, csak az aláírás a tábornok maga keze írása.)

Melléklet:

Mint bizodalmas Uramnak Nagyságodnak
ajánlom szolgálatomat.

Akarám Nagyságodnak tudtára adni, hogy a német Söp-rösbe lévén, ma délután megindúlt, Nagy-Magyarhoz szállott; úgy akarja, hogy Nagyságod kit csináltatott sánczot, elrontsa és az hidat is elnyerje. Minden bizonynyal odaszállott, bizonyos emberünk jött, — azért Nagyságod kétes ne légyen benne; az szerdahelyinek is ordert küldött, hogy ma estvére ott legyék Nagy-Magyarnál. Hanem én még ide hátra maradtam, hogy bizonyosan megtudom: ha mind kimégyen-é Csallóközből? — Ezekkel maradok

Nagyságodnak

Datum Vámosfalu, 1708.

12. Juny.

szegény szolgája

Rácz Mihály, m. k.

Külczim : Méltóságos Generális-Mezei-Fel-Marsal Boty-
tyáný János Uram ő Nagyságának adassék sietséggel. Cito,
cito, citius, citius, citissime, citissime. P. H.

A pecsét felett : Nagy-szezi bíró, fejed vesztése alatt lo-
vas póstán sietve úgy küldd, hogy még az éjjel ott legyenek ez
a levél.

(Eredeti, félfívre negyedréten, sajátkezűleg írva. Mindkettő gyűjtemé-
nyemben.)

353.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Alázatosan szolgálók Excellentiádnak. — Szintín ezen
órában Pozsonyból érkezett szavahihető ennyihány emberem
s többi között egy szeli böcsületes ember, kik által Pozsony-
ban lakó valamelly magyar, hazánknak jót kívánó jóakaróm
szóval izent illyformán, hogy az melly német általment az Du-
nán: annak minden igyekezete, sőt az Bellicumnak is az a
determinatioja volna (mint referálják), hogy mindenekelőtt
Esztergamba élést vivén, azt erőssen megprófontozza; azon
útjának alkalmatosságával recenter erigált, Karvánál lívő sán-
czunkat vizen és szározon impetálja, — onnét megtérvén, az
Dunán-túli operatióinak hathatóbb folytatásában inhaereálván,
Sümeget egész kiszülettel szállja meg és víjja.

Jöllehet, itt Soók és Negyed iránt az Vágon lívő híd
egész hadaknak által s meg által járásának deservíálhat elígsí-
gessen: mindazonáltal nem látom tanácsosnak lenni, hogy
egész corpusostúl az Vágon általszálljak, — sőt az ellenségnek
Duna mellett teendő motussaira nízve helyesnek gondoltam az
gyalogságot itt Újvár körül forgatnom: hahogy történhetőkíp-
pen karvai sáncz impetáltatnék, — annak succursusára küld-
hessem, szükség úgy hozván magával, magam is sietséggel
mehessek. Erős lovas portáknak Pozsonyig és Morváig való
egymást érő jártatásokkal szüntelen azalatt operálódni el nem
múlatom.

Ezekről kötelességem szerint kívántam Excellentiádat

alázatosan informálnom, s kegyelmes gratiájában magamat ajálnom, — maradván

Datum soóki táborból, 13. Juný 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos

kész szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Ennekelőtte öt sereg lovas küldetett az Fejérhegyeken túl némelly kóborlóknak persecutiójára, olly szín alatt, — talám reá újheli nímec kijön; az mint is hogy úgy is lett: az sánczban kétszáz gyalogot hagyván, actu insequálja, kinek utánna — intimatiója szerint — véle lívő brigádával Ocskay László Brigadéros Uram indúlt; innét jó ezer lovast küldöttem conjunctiójára, kik ha öszveszedhetik magokat, — tudom, megvonyakoznak.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti, Domino Nicolao Bercsenyi de Székes, Suae Majestatis Ducalis et Principalis per Regnum Hungariae ac Transsylvaniae Locumtenenti, universae Militiae Supremo Generali, necnon Senatori Primario, etc. etc. Domino Domino gratiosissimo.

Agriae.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

354.

Szluha Ferencz, Bercsenyinek.

Kegyelmes Uram!

Ma kezemhez deveniált és sietve lepariáltatott pozsonyi gyűlésnek beadott propositiókat, úgy Szirmay Uram ő Nagysága levelét is alázatosan accludalom Excellentiádnak.

Micsoda relatióm vagyon Komáromból, — siető ordináriára nézve le nem írhattam, hanem *Generális Bottyán János* Uramnak írott levelemet in paribus alázatosan transmittáltam Excellentiádnak. Nemkülömben Szirmay Uram nékem írott levelének summáját is.

Generális Bottyán Uram leveliben tett dolgok directe Pozsonyból is confirmáltatnak, az is ma idegyütt.

Tegnapelőtt némelly magyar rabokat Győrré bevíttek;

menyire való? hol s miképpen rabbá estek? — proxime megtudom.

Komáromban köz a hír: Óvárnál feles német, magyar által elesett de recenti; particularitást nem tudják. Ezzel Excellentiád gratiájában alázatosan ajánlom magamot, és maradok

Excellentiádnak

Újvár, 13. Juný 1708.

alázatos szolgálja

Szluha Ferencz, m. k.

P. S. Generál Storembergnek két iskutulyát küldettek kezemhez, egyike könnyő, más jóformán nehéz; azoknak Excellentiádhoz való eligazításában módom nincsen, mert de perceptis quietáltam; mi légyen pedig benne? nem tudom.

Szirmay Uram feleségének szóló levelét igen recommendálta.

A dolgoknak megvizsgálására ma Győrré küldettem az emberemet.

Propositiókat meg sem olvashattam sietség miatt.

I. Melléklet:

Szluha Ferencz levele Bottyán tábornokhoz.

Méltóságos Generális Uram!

Komáromból bizonyos hérül együtt: Haiszter Győrré vagy on és kétezernél több hada Koronczónál, a többi Soprony felé elcommendírozott; többet hoz-é magával, avagy ott marad? nem constál. Szándékja, hogy Esztergamban élést bévigye és a karvai sánczot verje föl. Innekső Dunában már 16 hajót bévetette, öreg-Duna mellett pedig készített a hajókat, hidat akarván vetni.

Győri pusztából hordozkodik a nép Komáromban, héréstván: feles ráczczal Rabutin Földvár tájárúl gyünne.

Valjon, ha tartják a karvai sánczot, nemde-nem kár nem esik-é a népben? és hacsak idővel odagyün az ellenség, bizony esik; de talán csak propter formam és hogy abbanhagyattas-sék a sáncz, hidat igyekezik megcsinálni, és ha átgyün is, száll úgy, mint az elmúlt esztendőben cselekedte vala a Stormbergh? Legfőképpen ha Brigadíros Babócsay Ferencz Uram maga bri-

gádájával és Méltóságos Generális Uram is egynéhány ezer emberrel közöl volna a sánczhoz, a többi ott, az hol most vagy, — talán lehetne, és túl is portázhatna; avagy csak Csallóközben bé akarja csalni a mieinket, hogy hirtelen és közel voltárúl persequálhasson bennünket söprösi hidtúl? Ugyan csak olly hirtelen a sáncznak abban való hagyásárúl — gondolom, — nem kölletik gondolkoznunk. Hiszen Dunántúl valók is tudják a szándékját, én is ma megírtam, mindenféle lehet rajtamenni, és ha csak közölgne: úgy is ki lehet vinni a népet a sánczbúl és ott leendő corpussal uniálni. Ha azért Generális Uram tészen olly dispositiót, hogy ezen hadak Duna felé idővel mennek: kenyér dolgábúl innét lehet segíteni őket.

Ezeket kötélességem szerint írván Méltóságos Generális Uramnak, maradok

Méltóságos Generális Uramnak

Újvár, 13. Juny 1708.

kötöles szolgálja

Szluha Ferencz, m. k.

P. S. Pusztán hagyván suo tempore a sánczot: ő ott nem múlat, a paleszadáinkot el nem viszi, és ha viszi is, — elmene-tele után lehet mást csinálni; megúnja a sétálást.

II. Melléklet:

Szirmay István levelének kivonata.

Posonio, 11. Juny 1708.

Bizonyossabbat vártam Méltóságos Úrtúl passusom iránt; könnyebben is volna szívemnek, ha resolválnák ő Nagyságok: adnak, vagy nem? Talám nemzetemnél nékem is lehetne anynyi respectusom, mint valamely német rabnak, a kinek idegeny-országban menendő fürdésre passust adnak.

Bezerédiné Asszonyom elbocsátását nagy rendek is — hallom — laborálják; kinek úgy lesz jobb folyása, ha az cartellához mindkét rész szorossabban fogja magát alkalmaztatni. In generali kéne azt urgeálni.

(Gyűjteményemben. Maga a levél és a II. melléklet eredeti, és egészen Szluha kezével iratott; az I. alatti csatolvány egykorú másolat.)

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Tartozó alázatos kötelességem szerint adom értésére Excellentiádnak: Hajster minden bizonyosan Nagy-Magyarhoz a Csallóközben szállott; Komáromnál erre felé az hidat csinálják. Külömb-külömbféle ugyan az mostan sűrűen folyó híreknek értelme: mindazonáltal inkább arra czéloznak, hogy mindenekelőtte igyekeznie teljes tehetségéből karvai sáncznak elrontására. Nagy-Magyartúl ha megindul: kitetszik világosabban motussának eventussa, — kihez én is conformálván magamat: mivel nagy-magyari hidon általjövételével tudom, hogy most erigált hidunknak rontására jőne: mindgyárt az infanteriát retirálván, közelébb ide Újvárhoz szállítom; ha penig Komáromnak venné útját: bizonyosan elhihetni Karvának próbálására viendő indulatját. Arra nézve, hogy praeventiáltassék: csak hírért is most Búcsú tájékára rendelek ezer lovast, magam is most kirándulván, az sánczot jó dispositióban hagyom.

Az Vágontúl lévő földet portáim szíltiben járlják, és kár nélkül, gyakrabban szerencsésen jőnek. Egy Csallóközben küldött kímem által mit írjon szerdaheli plébánus? praesentibus includulván,*) Excellentiádnak pro meliori informatione transmittáltam, — méltóztatik ebből formalis motussát megérteni. Mindezekről kívánván Excellentiádat informálnom kötelessen, tovább mik interveniálnak, megírnom alázatosan el nem múlatom. Excellentiád gratiájában ajálván magamat, maradok

Datum Újvár, 14. Juny 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Az újheli nímet lovassága Viarttal elment Morvába mind bagázsiástúl; újheli praesidiumban gyalogot kétszázig valót hagyott, többet nem.

*) Ma már nincs mellékelve.

Újebben minémő levelek intercipiáltattak, in acclusis *) elküldöttem Excellentiádnak.

Ocskay László Uram maga brigádájával általmenvén az Vágon, Ocskóhoz szállott; kinek conjunctiójára is küldöttem 12. compánia lovast, — már harmadnapja ott subsistál.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti, Domino Nicolao Bercsényi de Székes, Suae Majestatis Ducalis et Principalis per Regnum Hungariae ac Transylvaniae Locumtenenti, universae Militiae Supremo Generali, nec non Senatori Primario, etc. Domino Domino gratiosissimo.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

356.

Bottyán Nagy-Szombat városának.

Ajánlom kész szolgálatomat

Kegyelmeteknek.

Némettől ott hagyott annona elhozására confoinak küldetett Labancz Miklós Kapitány Uram által és véle lévőek által minémő expensák és bor-megivások történtek az Kegyelmetek városában: annak refusiójában említett Kapitány Uram maga saját pénzéből, ime, küld ezen levelem megadó ember által húsz forintokat. Göcze Gábor Commissárius Uram posztóbéli és egyéb jószágébéli extorsiók iránt is tészek satisfactiót, mihe-lyen említett Commissárius előlkerül, — mindjárt megfizettek. Ajánlom is magamat azon Nemes Szabad Városnak mindenkori protegálására. Hanem Kegyelmetek előbbi levelemhez tartván magát, az vitézlő rendet legalis igaz passus vagy order nélkül az városra ne ereszsze bé; az melly tiszték bébocsáttatnak is: ne engedessék szabad cselekedet mindenekre; valakik modo violento akarnának irrumpálni, nem lévén engedelmek az bémenetelre: szabadon az város támadjon ellenek és lúdozze el onnét. Ezzel maradok

Sub dato ex Castris ad Tornócz, die 25. Junj 1708.

Kegyelmeteknek

szolgáló jóakarója

Bottyán János, m. k.

*) Ma már nincsenek csatolva.

Tovább mi praetensiója lehet az városnak ezen Labancz Miklós ellen, az iránt is contentumot teszek, — csak írja meg Kegyelmetek.

Külczim : Szabad Királyi Nagy-Szombat városi Fő-Bíró Uramnak és böcsületes Tanácsnak ő Kegyelmeknek jóakarattal irám.

P. H.

Nagy-Szombat.

(Eredetije Nagy-Szombat városa levéltárában ; egész íven, csak az aláírás sajátkezű.)

357.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem !

Nékem is nagy jó Kegyelmes Uram !

Alázatos kötelességem szerint, a midőn Méltóságos Főbb-Generális Locumtenens Bercsény Miklós Uram ő Excellentiája elrendelt dispositiók szerint nekem küldött orderével együtt vészem más rendbéli levelét is, mellyben per absolutum parancsolja ő Excellentiája, hogy a karvai sáncz demoliáltassék, — mai napon kiadott orderének s levelében kiadott parancsolatjának effectuatiójában a midőn serénkedvén, magamat kívántam accomodálnom : hozták hírül Újvárbán, hogy huszonnégyszajka, öreg hajókkal együtt jött a sáncznak megpróbálására ; a minthogy ezek így is lévén, én személyem szerint néhány seereg katonasággal s úgy Esze Tamás Uram regementjét hirtelen ötvenig való kocsikra kapdostatván, minden tartózkodás nélkül succurrálnom kívántam, — de az ellenség addig eltágult, — tovább két óránál sajkáikon lévő taraczkokkal sebes lövést tettek, nekünk semmi kárunkra. Almási és neszmélyi hírhozók odaérkezésemmel bizonyosan referálták, hogy egy lajdinantjok, egy fendriek s egy feltbabelek, három közlegényjek hol tak meg, tizenegyen sebesedtek meg. Megvallom Kegyelmes Uram, a mint ottlétemmel constitutiójokat is kitanúlván jobban, — csak resolute viselték mindnyájan magokat. Ezen egész districtus alázatosan reménkedik : csak addig, míg betakarodhatnak, ne kezdjek demolitiójához ; másként az ellenség szüntelen való excursiói miatt egész consternatióban lévén, takarodása a szegénységnek impediáltatik, — azontúl kiki kö-

zülök jobban gondot viselhet magárúl. Kire nézve is újabb parancsolatjára Felségednek a midőn hováhamarébb várnám, több elrendelt dispositiók szerint, obligatióm szerint is medio tempore kívánom magamat alkalmaztatnom. A minthogy is a Tormásban ha szállítom corpusomat: assicurálok Felségedet, távozásával is conserválhatom a sánczot; hogyha pedig az ellenség motusihoz képest magamnak is elnyomulásom történik újvári districtusrúl: igen hamar és könnyen eshetik demolitíója. Alázatossan mindezen consideratiókat karvai sáncz demolitíója végett (hogy néhány napig conserváltassék) kívánván Felségednek projectálnom: kérem nagy Kegyelmes Uramat Felségedet, neheztellést ne vegyek magamra, mellyért talám nem is kell félnem.

Az gútai Dunán Csallóköz felé is csinálja az német a hídját; az inkább stratagéma csak, mint valóság. Újabban is lesznek bizonyossan embereim oda recognitióra, — ha mi bizonyossabbat érthetek, kötelességem szerint tudósítom Felségedet. A minthogy maradok is

Raptissime Bátor-Keszi, dje

15. Julý Anno 1708.

Nagy jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek

alázatos igaz híve
s méltatlan szolgája
Bottyán János, m. k.

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdem felett való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének, tartozó alázatos engedelmességgel sietve íráom.

Verebélyi táborban. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

358.

A fejedelem Bottyánnak.

Die 17. Julý 1708. T a s z á r d t ú l.

Generali-Vigiliarum-Praefecto Joanni Bottyán. A mi a karvai sáncznak állapotját illeti: mivel úgy is azon militia, melly az sánczban vagyon, kívülről is bátorságot szerezhethet a

lakosoknak az aratásnak véghez vitelére, és ha a szükség úgy kívánná, Kglmed is commode succurrálhat: azért, bizonyos kiváltképen való okokra nézve, azon sáncznak mentül hamarabb való demolitióját parancsoljuk. — E mellett a mely gyalogságot Tek. Ngos Andrási Pál corpusához parancsoltunk küldeni, ha ekkoráig elmúlt volna, azt néhai Esze Tamás ezerfélével igazítsa ki Kgl.

(A fejedelem cancelláriáján kelt egykorú kivonat vagy másolat, Rákóczi 1706—1709-iki, még kiadatlan leveleskönyvébe iktatva. Nemzeti Múzeum, *b. Jeszenák-gyűjtemény.*)

359.

Bottyán Bercsényinek.

Újvár, 21. Julý 1708.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Most, estveli öt vagy hat óra tájban érkezvén bé ide, azután majd két órával vészem alázatossan Excellentiád méltóságos úri levelit, kiből méltóztatik kegyelmessen parancsolni, hogy az csallóközi ellenségnek valóságos constitutióját kitanúlván, voltaképpen való informatiót tegyek. Én két-három rendbéli embereim által is exploráltatván, bizonyos lehet Excellentiád benne, hogy Gúttához, se Békavárhoz semmi szaporodása az ellenségnek nem jött, — sőt inkább onnét is jobb része, az mint referálják, elment. Való, hogy az Dunát általhidalta volt: de megint öt-hat hajót felszedvén, félben tartja az hidat. Csallóközben lévő corpus pedig minden bagáziáját, artoleriáját, úgy az nagy-magyar hídját hajókra rakván, elindította; kik szemekkel látták, azok beszílik, — értették azt is, hogy Éberhárd névű várhoz takarítja az bagáziát. Csallóközrűl is többet hajtott el háromszáz szekérnél, kit kétszáz gyalog nímet kísértett. Most is vannak oda embereim, kiket minden órán várok; megérkezvén, bizonyossabbat írhatok Excellentiádnak.

Az mi illeti az hallal való gazdálkodást s dinnyével: minthogy csak estve felé jöttem bé, magamnak sincs egy falat is; küldöttem mindjárt Szluha Ferencz Praefectus Uramhoz:

ha volna keze között, küldjön Excellentiádnak; bár pinzen kaphatnék, — még is kívánnék Excellentiádnak kedveskednem. Én Excellentiád gratiájában ajálván magamat, — éltesse Isten Excellentiádat! Maradok

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
Bottyán János, m. k.

P. S. Mivel híves idők vannak, itt híre sincs az diny-nyének.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatos kötelességgel írák. — Nagy-Bossány. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

360.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens, Legfőbb Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Verbónál lévő táborból 24. praesentis emanált Excellentiád méltóságos úri levelét szokott alázatossággal, szintin estve felé circiter hat órákor, — midőn gúttai hírmondó nálom volt — vettem; kiben miltóztatik írni, hogy az nagy-magyar híd felől különböznek az relatiók. Való, hogy úgy hozták volt hírit, hogy felszedték: de azon nagy-magyar sánczbéli Commendáns elfogott hoffmestere elígséges relatiót tett, — ki felől Nemzetes Vitézlő Szalay István Locumtenentialis Secretárius Uram által mind szóval s mind írással voltaképpen informáltam Excellentiádat; nem kitlem, eddig odaérkezett. Megnevezett hopmester azt mondja, hogy az híd máskint helyben vagyon, csakhogy majd felére felszedve tartja, s hol megint megrakja. Az bagáziájának egy részt ugyan csak Éberhart felé eresztette.

Föllülemlitett gúttai hírmondó penig azt referálja, hogy az étszaka érkezett volt oda Gúttára Generális Pálfi János, kit mintegy hatvanig való lovas kísért, — és ma megint elment. Nem vilek egyebet belőle, hanem talám tett oly dispo-

sitiót, hogy az eddig Gúttánál lívő nímét utánna menjen; hidja mind az Vágon s mind az Dunán Gúttánál most is előbbi statusban vagyon. Az Duna újobban megárodván, megtolta az Nyitrát, Vadasvánt és Vágot, úgy hogy az réteket is mind előntötték. Vannak actu gyalog katonáim Somodi Ferencz Uram ezeriből Csallóközben, kiket minden órán várom; ha mi bizonyost hoznak, kötelességem szerint sietve megírom.

Munitiónak sietséggel elküldése iránt való Excellentiád kegyelmes parancsolatját Revír Uramnak, úgy többeknek az kiknek illet, proponáltam, s tettem olly dispositiót, hogy vonatató-marha az munitió eleiben készítettessék, — Géczi Gábor Uramat is reá sürgetem. Magam is kinn lívín az militiánál, csak most estve felé érkeztem bé.

Karvai sáncznak levonyásával igen nevelkedett az ellenségnek szíve: mert most sűrűbben és bátrabban fel s alá szíltiben jár az Duna mentiben, félmérföldnyire is kijön szározon, az vízhez közel hagyott lovas strázsát is onnit kipuskáztván, szintín Madarig hajtotta. Az szegénység túle nagy rémülisben lívín, — már is bontakozik és nímely falu el fog miatta pusztúlni.

Tovább ajálván magamat Excellentiád kegyelmes gratiájában, kívánom, éltesse Isten sokáig fris jó egészségben. Datum Újvár, dje 25. Julý 1708.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Az munitiónak megindítását éjjel-nappal siettetöm, és mindjárt katonákat küldök az marhának behajtására.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességből sietve írák. — Verbónál lívő táborban.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás és utóirat sajátkezű. A levél hátlapján a tartalomnak Bercsényi tábori irodáján készült kivonata olvasható.)

361.

A fejedelem, Bottyánnak.

4. Augus ti 1708. Kis-Tapolcsányból.

Jo anni Bottyán.

Az Érsek-Újvárból Nyitrára szállított ágyúkat egész apparamentumokkal együtt jó securitással szállíttassa vissza; melly végre odaküldött artilleriánk tisztí ottan várakozik rendelkezésétül.

Eadem, ibidem. Nyitrai Commendáns Szabó Mátyásnak.

Azon ágyúk szállíttatása iránt Bottyán Úrnak írott levelet transmittálja, valahol hírét a környékben hallándja.

(A fejedelem cancelláriáján készült kivonatok, Rákóczi 1706—1709-iki, még kiadatlan leveleskönyvébe iktatva. Nemzeti Múzeum, b. *Jeszenák-gyűjtemény.*)

362.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Alázatosan szolgálók Excellentiádnak. Ezen szempillantásban, szokott alázatossággal veszem Excellentiád méltóságos úri levelét, kiben circumstantialiter kíván mind az ellenség hollétéről s mind magamérül és hadakról informáltatni.

Az ellenséget én is Bánnál lenni értem; hogy onnét valamerre indúlt volna, nem constál. Magam is ezen órában lóháton rándulék bé ide, hogy némely szükséges dispositiót tegyek; az minthogy Revír Uramnak és több ittvaló Tiszt Uraiméknak eleikben adtam, hogy ha az ellenség valamit tentálna, — kit nem reménlek — mihez tartsák magokat. *Az vizeket is kiöntetem az vár körül.* Az had szíllel lívín, most szedem össze; vannak ugyan ennyihán compániák Ivánka táján, mert az Vág mellékire is küldöttem, Fölsíges Urunk is némelly relatiókra nézve kegyelmessen parancsolta, hogy Ghímes-Kosztolánhoz menjek, — mintha az rácz porta arra akarná insequálni: azon szoros eleiben is küldöttem hét compániát. Corpuson igen kevés vagyon; jól esnék, ha Excellentiád még egy jó regimentet

küldene mellém. Holnap magam is kirándulok iváinkai rétekre az hadak közé s mindenfelé fogok serínyen portáztatni.

Gúttánál az ellenség hídjai most is helyben vannak; referálják, hogy kétezerig való gyülekezett. Mit érthetek tovább motusiról? szüntelen tudósítanom Excellentiádat el nem múlatom. Maradok, — Datum Újvár, dje 6. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos engedelmes szolgája

Bottján János m. k.

P. S. Semmiképpen nem tarthatok attól, hogy azon ellenség Nyitrát vagy Újvárt megszállja, — hacsak több onnét följül nem jön hozzá. Én ugyan körülötte forgolódván, igyekezem mindennekben impediálni. Újvári Uraimék is jó resolútióval vannak.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel sietve írák. Füzes-Gyarmat. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű, továbbá az »az hadak közé« szavak vannak a szövegbe a tábornok maga kezeirásával betoldva.)

363.

Bottján Bercsényinek.

Raptim Újvár, dje 7. Augusti 1708.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád méltóságos levelét Főstrázsamester Beleznai Uram ő Kegyelme által szokott kötelességgel ezen órában alázatosan vévén, csudálkozva olvasom, hogy tudósításomat mind- eddig nem vehette egymást érő leveleim közül; ezután, — nincs haszna, úgy látom, — úntalan expressus embertől kell küldenem.

Felséges Fejedelem kemény parancsolatjából én Ghimes-Kosztolányhoz küldöttem vígyázóban nyolcz zászlót Kenyheczii Urammal, — azok revocatiójára már expediáltam. Balogh István Uram regementje harczon nem volt: mégis tél-túl vagyón;

Somogyi Uramé teljesebb, Csáki Uramé is nem igen feles. Mind leveléből Excellentiádnak s mind adott információjából Beleznai Uramnak értem, hogy Szalai Pál Uramé is corpusomhoz jó; úntalan recolligálom ezeket is nevezett regement érkezésével. Én tovább valamit csak hazám s nemzetem boldogulására elkövethetek, hazafiúsági buzgó véremtől s egyzsersmind Kegyelmes Urunk ő Felségének letett obligatiómtól viseltetve, utolsó csep vérem kiontásáig, oly szívvel mint kezdettem, mindkét szerencsében kívánom continuálnom, — a minthogy is innét indulásommal igyekezem azon: vagy eleit vagy utólját, marsban vagy helyben megüthessem. Medio tempore látván oly módját a dolognak is, hogy conjunctiót csinálhassak: míg a lenne, újabb tudósításomat a dolgokról a midőn veszi Excellentiád, — én is hasonlót elvárván, maradok

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Kérem Nagyságodat, szüntelen tudósítson hollétiről. *Isten engem úgy segítjön, kész vagyok élni-halni nemzetem és hazám mellett; csak parancsoljon Nagyságod, — szívből, lélek-ből cselekeszöm.*

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsényi Miklós Főbb-Generális, Locumtenens, Senator Úr jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel íram.

Ibi-ubi.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; az aláírás és ama vészteljes, végzetes napokban oly nyomós utóirat a tábornok maga kezével van írva.)

364.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltkíppen jó Kegyelmes Uram!

Alázatosan adom értisére Excellentiádnak, hogy ennyihány felé is portákat küldvín, csoporton kevés had vagyon; most hajtatom mindenfelől, még ma alkalmasint fognak gyülekezni, s holnap kiszállok az Nyitra vize mellett lívó rétekre, és környékezni fogom az ellensíget. Úgy informáltatom, hogy

most is mindenfelől elég az leselkedő katonaság körülette: de keveses ki nem jár az táborról. Magam is küldöttem vala portát rajta, — az minthogy meg is csapván, de azután megfellelővén az ellenség, megszalasztotta és Taricsot elfogta. *)

Sélyéből az nímét Gúttához ment s pusztán hatta a sánczot, de el nem rontotta; iránta mitívő legyek: ha elrontassam-e, vagy meghagyjam? várok Excellentiád resolútiójától. Nem reménlem, hogy ezen nímetség sokáig itt múljon, mert se bagázsiaja, se sátora, se gyalogja nincs, onnét fölül pedig succursusa nem jöhet szárazon: mert az mieink túl az Dunán elfogták az passusit, — hacsak vízen nem jön.

Tovább mi occurrentiáim lesznek, megírni el nem múlhatom. Éltesse Isten Excellentiádat. Maradván

Újvár, dje 8. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos engedelmes szolgálója

Bottyán János m. k.

P. S. Most hallom, Szeredet is úgy hatta a nímét, s Gúttához gyűl; úgy is mondják, hogy a szeredi Nagy-Magyaránál bément Csallóközre. — Túróczi Uram Vágontúl lívő hajdúi, mintegy kétszáz, békült egy nap, — kiket is itt tartóztatom; referálják, hogy az mieink Pongrácz Gáspárt Verebéllyénél kinn-szorítván, levágták.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális, kiváltképen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatos kötelességgel sietve írák. — Füzes-Gyarmat. P. H.

(Eredetije nyújtáimemben. Csak az aláírás sajátkezű. Ívrétben.)

365.

Bottyán Rákócziának.

Főlséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Írhatom Főlségednek, hogy az ellenség Verebéllyétől Komjáti és Kér közé, az Nyitra vize mellett szállott; még ide semmi

*) Pálffy ezt a századost, Emőkei Tarics Istvánt, aztán Nyitránál fölakasztatá, állítólag mivel az Imperiumból alászökött tiszt vala.

portát nem eresztett, kárt sem vallottunk. Úgy vélem, Szered felé Pozsonhoz felmégyn. Valamerre jár: az szegénységet igen alliciálja, protegálja, és sohol csak egy poltura árra kárt tenni nem enged.

Én nagy munkával háromezerig való lovast öszveszedvín, itt Újvárnál vagyok vélek, szüntelen portáztatván vígyázok az ellenség motusára; onnít merre indul? nem constál ugyan: mindazáltal, merre veszi útját? Fölségednek megírni s tudtára adni el nem múlatom. Mint az elfogott rabok referálják: az harcshelyen (Turnánál) nem maradt igen sok hajdú, hanem csak dissipáltatott, — *mintegy tizenötszázig való test találtatott, több sem*, mind megtartotta Isten.

Ezzel kívánom, éltesse Isten Fölségedet sokáig szerencsésen, nemzetünk oltalmára! Maradván

Újvár, 9. Augusztus 1708.

Fölséged

mindenkori alázatos engedelmes

szolgája s híve

Bottyán János m. k.

P. S. Midőn levelemet vígezném, hozának megint egy alkalmas rabot, ki is confirmálja, hogy holnap idején az nímet megindulván, Szered felé az Vágon általszándékozik; beszílli azt is, hogy se bagázsiája, se gyalogja nincs, majd harmada is asszony. (?) Ezen a földön nagy rémülés volt: de Istennek hálá, már megcsillapodik.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ö Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel íram. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

366.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Miúlta Beleznai Uram által tett üzenetét vettem Excellentiádnak, úntalan várom Szalai Pál Uram regementjét, — eddig még csak holléteket sem hallottam. A kikkel itt vagyok, praeter-propter kétezernél többre nem extendáltatik; négy a

regement-szám: de Balogh és Zsámboki regementjeik igen vékonyak; — mindaddig tanácsossabbnak ítéltém itt az ágyú alatt subsistentiájokat, míg az ellenség szándéka el nem válik. Tegnap uzsonnakor tájban Kér és Berencs közé szállott, még-
eddig sohová sem indult; szeredi hídja is készszen nem lévén, Gúta felé mégyen-é, vagy merre térjen, vagy többet várjon magához? — ki nem tanulhatom. Ha vár obsidiójára való szándéka volna: eddig valahol munitiója szállítására vagy szeredi hídját reparálni kezdte volna, vagy másutt erigálna. Az én portáim úntalan körülötte vannak, de igen csoportban tartja hadát, csak mit is el nem kaphatnak benne. Újabb indulását merre vészi? azonnal tudósítnom fogom Excellentiádat. Ezzel maradok,

Újvár dje 9. Augusti 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottján János m. k.

P. S. Ha megindúl, utána lészök, csakhogy az hadat főtöm, möllyet nagy munkával összeverhettem: ha valami ollyas esnék rajtok — ez is szétoszlanék. Az Istenért kérom Nagyságotat, valami pínzt hozzon nekijök.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, kiválképpen való jó Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel ajánlom.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóirat sajátkezű.)

367.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Az ellenség most is Kér és Komjáti közt, az Nyitra vize mellett fekszik; úgy vilem, Szerednél visszamegyen. Minémő hadat összeverhettem, ide az vár alá szállítottam; mivel az egész föld nagy consternatióban volt, másutt nem is lehetett volna úgy csoporton tartani. Innit szüntelen portáztatok, rabokat mindennap hoznak, de semmit sem tudnak szándéka felől

fateálni; gondolnám, ma az tábor megindúl, — azért én oly szándékban vagyok, hogy az mellettem lívő lovassággal marsában, vagy az hol megtelepedik, étszakai alkalmatossággal megcsapjam; ha egyebet nem efficiálhatok is, — lármát csinálók néki.

Az rémülis ezen az földön már szűnik, csak bár jobban gyülekezni az had. *Ocskai László Uramnak hírít sem hallom*, holott az dolgoknak jobban való folytatásáért kívánnék ő Kegyelmével communicatiót tartani. Nyitrát is jó dispositióban hattam. *Ezen hadat nagy munkával tartom*, mert csak imígyamúgy van; azért *assecuráltam: ha jószágomat el kell is adnom vagy zálogosítanom*, — *megfizetek, ha másunnét fizetés nem lészen*. Kírem azért Excellentiádat, az Istenért, fizetésről provideálni míltóztassák, — máskint minden kedve elesvín a militiának, semmire sem mehetünk. Coeterum, éltesse Isten Excellentiádat! Maradván, — Újvár, 10. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Midőn végeztem leveletem, hozták hírül, hogy kétezerig való nímek kimenvín az táborról, Nyitrát tentálni ment, az hol is actu szólnak az ágyúk, — ide hallik dörgések.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel. — Szécsény, vel ubi. Cito, cito, cito, cito, cito, cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

368.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Nagy szívem fájdalmával értettem elfogdosott raboknak kemény examenjek által, hitek után tett relatiójokból, hogy vagy egy valaki közöttünk, a kinek egész regementestül való labanczczá létének terminussa még akkorra volt, a mikor az

ellenség Verebéllyhez érkezett; szándékát akkor véghez nem vihethén: most is csak úgy beszéllek, hogy minden órán berencsi táborokban várják. — Isten ne adja, hogy valakit credentiájában én denigrálni kívánnék; (de) hazafüségig buzó véremtől viseltetve, kívántam praevie Excellentiádnak tudtára adnom: kettő közül vagy Somogyi, vagy Balogh István léssen!*) Somogyihoz kevesebb a gyanóság, — minden cselekedeti s néha beszéde is és kedvetlensége arra mutat inclinatiót Balogh Istvánnak. Én conferáltam a dolgot ittvaló Commendáns Urammal; **) — vagyok jó vigyázással alattomban reája. Az Istenért kérem Nagyságodat, óhjuk magunkat ilyen példátlan confusiótól: hová-hamarébb bocsáttassa Kereskényi László Obresz-Lajdinonját el, hadd jöjjön a regementhez, mert reá semmit sem merek bízni. Azontúl mint procedáljunk véle? alázatossan elvárom Excellentiád kegyelmes parancsolatját. Vágontúl actu is feles katonasága vagyon, némelly részét revocáltam, — többit pedig semmi úttal nem revocálhatom. Isten tudja, mi lehet a dologban!

Az verespénznek itt az vármegyék erőtlensége miatt kevés cursusa lehet, azért is, hogy sokaknál írásban vagyon mind Felséges Urunk s mind Excellentiád engedelme, hogy labancz helyre adhassák jószágaikat. In reliquo a midőn ez illetően dolgok eránt hovahamarébb való kegyelmes parancsolatját elvárnám, — maradok

Raptissime Újvári, 10. Augusti 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Az nagy Istenért, küldjön Nagyságod bár csak tízezer forintot, fele fehérpénzt, felét veresset, ha immár egyéb nem lehet, csak bár polturát; átkozott Szluha Ferencztől is kértem, de nem ad. Most száraz az föld, az patkótalan lovon félnyomra sem mehet az had. Sietséggel választ várok.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, kivál-

*) Ocskay László volt.

**) Berthóty István.

képpen való jó Uramnak ő Excellentiájának, igaz kötelességgel ajánlom. Sági táborban. Cito, cito, cito. Citius. Citissime.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; az utóirat és aláírás sajátkezű.)

369.

Gr. Eszterházy Antal Bottyánnak.

Mint Kedves Bátyám-Uramnak

ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Főlséges Urunknak és Miltóságos Magyarországi Locumtenens Urunknak leveleit, Kegyelmed acclusáival együtt mái napon viszem, a melyből is értem Dunántúl való hadainknak consternatiójok után való recolligálásokat. — Én ugyan austriai operatiómat tovább is kívántam volna folytatnom: mert igazán írhatom Kegyelmednek, hogy miúta ezen a földön Főlséges Urunknak fegyvere vagyon, — egyszer szerencsésebben és jobban nem folytak a dolgok, mint most; de tartván az confusiótúl, minthogy Nádasdy öt-hatezer emberből álló corpust formálhat, Grájnernak is most veszem levelét, hogy Generál Krajcz ötezer emberrel Pécshez szállott, — és így a két corpus öszveszorítván, túl is confusióban livén az hadak az egész földdel együtt, itt is confundáljanak bennünket: a végre kívántam alább jönnöm; jöllehet ugyan a két corpustúl nem igen tartanánk, — csak a túl való is erejét ide ne fordítsa. Isten pedig tovább is mire segít, tehetségem szerint mindeneket jól kormányozni igyekezem. Maradván

Kegyelmednek

Beledi táboron, dje 12.

Augusti 1708.

szolgáló igaz jóakarója

Gr. Eszterházy Antal m. k.

P. S. Nádosdyhoz írkedett ma harmadnapja Eugenius Herczegnek 12 százdból álló dragonyos-regimentje s azon kívül három dánus regiment; azért — úgy látom — Haistert nehéz lészen innend progressusiban impediálni; felejténénk más diversiókat csinálni, — bárcsak ezen két felül való ellenségnek felelhessünk meg, kiben ugyan minden tehetséggel is igyekezem s fárodnom (kívánok), de ha Haister is — kitül Isten öjjon, — ide fordétaná erejét, a mint híre vagyon: valóban

meghajásztatnék ez a föld három felől. Szegény feleségem mint maradhatott Selmecz táján? nagy obligatióval venném Kegyelmed tudósétássát.

Külczim: Tekéntetes Bottyán János Generális-Mezsei-Strázsamester Kedves Bátyám-Uramnak. Dunántúl. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben. Az aláírás és utóirat sajátkezű.)

370.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Excellentiádnak Szécsénbül 9. praesentis az ellenség constitutiója végett a mint opinative, úgy egyszersmind sok biztatásokkal remélni ingerlő levelét alázatos kötelességem szerint vévén, olvasom benne többi között: »Ha csak kedvek az hadaknak pénzbül álló volna, — nem illenék az hazafiúságokhoz!« Igaz dolog, Kegyelmes Uram, — ha mindenik úgy tudná, mit hozzon hazafiúi kötelesség magával, mint én vagy más: semmi rövidség az haza szolgálatjában nem lenne; a kik pedig tudják igaz kötelességeket: csak praecise azok ám, elviselésére nem sufficiálhatnak. Szép intéséért s hatható vigasztaló írásáért mindazáltal Isten áldja s minden dolgaiban szerencsésítse s boldogítsa Excellentiádat, — egész indulatombul kívánom. Istenemmel bizonyítok: micsoda munkával, sok számtalan biztatásokkal marasztottam s csendesítettem mellettem lévő hadakat eddig is; magam látom, eléggé paripás: de csak egyszer sem tudja megpatkoltatni, s szolgálatokban csorbulás esik. Minekelőtte még ezen levelét Excellentiádnak nem vettem: már eleve tettem olly biztatást s hitemmel is confirmáltam a militiának, hogy óránként érkezik a fizetés, — elhiszem, rövidség nem is lészen benne.

Tegnap levelemben is megírtam mostani constitutióját az ellenségnek, hogy táborostúl Sopornyihoz, tavalyi tábor helyére szállott. Gútánál lívő lovassa, gyalogja is tegnap reggel marsolt a felé, innét a Vágon, conjunctióra. Én, velem lévő kevés hadakkal utánna indultam, s meg is ütöttem volna, hanemha Tormócz eleire táborábúl succursusa nem érke-

zett volna; másként is, kívánom óhnom magamat s kevés hadamat újabb confusiótúl, s úgy kívánom corserválnom, mint irmagot. Másként is, nagy híre vagyon nála, hogy én itt Újvár körül számos csoportot vertem össze, s étszakáknak idején kívül a sövényeket megrakván gyaloggal, — eddig még csak portája sem jött feléje. Nyitra alá tegnapelőtt csapott volt; instructióm szerint procedálván sógor Révai Gáspár Commendáns Uram: dicsíretessen viselték magokat, — külső palánkjához még csak nem is közelített. Tarics nevű szabad hadnagy rabbá csvén: micsoda praetextus alatt akasztatta fel Pálfi? nem tudhatom; ha parancsolja Excellentiád, duplán is revancsolhatjuk, — s ha csak könnyen elhallgatjuk, továbbra nem jó consequentia lesz belőle.

Én tovább is ajánlom Excellentiád gratiájában magamat, s tett ajánlása szerint a midőn szerencsés felénk való közlítését hovahamarébb várnam, maradok

Raptissime Újvár, 12. Augusti 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Beresény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, kiválképpen való jó Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel ajánlom. Sági táborban. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; csak az aláírás sajátkezű.)

371.

A fejedelem, Bottyánnak.

Spectabilis ac Generose!

Fidelis Nobis syncere dilecte!

Salutem et Principalis Gratiae Nostrae propensionem. — Kegyelmed két rendben küldött levélbeli tudósításait kedvesen vévén, azt leginkább köszönjük, hogy nemcsak maga kíméllése nélkül fáradozik az hadak összevgyűjtésében: hanem maga hazafiúságos szeretetinek nyilvánvaló bizonyosságára olly assecuratioval is kezdette őket édesgetni, hogy maga jószágait is Kglmed zálogképpen distrahálván s ezen úton fizetésekre

kívántató pénzt szerezhén, minden bizonynyal kész lenne contentálni; mellyre ugyan, minthogy Méltóságos Fő-Generális Úr kezéhez az hadak fizetése kiosztására nézve alkalmas summa pénzt küldöttünk, Kglmed nem fog szorúlni, s magunk sem kívánjuk arra jutni Kglmedet: mindazonáltal ebből Hazánk közjávához való szívbeli hazafiúságos szeretetit és hozzánk való tökéletes hívségét mérsékelvén, Kglmedet mi is affidáljuk, hogy ha tapasztalt dexteritássa szerént az hadakat egybengyűjti és ellenségünk ellen való actiókra készen tartja: speciális reflexiónkban és kegyelmességünkben — Isten benünket boldogítván — fogjuk Kegyelmedet részeltetni. Coeterum Eundem benevalere desideramus. Datum ex Castris Nostris ad Agriam positis, die 13. Mensis Augusti Anno 1708.

F. P. Rákóczi m. p.

Franciscus Aszalay m. p.

Legálól: D. Joanni Bottyán.

Külczim: Spectabili ac Generoso Joanni Bottyán, Exercituum Nostrorum Generali-Vigiliarum-Praefecto et unius Regiminis Equestris Ordinis Colonello, Fideli Nobis sincere dilecto.

P. H.

(*Eredeti levél a fejedelem s. k. aláírásával és nagy kerek ostyapecsétével, a b. Palocsay-család levéltárában Lőcsén.*)

372.

Bottyán a fejedelemnek.

Főlséges Fejedelem!

Érdemem felett való jó Kegyelmes Uram!

Most is az ellenség Sopornyinál, a Vágon innét, helyben vagyon; Csallóközből is, főképpen Gútátúl, az gyalogja megindulván, actu mégyen conjunctiójára. Ő nagyon hírleli, hogy Nyitrát szállja meg, — de az még nem bizonyos; kímjeim kik közte járnak, semmi bizonyost az iránt mondani nem tudnak.

Itt velem vagyon Balogh István Brigadéros, Somodi Ferencz, Mikházi, Gróff Csáki Mihály Uraimék regimentjei, kiknek fele sincs meg; Géczi Gábor Uramnak is három compániája vagyon. Mindezek nem extendáltatnak másfélezer lovasnál többre, az kikkel mindenfelé portáztatok és vigyáztatok. Istennek hálá, majd mindenkor szerencsésen járnak, rabokat

is gyakran hoznak, — de valóban kedvetlenek, hogy semmi fizetis-pínzt nem éreznek; tartok attúl, ezek is egyszer csak eloszlanak, — magam látom sokaknak lovait, hogy az patkótalanság miatt elomlottak, sohová operatióra nem mehetnek. Az illetín defectusokat már ennyihány rendben megírtam Fölségednek: de semmi consolatiót nem vettem. Ha kívánjuk országunkat manuteneálni: mindenekelett az militia fizetésérül kell prospiciálnunk, máskint az kedvetlen militia hamar deviálhat, és markunkban szakad. Fölségedet alázatossan kérem: ne vilje semminek, csak kevesest is méltóztassék fizettetni, úgy — reménlem — az mostani confusióban megtorpant (így) militia reparálódik. Coeterum Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, 13. Augusti 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja s híve

Bottyán János m. k.

P. S. Ha Fölségednek tetszik s assecuratus lehetek refusiójárúl: magamibúl kisz vagyok ezen itt lívő lovas militiának pínzt adni, a mennyit Fölséged assignál, mert látom érdemt. — Ennekelötte megírtam vala, hogy Hajster Nyitra mellett lívő táborában Tarics névő hadnagyunkat másodmagával felakasztatta, azon okbúl, hogy ennekelötte két esztendővel Imperiumból lejött; kinek érdemetlen halálát az recenter fogott rabokban lehet revancsolni.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem fölött jó Kegyelmes Uramnak ő Fölségének, tartozó alázatos engedellemmel sietve íram. Szécsén. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. A levél fontosabb pontjai a fejedelmi cancellárián írónnal aláhuzattak és a lap szélére ma már olvashatlan, -- hihetőleg a válaszra vonatkozó -- jegyzetek tétettek.

373.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Vezérlő Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint akarám Fölségednek értisére adnom, hogy az ellenség tábora most is az Vág mellett

Sopornyinál magát békerítvén fekszik, gyalogja is hol egy helyről s hol másról szivárgodik hozzája; ágyúja még ugyan nincs, de referálják, hogy Leopoldban készítik fel őket. A szegénységet igen allicíálja s kedvez néki. Még ugyan, az mint táborárúl jött szegény emberek beszílik, várszálláshoz semmi készülete nincs, hacsak ezután nem érkezik.

Istennek hála, még két vagy három emberünk alig lett labanczczá. Ezen mellettem lívó militiát rettenetes munkával tartom csoporton; valahányszor portára küldök, majd mindenkor marad, s inkább lézeng, hogysem seregben járna; nem is lehet úgy compescálni, az mint kellene.

Az ellenségtől még semmi csapást sem szenvedtünk, mivel az táborárúl sohozá, futrázsin kívül, nem mégyen; az porták szüntelen körüllette csiripelnek. Mi végre temporizál ott? szándikát fel nem vehetni. Ezután minémő motussát észrevehetem, Fölségednek alázatossan megírni el nem múlatom. Ajálván kegyelmes gratiájában magamat, maradok

Újvár, dje 15. Augusti 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja s híve
Bottyán János m. k.

P. S. Mikoron leveletem végezém: jövének tardoskediek, kik az táboron voltak, hogy az bagácsiáját most hozatta oda; sok szekeret, — de ágyút nem láttak.

Én, Felséges Uram, éjjel-nappal vigyázok serínyen, ha mi olyas hírt hallok: azonnal tudósítom Felségedet. Az katonaság tölem is szokik, noha eleget édesgetöm őket.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérő Fejedelem Fölső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel íram. — Szécsén, vel ubi.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóirat sajátkezű.)

374.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens, Főbb-Generális, kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának

Alázatossan szolgállok. — Szokott alázatossággal egymás után szintin most veszem Excellentiád két rendbéli mál-

tóságos úri levelét; mit méltóztatik írni, értem. A kire a gyanóság vagyon: minden circumstantiák világosítják, egyedül csak Balogh István Uramra czéloznak, közönségesen is ő Kegyelmeire gyanakosunk. Az ellenség most is Sopornyinál fekszik, infanteriája pedig még Csallóközben vagyon, — nem tudom, micsoda hamis ember tudta Excellentiádat informálni, hogy Emökéhez szállott volna? holott esziben sincs; megérdemlené azon hamissan portázó ember az akasztófát. Tudja Excellentiád, hogy ha az föld alá menne is azon ellenség táborra: én azontúl megírnám. Kérem alázatosan Excellentiádat, az ollyatín hamis hírt hordozó ország-rémítőket büntesse. Tegnap az mi portásink az ellenség futrasírosira csapván, sokáig nagy puskázást tettek; mint succedált? még arról bizonyos hírem nem jött, várom minden órán, — arról is azonnal Excellentiádat tudósítanom (el nem múlatom). Az pénzt, ha tizenkét szekérrel lészen is, Léva felé ide bízást elhozhatni. Nyitrára jöni-menni szabadon lehet, az communicatiót mindennap folytatom oda, Révay Gáspár Uramat nemcsak tudósítom, de szüntelen bíztatom is.

Nevelkedni fog ezen kevészsámú militiának szíve, ha Excellentiád valamelly haddal felénk indul; kívánom, hozza Isten Excellentiádat friss jó egészségben! Azalatt is minémő intervenientiák lésznek, naponként azokról informálnom Excellentiádat el nem múlatom. Kegyelmes reflexiójában ajálván magamat, maradok

Excellentiádnak
Datum Újvár, 15. Augusti 1705.

mindenkori alázatos engedelmes szolgálója

Bottyán János m. k.

P. S. Az Istenért is kérem, az pénzt mönnlhamarabb küldje, hogy valamit adhassunk ezön mellettem lívó hadnak, — mert bizony, nem tarthatom az katonát, igön szökik mindönnap. Garam mellé és Verebél tájékjára két ízben is küldöttem az katonaságot gyűteni és öszvevenni: de az kit hoztak is, azonnal elszökik, mert az lovát sem tudja mivel patkoltatni az saras útba. Bizony soha annyi búval, galibával és nyughatatlansággal nem voltam, mint most vagyok. Én mindenekről naponként tudósítom Nagyságodat.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Főbb-Generális kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel íráom. Szécsény. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóirat a tábornok sajátkezű írása.)

375.

A fejedelem, Bottyánnak.

Die 16. Augusti 1708. Agriae.

Bottyán János Úrnak.

Remélnjük, hogy azon pénzt, melyet ennekelőtte is kívántunk az hadak consolatiójára küldeni, eddig is transmittálta Méltóságos Fő-Generális Úr; mindazáltal a Kglđ szép oblatióját mostan is köszönjük, sőt per praesentes assecuráljuk is Kglđet, hogy valamit erga necessarias assignationes az hadaknak maga pénzből fog erogálni: Kglđ ily jó hazafiúságának recognitiójával infallibiliter refundáltatni el nem mulatjuk.

A mi Tarics hadnagyunk Hajszter parancsolatjából lett méltatlan felakasztatását illeti: azt igenis, revancsolni akarván, az iránt vészi Méltóságos Fő-Generális Úr orderét.

(A fejedelem cancelláriáján kelt egykorú kivonat vagy másolat, az 1706—1709-iki még kiadatlan leveleskönyvben. Nemzeti Múzeum, *b. Jeszenák-gyűjtemény.*)

376.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Szolgálok alázatossan Excellentiádnak. — Az ellenség Sopornynál most is helyben vagon, szándékát fel nem vehetem. Táborárúl jött embereim referálják, hogy tegnap hét moszárt hozatott ki Leopoldból, — mi végre? nem constál. Háromezer dánusnak Pozsonynál létét csak bizonyosnak referálják; az is helyben vagon.

Az katonaság innét sűrűen szözik, némellyek pártolnak is; kihezképest nem várhatván Horváth György Fizetőmester

Uram pínzzel való írkezését: az itt lévő militiának magam pínzébül, in spem defalcationis fiendae, holnap egy hópínzt ezüstpínzül adok, mivel az fizetés hírére mindgyárt szaporodik az katonaság és jobb s nyugodtabb elmével lészen. Most egyéb intervenientiákról nem tudósíthatom Excellentiádat. Szokott reflexiójában ajálván magamat, maradok

Újvár, 16. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos

engedelmes szolgálója

Bottyán János, m. k.

P. S. Az Istenért kérem Nagyságodat, ha mód lehet benne, valami ennyihány ezer patkót az militia számára Excellentiád ide parancsolni miltóztassék: mert itt se vasat, se patkót pínzen sem kaphatni, a portázásban pedig most igen megromlik a katona lova.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel írák. Szécsén. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrétben, féliven, csak az aláírás sajátkezű.)

377.

Bottyán a fejedelemlennek.

Felséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Recenter is alázatos kötelességem szerént kívántam Felségedet az ellenség constitutiójáról informálnom. Sopornyin feljúl mindeddig csak helyben nyugodt az ellenség tábora; közönségesen foly a híre, hogy Bécsben conferentiára mentek főtisztjei; az ugyan constál, hogy Ebergényi maradt vélek. Mindeddig is — tegnapi portáján kívül — ki nem jött táborárúl, hanem futrasérossa jár Mocsonok felé szüntelen, két-ezerig; tegnapi portája felől mit írjon az én portám: méltóztatik Felséged megérteni accludált levelébül. *) Én eddig in omnem fortunae eventum megütöttem volna futrasérossát: de

*) Ma már hiányzik.

félek attúl, ha valami non putarem történnék, ezt az eddig nagy kinnal öszvevert hadat semmi lett úttal öszve nem veném, s az elsőnél *) nagyobb confúsió lenne az utólsó. Isten látja, most is minémű nyomorúsággal conserválok, s hanemha tegnap *magam sajátomból* minden személyre harmadfél forintot fizettem volna fejpénzül: éppen már nem conserválhattam volna. Éjjel-nappal rajtok lévén az portázás — az út is az nagy szárazságban kemény, — annyira vannak lovaik, hogy éppen szolgálatot nem tehet sok; bárcsak Felsőged az bányákról mostani szükségre kívántató vasat parancsolna szállíttatni. Igen jól esnék az is: előre csak propter formam ha érkeznének valamelly hadak, míg Isten Méltóságos Főbb-Generális (Bercsényi) Uramat ő Excellentiáját hozná a több hadakkal.

Ezzel ajánlom született kegyelmességében magamat, s maradok érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak

Felsőgednek

alázatos igaz híve s méltatlan szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Kérem Főlséged, patkót vagy vasat parancsoltasson mennélhamarabb, mivel pénzér sem találunk; az száraz útban félnyomra az katona nem mehet.

Ma reggel kezdtem fizetni az hadnak, harmadfél forintjával. Még azon pénznek hírit sem hallottuk, melyet Főlséged írja, hogy küldött. **) — Bárcsak két vagy háromszáz hajdút parancsolna ide Újvárbán Felsőged jőni.

É.-Újvár, dje 17. Augusti Anno 1708.

Külczim: Felsőged Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Fejedelme F. V. Rákóczi Ferencz érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Felsőgének, tartozó alázatos engedelmességgel irám.

(Eredetije a R.-A.-E.-levéltárban Vörösvárott. Az utóirat és aláírás sajátkezű.)

*) A trencsényit érti.

**) L. Rákóczinak aug. 13-kán egri táborról költ levelét.

378.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltkíppen jó Kegyelmes Uram!

Az ellenség táborá Sopornyinál most is helyben vagyon; tegnap kétezer emberből álló portája Tornóczig és Játóházig lívín, ott feles gabonát elcsípelvín, némelly embereket tyrannice megkínózván, visszament.

Most adtam ki valamelly pínzt előre az itt lívő lovas militiának, látván nagy szükségít és kedvetlenségít, biztatván: jobb szívvel legyenek, míg több érkezik Excellentiád igireti szerint. Excellentiád hovahamarébb valamelly hadat csak hírért is küldjön, — egy fordulást tívín, azonnal titkon visszaeresztem.

Kegyelmes Uram, az én innét elmenetem nem lisen hasznos: mert az ellenségnek egy portája azonnal felpörzsöli az ittvaló majorokat, mellyel az egész föld jobban megrémül, az praesidium is megcsükken és jobban szűkül; itt az militia is jobban megmarad mellettem, provisiót az körülbelől lívő helységekről viszek, nem szűkítem az végházat, sőt ezen securitás alatt kiki magának eleget takar.

Most egyéb occurrentiáim nincsenek, hanem az mi portásink, Istennek hálá, szüntelen az ellensígen csíripelvén, csípedzik. — Tovább mik interveniálnak? naponként kötelességem szerint megírni el nem múlatom. Excellentiád gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, dje 17. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális kiváltkíppen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Negyedréiben, félívre; csak az aláírás sajtókező.)

Bottyánnak a Balogh István dandárára zsoldúl kiadott pénze.

Tekéntetes Nemzetes és Vitézlő Galánthai Balogh István Fő-Colonellus Uram ő Kglme brigádája alatt jelen lévő strázsamester, furír, tizedes és közkatonáknak, mindenikének az mostani fehérpénznek elevatiója szerint harmadfél forinttal számlálván, ugyan fehérpénzt, melyet Méltóságos Generális *Bottyán János* Uram ő Nagysága maga itt kezemhez adta, kézről kézre így exolváltatott, Újvárnál, 17. Agusti Anno 1708.

Tek. Balogh István Uram ezerire pro per-

sonis 412. fl. 1030. —

Tek. Somody Ferencz Uram ezerére » » 606. fl. 1515. —

Domini Martini Thót » » 145. fl. 362. den. 50.

Tek. Nikházy Uram ezerére. . . » » 251. fl. 628. —

Tek. Géczy Gábor Uram ezerire . » » 361. fl. 802. den. 50.

Mlgos Gróff Csáky Mihály Uram

ezerire » » 265. fl. 622. den. 50.

Summa exoluta fl. 5000. den. 50.

Erről az Méltóságos Generális *Bottyán János* Uramot ő Nagyságát quietáljuk. — Újvár, dje ut supra et Anno.

Pápay Pál

Andreánszky Zsigmond

Vice-Kapitány, m. k. P. H. Fő-Strázsamester, m. k. P. H.

(Egykorú másolat, a b. Palocsay-levéltárban Lőcsén. Az aláírók Balogh István huszárezredének voltak törzstisztei. Andreánszky Romhányynál esett el, már mint Pápay Pál utódja az alezredességben.)

Bottyán a fejedelemnek.

Főlséges Fejedelem!

Érdemem fölött jó Kegyelmes Uram!

Tartozó alázatos kötelességgel szolgálók Főlségednek. — Szintin ez órában hozák hírül, köbölkúti plébánusom, ki Esztergamban, és Dallos Imre, ki Komáromban volt, hogy Budáról tizenhárom pumma-hányó *) mozsárt és négy öreg-ágyút

*) Bombahányó.

vízen, Komárom felé, Gútához szállítottak; közönséges hír, hogy Újvár megszállásához készülnek. — A tábor most is Sopornyinál helyben vagyon. Itt az nép nagyon megbódult az obsidió félelmétől, eddig is ha itt nem lettem volna, Isten tudja mire fakadtak volna. Ahhozképpest az Istenért is alázatosan kérem Fölségedet: erre felé valamely hadakat nyomítani méltóztassék, — hadd bátorodjék ezen itt lévő kevés militia.

Ezen végházbeli Commendáns Uram *) Isten-nyomorúltja: az ágybúl sem kelhet fel; ide pedig mostani időhöz képest sörény és resolutus ember kellenék. Hajdú kevés vagyon, ki van is, már rosszul kezd beszélni. Fölséged méltóztassék hamarjában csak valami háromszáz jó *magyar hajdút* béküldeni, kihez bízassunk. — Sűgő Uram négyezer ezüst- és négyezer forint réz-poltura pénzzel elérkezett, de a rézpénzben senki csak egy polturát sem vészen el, úgy megbombolt: mivel valamennyi sőt ezen földre szállítottak, a szegénységnek rézpénzen nem adták, hanem ittvaló Commendáns Uram passusával kit Komáromban s kit másuvá ezüstpénzért beiktatták; ez mostani confúsióra nézve nem is lehet senkit elvételére erőltetni. *Én az magam pénzt hétezer forintot az ittlévő militiára kiadtam*, minden gregariusnak harmadfél forinttal fizetvén, de a tiszteknek egy pénz sem jutott belőle. Eleget kedvezek ezen militiának, s mégis szöktön szökik. Éjjel-nappal sörényen portáztatok, kit valóban megún ezen kevés had. Soknak patkótalan az lova; se patkót, se vasat pénzen nem kaphatni, hanem az mint előbb is instáltam: méltóztassék megparancsolni Fölséged, valahonnét az bányákrúl provideáljanak vasat az militia szükségére, máskint fogatkozás lészen az portázás dolgában.

Ebeczki István Uramnak semmi katonája nincs seregen, hanem az Garam körül, Verebély, Sarló és Bars táján sziltiben járják s prédálják az szegénységet, utakat állanak s fosztogatnak; eleget megfogdoztatok benne, kit is úgy hallom, Ebeczki Uram apprehendál; nem tudom mit gondol ő Kegyelme, hogy nem serénkedik az öszvehajtásban, — holott most kellenék egyszer a szolgálat! Én elég búval, galyibával vagyok, úgy

*) Berthóty István.

hogy talám gyermekségemtől fogvást sem éltem illy gonddal, mégis kívánok tehetségem szerint Hazánknek s Nemzetünknek boldogításában mindeneket elkövetnem. Valamerre érkezem, eleget fogdoztatom az szökevényeket és szaladókat.

Fölséged méltóztassék gyakran kegyelmes leveleivel vigasztalni; — az mint is Fölséged kegyes gratiájában ajálván magamat, maradok utolsó csepp vérem kiontásáig

Fölségednek

Újvár, 19. Augusti 1708.

alázatos engedelmes szolgálja
s híve

Bottyán János, m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérlő Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ö Fölségének tartozó alázatos hűséggel és engedelemmel íram. — Szécsén, vel ubi. P. H.

(Eredetije a R.-A.-E.-levéltárban, Vörösvártt. Csak az aláírás sajátkezű.)

381.

Bottyán Rákóczinak.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Ma reggel írott levelemben is declaráltam az rézpoltura pénznek teljességgel való megcsükketését, úgy hogy senki már el nem veszi, mivel semmit rajta nem vásárolhatni; az praesidialis hajdúk, kiknek azzal fizettek: az utcázakon mint a polvát széjjel-szórják; tizenhárom, tizennégy, sőt tizenöt forintot is lehet egy ezüst-forinton venni, — de úgy sem kell; nem is léssen circulatiója, ha az országban termő és találandó jószágot érette nem adják, sőt penig, vagy marhát, kit onnét belől erre szállítanak, azon a pénzen áruban sem eresztik; az ország korcsmáin is mind ezüst-pénzen folynak a borok. Fölséged azért méltóztassék kegyelmessen megparancsolni, hogy valamelly ország-sóját szállítsák erre a földre és rézpénzen adják, a borokat is azon árúlják; máskint haszontalan az militiát azzal kedvetleníteni, sőt jobb is véle nem fizetni, midőn semmi böcsi és kelete nincs, hogysem azzal idegeníteni. Remélem,

Fölséged bölcs ítélete szerint annak megorvoslandó cursusát Hazánk javára promoteálni fogja, vagy minden jót végez.

Ajánlván Fölséged szokott kegyelmes reflexiójában magamat, maradok

Újvár, 19. Augusti Anno 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja, híve
Bottyán János, m. k.

P. S. Alázatossan kéröm Fölségöd: bárcsak három- vagy négyszáz kósót parancsoljon ideküldeni egy Commissáros által, hogy az piacon veres-pénzen adja, — mindjárt fog az veres-pénz kelni.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének tartozó alázatos hűséggel és engedelemmel íram. — Szécsén, vel ubi.

(Eredetije a R.-A.-E.-levéltárban, Vörösvártt. Az utóirat és aláírás sajátkezű.)

382.

Ugyanaz, ugyanannak.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint értésére adom Fölségednek, hogy jöllehet Heister Sopornytúl mintegy háromezer válogatott lovassal általment az Dunán: mindazonáltal Pálfi János circiter négyezerez magával jött tegnap Sopornyihoz, dánusnak pedig négyezer gyalogja Gúttához érkezett. Leopoldnál az galgóczy hidat megcsinálták, és hogy azon által falrontó ágyúkat hoztak a táborára, referálják. Csak bizonyos, hogy valamelyik praesidiumot megszállja; az kettő közül nem tudhatni: ha ezt-é, vagy Nyitrát? Elég az, hogy nagyon készül várszálláshoz.

Recenter minémő Pozsonyban lakó Kákonyi nevű embert fogtak portásim, ki is cseklészi póstamester volt, az volta-képpen meg tudja mondani; elhiszem, Méltóságos Locumtenens Uram ő Excellentiája Fölségedhez fogja küldeni.

Midőn ezen levelemet írák: ímé, újobban hozzák hírül, hogy Sopornytól az németnek lovassa megindulván, Nyitra felé marschérol, az gyalogja Gúttánál csak helyben vagyon. Azért az hadakat szükség sörényen csoportra verni, hogy éjjeli s nappali portázásokkal mortificálhassuk. Én utolsó csepp vérem kiontásáig kész leszek körülötte forgolódnom és portáznom. — Tovább micsoda occurentiák lesznek: megírni el nem múlatom. Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, 21. Augusti 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgája s híve
Bottyán János, m. k.

P. S. Az nagy Istenért, Fölséged ócsúdjék és az hadat gyűjtse, mert periculum in mora. Én ezön corpusommal előtte forgok.

Kívül: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Fejedelme F. V. Rákóczi Ferencz, érdemem felett való Kegyelmes Uramnak ő Felségének kötelessen, sietséggel ajánlom. — Szécsény, vel ibi-ubi. — Cito, cito, cito, cito. Citissime, citissime.

(Eredeti levél a Rákóczi-Aspremont-levéltárban, Vörösvártt. Utóirata és aláírása sajátkezű.)

Melléklet:

Alázatos szolgálatomat ajánlom
Méltóságos Uram, Nagyságodnak.

Hogy akkor nem tudósítottam Nagyságodat ittvaló hírek folyásáról, ez az oka, hogy oly helyre állottunk vala lesben Királfalvához, a hová épen Pálfi maga armádiájával környöskörülöttünk szállott, — a honnét épen egy egész nap estig ki nem mehettünk; a honnét jól láttuk: Pálfi armádiája mennyi legyen, a ki vele kijött most Pozsonyból, kinek is az szekere lehetett másfélezer, kinek csak hintója is volt vagy negyven. Melynek is a legjobb hada, négyezerig való, lement Pozsonytól Gútához, és kétezer pedig Szeredhez; ugyan az, ki Sopornynál feküdt németiség, azokból is háromezer gyött Haisterrel bé Csalóközben étszakának idején; ott Haister *igyekezik Bezerédi ellen, Pálfi pediglen, úgy értettük, hogy szándékoznék Nyitra alá.*

A ki négyezer Gútához ment, dánus népéből való volt, — de Gútától nem tudjuk hová szándékozik. *Az elmúlt étszaka hált Királfánál, s onnét megindúlt Szeredhez.*

Tovább is új hírekről tudósítani el nem múlatom Nagyságodat.

P. S. Hogy Nagyságod parancsolatjának eleget nem tettem a *sillei sáncz égetése felől*, — lehetetlen dolog: mert egészen hantos gyöppel vagyon megborítva a pessel *) rakott bástyája, melyet hacsak el nem kapáltatunk, másként el nem ronthatjuk; másként tűzzel több károkat nem tehetünk, hanem a templomot, serfőzöt megégethetjük.

Ezen Kákonyi, kit Nagyságodnak küldöttem, a mely Nagyságodat többekről is fogja tudósítani.

Mégegyszer itt próbát is akarnánk végre vinni, hogy Nagyságodat is bizonyossabban informálhassam.

Datum Csataj, Die 19. Augusti 1708.

Nagyságod

szolgája

Iváncsay György, m. k.

Külczim: Adassék ez levelem Commendírozó-Generális Bottyán János Uramnak nagy becsőlettel. Újvárbán. P. H.

(Eredeti.)

383.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Sietve adom Excellentiádnak értísíre, hogy Sopornyihoz Pálfi circiter négyezer lovas nímettel tegnap érkezett. Az dánusnak gyalogja négyezer penig Gútához jött és helyben vagy. Azon Sopornyinál lívő lovas had egészen megindulván, Nyitra felé marschírol, már is az eleje Újlak táján jár.

Portásim minímő Kákonyi névő cseklészi póstamestert fogtak, egész constitutióját tudván az ellenségnek, Excellentiához küldvín, voltakíppen informálhatja Excellentiádat.

Én ezen kevés militiával Hul tájékára szállok, és mellékezni fogom az ellensíget. Ezen ellensíg motussát semminek

*) Gyöngve vessző-köteg; Faschine.

nem kell vélni, — hanem az hadat csoportra kell verni, és éjjeli-nappali portázásokkal mortificálni. Ezen inclusáktól is *) alkalmasint szándékát kitanúlni míltóztathatik Excellentiád. Én szokott kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, raptissime 21. Augusti 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Ezön nímettől ne tartsunk, — csak az nagy Istenért kéröm Nagyságod, gyűjtse az hadat, mert periculum in mora.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Senator Úr és Legfőbb Generális kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos kötelességgel, sietve. Cito, cito, cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az utóirat és aláírás sajátkezű.)

384.

Nagy-Hont vármegye kötelezője, Bottyánnak és nejének.

Paria Literae Obligatoriae Comitatus Hontensis.

Mink Szent-Iváni Rapháel, Nemes Nagy-Hont Vármegyének ordinárius Vice-Ispányja, Bory Gábor hites Notáriussa, Madocsányi Miklós, Balogh Gáspár, Bene Pál, Gerhárd Lőrincz, Nemes Vármegye Táblájának Assessor, és egészen Nemes Vármegyének tagjai. Adjuk tudtára az kiknek illik s valljuk ez obligatióknak tenorával, hogy mink mostani elkerülhetetlen szükségünktől viseltetvén, — főképen nem akarván szegénységnek sok impositáknak exactiójával eloszlásra út adni:**) vettünk fel Méltóságos *Generális Bottyán János Uramtól* és Tekintetes Nagyságos *Forgách Juliánna Asszontúl*, ő Nga kedves házastársátúl ő Ngátúl, aranyúl és tallérúl mostani valor szerint hatezer Rhenensis forintokat legalis interre, az következő húsvét napig, az ki fog indicálni in

*) Ma már nincsen semmi melléklet.

**) E 6500 frt ugyanis a Hont vármegye által, országos adó-quantuma rovására, a *hadak zsoldjára* fizetendő nyári adórészlet volt.

diem 31. Martij Anni 1709; melly summa pénzt azon napon tartozni fogunk ő Nagyságának, legatáriussának, maradékinak, vagyis arra rendelendő emberinek minden fogyatkozás és időhalasztás nélkül, körmöczi aranyúl, legális interessével együtt, említett hatezer forintokat — minden forintban húsz garast számlálván — letenni, leolvasni és kezekhez szolgáltatni, arra obligáljuk magunkat. Hogyha pediglen praetitulált Nemes Vármegye említett summát pro praescripto termino et die ő Nagyságok dispositiójok szerint kezekhez nem küldené és nem szolgáltatná: olyankor mink fellebbírtt személlek adunk teljes hatalmat ő Nagyságoknak és arra rendelendő emberinek, az mi ingó és ingatlan javainkból, akárhol sub corona Regni találandókból, a mint fog tetszeni ő Nagyságoknak, propria auctoritate, vel medio unius Judlium alterius Comitatus et penes commissionem alterius Comitatus Vice-Comitis, cum refusione expensarum et fatigiorum ac legalis interesse, magoknak elégséges satisfactiót tehessenek és tétethessenek, abscissis cunctis juridicis remedijs et juristitorum temporibus. *) Annak nagyobb bizonságára adtuk ezen obligatiókat Nemes Vármegye pecsétje alatt, magunk kezünk írásával és usualis pecsétünkkel megerősítvén.

Datum in Possessione Alsó-Rakoncza, die 21. Mensis Augusti Anno 1708.

Szent-Iváni Rapháel,
Nemes Hont Vármegyének
Vice-Ispánya m. p.
L. S.

L. S. Madocsányi Miklós,
m. p.

L. S. Nándori Bene Pál,
írt Vármegyének Juras-
sora, m. p.

Bory Gábor, azon Ne-
mes Vármegye hites Notári-
ussa m. p. L. S.

L. S. Balogh Gáspár, m. p.

Gerhárd Lőrincz, azon Nemes
Vármegyének Jurasora m. p. L. S.

*) Az ezen kikötés által számára biztosított nagy előnnyel Boty-
tyán nem élt, daczára annak, hogy 1709. mart. 31-kén Hont vármegye neki
sem tőkét, sem kamatot meg nem fizetett, és daczára annak, hogy épen
akkor ő lévén ott vezénylő-tábornok: módjában állt volna az adósságot
»propria auctoritate« akár katonai karhatalommal is behajtatnia.

Ezen obligatióra, Tekintetes Nemes Vármegye parancsolatja szerint, felül specificált hatezer Rhenensis forintokon felül, ugyanazon szükségre, felebbirt conditiók alatt vettünk fel ő Nagyságotól ötszáz Rhenensis forintokat. — Újvár, 24. Augusti Anno 1708.

Gerhárd Lőrincz, m. p. L. S. Balogh János, Nemes Vármegyének Perceptora m. p. L. S.
 Iffibbik Palásthy István, Blaskovicz Sámuel, Nemes Hont
 m. p. L. S. Vármegyének szolgabírája m. p.
 L. S.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-levéltárban Lőcsén.)

385.

Bottyán Rákóczinak.

Édes Fejedelmem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Az ellenség harmadnapja Nyitrát megszállván, actu bombardérozza, tegnap estve elkezdvén; faltörő-ágyút egyet sem vitt alája, ezzel (t. i. a bombázással) instituálta első próbáját. Istennek hálá, mégeddig a miéink magokat dícséretesen jóllehet viselték: mindazáltal bíznak a succursusban. Azon ellenség, a mint nékem világossan constál, igen kevés, nagy részét expediálván Dunán által; Gútánál lévő corpussa eddig még mind helyben vagyon. A vár (Nyitra) alatt lévő infanteriája nem több tizenkétszáznál. Az én portásim ez étczaka is megcsapván mind külső strázsáját s mind corpusa szélén álló prajcsosfját (Bereitschaft), felesset öszvegázoltattanak benne; *igen tudna az, Kegyelmes Uram, félni — csak volna kívül!* Az Istennek szent haláláért kérem alázatossan Felségedet: siettesse Méltóságos Főbb-Generális Uram ő Excellentiája közelitését, avagy hogy csak hadak expediáltassanak, hogy in tempore succurrálhassunk. Tudom Felséges Uram, hogy garammellyéki hadak gyülekezetre reflectálja magát Felséged, — de abban semmi sincs. *Én mindenfelé patentális leveleimet küldöttem, kényszerítvén mindeneket Felségedhez s nemzetekhez való szeretetekre s hazafiúságokra: ha valaha szolgáltak hazájoknak, — most van az ideje; de azzal semmitsem efficiálván, expressus*

emberem által megjárattam a brigádákat, az hol Szent-Györgynél Ebeczki Uramé sok ha kétszázból álló, s más helyeken igen kevésel felessebb. Mi lehet az oka, hogy nem gyűjtik? ! Isten ne adja, hogy senkit is credentiájában denigrálni kívánék, bölcsen általláthatja Felséged. Velem lévő kevés hadakon szakadhatatlan a szolgálat. *Ezen órában ismét magam is velek együtt kiljebb nyomulok, — ha valamikép összevevethetem őket ott Szent-György vagyis Vezekén táján. Azalatt pedig munkálkodja Felséged a több hadak küldését; illy szántszándékkal ne rontsuk régi szabadságunkhoz közelgető állapotjában dolgaink folyamatját! Felségedhez s nemzetemhez való buzgó szeretetemet (ha) szintén nem projectálok is, eleitül fogva experiálhatta; a mennyire Istenem segít: sem erőmet, sem elmémet, sem értékeimet nem kímélem, — csak remélhetem is, hogy valamit azt használhatok. — Bár csak tízezerre szaporodhatnánk: Isten áldását meg nem vonván tőlünk, egy étszaka könnyen összevágoltathatnánk (Pálffy táborát).*

Ezek után a midőn kívánva várok jót, maradok

Nagy Kegyelmes Uramnak Felségednek

Raptissime Újvarini,
dje 25. Augusti 1708. *)

alázatos igaz híve
s méltatlan szolgája
Bottyán János, m. k.

P. S. Szintén levelem végzésével érkezék hozzám tardoskedi páter, a ki tegnap német táboron lévén, beszéllett magával Hajszterrel is, s úgy referálta, hogy már nyitraiak in accorda voltak. — *A nagy Istenért, Újvárról gondolkozzunk! Bárcsak ötszáz jó magyar hajdút hamarjában hozhatnánk bé.*

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének alázatos kötelelességgel, sietve íram. — Ibi-ubi. — Cito, cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime.

P. H.

(Eredetije a Rákóczi-A.-E.-levéltárban, Vörösvártt.)

*) Oly sietve íratott e levél, hogy a sürgölődésben tollbotlásból »707« áll »708« helyett, — azonban kétséget nem szenved, hogy 1708-ban kelt.

Szluha Ferencz Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Hogy az ellenség motussáról semmi hírünk nem vala és az egyéb dolgok is in statu quo valának: nem kívántam alázas-
tos írásommal búsítanom Excellentiádott, és azon minapi leve-
lemben említett, Esztergam felé és azután Budára is lement
gyalogság, Hajszternek Győr felé való menetele külöm-külöm-
féle consideratiókat nékem tévén, — igyekeztem a szándékjá-
nak végére menni, gondolván: netalántán a Hajszter túlsó
részen és a gyalogság apródonként a Dunán lebocsáttatván,
vagy Excellentiád corpussához közölebb, avagy Budánál sietve
hidat vetvén s ottan kifakadván, szokott ravaszsága szerint
éppen Eger felé forduljanak, rebesgetvén Komáromban: jobb
ezen földet maga emésztésének hadni, és beljebb menni, hogy-
sem itt múlatni. De, az mint látni, a Hajszter directe ráczok
eleiben és azokkal való conjunctiójára szándékozott; az ki
Győrré érkezvén — az hol tegnap is volt, — és hallván, (köz-
hír ez Komáromban,) hogy derekassan megpaskoltattak a rá-
czok, eddig ott subsistált. Azt is ugyanottan beszéllek, hogy az
Austriában valamely magyarok a császárt megingatták és de-
rék urakat fogtak, Földvár felé rabúl vivén őket. Tegnap Csal-
lóközből és ezelőtt harmadnappal Somorja tájjárúl gyűtt
Somody Uram három gyalog katonája is mind a két dolgot
confirmálván, ottan híresnek mondja lenni. Az ellenség Komá-
romtól fogvást Földvárig minden passusokat a sajkásokkal
őrözteti. Annak további constitutiójárúl mind a két táboron
tegnap lévő két okos embernek ez a relatiója:

Tegnapelőtt az egész gyalogja, munitiójával együtt, és
valamely cavalleria általmenvén a Vágon Szerednél, Kajalnál
szállott, és egy része a gyalogságnak az egész lovassal vissza-
tért táborában; és hogy tegnap délykor Tornóczig ment légyen
alkalmas része az ellenségnek, igaz. Mi okra nézve? — még se
az, se vissza való térése nem constál; szerencse, ha minapi
relatióm szerint ide nem csap.

Nyitránál nem volt több 9000-nél, a kiből Hajszterrel 4000-ig való lovas és circiter 1000-ig való gyalog — mindakettő javából — elment, és így mostani táborában kevés vagyon. Idem beszélle, és tegnapelőtt estve felé tért gútai táborból, alig 4000-ig való gyalog lehet, 17. rácz és 150-ig való rajtár falun alúl, úgy bátorságossan szintén, mint várban, hever. Egy pisztol-lövésnyire az istrázsája. Ott semminémő munitió nincsen, hanem négy hajóban üres pummák és circiter 40-ig való teli és négy közepszerő mozsár. A nép a potiori inasbúl és morvai tótbúl álló recruta, hanem ednihány dánus tiszt vagyon, de nem a népe. Confidenter beszélvén a tisztekkel, egy gyalog s erdélyi fi, Tolet regementbéli kapitány azt mondotta: az Újvár alá nem gyűnnek, hanem subsistálni fognak vagy tíz nap alatt helyben, — szándékjokban sem volt az Újvárnak megszállása, azon okbúl is, hogy se arra való, se elégséges gyalogja nincsen. Az munitióbéli készület csak hitegetésre való, és hogy a magyar várjon indulásátúl; sőt a tisztek közönségesen beszéltek: Vágon által sem szándékozott gyűnni az ellenség, és hacsak magyarok magok szép népivel contincálták volna magokat Újvár tájján és hozzájuk hasonló készületekkel mintegy erejeket avval híresítették volna: Pozsonyban congregált magyarok által beadott punctumi voltak in fieri subscriptionis; de látván morvai portának előszer kevés nép előtt való indulását és annak segítségére ment Hajszter corpussa előtt az egész tábornak mozdulását, — második ez: pro casu recessus Ungarorum ex loco, Hajszternél lévő ordere szerint megköllött ütközni. De, ut-ut ezek lettek? — mégis ezen császár hadából egy részének föl köll menni Imperiumban, mondván, hogy hat hétig concludált armistitiumjok már is expirált.

Noha Duna-béli passusok mindenfelé praecludáltattak és valahol csak egy csolnok is adattatott, moci szigetben lévő sánczhoz a német elvitette: mégis Dunán által szálló Excelentiád méltóságos levelit egy paraszt által elküldöttem, pro praeminari egy aranyat néki adván, és ha válaszszaal gyün, egy pár ökröt megígírtém. Büven ittvaló dolgainknak szerencsés folyamatját, hadaknak megszaporodását és egyéb állapotokat, úgy Ocskay László tökéletlen elpártolásával hadak között esett ellene való nagy gyűlölséget és Beleznay Uram szép és nyer-

tes cselekedetét bűven, pro ejuslibet rei exigentia leírván: nagyon exageráltam ő Excellentiája (gr. Eszterházy Antal) úgy Dunántúl valóknak ország szolgálatjában való szerencsés progressusokat és állandó győzelmeket, az mellyeket Excellentiád és az egész innentső hadak igen aestimálván, az ellen-ségnek avocatiójával is igyekezik secundálni, — et multa alia.

Generál Bottyán János Uram Borbély Ferencz nevő tiszttartója Köbölkútról beszökött Esztergamban ezelőtt negyednap, és az mint tudjuk, köbölkúti páter hírivel és assistentiájával; az mely páter bátor-keszieknek, szent-péterieknek, és más, Bottyán Uram jobbagyinak parancsolt: az egész szemes-életjét elkészíttetvén és a ki vermekben vagy, azt kiszedvén, azonnal hordják be Esztergamban, — aztat úgy, mint *császár ficsussa* committálván. Ezen páter Excellentiád táborába készül, talám eddig meg is indúlt, az kit ha fére vinni méltóztatik és megexamináltatja Excellentiád, — talán nem lesz ártalmas.

Az elmúlt napokban, correspondentiákat Dunán által folytató szegény Pap Istványt némely bátorkeszi lakosok elárúlván, (proxime be fognak hozattatni) komáromi labanczok bevitték, súlyos árestomban tartatik, laborálok is a szabadulásában. Ezek után Excellentiád gratiájában alázatosson ajánlom magamat, és maradok

Excellentiádnak

Újvár, 3. Septembris 1708.

alázatos szolgája

Szluha Ferencz, m. k.

P. S. 20. 86. 19. 13. 28. és 38. 12. 94. 51. 14. 49. 39. 24. 82. 33. 21. 29. 31. 59. 63. 75. németről való 104. 24. 26. 10. 11. 74. 63. 205. 103. az kit felől megírtam.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az utóirat s aláírás sajátkezű.)

387.

Berthóty István újvári parancsnok, Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Kocsis János felmenvén az német tábor felé: a midőn szilváznai kigyöttek volna, megütötte őket, kik közül harminczig valót levágtak, kettőt elevenen hoztak be; examinálván

őket, hat regimentnek mondja Pálfi corpussát lenni; egy regimentben vagyon tizenkét compánia és minden compániában ötven-hatvan ember, de az sem mind egyenlő: némelyikben kevesebben is vadnak, és szó mindenfelől csak az, hogy bombardérozni fogják Újvárot, — attúl nem sokat félünk! Minden nap csináltatom az házokat, az hol mi fogatkozások vadnak.

Bottyán Uram tisztartója Esztergombúl protectionálislevelet hozatván magának, az köbölküti plebánussal magok is benn voltak, kire való nézve mind az kettőt behozattattam; examenjek ma volt, mely vállatásokat Excellentiádnak aláztossan megküldöttem, magokat pedig Excellentiád továbbvaló parancsolatjáig benntartóztatom.

Az ellenség mégis mind helyben vagyon, Hajszttert várják, nem kevés confusiójokra esett az Simontornyánál megveretett ráczoknak és németeknek elesések. Bezerédinek az mieink által való megfogatása miképpen esett? az inclusából *) Excellentiád méltóztatik megérteni; itt is kitetszik az Úr-Istennek hozzánk ingyenvaló kegyelme, a midőn az olyan istentelen áruló és hamishitű embert kezünkben adja. — Az hadak idebe mind jó szívvel vadnak, némelyek ugyan betegeskedni kezdettek; ha azokat kivinnék s más jöhetne helyekben, nem ártana, — az ugyan mód nélkül sokat nem teszen. Szintén csak most érkezett egy kamocsai ember, az ki referálja, hogy bizonyossan hallotta az németnek Gútátúl erre való indúlását, ki is ha úgy lészen, Excellentiádat mindjárt tudósítom; és maradok

Excellentiádnak
É.-Újvár, die 12. 7-bris 1708.

alázatos szolgája
Berthótj István, m. k.

(Egészen sajátkezűleg írt eredetije gyűjteményemben.)

388.

Szluha Ferencz Bercsényinek.

Újvár, 12. 7-bris 1708.

Kegyelmes Uram!

Tegnap azt izenték Komárombúl, német kapitány pedig: becsöletit veszítse el, ha ez idén megszállják az Újvárt! Hart-

*) Ma már nincs mellékelve.

leben pedig és a Pálffi esküsznek: mihelyest a Heiszter elérkezik, azonnal alája gyün, és hogy 130. mozsara, tízezer pumája, 50. félkartaun-ágyúja készen vagyon Gútánál, — de nem igaz: mert három hetes-hajónál, 50-ig való mozsárnál több nincsen; parasztsággal fassinákat csináltat és egynéhány száz embert gyűjtött, mondván némely tisztok: sáncz és apros ásása kedviért. Tegnap napon két rajtárt behoztak, azok is csak azt mondják: már híre sincs a táborokban, hogy idegyűjjenek, hanem hallani, 8000 saxo gyünne segítségekre. Hajszer bagá-zsiájának rísze tegnap estve komáromi túlsó Duna-partjához gyűtt, magát is oda várják, — de se híd, se arravaló hajók nincsen ottan, nem is készítik. Tegnap Komáromból 200. társzekerrel zabot és kenyeret Gútához, onnand sóki táborba ma felvitték, jelen volt az ember a ki látta; egyebet nem raktak. Ma újobban esküdtetik az Ocskay mintegy 500-ból álló katonaságát, és fizetni is fognak nekik. Píber László és Farkas Mihály Ocskay mellett vannak. Tegnap éjszakára kisen volt a porta, de az embereinknek relatiójokra nézve elmaradott. Ma irok Dunántúl valóknak; és maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgája

Szluha Ferencz, m. k.

P. S. Hartleben tegnap azt mondotta: az ördegek vigyék el őtet, ha egy hét alatt meg nem veszik az Újvárt!

(Eredeti, egészen sajátkezűleg írva, gyűjteményemben.

389.

Vajda András, a Bottyán-huszárok ezredese Bercsényinek, a labanczok fölveréséről Szakoleczánál.

Méltóságos Magyarországi Locumtenens!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Az elmúlt héten Exciád kegyelmes parancsolatja szerint Érsek-Újvárhoz T. N. és V. Brigadéus Ebeczky István Uramhoz ő Kglmével elérkezvén mellettem lévő Nemes Vármegyéből commendérozottakkal, ő Kglme Exciád parancsolatjához kívánván accomodálni magát: mellém adjungálta N. V. Labancz Miklós Obristlajtinandt Uramat nyolcz zászlóval; a kik-

kel Exciád kegyelmes parancsolatjához minden tehetséggel igyekeztén szabnom felvett útaimat, a Fejérhegyen általmenvén az egész corpussal Szenyicze tájékára, az holott Blaskovicsnak *) hírét hallván: váltig mesterkedtem annak kezemhez való keretésében, — de Eszterház Joseph **) regimentéből való Vice-Colonellussal (Papes Ádámmal) recipiálván magát Szakolczára, maga szerencsétlenségét onnét keservessen sóhajtott. Mivel az említett regimentbéli Vice-Colonellusnak compániájából Lajtenant-Commandóval levő circiter ötszáz labanczszágnak Dóles táján hírét hallván s azonnal tegnap, valamihelyt közülök hozzánk általszökött két katonának relatiójokból hollétekről informáltattam volna: az egész corpussal megindúltam, és beléjek akadván Unyin mellett, estve felé hat óra tájban, aperto Marte őket invadálván, -- Istennek ingyen való kegyelmességéből úgy confundáltattanak azon ellenségink, hogy két részre őket megszakasztván, circiter húsz közülök ha elszaladott, a többi győzödelmes fegyverünk által levágattatának, azokon kívül a kik általunk elevenen megfogattatának, ötvenen találtnak, azok között feljebbírt hadnagy Vas András névű sebben esvén, kezünkben akadván ugyanazon compániából kornétással Benger Boldizsárral és Ocskay strázsamesterével Krupics Jánossal, a több gregáriusokkal együtt. Levelem után holnapi napon megindétkom őket Exciádhoz.

Ezen levelem megadó elébb tangált s az ellenségtől az harcz előtt áltolunk hozzánk jött katonát Exciádnak azért kívántam repraesentálnom, hogy a dolognak valóságáról ore tenus is genuina informatiót tévén, Exciád méltóztassék recommendatiómhoz képest kegyelmes gratiájában venni. Ajánlom in reliquo magamat Exciád kegyelmességében, és maradok

Excellentiádnak

Miava, dje 13. 7-bris 1708.

alázatos szolgálja

Vajda András, m. k.

Külczim: Méltóságos Magyarországi Locumtenens és Fő-Generális nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excejának alázattossan írák. — Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

*) Az áruló Ocskay László alezredese.

**) Labancz főúr, cs. k. ezredes.

Berthóty István Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Szakállosról költ méltóságos levelét Excellentiádnak alá-
zatossan vettem. Az ellenség még is helyben vagyon; tegnap
feles szekeret küldött Pálfi Gúttához provisióért az hadak szá-
mára; a mint hallom, feles német kísérté azon szekereket.
Ember nehezen igazodhatik el az sok híreken, — de akár mint
legyen? de nekünk mindenkor az rosszabbik félről kell gon-
dolkoznunk, a mint Excellentiád méltóságos levelének tenora
is tartja; azért, — a mint Excellentiádnak már egynehányszor
megírtam, — készen várjuk jó resolútióval az ellenséget. Az-
alatt minden tehetséggel az vár körül való defectusokat, a
mennyiben lehet, megorvoslom. Hogy ennyi kevés idő alatt
regulariter sánczoltathatnám az helyeket, nem lehet: de pa-
lezátával nem sok idő alatt bekerítetttem az egész várat, —
legalább csak ez is nem kevés tartalékja leszen az ellenségnek;
időm lévén hozzá, a sánczoltatásához is hozzá láttatok, a mint-
hogy most is egyrészét annak fordítottam az embereknek.
Haiszter — a mint hallom — Győrhöz érkezett és a minemű
bagazsiái Komáromnál voltak, azt is odavitette. — Az a híre
Komáromban, hogy Bezerédit diribrül-darabra vagdalták volna
az Dunántúl való hadak. Szent-Miklósi és Gundelfinger Urai-
méknak tegnapi napon megírtam s mind megüzentem: mitevők
legyenek? Kik is ha úgy cselekesznek, nem féltem őket az
confusiótúl. Ocskay mit írjon nekem? in originali Excellentiád-
nak alázatossan megküldöttem; választ rá nem adtam néki,
— nem is méltó olyan hitiszegett ebnek levelére válaszolni.

Az rabokat, Bottyán Uram emberivel és az köbölküti pá-
terrel együtt általküldöttem.

Ha az németnek több gyalogja nincsen: azzal csak, ki
van, semmit sem teszen. A mint feljebb is megírá: mink
olyan készüléttel vagyunk, mintha minden órán megszállana
bennünket; csak bízást, nyúgodt elmével lehet Excellentiád,
mert bizony kiteszünk magunkért. Az duellálni kívánczó tisz-
teket componáltattam.

Tovább is ha valami bizonyost hallhatok, Excellentiádat alázatosan tudósítom, és maradok míg élek

Excellentiádnak alázatos szolgálja
É.-Újvár, die 14. 7-bris 1708. *Berthóty István, m. k.*

Külczim: Méltóságos Gróf Székessi Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Fő-Generális és Fő-Senator nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatosan írák. — Szakállosi táborra. P. H.

(Egészen sajátkezűleg írt eredetije gyűjteményemben.)

391.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens, Legfőbb Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád méltóságos levelít szokott alázatossággal az inclusákkal együtt most estve hat óra tájban vettem, s örömmel értem az Fejérhegyen túl ellensígnak szerencsés felverését; adjon Isten olytán több örvendetes actusokat, megszomorodott hazánk vígasztalására! — Excellentiád kívánsága szerint már idején hajnalban megindulok és utánna sietek; eddig is elmentem volna: de egízségemmel nem bízathattam magamat, — már Istennek hálá, könnyebbülvén, csak hogy az nyavalya az inamba szállott, lábaim erőtlének; reménlem mindennap egízségemnek megtérését. Kívánom, találhassam Excellentiádat frís jó egízségben. Maradván

Szécsén, 16. 7-bris 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgálja
Bottyán János, m. k.

P. S. Szerdán jólkor ott-benn lizek a táboron, Excellentiád szolgálatjára.

Külczim: Méltóságos Locumtenens és Magyarországi Fő-Generális Gróf Bercsényi Miklós kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel írák. — Szakállosi táborban. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Negyedrébten, féliven; csak az utóirat és aláírás sajátkezű.)

Bokros Pál ezredes, Bottyánnak.

Méltóságos Generális!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak. Én Nagyságod parancsolatja szerint egynihányat Vágontúl való földről, kiváltképpen Verbócz tájékáról, úgy Bumbul névőt is magamhoz hivatván a napokban, megesküdtettem hazánk hívségire; kik közül már is hozzám járván, úgy referálják, hogy részünkre jó fegyveres kézzel lesznek ezerig valók, a kik csak azt várják: mihelyest átmehetünk, — azonnal mellünk állanak. Most semmi ollyas ellenség nincsen ottan, hanem a ki austriai passusokra vigyáz, három lovas compánia. Verbóczy lovas is lisen hatvanig való, azok is kisen vannak: de mindekkoráig sem lehetett portám arra felé, e miatt a Nyitrán lívó ellenség miatt, mondván: mivel ott volna Pálfi, nem jó volna sítálni túl a Vágon kevesed-magammal; mert ha erővel megyek: itten nem sok had maradna, — azért kölletik várakoznom.

Már, hála Istennek, nígy compániát erigáltam; felessen vólnának Vágontúl, a kik örömet gyünnének, de nem mernek, mert vagyon példájok, látván: a kik gyüttek, sokat lehántak lovokrúl, pusztá kézzel gyünnék mellém, — azt fogván reájok, hogy Ocskaianusok, labanczok; kisen tartom praetensióimat, mert most nincs annak ideje. Negyvenig való gyalog katonámat küldettem Túróczban ad tributa, (?) mivel itten rebesgetik, hogy Nyitra mellékét akarja rablani az ellenség.

Méltóságos Generális Uram, kérem Nagyságodat, ha lehetséges dolog, hováhamaríbb más színő mundért miltóztasék Fő-Generális Urunk ő Excellentiája adatni ezen regimentnek: mert még Ocskai mellett is vannak fehér mundérban valók, Eszterház Joseph regimentje is fehérben; ha valahol találkozík csatánk velek, s más regimentjeink is lesznek velünk, — mundírra nézve eleget rontanak meg az enyimekből is. A mellett igen szükséges, hogy reductiókor lött Mustrames-ter Uraimék listája adattatník in paribus kezemhez, annál hamaríbb gyűjthetním öszve a katonaságot; azt sem tom most: ki vólt, ki nem vólt Ocskaianus zsóldos, vagy másféle s hová-

való katona? Azonban kérem Nagyságodat, minthogy sok a gyalog katonám: azokra remundaképpen rendelni miltóztatnik Fő-Generális Urunk bár csak kítezer forintot most, — mi haszna eszik héjában gyalogon a kenyeret, semmi szolgálatot nem tehetnek velek addig. Úgy gondolnám, minapában a kiket fogott is Vajda András Uram, hogy fölverte Fehérhegyen túl őket, újabban — hacsak grátiát nyernek Méltóságos Uraktól, — azokat is ebben a regimentben adják, az kik idevalók voltak.

Mindezek után kérem Nagyságodat alázatosan: a minémő katonaság és ezerembéli tisztek találkozónának a táboron, küldje Nagyságod Bán felé utánnam, passussa mellett. Ajánlván magamat Nagyságod gratiájában,

Datum Kis-Ugrócz, 20. 7-bris 1708.

Nagyságod

alázatos szolgája

Bokros Pál, m. k.

P. S. Még Zobor felé sem nyerhettem elígséges portát, ellenző hírre nézve, hogy nyomorúlt feleségemet kihozathattam volna.

Külcím: Méltóságos Generális-Főstrázsamester Bottyán János Uramnak ő Nagyságának alázatosan írá, cum pleno titulo. — Ibi-ubi. Magyar táborban.

(Egykorú másolat, nyilván Bottyán valamelyik leveléhez mellékelve, gyűjteményemben.)

393.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Én valóba nagy hajtással ezen órában ideérkeztem; szerencsétlen lévén, Felséges Urunkat itt nem érhettem: még tegnapelőtt Ónod s onnét Szerencs felé vette maga útját. Ezen órában póstakocsira ülén, úgy sietek: ez étszaka Ónodon érhessem; ha ott nem, — Szerencsig is elmélyek, kívánván reám bízott dolgokat mennél jobban effectuálnom.

Az lovakról alázatosan követem Nagyságodat: sohol

bizony nem kaphattam, s az hol kaphattam is penig: az parasztoknál semmi hámbéli készség nem találkozott.

Kívánom ezzel, hovahamarébb consolatióval visszatérvén, találjam friss egészségben Nagyságodat.

Agriae, dje 28. 7-bris 1708. Circa horam pomeridianam 3-iam.

Jó Uramnak Nagyságodnak igaz köteles szolgálja
Bottyán János, m. k.

P. S. Hadat minden tehetséggel azon leszek, vigyek magammal.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsény Miklós, Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos kötelességgel sietve írák. — Füzes-Gyarmati táborban. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

394.

Rákóczi fejedelem az orsz. közigazdasági tanácsnak.

Spectabiles, Magnifice, Admodum Reverendi, Generosi item,
 Fideles Nobis dilecti!

Salutem et Ducalis gratiae nostrae propensionem. *Te-kéntetes Nagyságos Bottyán János Generális Hívünk* az Haza szükségére adván az legközelebb elmúlt napokban ötezer Rhénes forintokat, — Kegyelmeteknek kegyelmessen parancsoljuk: keze alatt lévő fundusból, az mostani pénznek elevatiója szerint azon restantiát exolváltassa s applanálja Kegyelmetek. — A mellett az lazonyi majorságot cselédjének subsistentiájára az idei procreatióval együtt kegyelmessen conferálván: azt mindennémű proventussival s ez idei hasznával, ugyanazon majorsághoz tartozandó más falukban lévő portiókkal s appertinentiákkal együtt, — mellyek tudnia illik ennekelőtte odatar- toztanak, — assignáltassa emlétett Generális Hívünknek. Coe- turum eosdem valere desiderantes. Datum in Castro Nostro Szerencs, die 1-ma 8-bris Anno 1708.

F. P. Rákóczi, m. p.

Stephanus Krucsay, m. p.

Külczim: Spectabilibus, Magnifico, Admodum Reverendis, Generosis item N. N. Praesidi, coeterisque Nostri et Statuum Regni Hungariae Confoederati Consilij Oeconomici Assessoribus, Fidelibus Nobis dilectis.— Epperies. P. H.

(Hivatalos commissio, s. k. aláírás és vezérlő-fejedelmi nagy ostyapecsét alatt. Eredetije a kir. kamara levéltárában Budán. Acta Neoreg. fasc. 1585. Nro 51.)

395.

A fejedelem, Bottyán főtisztjeihez.

1708. 2. 8-bris in Szerencs. Francisco Babócsay et Stephano Ebeczky Brigaderys, item Stephano Balogh et Francisco Somogyi Colonelis. Singillatim.

Minekelőtte hozzánk érkezvén Generális Bottyán János Hívünk relatiójából bővebben informáltattunk volna: már annakelőtte is teljes vizasztalásunkkal értettük, több társaival együtt Kglmed hozzánk és hazánkhoz való igaz hűségét és haza-fiához illendő s általunk recognoscálandó dicsíretes cselekedetét; mellyben hogy Isten tovább is KglDET erősítse, kívánjuk, securus lehetvén benne megjutalmazására, hogy kegyelmességünknek gyümölcsét vehesse, léssen gondunk. Megcsalhatatlan bizodalommal vagyunk ellenben mi is, hogy KglDBEN tovább is nem egyebet, az egy állhatatos igaz szívét s hozzánk és maga nemzetihez való buzgó indulatját tapasztaljuk. Ne gondolkodjék azonban senki Kgltek között, hogy a végre kívántunk Kgltektől eltávoznunk, mintha mostani circumstantiáiban segíteni Kglteket nem akarnók; de mind az két hazának szorgos szüksége azt hozván magával, hogy az erdélyi ellenségnek repressiójára offensive induljunk: vettük a végre arra felé útunkat mellettünk lévő hadainkkal. Mindazonáltal, ha ugyan a szükség úgy hozná: nem kíméljük abban is éjjeli s nappali fáradságunkat, hogy Kglteknek succurrálhassunk, s nem hagyjuk el akármely változó szerencsének forgásiban, kire magunkat s tulajdon vérünket, hazánkhoz és Kgltekhez való igaz szeretetünkűl felszenteltük, etc.

(A fejedelem cancelláriáján készült s Rákóczi 1706—1709-iki, még kiadatlan leveles-protocollumába iktatott egykorú másolat. Nemzeti Múzeum, b. *Jeszenák-gyűjtemény.*)

396.

Bottyán Rákóczinak.

Felséges Vezérlő-Fejedelem!

Nékem is jó Kegyelmes Uram!

Csak az estve későn ideérkezvén, a midőn indulni akarnék: panaszképpen jelentik némelly Tiszt Uraimék, hogy Méltóságos Generális Károly Sándor Uram ő Nagysága hadai számára Nemes Vármegyékre limitált dicák exolutiójában arra praeponált Tiszt Uraimék az fejr s más egyéb pénzt cum elevatione, a determinatio szerint a szegénységtől nem acceptálják; ehhezképest már itt Egerben is semmiképpen nem akarják elvenni, amonnét vévén példát. Felséged azért, Kegyelmes Uram, idejénkorán orvoslásárúl gondolkozzék, ne intercídáljon azonképpen cursusa, mint a verespénznek.

Raptim Agriae, 5. 8-bris 1708.

Jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek

alázatos igaz híve s méltatlan
szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Vezérlő-Fejedelme etc. Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak, tartozó alázatos engedelmességgel íram. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. — Csak aláírása sajátkezű. Piros gyűrűpecséttel.)

397.

Bottyán, b. Klobusiczky Ferencznek.

Ismeretlen jóakaró Uramnak Nagyságodnak
kötelessen szolgállok.

Felséges Fejedelem Kegyelmes Urunk, fiscalis lazonyi majorságot cum omnibus appertinentiis et fructibus nékem

kegyelmessen méltóztatván conferálni: ez eránt s ötezer forint restantiámnak exolutiója eránt is ő Felségétől kegyelmessen kiadott intimatióját, udvari szolgám Nemzetes Vitézlő Csergő Bálint Uram ő Kegyelme által Nagyságodnak s a Tekintetes Consiliumnak transmittáltam, — kérvén azon ismételten jó Uramat Nagyságodat: sokára nem hallogatván a dolgot, méltóztassék mind az ötezer forintokat kezéhez resignáltatni, s mind azon jószágban én képemben statuáltatni. Nagyságod úri szép jóakaratiját tőlem kitelhető s lehető dolgokban — ha parancsol nekem — megszolgálnom kész vagyok, s maradok

Agriae, dje 5. 8-bris 1708.

Nagyságodnak,

ismérkedni kívánó jó Uramnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Francisco Klobusoczki, Serenissimae Majestatis Principalis necnon Confoederatorum Regni Hungariae Statuum Inclyti Consilii Oeconomici Praesidi, (tit. cum honore) Domino mihi colendissimo, observendissimo. — Eperjes. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

398.

Berthótj István érsek-újvári parancsnok Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Generális Bottyán János Uram tegnap bezállott ide Újvárbán; s minthogy az maga háza (a bombázás miatt) mind elromlott:) Ebeczky Imre Uram házát csináltatja magának. — Zsámboky Uramnak semmi hírért sem hallhatom. Az Exciád dispositiói, kikről méltóztatott írni, igen helyessek s jók: de még igen kevés, — többire semmi effectussa nincsen, mert az kire bízattattak az dolgok, úgy látom: ímvel-ámval nyúlnak az dolgokhoz; én ugyan az kire magam reáérek, bizony el nem aluszom. Az ellenség motussit, már most közeljebb*

*) Bottyánnak e házát gondviselő egyik nővérét is megölte a bomba. (Szluha F. leveleiből.)

lévén, jobban tudhatja Exciád minállunk. Esztergamhoz is hatvanig való hajót, hidnak valót vittek alá; gondolom, ottan csinál az ellenség hidat, holnap vagy holnapután jobban kitanúlom. — Ajánlván mindenkor Exciád kegyelmességében magamat, maradok

Excellentiádnak

Érsek-Újvár, die 19. 8-bris 1708.

alázatos szolgálja

Berthóty István m. k.

Kívül: Bercsényi címzete. Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

399.

Bottyán elismervénye.

Én alábbírtt recognoscálok tenore presentium, hogy ennekelőtte egynehány hetekkel minémő ezerkétszáz hetvenöt forintokban álló sőt erga obligatoriam tülem megvettek Vágontúl való Nyéki Tukovics Ferencz, Tukovics György és Gyúri Pál, társaikkal együtt: annak árárúl most plenarie és ex integro contentáltak. De mostanság az obligatoria távul lévén, hozzá nem férhetvén, nálam marad, melly is ezen levelem erejével invalidáltatik és annihiláltatik; — mindazáltal mindenkor tartozom azon nálam maradt obligatoria-levelet erga praesentes visszaadnom, midőn mód leszen az kézhezvételében; s egyszersmind a só árárúl praesentibus quietálok ő Kegyelmeiket, hogy ennekutánna se én, se maradékim, legatáriusim iránta praetensiót ne tehessenek.

Datum Újvár, die 29-a Octobris Anno 1708.

Bottyán János m. k. P. H.

(Az Érsek-Újvártt 1710. mart. 13-án Bottyán özvegye és örökösei kérésére, Bercsényi rendeletéből tartott számvétel alkalmával felmutatott eredetiről vett s Szluha Ferencz által hitelesített másolat után, Szluhának gr. Pálffy Jánoshoz É.-Újvárból 1711. mart. 30-kán írott leveléhez mellékelve, melynek eredetije a b. Palocsay-család levéltárában Lőcsén létezik.)

400.

Más elismervény.

Én alábbírtt recognoscálom : az minémő kétezerkilencz. száz tallért *) kölcsön vévén fel tőlem Nyéki Tukovics Ferencz, Tukovics György és Szeli Benkovics András, magok közt repartíálván, — Tukovics Ferencz az ő reája esett tizenötödfél száz forintból adott meg ötödfélszáz forintot, id est flor. 450. Kirúl is az restantiának megadásáig praesentibus quietáltatik.

Újvár, 30. 8-bris 1708. **)

Bottyán János m. k. P. H.

(A b. Palocsay-levéltárban, mint az előbbi.)

401.

*Harmadik elismervény.***Q u i e t a n t i a**

Ezer Rhénes forintokrúl, melyet két rendbeli obligatiójának ***) kiváltására fizetett Benkovics András, restantiában lévén. Kirúl is de praesentibus quietáltatik s egyszersmind azon obligatoriák, jöllehet most távúl vannak, mindazáltal egészen annihíltatnak.

Újvár, 30. Octobris Anno 1708.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

(A b. Palocsay-levéltárban, mint az előbbi.)

402.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Istentül jó egészséget s dolgaiban boldog előmenetelt kívánván, — akarám kötelességem szerint Fölségedet ez ide-

*) Újvártt, 1708. aug. 17-én. (Az Újvártt, 1711. mart. 24-én Pálffy parancsára tartott computus actái.)

**) E datum a Szluha-féle másolatból tévedésből kimaradt; de az 1710. mart. 13-án Újvártt Bercsényi parancsából tartott computus nyíltan kiteszi.

***) Ezek egyike 270 frtról Újvártt 1708. május 14-én, másika pedig 730 frtról ugyanott 1708. júl. 1-én kelt. (1710. mart. 13-ki computus.)

való dolgokról alázatosan informálnom. Fölségedtől elválással igyekeztem küldetvéni némely regementekkel Újvárnak megprófontozására: az minthogy mihelyen felérkeztem, azonnal az Vágon általmenvén, szintin Pozsonig penetráltam; portásim Récsén is három vagy négy házat feligettek, mivel pozsonyi ellenség talált odaszorúlni. Az pozsonyi hegyekben együtt is, másutt is az katonának volt aprólékos nyeresége. Az egész Pozsony vármegyét contributió alá hajtván: már is Szencztől fogvást mindennap hordják az lisztet, búzát, kenyeret, fát és egyéb naturalékat; már szállítottak bé közel négyezer pozsonyi szapu lisztet s búzát, és fát eleget.

Isten jól adta, hogy ide találtam jöni: mert sok rendetlen állapot és az tisztek közt való competentia kezdett regnálni, melyet Commendáns Urammal együtt alkalmasint sopiáltuk és compescáltuk. Itt az praesidiumban, Istennek hála, — úgy iránzom, — semmi fogyatkozás, szükség és visszavonyás nincsen immáron. Háta megett livín az ellenségek, innét is szüntelen portáztatok, és éjjel-nappal körülötte jár az katona, apró csapásokat gyakran tíszen, rabokat is hordanak.

*Pozsontól megtérésemben akartam Eszterhás Josephet Galántán szorítanom, ki is circiter háromszázod magával volt, — de azon éjjel kiszökött és Szeredben szaladt; midőn Galántára értem: üressen leltem az helyet, kit én is mindgyárt megégettettem, — mindazáltal az lakosok jószágokban semmi kárt nem vallottak. *) Portáim most is a Vágonról lővő földön mindenfelé szabadossan járnak, úgy a Csallóközre. Pozsony-várából is az ágyúkat valóban kisütögették martalékunkra. **)*

Ezen ruínált újvári malmot nem nyugszom, míg fel nem állítatom. — Szintin most hozták hírül, hogy Hajster armádától Nyitrához érkezett, — az minthogy béérkezésére tett lövések Nyitráról idehallottak. Sohol postérungot nem hagyott az merre elment. Úgy vilem, már Szered felé fog általtakardni az Vágon.

*) E pontot Aszalay Ferencz udvari titkár így extrahálta a lapszélen a fejedelem számára: »Eszterházy Josephet csaknem Galántán szorította, a kastélyt felégettette, az lakosok kára nélkül.«

**) E pont, valamint az utóirat, a fejedelem cancelláriáján, különös fontosság jeléül, aláíratott.

Tovább Isten minémő occurrentiákat ad, naponként megírni el nem múlatom. Coeterum éltesse Isten Főlségedet sokáig szerencsésen. Főlséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, 1. 9-bris 1708.

Főlségednek alázatos engedelmes szolgája s híve

Bottyán János m. k.

P. S. *Az hadak nyomában járnak az ellenségnek, rabokat hordnak gyakran, — magam is utánna indulok.*

Külczim: Főlséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz, érdemem felett jó Kegyelmes Uramnak ő Főlségének, tartozó alázatos engedellemmel. Ibi vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

403.

Bottyán újabb elismervénye.

Alább megírt praesentibus recognoscálom, hogy Nemzetes Benkovics Andrásnak tartozom 35, id est harminczöt kermecezi aranyokkal, mellyeket mintegy kölcsön tőle vettem volt fel; dum et quando fogja kívánni, tartozom megadnom.

Újvár, 3-a Novembris 1708.

Bottyán János m. k. P. H.

(Az Érsek-Újvárt 1710. mart. 13-kán Bottyán özvegye kérésére Bercsényi parancsából tartott számvétel alkalmával felmutatott eredetiről vett s Szluha Ferencz által hitelesített másolat után, Szluhának gr. Pálffy Jánoshoz É.-Újvárról 1711. mart. 30-káról írt leveléhez mellékelve; mely levél eredetije a b. Palocsay-levéltárban van.)

404.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Írhatom Excellentiádnak, hogy Hajster és Pálfi János az hadaknak nímelly részivel már az Vágon költöznek által Szerednél. Mit írjon körülette járó Tóth Pál főhadnagy, ezen

inclusából*) megérteni méltóztathatik Excellentiád. Én ugyan mind utánna s mind mellesleg küldöttem rajta csiripelő portákat, kik valóban húzzák és vonják, rabokat is fogdoznak.

Az provisiót most is mindenfelől hordatom, — azonban fát és nádat az házok megfödésére. Portáim az Vágontúl járnak szabadossan, úgy az Csallóközön; impositát hol in natura, hol in pretio praestálnak.

Szeli Varga (Benkovics) András úgy több tőzsér társai-val beszálltettem. Ha Excellentiád az ökröket felküldi: megveszik párját harmincz talléron, cum elevatione monetae. Itt valóban elromlott volt az pénz elevatiója iránt lett determinatio: mivel minden alku csak az előbbi folyamatja szerint kezdett lenni; hanem most kezdettem én is nímelly embereket, praevia facta admonitione, büntetni. Úgy hallom pedig, hogy azon belső vármegyékben még jobban összeveszett, mint itt; kérem azért Excellentiádat, hogy az országos determinatio foganatos légyen: méltóztassék azon pénznek cursusára vígyáztatni, különben cselekedők ellen bizonyos büntetést szabni, — máskint rövidnap expirál a végezés. Coeterum Excellentiád gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, 4. 9-bris Anno 1708.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Mindenek rebesgetik, hogy az nímét Vágon innit csinál postérungot: de én csak azt valló vagyok, hogy nem.

Egy tikmon-súttig bizony nincsen nyugtom. Én éjjelnappal, valamire érek, elkövetöm, semmit el nem múlatok.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrétben, csak az utóirat második kikezdése és az aláírás sajátkezű. A Bercsényi külczimzetét tartalmazott második félív leszakadt.)

405.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens,
mindenkori jó Uram!

Míg bányák felé múlatozott az ellenség, a mint néhány-szor Nagyságodnak megírtam: én úgy megprófontéroztam

*) Ma már nincs idemellékelve, de l. Archiv. Rákócz. VI. köt. 158. l.

Újvárt, hogy esztendeig s tovább is könnyen subsistál az benne levő quardizon; fábúl legnagyobb szüksége vagyon, most azon munkálodom, hogy abból is fogyatkozás ne légyen. Heister maga az dánus hadakkal általment az Vágon, Pálfi pedig Ocskaival Bajmócz tájékán vadnak valahol.

Ezeket az dánusokat eléggé hordják katonáim; csak bár legalább vagy háromszáz más regementekbeli jó lovassat méltóztatnék Nagyságod ezen felfődi hadak helyett mellém commendérozni, másként is ezek éjjel-nappal csak szöknek, — ezekkel kevés emberséget tehetni.

Postérungjárúl pedig az ellenségnek ilyenképpen méltóztassék Nagyságod informáltatni: Szent-Kereszten, Zsarnóczán, Szent-Benedekben, Kis-Tapolcsánt inposterálta, s még mint gondolom, Russót; a Nyitra mentében pedig Szalakúsz, Apont, Kovarczot, Szerdahelyt, Lefántot (Elefántot), Bossánt, Ludánt s más kastélyokat is, valahol gondolta, hogy subsistálhat.

Dunántúl semmit per absolutum nem érthetek, — ha Nagyságod méltóztatik tudósítani, alázatosan vészem.

Újvár, 6. Novembris 1708.

Excellentiádnak

alázatos igaz szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ha Nagyságod jóvá hagyja: egy ollykor vagy Béka-várt vagy Sellyét tüzes-szerszámmal megpróbálom. — Az kívánt lovasokat pedig igen akarnám ha lennének, mert ez egy szóval csak tolvaj, semmirevaló nép.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatos kötelességgel ajánlom. Losonc vel ubi.

P. H.

(Eredetije a Rákóczi-levéltárban Vörösvártt.)

406.

Heister brutális levele és annak válasza.

I.

Notitia Bottyánio perferenda.

Posteaquam Excellentissimus ac Illustrissimus Dominus Dnus Sacri Romani Imperj Comes Sibertus ab Heister, Sacra-

tissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliarius Intimus, Camerarius, Campi-Mareschallus, necnon Supremus Generalis Commendans, Confiniorum Jauriensium Supremus, unius Regiminis Pedestris Ordinis Colonellus, ac pro tunc Generalis Commendans Armadae Caesareae in Hungaria. Dum alias post partam prope Trenchinium famosam victoriam, expugnatam Nytriam, dum vel maxime in oppugnatione Vjvariensi serio admonisset, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis toties lesae reos et Domini Clementissimi rebelles subditos, ut sese ad fidelitatem propriam ac naturalis Domini sui conferrent ac oblatam benignissimam amnistiam acceptarent, et distincte praedas agere, rapinas exercere, Patriam ruinare prohibuisset: praesidiarum vero Vjvarienses, una cum alijs in pertinacia sua hodie dum persistent, omnibus ibidem et in vicinia tota constitutis, ijs potissimum, qui Vagum etiam transire et pagos nomine tenus Galantham expilare, incendereque praesumpserunt, intimari rursus cupit, prout et antehac intimari jam fecerat, quod si quis deinceps excurrere, praedas agere, spoliareque deprehensus fuerit: suspendendus aut vivus impalandus omnino sit. Atque, ut serio agi credant, quatuor de ejusdem farinae nuper captos, qui boves cum Iudice loci abducere e *Pago Gerencsér*,*) et impedimenta Caesaris exercitus seu *Pagasiam aggredi sunt ausi*; tametsi sententiae supralatae omnino reos, mitigata, tamen pro hac vice sententia, vita donatos, nasibus et auribus mutillari mandavit; *Coriphæo Bottyán*, si deprehensus fuerit, *rogum et flammam execrandam* certo certius illaturus. Haec perfidis in horrorem cedere vult et optatam dudum resipiscenciam atque Caesareae Gratiae agnitionem, praesentium vero in poena debitum consumatum est. Datum Nitriae, die 5-a 9-bris, 1708.

Ad Mandatum Sacratissimae Caesareae Regiequae Majestatis Supremi Generalis-Mareschalli Siberti ad *Heister*, et Armadae ejusdem Supremi Commendantis proprium. L. S.

*) Nyitrától félórányira.

II.

Notitia Heistero responsi loco perferenda.

Posteaquam Heisterus Caesareus Generalis Commendans et Plenipotentarius, variis actibus ac etiam Patentibus suis mediantibus, suo in Gentem Hungaram innato sibi expectorato ductus odio, Plenipotentia Caesarea pro sua irrefrenata libidine in manifestam Tŷrannidem detorsa, in Gentis Hungaræ exterminium abominabili inter Christianos modo, nullo amplius ut hactenus Jure Belli servato contemptuose ageret, ac non modo despectuosus et inter hostes inconsuetis scommatibus appellationibus despectaret, — sed et Cartellae, quæ Authoritate mediaticium Potentiarum, omni solennitate firmata et usu roborata esset, per contemptum derogaret, gloriosamque Újváriensium martialem fortitudinem, ut suo dedecori parceret, depravando, virtutem et inter hostes laudandam, in vitium et facinus vertere, ac eosdem a Cartella excludere — quasi suae id foret potestatis — praesumeret, rebellium ac incendiariorum, aliorumque damnatorum facinorosorum notam — suorum oblitus Tŷrannicorum actuum et incendiorum, — per attactas Patentes suas persperam ac injuriose inurere conando, nonnullos ex nostris, sub Commanda Generalis-Vigiliarum-Praefecti *Domini Joannis Bottyán*, Bagasiam Exercitus Heisteri — velut ipse recognosceret — aggressis, quatuor a parte sua captos, abscissis naribus, auribusque mutillari pro hac vice fecisset, alios vero suspendendos aut vivos impalandos, ipsum autem *Dominum Generalem Bottyán* Coriphaeum injuriose nominando, rogo et flammis committendum, pertinaciter temerarieque minitetur. Hinc ita repressalium per praedictum actum, Confoederatis quoque Nobis Ungaris ad id provocatis, viceversa omni Jure et facto licitata, sic ab adverso contempta Cartella, tot itidem Caesaræi in eodem actu capti, pariter mutillati dimittuntur. Et si ulterius continuata ab adverso Tŷrannidae, nostri tractati, mutillati, suspensi, aut impalati fuerint: idem ex hinc quoque duplicatis, triplicatisve similibus reciprocum iri et quidem in majoris conditionis viris et officialibus. Porro eidem Heistero, — qui in furia sua Tŷrannica praetactum *Dominum Generalem Bottyán*, Titulo

inter hostes quoque indecenti, Coriphaeum appellaret, eundemque liberum ac suae nondum subjectum potestati, rogo, flammisque damnaret, — Fratruelem suus Hannibal Comes ab Heister apud nos captivus in memoriam revocatur, eundem Deo nobis favente, jamdum nostrae subesse potestati, et ductu suo Týrannico iniquam, indecentem et rabiosam in Generales et Officiales nostros latam carnificinae sententiam, in Fratruelem et sanguinem suum proprium protulisse se sciat. Nec ipse Heister habet, unde sic superbiat, ut ex Caesareo Plenipotentiaro, Caesareum Týrannum se actis gloriatur; maxima quandoque bestia minimorum vermium esca fuit. Justorum armorum infausti casus, non sunt fatales exitus; irritatur ignis, ut altius flammet. Nondum omnium dierum sol occidit. Justo Dei iudicio videmus tot Generalium elatos spiritus in manibus nostris depressos, credatque posse adhuc ipsum Heisterum Fratrem suum hic visitaturum, in manusque praeattacti Domini Generalis Bottyán, cui praemissa minatur, incidere ac inique latam suam sententiam aut sufferre aut sustinere. Datum in Arce Érsek-Újvár, etc.

Ad Mandatum Excellentissimi Domini
Domini Locumtenentis ac Supremi Regni et Exercituum Generalis Comitis
Nicolai Bercsényi de Székes proprium.

(» *Miscellana et curiositate digna, 1708.*« cím alatti egykorú másolata a Rákóczi-levéltárban Vörösvártn. Megvan az orsz. levéltárban is a Bercsényi-acták közt, továbbá gr. Eszterházy Antal tábori könyvébe is beiktattatott. A csattanós választ *Szluha Ferencz* érsek-újvári főhadi biztos fogalmazta s küldötte el a megcsonkított rab németektől Heisternek Pozsonyba.)

407.

Berthótj István, gr. Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Tegnapi napon vettem Exciádnak négy rendbéli méltóságos leveleit alázatosan; elhiszem, hogy azon darab föld nem kevés rémülésben volt, — hiszem Istent: már Exciád jelenlétével mindnyájan megvigasztaltatnak.

Az mely élést *Generális Bottyán Uram* ide beszállította.

tott, alkalmasint fogy; az külső hadak valamint hozzák: úgy ki kell adni. Már sem széna, sem szalma, annyivalinkább abrak éppen nincsen. A mint előbbeni méltatlan levelemben is megírtam Exciádnak: itten feles lovas nem subsistálhat. Én eleget munkálkodtam, hogy valami szalmát comportáltathattam volna: de Generális Uram az szekereket hazabocsátván, semmire sem mehettem. Az ki itten körül szalma, széna volt, azt az külső hadak megemésztették; már most nem tudom, honnan kell hozatnom? Azon leszek mindazonáltal, hogy menélhamarabb szállíthassak az praesidiariusok számára, addig míg az német rendben nem veszi magát. Itten nagy az híre, hogy Pálfit megölték; bizonyossabbat még nem érthettem. — Még ma rendben vévén az hadakat, mit s kit hagy itten *Botytyán Uram*? azonnal megírom Exciádnak. Az ellenség az Vág mellett postérolja magát; valahol valami kastélyocskák vannak: mind olyan helyekre veszi magát. Valahogy valamint lehet, 600. lovasnak szükséges itten lenni; azoknak mind magoknak s mind lovoknak honnan s miképpen lehet subsistentájok? alázatosan megírom Exciádnak.

Az elmúlt napokban az szekerekre ütvén egynehány katoná: négynek közülök Haiszter füleit s orrát elmetszettetvén, úgy küldötte be; micsoda okra nézve? ex acclusis meg fogja érteni Exciád. *) Már egyszer megírtam vala nekik, hogy nincsen az az irtóztató halál, melyet kész nem vagyok elszenyvednem édes nemzetemért, — azért bizony ijedtemben soha fel nem adom Újvárt! Méltó azért, hogy mink is viszont megadjuk német uramnak ezen szegény legények megcsúfoltatásáért az kölcsönt! Mert ha csak példa nem statuáltatik, — többet is el fognak követni. — Ajánlván mindenkor, etc.

Exciádnak

Érsek-Újvár, die 9. 9-bris 1708.

alázatos szolgája

Berthótj István m. k.

Kivül: Bercsényi czímzete. Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

*) Heister főntebbi »*Notitiá*«-ját érti.

Bercsényi ordere Bottyán számára.

Losoncz, 13-a Novembris, Anno 1708.

Tekéntetes Nagyságos *Bottyán János* Generális-Strázsa-mester Uramnak ő Kegyelmének praesentibus intimáltatik. Úgy hozván hazánk szolgálatja magával, hogy az ellenségnek mind Vág, úgy Nyitra mellékén constitutióira nézve részünkről is ellene bizonyos hadak rendeltessenek: bízattatván azoknak commandója említett Generális Uramra, maga jó dexteritása szerint mind az ellenségnek minden ellenkező igyekezetit impediálja, úgy gyakor portázási s vígyázási által instituálandó próbáival azon ellenséget mind statióiban, úgy történhető kicsapdozásiban impetálni igyekezzék, hogy azzal föld népe conserváltassék és bátorítottassék; azért is szükség mindenkben a jó hadi disciplinát observálni említett Generális Uramnak, hogy a vitélő rend által a szegénység ne sanyargattassék.

Lészen peniglen az ő Kegyelme commandója alá rendelve most Brigadiros és Ezeres-Kapitány Ebeczky István Uram, maga regimentjével; ahhoz Méltóságos Generális-Marschallus idősbik Barkóczy Ferencz Uram ő Kegyelme Colonellus Guldenfinger Dániel Uram directiója alatt lévő regimentje; Generális Csáky Mihály Uram Colonellus Szakmáry Miklós Uram keze alatt lévő ezere; nemkülömben az jász-ezer is; ugyan e mellett az magam, Colonellus Géczy Gábor Uram commendója alatt lévő karabélyos-regimentemből, Brigadiros és Colonellus Balogh István Uram ezeréből, és Lovas-Ezeredes-Kapitány Somody Ferencz Uram ezeréből is bizonyos commandírozott seregek. Melly hadak az következő vígyázásnak continuatiójára — legkivált az alimentatiónak nehéz kitelhetésére nézve — csoportossan nem lehetnek, hanem az ellenség constitutiójához képpest is szükség azokat, — megtartván az lineának rendit — az bányavárosokon lévő ellenség vígyázására Generális Andrásy Pál Uram commandója alá rendelt corpussal való communicatiónak observatiójára nézve is subdividálni; azért is említett három regimentbéli commandírozott seregek Colonellus Géczy Gábor Urammal Generális Uram mellett continue maradván, Brigadiros Ebeczky István

Uram regimentje az Garam mellékén, Guldenfinger keze alatt lévő Báthnál, Csáky Mihály Uramé Nemes-Oroszin, az járszág peniglen Szebelében lészen. Kiknek szükséges alimentatiója, kinek-kinek maga környékéből fogyatkozás nélkül provideáltassék; a végre rendeltetik Generális-Commissárius (gr. Csáky István) Uram által azon corpus mellé Ocsovay Pál Hadi-Commissárius, kezihez adván az helységek designatióját: melly regimentnek honnét provideáljon? — odaérkezésével nevezett Commissáriusnak mindenek rendben vitétnék.

Ugyan ezen okból, hogy azon hadak lineában Újvártúl egész Szebelébig fognak terjedni: nem lehet Brigadíros Ebeczky István Uramnak Generális Uram mellett continue lenni, — hanem szükségképpen olly köz-helyen continuuskodni az Ipoly mellyékén, hogy szeme lévén azokra: minden regiment az elrendelt helyen csuporton együtt légyen, observálván egyszer. mind szorgalmatos vígyázást, hogy az occurraló alkalmatosságokat el ne múlassa.

Ezek e szerint el lévén rendelve, nevezett Generális Uram maga Újvárban maradván, az várbéli commandónak directióját Commendáns Berthóty István Uram dispositiójára hagyja, semmiben az praesidiumot illető dolgokban magát Generális Uram, előbbi az iránt való ordereimhez képpest is ne ingerálja, — hanem a kilső hadak commandójára szorgalmatos gondot viselvén, légyen teljes vígyázással az ellenségnek mindennémő történhető motusira, s azok ellen pro occasionum exigentia úgy instituálja minden dispositióit, valamint közügyünk előmozdításának legjobb hasznát, az lakosok bátorságosb megmaradását ítéli és reménlheti. Ehhez observatióra való az is, hogy megírtt Generális Uram mellett in contiguo lészen az hadak lineája, úgymint Generális Andrásy Pál Uram corpora Gácstúl az bányavárosok felé; azért, hogy azokkal vagy azok helyett valókkal jó communicatiót tartson, szükséges egymást úntalan tudósítani minden occurrentiákrúl és constitutiójárúl az ellenségnek; sőt mivel besztércei németnek több felé való kicsapásához lehet útja: valamikor másfelé csapna, mindjárst pro opportunitate et necessitate casus, succurrálhassanak ő Kegyelmek egymásnak vagy directe, vagy indirecte per diversionem et revocationem; úgymint, ha Breznó vagy

más akármelly felé menne s netalán tovább: azonnal innen háta megé bémenvén, aggrediálja vagy elmaradt helyeit, vagy magát az ellenséget hát megül, — kivel avocáltathassék és revocáltathassék. Nemkülömben ha valamely jó occasiója mutatódna valamely félnek az próbához: hasonlóképpen secundálja egyik az másikat, — hasonló ordere lévén kinek-kinek. Mindezek azért feljebbnevezett Generális Uram ő Kegyelme dexteritására és hadi experientiájára s jó hazaszeretőségjére bízattatva legyenek. Etc.

(Bercsényi cancelláriáján készült egykorú másolat gyűjteményemben.)

409.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem! Érdemem felett Kegyelmes Uram!

Alázatosan tudósítom Fölségedet az dolgoknak idevaló folyamatjáról és az ellenségnek constitutiójáról. Vágontúl igen vékonyan rakodott: mivel Galántán, Diószegen, Vízkeleten, Kosuthon bésánczolván magát, — az több helyek üressék tüle, hanem Nagy-Szombatban van kétszázig való; azonban az hegy alatt levő városokban is szállott. Innít az Vágon, a Nyitra vize mentében: aponyi kastílbán, Pereszlénth, Nagy-Tapolcsántt, Nagy-Bossántt, Nagy-Ugrócson és egyéb erős kastélyokban, lovas és gyalog kiben ötven-hatvan, kiben huszonöt s harmincz, linealiter egész Bajuczig meg vagy on rakva. Ennyihány helyeken már erős portáimmal lesre való kivitelre próbáltam: de sohol ki nem jön az martalékra. Nyitra városán százig *) való lovas nímet és labancz hallatik lenni: de az is már olly szorúltságban vagy on, hogy szénát, szalmát nem kaphatván, fele is szíltiben kicsapta az lovát; portáim éjjel-nappal körülötte lévén, semmit bévinni nem engednek. Rabokat szüntelen hordják: tegnap is szintín Pozsony eleiről Püspöki tájáról egy lajdinantot — ki is egyszersmind regement quártélymestere — két dragonossával együtt béhoztak; az bizonyosan fateálja, hogy innét nímelly regementeknek Olaszországban kell menni, hány és mellyiknek? nem tudatja. Kiknek elme-

*) Eredetileg *négyszázig* volt írva, de a »négy« kitöröltetett. A levél fontosabb pontjai a fejedelmi cancellárián aláhúztak.

netelekkel az itt maradókra, remínlém, könnyen reá segít Isten, — csak gyalogságunk légyen, Kegyelmes Uram. Azért is igen jónak ítlínlém, ha Fölséged Dunán túlsó földről Fodor László Uram gyalog-regementit kegyelmessen parancsolná általjínló: ezen aprólékos helyeket könnyű volna vélek megvenni, — most úgy is az egész dunántúli hadak quártélyokra szállván, nyúgosznak; máskínt is, télen a gyalogság túl nem olly szükséges, már ott várot nem száll.

Én ide Újvárba az Vágon túlsó földről és innét való vidékekről feles lisztet, búzát, bort és egyéb victuálét, azonkívl szénát, szalmát, nádat és fát hajtattam, most is mindenfelől hordják, — az egy vágó hogy majd elfogy, mellyről méltóztassék Fölséged onnét alól kegyelmessen provideáltatni: mert ezen föld most az hadak változásával marhávl igen megfogyasztatott.

Méltóságos Locumtenens Uram ő Excellentiája által ide postérungban küldött regimenteknek szintín most rendelem az helyéseket; mellyekbvl itt Újvárnál mindenkor öt-hatszáz lovast szükség tartanom, noha nehéz subsistentiája lészen, mert kívl semmi ház nem lévén, belől is igen elromlottak; az gvardizonbéli hajdúság is házoknak fogyatkozása miatt nyomorúságossan fog kitelelni. — Az ittvaló malomnak felállítasát már annyira vittem, hogy két nap alatt két kerékre megfordúl; gátját nagy munkával csináltattam meg, és a vizet a vár alá is már bévittem.

Itt az pínz elevatió szerint kél: de az melly kereskedők alföldről és Debreczen tájáról jószágot idehoznak, előbbi curus szerint akarnak alkudni; mind csak azt allegálják, hogy arra bé úgy kél mint azelőtt, noha már itt benne meg is bñtettem törvényessen. Azért Fölséged méltóztassék azon belső vármegyékben arra invigíltatni, hogy az országos determinatio semmiben ne müljék.

Én itt mindenekeket teljes tehetségembvl hazánk, nemzettünk boldogulására munkálkodni el nem múlatom. Mint annakelőtte, úgy most is alázatossan Fölségednél emlékezem, mivel az bányákbvl semmit nem várhatunk: *kiki maga pínzének tizedt közre adja ki, — én adom legelsőben is elő az magamébvl!*

Coeterum Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, kívánom: éltesse Isten sokáig, hazánk oltalmára!

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja s híve
Újvár, 21. 9-bris 1708. *Bottyán János m. k.*

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Vezérlő-Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem felett való nagy Kegyelmes Uramnak ő Felségének, tartozó alázatos engedelmességgel íráom. — Tállya. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

410.

Bercsényi, Bottyán ezredeseinek.

Anno 1708. Mense 9-bris.

Generális Bottyán János Uram Commandója alatt lévő regimentek tiszteinek szóló order, tudniillik ki hova mostani constitutiókhoz képest az szükséges correspondentiával való vígyázásra (rendeltetik.)

N. N. (Brigadéros, Óberster Uramnak) praesentibus intélmáltatik. Az ellenségnek mostani constitutiójához képest ezt kívánván az Haza szolgálatja, hogy részünkről is ellene bizonyos hadak rendeltessenek, kihez képest corpusokra subdividálván az hadakat: *Generális Bottyán János Uram Újvárban* rendeltetett, az Vág és Nyitra mellékire vígyázhasson; az melly corpushoz rendeltetve lévén Nemzetes N. N. Colonellus Uram directiója alatt lévő regimentbéli seregekkel, kihez képest ő Kglme subdividálván az compániákat: felét az regimentnek helyheztesse az elrendelt quártélyban, úgymint N. N. vármegyében N. völgyére, az Nemes Vármegye dispositiója szerint; más felét pediglen ahhoz kívántató tisztekkel küldje nevezett Generális Bottyán János Uram mellé, kik is ott continue maradván bizonyos ideig ő Kglme mellett, hogy az szolgálatot egyaránt tegye az regiment, újobban váltassanak azok által, kik most quártélyban maradnak. Hogy pedig az elszéledt katonaság is jobb móddal öszvegyűjtessék: azon tisztek közül kik quártélyban maradnak, rendeltessen egy bizonyos tiszt, az ki azoknak öszvehajtását teljes serénységgel szorgalmaztassa és tartozzék tisztének elvesztése alatt. Anno et die ut supra.

Ezen order szerint statiója leszen Colonellus Géczy Gábornak Nógrád vármegyében Szécsény táján,
 Balogh Istvánnak Kis-Hont vármegyében,
 Somody Ferencznek Gömör vármegyében, Ragály völgyén,
 Ebeczky Istvánnak Gömör vármegyében Balogh völgyén.

(Bercsényi-féle minuta, félíven.)

411.

I. József császár grationális-levele Bottyán számára.

Nos Josephus Divina Favente Clementia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Rex, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Stýriae, Carinthiae, Carnioliae et Württembergae, Superioris et Inferioris Silesiae, Marchio Moraviae, Superioris et Inferioris Lusatiae, Comes Habsburgi, Týrolis et Goritiae. Memoriae commendamus tenere praesentium significantes, quibus expedit universis, signanter vero Supremo ac Subalternis Armorum Nostorum in Hungaria Praefectis, Generalibus, Commendantibus, item et cujusvis Dignitatis, Gradus ac Honoris Officialibus Bellicis et cujuscunque Ordinis ac Nationis Militibus. Quod licet Egregius Joannes Bottyán seditiosae Rákóczianae conspirationi superioribus temporibus in praefato Regno Nostro Hungariae contra Matrem Nostram, qua legitimum suum Regem et Dominum, impie et perfide suscitatae et etiam num adhuc duranti, non solum semet immiscere ac diversis seditiosis, Legibusque Patriae vetitis Conventiculis interesse, damnatae Confoederationi jurato nomen adscribere, *verum etiam militari servitio sub Signis Nostris antehac diu exercito* deserto, Inimicis Armis semet sociare, et assumpto *Colonellatus vel Brigaderiatus, sic dicto inter eosdem Officio,* *) Tumultus Rebelliosos fovere, fidelibus Subditis Nostris in antefato Nostro Hungariae Regno *igne et ferro plurima damna inferre* ac per hoc nefandam Rebellionem promovere veritus non fuisset, ac ob id Notam perpetuae Infidelitatis, Amissionem videlicet Capitis et Bonorum suorum

*) Nagyön jól tudták öök, hogy *vezénylő-tábornok* s nem brigadéros volt; csak most e levélben célzatosan nem látszottak tudni akarni.

universorum, tamquam Criminis laesae Mattis in summo gradu reus incurrisset, sed nec prius ad iteratas etiam Benignas Patentes ac Amnistiales Literas Nostras singulis delinquentibus et a debita fidelitate devys clementer concessas et publicatas, quam nunc novissime, dum is prosperiorem Armorum Nostorum contra Seditionis et Tumultus hujus authores ac asseclas victricum, praesertim in recenter terminata Anni hujus campestri expeditione bellica a Divino Numine specialiter benedici coeptorum progressum cognovisset, *saniori arrepto Consilio et errore suo agnito, poenitentia ductus, ad Fidelitatem Nobis debitam redeundi animum manifestasset, (?!)* adeoque tardiozem ejusdem resipiscentiam merito vel non acceptare, vel justo vindicare Nobis integrum esset; *humillima tamen ipsius Joannis Bottyán apud Mattem Nostram facta oblatione et Supplici Instantia, *)* ac innata etiam Nobis Pietate et Clementia (qua lapsis veniam et delinquentibus gratiam facere, Jurisque et Justitiae rigorem lenitate Misericordiae temperare consuevimus) benigne moti: *eundem de et super universis illius occasione horum Motuum patratis hostilibus Actibus et Excessibus integre et plenarie absolventes, non solum Capiti, verum ipsiusquoque amissis singulis Bonis, praecipue immobilibus denovo restituendis, de Regiae Nostrae Potestatis plenitudine perpetuam gratiam et misericordiam duximus dandam et faciendam*; ita tamen et ea conditione, ut ab eiusmodi illicitis a modo imposterum abstinere, homagium fidelitatis praestare et in fide ac devotione Nobis debita constanter et immobiliter perseverare debeat, alioquin istam Nostram gratiam Ipsi minime volumus suffragari. Quo vero majori cum alacritate bonum suum exequi valeat propositum: benigne insuper declaramus, quod eundem Joannem Bottyán, visis et perspectis uberius in futuro mox Nostro servitio fidelitatis et Zeli sui edendis egregiis experimentis, *ipsum aequae deinceps anhelata militari accommodatione et conveniente Characterem in servitiis Nostris bellicis insigniri facere nequaquam intermitteremus.* Quo circa fidelibus Nostris omnibus et singulis, Statibus et Magistratibus, ac prae-

*) Az áruló Ocskay László fogta volt ezt reá Bottyánra, Ebeczkýre stb., s ugyan az ő insinuatíójából küldetett nyakára Bottyánnak ezen, az utóbbi által soha nem kért cs. kegyelemlevél.

sertim universis Judicibus et Justitiarÿs antelati Nostri Regni Hungariae tam Ecclesiasticis quam Saecularibus ubivis constitutis et existentibus, praeterquam et Supremo ac Subalternis Armorum Nostrorum ibidem Praefectis, Generalibus, Comendantibus item et cujusvis Dignitatis, gradus ac honoris Officialibus bellicis et cujuscunque ordinis ac Nationis militibus, harum serie firmiter committimus et mandamus, qvatenus praefatum Joannem Bottyán *et si quos e Perduellium consortio ad fidelitatem Nostram secum reduceret, aut officiales aut gregarios, (qvibus pariter omnibus plenam Nostram amnistialem Gratiam clementer hisce insimul appromittimus)* ratione mentionatorum suorum excessuum, contra formam praesentis Nostrae perennalis Gratiae modo praemisso factae, in personis aut Bonis ipsius, eorundemque quibuslibet, intra vel extra Judicium impedire, turbare, molestare et damnificare, aut in Judicium attrahere, vel Executionem aliquam facere nullatenus praesummat, sed hanc ipsam Gratiam Nostram perennem Ipsi et iisdem modo praevio factam tam vos ipsi observare, quam per alios omnes, qvorum interest vel intererit, firmiter et inviolabiliter observari facere modis omnibus debeatis et teneamini, secus non facturi. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in civitate Nostra *Wiennensi, Die 4. Mensis X-bris Anno 1708.* Regnorum Nostrorum Romani 19. Hungarici 21. Bohemiae vero 4. *Josephus, m. p. L. S. Leop. Comes ab Herberstein, m. p.* Ad Mandatum Sacrae Caesareae Mattis proprium: Joannes a *Tiell, m. p.*

(Eredeti, József cs. által s. k. aláírva, az egri káptalan országos levéltárában, Proth. A. M. nro 10. Bottyán ugyanis, ki e császári kegylevelet sohasem kérte s úgy soha igénybe sem vette: a mint — talán Kukländer esztergomi cs. tbk. útján kezéhez jutott, — hűsége jeléül bemutatta azt Rákóczinak s aztán az egri káptalanba mint nyilvános helyre tette le.)

412.

Bercsényi újabb ordere Bottyán számára.

Patak, 5. X-bris Anno 1708.

Tekéntetes és Nagyságos Bottyán János Generális Úr ö Kglmének praesentibus intimáltatik. Az bécsi udvar offerálván

az armistitiumot olly reménség fejében, hogy az békességnek tractája reassummáltassék; melly armistitiumnak punctumi az most összevgyúlt Nemes Státusok által in publico rumináltatván, küldettek által a Dunán, Méltóságos Generális-Mareschallus Gróff Esterház Antal Uram kezéhez, olly véggel, hogy ő Kglme azoknak ratificatióját várja Bécsből. Hogy azért azon interveniálandó armistitiumnak publicatiója továbbra ne haladjon: felülírt Generális Uram mihelyest veszi az iránt való intimatióját nevezett Generális-Mareschallus Úrnak, (nem várván tülem több ordert) azonnal dobszóval publicáltassa commandója alatt lévő hadak közt s mindennemő hostilitások elkövetésétől supersedeáljon.

Mínthogy penig még bizontalan: ratificáltatnak-é, nem-é? azon punctumok; mire nézve olly kiváltképpen való vigyázással és dispositióval tartsa csuportossan az hadát: azalatt is valami nem reménlhető confusió az ellenségnek történhető excursiója által ne érje az hadakat. Sőt, ámbár intimatiója érkeznek is emlétett Generális Uramnak az armistitiumnak valóságárúl megírt Méltóságos Generális-Mareschallus Úrtúl: eo tamen non obstante, semmiképpen az hadakat széto szolni ne engedje, hanem csuporton tartván, veszi ő Kglme azoknak quártélyok iránt való további dispositiómat: mihez köllessék magokat az hadaknak azon armistitium ideje alatt alkalmaztatni? Etc.

(Bercsényi cancelláriáján készült másolat, féleven.)

413.

A fejedelem, Bottyánnak.

6. X-bris 1708. Sáros-Patak.

Generális Bottyán Jánosnak.

Két rendbéli Kglđ tudósító leveleit, mellyekkel informál bennünket nemcsak Újvárnak circumstantialis constitutiójárúl és annak megprófontolásárúl, a szerint Nyitra várának megszorulásárúl, hanem még az ellenség a Vág és Nyitra vize körül való hollétérúl is, (vettük.) Melly Kglđ tudósítása előttünk kedves lévén, elhitettük magunkkal: a melly serénységgel

ekkoráig is az ottvaló praesidium és postérung dolgát folytatta, ezután (is) olly vígyázással, a mint a szükség magával hozza lenni, nemkülömben bennünket mindúntalan az odavaló dolgokrúl informálni el nem múlassa.

Úgy látjuk, a rézpénznek nyakaszakadásával a pénz-elevationnak félben kell hagyatni; a mint tovább nem is kívánjuk annak lásával (agio) való elvételére akarattjok ellen a lakosokat kényszeritenünk, elvégeztetvén ezen mostani Concursusunk alkalmatosságával; mellyet pro directione sui Kgldek is tudtára adni kívántuk, tévén egyebek iránt szükséges dispositiókat.

(A fejedelem cancelláriáján írott. 1706—1709-iki még kiadatlan leveleskönyvben lévő egykorú másolat. Nemzeti Múzeum, b. *Jeszenák-gyűjtemény.*)

414.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Szolgálók alázatosan Excellentiádnak. — Én tegnap póstai alkalmatossággal ide Gácsban érkezvén, az hol alázatosan vészem Patakrúl 3. praesentis emanált Excellentiád úri levelét, mellyben méltóztatik intimálni, hogy Szécsénben continuáljam maradásomat, és hogy az négy regimentből commendirozott seregeket Újvárnál hagyjam, — mellyet el is követek. Jóllehet ugyan Somogyi Ferencz Uram seregeit és Balogh István Uram egy compániáját elhoztam magammal: mindazáltal Géczi Gábor Uram hadát egészen és Iváncsai Györggyel Balogh Uram katonáinak nagyobb részit ott hatam, — nem is kell Újvárnál most több: mert az Vág megáradván, által nem járhatnak; Újvár körül az faluk részint pusztultak és elnyomorodtak: subsistentiájok nem lehetett; Nyitrát penig ottlétemben ennyihánszor lestem: de soha ki nem jött. Elég Újvárnál négy-ötszáz lovas, több ott nem is élhet; ki is mehet Újvártúl mindenkor mostanában ötszáz lovas, volentírekkel együtt. Azonban az Garam mellett Esztergam clein két compániám, Ebeczki Ádám Uram circiter

száz lóval Nagy-Sallóban vagyon. *) Tekintetes Colonellus Zsámboki Nagy István Uramat regementestül magam mellé vettem.

Excellentiád azt is parancsolja, hogy az több hadakat contraháljam; én nem tudom, micsoda más hadakat contraháljak? Mert ha Gundelfinger Uramat Báthbúl, az járszágot Szebelébbtül s Vajda András Uramat Szenográdrúl elhozom: az bányavárosokra mindent bévisznek, az ellenség is szabadosan kijár. Most is az beszterczei németnek egy része Zólyomban s onnét Selmeczre némelly boroknak elszállításáért ment, — kit is hogy vagy oldalt, vagy utól hogy megcsapjanak, megparancsoltam mind Kókai s mind Vajda András Uraiméknak.

Az gyalogságot szívesen elvárom Excellentiádtúl, jobban is lehet azzal a hegyek között próbálni, mint az lovassal. Revír Uram granatérosit és Radics András Uram batalióját, — az mint előbbi levelemben írtam, — egy próbatételre kihoznám, ha Excellentiádnak tetszenék és miltóztatnék iránta parancsolni; hiszem, mindenkor vissza lehet őket küldeni, — a nélkül is nagy szorosságban vannak Újvárban, ház kevés lívín, csak kinn nyomorognak az hidegen. Most volna egyszer módunk gyalogsággal való próbatételben.

Az mi illeti az szüntelen való portáztatást és szorgalmatos vígyázást: azt el nem múlatom, teljes tehetségemből igyekezem az mire reá érek víghez vinnem, más felebarátimmal együtt. Úgy értettem, hogy az Dunán által recenter egy regiment német jött volna Pozsony vármegyében, ki is Nyéken, Vezekíntt, Diószegen telepedett volna meg.

Panaszkípen írhatom Excellentiádnak, hogy Ebeczki István Uram kóborló hada az Garam-mellíki falukat elpusztítván, prédálván, már ezen a földön is mindenütt panaszolkodnak ellene; szíltiben jár: de sohol kézre nem keríthetek benne. Én megvallom, valakit közülök megkaphatok, — azonnal felakasztatom.

Gácsi commissáriusok, prófontmester s egyéb tisztek jelentették előttem, hogy Andrássi Pál Uram nemcsak az Regulamentum szerint obveniáló portiót kenýerből, húsból, abrak-

*) »az is elég nehezen élődik,« — volt még utána vetve, de kitörültetett.

búl s más egyéb provisióból veszi ki bőven: sőt duplán, triplán is kiveszi, — az falukról és helységekről is kíván. Úgy látom, a sümegi jó életet continuálja.

Ezután minémő occurrentiáim lesznek, irántok egymást érő leveleimmel Excellentiádat tudósítanom el nem múlatom. Kívánom, éltesse Isten Excellentiádat sokáig fris jó egészségben; — kegyes gratiájában ajálván magamat, tovább is maradok

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
Gács, 7. X-bris 1708. *Bottyán János, m. k.*

P. S. Hajster Dunántúl Fejérvárban circiter háromezer emberrel bévitte az állést. Azon földet nem kell semmit is féltetni az ellenségtől. En Ebeczki István Uramnak hírit sem hallom, nem tudom, hová lett?

Külczim: Méltóságos Székessi Gróff Bercsenyi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális (Tit. plen.) kiváltképen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos engedelemmel.

Sáros-Patak. P. H. Stapheta urgentissima.
(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

415.

Bottyán Rákóczinak.

Felséges Fejedelem, Kegyelmes Urunk!

Szintín ezen órában veszem szokott alázatossággal Főlséged levelét, kiben mit méltóztatik kegyelmessen parancsolni, értem; mellyre nízve irhatom, hogy Locumtenens Uram ő Excellentiája orderezéséből, elmúlt már két hete ide Szécsinben Zsámboki Nagy István Uram ezerével, Somodi Ferencz Uram három compániájával, Balogh István Brigadéros Uram két compániájával való elírkezésemnek és ugyanitt continuuskodásomnak. Oka Balogh István és Somodi Ferencz Uraimék compániái elhozásának: mert Újvárbán nem subsistálhattak, — azonkívül is vagyon ott ötszázig való lovas.

Mi illeti az ellenség constitutióját: bizonyos embereim referálják, hogy Hajster Dunántúl Rábaközben beszállván, ott akart subsistálni: de az mieink reá felesedvén, onnít kinyomták, alkalmasint el is húztak és vágtaak benne. Feles ember-

kárával kimenvén Hajster, Győrhöz, — azután Komáromban bészállván, mind népestül ötödnápig benn subsistált; azonban hadát Csallóközre oszlatta, elhiszem, ott fogja teleltetni. Vágon túl penig, — mint annakelőtte is alázatossan megírtam Fölségednek, — Vízkeleten, Kosúthon, Diószezen és Galánthán bésánczolva vagyon; az több helységek üressék némettül. Az Nyitra mentében lévő helységekben és kastélyokban, nemkülönben az bányavárosokon, valamint bészállott, most is mindenütt helyben vagyon, de az mint értem, kezd szűkülni és halni, főképpen az gyalogja, mert a szüntelen körülötte járó porták semmit bérinni nem engednek. Minémő lovakat niha nyernek portásim: igen fél-húsúak, — elhiszem, nincsen bő futrázsia.

Az nagy Istenért kérem Fölségedet: az Dunántúl való földről két *regiment gyalogot átalhozatni miltóztassék*; *Karvánál szépen átalhordatom őket, — hiszem, egy holnap alatt viszsza lehet küldeni megint*, azonkívül is túl marad még két *regiment*. Meglátja Fölséged, melly hasznos operatiót viszek véle végben; az aprólikos helyekben egyet-kettőt felvervén: mindigárt megindul az bányákon lívő nímet és revocáltatik. Ha reánk felesednék: egy étszaka Újvár alá vinním az gyalogságot, szekerek közé recipiálnám, ha szintín az lovassa utólréne is; gyalog közikbe szállanék és semmitsem tartanék. Tudja Fölséged, ezen lovassággal semmit ollyas derekas próbát nem lehet tenni, mert nem száll gyalog, gyalogság nélkül penig az városok körül semmit vígben nem viszünk, *mert szorossok az helyek*. Mindazonáltal mindezek állanak Fölséged kegyelmes, bölcs dispositiójában. Alázatos választ várván, — éltesse Isten Fölségedet sokáig szerencsésen. Magamat penig kegyelmes gratiájában ajálván, maradok

Fölségednek alázatos engedelmes szolgája
Szécsén, 13. X-bris 1708. s híve

Bottycán János, m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérleő Fejedelem Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Fölségének, tartozó alázatos engedelmességgel íram.

Sáros-Patak. P. H. Stapheta urgentissima.
(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

Bottyán Rákóczinak.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Szolgálok alázatosan Fölségednek. Tartozó alázatos kötelességemből akarám Fölségedet tudósítanom. Most ezen az földön semmi ollyas állapotok nincsenek, — hanem Pálfi János Zólyomban érkezvén, felőle az község híreli, hogy Rima-Szombat tájára akarna kimenni és ott magának qvartélyt csinálni; mellyet én el nem hihetek, hogy oda is dilatálja magát s az bányavárosokon is maradjon.

Ma nálam voltak az postíruniban lívő Óbersterek és Főtisztek; ő Kegyelmeknek serio intimáltam az szüntelen való portázást, mellyet continuálnak is. Nem igen tartok attól, hogy az városokrúl csak két-három mértföldnyire is tégyen excursiókat a nímét.

Az mint előbbi levelemben is írtam: Rábaközből kinyomatott nímetség az Csallóközre oszlott. Esztergamban három compánia lovas nímét szállott, kikkel Kuklender az Garam-és Ipoly-mellyéki falukat akarta béhódúztatni: de mivel eleitől fogvást két lovas compániát Esztergam előtt, Börzsön táján penig Martonfi Izráél gyalogságát jó vigyázással tartom, Zsámboki István Kapitány Uram ezeréből is talám három compániát succursusra küldvén, — szándékát mindeddig sem vihette végben.

Tovább is kérem Fölségedet: *ha akarunk hadakozni, az dunántúli hadak közül két regiment gyalogot miltóztassék által-szállíttatni*, csak hírért is; más az, hogy gyalogság nélkül a lovassal igen kevés hasznot teszünk. Eddigis ha gyalogságom lett volna, szép operatiót vittem volna végben.

Minthogy penig az pínznek cursusa is már devalváltatván, előbbi cursusra szállott, — szűkebb lisen köztünk a pínz: azért előbbi opinióm szerint, *rójjuk meg magunkat és kiki, mind szegényje, gazdaga, hadi és nem-hadi embere adja ki hite szerint pínzének tizedit: azzal lehet idegen nemzetnek fizetni, a melly kíván hazánk szolgálatjában hadakozni.*

Azon is alázatosan kérem Fölségedet: gyakor levelei-

vel vigasztalni kegyelmessen méltóztassék; igaz, úgy újulni látszom, midőn Fölséged leveleit vészem, — azért rólam is szegény szolgáljárúl ne felejtkezzék. Fölséged szokott kegyelmes gratiájában ajálván tovább is magamat, — éltesse Isten sokáig szerencsésen!

Datum Szécsén, 15. X-bris 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja s hive
Bottyán János, m. k.

P. S. Itt még kevés kuruczot vettem észre, hogy labancz-czá lett volna; *a ki lett is: csak ama giz-gaz*, — de helette megannyi gyön.

Külcím: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérő Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmess Urunk ő Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel íram.

Patak. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezü.)

417.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Legfőbb Generális!

Nékcem Kegyelmes Uram!

Tartozó köselességem szerint kívánván Excellentiádat az idevaló constitutiókról tudósítanom, egyebet nem írhatok, hanem ez a föld most csendes, semmi ártalmas állapotok nem történnek. Az bányavárosokon lívő ellenség is semmi motusit nem mutatja. Nálom voltak ma az postérungbéli Colonellus és Főtiszt Uraimék, kiket is ollyparancsolattal bocsátottam el, hogy egymást érő portázástúl meg ne szűnjenek, semmit behordani ne engedjenek.

Pálfi János Zólyomban érkezvén, felőle közhírrrel beszílli az parasztság, hogy Rima-Szombat tájára szándékoznék qvartélyát extendálni, — de én nem hihetem, sőt lehetetlennek látom, hogy a bányákon is maradjon s oda is terjedjen; attúl sem tartok, hogy csak két-három mértföldre igen excurráljon statiójából.

Mint előbbi levelemben irtam, Rábaközből kinyomatott

nímetség Csallóközre oszlott, közüle háromszáz lovas Esztergamban szállott: azzal kívánta volna Kuklender Garam- és Ipoly-mellíki helységeket béhódultatni, — de két compániám Esztergam elein, Martonfi Izráel hajdúi Börzsön táján continuo lívín, azonföللül Zsámboki István Uram hadábúl is circiter háromszázot adjungálván, — szándékát vígben nem vihette.

Tovább is emlékeztetem Excellentiádat a dunántúli gyalogságnak áttalhozására. És, mivel már a pénznek cursusa devalváltatván, előbbi folyamatjára szállott: tudom, szűkebb lisen a pénz; a bányáktól is elestünk; azért — mint annakelőtte is javallottam, — ha Excellentiádnak fog tetszeni: rójjuk meg magunkat, kiki adja elő in communem pénzinek tizedét: lehessen fizetése az hadaknak, kivált idegen nemzetnek, ha Urunk ö Főlsége béhoz.

Írhatom Excellentiádnak, hogy a városokon lívő ellenség az postírungot még sohol sem impetálta, — hanem egykét mérföldre níha futrázsra kijött; úgy vílem, már soká nem subsistál a bányavárosokon: mert sohonnan semmit bévinni nem engedek, kikopik provisiójábúl. Portásim az gaplabéli lovakat, kik az vízmerést húzzák, régen elhordhatták volna: de én nem engedem, — tudom, nagy kárára lenne az országnak.

Tovább mi occurrentiáim lísznek, azokról is Excellentiádat tudósítom. Kókay Márton Colonellus Uram mit írjon? ezen inclusábúl *) miltóztathatik Excellentiád megérteni; másfelől azon állopot vígett még sohonnit sincs informatióm.

Ezzel, éltesse Isten Excellentiádat sokáig szerencsésen!

Maradok

Szécsén, 15. X-bris 1708.

Excellentiádnak

alázatos szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Laky István és Szalkay Dömötör hadnagyim compániairúl már az ruha is leszakad; jóllehet Excellentiád miltóztatott assignálni Beniczky Mátyás Uramra: de nem tudom ő Kigyelmét hol kerestetni; azért Excellentiád miltóztassék megparancsolni: tudósítson ő Kigyelme, hová küldjem emberemet? — Azonban Gács várában csak egy nyomorúlt bete-

*) Ma már nincs mellékelve.

ges Commendáns vagyon: a helett is szükséges volna jobb és keményebb embert betenni.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, első Senator Úr és Legfőbb Generális Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel. Patak. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

418.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád parancsolatja szerint Nagy István Vice-Kapitányért elküldvén, még érette vannak; mihelyest elérkeznek véle, Gácsban fogom küldeni.

Mégeddig az ellenség motussa iránt az postérungban lévő militia békével volt, — tovább mi történik? Isten tudja.

Iminnend-amonnand minémő leveleim érkeztek, íme in inclusis *) Excellentiádnak megküldöttem, — ezekből bőven érthet Excellentiád. Hanem Excellentiádat az Istenért is kérem, ocsódjék Újvár iránt: mert rút periculumban forog; *gyalázatos lészen korbáccsal elveszteni, kit a császár ereje meg nem vehetett.*

Tovább mik occurálnak, kötelességem szerint megírni el nem mulatom. Éltesse Isten Excellentiádat!

Raptissime Szécsén, 20. X-bris 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának kötelességgel, sietve. Patak, Ungvár. Cito, cito, cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime. P. H. Stapheta urgentissima. Generális Bottyán János, m. k.

*) Az alább olvashatón kívül a többi már nincs meg.

Melléklet:

Méltóságos Generális Uram!

Mivel az Besztercze tájékán lívő lovas nímetség mind Zólyomhoz lenyomakodott: bizonyossan még ki nem tanulhatam, micsoda szándikban lígyen? Elválík még ma, merre veszi útját? azonnal sietsíggel értésére adnom Nagyságodnak el nem múlatom. *Az portásaim azt referálták, hogy Pálfi János valami ötvened magával Körmöcz felé ment; onnít hova divervál? nem tudhatom.* A jó vígyázást el fogom követnem. Tovább is ha mi olyas hireim lésznek, kötelessígem szerint Nagyságodnak tudtára adnom el nem múlatom.

Maradok

Senográd, 19. X-bris 1708.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Vajda András, m. k.

P. S. Nagyságod parancsolatjábúl már eddig portát tettem volna: de az vonás*) mivoltára nézve semmitsem próbálhatni.

Külczim: Méltóságos Generális Bottyán János nagy Uramnak ő Nagyságának kötelessen íram. Szécsény. P. H.

(Eredetije mindkét levélnek gyűjteményemben. Amaz egész, emez félívre íratott, ívrétben; a tábornokénak csak aláírása sajátkezű, az ezredesé egészen.)

419.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Mostanság itt semmi tudósításra való állapotok nincsenek, az hírek is megszűntek; hanem az Duna mellől írják, hogy öt- vagy hatszázig való nímec hajókon alámenvín, úgy hírleli, hogy Pétervárában igyekezik, — a ki is csak recruta.

Bányavárosokon lívő ellenség in prioribus terminis lévín, még ekkoráig az postérungokat sohol sem impetálta; referálják, igen hal, és szűk állopottal vagyon.

*) Így; tán a szoros hegyi utak bevonása, bevágása értetik.

Tovább mi occurrentiáim lésznek, Fölségednek értísére alázatossan adnom el nem múlatom. Kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Sub dato Szécsény, 22. X-bris Anno 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja
s híve

Bottyán János, m. k.

P. S. Az postérungot jó rendben hozván, szüntelen portáztatok.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérő-Fejedelem Második Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Fölségének, tartozó alázatossággal íram.

Patak.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

420.

Ugyanaz, ugyanannak.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Alázatossan adom tudtára Fölségednek, hogy az ellenség practicával élván, addig mutogatta Gyetvához gyülekezéssel Losonc felé való kicsapó szándékát, hogy nyughatatlan lívín Generális Andássy Pál Uram, egymást érő requisitióra az mellettem levő hadakat mind arra kellett fordítanom; azalatt a nímét báthi postérungon rajta menvín, az mieinket onnit kinyomta, jóllehet kevés kárral, — kik is mindgyárt ott Zsemberen szállottak meg. Az nímét penig sánczolja magát; úgy referálják mindenfelől, hogy Korponára és Viskre is akarna postérungot tenni, kinek szándékát könnyű volna impediálni, ha gyalogságunk volna. Én ugyan öszveszedvén az felkelhető katonaságot, azon lészek, hogy ellene állhassak és Báthot is megpróbálhassam. Szebelébi és szenográdi postérungunk még helyben vagyon. Az Istenért kérem Fölségedet, valamelly gyalogságot szerzettvén, méltóztassék mellém küldeni, — embersegemre s parolámra fogadom: Isten jóvoltából olly notabilis actust tiszek több felebarátimmal együtt, kit nem is remínelünk. Régen instáltam már az dunántúli gyalogságnak által-

hozása végett: de még csak választ sem obtineálhattam. Tovább occurrálandó állapotokról is alázatosan informálnom Fölségedet el nem mulatom. Kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsén, 26. X-bris 1708.

Fölségednek

alázatos engedelmes szolgálja
s híve

Bottyán János, m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérő-Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel.

Munkács vel ubi. Cito, cito, cito. Citius. Citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű. Ívrétben.)

421.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint adom értisére Excellentiádnak, hogy az ellenség Gyetva felé mutogatta kiűtő szándékát, melly miatt nyughatatlan lívín Generális András Pál Uramtól: az itt körülbelől lívő hadakat mind mellíje küldöttem; sőt magamat is kívánt, de mivel lábaim eldagadoztak s cúraltatom, nem mehettem, — bár az hadat se küldhettem volna! Mert azalatt Selmecz felől az nímet rajtamenvín Báthton: az mieinket onnit kinyomta, nem sok kárral ugyan. Már is magát sánczolja, többet is vár maga után, s mindenfelől csak azt referálják, hogy Korponát és Visket is akarja megszállani és ott postérungot csinálni; kit ha gyalogság volna, lehetne most impediálni. Excellentiád minémő hajdúságnak jöveteliről biztatott, — még hírit sem hallom néki. Báthbúl kiszorúlt postérung penig Zsemberen szállott meg.

Az Istenért is kérem Excellentiádat, az dunántúli gyalogságból méltóztassék általhozatni, bízom: Isten által megsegényítjük valahol!...

Szebeliben és Szenográdon helyben vagyon még a mi

postérungunk. Most újobban az hadakat mellím szedvín, meglatom, ha impediálhatom. Ezzel éltesse Isten Excellentiádat.

Datum Szécsén, 26. X-bris 1708.

Excellentiádnak

alázatos szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercséni Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó obligatióval. Ungvár, vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

422.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Jóllehet némelly hirtelen jött hireim sinistra informatiójok után, tartozó alázatos kötelességem szerint írt tudósító levelemet bocsáttam volt Excellentiádhoz, hogy Selymeczről s circumjacentiákrúl confluált ellenség Báthban lévő postérungunkat karácsony első napján kinyomván, ott is imposterálni kezdette volna magát, két felé tévén a lármáskodást, én körüllem livő lovas hadaknak nagyobb részít Generális Andrási Pál Uramhoz Losonc tájékára commendéroztam volt; — érkezik azalatt újabb hirem, hogy csak subsistentiájára való necessariumokkal megrakodván, az nap visszatért Selymecz felé. Megvallom, Kegyelmes Uram, nem kevésbé szégyenlem, hogy olyas informatiót kellett tennem, nem közönséges tiszt relatiója után, — ki is lakolni fog érte. Mindazáltal pro ulteriori alázatossan kérem Excellentiádat: ha mit akarunk efficiálni, az gyalogságnak reparatiójában törekedjünk.

Vágontúl s úgy Csallóközben in prioribus terminis néhány helyeken vagyon az ellenség, s Vízvárt a Duna mellett sánczolja s keríti.

Raptim Szécsény, dje 29. X-bris 1708.

Jó Uramnak, Excellentiádnak

alázatos igaz szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Az nímct elég nagy szorultságban van bányavárosokon; én sohonnét még be nem engedtem vinni a parasztságnak (élést.)

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, Senator Úr jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos kötelességgel ajánlom. Ungvár. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

423.

Bottyan a fejedelemnek.

Felséges Vezérlő Fejedelem!
Nékem is Nagy Kegyelmes Uram!

Jöllehet némelly hirtelen érkezett hireim sinistra informatiójok után, tartozó alázatos kötelességem szerint írt tudósító levelemet bocsátottam Felségedhez, hogy Selymeczről s több circumjacentiáiról confluált ellenség Báthban levő postérungunkat karácsony első napján kinyomván, ott is impostérálni kezdette volna magát, két felé tévén lármáskodást: én körüllem lévő lovashadoknak nagyobb részét Generális Andrási Pál Uramhoz Losoncztájára commendéroztam volt; — azalatt pedig újabb hírem érkezik, hogy csak borért s szénáért, szalmáért s más subsistentiájára való necessariumokért tett erup-tiót, s már vissza is tért Selymeczre. Megvallom, nem kevésé szégyenlem, Kegyelmes Uram, hogy ollyas informatiót tettem nem közönséges hadi tiszt relatiója után, — ki is lakolni fog érte. Mindazáltal pro ulteriori kérem alázatossan Felségedet: ha mit akarunk efficiálni, az gyalogságnak reparatiójában törekedjünk.

Raptim Szécsény, dje 29. X-bris 1708.

Jó Kegyelmes Uramnak Felségednek

alázatos igaz híve s méltatlan
szolgája

Bottyan János, m. k.

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Vezérlő-Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz,

érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének alázatos engedelemmel ajánlom. Munkács. P. H.

A levél hátlapján a fejedelmi válasz fogalmazata:

5. Január 7 (1709.) Munkács. Replica. Etc. etc.

Az ott való occurrentiákról és hirekről egymást érő újabb négy rendbeli Kegyelmed tudósító leveleit is vettük kedvesen; mellyekből nem egyebet, hanem az haza szolgálatjában szíves szándékát és eltökélt devotióját nyilván tapasztalhatjuk s tapasztaljuk is Kegyelmednek. Ide szüntelen munkálódunk, hogy a *gyalogságnak számát, mennél feljebb lehet, bővítsük és szaporítsuk*. Hogy pedig az ellenségnek szándékát effective s annyivalisinkább reprimálhassuk: ezen kemény idők tovább tartásával a Duna általállván, — azonnal mégyen orderünk Méltóságos Generális-Mezei-Marschal Gróff *Eszterházy Antal* Úri Atyánkfiára az *Kegyelmed által insinuált gyalogságnak, a dolgoknak hasznosabb secundálására való általjövételiről*. Tovább is azért, és minekelőtte Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Gróff Székesi Bercsényi Miklós Úr a tájára magát venné is, — teljes bizodalommal vagyunk: valamint ekkédiglen (így), ezután is minden hasznos vígyázással s dispositiókkal lenni Kegyelmed el nem mulat, — tudósítván bennünket mindúntalan az intervenientiákról. Etc. etc. Expediatur.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. — A válasz-conceptus Ráday Pál udvari cancelláriai igazgató kezeirása.)

424.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Ez következő új esztendőt jobb szerencsével minden részeiben áldja meg Isten! — Minémő szomorú állapotokat írnak Újvár vidéke felől: ezen inclusából miltóztathatik Excellentiád megérteni. Én arról nem tehetek, mivel az hadak e táján is szükségesek; ezen kevés néppel mindenfelé nem érkezhetem. Már Újvár körül, sőt az egész Garamon túl hívő földön egy ép hely sincsen, — naponként semmivé líszen az a föld.

Az ideküldött gyalogságot föld nyelte-é el, vagy ég? — nem tudom, hogy mind ennyi időtől fogvást nem érkezhetik, a mely valóban szükséges volna. Excellentiád mit miltóztatik parancsolni, elvárván, a tévő liszek. Éltesse Isten friss jó egészségben Excellentiádat! Maradok

Szécsén, 31. X-bris 1708.

Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Bottján János, m. k.

P. S. Mivel Ebeczki István Uram hada eloszlott: az Garamon túl szíltiben jár a labancz, mely miatt Újvárba is semmit bé nem vihetni. Újvárban pedig egy jó ember nincs a ki kijárna vagy portáztatna; Géczi Gábor Uram nem arra, hanem ispitálban való. Javallanám, Kéménd avagy Bény táján egy sánczot erigálnánk: Martonfi Izráel hajdúit belészállítván, — árnyékában az katonaság is jobban megállana, azon földön a labancz is olly bátran nem czékázna.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának sietséggel frám. Ungvár vel ubi. Cito. Citius. Citissime.

P. H.

Stapheta urgentissima.

Melléklet:

Méltóságos Generális!

Énnékem nagy Uram!

Az előttünk lévő új esztendőnek minden ríszeit kívánom, az Úr-Isten tegye boldoggá s szerencsésé Nagyságodnak! — Fő-Méltóságink míg armistitium dolgában munkálódtak: az ellenségnek hírvél esvín az is, hogy Nagyságod Újvár tartományából beljebb nyomódott az hadakkal, — a két nap alatt mint pusztította lígyen el azon ellenség ríszünkön való falukat, ímé, declarálom. Az esztergami, komáromi s több helybeli labanczság összevervín magokat, elsőben is Újvár alá kiütének, azután az faluknak esvín, Köbölkútot, Fürt, Kírt, Csúzt, Újfalut, Nagy-Sallót felverték, mindenekből praedát hányván, férfi- s asszonyemberekben is levagdaltak, Nagy-Sallóban Farkas Sándor Uram regimentjebeli hajdúságból tizenegy legényt egy zászlótartóval lekonzolának. Mi víge leszen ezen tragoe-

diának? az Isten megmondhatója, — mikor senki nincsen a ki ezen másfélezer lovasbúl álló labanczságnak eleiben álljon, az egy maroknyi Nemes Honth Vármegye gyalogságával hogy botlok itten; szomszédságomban csak híre sincs a kurucznak. Báthi postériumot hogy dissipálta az ellenség, úgy tudom, constál Nagyságodnál; circiter tizenhat katona kárával esett onnan való kibontakozások a mieinknek. Ott kalaúzkodott köztek az rothadt hitő Blaskovith is, a ki szolgája levált (volt) Nagyságodnak.

Ebben lívín dolgunk, — hacsak Nagyságod nem viseli gondunkot e táján, attúl tartok: Selmech táján erigált postériumokból, innen is Esztergam eleiről minket kinyom az ellenség, s egész Szécsínig, annál is tovább elterjeszti az erejét. A mennyin vagyunk, ha iparkodnánk, az ravancsot könnyön meg is téríthetnénk nekik; bár csak ötszáz gyalogunk lenne: aprólékos helységekből mind kihalásznánk a lompost.

Kívánom ezzel, az új esztendőnek fordulásán örvendettesbb hírekkel nemzetünket vigasztalja meg a jó Isten!

Datum Berzseny, die 29. Decembris 1708.

Nagyságodnak

alázatos hív szolgája

Martonffy Izraël, m. k.

Külczim: Illustrissimo Domino, Domino Joanni Bottyán, Suae Serenitatis Ducalis et Inclytorum Statuum Confoederati Regni Ungariae Militiae Generali, (Tit. etc.) Domino et Patrono summe colendissimo. Szécsény vel ubi. Cito, cito, cito, cito, cito, cito, cito, cito. Citissime. P. H. Falusi Bírák! Lóhalálában szolgáltatassátok ezen levelemet sághi postamester uram kezihez, száz pálcza büntetése alatt.

Martonffy Izraël, m. k.

(Az eredetiek gyűjteményemben. A tábornok levelének csak aláírása, a hajdúkapitányé egészen sajátkezű. Mindkettő ívrétben iratott.)

425.

Bottyán, Nógrád vármegyének.

Tekintetes Nemes Vármegye!

Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek szerencsés új esztendőt minden forgásiban kívánván, ajánlom köteles szolgálato-

mat. Látván az körülöttem lévő, úgy ezen Nemes Vármegyében előbb-odább helytelenül dislocált militiátul az szegénységnek néhott fölöttébbvaló terhét s néhott penig könnyebbségét: mindenfelől reám tódúl a szegénység; én penig nem tudván az vármegye constitutióját s helységeknek qualitását, mivel az Nemes Vármegyének se szolgabírája, se commissáriussa mellettem, — azért minthogy Nagyságtok s Kegyelmetek ollyas emberét mellettem nem tartja: az történt és tovább történhető gravameneknek oka nem leszek, se nem remediálhatom. Magam is csak imígy-amígy élek, semmi rendes dispositió nincs subsistentiám iránt; kihezképest a Tekintes Nemes Vármegye ne terheltessék ez iránt gondoskodni és elsőben is az rendetlenül dislocált militiát rendben venni, magam intertentióm végett is jobb dispositiót tenni. Ezzel jóakaratójában ajánlván magamat, maradok,

Sub dato Szécsény, 1. Januárj 1709.

Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Illustrissimis, Reverendissimis, Admodum Reverendis, Spectabilibus ac Magnificis, etc. etc. toti denique Universitati Comitatus Neogradiensis, etc. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije Nógrád vármegye levéltárában.)

426.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Leleszrül 22. X-bris datált méltóságos levelét Excellenciádnak csak ma vettem, hol vándorlott addig? -- nem tudom; mellybül midőn érteném Nyárády András Kapitány Uramnak Nemes Borsod Vármegyéből bizonyos gyalogsággal való közelitését, — már akkor szintén orderem szerint ide Szécsénben bé is érkeztek. Báthi postérung kinyomatása alkalmatosságával tartván attúl, hogy Visk és Ság felé is ne lehessen (mint híre volt,) dilatálni magát az ellenségnek, itt subsistálván ezek, míg Heves vármegyeiek is közelítnek Fülek tájára, közhelytül

itt sem messze lévén, oda dirigáltathatnak, az hová szükséges; csakhogy, e bizony nem igen vadra való, — ki felől mit írjon Szent-Péteri Imre? alázatossan megértheti Excellentiád. *) Mit írjon Colonellus Vajda András Uram is az ellenség motusáról, in originali kívántam accludálnom. **)

Mint emlékezik azon levelében Excellentiád, hogy csaknem közhírül hallatik Szepesség felé szándékoskodása: nagyon tarthatunk is attúl; én ugyan postérungbéli hadakat, a menyire lehet, készületben tartom: mindazáltal, mint értem Andrási Pál Uramnak Nemes Gömör Vármegyében való távozását, — ha divíni passusra is kell vígyáznom, annyival terhesebb lesz; mindazáltal én mire érkezhetem, kész a szolga. Ha casu quo Szepesség felé talál az ellenség nyomolni: én ezen Nyárády hajdúságát is Nemes Gömör Vármegye felé, Andrási Uram commandója alá fogom küldenem.

Mostani innepi alkalmatossággal, Eszterházi Joseph komáromiakkal való megegyezése alkalmatosságával, a midőn Újvár alá portát tettek, azalatt esztergomi is kicsapván: az én faluimat ***) a völgyön fel Csúzig derekassan megrablotta. További Haiszter machinatiói felől is mit írjon Sűgó György, alázatossan megértheti Nagyságod; †) ha úgy lenne, — elég rossz volna; azonkívül az armistitiummal is igen lassan bíztatnak bennünket.

Alkalmasínt pusztulván naponkint újvári districtuson az helységek, csak eddig való távozással is igen kezdett grassálni az ellenség, — azt úgy tudom: csak egy fordulásomnak híre lenne is, nagyon tartózkodnék.

Elébb-odább levő fiscalis dézma-borokra rossz gondviselés lévén s rossz dispositiók is ahhoz, sok csak cape-rape lett; közel négyszáz akóig már Újvárban szállíttattam, ide is száz akóig hordatván, mihelyt mód lesz benne, azonnal odaszállíttatom.

Szintén levelem végzése közelítésével érkezik Vágontúl való ellenségről más, új formában való hírem is: hogy minemű

*) L. az I. számú mellékletet.

**) L. a II. sz. mellékletet.

***) Szent-Péter, Madar, Bátorkeszi, Bény, Béla, Diva, Kis-Gyarmat, Kőbölkút, Kis-Újfalú, Csata és Csuda faluk s puszták voltak övéi.

†) E melléklet ma már nincsen csatolva.

herczeg népe*) volt ott, az egészen felment volna, és csak a dánusok szállottak volna Vízkeletre, Sellyére, Kosótra, Szeredre, s némelly része gyalogjának az hegyaljai városokra.

— Ezzel ajánlván Nagyságod gratiájában magamat, maradok Raptissime Szécsény, dje 2. January 1709.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

I. Melléklet.

Nagyságodnak nagy jó Uramnak ajánlom köteles
szolgálatomat.

Kegyelmes Urunktól ő Felségétől, úgy Méltóságos Fő-Generális Uramtól lévén parancsolatom Borsod vármegyei gyalog nemességgel való feljövételre, úgy, hogy új esztendőre vissza is mehessenek, mindazáltal látván Nagyságod Andrási Uramnak ő Nagyságának szőlő levelét: tegnap ezen velem levő gyalogságot Nyárádi András Kapitány Urammal megindítottam, kíván Nagyságodat: minthogy ez nem mezei had és szokatlan is az hadakozáshoz, oly helyre alkalmaztassa, az hová méltónak ítéli, és patrocínálni is nekik ne terheltelessék, — az Nemes Vármegye Nagyságodtól kedvessen vészi, én is tehetségem szerint megszolgálni el nem mulatom. Az mint maradok is

Nagyságodnak

Losoncz, 31. X-bris 1708.

kész köteles szolgálja

Szent-Péteri Imre m. k.

II. Melléklet.

Méltóságos Generális, nagy jó Uram!

Hogy az Úr-Isten Nagyságodat ez új esztendőben mindennemű jó szerencsékkel megáldja, szivemből kívánom. — Hajster s Pálfi, úgy Kohári labancz Generálisok ötödnaptól fogvást Selymeczen benn vannak, az hadok peniglen tegnapi napon marsolt Szent-Kereszt és Zólyom felé circiter négyezerig való; micsoda szándékban legyen? még ki nem tanul-

*) Valószínűleg Savoyai Eugen dragonyos-ezrede értetik.

hattam, — a híre ugyan megvan, hogy mind Gács felé s mind
penig Korpona felé próbát fogna tenni. Elválík, tovább mi-
csoda operatiókhöz fog kezdeni. Ezek után Nagyságod gratiá-
jában ajánlván magamot, maradok

Szenográd, dje 1. Januarj 1709.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Vajda András m. k.

P. S. Az papirost és az két font viaszgyertyát kolpágiak-
nak régen megparancsoltam venni, de még ki nem hozták.

Külczim: Méltóságos Generális Bottyán János nagy jó
Uramnak ő Nagyságának kötelessen íram. Szécsény. P. H.
Középső-palójtai bíró feje vesztése alatt ezen leveletem siet-
séggel küldje Szécsényben.

(Mind a három eredeti levél, gyűjteményemben. Bottyánénak Bercsényi-
s Szent-Péteryének Bottyán címét tartalmazott második félíve leszakadt.)

427.

Bercsényi Bottyánnak.

Szolgálatomat ajánlom

Kegyelmednek.

Az gyalog-regementek, mostani hadak rendbenvétele
alkalmatossággal brigádákra subdividáltatva lévén, Csajághi
János Uramnak az maga brigádáját illető dolgai végett szük-
ségképpen Érsek-Újvárban köll befordúlui. Kire nézve kíván-
tam értésére adnom Kegyelmednek: hacsak az ellenségnek
motussa nem impediálná az ő Kegyelme távozását, más com-
mandót addigis méglen ott mulat, helyében rendölvén és az
(fűrész) passusra való szorgalmatos vígyázás iránt dispositiót
tévén, ő Kegyelmet megírt dolgoknak eligazítására nézve
bocsássa el Kegyelmed. Éltesse ezzel Isten sokáig jó egészség-
ben Kegyelmedet. — Unghvár, dje 4-ta Januarj 1709.

Kegyelmednek

szolgáló jóakaró sógora

G. B. Miklós m. k.

Alól: Bottyán János Úrnak.

(Eredetiye gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű.)

428.

Bottján a fejedelemnek.

Felséges Vezérő-Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Tartozó alázatos kötelességem szerint kívántam recen-
ter is az idevaló occurrentiákról tudósítanom Felségedet. —
Most legközelebb elmúlt innepi alkalmatossággal, egyes érte-
lemmel lévén mind Vágontúl Eszterházi Joseph, mind komá-
romi, esztergami, nyitrai, tapolcsányi, szent-benedeki ellenség,
— egy nap, egy órán tettek excursiót: komáromi és Vágontúl
való Újvár alá, esztergami, nyitrai s tapolcsányi Nagy-Sarló
felé, s alá azon Esztergamig. Újvár alatt a mieink derekassan
megellenkezvén vélek, szégyennel tértek vissza: de a más rend-
béli alkalmasint megpusztította újvári districtust.

Mostani kemény idők alkalmatosságával a Duna már
általállott, annyira: sós szekeret is elbirt; igen jól esnék, Fel-
séges Uram, ha Újvár táján egy fordulást tehetnék, Vágontúl
alkalmas operatiót tehetnék, s mind a szegénységnek s a vitézlő
rendnek is nagy consolatiójára lenne, ha arra engedelmem
lehetne. Esztergamban is feles lovas német s rácz lévén, a szűn-
telen való excursiói praecludálatnának.

Bányákon lévő némettség helyben vagyon; szívem szerint
volnék rajta, hogy valahol megcsaphatnám, — csak volna kivel.
Nemes Borsod Vármegye gyalogsága jött ide hozzám: az is
mindennapon szökik, másként is éppen nem vadra való. Gul-
denfinger s úgy Ebeczki Uramék regementjeik is igen elszél-
ledtek, mindenütt persequáltatom őket, — félek attúl, üressen
ne maradjanak a postérungok.

Ezzel a midőn várnám avagy csak levele által is Felsé-
ged consolatióját, maradok

Raptissime Szécsény, dje 9. January 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek alázatos igaz híve s méltatlan szolgálja

Bottján János m. k.

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoeder-
ált Statusi Vezérő Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz

érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének, alázatos engedelmességgel ajánlom. Munkács. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajtókeztű.)

429.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Kegyelmes Uram!

Előbbi levelemben írtam vala selmeczi, zólyomi és beszercei megegyezett nímetnek szenográdi postérungra csapásáról, — az minthogy azon Szenográdot és Szuhánt felpraedálván, meghallotta mellettem lívő hadaknak menetelít, visszatért; kire is útban a mieink reáütvín, benne lecsaptak, ötvenötig való élissel terhes szekereit elnyervín, szerencsésen el is hozták.

Esztergamban, Komáromban és Tatában lovas nímet lívín, igen börzenkedik, — arra is kéri mindenfelől tülem az succursust; kevés lívín az militia, nem succurrálhatok.

Úgy értem penig, Excellentiádnak is eddig hírévé lehet, hogy az nímet Árva és Liptó vármegyékre terjedett s talám Szepesben is penetrált, — nem is szűnik meg, hacsak dunántúli hadak succursusával nem revocáltatik, mert mi itt gyöngé erővel vagyunk, *gyalogságunk nincs!* Borsod vármegye hajdúságát Vajda András Uram mellé commendírozván: az útban, tisztei szeme láttára felzendült s elment, — kiért az odavaló vice-ispánt kellenék fogni, hogy ki nem fogdozza őket.

Az ellenség háta megett semmi hasznos operatió-tételnek módját nem látom. Kírem azért, az Istenért Excellentiádat: dunántúli hadakból míltóztassék succursusra hozni, — máskint semmi jó vigét nem látom dolgainknak; most az Duna befagyván, mindenütt folyvást jöhetnek, a nélkül is túl ellenségek sohol az praesidiumokon kívül nem lévilt, (nem lévén) csak hevernek, — mi itt majd az lelkünket is kifojtjuk az sok fel s alá szakadozásban. Excellentiád míltóztassék úgy gondolkodni: most sok hasznot tehetünk innít, ha dunántúli had succurrál, — máskint csak imígy-amígy leszünk. Kegyelmes választ várván, éltesse Isten Excellentiádat! Maradok

Szécsén, dje 13. January 1709.

Excellentiádnak

alázatos szolgája
Bottján János m. k.

P. S. Ezen postíruniban livő hadnak mundírunig adasík: mert jó lílekkal mondom, ez mostani erős üdőkben többnek mint száz embernek vette el a hideg az lábát csizmátlan-ság miatt.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Berceséni Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatossan, sietve. Ungvár. Cito. Citius. Citissime. P. H. Stapheta urgentissima.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezü.)

430.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérlő-Fejedelem!

Nékem is érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Recenter nékem vígasztalásképpen írott levelét Felségednek alázatos engedelmisséggel vévén, értem, hogy további kemény hideg idők tartásával kegyelmessen méltóztatik Felséged Méltóságos Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uramhoz ő Nagyságához ordert küldeni némelly dunántúli hadaknak csak bár egy próbáig való általjövetelekrül. Régtől fogva óhajtottuk azt, hogy olyan hidunk légyen a Dunán, mint most; Isten azt most megadta, — csak serényen látnánk dolgunkhoz!

Szenográdi postérungunkra felsőbb napokban selymeczi, zólyomi s besztercezi német reáütött volt; honnít a mieink kevés kárral elnyomakodván előtte: visszatérésével ötvenötig éléssel megrakodott szekerét, nem kevés kárával az ellenségnek visszanyerték.

Itt e tájon én commandóm alatt levő hadak az időnek keménysége miatt — ruhátlanok lévén, — igen megkedvetlenedtek; accedál ahhoz leginkább az éjjeli-nappali kemény szolgálatnak nyughatatlansága. Ha mód volna benne, Felséges Uram, hogy onnít alól több hadak küldetnének, — (mert) az sok felé való szolgálat miatt hova szakasztanom nem tudhatom; éjjelnappal szorgalmazták Újvárban is az provisio szállítását, alkalmasint öszve is gyűjtöttünk már mind lisztben, mind sóban, vágóban s más necessariumokban, — csak lehetne indít-

tatnom : de az Duna befagyásával esztergami ellenség is sok excursiót téssen ; vagy az, hogy minden postérungokat üressen kell hagyatnom, vagy egész securitással nem indíthatom, ne talántán az ellenség kezében ejteném.

Nemes Borsod Vármegye gyalogsága ide lévén commendóza, együl-egyig hazaszöktek, okot adván, hogy őket csak új esztendőig insurgáltatták. Én is egy lovas compániát utánok küldvén, szintén nyolczvanig valót visszahozattam Eger tájárúl, itt tömlöczre rakattam, — erántok való kegyelmes parancsolatját alázatosan várván Felségednek, velek mitévő légyek ?

Locumtenentiális secretárius Szalai István és Ilosvai Imre Uraméknak Salczer komáromi Commendánstúl az általmenetelre passus nem adatott, azért, hogy Haiszter nem engedné ; Újvárbán vadnak most is, jele az, hogy sincere nem akar banni a német vélünk ; innét collimálhatom azt is, hogy az armistitiumból nehezen lesz valami. — Coeterum a midőn tovább is született kegyelmességében én Felségednek ajánlom magamat, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek

Raptim Szécsény, dje 16.

Január 1709.

alázatos igaz híve s méltatlan szolgája

Bottján János m. k.

P. S. Hogyha dunántúli hadak általjőnek : legjobb volna Csallóköznek jőni, s onnét Nagy-Tapolcsán táján levő aprólékos postérungjait impetálni ; ott mindenütt keveses van, könnyen, hamarjában bírhatnánk véle, s azontúl Szepességre szándékozó német is azzal mindgyárt revocáltatnék.

Külczim : Felséges Erdély- és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz etc. érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének, tartozó alázatos engedelmességgel ajánlom. Munkács. P. H.

A levél hátlapján a fejedelmi válasz fogalmazata :

Spectabilis, etc. Salutem, etc. Utóbbi, 16-a currentis írt Kegyelmed levelét vévén, tagadhatatlan, hogy előbbeni némelly Kegyelmed írásira válaszungkat nem adtuk ; mindazáltal reflexióval lévén írántok : azalatt is olly dispositiókat tettünk Ke-

gyelmed kívánsága szerint, hogy rövid napok alatt meg fogja tapasztalni Kegyelmed azoknak valóságát és a szerint lehető hasznos folyhatását. Coeterum Kegyelmed serény vigyázását és az ellenség ellen Szenográdnál tölt aktivitását recognoscálván, nem kételkedünk, hogy tovább is azalatt minden jobb módokat a nemzetséges ügy hasznára el ne kövessen. Datum Munkács, 25. Január 1709. Expedit.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkező. A fejedelmi válasz-conceptus Ráday Pál írásának látszik.)

431.

Bottyán Heves vármegyének.

Tekintetes Nemes Vármegye!

Nagyságtok s Kegyelmetek követjeit szívessen látván, az küldött ajándékot kedvessen vettem, melyet köszönöm is. — Az mi az ide praestálandó provisió dolgát illeti: azt én nem vettem a Nemes Vármegyére, hanem Darvas Ferencz Provincialis-Commissarius Uram ő Kegyelme orvosolhatja meg. Én mindazonáltal az assignált provisiót megvárom akár in natura, akár pretio aequivalenti, mert az militia széllel nem élhet. Coeterum minden jót kívánván, maradok

Szécsén, 20. Január 1709.

Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

(Eredeti levél Heves vármegye levéltárában, 1709. 10. a. sz. a. Csak az aláírás s. k.)

432.

Usajághy János dandárnok hadi-jelentése.

Méltóságos Generális Marsalch!

Nékem nagy jó Uram!

Én az Liptóban ment ellenségnek revocatiójára szándékozván, tegnap egy hete Zólyom vármegyében általmentem Orosz Pál, Szalai, Nikházi és Bezerédi-féle regimentekkel s circiter kétszáz hajdúval, — de mindnyájan se voltunk ezen;

mégis Viglest, Zólyomot bloquadálván, Beszterczén Haisztert, Steinvilt is úgy megszorítottuk, hogy sem élést nekik nem vihettek az körül lévő strázsáim miatt, sem pedig kétszernél többször kijönni nem mertek, akkor is mindenkor levagdaltunk s fogtunk benne. Csütörtökön estvére Liptóbúl revocáltatván Haiszter az cavalleriát, csak az Volszell (Wolffskehl) regimentjének némely részét hagyta oda; pénteken reggel Beszterczéről kijött erre 1400 lovassal és öt compánia gyaloggal s két taraczkkal, Garamszegen lévő strázsámat felverte vigyázatlanúl, — azok egy ember kárral az hogy szaladván, hírt nem tehettek, és az német progrediálván, ha Zolna felé bocsátott portámra nem akadott volna az Vortruppokkal Viard: Ocsován is mind az Szalai, Orosz Pál s Níkházi Uraimék regimentjeit felverte volna. Arra mindjárt Ocsovára hír esvén az puszkásbúl: reászaporodott az ellenségre az katonaság, és egész Ribárig űzték, vágták, fogták az ellenséget; ott Haiszter, Steinvill az öreg Truppokkal superveniálván, az mieinket megtolta; két hadnagy maradott Szalai Uram regimentibúl fogva. — Ocsovárúl Gyetva felé nyomakodván az három regiment az ellenség előtt, azokat az (fűrész) passusra bocsátván az gyalogság után, — magam Bezerédi regimentivel az ellenséggel öszvekaptam, ugyanott Gyetvánál; Viardot keményen megtolván, hullottanak el benne, magát is kevésbé el nem fogtuk. Ott is Haiszter, Steinvill sebesen jövé, megtolt; de semmit bennünk nem ejtvén, mindenütt az hátunkon jött egész a hajdúig, kiket utólérvén, az erdőben beállítottam. Ott veleek hátúlmaradván, az katonaságot előreküldöttem az passus felé Horváth Istvánnal *) és két-három tisztekkal; azzal megfordulván az ellenségnek: egyszer tüzet adni parancsoltam az hajdúságnak az németre; kinek is az hátulja tüzelni kezdvén, — Viard nem hátrafordult azzal, hanem keményen puszkáztatván reánk, az katonaság hátára hajtott. Ott mellőlem elugorván Horváth Istvánék, magam maradtam, és nagy dült fák, sűrű berek mellé esvén, az lovamon lévő czafragot két felől

*) Pásztói Horváth István, a ki Bezerédy Imrét árulása végrehajtása előtt elfogta volt, s most ezredének alezredese vala. 1710. január 22-kén Romhánynál esett el.

megfogván, magamat is rángattak, — csak kardommal repel-
láltam. Azalatt én is lovamról lefordulván, Viard pardoníro-
zására az félpisztolyt kaptam s azzal salváltam magamat, az
német mellények vetvén; úgy a sűrű berek közt, az nagy hóban
nehezen evadálhaték, sok salvét adván reám. Akadtam osztán
gyalog az hajdúim közzé az hegyek közt, és egy rest lovon
Gácsig hoztam circiter 90 hajdúmot, kiket az praesidiumban
bétettem és magam tegnapelőtt idejöttem az futott katonaság
megcsuportoztatására; mert azoknak osztán az hátokon egész
az Bezerédi regimentje postérungjáig jött az ellenség, — mégis
Dívénben általmenni nem mert, mert mind egy lábíg ott fogta
volna el ott hagyott hajdúimat, tiszteimet, zászlóimat, magam
lovaimmal együtt. Azok is onnand osztán magokat erre Lo-
soncz felé retirálván, étszaka kár nélkül eljöttek. S most már
gyűjteném az katonaságot: de Níkházi s Szalai Uram regi-
mentjei csak elmentek aláfelé, Orosz Pál Uraménak is egy
része, — az többi Főstrázsamesterekkel Szitnán postérungok-
ban vannak. Bezerédi-regiment is mind aláment, zászlóikat,
tiszteiket most küldöm utánok öszveszedni, itt hagyván circiter
százíg valót belőlek, — ez már most az országszabadító had
itt mellettem!

Tegnap osztán Haiszter visszament által az passuson;
úgy hiszem, Bécsben mégyen: mert még ma egy hete el kellett
volna menni, ha Beszterczén nem szorúlt volna. — Nekem
nem veszett talám csak egy hajdúm is, katonaságbúl circiter
húsz, de lovok maradott harminczíg — negyvenig való.

Két rendbéli ordináriát hozván Viard és Haiszter után
míg Vámosfalván voltak, azokat intercipiáltattam és nyolcz
dragonyossát levágattam velek. Az mely rabokat fogtunk, azo-
kat holnap el fogom indíttatni Eger felé. Maradván ezzel

Ngodnak Méltóságos Generális Uramnak

Losoncz, 21. Januárj 1709.

alázatos igaz szolgálja

Csajági János, m. k.

U. i. Ma visszamegyek Dívénben ismét.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

Bottyán Heves vármegyének.

Tekéntetes Nemes Vármegye!

Kötelesen szolgálók Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek. — Az ellenségnek nyughatatlanságára nézve az egész körfőbelől levő militiát mind ide kelletik contrahálnom, hogy anynyival is inkább megegyezett erővel, sűrű kicsapdozásinak resistálhassunk; azért is az provisiónak ideszállíttatása igen szükséges. Darvas Ferencz Commissárius Uram csak mind azon vármegyére igazít, hogy praetendáljam az onnét proveniálóndó élést az felvetés szerint, kinek extractussát már annakelőtte megküldötte vala. Ahhozképest tovább is decenter requirálom a Tekéntetes Nemes Vármegyét: azon életnek ide való szállíttatását admaturálja; máskint kintelen leszek Nemes Vármegye Vice-Ispánjára és szolgabíráira kemény executiót küldenem, avagy ő Kegyelmeket árestomba rakatnom, mert az provisio szűke miatt szíllel lévén az had: midőn az ellenség kicsap, míg összecsoportozik, addig az ellenség vissza is fordul. Ha azért ennekutánna kedvetlen mediumokkal kelletik élni, — én semminek oka ne legyek. — Ezzel Nagyságtok Kegyelmetek reflexiójába ajálván magamat, maradok

Nagyságtoknak Kegyelmeteknek

Szécsén, 22. Januárj 1709.

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

(Eredetije Heves vármegye levéltárában, 1709. 10. b. sz. a. Csak az aláírás s. k.)

Bottyán Heves vármegyének.

Illustrissime, Reverendissime, Spectabiles ac Magnifici, Admodum Reverendi, Perillustres ac Generosi, Egregj item ac Nobiles Domini, Amici observandissimi!

Salutem et servitiorum meorum paratissimam commendationem. In oppido Gyöngyös celebrato Tekéntetes Nemes Vármegye gyűléséből nékem irott Nagyságtok s Kegyelmetek levelét szokott kötelességgel vón, értem, hogy már Provin-

cialis-Commissarius Darvas Uram limitatiója szerint postérungbeli hadak szükségére kívántató naturáléknak egy részét elküldötte volna, — melynek mind ez ideig is hírét sem hallottam. Én ugyan úgy disponáltam akkor, — melynek most is inhaereálok, — hogy ide Szécsénbe szállíttassék. Hogy pedig ab executione kezdetett volna azon naturáléknak özveszerzése: én másképpen informáltattam Darvas Uramtól, hogy már prae-vie egy rendbeli levele által ő Kegyelmének requiráltatott volna a T. N. Vármegye; quid-quid sit, — mihelyt ezen naturáléknak egy része kit ír a T. N. Vármegye, hogy megindított, elérkezik: azonnal, megmutatván executor Baranyay Uramnak ezen levelemet, nem bánom, ha revocáltatik, — csak, hogy hátramaradott residuitássa az naturáléknak egymásután, valami özveszerezetethetik, két-három csapatban is szállíttassék ide, — ne kénytelenítsem tovább talám terhessebb executióval is alkalmatlankodnom T. N. Vármegye szegény embereinek. A minthogy mindenkor inkább szolgálnom s kedveskednem kívánván, maradok

Szécsén, die 25. Januarj 1709.

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum

ad serviendum paratissimus

Bottyán János m. k.

(Eredeti levél Heves vármegye levéltárában, 1709. 10. c. sz. a. Csak az aláírás s. k.)

435.

Bottyán Károlyinak.

Raptim Szécsény, dje 30. Januarj 1709.

Kedves Fiam-Uramnak

ajánlom szeretettel való szolgálatomat.

Debreczenből 25. praesentis datált Fiam-Uramnak levelit a midőn örömmel vészem, értem, hogy maga is recognoscálja: *csak jobb az agg ló farkast verni; a minthogy ritkán is terem most olyan, a ki öreg-vadra való volna, a fiatal lovakban!* Fiúi kötelességének még most sem hiszem, hogy eleget tenne s apja

udvarlására sietne, — ha nem czrukkoltatnának bennünket. Mindazáltal addig ugyan csak jobban esik, míg a fiú siet felejtett apjának felkeresésére; tudom, ha az atyja fogja a fiát keresni s látogatni: hamarébb únalomban megyen csak kevés idő alatt is az atya, mint a fiú az atyjánál.

Nékem Méltóságos Locumtenens Uramtól ő Excellentiájátul semmi insinuatíóm nem jött; szintén nálom levén akkor Ebeczki István Uram, sűgva mondja, hogy feles hadak jönnek Fiam-Urammal! Hacsak immediate nem megyünk vélek egy notabilis próbát tenni, vagy közülök némelly regimentekkel postérungokat felváltatni: itt e tájon levő teljességgel kipusztúlt vármegyékben annyi hadnak subsistentiája éppen nem lehet; másként a succursus igen is kívántatik. Csudálkozom rajta, hogy nékem semmi egyéb insinuatíóm nem jött Ngod levelénél. Vágon túl s úgy Nagy-Tapolcsán táján mindenütt imposte-rálta magát az ellenség, s újvári portásinkban is a midőn e múlt napokban, már midőn vissza nyereséggel tértek volna, utólérvén, felverték; az praesidium is igen szűkül, én jóllehet feles élest özveszerzettem, mindazáltal sokfelé való szüntelen excursiói miatt az ellenségnek nem tudhatván eddig is hová kapnom, meg nem indíthattam. Tegnap napon is újonnan — kevés kárral ugyan, — mindazáltal báthi postérungot selymecziek kinyomták; ez múlt napokban Börzsönben gyalogságunkat is esztergomiaiak megoszlatták; hacsak mostani fordulásunkkal nem efficiálunk — Isten Nagyságodat hozván — valamit: az ellenség naponként mind jobban-jobban dilatálja magát, s munkás abban, hogy Újvártul elszoríthasson bennünket.

Dunántúl succursus végett Méltóságos Locumtenens Uram ő Excellentiája tett insinuatíóját alkalmas ideje hogy transmittáltam; micsodás dispositiót s lehető megegyezést gondolt el ő Excellentiája? a sem adatott értésemre, — mindenekben coecus de colore; ott másként — mivel egész erejét reánk fordította az ellenség — tűrhetőképpen vagynak. De reliquo, midőn várnám Ngod elérkezését: praecise örömet kívánnék mindenekről s úgy instituálandó operatióinknak miként való lehetőségéről informatiót vennem, — tudhatnám én is mind magamat, (mind) az hadakat ahhoz alkalmaztatnom s ollyas dispositiókat tennem.

Ezzel midőn tovább is állandó fiúi affectiójában ajánlom magamat, maradok

Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

P. S. Colonellus Zsámboki István Uram szóval bővebben fogja Fiam-Uramat az constitutiókról ismeretlen
állandó szolgálatját *)

Külczim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor Feld-Marschall, Senator Úr és Tiszamenti Fő-Generális jó Uramnak ő Nagyságának kötelessen, sietve íram. — Hatvan vel Heves.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

436.

Gr. Beresényi Miklós Bottyán tábornoknak.

Anno 1709. Mense Januarij.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Elhiszem, ekkoráig Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor Uram ő Kegyelme Kegyelmetekhez közelített, ha oda nem érkezett is még az hadakkal: mert most veszem tudósítását, mellyben írja, hogy már is az hadait még circa 27. praesentis megindította, maga is ő Kegyelme Atán és Poroszló táján az hadaival megegyezvén, directe megyen Kegyelmetek felé; oda való érkezésével — tudom — készen leszen Kegyelmetek is a hadakkal, olly igyekezettel, hogy az ellenségnek eddigis hírlett armistitiumnak hitegetése alatt mutatott csalárdságát reprimálhassa. Reménlem is, Károlyi Uramnak Vágon túlsó földre való menetelével mind bányavárosi, mind lip-tai, úgy árvai lovassa ha nem egészen is, nagyobb része *mind-azáltal fog revocáltatni*, ollyformán *Csáky Mihály Uram Lip-tóban bemenvén*, az elmaradott ellenséget Isten segítsége által bírhatnák, *Árvát is (a várat) felszabadéthatnák*. Hogy azonban a szükséges egymás közt való communicatióknak nem létével mind az hadak közt a miatt igen könnyen történhető confusió ne eshessen, mind peniglen az elkezdett operatióknak

*) Szakadozottságánál fogva ma már olvashatlan; vége épen hiányzik.

progressussa meg ne gátoltassék, hanem annál nagyobb folyamatja lehessen: *Andrássy István Generális Uramot* köz-helyre, Nemes Gömör Vármegyében *Rozsnyóra expedáltam*, oly végre, hogy mind Kegyelmedhez, mind peniglen Csáky Uramhoz csaknem egyaránt esvén, az Kegyelmetek hol és mi karban való létéről mutua communicatiója lehessen ő Kegyelme által egymás közt Kegyelmeteknek, mellyhez képesten minden dolgait és dispositióit annál jobban és helyesebben alkalmaztathatja. Kire nézve megírtt Generális Andrássy István Uramot mind Károlyi Uramnak, úgy Kegyelmetek progressusirúl is szüntelen tudósítsa Kegyelmed, — ő Kegyelme is a szepesi progressusról szüntelen fogja informálni Kegyelmedet, kit magának is elméjére bőven adtam ő Kegyelmének; nemkülönben Csáky Uramnak is írtam iránta, hogy annak observatiójával az instituált operatióinknak is hasznossabb folyamatja lehessen. Éltesse ezzel Isten Kegyelmedet, etc.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója, sógora.

(Bercsenyi cancelláriáján készült egykorú másolat, félíven, gyűjteményemben. Kassán s alkalmasint január 31-én kelt.)

437.

Bottován Heves vármegye alispánjának.

Jóakaró Vice-Ispán Uramnak Kegyelmednek
ajánlom kész szolgálatomat.

Az mint már egynéhány rendben requiráltam vala Kegyelmedet azon Nemes Heves Vármegyéből praestálandó provisió iránt, — kinek mindeddig is semmi effectussát nem látom, — noha majd mind Ipoly s Garam megáradásával késő leszén Újvárbá való szállításra, engem penig szüntelen urgeálnak, hogy Újvárbá küldjem az élést, míg ideje vagyon; ahhoz képesten újabban is admoneálok Kegyelmeteket, hogy valamint hazánk boldogulását kívánja: az egész assignált provisiót minden késedelem nélkül küldje Kegyelmed; máskint kéntelen leszék Kegyelmedre kemény executiót küldenem, kit is fordítson Kegyelmed arra, az kin elmúlik. Holott pedig némely helységek az vecturának nehéz voltaért kívánnák inkább pénzül megadni: én az pénzért magam jószágomból adhatok búzát, árpát és

zabot akármennyit. Áz minthogy poroszlaiakon kívánván könnyebbíteni, az reájok esett búzát és árpát magamra, kiadott quietantia erejével vállaltam: Újvárbán annyit adok érette, valamennyivel tartoznak, mellyet is Kegyelmed ne terheltessék acceptálni et tanquam in natura praestitissent, őket quietálni. Coeterum Kegyelmed jóakarátjába ajálván magamat.

Kegyelmednek

Szécsén, 1. Februárj 1709.

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

(Eredeti levél Heves vármegye levéltárában, 1709. nro 16. Csak az aláírás s. k.)

438.

Assignatió Nógrád vármegyére.

A s s i g n a t i o.

Látván Kallóczy György és Nemes János Vice-Hadnagy Uraimékkal commendérozott katonaságnak nagy extremitását: pro consolatione, erga defalcationem futurae impensae Comitatus assignáltatott Halászi, Ludány, Szakal; úgy, hogy magoknak kettőjöknek négy forintot, alábbvaló tiszteknek két-két forintot s az közkatonáknak egy-egy forintot, patkoltatásra valót, exigálhassanak. Kik midőn magok subscriptiója alatt beadják magok effectivus státusát: Vice-Ispán Uram azon pénzt falukra repartíaltassa proportionate.

Szécsény, 1. Februárj 1709.

Generális Bottyán János m. k.

P. S. Mellyik falura mi obveniál penig: az szerint quietáltassák magokat.

Kívül: Paria assignationis Domini Generális Bottyán.

(Egykorú másolat félíven, a kir. kamarai levéltárban. A tábornok aláírását a másoló utánozta és pedig elég híven.)

439.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint írhatom: ez napokban szent-benedeki és több a tájon lívő helysighbéli megegyezett né-

metség báthi postírungra ütvin, előtte ugyan az mieink kár nélkül kinyomúltak; két óráig bent múltatott, az mit talált felszedvín, visszament, — kit az mieink szintín az Garamig puskázva késérgettek, háromig valót el is ejtettek közüle. Az postírun g megint helyreállott. Több postírun gokat is az midőn kinyomta az ellenség, azonnal helyre állíttattam.

Csallóközön, Vágontúl, Nyitra táján, úgy az bányákon az ellenség in prioribus terminis mindenütt helyben vagyon, sohol sem változott, sűrűen ki is csapdoz.

Károlyi Sándor Uram ő Nga érkezvén Gyöngyös tájára: az mellettem lívő hadakat mind maga mellé orderezi, az postírun gokon kívűl, — nékem ugyan az iránt semmi intimatióm nincs. Ezekkel succurráltam az midőn valamely postírun gban szoros volt az kapcza, néha annyira elküldöztem őket, hogy magam mellett csak tizenöt katona is alig maradott; már ha ő Nga elviszi, — nem tudom mivel álljak elő, midőn valamely lyik postírun g szorongattatik? Én ugyan kész vagyok minde nekben engedelmeskednem. Ezzel Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsén, 2. Februárj 1709.

Fölségednek

alázatos engedelmes szolgája

Bottján János m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezírlő-Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel, kötelessen írák. — Munkács vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

440.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Mindenkori jó Uram!

Selymeczi német ezelőtt harmadnappal újonnan báthi postérun got kinyomta volt, de onnét csak két óra múltván ismét visszatért. Minapi levelében írja Nagyságod: annyi hadat küld, hogy meg is únom, — a minthogy hallom is Generális Károlyi Sándor Uram ő Nga közelítését, ki is az postérun gok-

ban levő hadakon kívül, az kik körüllem vadnak, mind hívhatja; mi okra nézve? vagy mi szándékkal vagyon? nékem semmit tudtomra nem adott, s úgy szintén Nagyságodtól is semmi intimatiót ez iránt nem vettem, sem miként magamot nem tudhatom alkalmaztathatnom; azontúl penig ha hadak körüllem nem lesznek: mit csináljak magam is itt, vagy az postérungoknak miként succurráljak? Én ugyan megírt Generális Uramnak az commandót bizony szívessen resignálok, s örülök is rajta, ha valaha már mi pihenést enged Nagyságod.

Újvári gvardizon szükségére öszveszerzett élést s vágót is be kellenék szállíttatni, ha volna kivel confuéroztatni; eléggé panaszkodnak, hogy már magok juhait is mind kimérették, sőt magamnak is egynehány marhámát levágatták; elég nagy extremitásban vadnak. Hová s merre akar menni Károlyi Uram? vélem eddig semmit sem communicált.

Horváth István Vice-Colonellus Uramat, követem aláza-tossan Nagyságodat, hogy eddig Rozsnyóra sub aresto nem küldhettem; oka ez, hogy Divínnél lévén minap az ellenség: az katonasága hazaoszolván, felszedésekre ment volt el. Kókai Mártont penig az regementhez nem küldhetem az postérungból egy kevéssé, mert egy Főstrázsamesternél több főbb tiszt nem lévén a jász ezerrel, az is penig bizonyos élésnek Selymeczre való bebocsátásáért actu is aristom alatt vagyon. Ezen órában vala nálam: mivel Szalai Pál Uram s más hadak is hazaoszlottak, újobban elébbi postérungjában küldtem compániáival, hagyván néki tizenkét napot, addig is penig jó kezeség alatt, míg Nagyságodtól újabb resolutióm jó; másként is esküszik, szabódik, hogy ő semmi competentiát vagy dissensiót nem indított, s akarja inkább, ha praeficiáltatik Kókai Uram; ő is eléggé megúnta a vélek való vergődést.

Szécsény, dje 2. Februarj 1709.

Jó Uramnak, Nagyságodnak igaz köteles szolgálja

Bottján János m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós, Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatos kötelességgel ajánlom. — Ibi-ubi.

P. H.

(Sajátkezüleg aláírt eredetije a kir. kamarai levéltárban Budán.)

441.

Kókay Márton ezredes, Bottyánnak.

Méltóságos Generális!

Nékem mindenkor nagy Uram!

Istentül minden szerencsés jókat kívánok Ngodnak megadatni. (Haasz János Jakab nevű sokat szenvedett berzsényi bányász-íródeákot ajánlja a tábornok könyörületébe.) Új híreket Ngodnak nem írhatok, hanem itt majd ugyan örömünkre pengeti a közönséges hír a megleendő armistitiumot: de a mint hallatik, abban semmi sem lészen, — mellyet mind mi s mind a lakosok szomorú szívvel hallunk, mivel mindennemű széna-s szalmabéli takarmány penitus ezen nyomorúlt postírunghban is teljesen elfogyván, lovainkat tovább nem sustentálhatjuk; hanem, ha Ngodnak úgy tetszik: hogy éhel lovaink el ne vesz-szenek, lovainkat Ngod gratiájából hazaküldözöm a Jászság-ban, magam vélek (t. i. katonáival) hajdúi sort viselvén, kén-teleníttetem vélek a postírungot oltalmaznom.

Az ellenség kiizengető agyarkodásával retteget ugyan bennünket: de még eddig előtte s tőle való féltünkben ki nem szállottunk; csak a takarmánynak szűk volta engedné: mind ennyi nyomorúságos, sűrű és pihenés nélkül való szolgálatunkkal a Nemes Hazát szolgálni készek volnánk, és előtte féltünkben ki nem szaladnánk; de mint az ellenségnek, — jobban a szükségnek golyóbisa turbálást téssen köztünk. Melynek orvos-ságát egyedül Ngod úri grátiájára alázatossan bízom s kegyes jó választát alázatossan el is várom. Caetero, Isten tartsa Ngodat szerencsésen sokáig! Maradván Nagyságodnak

Raptim Szebelléb, dje 2.

mindenkori kész alázatos szolgája

Februárj Anno 1709.

Kókay Mártony m. k.

(Eredeti, a gr. Károlyi-levéltárban.)

442.

Eszterházy Antal Bottyánnak.

Extractus Literarum Domino Generali-Vigiliarum-Praefecto Joanni de Bottyán Sabariae

3. Februarj sonantium, 1709.

Praemissis praemittendis. Két rendbéli levelét vévén egy-szersmind Kglmednek, örvendezéssel tapasztalom, hogy az régi

communicatióknak velem való folytatását újobban kívánja reiterálni; megvallom, mindekkoráig sem tudhattam mire vélnem, hogy olly elfelejthetett voltam Kglmednél, holott én gyakori tudósításommal alkalmatlankodtam Kglmednek. — A mi annakokáért maga Kglmed levelének continentijának és abban nékem transmittált Felséges Urunk levelének tenorát concernálja: minthogy még ekkoráig Felséges Urunknak semminémő intimatióját — kiben méltóztatott volna nékem kegyelmessen parancsolni, hogy az Kglmed által instituálandó operatióknak szerencsés végbenvitelében a Dunán általmene-telemmel Kglmedet secundáljam — nem vettem, hanem igenis vettem ollyas levelét Mlgos Magyarországi Locumtenens és Fő-Generális Úrnak, kiben méltóztatik parancsolni ő Exciájá, hogy Mlgos Generális-Campi-Mareschallus Károli Sándor Úrnak vagyon orderében: a midőn a Duna felé közelít, hiremmé adja, — és én föltett intentióját secundálom ő Kglmének. Melly parancsolatomban firmissime inhaereálván, által nem is kívánok recedálnom, hanem a midőn veszem insinuatióját emlétett Károli Sándor Úrnak: azonnal fogok sietnem az ő Kglmével való conjunctióra, és a mit mutuo consilio, megegyezett akarattal végben vihetünk, semmiben nem leszünk elmúlatói. Azért fönt titulált Fölséges Urunk levelét nem lett volna szükség Kglmednek in originalibus hozzám küldeni, mivel directe Kglmednek szöllő order, kiből jövőendőben is köllenék számot adni Kglmednek, — elég lett volna csak vidimatis paribus is velem communicálni; hihető, a Kglmed deákjának inadvententiájából történt hozzám küldése, imé azért kívántam Kglmednek in inclusis visszaküldenem. Coeterum, etc.

(Eszterházy Antal tábori könyvéből. Nemzeti Múzeum kéziratára.)

443.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom köteles szolgálatomat Nagyságodnak. — Én mindeneket papirosra nem tehetek; Zsámboki Uram szintén úgy, mint magam, tudhatta az dispositiókat, ellenség constitutiót declarálni. Ebeczki István Uramat Ngod után már el-

küldöttem az kitelhető katonasággal, ő Kegyelme hasonlóképpen tudván az dolgokat: mindenekről voltaképpen informálhatja Nagyságodat.

Én eddig is kívántam volna Ngoddal szemben lenni: de nem tudtam, hová lett el? se pedig Felséges Fejedelem, se Fő-Generális Uram ő Excellentiája híremmé nem adták Ngod jövetelét, és hogy mihez tartsam magamat? Azért én innét el nem mehetek, — mert azt sem tudom, melly órán csap ki az ellenség, mellyik postérungnak kell succurrálnom. Hanem követem Ngodat, hogy nem udvarolhatok.

Nagyságod Berthóti István Uramnak szöllő levelét ezen órában elküldöttem expressus emberem által. — Ezzel Nagyságod affectiójában ajánlván magamat, maradok

Nagyságodnak köteles szolgálja
Szécsén, 4. Februarj 1709. *Bottyán János m. k.*

P. S. Imé, Balogh István Brigadéros Uram is odamegyen; hanem Ngod Zsámboki Uramat el ne vigye magával, mivel Buda felől valami ellenségnek híre vagyon.

Külczim: Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor Uram ő Ngának kötelességgel íram. — Détár. P. H.
(Eredeti je s. k. aláírva, a gr. Károlyi-család levéltárában Budapesten.)

444.

Bottyán Károlynak.

Mint Kedves Fiam-Uramnak
ajánlom szolgálatomat Nagyságodnak.

Vettem Ngod levelét, mellyben mit írjon, értem. Én ugyan másképp, — lábaimmal, az mint megírtam Ngodnak, rosszúl vagyok: de mindazonáltal az Haza szolgálatját tekintvén: holnap délre okvetetlen Ngodhoz menek. Valóban tartom fiúnak azt, a ki az atyját az lukból kiolvassa! — Ezzel Isten tartsa Ngodat, és maradok

Nagyságodnak kész mostoha-atyja
Szécsény, 4. Februarj 1709. *Bottyán János m. k.*

P. S. Tatárnál is tatárabb az olyan fiú mint Nagyságod; nem hiában hogy mostoha-módon bánik az apjával! — Feleségem ajánlja anyai szolgálatját Nagyságodnak.

Külezim : Méltóságos Generális Károlyi Sándor Campi-Marschallus Uramnak, (Titulus) nékem kedves Fiam-Uramnak adassék. — Détár. P. H.

(Eredetije, sajátkezű utóirattal és aláírással, a gr. Károlyi-levéltárban.)

445.

Bottján recognitiója.

Recognoscálok praesentibus, hogy bizonyos consideratiókra nézve Géczy Gábor ezerebéli, Ocskay Sándor Urammal livő seregekre, Csáky Mihály Uram Zsámboky István Colonellus directiója alatt lévő regementire quártélyi subsistentiául assignált helyekben, minden közkatonának csizmára és patkoltatásra négy-négy forintot, az tiszteknek egy orális és egy equilis portióra immediatae sartiae vehessenek, engedtem ; Balogh István Uram ezerebéli Bornemisza János Főhadnagy Uram seregében minden gregáriusnak, úgy Csiba Ádám Urammal livő Somodi Ferencz Colonellus Uram ezerebéli négy compániában minden közkatonának egy-egy forintot.

Mellynek megvitele kitetszik az szegénységnek adott quietantiákból, hogy az Tekintetes Nemes Vármegye*) az praestálendő quantumban imputálhassa. Kirül adtam ezen recognitiómat. — Datum Szécsény, 4. Februarj 1709.

Commendérozó Generális :

Bottján János m. k. L. S.

(Egykorú másolata gyűjteményemben.)

446.

Bottján Károlyinak.

Méltóságos Fiam-Uramnak
ajánlom szolgálatomat.

Mihelyen vettem az ötven lovas szekerek kiállítása végett írott levelét Fiam-Uramnak, én azonnal küldöttem Esztergárokra. — Én mellettem igen kevés katonaság vagyok, úgy, hogy csak strázsát is nem állíthatni ezeknek elmenetelivel ; maga hadaiból inkább küldhetett volna ezen szekerek kihajtására Fiam-Uram.

*) Nógrád vagy Nagy-Hont értetik.

Eddigvaló ott mulatása alkalmatosságával régen vehetett volna annyi időt magának, hogy ide hozzánk rándúlt volna ajánlása szerint Fiam-Uram. A midőn azért tovább is szívesen várnám, maradok

Méltóságos Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

Külczim : Méltóságos Generál-Feld-Marschall Nagy-Károlyi Károlyi Sándor Senator Úr és Tiszántúli Fő-Generális jó Uramnak ő Kegyelmének kötelessen ajánlom. — Détár. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Kelte ugyan kimaradt : de tartalmából s czímzéséből ítélve, 1709. február elején (5—6-kán) kellett iratnia ; ugyanis, mint a megelőző két levél külcziméből is látszik, Károlyi ép e napokban táborozott *Détáron*.)

447.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem !

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram !

Jóllehet Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Nagysága jövetelinek még egy héttel előbb járt az híre : de mivel bizonyos, az iránt való tudósításom se Fölségedtül, se Fő-Generális Uram ő Excellentiájátul nem lívín, tartottam az következő lágy idők által történhető Ipol, Garam és Zsitva árjával újárú útnak felbomlásátul : az mennyi élist öszveszerelhettem és hetvenig való vágót, praetitult Generális Uram elérkezte előtt negyednappal megindítottam ; melyet is ő Nagysága Drégely táján megállíttatott és magához vitette, — tegnap ugyan megindultak vele Détárrúl Újár felé ; a mellett újárú garnizonnak küldött mundírt és discretio-pínzt béküldöttem, magam is ő Nagyságával tegnapelőtt s tegnap szemben voltam.

Az postérungban lívő regementek felváltatását Fő-Generális Uram ő Excellentiájánál eliggé sollicitáltam : mert elúntam sok rimánkodásokat, szenvedéseket, — mivel már kemínyen szokik az katonaság : csak Gundelfinger Uram ezeriből is ez napokban tizenháromig való, ki Szent-Benedekben s ki Selmecze szökött az ellenséghez ; a szegénység sem tarthatja, mert már kifogyott szalmából, színából s abrakból. Kírem

alázatosan Felsőgedet, ennek megorvoslására valami consolatíót adinveniálni kegyelmessen múltóztassék.

Itt most semmi tudósításra való occurrentiák nincsenek. Ezen az oldalon Isten jóvoltából az postírun gokat megtartottuk, ha egy vagy más helyből kinyomták is, — azonnal helyreállattam: de már most az postírun goknak felít-felít mindentűnét Károlyi Uram ő Nga elviszi, azalatt ha mi történik? nem tudok mihez fogni. Ezen Nemes Nógrád Vármegye is annyira exhauriáltatott, hogy csak alig tengődik az militia; iderendelte ugyan Darvas Ferencz Provincialis-Commissárius Uram Heves Vármegyét pro subsidio: de onnit sem hoznak; soha se commissárius, se vice-ispány körülöttem magát nem mutatja, se nem provideál, ha penig valahol valami kis excessus történik, — nem győzőm az sok lamentatiót hallgatni.

Ezután minémő intervenientiák következnek, Felsőgednek alázatos kötelességem szerint megírni el nem múlatom. Kegyelmes gratiájában ajálván magamat, — éltesse Isten Felsőgedet sokáig frís jó egészségben! Maradván életem fogytáig

Datum Szécsén, 8. Februarý 1709.

Felsőgednek

alázatos híve és szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Felsőgedes Erdély- és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Felsőgedének, tartozó alázatos engedelemmel. P. H.

Stapheta urgens. Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezű.)

448.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális-Marschallus!

Nagy jó Uram!

Nagyságod levelét kötelességgel vévén, értem némelly consideratiókra nézve az hadakkal maga-megtartóztatását. Nagyságod bölcs ítéletére hagyom, — hacsak most diversiót nem téssen: négy-öt nap a közí, lágy idő talál lenni, mind Ipol, mind Garam és Zsitva úgy megárad, hogy egy nyomot sem lehet menni. Én ugyan jónak ítélném Ngod elmenetelét:

mert az egész Csallóközt széltiben járhatná, mind síkföld, nem olly nagyok az havak mint az hegyek közt, hasonlóképpen Vágontúl; mindazonáltal álljon Ngod dispositiójában. Az melly nyomon Ebeczki Uram elmehetett: az több had is utánna mehet.

Ahhoz ne bízzunk, hogy az Comissariatus két-három hét alatt provisiót szerezhessen: mert az melly keveset béktüldénk is, azt tovább congregáltuk egy hónapnál. Itt lévő profunt-mestert examinálván, azt feleli: keze alatt lévő magazinumban semmi provisio nincs. Darvas Ferencz Uram penig tudja, hol kerüli az haza szolgálatját; magam is eleget írok ő Kegyel-mére s vice-ispányokra: de igen lassan nyúlnak az provisio szerzéséhez. Én eleget tudakozódok búza iránt, — sohol sem tudnak; ez a föld igen exhauriáltatott.

Nagyságod hadaira rettenetes, siralmas panaszok jőnek: melly kegyetlenül bánnak az szegénységgel, húznak-vonnak, prédálnak. Kérem alázatossan Ngodat: Istenre tekintvén, méltóztassék tiszteit megfenyíteni — ne engedjék annyira ruinálni az szegénységet!

Az postírungekbul és másunnét micsoda occurrentiáim lesznek: Ngodnak kötelességem szerint azonnal értésere adom. Ngod úri reflexiójában ajánlván magamat, maradok

Szécsén, 8. Februarÿ sub crepusculo vesperi, 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ezen levelem végezésével érkezett valami kevés búza, kit is Fő-Generális Uram ő Excellentiája az postírungekban levő hadak tartására rendelte, — mert ott másként nem élhetnek.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban, sajátkezűleg aláírva.)

449.

A fejedelem, Bottyánnak.

10. Februarÿ 1709. Munkács.

Bottyán János Úrnak.

Kglmed levelét vévén, a Kglmed commandója alatt való hadaknak Generális Károlyi Sándor Úr által a több hadakhoz való commendéroztatásokat értettük; kiket is Kglmed comman-

dója alá vissza fogunk bocsáttatni, csak szintén a mostani próbára kellett conjungálnunk, etc.

(A fejedelem cancelláriáján készült egykorú kivonat, az 1706--1709-ki még kiadatlan leveles-könyvben.)

450.

Bottyán Sötér Tamás ezredesnek.

Jóakaró Oberster Uramnak
szolgálok Kegyelmednek.

Ímé, alá küldöttem Nemzetes Vitézlő Gubán Péter Főhadnagy Uramat, szükségstől viseltetvén, Heves, Borsod és Pest vármegyékből Tekintetes Commissariatustúl assignált élésnek s vágónak kihajtására, — ki is midőn az Kegyelmed districtusára érkezik: assistentiával légyen. — Azonban egy vármegye deputált embere mellé elégséges militaris assistentiát adván, hajtasson Kegyelmed Ráczevi-szigetből ezer mázsa húst — lábon; az marha jó és nem kallódt legyen, — három mázsáson alúl bé nem kell venni.

A többiről ore tenus is fogja Kegyelmedet informálni föllülírtt Hadnagy Uram. Ezzel éltesse Isten Kegyelmedet. — Szécsén, 10. Februarj 1709.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

P. S. Az Istenért is kérem Kegyelmedet, azon vágómarha minél hamarabb jőjjön, mivel periculum in mora, — Újvárbán semmi hús nincsen.

Külczim: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Sötér Tamás Ezredes-Fő-Kapitány jóakaró Uramnak ő Kegyelmének. — Ibi-ubi.

P. H.

(Eredeti, s. k. aláírt levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

451.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Zelírzül 11. praesentis emanált Nagyságod levelét vévén kötelességgel, mit méltóztatik írni, értem. Az vectura iránt, igenis, Vice-Ispány Uramat kellett requirálnom: mivel itt

körül-belől, — ha mindjárt tíz-husz faluról mind elhajtatom is az szánokat, nem telik százra. Ebben azért Vice-Ispány Uram repartitójával kellett élnem, mert más jobb modalitássát nem láttam. Míg penig a szánok előállhatnak: azalatt a búzát öröltetem is, — hogy lisztül küldhessem; más az, hogy zsákokat sem kaphatni, kit hoz is a szegénység: csak ringy-rongy, meg nem tartja az búzát s a lisztet. Vagy úntat, vagy sem Nagyságod, — de én azzal hamarébb meg nem indíthatom, noha minden mesterséggel rajta vagyok, hogy mennél többet s jobb móddal küldhessek. — De azt nem írja Nagyságod: kivel confjéroztassam? itt ollyas had nincs, az postérungból sem hozhatom ki. — Úgy gondolnám, harmadnap múlva megindíthatom azon beszállítandó provisiót. Kívánván, éltesse Isten sokáig Nagyságodat. Datum Szécsén, 12. Februarj, 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Minekelötte Nagyságod levelét vettem volna: kiküldöttem már annakelőtte harmadnappal a katonákat, kik most is oda hajtani vannak. Az hordókat bár sietve visszaküldené Nagyságod, hogy azokban töltvén, hamarébb küldhessem.

Külczim: Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Ngának kötelességgel. — Zselízen. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

452.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom kötelességgel való szolgálatomat Nagyságodnak. — Mit írjon Andrásy István Generális Uram és Babócsay Ferencz Uram: ezen includált originálékbul *) megértheti Ngod. — Az postérungokbul is azt referálják, hogy az ellenség nemhogy Nagyságod után indulna, sőtinkább Liptó felé nyomakodik az bányákrul; azért Ngod semmit sem tartván, hívást operálódhatik. Ha mi ollyas motussát érthetem, kötelességem szerént Ngodnak sietve értésére adnom el nem múlatom.

Most az mennyi élest lehetett, megindíttattam, kirul

*) Lásd a melléleteket.

tudom, Ngod adjutantja is lészen informatus. Caetero kívá-
nom, ez levelem találja Ngodat szerencsés órában!

Datum Szécsén, 14. Februarj 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ngodnak igen hasznos diversiója lehetne Nagy-
Tapolcsán felé: mivel a tájról is mindinkább Liptóba ment az
ellenség, — Ngod odamenetelével talám revocáltatnék. Az álla-
potokról ne terheltelessék Ngod tudósítani.

Külczim : Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi
Sándor nagy jó Uramnak ő Ngának kötelelességgel íram. Újvár,
vel ubi. — Cito, cito, cito, citissime. P. H.

(S. k. aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

I. Melléklet.

B. Andrassy István, Bottyánnak.

Méltóságos Generális Úrnak

Kglmednek kötelesen szolgálók.

Mit írjon Babócsay Ferencz Uram az ellenség Szepes-
ben való menetele felül, kívántam Kglmednek megküldeni, —
mely is bizonyos. Kérvén, hogy Méltóságos Fő-Generális Ká-
roli Sándor Urammal ő Kglmével is ne terheltelessék Kglmed
communicálni, mivel szükséges, hogy az Úr is tudván consti-
tutiókat, azokhoz dolgait accomodálhassa. Kérem, ha mi új és
jobb hírei vadnak a tájon Generális Uram Kglmednek, tudó-
sítson Kglmed. In reliquo maradok

Kglmednek

köteles szolgálja

Andrassy István m. k.

Kívül: Méltóságos Generális, Tekintetes Nagyságos
Bottyán János jóakaró Uramnak ő Kglmének. — Rima-Szom-
bat, Szécsény. P. H. Tornallyán lévő tisztt küldje
Rima-Szombatban.

(Eredeti, igen szakadozott levél u. o., a dátum helye is kiszakadt; de va-
laki, a ki még olvashatta a dátumot, ezt jegyzé rá: »1709. 9. Febr.«

II. Melléklet.

Babócsay Ferencz Andrassy Istvánnak.

Ajánlom Ngodnak kötelelességgel való szolgálatomat. —
Az Ngod levelét vettem böcsülettel, Mlgos Generális Gróf

Csáky Mihály Uram ő Ngának szőlő levéllel együtt, az melyet is felszakasztottam, mivel ő Nga Erperjesre ment.

Itt olyan constitutióban vagyunk, hogy az ellenség enyhiány felől becsapván Szepesben, az mieinket postírungjokból kinyomta, igen kevés kárral; fogja magát postírunghoz helyheztenni, vagy sem? még nem tudom. Fölséges Urunk parancsolatjából Lőcse és Kézsmárk kir. városok jó formában praesideáltattanak, a mint nem kétlem, Ngodnak is tudtára vagyon. Ott pediglen (Rozsnyónál) Ngod ne terheltelessék jól vígyáztatni, úgy, hogy ha casu quo Rozsnyó felé nyomúlha az ellenség: nekem is tudtomra adni ne terheltelessék Ngod, hogy én is inment azonnal utánna nyomúlhasak.

Az Ngod levelét Csáky Uramnak ő Ngának elküldöttem, úgy Andrassy Pál Uramnak is ő Ngának.

Ha mi bizonyossabbat érthetek az ellenség felől, tudtára adni Ngodnak el nem múlatom. De reliquo maradok

Ngodnak

köteles szolgálja

Svedlér, 9. Februarý 1709.

Babócsay Ferencz m. k.

(Eredeti, ugyanott.)

453.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Jászfalura érkezését Ngod recenter vett leveléből értem, kiben engemet láttatik keményen okozni a szánoknak késedelmes előhajtásáért; mely ha énrajtam múlt: számot adok! Hiszen, eleget parancsolom mindenfelé, katonákat is küldöttem; azonban Darvas Ferencz Uram subordinansa is mellettem lévén: azt is mindenfelé ízöm, kergetem, — de hirtelen csak nem lehet. Tegnap Gyarmatrúl, ma meg innét az kit lehetett, megindítottam. Zsámboki István Uram is az mint írja, küldött; az többi is utánna készül, — csak ne terheltelessék Ngod a tájon subsistálni két-három napig.

Hogy Ngod az Duna mellé is oszlatta hadát: az nekem nem öröm: mert tudom, jut annak az nyomorúlt jószágomnak, mely eddig Újvárnak egyik subsidiuma volt,*) — csak elhi-

*) Bátorkeszi uradalmát s Madart, Szent-Pétert érti.

szem, azután nem lesz. Magam sem bánom már, ha elpusztúlnak azon faluim, mert a nélkül sem vehetem semmi hasznokat.

Csudálkozom, hogy Ngod engem okoz: holott Détáron azt fogadta, hogy már ennekutánna megment az commissáriusságtúl. Én keményen megparancsoltam mind itt s mind Gyarmaton, hogy valamennyi vágó és élés találkozik, — itt ha semmisem marad is, — mind rakják fel és küldjék bé (Újvárba); eleget is mesterkedünk benne. Közelről már szánokat nem hajthatni, mert már az első vitelre elhajtották. — Caetero éltesse Isten Ngodat. Maradok

Szécsén, 14. Februarj 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Mezei-Marschallus Károlyi Sándor Uram ő Ngának kötelességgel. — Jászfalu, vel ubi. P. H.

(S. k. aláirt eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

454.

B. Andrássy István Bottyánnak.

Mint jóakaró Generális Uramnak

ajánlom Kglmednek kész szolgálatomat.

Ennekelötte is tudósítottam Kgldet, hogy már negyed napja múlt az ellenség Szepes vármegyében való menetelinek, — holott most is mégeddig ott volt Káposztafalva nevű faluba és a körül, a mieink két mélyföldnyire tüle Vogendrez felé. Így lévén az dolog, szükség leszen erről Méltóságos Generális Károlyi Urat is Kglmednek tudósítani. Maradván ezzel

Kglmednek

Rozsnyó, 12. Februarj 1709.

kész szolgálja

Andrássy István m. k.

Kívül: Méltóságos Generális, Tekintetes Nagyságos Bottyán János jóakaró Uramnak ő Kglmének.

P. H.

Ibi-ubi.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban; bizonyára Bottyán közlé Károlyi Sándorral, tán föntebbi leveléhez csatolva.)

455.

Bottyán Dévay Pál Heves vármegyei alispánnak.

Jóakaró Vice-Ispán Uramnak
szolgálok Kegyelmednek.

Újvári postérungban levő compániák felváltatván, kevés nyúgodalomra ezek ismét helyekben visszajöttek. Mivel pedig ezen Nógrád vármegye az postérung miatt leginkább aggrá-váltatott: azon Colonellus Géczy Gábor Uram compániáit Kegyelmed maga vármegyéjébe dislocáltassa s regulamentaliter interteneáltassa. Az Nemes Vármegyére limitált élésnek resz-duitását pedig s úgy vágót is küldeni Kegyelmed minden hal-logatás nélkül admaturálja, mert újvári garnison szorultságban lévén, in tempore kell succurrálnunk; másként, ha Kegyelmed késedelmeskedik, kénteleníttetem újabb executiót küldenem Kegyelmedre.

Kegyelmednek szolgáló jóakarója
Szécsén, die 15. Februarj 1709. *Bottyán János m. k.*

P. S. Most a bőjti napokban, tudom, bősége lesz Kegyel-meteknél az halnak; igen kedvessen venném, ha valami vajjal s más culinárékkal is gazdálkodnék Kegyelmed.

(Eredeti levél Heves vármegye levéltárában, 1709. Nro 27. Csak az alá-
írás s. k.)

456.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális Uram!

Szállásomra érkezésemmel vészem ezen accludált levelet, kiben is nékem mit írjanak, méltóztassék Generális Uram megérteni. Én még az postérung kivitele alkalmatosságával is megmondottam, hogy nem jól esik a dolog: mert gyakor instructióm szerint, hogy secundálhattuk volna egymást, nem volt kivel? Azonkívül pedig Vajda András Colonellusom is elmeneteliről semmi hírt sem tett; többi postérungokat is én nagyon féltem attúl, — hacsak másként nem gondolkodik Generális Uram felőlök, — kiváltként ha Garamon túlmegeyen. Panaszkodnak azonkívül az kik többi postérungokban marad-

tak is : éppen subsistentiájok nem lehet, hacsak intertentiójokról másunnét nem provideáltatik. Míg penig erről provideálnánk is : szükséges volna mindenekfelett azon postérungokat megerősíteni, kikről jól gondolkodván Generális Uram, tégyen ollyas rendeléseket, hogy az haza szolgálatja tapasztalhatóbb fogyatkozást ne szenvedjen, — mert mint most is értettem, már másunnét is azon ellenség ki-kicsapott; elég kevés volt, csak lett volna kinek resistálni, meg lehetett volna.

Raptim Szécsény, 17. February 1709.

Méltóságos Generális Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

P. S. Kérem, tudósítson Fiam-Uram sietve : miként disponál az postérungok felől?

Mint hírlették, itt az Ipolynak semmi áradása nincs, sőt ha volna is itt: oda alább egykét napokon túl érkeznék el.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

Melléklet:

Méltóságos Generális!

Nékem nagy Uram!

Én tegnap házamból Palojtákra érkezvén ennyihányad magammal: azon éjjel, circiter éjfél tájban Szenográdon insperatim megütötte az ellenség Réz István Hadnagy Uramot, úgyannyira, hogy szerencsétlenül jártanak ő Kglmek, felvévén őket, nem kicsiny kárt vallott Hadnagy Uram, mert a zászlót is az ellenség elnyerte; ő Kglmének semmi híre nincsen: hogyha levágták-e? vagy elevenen elfogták; a többiben pedig len a ki elmehetett, szerencsés volt. Ngodnak mint nagy Uramnak bizonyosan írhatom, nincs különben. Tovább immár mit parancsol Ngod énnékem, mivel csak magam tiszt itt lévén, alázatossan elvárom Ngod parancsolatját; az odavaló postérungról miképen tovább is tészen dispositiót? bizonyos választ várván, kívánom: éltesse Isten Ngodat számos esztendeig, s maradok Nagyságodnak

Datum Közép-Palojta, 17.

February Anno 1709.

alázatos szolgálója

Örményi Kis Pál m. k.

Külczim: Méltóságos Generális *Bottyán János* Uramnak, nékem nagy Uramnak ő Ngának adassék. — Szécsén.

Cito, cito, cito, citius, citissime. P. H.

Alsó-palojtai bíró sietve küldje Szécsénbe Generális Uramhoz, száz forint bírság alatt. *Főhadnagy Kis Pál m. k.*

(Eredeti ugyanott.)

457.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generál-Felth-Marschall!

Fiam-Uram!

Mit írjon nékem Fő-Generális Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nagysága, extractusát transmittáltam *) Kegyelmednek. Úgy tudom, még a Duna jege egészen meg nem bomlott, habár csak valamenten hidegre találna fordulni: itt instituálandó operatiónkat Isten által talám effectuálhatnánk. Már az hó itt elment, más akadályunk semmi nem lenne, praevie tudósítván említett Generális Uramat mindennemű constitutióiról. Tudom, maga Kegyelmednek szólló levelében ő Nga bővebben ír: mint lehet alkalmaztatni jobb módjával a dolgot; tudom, el nem mulatja Kegyelmed. — Raptim Szécsény, dje 18. Februarÿ 1709.

Méltóságos Generális Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

(A megszólítás tanúsága szerint, *Károlyi Sándornak* szólt. Sajátkezűleg aláírt eredetije ugyancsak a gr. Károlyi-levéltárban.)

458.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Kegyelme e tájékra való érkezésével jóllehet Garamon túl is penetrált: mindazáltal az havaknak nagy volta miatt hogy instructiója szerint teendő operatióknak continuatióját promoteálhatta volna,

*) Ma már nincs mellékelve, de bizonyára a tábori könyvből fon-
tebb közlött 1709. febr. 3-iki levelét érti Eszterháznak.

akkor lehetetlen volt; most újonnan igyekeznek ő Kegyelme, hogy dunántúli hadakkal is — Isten módot adván benne — meg-egyezhessen s consequenter operálódhasson. Medio tempore még semmit sem operálódhattunk offensive; alkalmasint meg-prófontéroztuk Újvárt, s óránként több élés is szállíttatik. *)

Írhatom Excellentiádnak, míg még az nagy hó tartott: általindultak volt Megyeresnél a Dunán tiszántúli hadak, s valamely puskapattanást hallván, — visszazsaladtak, még most is Garam-mellyéken vadnak. Az postérungokat is többire mind üressen hagyván Károlyi Uram: ma negyednapja sely-meczi német szenográdi postérungalis két compániát is ki-nyomta, nem lévén másunnét sohonnet is segítenem őket, — azon hamarjában mit elkaphatott, azzal visszatért. Miként is subsistálhassanak tovább azon postérungok? gondunkra válik, mert az honnet eddig interteneáltattak, most azok a hadak concursusa alkalmatosságával semmissé tétetődtek; újvári districtus is már többire elpusztulván, hacsak Vágontúl nem segít-jük, tovább mind prófontérozásból s mind más requisitumokból innét bizony nem mindenkor viszzük végben, az ellenségnek az circumjacentiákból való reánk felesedése miatt. Assecurál-hatom pedig Excellentiádat: csak itt legyen valaki vígyázóban, hogy én szemöllyem szerint Újvár felé mehetek csak valamely hadakkal, — elégséges annonát takartatok én Újvárban, ne kellessék mindenkor csak egy prófontérozásért is annyi hadak-nak concurrálni. Azalatt is pedig, mivel Commendáns Bertó-thi Uram felettébb való competentiát kíván velem elkövetni mindenekben, még a miben semmi közü nem volna is: ne ter-heltessék Excellentiád ő Kegyelmet jó formában meginteni róla: az olyanoknak supersedeáljon, s ne avassa magát mások praejudiciumára abban, miben semmit nem disponálhat.

Többi e tájékon levő constitutiókrúl, tudom, Méltóságos Marschallus Károlyi Uram is bőven informálja Excellentiádat. Ezzel, midőn szokott gratiájában ajánlanám Excellentiádnak magamat, — maradok,

Sub dato 19. February 1709.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja
Bottján János m. k.

*) L. az erről szóló kimutatást alább.

P. S. Nem kétlem, hogy Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram dunántúli operatióiról ne informálja leveleiben Excellentiádat; mindazáltal ex superabundanti írhatom: az belei (ballai) dupla sánczot ostrommal megvették a mieink, Eugenius regimentjét alkalmasint megosztván. Balogh Ádám már kétszer Bécsig volt és Kisfaludi László Muraközben.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel ajánlom. — Ibi-ubi. P. H.

Melléklet:

Specificatiója újvári provisiónak, Anno 1709.
Mense Februario.

Találtatott benn búza, szapu 1100., kősó 208. Szállított Szécsénbül liszt, szapu 325., kősó 392. Útban vagyon Szécsénbül búza, szapu 525, liszt, szapu 692. Vagyon még bevinni való, kit minden órán indítanak Szécsénben, melly most hajtatott öszve, Gyarmaton búza, szapu 1624. Vagyon útban Kürtösrül Ságra búza, szapu 200. Bozókrül fiscalis búza, szapu 200. Vagyon Szalka körül fiscalis búza, szapu 500. Nagy-Sárón Révay Gáspáré, b. sz. 200. Ugyanott Gerhárd Uramé, b. sz. 200

NB. Ezekben az ellenség is elhordott, úgymint Bozókbúl, Sáróbúl és Szalkárúl.

Garamon túl való földön, kit a faluk praestáltak: Für, búza szapu 50. Kürt, 55. Kis-Újfalu, 40. Kőbölkút, 30. Bátor-Keszi, 80. Szent-Péter, 90. Madar, 75. Búcsú, 60. Muzsla, 50. Ebed, 50. Kőhid-Gyarmat, 30. Kicsind, 25. Kéménd, 30. Bény, 35. Magyar-Szőgyén, 35. Német-Szőgyén, 40. Ölyvöd, 70. Far-nad, 65. Keszi, 35. Bárt, 25. Libárd, 25. Sárkány, 15.

Summa: búza, szapu 1625.

Még Hatvanbúl s innét körülbelül remélhető szapu 5000, — csak lehetne az útnak romlása miatt bevitele. Vágó ment be nro 73. Útban vagyon nro 200.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. A szöveg és a melléklet egy azon kéz: Bottyán rendes hadi titkárának keze írása.)

459.

Gr. Eszterházy Antal, Károlyi Sándornak.

Méltóságos Generális,
Nékem jó Uram-Bátyám!

Hevesről 31. Mensis Januarij datált s nékem írott Kgl-med levelit vévén, continentiajából értem már az hadakkal való nyomakodását Kglmednek. Főlséges Fejedelem Kegyelmes Urunk, nemkülönben Méltóságos Magyarországi Locumtenens és Fő-Generális Uram ő Excellentiájának tett projectatiómat hogy Kglmeddel communicálták, értem; valóban annak ideiben remélhető gyümölcset is tapasztalhattuk volna. Már az időnek fölbomló változásával post festum lévén, az Mura s Dráva vizei is megbomolván, alkalmasint folytatható hasznosb operatióink szabad útjai praeccludáltattanak. Én ugyan az innendső hadakat mindenkoron singularis reflexióban szokván tartanom, dum et quando öszvő is csoportoztathatom: de nem látok pro hic et nunc egyéb módot az instituálandó operatiók folytatásában, hanem, ha Kglmed az Vágon által Fehérhegyeken följül becsap, — én innend az könnyű haddal Bécsig benyargaltatom, hogy azzal is turbálhassuk conceptusit és frustálhassuk szándékozó machinatióit az ellenségnek. Hogy pedig az innendső földön mind lovas és gyalog hadakkal aperte ágálhassak: éppen nem javasolhatom, mivel huszonnégy óra alatt csak könnyen Eugenius herczeg, Hannover, Parajt, Prainer, Tebeniánusok és Nádasdy regimentjei: effective ötezerből álló népe az császárnak öszvegyülhet, s következhető nagyobb confusióját az hadnak eloszlásával reménleném ezen földnek, hogy sem valamely hasznát. Hogyha a Méltóságok munitiót küldöttek volna által: Sárvár s Tatának eddig az lábárul való elütésivel hasznos munkát tehettem volna; az kívántató munitió fogyatkozásával semmire nem mehetek. Kglmeddel való conjunctióm nem tudom, hol lehessen meg; az innendső hadnak az Dunán általvitelit én magamra nem vállalom, — lássa a ki általviheti! Elvárván továbbra is tudósítását, maradok

Kegyelmednek

Devecserben, 19. Februarj 1709.

kötelesen szolgáló atyjafia s öcsöcse

Gr. Eszterházy Antal m. k.

P. S. Én már addig az hadakat meg nem indítom, míg Kglmed Újvárból nem tudósít maga intentiója felül. Kglmed maga bölcsen általláthatja, hogy ha ember generalis operatiót akar végbenvinni: az nem másból áll, hanem vagy obsidióból, vagy batagliából, vagy valamely országnak occupatiójából; ezen utóbbikot eddig végben vihettük volna, ha in tempore az Méltóságok disponáltak volna felőle, — lelkemre írhatom, Horvátország a mienk lett volna; ama kettőt pediglen jó apparatus nélkül nehéz végben vinni. Azért ha excursive akarunk operálódni: az levelemben inserált modalításokon kívül más módot nem látok, — mindazonáltal böles opinióját elvárom Kglmednek.

Külczim: Méltóságos Generális-Mareschallus Nagy-Károlyi Károlyi Sándor Kedves Uram-Bátyámnak ő Kglminek atyafiúságos kötelességgel írák.

Dunántúl ibi-ubi. Cito, citissime, citissime.

A másik oldalon: Tekintetes Nagyságos *Bottyán János* Generális Úrnak ezen levél olly véggel recommendáltatik, hogy valahol Mlgos Generális-Mareschallus Uramnak hírét halandja, sietve utánna küldeni ne terheltelessék.

P. H. *Gr. Eszterházy Antal m. k.*

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban. Az utóirat és a Bottyánnak szóló ajánlat Eszterházy Antal sajátkezű írása.)

460.

Bercsényi Bottyánnak.

Generális Bottyán János Uramnak.

Munkács, 20. Februarj, 1709.

Szécsénről 8. és 9. praesentis költ két rendbéli leveleit Kegyelmednek vettem, tudósítását értem. Érsek-Újvárbán beszállított provisionnak csekélységét mi illeti, — az igen rosszúl vagyon, hogy Commissárius Uraimék annak megszerzésében nem iparkodnak, holott módjok is mutattatott benne, s nem kétlem, dispositiómhoz képpest a végre assistentiát is rendölt melléjek Kegyelmed. — Azonban nem kis kedvetlenséggel Főlséges Fejedelem értette, hogy praesidium (Újvár) subsidiumára rendölt helységeket quártélyokra fordította volna

Kegyelmed; kire nézve Bertótý Uramnak meghagytam: ha mi olyan szedett pénz tanáltatik, Sűgó kezihez adattassék, — kinek is mindenekrűl regestraliter hozzámküldendő információval rend-vitele fog incumbálni.

Postírun g dolgát mi illeti: nem kívánván mostanában Károly Uram dispositióit interturbálnom, tudom, az dolgoknak constitutiójához képp est azok iránt is rendölést tészen ő Kegyelme. Ezzel, etc.

Bercsényi cancelláriáján készűlt másolat, félíven, gyűjteményemben.)

461.

Bottyán Károlyinak.

Szűcsűny, dje 20. Febru arý, 1709.

Műltűsűgos Generális Fiam-Uramnak

ajánlom kész szol gálatomat.

Tudván, hogy haszontalan az olyan harag, kitűl nem félnek, — én Fiam-Uamra nem is haragudtam s nem is haragszom, hanem arra, a ki elűtt csak annyi tekintetem sem volt, hogy pusztűs jűszűgűcskűmat meg gondolta volna: *kiű?* Ám hagyjűn; idűvel teszek én arrűl is! Műltűsűgos Grűff Eszterhűzi Antal Úrnak írűt vűlaszűt azon leszek ugyan, hogy elküldhessem Kegyelmednek: mindazűltal ha urgens dolog, javallom, ha bűtűrkeszi embertűl írűl által (a Dunán) Kegyelmed, — hamarűbb kűzhez műgyen. — Hogy pedig általsűzűndűkozűk Kegyelmed, a Duna jege szol gűlvűn: ěppen nem látom hasznosnak s nem is javallom, tudván azt is, hogy a nűlkűl is Dunántűl valűkon műgeddig kevűs műlt el az operatiűk folytatűsűban. Ha ugyan csak szol gűl a Duna jege: jobbnak gondolnűm, ha dunántűli hadak Csallűkűznek jűvűn, Nagy-Tapolcsűn tűjűkűn ěs a Nyitra-mellyűkűn elhagyott aprűlűkos postűrun g jait impetűlnűk, — úgy mindazűltal, ha Nyitrűhoz valű csoportozűsa az ellensűgűnek nem constűlna. Ha constűl pedig: úgy is maga hírűvel csak meg lehetne Vűgontűl egy fordűlűst tenni s az parasztsűg fűlelműt incutiűlni, annyival is inkább a vűghűz (Újvűr) annonűbűl segűttethetűnűk. De általmenetűl Kegyelmednek sem hasznosnak, sem tanácsosnak nem látom lenni; azzal bizony az ellensűg nem is revocűltatűnűk: mert ott semmi olly nevezetes operatiűt most nem lehetne tenni.

Páter Franciscánusoknak itt passus-adásomat én dene-
gáltam; akár Kegyelmed adjon, akár Méltóságos Locumtenens
Uram ő Excellentiája, én nem bánom, — avval bizony most
ellenség földén nem sétálnak.

Minémű desperatióból írott memorialist adott nékem bé
ezen Nógrádbéli paraszt varga: kívántam Fiam-Uramnak Ke-
gyelmednek transmittálnom;*) *hacsak nagyobb categoriában*
nem tartatik azon had: magunk magunkat igen szépen elpusz-
títjuk, kit bizony a mikor az ellenség meghallja: igen fogja
örülni. Más felől is jöttek olyas híreim, hogy visszatérésével
Kegyelmed hadát sohol bé nem várják, — rettentvén őket
mások példája. Ezekkel hogy kelletik alkalmatlankodnom
Kegyelmednek, nagyon követem; de *mivel nem szenvedhetem*
a sok szegénység lamentatióját: alázatossan akartam repraesen-
tálnom. — Midőn azért Fiam-Uram jóakarattal tovább is
ajánlanám magamat s kívánva várnék jót hallanom, — maradok
Méltóságos Fiam-Uramnak Kegyelmednek

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

Kedvesen vettem jószágunk eránt Nagyságod protegál-
lását; soha de soha nem láttam olyan fiat, az ki atyja-anyja
jószágát úgy pusztíttatná! Ezzel maradok

Nagyságodnak

jót kívánó anyja

Forgách Juliánna m. k.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban. A tábornoknak csak aláírása
sajátkezű, — nejéé, Forgách grófnőé, egészen.)

462.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Fiam-Uramnak Kegyelmednek

kötelessen szolgálók.

Fiam-Uramnak levelét szokott kötelességgel vévén ezen
órában az acclusákkal együtt, értem Ebeczki Uram informa-
tióját, — melynek én semmiképpen hitelt nem adhatok, eo
fundamento, hogy szintén bár mind Selymeczről, Zólyomból,
Beszterczéről s másunnét kijött volna is az ellenség úgy, hogy

*) Nincs itt.

habár egy benn nem maradt volna is: háromezer szám nem exurgálna; másik az, hogy szintén actu nálam vagyon Brigadéros Csajági Uram ő Kegyelme, Divínbúl való feljövetelivel, lévén mindenféle portási: ingyen semmit sem tudtak felőle referálni; melyet lehetetlennek tartok, hogy annyiszámú ellenség úgy maga hírével tudhatott volna kimenni, hogy ezen postérung semmit nem hallott volna felőle.

Én az élést naponként innét készíttetem, várván további Fiam-Uramnak dispositiójátúl eránta. Medio tempore penig míg ottvaló késését értem: ugyan kötelessen kérem Fiam-Uramat, az Asszonyinyal együtt, — ki is ajánlja becsülettel való szolgálátját, — ne terheltelessék hozzánk rándúlui, — coram plura. Hozza Isten szerencsésen Kegyelmedet!

Az szegénységnek sokféle lamentatiója végett mai levelemre reflectálok magamat; én nem tudom, megyen-e oda Kegyelmedhez a panasz, vagy nem? — *én nyughatatlan vagyok miattok. Kérem, ne engedje annyira zaklatni az szegénységet a hadaknak!*

Caetero, midőn szokott jóakarátjában ajánlom magamat, maradok

RaptimSzécsény, 20. Februarÿ hora 8-va vespertina, 1709.
Méltóságos Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja
Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generál-Felth-Marschall Nagy-Károlyi Károlyi Sándor Senator Úr és Tiszántúli Fő-Generális jó Uramnak ő Kegyelmének kötelessen ajánlom. — Détár.

P. H.

A másik oldalon: Stapheta urgentissima.

(S. k. aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

463.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális Uramnak

Kötelességgel szolgálók Ngodnak. — Mint írjon Csajági János Brigadéros Uram az ellenség gyülekezetiről: ezen acclusából méltóztathatik Ngod megérteni. Több postérungok-

búl is hasonlót írnak. — Ha azért Ngodnak úgy tetszenék, jó volna most valamelly hadat azon börzenkedő ellenség eleiben küldeni: hadd venné észre, hogy mi is nem annyira tartunk tőle. — Caetero Ngod jóakarátjába ajálván magamat, maradok, — Szécsén, 24. Februarÿ 1709.

Nagyságodnak

igaz köteles szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Az Istenért is kérem Ngodat: semmire nem kell vólni, hanem ugyan feles hadat nyomíntson arra, mert az ellenség heában nem gyülekezik.

Külczim: Méltóságos Generális-Mezei-Marschallus Károlyi Sándor Uram ő Ngának kötelességgel. — Dejtár, vel ubi.

P. H.

Mellékletek:

I.

Bizodalmas Kedves Generális Uramnak

ajánlom Kegyelmednek köteles szolgálatomat.

Eljövén tegnap Kegyelmedtől, az útban igen rosszúl kezdettem volt lenni, most is csak rosszúl vagyok. — Szintén most jöve két emberem Vigles tájáról, az kik referálják, hogy Ocsovára s Szalotnyára szállott Beszterczéről s más helyekről öszvecsoportozott mind lovas és gyalog némettség, kinck noha nem tudhatom melyre (merre) van szándékja, erre-é mifelénk? vagy Szenográd felé? — mindazáltal az mint peskócziak által tegnap az zólyomi bíró nekem üzente, aligha erre nem szándékozik kicsapni. Kire nézve most is portát küldék azon ellenség felé, és ha mi bizonyossabb hirem lészen, Kegyelmedet tudósítom; készen tartván én is itt az hadakot, tudom, Kegyelmed fog mindenfelé parancsolni. Ezzel maradok

Kegyelmednek

Divín, 22. Februarÿ 1709.

köteles szolgája

Csajági János, m. k.

Külczim: Tekintetes Nagyságos Bottyán János Uramnak, Kegyelmes Urunk ő Felsége Hadai Generálissának, bizodalmas nagy jó Generális Uramnak ő Nagyságának. Szécsény.

P. H.

II.

Mint nagy-bizodalmas Generális Uramnak
ajánlom kész köteles szolgálatomat.

Ezen órában érkeztek meg az portásim Selmecz felől, kik is bizonyosan hozták, hogy az német kijött Zólyom felé, — de merre mégyen? bizonyosan nem tudhatom; gondolom, hogy ez étszakán ki fog csapni valamely felé. — Selmeczről jött ki bizonyos színográdi ember, a kik az színográdi bírót vitték ki onnét kezességen, kik előtt azt mondotta az selmeczi Óbestér és meg is esküdt, hogy ezen corpust ezen az héten még az Ipolyon is általhajtja, — de néki szabad beszélni!

Bornemisza Uram is elérkezett mintegy negyvened magával együtt; egyetértvén ő Kegyelmével, az mint legjobban tudom, az vigyázást úgy folytatom. Isten megtartván, tovább is tudósítom Ngodat. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

Datum Szukháný, Die
22. Februárý Anno 1709.

alázatos szolgálja
Nagy János, m. k.

P. S. Vagy mireánk, vagy pedig Turapolára, vagy Lestre minden szándéka, — a mint beszéllették.

Külczim: Méltóságos Generális Bottyán János Úrnak, Felséges Urunk ő Fejedelemsége egyik Commandérozó-Generálissának, nékem jó Kegyelmes Uramnak íram. Szécsény. — Cito, cito, citissime, citissime. P. H.

A másik oldalon: Falusi bírák! életetek s fejetek vesztesége alatt vigyétek Szécsényben. *Nagy János*, m. k.

(Mind a három levél eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

464.

Bottyán, Balogh István dandárnoknak.

Ajánlom szolgálatomat

Kegyelmednek.

Éppen elromolván az posterungalis hadaknak mind lovaik s mind penig magok a nyughatatlanság miatt: Kegyelmed ezen levelem vételével se órát, se napot, se további ordert

nem várván, küldtést küldje azon compániáit egy kemény tisztel, a kik eddig quártélyban voltak. Ezt penig Kegyelmed tréfának ne vélje; mert ha azalatt, míg Kegyelmed restelkednék felküldésekben, az postérungok üressen maradnak: Kegyelmed fog róla szoros számot adni. — Szécsény, dje 1. Martÿ 1709.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója
Bottyán János, m. k.

Külczim: Tekintetes Brigadéres Balogh István jóakaró Uramnak ő Kegyelmének. — Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti, félíven in folio, csak az aláírás sajátkezű. — Kir. kamarai levéltár.)

465.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Itt minden postérungokból engem nyughatatlankodtatnak az tisztek, várván kiki közülök a felváltatást. Irhatom Excellentiádnak: hacsak azalatt, most in tempore fel nem váltattjuk, annyira megromlottak lovaik, — nyáron soha szolgálatot nem tesznek; mindenéből kifogyott, kíváltként mostani hadak concursusa alkalmatosságával a szegénység, az bizony a postérungot tovább nem tartja. Itt szécsényi magazinumban lévén valamelly abrak, kénytelenítettem azt evacuálnom s nekiek küldenem.

Az ellenség köbölküti jószágomig penetrált volt, eléggé leste-várta az annonát: de nem győzte várni. Ezentúl, ha vizek áradási lesznek, nem tudhatom, miként lehessen a szállítása; mostani kemény idők alkalmatosságával újonnan megerősödvén a jegek: csak maga hírével ma indítottam negyven szekér lisztet, — jobbnak ítélem lenni ezentúl is kevesenként a szállítást, midőn a vizek engedik.

Minémű levelét veszem szintén mostan újvári romlott házamnál levő gondviselőmnak: méltóztassék Excellentiád megérteni, micsoda állapot legyen? Ezt egyébre nem gondolom, hanem hogy Excellentiád adott neki, Commendáns Uram-

nak, olyan authoritást, hogy olyan ember, mint ő Kegyelme disgustáljon s idegenítsen magam saját pénzemnek erőszakos elhúzásával. *Ezt érdemli az én igaz hazafiúságos szolgálatom, s vérem ontása?*... Isten látja, tovább is vérem ontását, sem értékemet nem sajnálom a közjóért közönségessé tennem: de megvallom, ilyen gyalázatot olyan embertől mint Bertóthi István — nem szenvedhetek, s félek attúl, dum et quando rosszúl ne járjak vele! Minden búzám, gabonám jószágombúl már oda lett, — azt nem sajnálom annyira, mint ezen állapotot; alázatossan kérem azért Excellentiádat, méltóztassék ő Kegyelmének parancsolni: azon marhám ára — kit nagy szerencsén hajtattam fel — térjen meg kezemhez; másunnét is sohonnét egy pénz jövedelmem nem lévén, úgy kell segítenem magamat, mint lehet. Újvárbán létem alkalmatosságával is tettünk volt közönségessen limitatiót némely Vágon túlsó helységekre, hogy részemről is a mint magamnak, inkább Stabomnak csak valami kevés pénz is proveniáljon: azt is hatszáz forintokat olyan praetextus alatt detineált, hogy quardizon exolutiójára convertálja, — kiben bizony soha csak két pénzt sem lát senki is. Egész Csallóközt tirannice magának adóztatja, húzza-vonja a szegénységet, — kit hogy repraesentálhassanak Excellentiádnál, nincs módjok benne; parancsolja Excellentiád Sűgó Uramnak, hogy mindeneknek alattomban végére menvén, repraesentálja Excellentiádnak, — kit midőn meg fog hallani Excellentiád, eliszonyodik rajta. Ne gondolkodjék pedig Excellentiád, hogy én ezeket csak ő eránta való rancorombúl írjam; hanem ha seriumot nem fog tapasztalni: engemet pirongasson meg érte. Iterato is alázatossan kérem azért Excellentiádat: sub titulo Generalatus többször is említett Commendáns Uramnak ne engedjen olyan szarvat, hogy nékem csak ennyi tekintetem s authoritásom legyen, mint a ki vagyon; — késszebb leszek fegyveremet kettétörnöm s a Dunában hajtanom, hogysen mint olly gyalázatossan viseljek tisztelet, hogy olyan embernek mint ő Kegyelme subordináltatván, nékem praescribáljon!

Vai Ádám Uram ő Kegyelme instantiájára küldött parancsolatjára Excellentiádnak én satisfactiót nem tudok tétetnem; investigáltattam minden regimentekben: de sohol Ra-

bophezki (Hrabovszky?) nevű hadnagy nem találkozik; hihető, a mikor rosszul cselekedett, nevit változtatta meg. — Coeterrum midőn kívánva várok jó resolutiót Excellentiádtúl, ajánlom tovább is magamat szokott úri gratiájában, s maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

Szűcsény, dje 2. Martÿ

Anno 1709.

igaz köteles szolgája

Bottján János, m. k.

P. S. Elsőben vett el fl. 600., másodszor vett el fl. 1800., kölcsön adtam volt neki fl. 400.; alázatosan kéröm Excellentiádat, mindezőket adassa meg vele.

Melléklet:

Méltóságos Generális!

Nékem Kegyelmes Uram!

Nagyságodnak ajánlom alázatos szolgálatomat. Hogy Bínybúl az Nagyságod gabonáját Commendáns Uram ő Kegyelme két veremből elhozattatta, úgy az marha árát is hogy kezéhez vette, ezernyolczszáz forintokat, nem tudom mire vélni: Nagyságod engedelmeiből esett-é, vagy sem? holott Nagyságod nékem méltóztatott committálni Setit Ferencz Uram által, hogy kezemhez vegyem, — s azonban a minap magához hívatván ő Kegyelme, megparancsolta keményen, hogy az egész Nagyságod oeconomiájában lévő gabonáját hordattassam bé; arra feleltem, hogy Nagyságodtól nincs commissióm, nem cselekedhetem; — arra engemet rúttól el-ördögadtázott és térdig való vassal fenyegetett, ha bé nem hozattatom, — kit én mind- eddig is meg nem cselekedtem s nem is cselekszem, míg az Nagyságod parancsolatját nem veszem; ha elhordatja ő Kegyelme, arról én nem tehetek, — várván mindazáltal az Nagyságod parancsolatját tovább is s ahhoz alkalmaztatni magamat igyekezem. Ezek után Nagyságod gratiájában ajánlván magamot, maradok

Nagyságodnak

Újvár, 22. February 1709.

alázatos szolgája

Mohj Ádám, m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Bottyán János nékem nagy. *) Uramnak ő Nagyságának alázatosan íram.
Szécsény. P. H.

(Eredeti levelek, gyűjteményemben.)

466.

Bottyán Károlyinak.

Raptim Szécsény, 2. Martj 1709.

Méltóságos Generális Fiam-Uramnak
kötelessen szolgálók Kegyelmednek.

A midőn venném Méltóságos Generális-Marschallus Gróff Eszterházy Antal Uram ő Nga Kegyelmednek szálló levelét, — felszakasztásával érkezik Kegyelmed levele is; arról bizodalmassan követem, nékem is csak azon formában ír, — de annak már mind utánna vagyunk! . . .

Köbölküti jószágomig penétrálván az ellenség: *a mi a sáskátúl megmaradt, — megette a hernyó; s ottlévő gondviselő ücsémet torturára vonta, lábánál fogva felakasztván*, gondolván azt, hogy valami jószágomat kaphatja. Azzal elúnván lesni-várni az annonát: honnét jött, visszatért. Elmenetelivel én is csak Isten igazában indítottam hatvan szekér lisztet, — eddig azzal alkalmasint penétráltak is, többbit penig Kegyelmed intimatióját ha nem venném is: hazafiúságos kötelességem is arra kényszerít. Azon hadakra nékem most semmi szükségem sincs; hanem Nyúzó Uramnak megírtam, mivel csak mostanában is két jász várost felvert a rácság, — conjungálja magát Sötér Tamással, és ha gondolnák, valamit tehetnek, — próbáljanak; ha nem próbálhatnak: maradjanak helyben addig, míg a Tisza jege romlik.

Szegény Bagosi Pál halálán valóban sajnálkodom. Balogh István és Somogyi regementjeiket hová tette Kegyelmed? eddig sem constál előtttem; quártélyokban visszamentek-é? vagy Kegyelmed hadaival vagynak? Azok azonkívül is a telet quártélyban töltötték, ha ott vagynak: hadd siessenek vissza

*) Egykét szó kikopott.

a póstérungok felváltására, mert félek rajta, hogy (ezek) üresen maradnak.

Újvári romlott házamnál való gazdám levelét veszem, a melyből értem, hogy ispotályban való Bertóthi István göbölmarhám árát 1800 forintokat erőszakosan elhúzott; félek rajta, hogy sok cselekedett injuriájáért rosszúl járok véle, — mert sok már, a kit ellenem competenter cselekedett, sub titulo Generalatus nagyot praejudicálván magának; melyet tovább nem szenvedhetvén, kéntelenítetttem alázatossan írt levelemben s úgy expressus emberem által is repraesentálnom Fölséges Urunknál, olyan ember által mint Bertóthi, tett injuriáimat. Mert később vagyok fegyveremet kettétörnöm s a Dunába hajítanom, hogysem neki elszenvedhessem. Már kit egyszer is, másszor is elhúzott: huszonnyolczszáz forintra extendáltatik, csak azúlta penig, miúlta Újvártúl távoztam.

Én tovább is ezzel szokott jóakaratójában ajánlván Kegyelmednek magamat, maradok

Mint Méltóságos Fiam-Uramnak

kötelesen szolgáló apja

Bottyán János, m. k.

P. S. Az occurrentiákrúl s ellenség constitutióirúl én fogom consequenter tudósítanom Fiam-Uramat: csak Kegyelmed is hasonlót ne terheltelessék elkövetni, úgy szintén Bagosi Pál Uram mi módon történt hirtelen halálárúl. Feleségem Kegyelmednek, velem együtt az Asszonnak ő Kegyelmének ajánlja becsülettel való szolgálatját; nagyobbban követem én arrúl Kegyelmedet, hogy nem-akaratommal ugyan, mindazáltal olly parasztos találtam lenni, hogy nem udvarolhattam. — Feleségem Kegyelmednek alázatossan recommendálja szegény rab Révai Gáspár Uram ő Kegyelme rabi sorsát, — mint emlékezett felőle itt is Kegyelmednek. *)

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

*) B. Révay Gáspár anyai nagybátyja volt Botyánnénak. Nyitra vára feladása miatt került vizsgálati fogságba.

467.

Bottycín Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Fő-Generális!

Kegyelmes Uram!

Sietve akarám Excellentiádnak értésére adnom: egymásután három csapatban feles élést küldöttem Újvárba, melly szerencsésen bement, — hanem kijövet az utólsók közül tizenkilencz lovas-szánat és egy hadnagyot negyedmagával az confüirozók közül elfogott az ellenség. Azon nyomban az Garamig jött és a csatai hidat mind Garamon s mind a Szinczén elhánnyván, lábait kivágván, megégette; az mieink salválták magokat. Már újonnan való járásunk (Újvárba) praeccludáltott. — Az időnek első alkalmatosságával vagy azon hidat, vagy mást erigálnék: csak bár hatszáz hajdúm lehetne. Esztergamban s Nyitra táján feles lévén a német: mihelyest értendi az hídesinálást — reá jön; ha hajdúm lészen: semmit sem árt. Az hídhoz való apparamentumok szerzésében most occupáldom. — Ezt alázatos kötelességem szerint kívántam megírni. További occurrentiákrúl tudósítanom is el nem mülatom, — kegyes gratiájában ajánlván magamat. Eltesse Isten Excellentiádat. Maradván

Szécsén, raptissime dje 8. Martý 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgálja

Bottycín János, m. k.

P. S. Már egynihányszor alázatossan requirálám Excellentiádat az idevaló fogyatkozásokrúl és az postírunoknak felváltatásárúl: de semmi consolatió nem nyújtott. Miben légyen Ebeczki István, Balogh István Brigadéros Uraiméknak, úgy Somodi Ferencz Uramnak instructiójok? csak azt sem tudhatom; midőn ő Kegyelmeke az haza szükséges szolgálátjára requirálnom: csak az vállokrúl írnak s azt felelik: tudják ők, Excellentiádtúl micsoda orderék légyen, — ahhoz tartják magokat; Géczy Gábor Uram hasonlóképpen felelget. Mi haszna tehát, ha én magam itt vagyok: ha az hadak nem pareálnak? !... Az mint látom, Méltóságos Generális Károli Uram ő Nagysága máskint, Brigadéros Uraimék máskint or-

dereznek. — Én itt búval, gonddal ölöm magamat: s mások vendégeskednek és nótát fújnak kedvekre. Azért tovább is alázatosan kérem Excellentiádat: méltóztassék azon Óberstek vagy Brigadérosok tülem való függések iránt az ordereket kezemhez küldeni: kik lesznek kezem alatt? olly parancsolattal, hogy tülem függjenek, — az én gondom leszen a többi! *Mert hogysesem magam itt legyek, senki tülem ne függjön: Isten úgy áldjon meg, — ha szintén árestomba is, — de vagy Excellentiád, vagy Főlséges Urunk mellé megyek.* — Szemere László Brigadéros Uram is Hatvan táján lévén, semmi dependentiáját tülem nem agnoscálja.

Az Istenért, Károlyi Sándor Uram hada többé erre ne fordítottassék: mert ha még egyszer erre jön, — semmivé leszen ezen föld!

(Sajátkezüleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Mint a megszólítás és az utóirat világosan mutatja: *Bercsényinek* szólt.)

468.

Az országos közgazdasági tanács, Bottyán tábornoknak.

Excellentissime Domine Generalis!

Nobis Observandissime!

Salutem et servitiorum nostrorum commendationem. Praeses Uramnak szóló Kegyelmed levelit vettök. Való dolog, vettök ő Felsége parancsolatját, mellyben kegyelmessen parancsolja haza szolgálatjára erogált ötezer Rhénes forintját Kegyelmednek exolváltatni; a mint is ha ad finem illius ultimae angariae fölköldett volna Kegyelmed az pénzért, — kisen találta volna: de újabb assignatiók érkezvén, azon pénzt hadak szükségére erogálnunk kellett. Most újabb assignatióink vannak artelleria szükségére ötvenháromezer forintról, mundírunng megszerzésére hetvenezerről, s más egyéb hadi operatiókhoz kívántató szükségekre mindenestől százezer tallérig való fundus assignáltatott reánk. Látván azért Kegyelmed az lehetetlenséget: innend ne várja contentatióját; hanem, inkább javalljuk, más fundusból kérje ő Felsége kegyelmességét Ke-

gyelmed. In reliquo Excellentiam Vestram diu foelicissime valere desideramus. Eperjessini, die 8. Martii Anno 1709.

Excellentiae Vestrae

servitores paratissimi, obligatissimi:
Suae Serenitatis Ducalis et Confoederatorum Regni Hungariae Statuum
Consilium Oeconomicum.

Alól: Domino Generali Joanni Bottyán.

Oldalt: Expeditum.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. kamarai levéltárban Budán. Rendezetlen rész, szepesi kamarai iratok.)

469.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Munkácsról 27. Februarÿ emanált Excellentiád méltóságos, úri levelit szokott alázatos obligatióval ma vészem, eddig hol kishetett? nem tudom. Continentiájának első punctuma az, hogy Méltóságos Generális Károlyi Uram elíg nagy jót tiszén, ha Újvárnak provideál; — a mit ő Nga annyi hadal provideált: két regimenttel vígben vittem volna. Egymást író leveleimben megírtam, hogy két-három compániánál több nincs mellettem: miért nem miltóztatott Excellentiád hadat mellém rendelni?... Nem is szükség lett volna olly kevés élísnek beszállítására annyi hadat fárosztani, semmi próba fejében; az ellenség sem jött volna ki elénkben keveses hadra, az föld is honnit Újvár él, conserváltatott volna. Az élís beszállítása iránt való Excellentiád parancsolatit, kérésit és intését sohasem kívántam elmúlatnom ha lehetsíges volt, — sed ad impossibilia nemo potest cogi; valamit penig Károli Uram beszállított: Heves és Nógrád vármegyékbul én provideáltam; az mit penig magam jószágombul elhordatott: violentia nélkül is odaadhattam volna, — kinek nagyobb az boszúsága, mint a kára.

Írja Excellentiád, hogy Károli Uram onnit az hol semmi sincs, mind élél, s mind Újvár segedelmére hajtát; — el-

hiszem: *de én a szegénységnek éhelhalásával, az földnek pusztulásával azt nem követhetem; mert tudni való az: ha a föld-nípe oda lészen — Újvár is éhül; az én ítéletem szerint Újvár-nak conservatiója az ország conservatiójával lészen jó.*

Hogy én Keczer Uramra mutogattam: Darvas Ferencz Provincialis-Commissárius Uram informatiójából cselekedtem, — nem azért, hogy az magamét fittettem volna; *mert én se jószágomat, se pénzemet, se pengő víretem Újvártól nem kíméltem, ekkoráig sem kíméltem;* — hanem az nehezen esik, midőn torkon verve nemcsak búzáimat s szinámat elszedik, de pénzemet is *sine omni praevia requisitione* elvonják.

Bertóthi Urammal nékera competentiam nem lehet: mert olyan embertől mint ő Kegyelme, *sohasem tartok, competentiam sem tartok;* de engemet igen disgustált azzal, kit már Excellentiádnak ennyihán rendben megírtam. Hogy nem elégedett meg midőn nígyszáz forintot kölcsön adtam, hanem elsőben hatszáz forintomat, azután saját ökreim árrát ezernyolczszáz forintokat színes praetextusok alatt emberemtől elvett, sőt még az megmaradt kevés költségemre s jószágomra is fenekedik: *ez minden oka az gyűlölségnek.*

Excellentiád né csudálkozzék, hogy az itt szenvedő regimenteknek adtam assignatiót az vármegyékre pénz iránt: mert nyughatatlan voltam miattok; soknak elvette az hideg a lábát, patkoltatásra pénze nem volt a katonának, mentegette az haza szolgálatjától magát. Okot adott erre legelsőben Gundelfinger Uram ezere: mert minekelőtte bójöttem volna az postirungban, azon regiment már akkor három holnapra, úgymint pro Novembri, Decembri et Januario szedte a pénzt; a több regimentek is azt kívánták, — de én nem engedtem: hanem erga defalcationem quanti contingentis, kinek-kinek maga vármegyéjében annyit assignáltam, hogy minden gregariusnak jussón fl. 4., a tiszteknek fele portióra mennyi obveniált, semel pro semper egy holnapra. *Azzal én semmi confusiót nem okoztam, mert könnyű azt defalcálni.* Senkisé mondhatja azt, hogy *magamnak* valamelly vármegyében csak egy forintot is vettem volna, — már ugyan ezentúl senkinek sem kívánok assignálnom, mihelyest értettem Excellentiád neheztellését és inhíbeálását, nem is assignáltam.

Brigadéros Szent-Péteri Uram az militia és vármegyék közt minémő computust fog ineálni: nemhogy impediálnám, sőt secundálom.

Az ílis további szállítási iránt Károli Uram dispositió-hagyási semmiben múltak: mert az ellenség az hidakat elrontotta és szüntelen járja az Garamon túl lívő földet. Ő Nga dispositiójin kívül is tudnék én szállítani, — csak arravaló hadam volna; az minthogy míg az híd kisen volt, apródonként éjjelnappal csúszttattam bé az illist, kit az ellenség észre sem vett, hirtelen. Most semmi occurrentiákról nem tudósíthatom Excellentiádat. Ezzel kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsén, 11. Martÿ 1709.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
(*Bottyán János.*)

P. S. Alázatossan kérem Ngodat: ne tartson negligens ország szolgájának és hogy Ngod parancsolatját megvetném: *mert bizon kész vagyok élnem s halnom az ország szolgálatjában, s kívánom tiszta szívemből: adjon az Úr-Isten ő Szent Fölsége ezret meg ezret énnálomnál jobb tisztöt, — bár én lígyek több Tiszt Uraim között alábbvaló! Láttam elég tisztet az ki csak hever: mégis kedvesebb Nagyságod előtt.*

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Beresinyi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel íram. Kassa, Munkács. P. H. Postamester Uraimék sietve dirigálják mindenütt leveletem, — a nélkül súlyos számadás. (A többi leszakadt.)

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, — *utóirata Bottyán saját kezével van írva*, azonban aláírása feledésből elmaradt.)

470.

Az országos közgazdasági tanács Bottyánnak.

Excellentissime Domine Generalis!

Nobis Observandissime!

Salutem et servitiorum nostrorum commendationem. Mi-nap írott Praeses Uramnak szóló Kegyelmed levelit kedvessen

vívén, mellyre való válozadásunkat, nem kétljök, postai alkalmatossággal vette az Úr, kiben meg is írtuk, hogy sűrő assignatióink miatt az ötezer forint exolutióra fundusunk nincsen; considerálván mindazonáltal harminczadokon való restantiákat: occurrált, hogy kecskeméti harminczad-arendatiónál görög Karácsony Sándornál utolsó angáriának exolutiójára obveniáló ezer körmecezi arany van, secundum continentias arendatoriarum; kinek meg is írtuk, hogy contentálja Kegyelmedet, nem lévén más fundusunk. Ha úgy tetszik, köldje oda emberit Kegyelmed, vegye meg rajta, nem gondolván semmit az ő mentegetésével, hogy vélünk computust akarna ineálni, — fizesse ki Kegyelmedet, azután vessen számot velünk; ha többet erogál: imputáltatik az jövendő angáriában néki. In reliquo Excellenciam Vestram diu foelicissime valere desideramus. Eperjes, 13. Martő Anno 1709.

Excellentiae Vestrae

servitores paratissimi:

Nos Praeses Inlyti Consilij Oeconomici, Ejusdemque et Administrationis Eperjesiensis Assessores.

Alól: Domino Generali Joanni Bottyán.

Oldaljegyzet: Expeditum.

(Eredeti fogalmazat, félíven, a kir. kamarai levéltárban Budán.)

471.

Bottyán Andrassy Istvánnak.

Jóakaró Generális Uramnak,
szolgálók Kegyelmednek.

Írhatom Kegyelmednek, hogy itt nem szintin jól folynak dolgaink: mert az Garam és Szincze hídjainak elrontásával egészen elszorítottunk Újvártúl, az Garamon túl való földet pedig sziltiben bírja az ellenség, — most is a Garam körül szabadossan jár. Hídról kellenék gondoskodnom, csakhogy deszkát nehezen kapok, és gyalogságot.

Itt ollyas hírek vannak, hogy Liptó és Szepes határiban háromszáz lovas és hétszáz gyalog németet az mieink megszorítván, levágták volna, — körül bizonyossan nem constál, ha-

nem ha úgy vagyon, Kegyelmednek tudtára lehet eddig ; azért szeretettel kérem az Urat, arról genuine informálni ne terheltessek. Ezzel maradok

Szécsén, 14. Martj 1709.

Kegyelmednek

kötelességgel való szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim : Tekintetes és Nagyságos Szent-Királyi Andráshy István kedves Generális Uramnak ő Kegyelmének. Rozsnyó. P. H. Sietve küldjék mindenütt.

Bottyán János m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Félíven, in folio ; csak az aláírás sajátkezű.)

472.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens és Főbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Valóban szerencsétlenül jára Vajda András Uram regementje ; lévén kétfelé portája, kit is ezen ködös időben az ellenség elkerülvén : csak azt vették észre, midőn az helységet, melyben volt az regiment, hogy hétszázig való selmeczi, zólyomi és Bajnócz tájéki német környűlvette ; jóllehet alkalmas harczot tartottak : mindazonáltal feles veszett és rabúl is esett az mieink közül, százhatvan ló nélkül szaladt, úgy, hogy lovasúl csak másfélszázig való is alig salválhatta magát, az is szíllehment. Iránta mitévő legyek ? várok Excellentiád informatiójátúl. Minthogy azon szenográdi postérung üressen maradt : kellett Horváth István Kapitány Uramat helyében ad interim regimentestúl állítanom.

Károlyi Uram ő Nga Újvárnak megprófontozása iránt minémő dispositiókat tett, in genuinis paribus transmittálom ;*) megtetszik ebből : mennyi szállíttatott bé s mennyinek kellett volna még bészállítódni, s micsoda fogyatkozások miatt múlt el. Ő Nga megtévén az dispositiót, hadastúl elment, nem volt kívül végben vinni. Az melly búza már szekérháton volt : azt sem lehetett az ellenség miatt elvinni, ott ázott a szekereken,

*) Ma már nincs itt.

és megcsirázott; majd tizednapig állott, most az tót lapos kemenczéken száríttatom. Mihelyt mód leszen benne, szállíttatom.

Szluha Ferencz Praefectus Uram Berthóti Istvánné Aszszonyommal ugyan szerencsésen bémehetett: de kevés héja, hogy kézben nem kerültek.

Revér János és Gellért Imre Uraimék Újvárból kijöven olly szándékkal, hogy Excellentiádhoz menjenek: tudom, ha jó utazások lehet, felkeresik rövid nap alatt Excellentiádat valaholott leszen. Gellért Imre Uramat recommendálok, s kérem is alázatossan Excellentiádat: méltóztassék minden kegyelmességét ő Kglméhez kárvallási iránt mutatni.

Azonban minthogy lábaimmal az egész télen nyavalyásan vagyok: méltóztassék megengedni, mehessek cűrúra arra bé Kassára, vagy más helyre, várván ez iránt kegyelmes resolutiót. Excellentiád kegyelmes gratiájában tovább is ajánlván magamat, maradok

Szécsén, 20. Martÿ 1709.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

Külezim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb-Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának engedelmissen. — Munkács, vel ubi. P. H.

Kívül, a másik oldalon, Bercsényi irodáján készült e kivonat: Bottyán Uram, 20. Martÿ. Újvári élés s egyéb occurrentiák iránt ír, maga curájának okáért Kassa felé való elmentelre engedelmet kérvén.

(Eredetije — sajátkezüleg aláírva, — a kir. kamarai levéltárban.)

473.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom köteles szolgálatomat Nagyságodnak. — Szintin ezen órában vészem Generál-Adjutant Nagy Gábor Uram által köldött Nagyságod levelét; tenorából értem Nagyságodnak újabb erre felé jövetelét, melly iránt kíván praevie mind az vizek árja, mind az ellenség constitutiójáról informáltatni. Az

ellenség ugyan eltávozott, — a miatt lehetne Újvárba éleést szállítani: de már minden kis patak megindulván, a vizek nevelkednek, a Duna kiöntött majd egy fertály mértföldnyire, az Iplyon híd nincsen, Garamon és Szikinczén elrontatta, lábait kivagdaltatta és megégezte az ellenség. Lehetetlen elmenni Újvár felé, valameddig hidat nem csinálunk; én ugyan deszkákat hozatván, hajócsináltatásban fáradozok, — három-négy hajót gerendákkal és hídpallókkal elkészítvén: szekereken odaviszem, a hová szükség, és egy félnap alatt átalvetem, mikor akarom fel is veszem; hanem annak manutentiójára bár csak hatszáz hajdúra tehetnék szert, — az én gondom lenne a többi! Mert jól tudom: reá jön az ellenség, midőn megérti az hídnak készületit.

Ngod parancsolatja szerint Generál-Adjutant Uramnak mindenekben kívánok assistálnom. Darvas Uraiméknak mostanság híreket sem hallom, mit csinálnak s hol járnak? nem tudhatom. — Minémő búzát ennekötte elkészíttettem vala: sokáig az szekereken mosta hó és esső, — mind elázott és megcsirázott; azt most száríttatom lapos, tót kemenczéken, Ngod eljövetelekor az is készen lészen. Most ugyan Ngod ha jön is, ha továbbra halaszsa is — mindegy; mindazáltal álljon Ngod akaratjában. Az ellenségen semmi notabilis operatiót tenni nem lehet: mert az mindenütt erősségekben lévén, akkor jön ki, mikor tetszik; rajta nem mehetni: az havak bányavárosok körül és másutt az hegyek közt igen nagyok.

Tovább micsoda occurrentiáim lesznek, igenis, tudósítani azokról el nem mulatom. Caetero éltesse Isten Ngodat!

Datum Szécsén, 23. Martÿ 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. A Zsitván elkezdtek vala az micink Bajcsnál az hídcsináltatást; rajtamenvén az ellenség, — valamennyi szégyenséget ott kaphatott, igen megverte. A Zsitva nagy; módját semmiképpen nem látom az élés-szállíttatásnak.

(Sajátkezűleg aláírt eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban, s hogy ugyan *Károlyi Sándor*hoz vala intézve, — az elveszett borítékcím nélkül is — elégségesen igazolja a tartalom, és az, hogy a bent említett Nagy Gábor

Károlynak volt főhadsegéde.)

Szent-Pétery Imre dandárnok, Bottyán tábornoknak.

Nagyságodnak, nagy jó Uramnak
ajánlom köteles szolgálatomat.

Elhiszem, tegnap tudósította Nagyságodat Zsámboky Uram, mivel már magam útban lévén, nem írhattam Nagyságodnak, az portásim útban érvén, hozták hírül: se jégen, se gázlóban nem járhatni az Garamot, — annyivalinkább már most; tegnap csak itt az Selymecz víziben is majd két katona is odaveszett, úszó lévén minden patak; azért Nagyságod csak az hidat készíttesse, mert másként nem látom módját az élés vitelének.

Az reductio meg lett Kókai Uram seregében és computus s mustra, most vagyon az Nemes Jászság dolga, az is még ma végben megyen. Az mint értem, Guldenfinger Uramnak is hírével vagyon, hogy fog változni, noha én még most sem küldtem meg az ordert, nem is küldöm, — de ide igyekezvén hozzá, ha voltaképen megtudja, tartok attúl: az postírun g üressen marad, Nagyságod oda rendeljen valami hadat; úgy látom, Somogyi Uram nem jön. Az Vajda Uram confusiójához képest az postírun gokból hátrább szállottak: Kókai Uram Teszérre, Guldenfinger Uram Leszkóra; talám nem is lészen rosszabb, mint hogy más regiment is hasonló confusiót szenvedjen.

Én itt végben vivén az dolgot, visszatérek. Az Borsod vármegyei seregek helyében rendel-e másokot Nagyságod? Zsámboky Uram keze alatt marad négy compánia: Micsiney, Igó, Szalkay, Laky Uraiméké; az is ugyan most ott az táján talám elég lenne, — de annál jobb volna, ha még vagy két compániát rendelne Nagyságod. Pro relatione Nagyságod udvarlására bemegyek visszamenet. Próbának sem látom módját, minden patak teli lévén. — Isten éltesse Nagyságodat jó egészségben. — Tereske, 23. Martý 1709.

Nagyságod

köteles szolgálja

Sz.-Péteri Imre m. k.

P. S. Ezen órában veszem Horvát István Uram levelét, melyben írja: általmenvén az Garamon, labanczokat is hozott, és arrúl is panaszkodik, hogy Nagyságod Vajda Uram com-

mandója alá akarja adni; ez az mostani confusio is esvén ő Kegyelmén, félő: competentia ne legyen közöttök és újabb confusio ne essenék (így); azért míg regimentjét összeveszi ő Kegyelme: talám jó volna, Kókai Uram orderebbe Horváth Uramot, — mindazáltal álljon Nagyságod tetszésében.

Külczim: Méltóságos Commendérozó-Generális *Bottyán János* nagy jó Uramnak ő Nagyságának adassék. Szécsény. P. H.

Másik felől, a pecsét fölött: Falusi Bírák! Sietséggel vigyék ezen levelet Méltóságos Generálishoz Szécsénben, száz forint büntetés alatt. Brigadéros Szent-Péteri Imre.

(Eredeti, egészen sajátkezű levél, gyűjteményemben.)

475.

Zsámboky elismervénye.

Méltóságos *Generális Bottyán János* Uram ő Nagysága die 22. X-bris Anni 1708. Szécsényben emanált assignatiójából (vettem föl) akkor commendóm alatt lévő Méltóságos Generális-Marschallus-Locumtenens Uram (gr. Csáky Mihály) ő Excellentiája Nemes Regimenti szükségire Nemes Honth Vármegyében lévő az alább megírt falukból florenos Rhenenses kétszáz huszonegy, id est fl. Rh. 221. Úgymint:

Saágh fl. 50. Pereszlény fl. 40.

Thesmagh . . . fl. 30. Perücsény fl. 46.

Hídvégh . . . fl. 30. Bátorfalu fl. 25.

110.

111.

Mely pénznek kezemhez való vételirül praesentibus quietálok Nemes Honth Vármegyét. Datum Hídvégh, 23. Martij Anno 1709. *Zsámboky Nagy István m. k.*

(Egykorú másolat gyűjteményemben.)

476.

Limprecht János ezredes, Bottyánnak.

Méltóságos Commandérozó-Generális nékem nagy jó Uramnak ajánlom mindenkori, kötelességgel való alázatos szolgálatomat Nagyságodnak.

Nagyságodnak tudtára Szécsénből véyén útamát Újvár felé, két ízben próbáltam: semmiképpen által nem mehettam

az vizeknek mivolta miatt. Egyszer, csak egynéhányad magammal mentem éppen az viski hídnak, — túl vissza kellett ténnem; másodszor indúltam vala Beleznay Uraimékkal, gondolván, hogy ő Kegyelmek más úton fognak általmehetni; akkor immár annyira elhatalmazott vala az víz, hogy az viski hídnak mind az két végi vízben volt, ha találtunk volna ott mulatni: veszedelem nélkül nem voltunk volna, — úgy kellett visszaténnem ide Orosziba, tegnapról itt vagyok Nagyságod dispoziójáig, kérvén alázatossan Nagyságodat: méltóztasson parancsolni, mihez tartsam magamat? Várván Nagyságod parancsolatját alázatossan: odamenjek-é Nagyságodhoz, vagy itt maradjak, míg alkalmas utom leszen? — Egyéb hírünk nem érkezett, hanem Thót Pál Uram írta, hogy szombaton Kis-Sarlóban volt az német. — Ezek után Isten tartsa s éltesse Nagyságodat sokáig, szerencsésen!

Datum Oroszi, dje 25. Martÿ 1709.

Nagyságodnak mindenkori alázatos szolgálja
Limprecht János m. k.

Külczim: Méltóságos Commandérozó-Generális *Bottyán János* nekem nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatossan íram. — Szécsény. P. H.

Másik felől, a pecsét fölött: *Recommandantur Perillustri ac Generoso Domino Colonello Stephano Zámbo*ky, pro certiori et celeriori transmissione.

(Eredetije, sajátkezűleg írva, gyűjteményemben.)

477.

Bottyán a fejedelemnek.

(Szécsény, 26. Martÿ 1709.)

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Alázatossan írhatom, hogy Gőcze Gábor Hadi-Commissarius által indítottam vala meg Újvár felé százhatvan zsák lisztet olly szándékkal: ha szekereken az Garamig vihették volna, azontúl lóhátra revén, bevitték volna Újvárban. Kivel is Visk névő faluig menvén: az Ipolnak feléje sem mehettek, széltiben öntötte az árvíz a réteket, — vissza kellett az élés-

sel térti és vadkerti templomban lerakni. Tót Pál névű hadnagy ennyihányod magával az Iplon általúsztatván, penetrált az Garamig: de ott is merő tenger az Garam két széle, — lehetetlen lóval vagy szekérrel elmenni.

E tájon, Istennek hála, ennyihány ezer mérő életet együtt is másutt is öszveszerzettem, s naponként is szaporítottam, hogy az midőn alkalmazhatóság nyílik, szállíthassam Újvárbán. Híd alá való hajókat itten actu csináltatok, naponként elkészülnek.

A postérungok helyben vannak, hanem Vajda András Colonellus Uram regementjét hajnal tájban, véletlen, Szuhány névű faluban szorította az ellenség, — valóban megdézsmálta, úgyannyira, hogy fele is alig maradt, az is inkább mind gyalog és fegyver nélkül szaladt el. Üressen maradván a postérung: helyében állattam Horváth István Vice-Colonellus Uramat, Bezerédi ezerefelével.

Kecskemét tájáról írja Sötér Tamás Uram, hogy Péter-Váradjánál nagyon gyülekezik az ráczság, Kőrös városának felrablására s rontására.

Semmi újságot (egyebet) Fölségednek nem írhatok. Tovább minémő intervenientiák lesznek, alázatos kötelességem szerint megírni el nem múlatom. — Ezzel Fölséged kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok utólsó csepp vírem tartásáig

Fölségednek
mint jó Kegyelmes Uramnak

alázatos engedelmes
szolgája s híve
Bottyán János m. k.

P. S. Bizonyos az: feles bilincseket hozott alá az ellenség, maga birtoka alatt levő helységekből erővel hajtja valakit talál fegyverhez alkalmazatosnak, — úgy vagyon a hire: Imperiumban viszi, az minthogy a labanczok gyakor szökéssel contestálják; kik tartnak az felmeneteltől, naponként közinkben szöknek.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérlő Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz jó Kegyelmes Uramnak ő Fölségének alázatos engedmességgel írá. — Munkácson. P. H.

Ből, a fejedelem ezen válasz-fogalmazata olvasható a levélnek eredetileg üresen maradt második lapjára írva:

Etc. etc. Tudósító Kegyelmed levelét a táján való dolgoknak folyamatjáról elvettük. Mindazokról, melyeket feltészen Kegyelmed: Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós Úr Atyánkfiától — az hová az dolgokat relegáltuk, — ha eddig nem is, fog venni dispositiókat, kihez magát kelletik alkalmaztatni Kegyelmednek.

Igen kedves az Elöttünk, hogy — a mint írja Kegyelmed, — az annonának szaporításában serénykedik; nincsen is kétségünk, hazája szeretetéhez való buzgólkodásához képpest tovább is azon annonának szaporításában minden lehetséges módot és utat kíván elkövetni, — tudósítván Bennünket úntalan minden állapotokról. Etc., etc.

(Eredeti levél, sajátkezűleg aláírva, a kir. kamara levéltárában. Datuma ugyan vétségből elmaradt, de ha mindenben összhangzó tartalmát a Károlyinak szóló, közvetlenül következő levéllel összevetjük: meg kell győződünk, hogy Bottyán ezen levele is amavval ugyan egy napon, vagyis: *Szécsényben, 1709. mart. 26-kán kelt.*)

478.

Bottyán Károlyinak.

Szécsén, 26. Martj 1709.

Méltóságos Generális Uram!

Kötelessen szolgálók Nagyságodnak. — Kívántam az idevaló állapotokról Ngodat informálnom, hogy az meleg időkben való havak olvadása annyira megárosztotta az vizeket, hogy nemhogy az Garam: de az Ipol felé sem mehetni, — szíltiben öntötte az réteket. Ama magas viski hidat is elhordta az víz, az malmok mindenütt felig állanak az vízben, soholsem foroghatnak, — ezen inclusából*) bővebben is megértheti Nagyságod.

Gócze Gábor Commissárius Uram által küldöttem vala százhatvan zsák lisztet, kit Visknél tovább nem vihetvén, vissza kellett hozni. Itt, Istennek hálá, feles éleést szerzek naponként öszve, — csak alkalmatosságunk lehessen az clvitelre. A postérungok is még helyben vannak, hanem Vajda András Uram ezere dissipáltatott, sok lovatlan' szaladott; most haj-

*) Ma már nines itt.

tatom csoportra; fele talám meglészen a regimentnek, csak lovasodhassanak a gyalogok; — helyében állítottam Horváth István Vice-Colonellus Uramot Szuhányra.

Hajócsináltatáshoz hozzá kezdettem már, s óránként csináltatom szüntelen. Más egyéb occurrentiáim nincsenek. — Ezzel Nagyságod affectiójában ajálván magamat, maradok

Nagyságodnak

kész köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Kérem alázatosan Excellentiádat, méltóztassék megparancsolni: a tájon valahol *) lizsthez kívántató hordókat csináljanak, mert zsákkal nem győzzük, — kiket ad is a szegénység, csak rosszak, lyukassak, sok kár esik az életben miattok.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a Bercsényi-levéltár romjai között, a kir. kamarai levéltárban Budán. A belső cím és tartalom kétségkívülivé teszi, hogy a levél *Károlyi Sándorhoz* szólott, a ki a külczímet tartalmazott második félivet, könnyebb mellékelhetés czéljából lemetszvén, úgy csatolta eredetiben Bercsényihez intézett leveléhez. Bercsényi titkára szokás szerint kivonatozta is a levelet, külsejére, ekképpen: »Bottyán Uram Szécsénbül 26. Martý, vizek áradásáról, Újvárbán való élésnek lehetetlen szállításáról, Vajda katonáiról, hajók készítettetéséről, hordók csináltatásáról, etc.«)

479.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Nagyságodnak szerencsés inneplést kívánok. — Hevesről 25. praesentis irott Ngod úri levelét ezen órában vévén, értem újabb informatió kívánását. Meg se gondolja Ngod, hogy a vizek szállanának, vagy az Iplyon és Garamon valahol gázlóban által lehetne menni: mert az Ipoly olly nagy, és most is nevelkedik, hogy valahol híd volt, — mind elhordta; az malmok felig állanak az árvízben, sohol sem foroghatnak, itt is csaknem az bástya bájött; az Garamnak hasonló nagy az árja; — azért nemhogy az Garamon, de még az Iplyon sem mehetni másként, hanem csónokon. Ezen árvíz, ha illy meleg idők járnak, legalább eltart három-négy hétig, mert az hegyek

*) T. i. a Mátra-alján s Heves táján, hol ekkor Károlyi időzött.

még rakva vannak hóval, mellyek naponként olvadván, szaporítják az folyókat.

Az ellenségnek Garamon túl való kalijzolása ugyan nem hallatik; azon tizenkét standár-alja maga státióiban — úgy-mint Nagy-Tapolcsántt, Nyitrán, Kis-Tapolcsántt és Szent-Benedekben — vagyon, három-négy nap alatt mindenkor öszveveheti magát, ha akarja.

Az hajós-híd csináltatásra igen nagy gondom lévén, mind éjjel-nappal, sőt ünnepnapon is csináltatom; már ma is felállítottam egyet, többi is utánna készülnek, kiknek alkalmatosságával a főnek kijövele előtt succurrálhatunk Újvárnak. Az ezer hajdú igen jó reménség, sokat is ér, ha jelen lehet, — melly nélkül az hidat általvetni s manuteneálni nem látom lehetségesnek.

Ebeczki, Somodi regimentjeire lett volna szükségem: de ha akkor nem jöttek, midőn kellett volna szolgálatjok, — már nyughatnak, mert a vizek miatt nem mehetni sohová is. Csak azt intimálja ő Kegyelmeknek Ngod, hogy dum et quando requirálva ő Kglmeket: paréáljanak, vagy regimentjeiket küldjék.

Szegény Bagosi Pál Uram halála iránt Nagy Gábor Generál-Adjutant Uram által eléggé vagyok már informatus.

Hogy Ngodnak zsákja, búzája elég vagyon, — az igen jó; e tájon is kitelik alkalmas liszt és búza. De gázlórúl most nem is kell gondolkodni.

Az 1000. tallérról és 14. négyes czikkeny-aranyról szólnunk, midőn Ngoddal szemben lehetek, — az iránt is kész vagyok parolámat megtartanom. Caetero, éltesse Isten Ngodat frís jó egészségben!

Szécsén, 28. Martý 1709, circa hora 8-tava noctis.

Nagyságodnak

kész köteles szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Az hajókat éjjel-nappal csináltatom, de költséget senkisémet adott reá. Ámbár költséget ne adnának is: csak az magam sajátját ne húznák.

Külezím: Méltóságos Mezei-Generális-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelességgel.

Heves.

P. H.

(S. k. aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

480.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Üdvösséges húsvéti bárányt szívesen Ngodnak kívánok.
 — Kötelessen veszem az Ngod levelét, kiben láttatik az híd készületéről Generál-Adjutant Uram információjára nézve kétkedni, midőn azt írja, hogy lassú reménsége vagyon az hídhoz. Az híd elkészül, csak az árvizek miatt lehessen bévinni az Garamra: mert mind az Ipol s mind a Garam széltiben öntötte az réteket, gázlót pedig az Garamon előbb nem remélhetünk aratásnál; sőt bátor az hajós-híd kész volna is: megköszönném, ha két hét alatt reávihetném az derék Garamra; az Iplon hajó nélkül is kész lehet az híd. Faragók és fejszés molnárok elegen vannak; a fenyőszalak elérkezése nem árt. Ngod jövele is kedves lészen, — de hogy valamit a szándékban vihessünk végbe: mostanság semmi útját-módját nem látom.

Hol mi élés légyen lerakva? Nagy Gábor Adjutant Uram ő Kegyelme Ngodnak specifice megküldi. Minémő élésnek felszedését parancsolatban hagyta Ngod: Szalkán és a Garam mellett semmisem szedetett fel, az ellenségnek félelme miatt.

Darvas Ferencz Commissárius Uramnak szólló Ngod levelét in puncto expediáltattam, de ő Kegyelmének is bizonyos hollétét nem tudom. — Híd alá kívántató vecturában az ökörszekereket is bévehetni: mert az ló most erőtlen, gyenge, — másként is, az hajókkal se nem iget, se nem nyargal; olyformában az ökor is oda ér, hová az ló.

Zsámboki Uramnak Ngod parancsolatja szerint megparancsolom, hogy az Ipol hídjának megcsináltatására gondja légyen. — Most semmi ártalmas híreim nincsenek. — Ezzel éltesse Isten Ngodat!

Szécsén, 30. Martÿ 1709.

Nagyságodnak

kész köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Orvossággal élvén, igen gyenge állapottal érzem magamat. — Feleségem ajánlja Ngodnak alázatos szolgálatját.

Külczim : Méltóságos Generális-Mezei-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Ngának kötelességgel íram.
Heves. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

481.

Bottyán védlevele Szlabonya község részére.

Minthogy azon Szlabonya *) névő falut Vajda András Uram ezere kiélte: azért, látván ezen parancsolatomat, az széna-kérésnek hagyjatok békít, — szalmát is örömost elvegyétek, ha kaphattok. Semmit azért el ne kövessetek, hanem menjete ki onnét, — máskint fogatlak bennetek.

Datum Szécsény, 30. Martý 1709.

Generális Bottyán János m. k.

Külczim : Csajághi Uram corpusából küldött fulérnak (furér) és társainak adassék. — Szlabonyán. P. H.

(Nógrád vármegye levéltárában.)

482.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom kész szolgálatomat Ngodnak. — Ngod Generál-Adjutantját, Nagy Gábor Uramat olly teljes instructióval küldöttem Ngodhoz, hogy mindenekről — valamint szintén magam — voltaképpen informálhatja Ngodat. Hanem Ngodat azon kérem mindenekfelett: az hajdúságnak ideküldését vagy megszerzését munkálkodni ne terheltessék, — mert a nélkül semmit végben nem viszünk. Az híd készületinek az ellenség-nél mindenütt nagy híre vagyon; kétség nélkül, mihelyest az hidat vetjük,* — reá jön: azért az Garam mellett hajdúság securitására mindjárt sánczot kell vetni, — máskint nem remélhetem az hídnak állandóságát. Az hajdúság mennél több, annál jobb lészen; itt is másfél százig való kitelik. Ezzel Ngod jóakaratjában ajánlván magamat, maradok

Szécsén 3. Aprilis 1709.

Nagyságodnak

kész köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

*) Szklabonya, nógrádi helység.

P. S. Az napokban csaknem elrúgtam az patkót; de igazán mostoha-fiú az, ki atyjának látogatására olly halálos állapotjában nem jön!

Külczim: Méltóságos Generális-Mezei-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Ngának kötelességgel.

Heves, vel ubi.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Utóirat és aláírás sajátkezű.)

483.

Bottyán ordere Vajda ezredesre.

Tekintetes Nemzetes *Vajda András* regimentembéli Colonnellus ő Kegyelme vévén ezen intimatiómat: mivel nemzeti-séges fegyverkezésünknek mostani casussa úgy kívánja, hogy minden úton-módon lehető, tőlünk kitelhető alkalmazhatósággal segítsük az Nemes Haza szolgálatját, ehhezképest, hogy az regiment compleáltassék: nemcsak Nemes Nógrád és Nemes Hont Vármegyében, hanem in circumjacentibus közönségesen, mind nemes, úgy nemtelen személyeket, a kik magok meg-unatkozásából a szolgálatot letötték, attúl magokat elvonni kívánják, sőt még az olyanokat is, az kik jóllehet szolgálatban nem voltak, mindazáltal alkalmas személyek lévén, az Nemes Hazát hasznossan szolgálhatják, szabadon felszedettethesse és regimentihez applicálhassa, — praesentibus adatik ő Kegyelmeinek authoritása. Hogyha peniglen ebben akármelly Nemes Vármegye tisztei akadályoztatni kívánnák az közönséges haza-szolgálatját: eo non obstante csak procedáljon instructio szerint; sőt ha kik szolgálatra alkalmazhatosok lévén, mégis magok hazafiúságtalanságoktól viseltetvén, az közönséges ügyönközt secundálni nem kívánják, per fas et nefas contrariuskodnának, — vigore praesentium alkalmazatos lovat, fegyvert, hozzá tartozó pertinentiákkal szabadon elfoglalhatja.

Mindezeknek legjobb módjával való effectuatiója ő Kegyelminek igaz hazafiúságos sinceritására committáltatik, — megtartván mindazonáltal ex superabundanti ezen orderemet.

Szécsény, die 4. Aprilis Anno 1709.

Commendérozó-Generális:

Bottyán János m. k.

(Egykorú másolat a kir. kamara levéltárban Budán.)

484.

Zsámboky Nagy István ezredes, Bottyánnak.

Méltóságos Commendérozó-Generális!

Nékem nagy Uram!

Ngod parancsolatja szerint küldtem volt Micsinay Fő-Hadnagy Uramat mind a viski hídnak megcsináltatására s mind Garam és Ipol áradása tekintésére; ki is ezen órában érkezék meg. A viski híd helyben vagyon, hanem most az Ipol vize kezdett ugyan áradni, a Garam pedig olyan, hogy minden rétjei tele vannak, — semmi más nem látszik, csak a fák. Nem hiszem, hogy most hamarjában megapadjanak. — Én szombaton, Ngod engedelmeiből megindulok Gyöngyösre, de onnan visszasietek; a midőn visszatérek: Ngodat alázatossan megudvarlanom el nem múlatom; adja Isten, tanáljam friss jó egészségben Ngodat! Maradok

Patak, (Nógrád vm.) 4. Aprilis 1709.

Ngodnak

alázatos szolgája

Sámboky Nagy István m. k.

Külczim: Méltóságos Commendérozó-Generális Bottyán János nekem régi nagy jó Uramnak ő Ngának alázatossan íram. — Szécsény. P. H.

Másik felől: Falusi bírák sietve küldjék Szécsénben.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

485.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérlő-Fejedelem!

Nékem is érdemem felett nagy Kegyelmes Uram!

Az Iplyon levő viski hidat én már reparáltattam, az Garamon erigálandó híd alá való hajókat itt Szécsénben elkészíttettem. Az vizek árjai még eddigis semmit nem szűntek: az egész Ipoly és Garam körül való laponyagok tele vadnak. Újvárbán is már expediáltam embereimet, hogy a Zsitván lábas hidat erigáljanak: mert azon való költözést veszedelmesebbnek tartom, mint akárholott másutt.

Darvas Ferencz Provinciaalis-Commissárius Urammal a

mennyi annonát öszveszerezhattunk, ötezer szapuig extendáltatik. Ma várom Méltóságos Marschallus Károlyi Sándor Uramat ő Kegyelmét hozzám, — az kinek alkalmatosságával minden szükséges dispositiókról együtt conferálván, Isten hírvél azon leszünk: mentül felessebb annonát bétakaríthassunk mind Garamon innet való földről s mind a tulsó districtusról, ha különben nem lehetne, csak lovak hátán is.

Nógrádnak constitutiója — úgy tudom — constál Felségednél; hacsak azt mentén jobban vagy meg nem erősítjük, hogy az hajdúság megállhasson benne, vagyis jobban nem demoliáltatjuk: tartok attúl, az ellenség nem sokára belé ne vegye magát; kevés munkával úgy megerősíti: ágyú nélkül senki is ki nem veszi; eránta való kegyelmes parancsolatját Felségednek alázatossan elvárom.

Friss emlékezetiben lehet, tudom, az is Felségednek: múlt nyári campániában minémű ötezer forintokat erogáltam volt közönséges haza szükségére, — melyet jóllehet kegyelmessen parancsolt volt az Tekintetes Eperjesi Administratió-nak Felséged exolválni: de mind ez ideig arrúl nékem semmi contentumom nem lett. Kecskeméti harminczad arendatorára görög Karácsony Sándorra jóllehet utasított az Administratio: de az is ha computust kezd ineálni, mennyi abát szállított és szállítandó az haza szükségére, — két-három annyival supe-rálja az erogatiója; és így nékem innét is semmi contentumom nem lehetvén, nagy alázatossággal venném, ha valami úttal lehetne refusióm. Ezzel midőn tovább is született kegyelmességében ajánlanám Felségednek magamat, maradok

Nagy Kegyelmes Uramnak

Felségednek

Szécsény, dje 6. Aprilis 1709.

alázatos igaz híve s méltatlan szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, érdemem felett való nagy Kegyelmes Uramnak ő Felségének, tartozó alázatos engedelmességgel ajánlom.

Munkács.

P. H.

Stapheta urgens.

A fejedelmi válaszfogalmazat terve, írónnal a lapszélre jegyezve: Azon leszünk, Károlyi Uram mennél szapor

(indúljon). Nem is szükség a híd ahhoz, nem kell, vár aljára provocálni fogja az ellenséget; az újvári praesidium eleiben megyen hajókkal. — *Bercsényi Uramnak*. Bottyán informál: erőssége (Nógrád várának) kevés; nem constál constitutiója, adja opinióját; ha Nemes Vármegye segíteni akarja: olly commendáns és praesidium, — etc. *Bottyánnak*; *Bercsényi Uramnak*: ha Nemes Vármegye, etc. *Bottyánnak*: Maga általlátja hazafiúságátúl. Az assignatió is kiment; hogy eddig nem, a lehetetlenségnek (tulajdonítsa). Lészen újabb parancsolat.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezű.)

486.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Az viski hidat én már reparáltattam, az Garamon való híd alá való hajókat is itt Szécsénben elkészíttettem. A vizek árjai is mégeddig keveset szűntek, — az egész Ipoly, Garam körül való laponyagok tele vadnak. Újvárban is már expediáltam embereimet, a kik végére menjenek, hogy a Zsitván készítették-e lábas hidat, vagy sem? Mert ott az éléssel való költözést veszedelmesebbnek tartom, mint akárholott másutt.

Darvas Ferencz Provincialis-Commissárius Urammal imitt-amott a mennyi annonát öszveszerezhetünk, praeterpropter ötezer szapuig extendáltatik; hogy szekéren szállíttathassék — lehetetlennek látom: mert most már mind az szegénység marhája erőtlen, s mind ha szintén bár arravaló volna is, a vizek miatt lehetetlenség szekéren; hanem most munkálodom, mentül számossabb zsákot szereztethessek. Szintén (ha) a postérungokból ki kelletik is az hadakat vinni: azon leszek, egy úttal kétezer szapuig lóháton vitetethessek.

Ezen a tájon már szénának, szalmának híre is alig leszen; örömet tudnám, az füvellő-táborok helyérül is ha dispositiót tenne Excellentiád.

Nógrádnak constitutiója, úgy tudom, constál Excellentiádnak; ha csak azt valamentén jobban meg nem erősítjük, hogy az hajdúság megállhasson benne: tartok attúl, hogy az

ellenség belévénén magát, keves munkával úgy megerősíti, — ágyú nélkül senki ki nem vészi. Ha megerősíteni nem akarjuk pedig, javallom, ha inkább jobban elrontatjuk.

Az hid megvetéséről is eléggé gondolkozom, hogy a midőn megvettettem, csak valami tartalékul való sánczot vettetek mind túl, mind innét a híd előtt, hogy ha szintén valami módon irrupálná is az ellenség: tartózkodása lehetne; hova hamarébb azért ez éránt is Excellentiád opinióját elvárom.

Ezzel tovább is ajánlom szokott úri affectiójában magamat Excellentiádnak, s maradok

Szécsény, dje 6. Aprilis 1709.

Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatos kötelességgel ajánlom.

Ungvár.

P. H.

Stapheta urgens.

Más, Bercsényi cancelláriáján kelt írással a levél külsejére jegyezve: »Anno 1709. Mense Martý ex Aprili perceptae Literae, Ungvarini.«

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

487.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Szolgálók kötelességgel Ngodnak. — Szintín most délután négy óra tájban veszem Ngod úri levelét, kiben írja Generál-Adjutant Uramnak elrepülését; ő Kegyelme maga ideérkezésével semmi lármát sem tett, mivel híre sem volt, miért jött? Ngod idejövetele nálom ugyan mindenkor kedves: de, jól tudom, most haszontalan, — mert az mint ezen inclusából *) kitetszik: a Garam úgy kiöntött, hogy csak az fák teteje látszik ki. Lehetetlen Újvár felé menni; most is itt vannak recognitióra embereim, azonban fűsi emberek is érkeztek hozzám, jelentvén az Zsitvának nagy voltát. Újvári Uramék

*) Ma már nincs itt.

semmitsem gondolnak az hídesináltatásról; ha Ngodnak úgy tetszenék, jó volna magamnak arra bérándulni és a Zsitva hídját végbenvitetni.

Ngod udvarlására igenis, kész volnék mennem: de csak olly emberem sincs, kire bízhatnám az dolgot, a postérungot pedig indisposite nem hagyhatom.

Az hídhoz kívántató hajók készek, akár két helyen is általhidaljam az Garamot, — csak az kiöntött árja szállana bé; semmi híját már nem tudom. Minémő fenyőszálakat küldött Ngod, elérkeztek ugyan, de semmi hasznokat sem vehetem, — nem volt szükség reá.

Csajágghi Uramnak szálló levelet per expressum elküldvén, Darvas Ferencz Uramnak is adtam hírt, hogy Ngod után siessen. Semmi új hírekkel nem kedveskedhetem, hanem minémő német az Garamon túl kóvályog: három ezerből vagyon comendírozva, de alig vagyon hatszáz. — Ezzel éltesse Isten Ngodat. Maradok

Szécsén, 6. Aprilis 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Kéröm Nagyságodat, ne nehezteljen egy-két órára való beszélgetésekre idefordulni: mert igen nagyon szükséges Nagyságod iderándulása s nagyon is fog használni Újvárnak, — de csak kevesed magával, hogy híre se légyön.

(Eredeti levél, — melynek utóirata és aláírása sajátkezű, — a gr. Károlyi-levéltárban.)

488.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Minémő panaszok légyen szegény sziráki lakosoknak Nagyságod Erdélyi Boldizsár nevű quártélymestere ellen: ezen inclusából *) méltóztatik megérteni; kérem szeretettel, ötet com-pescálni Ngod ne nehezteljen. — Caetero éltesse Isten Ngodat!

Szécsén, 6. Aprilis 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgája

Bottyán János m. k.

*) Hiányzik.

Külczim : Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor jó Uramnak ő Ngának kötelességgel. — Hatvan. P. H.

(Eredetije ugyanott.)

489.

A fejedelem, Bottyánnak.

7. Aprilis, 1709. Munkács.

Bottyán János Úrnak rescribáltatott. — Mindazokrúl, mellyekrúl ír Kgld, Méltóságos Fő-Generális Gróf Bercsényi Miklós Úrtúl fog venni dispositiókat, mellyekhez is magát alkalmaztassa Kgld. Igen kedves előttünk, hogy az annonának szaporításában munkálkodik; nincsen is kétségünk benne, hogy tovább is annak szaporításában minden útát és módot kíván elkövetni.

(A fejedelmi cancellárián készült egykorú kivonat, az 1706—1709-iki még kiadatlan leveleskönyvben.)

490.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Fiam-Uramnak,
kötelessen szolgálók Kegyelmednek.

Ezen órában veszem Kegyelmed levelét, mellyből értem Teleki Uram jövetelét, *) s ugyan az ellenség Bajához való gyülekezetit s azokra az okokra Kegyelmed nem-lehetős jövetelét.

Éppen nem capiálhatom: mi módon verhessen magának mostanában azon ellenség csoportossan táborn? Azt is tudom, már azon a földön jobb mező lehet mint nálunk, — de ha szintén valamenten jobb lehet is: de ugyan csak subsistentiája nem lehet; ha penig csak füvellő-firmában vagyon, — nagyon könnyű mód lehetne felferésében.

Itt az vizek valamenten kezdtek volt szállani, de ismét olyan újulások vagyon most, még olyan nagyok nem voltak. — Magam aggregatus tiszteim, kik Újvárban expediáltattak, még vissza nem tértek; óránként várom őket, akkor mindekrúl újabb informatiót tehetek. Medio tempore írt Szluha

*) Gr. Teleki Mihály visszajövetelét Nándor-Fejérvárról, török követségéből.

Uram tudósítását ma vettem; írja nekem ő Kegyelme: olyan árja volt a Nyitrának, a hídoknak a lábait is egyik végén az árvíz és jég elszaggatván, felforgatta; az Zsitván is erigáltak volt lábas hidat: az ellenség reáfelesedvén — azt is elrontotta. Újabb, hajókra való hidat, írják, hogy készítenek ők is, és valamikor léssen az élés-szállításnak alkalmatossága: csak harmadnegyed nappal tudják, mindenkor készen lesznek.

Darvas Ferencz, úgy tudom, már régen Kegyelmed udvarlására ment. Úgy veszem észre, a mint az vizek viselik magokat, mind híd erectiójára s mind másra reáérünk; mindazáltal, akármikor lehessen — a taraczk, ha jó sugár léssen, kettő igen fog kívántatni.

Báthi postérungot én fel nem váltattam; szintén ma volt nálam Guldenfinger Öbrestwachmaisztere, ki is referálja: alig lehetnek hatvanon, éppen lehetetlenség subsistálniok szalmának szüksége miatt, azért úgy eloszlottak; haszontalan volna, ha oda több hadat küldenék.

Írhatom bizonyosan azt is Kegyelmednek: az dánusokat feles magyar labanczokkal együtt elvitték, özvebékózzván a labanczokat; általlátni abból is: nem kevés szüksége vagyon ott is *) nekiek könnyű hadra.

Raptim Szécsény, 9. Aprilis 1709.

Méltóságos Fiam-Uramnak

Kegyelmednek

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

(Eredeti, s. k. aláírt levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

491.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Ajánlom Excellentiádnak alázatos szolgálatomat. — Ilavay Mátyás Uram az Garam mellől mit írjon az ellenség motussárúl s igyekezetirül: in originali transmittálván, **) meg-

*) A Rajna mellett, a hová t. i. a dánokat és labanczokat Savoyai Eugen hadtestéhez vitték.

**) Ma már nincs mellékelve.

értheti Excellentiád. Írhatom, hogy most mind Zsitva, Garam, Duna és Ipoly olly nagyok, hogy Újvárnak feléje sem mehetni; már ennyihán rendbéli embereimmal próbáltattam, kiknek viszsza kellett térniük. Itt ugyan az hajók, hídhoz kívántató apparamentumokkal már készek, akárhová is el lehetne vinni: de a sziltiben kiöntött víz miatt az derék-Garamra nem mehetni, — sőt bátor ott elmehetne is, a Zsitván lehetetlen.

Gundelfinger Dániel Uram ezere egészen eloszlott, az postérungban tisztekkel együtt alig maradt hatvanig való; azon ezerbéli Főstrázsamester most nálam lévén, referálja: Szegedi Kiss Mihály is kivívén magát a regimentből, Méltóságos Generális Károli Uram volentéri közé adta magát.

Most egyéb híreim nincsenek. — Ezzel Excellentiád gratiájában ajánlván magamat, maradok

Szécsén, 10. Aprilis 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Báthi postérungban ha küldenék is valami hadat: széna, szalma szúke miatt el nem élhetne.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázattossan íráom. — Ungvár, vel ubi. P. H.

Másik felén: Stapheta urgentissima. — Cito, cito, cito, cito. Citius, citius. Citissime, citissime, citissime, citissime, citissime, citissime.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a kir. kamara levéltárában, Budán.)

492.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Nagy Kegyelmes Uram!

Mint tegnapi levelemben is megírtam volt Excellentiádnak, most újonnan Újvárban expediált aggregatus tiszteim megérkezvén, confirmálják, hogy két regiment lovas némettel Generál Hartleben Mocsonakot erőssen sánczolja; ollyas emberrel is beszéltem, a ki Fegyvernekről hatodnapig volt kö-

zöttök, — értvén valamenten németül, hallotta, hogy Lévát s más valamely helyen a Garam-mellyékét is igyekezik imposterálni; kirúl tudom, újvári Uraimék bőven fogják informálni Excellentiádat. Mellyet az Istenért is kérem, tréfának ne véljünk, hanem úgy rendelje dispositióit Excellentiád, hogy azon ellenséges constitutióknak resistálhassunk.

A vizek árjai itt egy órában szűnnek, másokban újulnak az sok essők miatt. Nékem az Garamra való hidam már minden készségével megvagyon; — csak az collectálandó hajdúságot úgy vehetnék hamarébb csoportra, hogy azokkal erigálván az hidat, ne félténénk az ellenségtől. Lovas haddal arra indúlunk haszontalan: mert csak jóra való házfedelet sem kaphatni, az fű penig még nem arravaló. Kirúl is, az Istenért is kérem, siettesse rendelésit megküldeni Excellentiád.

Datum Szécsény, 11. Aprilis 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

igaz köteles szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Mit írjanak nékem is Újvárból, kívántam Excellentiádnak includálnom, kikbül is a constitutiókat megértheti Excellentiád. — Én eléggé curáltatom magamat, de ugyan csak lábaim dagadása semmit nem szűnnek.

Melléklet:

Méltóságos Generális Uram!

Az elmúlt napokban az idevaló occurrentiákról alkalmasint írtam Kegyelmednek. Hartleben már erőssen sánczolatja Mocsonokot, Vallis Nyitráról Surányban száll; Udvardra ki fog szállani? még nem tudom. Feltett szándékja az ellenségnek ez volt, hogy az Játórúl mind elhajtsa az marhát; kit én megtudva, előre behajtottam hatszázig való marhát, — más-kint hús dolgából megfoggyatkoztam volna. Esztergamnál fogják az hidat csináltatni. Ezzel maradok

Érsek-Újvár, die 7. Aprilis 1709.

Kegyelmednek

köteles szolgája

Berthóty István m. k.

Külczm: Méltóságos Generális *Bottyán János* jóakaró Uramnak ő Kegyelmének, Szécsényben. P. H.

(Az eredetiek gyűjteményemben.)

493.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Fiam-Uramnak

ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Újvárbán expediált aggregatus tiszteim már hozzám érkeztek; az Mocsonokhoz szállott ellenségnek híre csak verificáltatik, és hogy maga Generál Haisther benn két regiment lovassal már jóformában be is sánczolta magát, várván óránként gyalogot hozzája; a lovassa a Játón füvelteni akarván, Vallis — ki ezelőtt nyitrai Commendáns volt — Surányban igyekezik. Húsok a mieinknek most vagyon elégséges: hat-százig való marhát hajtottak az Játórúl. Egy fegyverneki ember, ki hatodnapig közöttük volt Mocsonokon, beszéli, hogy minden bizonyossan Lévát is meg akarja szállani s a Garam-mellyékét valamely helyen másutt is imposterálni. Esztergomban is verificáltatik, hogy hídhoz való apparamentumokat készítenek; mi végre s hova? nem tudatik. Ezt az Istenért is Kegyelmed tréfának ne vélje; jöllehet én repraesentáltam mind Felséges Urunknak s mind Méltóságos Locumtenens Uramnak, de tartok attúl: csak míg penetrál is levelem s mennyivelinkább az eránt miként disponáljon ő Excellentiája, — az ellenséges conjuncturák addig véghez is mennek. Hanem mindazon collectált hajdúságot jó rendben vévén és csoportra vervén, — siettesse iderándulását. Isten hírvél mit vihetünk, végben vigyünk, mert periculum in mora.

Az vizek áradási egy órában szűnnek, másikában újulnak. Dunántúliak Csíkvárt dícsíretessen visszavették, harminczig való német rabot életben megtartván, többit feláldozták.

Ezzel ajánlom Kegyelmed jóakarátjában tovább is magamat, és midőn közelítését s annyiaval inkább érkezését hohamarébb várnám, maradok

Raptim Szécsény, dje 12. Aprilis 1709.

Méltóságos Fiam-Uramnak, Kegyelmednek

kötelelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

P. S. Az Istenért kérom Nagyságotat: siessen ide éjjelnappal jönni, mert periculum in mora. Kérom Nagyságotat,

csak postai alkalmatossággal jöjjön Nagyságod maga, ne had-dal, mert semminémő provisio nincsen; ha lehetséges lészen, vagy másfélezer hajdút az javában parancsoljon jönni és három taraczkot.

(Eredetije, s. k. utóiratozva és aláírva, a gr. Károlyi-levéltárban.)

494.

A fejedelem Bottyánnak.

13. Aprilis 1709. Munkácsról.

Domino Generali Joanni Bottyán.

Az Érsek-Újvárbán szállítandó annonának a Zsitván erigálandó hídra nem szükséges várakozni, mivel a mikor a Zsitvához érkezhetik azon élés: az újváriak annyira mindenkor eleibe mehetnek és hajó beneficiumával elszállíthatják; az hídnak erectiója pedig nagyobb lármát csinál, mind az ellenségnek keményebb oppositióját provocálja.

Nógrád várának constitutiója nem szintén constálván előttünk, relegáltuk Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Székesi Gróff Bercsényi Miklós Úrra, mellyről ő Kglmétül vészen Kglđ intimatiót, fogja is értésére adni Kglđnek: mi formában requirálja Nemes Nógrád Vármegyét azon pusztá vár dolgában.

Hogy Kglmed az Haza közönséges szükségére magából öt ezer forint summa pénzt erogált légyen, jól constál előttünk, kirúl már assignatióunkat ki is adattuk; hogy mindazáltal mind ekkoráig az Oeconomicum Consilium által nem contentáltattott, — állallátjuk: maga is a lehetetlenségnek tulajdonítja Kglđ; parancsoltunk most újabban az Oeconomicum Consiliumnak, hogy prae reliquis assignatariis mennélhamarább azon summa pénzről Kglđt contentálják, kiben is nincs két-ségünk, hogy munkások ne legyenek.

(A fejedelem cancelláriáján készült egykorú másolat, az 1706—1709-iki, még kiadatlan leveleskönyvbe iktatva.)

495.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Bizonyos Althan regimentjebéli furír elfogattatván, mit fateált? in inclusis Excellentiádnak kívántam transmittálnom; *) hasonlóképpen Ilovai Mátyás mit írjon az ellenség szándékáról alázatossan, — megértheti Excellentiád. **) Az csak bizonyos, hogy Lévát meg akarja szállani, úgy a bényi sánczot reparálni.

Én várnám óránként Méltóságos Marschallus Károlyi Sándor Uramat; már az vizek is valamenten szűntek, — csak az hajdúság lenne, az élésszállítás meglehetne.

Mivel penig tájunkon szalmának sincs híre: már, hacsak mezőre nem szállanak a hadak, lehetetlen subsistálniok; — örömet kívánnám tudnom eránta való dispositióját Excellentiádnak: hol lehessen és hol legyen helyek a fűvellő táboroknak?

Szécsény, 15. Aprilis 1709.

Jó Uramnak, Excellentiádnak igaz köteles szolgálja
Bottyán János m. k.

P. S. Generál Harthleben Mocsonaknál már be is sánczolta magát. Lévának elrontására compániákat az postérungokból küldöttem, — elvállik, mit vihetek végben.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezű. Bercsényi czímetét tartalmazott második féltre leszakadt.)

496.

Sötér Tamás ezredes Bottyánnak.

Méltóságos Generális Uramnak Ngodnak

Ajánlom mindenkori kész szolgálatomat. Szécsényből 14. praesentis nekem irott Ngod levelét vettem illendő becsúllettel, és mit írjon Ngod, megértettem. Az mi az lónak álla-

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Ma már nincs meg.

potját illeti: úgy vélem, hogy nem kisebb staturájú, mint az Ngod Csepreghi fekete lova, de annál vastagabbnak kell lenni, az mint megnéztem; az való dolog, szépségére és termetire nincs az az úr, a ki istállójában nem köttethetné; kantáros olyan, hogy sebessen az mint az embernek neki rugaszkodik, akármely kézre mint az karika az ember mellett megfordúl. Mindazonáltal nehéz látatlanban jószágot venni, nem tetsznék Ngodnak: azután rajtam maradna, most pedig magamnak is vadnak lovacskáim, többre nincsen szükségem; mert ha pézes ember volnék: én magamnak bizony az harmincz aranyért el merném venni, ha csak vezetéken előttem hordoztatnám is; de arra mostanában nem érek, mert értékem szegény. — Az mi pedig illeti az sárga karmazsínoknak vásárlását: itten bizony mostan nem kaphatni, hanem veres kettő vagy három vagyon, de abból nem merészlettem venni Ngod számára, mivel sárgát kíván Ngod.

Azonban az Ráczevi-szigetre hogy feles sőt hordanak: semmitsem tudok benne, hordanak-e, vagy sem? mert az én passusommal egy kősőt is senki be nem viszen, hanem az kik Pest elein vadnak, talám azoknak passusával; más az, hogy orderemben lévén Mlgos Generális Károlyi Sándor Uramtól ő Excellentiájátúl, hogy az szabados kereskedés nem tiltatik senkitül is, — és így én azoknak investigatiójára nem igen érkezem, mert itten elég munkánk vagyon az vígyázásban és portázásban csaknem mindennap. Az elmúlt kedden is Szűcs István hadnagyomnak többekével együtt elhajtották az szegedi labanczok hetvenig való marháikat Pestre. Mink idealá kerestük az pusztán, ők azonban felfordultak. — Ittvaló maradáso-mat nem reménlem és nem is akarom, mert az pestis két vagy három házhoz bejött ide is; bálnám, mostani háborús idővel dög-gel kellenék meghalnom; — mindazonáltal, ha Karácsony Sándor harminczados megárendálja az ittvaló harminczadot, melynek végbenvitelére el is ment Kassára, — tudom, Ngodat meg fogja elégíteni az ötezer forintrúl; bár többel is tartoznék Ngodnak: onnét könnyebben megvehetné Ngod, mint az Oeconomicum Consiliumnál. — Sasrúl (?) mai napon hozták hírül: valami rácság gyülekezik Szegedhez, melyet magam sem hihe-tek, mindazonáltal alattomban kétfelé bocsátottam póstáimat

és portát is, — ha valamit érthetnék. Ezzel Ngod gratiájában magamat ajánlom, és maradok

Kecskeméten, die 19. Aprilis Anno 1709.

Nagyságodnak

mindenkori kész szolgálja

Sötér Tamás m. k.

P. S. Itten az alföldön az Duna-mellékit az nagy árvíz mind elfogta, sok falukban nem is lakhatnak, Kalocsán alá által kellett menni nekik az Dunán; mind mezei vetéseket, mind az földben levő vermes életeket, mind kívül az mi volt, az nagy víz elvette szegínyektől. Tudom, elég éhelhalál leszen közöttök. Kalocsai Péter Uram nálam lévén mai napon, beszéltette: sok apró gyermek is holt az házakban az vízben, nem tudtak mihez kapni az szegínység, magát vagy gyermeket oltalmazza előbben?

Külczim: Méltóságos Generális *Bottján János* nagy jó Uramnak ő Ngának íram, tartozó kötelességgel. — Szécsénben.

P. H.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

497.

Bottján Károlynak.

Méltóságos Fiam-Uramnak Kegyelmednek
ajánlom szolgálatomat.

Jöllehet Kegyelmedtől eltávozásom alkalmatosságával érzettem erőtlenségemet: mindazáltal azonnal indulván, experiáltuk Adjutant Urammal a Garamnak árját; két egész hete, a miúlta egy állapotban vagyon, — színig lévén: lehetetlenségnek tartom gázlóban az általmenetelt. Öszvehivattam öregkorú embereket, a kik ilyen tavaszi áradást sokszor experiáltak; el merik mondani: pünkösdig sem reménlik olyan apadását, hogy gázlóban lehessen a költözés. Mindenekben jelen lévén Kegyelmed Adjutantja, tehet bővebb informatiót.

Itt mikor megszállottam volna délre, találtam Géczi Uram katonáit, hallom hírét, hogy többi katonaság is itt körülbelől vagyon; — nem javaslottam volna addig, míg bizonyost nem tudott volna a Garam felül.

Tovább mitévők légyünk? — várom Kegyelmed disposi-

tióját; ha hidat erigálunk: micsoda modalitással erigáljuk és micsodás securitással?

Írhatom bizonyosan Kegyelmednek: már ezelőtt negyednappal Kovácsihoz, Szent-Benedeken alól szállott az ellenség, circiter ezerig; másra nem vélem, hanem, hogy Lévának igyekezzék. Ha híremet meghallják, hogy Garam körül jártam, tudom — másként gondolkozik.

Interim, ex superabundanti írhatom Kegyelmednek: bár akármiként disponáljon, *de ha megyünk, olly készüllettel menjünk, hogy affrontot tehessünk s ellenek resistálhassunk.*

Raptim Patak, (Nógrád m.) dje 22. Aprilis 1709.

Méltóságos Fiam-Uramnak

Kegyelmednek

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

(Sajátkezüleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

498.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Excellentiádnak ajánlom alázatos szolgálatomat. Proxime elmúlt pnteken Méltóságos Generális-Marschallus Károli Sándor Uram ő. Nagyságánál Pásztóhán *) valék, conferálván az teendő dolgokról; onnit étszaka hazajövin: mind ennyi fájdalmas állapotjában is lábaimnak, mindgyárt idein szombaton indulván, magam, praetitulált Marschallus Uram Generál-Adjutantjával bémentem szintín az Garam mellé; de az Garam olly nagy és sebes, hogy nincs az az ember, ki gázlóban általmehessen. Más egyéb erek és folyók noha tele vannak ugyan: mindazáltal apró hidak és töltések hanyásával könnyű az Garamig menni, — de hogy az Garamon lehessen elmenni, azt senki meg se gondolja.

Megtérésemkor Szete névő faluban vészem Fölséges Urunk kegyelmes parancsolatját, hogy hídnak erigálásával nem kell lármáskodni; **) melly parancsolatnak én ugyan alá-

*) Ipoly-Pásztó; a nép nyelvén ma is *Pásztóha*.

**) Lásd a fejedelem april 13-iki levelét.

zatossan engedelmeskedem, noha az hajós híd minden requisitumival együtt kész, szekereken oda lehet vinni, a hová kell; — nem is succurrálunk Újvárnak híd nélkül. Az ellenség csuportozik és mindenütt kíszen vár; most is Garam mellett Kovácsiban subsistál ennyihán compánia. Többiről praetitulált Marschallus Uram mit fog disponálni, a tévő lések. Semmi egyéb híreim nincsenek. Ezzel Excellentiád kegyes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsén, 23. Aprilis 1709.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
Bottyán János m. k.

P. S. Beszillik — igaz is, — hogy a német Dunántúl Veszprímet próbálta, harmadnapig alatta livín; ötszáz kurucz hajdú volt benne, elég német veszett, — értvín az dunántúli hadak confluxussát: éjjel-nappal alóla elszökött gyalázatosan.

Külczim: Méltóságos Szíkesi Gróff Bercsini Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel. — Ungvár. P. H. Stapheta urgens.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

499.

Zsámboky Nagy István, Bottyánnak.

Méltóságos Generális!

Szintén most voltak nálam berzseniek, kik is azt hozták hírül, hogy bizonyos emberök levén odabe Esztergomban: a Dunán a hidat most köti az német, Párkánynál pedig sánczot ását. Ezt Méltóságos Generális Uramnak hírül akarám adnom. — A hídhoz való eszköz, kos is készen vagyon.

Ezzel maradok Nagyságodnak

Patak, 24. Aprilis 1709.

alázatos szolgája

Sámboky Nagy István m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Bottyán János nékem régi jó Uramnak sietve íram. — Szécsény. Cito, cito, citissime

P. H.

Másik felől: Szécsénybe dejtári és gyarmati bírák sietve, száz forint büntetés alatt vigyék.

Sámboky Nagy István m. k.

(Eredeti, a gr. Károlyi levéltárban.)

500.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Garamnak árja miatt gázló sohol sem találtatván, az hajós hídnak kellett hasznát vennünk, — kit is Zselíznél bévetvén, szerencsésen általmentek az hadak és kétezer kila lisztnél többet vittek bé Újvárbán lóhátokon, azonkívül másfelől is provideáltak, az Garamon túl. Istennek hála, Újvárbán elíg provisió vagyon: csak kímélve bánjanak véle.

Én, míg Méltóságos Generális-Marschallus Károli Sándor Uram ő Nga oda volt az lovas haddal, az hídnak oltalmára hat- vagy hétszáz hajdúval Zselíznél subsistáltam; ő Nga megérkezésével — lábaimnak eldagadt és nyavalyás állopotjokra nízve — ezen órában visszajöttem ide Szécsénben.

Az híd fel nem szedettetett még, el sem hozattatott hátrább, az hadaknak pedig egy része Selmecz vize mentiben, más része Baráti és Kemencze táján dislocáltatott pascuatióra, — maga Marschallus Uram Ságon subsistál, hogy az melly liszt bé nem vitetődhetett, öszveszerezvén, kocsikon négy-öt nap alatt beszálíttassék, minthogy az ellensígtől kevés impedimentum mutatatik. Esztergami labancz ugyan kijött volt Kétty, Csuda, Kíménd és Bíny tájára, a szegínységnek marháját mind elhajtotta: de hozzánk közel sem jött.

Más egyéb tudósításra való occurrentiáim nem lívín, — éltesse Isten Excellentiádat frís jó egészségben!

Datum Szécsén, dje 1. Maÿ 1709.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája

Bottján János m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Ge-

nerális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának tartozó kötelességgel, sietve íram. — Kassa vel ubi. P. H.

Stapheta urgentissima.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

501.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Kötelességgel veszem ezen órában Ngod levelét, kibem értem Ngod csudálkozását, hogy assistentiára kívántató katonaságnak szűkit írtam. Nem tudom, ki informálhatta olyt sinistre Ngodat, hogy én Szetén három compániával lerakattam volna az lisztet és magammal hozattam volna az katonaságot, — holott én se katonáját nem láttam, se lisztit le nem rakattam, annyival is inkább közülök magammal egyet sem hoztam el; mert midőn Szetére értem, nem tudván, ki parancsolatjából? már a liszt le volt rakva, a katonaság is elment. — Darvas Ferencz Urammal eleget laborálunk a szekerek hajtásában és élésnek szerzésében: de még egy szekér sem érkezhett; rajtunk semmi el nem múlik.

Éltesse Isten Ngodat! — Szécsén, 2. Maj 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Hosszú deszkákat metszetni expressusomat mihelyt világ viradt, elküldöttem, — már két előbbi levelemben is megírtam Ngodnak. *)

Külczim : Méltóságos Generális - Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelességgel íram.

Ságh.

P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

502.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Jöllehet másfelől is — elhiszem — bőven megírják Excellentiádnak az idevaló constitutiókat: mindazáltal én is, tar-

*) E két levél a gr. Károlyi-levéltárban ma már nincs meg.

tozó alázatos kötelességem szerint írom, hogy most recenter küldöttünk száz szekérre valót bé, s még vagyon hátra ötven szekérrel, melly is — reménlem, — az étszaka béindítatik. Úgy meg vagyon Újvár profiontérozva, hogy ha kímélve bának véle: ne féljenek esztendeig való éhsígtúl. Magam is minden búzámat s gabonámat erga assecurationem Commissariatús mind beadtam, — de az árrát nem tudom honnít várni. — Az hidat felszedetem és elhozatom onnít, mihelyest visszatérhetnek. Itt az ellensígnék még semmi gyülekezete nem hallatik; Esztergamnál ugyan az hid által ki vagyon kötve s Párkánál az sáncz, kiben éjjel-nappal strázsa vagyon.

Constál Excellentiádnál, hogy tavál lévai dominiumnak árendáját megadám; igen víkony hasznát penig, — sőt majd semminek mondhatnám — vettem, a ki az cseléd exolutiójára is kevés volt; nincs is már több ép falu hozzá az egy Pásztónál, melly is ide kiljebb, az Ipol mellett vagyon. Kérem alázatossan Excèllentiádat: annyi kárainnak refusiójára ugyanazon tavál letett árendában míltóztassék az idén is kezemnél megadni és az iránt Kovács János Oeconomicalis Commissárius Uramnak committálni, vagy az kinek illik, hogy statuálna benne, — ha mi kevés hasznát vehetném; a szőlőket ugyan már megkapáltattam, mivel más beneficiumát nem is remilhetem.

Minthogy penig Fölséges Urunk Lazon névő conferált jószágot *) újokban visszafoglaltatott: sohonnít semmi oeconomiat magamnak nem hajthatok, jószágombúl kiszorúlván, — alázatossan kérem Excellentiádat: itt Drégel táján lévő érseksíghoz tartozandó egy-két falucskát subsistentiámra kegyelmesen engedni míltóztassék; melly Excellentiád hozzám mutató kegyes gratiáját megszolgálnom alázatossan igyekezem.

Én most mindennapi cúrában vagyok: mert olly borbélyom akadott, a ki életit kötötte hozzá, ha meg nem gyógyít; már nem tudom, mire mehetek véle, az lábaim igen dagadtak.

Károlyi Sándor Uram ő Nga oda-alá Heves táján vagyon. — Ezzel Excellentiád kegyes jóakaratiában tovább is ajálván magamat, maradok

Szécsén, 10. Máj 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

*) Zemplénben.

P. S. Mindezekről Fölséges Urunknak is írtam; hanem kérem Excellentiádat alázatossan, ő Fölsége előtt ebben segíteni miltóztassék.

Méltóságos Generális-Marschal Károlyi Sándor Uram ő Nga bizonyos embere által Nógrád várát megtekinttette, s jónak találta fortificatióját, melly könnyű munkával végben mehet, — az minthogy ő Nga parancsolatjából most hordják az palánk-fáját. Palánkfa hordására negyven szekér küldetett, már alkalmasint meg is hordták; magam is odarándulok és azon lészek: mennél jobban fortificáltathassam és az hajdút béhelyheztessem. — Károlyi Uram parancsolatjából az két kompot megcsináltattam, holnap Földvár felé meg is indítatom.

Külczm: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb-Generális etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos engedelemmel.

Kassa, vel Ungvár. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben, ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

503.

Az orsz. közgazdasági tanács Bottyánnak.

Spectabilis ac Magnifice Domine Generalis!

Nobis Observandissime!

Salutem et servitiorum nostrorum commendationem. Praeses Uramnak ő Nagyságának szóló Kegyelmed levelét olvastuk; melynek continentiáiból Krácson Sándor kecskeméti harminczad arendatora által lett injuriáját értvén, csudálkozunk, hogy az ő sinistra informatiójának helyet adván Kegyelmed, megcsatlakozott praetensiva adósságának kifizetésében. Akármit állított volna ő maga supererogatumárúl: nem kellett volna szavainak hitelt adni; ha injuriája lett volna, — kereste volna meg az Consiliumot, számot vetvén vélünk, lett volna contentuma. Most is nekünk egy pénz ára fundusunk nem lévén, assignatiót egyebet nem adhatunk annál az utolsó angáriánál Kegyelmednek. Ha jó módjával fizetni nem akar: executione mediante vegye meg Kegyelmed rajta, mert utolsó angáriájára nyilván tartozik ezer arannyal in specie; ha mi injuriája lesz: jöjjen fel Eperjesre Krácson Sándor, vessen számot vélünk

lesz válosza. In reliquo praetitulatam Dominationem Vestram diu foelicissime valere desideramus.

Eperjes, die 12. Maÿ Anno 1709.

Praetitulatae Dominationis Vestrae

servitores paratissimi:

Nos Inclÿti Consilÿ Oeconomici

Ejusdemque et Administrationis

Eperjesiensis Assessores.

Alól: Domino Generali Bottyán.

Oldalt: Expeditum est.

(Eredeti fogalmazat félíven, a kir. kamarai levéltárban, Budán.)

504.

Szécsény táji névtelen tudósítás.

S z é c s é n y, 14. Maÿ 1709.

1-mo. Referálja Bene István Uram, hogy Korponán halotta ma harmadnapja bizonyos hiteles emberektől, hogy az szájából hallották selmeczi Commendánsnak: az francia Ulmát megvette és Ratisbonát bloquádálta.

2-do. Pirolt selmeczi notárius Bécsből jött most, beszéli bizonyosan jóakarójának, hogy mostani inchoálandó gyűlésben az ellenség résziről az békességet akarják, és azon gyűlésben József császárnét az magyarországi királynénak akarják instellálni.

3-tio. Azt referálja: bizonyos tréfás vagyis játékos, Zbiskó nevű referálta, hogy az beszterczei Commendánsnál igen confidens lévén, az asztalán látott oly levelet, titkon megolvastván, kiben írják azon Commendánsnak, hogy az Szentséges Pápa, Angliai Királné, Musqva Császár akaratjára és interpositiójára meglészen az békesség Magyarországbán, és az Felséges Fejedelmünknek — az békességet megadván Isten, — ezen alkalmatossággal erdélyi fejedelemség megadatik és megengedtetik.

4-to. Írják bizonyosan: az selmeczi német ki akar menni, ellenben Zólyomban hét kenyérsütő kemenczét erigáltat; írják azt is: víglesei palisátát rontja.

Ezeket azért írtam Excellentiádnak, hogy kívánom Hazánk boldogulását; adja Isten az jót! — Bizony, e tájon az

ellenség rosszabbúl van, mint mi, — hallom sokaktúl, csak most az gyalogjaink ne tágítanak az hegyeket!

(Aláírás nélküli egykorú irat, valami levélhez mellékletül szolgált negyedíven. Úgy látszik, Bercsényinek szolt, s *Darvas Ferencz* kerületi főhadibiztostól, vagy *Ságó György* Cartellae Commissáriustól származhatik inkább, mint magától Bottyántól.)

505.

Bottyán tábornok Korpona város főbírájának.

Ajánlom szolgálatomat Kigyelmednek.

Mások informatiójából értem, hogy Kigyelmeteknél sok kóborló, passus nélkül járó katonaság lézzeng s járkél alá s fel; mivel pedig azok nemcsak Kigyelmeteknek, hanem az ország szolgálatjának is nagy kárt okoznak: Kigyelmed ezen parancsolatomat vévén, az olyatén katonákat fogdostatta, s a kiket megfogdostathat, cum informatione küldje vagy hozzám, vagy ott közelebb commendérozó tiszthez.

Szécsény, die 17. Maÿ 1709.

Kigyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

Küldém: Nemes Korpona Városa Főbírájának N. N. jóakaró Uramnak ő Kigyelmének íram. Korpona. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije szab. kir. Korpona város levéltárában.)

506.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Lévai dominiumnak további kezemnél való maradásáról írott Excellentiád méltóságos levelét szokott alázatos kötelességgel vévén, erántam való reflexióját Excellentiádnak nemcsak köszönnöm, de megszolgálnom is igyekezem. Mi illeti az itt tájunkon való húzóvonó katonaságnak büntetését: arra akárki sem serényebb nálam; leginkább okozta felsőbb napokban az fosztogatást tiszántúli hadak széllyedések, jöllehet ezeket sem kell kivenni belőlle; sűrűn jó hozzám is olyan pa-

nasz, de még csak egyet is meg nem kaphattam, jöllehet mind a Nemes Vármegyéknek s mind az regimentek Commen-dánsinak van ez eránt kemény intimatiójok; már annak is, látom, nincs haszna, magamnak kell hozzá láttatnom; assecurálom is Excellentiádat: míg Isten közinkben hozza Excellentiádat, elég példát is statuálok az ollyakbúl.

Bajnócz és Nagy-Tapolcsán tájékán lévő ellenség Lephánthoz szállott ki; a bányavárosokon még semmi mozgolódása nincsen, ha valamintire kijő is naponnat füvelleni: nem bíztatja magát étszakai kinnmaradással. Az dánusok elmeneteliben ezelőtt egy héttel még semmi sem volt; igaz dolog, hogy vagyon finalis ordine az elmenetelre: de addig ki nem akar menni, míg azon regimentjei nem completáltatnak s nem exolváltatnak a Császártúl, a Császár is penig kívánja az excessusok complanatióját; kiknek is némelly része Pozsony városán kívül volt, más része benn a vármegyében, bagázsiáját Nagy-Szombathban tartotta, — bizonyos ember relatiójábúl, ki is közöttök általjött, írhatom Excellentiádnak; azúltátúl fogva semmit nem értettem felőlök, consequenter ha mit érthetek, tartozó kötelességem szerint informálnom Excellentiádat el nem múlatom.

Dunántúl hogy Sümeget az ellenség megszállotta, mostanában érkezett hírem; consequenter hogy az ellenséget derekassan megnyomták s megverték nagy részént a mieink: közönséges hír nálunk, de még nincs confirmatióm; vagyon erről bizonyos, hogy Zsámbéknál valamelly száz hajdúk mieink közül lévén, talám portaképpen: budaiak kimenvén reájok, környül fogván őket, egy hasogatóvánnyal kerített kertben recipiálták magokat; budaiak formaliter akarván ostromlani őket, lovaikról mind leszállottak. Az hol is annyira viselték mieink magokat, hogy igen feles labonczoknak s németeknek elejtésével rajtok kimentenek, háromfelé szakasztván őket, lovakbúl alkalmas nyereségek lett; az elestek közül való Török János is s más jeles tisztek is, kik elhullottak.

Az Garam és Ipoly vizei most is újabb áradásokkal igen nagyok, sok helyen az rétekre is kiöntött. Szívessen akarnám látnom, hogy Excellentiádat hováhamarébb közöttünk láthatnám. Isten hozza szerencsésen Excellentiádat, kívánom.

Nógrád építéséhez már valamentén kezdettek s palánk-fáit hordják; holnap indulok magam megtekintésére. Visszatéréssel kötelessen kívánom Excellentiádat alázatosan informálnom. — Ezzel szokott gratiájában ajánlom Excellentiádnak magamat, és maradok

Sub dato Szécsény, dje 19. Maÿ Anni 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak igaz köteles szolgálja
Excellentiádnak *Bottyán János m. k.*

P. S. Kérem Nagyságodat alázatosan: fordúljon közelebb Nagyságod hozzánk.

(Eredetije a kir. kamarai levéltárban.)

507.

A fejedelem, Bottyánnak.

T á l l y a, 22. Ma ÿ 1709.

Generali Joanni Bottyán.

Az ellenségnek constitutiójáról és az odavaló dolgoknak folyamatjáról való tudósítását vettük, elhitetvén magunkkal, hogy a táján lévő Brigadéros és más Tiszt Híveink Tek. Ngos Károlyi Sándor Generális-Mezej-Marschall Hívünk parancsoltai szerint a dolgokban, mellyek előttnek lesznek, minden sérénységgel eljárnak. Magunk is actu contraháljuk idevaló haddainkat, hogy a jövő hadi operatiókhoz hozzá foghassunk; melly minekelőtte beállana, kívánván bizonyos hadi conferentiát tartanunk: actu várjuk mellénk Méltóságos Fő-Generális Székesi Gróff Beresényi s említett Mezej-Marschall és több Generális úri Híveinket; mellyre hogy Kglđ is póstaformán compareáljon, akartuk praesentibus adni értésére.

(A fejedelmi cancellárián készült egykorú másolat, az 1706—1709-iki még kiadatlan leveleskönyvben.)

508.

Ráday Pál udv. cancellár a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem!

Nagy Jó Kegyelmes Uram!

Szerencsésen érkezvén haza, azonnal Filekről alázatosan tudósítottam Felségedet az ellenségnek némelly részről

Dunántúl való általmenetele felől, s úgy egyszersmind, hogy most lévén ideje, — valami operatióról méltóztatnék parancsolni Felséged. S azalatt is penig micsoda occurrentiákról írjanak Újvárból, méltóztassék az annectált extractusból *) megérteni; a mellyek Isten kegyelméből mind jó zsongók az újonnan való szerencsére s Hazánk ügyinek boldogulására, — csak ellenben ne akadályoztatnék az hadaknak a szegénységen való nagy irgalmatlansági, a mellyeket bizony nem capiálhatja a ki szemmel nem látja; de ezekről igaz hűséggel máskor alázatosan informálok Felségedet.

Miólta az ellenség általment a Dunán: Leffelholcz először a párkányi hídhöz ment más némelly hadakkal s azután penig Zsilizhez, a holott most sánczot ásat; de csúfos processust téssen: mert jóllehet innét általment az ellenségnek egy része a Dunán, — mindazáltal a melly egy regiment volt Köpcsénél, az viszont ugyan a párkányi hídon általjött, és mindnyájan Zsiliznél úgy gyülekeznek, hogy egyszersmind Lévát is kívánják rendben venni, — mellyre nézve Bakabányához gyűjtének némely kőműveseket.

Tegnapelőtt Budán nagy lövések hallattak, mi okból? még nem constál; — csak az Úr-Isten őrizze Eszterház Antal Uram corpussát! A pozsonyi gyűlés foly, a melly hogy előbb meg nem lött, úgy tanulta ki váczai Vicárius Uram, **) — a ki Generális Károlyi Sándor Uram engedelméből Pesten curáltatta magát, — hogy Ratisbonában küldötte a Császár a tavalyi gravameneket, a kit nehéz elhinni, — mindazáltal ha úgy lesz: aligha ki nem telik az én prófécziám, hogy most valamit ígírvén a maga híveinek, minket is csak patenter fog megkínálni véle, excusálván magát az Imperialis Statusoknál; sed meliora Deus! . . .

Az annectált hírekből ***) láthatja Felséged a praesidium (Újvárott) szaporodását a labancz recrutákból; eszessen cselekedné a Commendáns, ha a trójai lovat bé nem engedné menni. Timeo Danaos et dona ferentes.

El nem felejtettem a mit örömmel hallottam ezen Ne-

*) Ma már nincs itt.

**) Berkes András.

***) Ma már egyáltalában semmi melléklet nincs a levélhez.

mes Vármegyének (Nógrád) búza-bőségerül, hogy alázatosan ne informáljam Felségedet; de bizony szomorúan tapasztalom a contrariumot, — mert még az főbb rendek is szűkössen vadnak és pénzes kenyérrel élnek, s nem is lehet másutt szerzeni, hanem a vármegyének Hatvan felé való részén és a papoknál, a kik őt s hat esztendőül fogva szaporították. Mindazáltal Isten jóvoltából olly reménységben van az aratás, hogy esztendőre succurrálhat másoknak is. — Ezzel maradok

Ludány, dje 9-a Juny 1709.

Felségednek

alázatos szolgálja s igaz híve

Ráday Pál m. k.

(Sajátkezűleg írt eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörsővártt.)

509.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens és Legfőbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Főlséges Urunktól megérkezvén, jöve előmben Újvárból recenter érkező katona, Generális (Brigadíros) Ebeczki István Uramnak szöllő újvári Commendáns Uram levelével, mellyet is Somodi Ferencz Collonellus Uram, — Ebeczki Uram helett substituált Commendo — felszakasztván, úgy küldötte kezemhez; én Főlséges Urunknak in orinigali, Excellentiádnak in paribus íme, alázatosan transmittáltam, — méltóztathatik belőle informáltatni; de mindenekfelett igen jó az Fejérhegyentől való új támadás, kit mind segíteni s mind biztatni jó volna.

Zselíznél, úgymint Zselíz és Mikola közt fekszik a német, ki is négy regementnek hirdeti magát: de, az mint onnét érkező tiszteim recognoscálták, mind lovassával s gyalogjával együtt alig van kétezer; hat tarackja vagyon. Rajta menni s megcsapni nem lehet, mert az Ipol és Garam árja nagy, gázlóban által nem mehetni; másként is, két víz között áll a tábora: innét a Garam, túl egy sáros ér keríti, — noha ugyan azon ér nem tenne sok akadályt, mert tágos az közi és körül nem veszi; hanem az Garam árja nagy akadály.

Somodi Ferencz Uram Visknél, az mi kevés katonaság vagy, vélek campéroz, — de az valóban kevés, mivel minthogy az ő Kegyelme ezere Vágon túl való, úgy Balogh István Uramé, igen megrikúlt; az katonaság szüntelen Újvárhoz szivódik, hogy általjárhasson az Vágon, minthogy széltiben is járhatja most az Vágon túl való földet; séllyeiek nem sokat árthatnak, mert mostanában őket az mieink kinn szorítván, nyolczat rabúl közülök hoztak, ennyihányat levágtak.

Azon Újvárbúl jövő katona azt is referálja, hogy maga jelen volt, midőn Szenczen föllül, Német-Gorubnál (Gurabnál) szekereket hajtogató három dánust levágtak és egyet rabúl Újvárban hoztak; az examináltatván, fatetálta, hogy az dánus hada egészen Csallóközben: Püspöki és Vereknye között vagy, s akkor készült és szekereket hajtattott, hogy általmelessen a Dunán, Köpcsén tájára.

Mocsonokon negyvenig való német és valamelly új, szedett-vedett tót hajdúság minden öreg munitió nélkül vagy, ama hiteszegett Thúróczi Gáspár benne az commendó, ki köztünk gyalog Óberster vala.

Míg Főlséges Urunkhoz járék: addig az jázság is teljességesen eloszlott és alászökött, csupán csak az tisztek és üres zászlók maradtak; — nem tudom, mit kellessék véle cselekedni?

Más híreim nem lévén, ezzel Excellentiád kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Szécsén, 9. Juny 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgálója

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Székessi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatossan, sietséggel íram.

Kassa vel Ungvár. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a kir. kamarai levéltárban.)

Melléklet:

Bizodalmas jóakaró Sógor-Uramnak
ajánlom köteles szolgálatomat.

Ezen hajdú jelen volt, midőn Árvát az hajdúk feladták, szerencse, ha ő is közös nem volt a dologhoz; édes Sógor-Uram,

Kegyelmed küldje Méltóságos Fő-Generális Úrhoz ő Excel-
lentiájához pro examine.

Itten az kótyavetye szüntelen foly Isten jóvoltából; har-
madnap alatt több jött bé negyvenig való labancznál, Ocskai
alig maradott másfél század magával, — mind elszökött a
hada, és Fejérhegyen túl igen szaporodik a kurucz, innét is
küldöttem százig való jó katonát melléjek, hogy annyivalinkább
szaporodhassanak. Egy Szórad nevű hadnagy is, ki Ocskai
mellett volt, kuruczczá lett, — az is elment vélek; hiszem
Istent, egy hét alatt elég kurucz lesz az Vágon túl.

Az melly német általtakarodott az Dunán, Haiszterrel
megegyezett, és az Dunántúl kezdi az operatiót. Igen jó volna
most feles hadnak általmenni az Vágon: legalább bárcsak di-
versiót tehetnénk és Dunán túl való ellenségben, míg több
hadaink érkeznének, revocálhatnánk. Zselíznél vagyon mint-
egy ezerig való német, — tudom, már vagyon Kegyelmednek
hírvél. — Ezzel maradok

Kegyelmednek

Érsek-Újvár, dje 6. Juny 1709.

köteles szolgálja,

sógora

Berthóty István m. k.

Külczim : Tekintetes és Nemzetes Vitézlő Generális
Ebeczki István jóakaró Sógor-Uramnak ő Kegyelmének íráom.
Ibi-ubi. P. H.

(Egykorú más, a föntebbi levélben.)

510.

Bottyán Korpona város főbírájának.

Ajánlom szolgálatomat Kigyelmednek.

Némelly szükséges hamarjában kívántató necessariumo-
kat kellestven hozatnom Selymeczről: más modalitást nem
találtam benne, hanem ezen levelem által Kigyelmedet kíván-
tam becsülettel requirálnom, hogy további tekintetemért és
szolgálatomért ne terheltelessék hamarjában bizonyos emberét
beküldeni Selymeczre, s illetén bányai zöld festéket, a mint a
mustra mutatja, 6 fontot vásároltasson, kire is 3 frtot küldtem.
Item, félfont salétromra hat garast, egy süveg nádmézre (czu-

kor) és 4 font enyvre 3 frtot, 1 R plajbászra 1 forintot. Ha azzal az vásárlást fel nem érné Kigyelmed, azt is recompensálnom fogom. Ezen levelem megadó ember kezében — kihozatván — adja Kigyelmed, hadd siessen visszajöni. Kigyelmed jóakarátját én is tőlem kitelhető dolgokban megszolgálnom kívánom, és maradok

Szécsény, 10. Junj 1709.

Kigyelmednek

jóakarója

Bottyán János m. k.

Külczim: Nemes Korpona Városa Főbírójának N. N. jóakaró Uramnak ő Kigyelmének sietséggel íráom.

Korpona.

P. H.

(Sajátkezüleg aláírt eredeti levél, szab. kir. Korpona város levéltárában.)

511.

Ebeczky István dandárnok Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Szintén ezen órában érkeztem pereszlenyi mezőben, holt minémű intercipiált leveleket adott Colonellus Somodi Ferencz Uram kezemhez, Ocskay László levelével együtt, — azokat in specie megküldöttem Excellentiádnak; magam pediglen majd indulok Tergenye felé, kívánván az zsilízi mezőben lévő táborát az ellenségnek szememmel is megvizsgálnom.

Excellentiád méltóságos parancsolatja szerint én az Újvárbán menendő hadaknak megparancsoltam, hogy siessenek utánom: de még el nem érkeztek, — érkezvén, magam békésértem őket Újvárbán.

A minémű lengyelséget Lubomérszky eladott pénzen a németnek, azok is elérkeztek, — circiter három- vagy négyszázig való volt; semmit sem késöltették őket: az Dunán általvitték Esztergamnál.

Egy börzsönyi lakos ember volt Pozsonyban az érseknél, referálta, hogy az Dunántúl való hadak Németországban egy Poden (Baden) nevű várost fölverték, fölvervén, az német eleiben ment volna, — azt is hogy derekassan megcsapták volna

a mieink; ezt Pozsonyban bizonyosan beszéllik. — Ezzel maradok

Excellentiádnak alázatos szolgája
Pereszlényi mezőben, 12. Juny 1709. *Ebeczky István m. k.*

P. S. Itt, Istennek hála, mindennap jól nyeregetnek, mindennap az kótyavetye áll, német uramat fogják, vágják; majd talán az Isten engemet is megvigasztal, — érte leszek, az mint Isten tudnom adta!

(Eredeti levél Vörösvárrt, a Rákóczi-levéltárban.)

512.

Ráday Pál a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Kegyelmes parancsolatja szerint kívántam ezen alkalmatossággal is tudósítanom az idevaló dolgokról Felségedet, hogy mióta a német a Dunán általment: a szilízi sánczot építi a bagázsianál elmaradt egynehány lovas és gyalog sereg, a ki is mindössze az ott fogott rabnak relatiója szerint tizennégy standard lovas és öt compánia gyalog. *Generális Bottyán Uram rettetessen boszorkodik, hogy rajta nem mehet: mivel olly ordine jött Fő-Generális Uramtól, hogy a brigádakat helyben hagyja, — az teendő operatiókról pedig hallgat; panaszolkodván, hogy ha miben disponál is, — senkisé fogadja szavát. Az igaz, úgy tapasztalom, testetül-lelkestül igaz híve Felségednek.* Tegnapelőtt mentünk mindketten Nógrád várának megtekintésére, a melyet három héttől fogva jól fortificáltak, s nem is kell féltetni az ellenségtől: mert két- s háromezer meg nem veszi, egész armáda pedig alája nem megyen. Most csinálják a kútát is benne és más szükséges állapotokat, — de semmi költség nincs reá rendelve: mert a Nemes Vármegye ekkoráig extra quantum sok költséget tett reá, de bizonyára nem győzi, mivel jóllehet 43 ezer a quantuma: de két annyit is erogált; — *megemlegeti örökké Generális Károlyi Uram hadát, a ki micsoda kegyetlenségeket s károkat tött, ki fog tetszeni az inquisitióból.* Ha Felséged méltóztatik parancsolni: a mely kevés proventus szedetik a szécsényi filialis harminczadon, adatok valamely forintokat a nógrádi elmúlthatatlan szükségre; ki felől midőn meghallotta volna a budai Commendáns (Pfeffershoven

cs. altábornagy), hogy építtetik: bizonyos relatio szerint asztalhoz verte a kalapját.

Ma hozták hírit, hogy Árva s Bajnócz tájárúl öszvegyűlvén a német: a beszterczeiekkel Zólyomhoz szállott négy álgyúval; megvállik, melly felé czéloz? — Brigadéros Ebeczki Uram Ság mellett (Peresztlényen) vagyon, a német pedig Dunántúl az örsi (Mező-Örs) réteken. Esztergomi asszony relatiója szerint olly hír van a németeknél, hogy a francia megverte odafel őket. A minapi budai lövésnek az okát — kirúl irtam vala előbbeni levelemben — a váczai páterek írják, hogy első nap pro octava corporis Christi történt, másnap pedig hogy mind Buda, mind Pest alatt Felséged hadai voltak.

Ezen levelemet Felségednek Nógrád vármegyei kosdi emberek által küldöttem, — alázatosan recommendálom Felségednek könyörgéseket, a kiktől kétszáz-egynehány akó bort Újvárbán vittek; méltóztassék árának megadattatása felől valahonnan disponáltatni; ha Felségednek úgy tetszik, jó volna a Nemes Vármegye quantumából defalcáltatni, — talán maradt még el annyiraivaló, a kit ki nem szedtek.

Semmi nagyobb nyomorúsága nincs ezen földnek, mint a hajdúk kiállítása; mert jóllehet már eleve hatszázig valót kiadtak: de ámbár tüzes, helyes, (= háztüzes, házhelyes,) ugyancsak szökik; sok faluk már triplán is recrutáztak: kinek száz, kinek ötven forintjában tölt már egy hajdú; ad infinitum fog menni a nyomorgattatás, ha mindannyiszor újonnan fel kell állítani, — mindazáltal, reménlem, ki fog telni innen vagy hét-száz a ki állandó lesz, mivel az vármegye gyűlésén újonnan sub poena statuáltuk, hogy minden földesúr adja ki az abszolútionálist az jobbágy-hajdúknak.

Kegyelmes Uram, az Istenért, őrizzük meg ezt a földet, bár nullo ex alio respectu, csak hogy kenyerünk légyen: mert teljes minden határ szép terméssel.

Ezzel ajánlván Felséged kegyelmességében magamat, kívánom, az Úr-Isten virágoztassa Felségedet friss egészséggel és minden szerencsével!

Datum Ludány, 14. Junij 1709. alázatos szolgája s igaz híve

Felségednek

Ráday Pál m. k.

(S. k. írt eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt.)

513.

Ugyanaz, ugyanannak.

Felséges Fejedelem!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Jóllehet tegnap is az itt való occurrentiákról gyalog expressus által alázatosan tudósítottam vala Felségedet: mindazáltal tudván, hogy ezen alkalmatossággal *) hamarébb érkezik Felséged kezeiben levelem, — *a midőn Generális Bottyán Uram írására **) regeáírom magamat*, egyszersmind subjungálom, hogy ma is együtt lévén conferentiában: úgy tapasztaljuk, *hogy az ellenség magát Zsiliznél sánczolván, ha egy hét alatt nem inturbáljuk, — azután haszontalan minden igyekezetünk; a mellyhez elég drága idő volt volna eddig: ha Tiszt Uramék competentíája, avagy inkább engedetlensége nem akadályoztatta volna.* Senki egymástól nem függ, senki nem kérdi, senki nem tudja: kicsoda a Commandó? *Említett Generális Uram bizony szívessen igyekezik, — de nincs semmi haszna, mert senkisem obtemperál.* Nyilvánvaló dolog: ha ötszáz lovas német megindul, — Losonczig mehet, mert az ezerek is csak imígy-amígy vadnak; Ság táján mindnyájan sincsenek hét s nyolczszázan, Losonc körül pedig alig van valami, csak a sok bagágia is elhúzza a katonát.

Mindezekre nézvé maga Adjutantját küldötte Bottyán Uram Felségedhez, a ki által bővebben üzent; s azalatt pedig javallottuk a Felséged utóbbi levelére és Fő-Generális Uram postscriptájában feltött generalis orderére nézve, hogy ámbár positive nem ír is orderül a tiszteknek: mindazáltal tanácskozásra híjja össze ő Kegyelmeket, — a kik is mindenfelől csak három mértföldnyire vadnak, — és a mit legjobbnak ítélnék, ha Felséged avagy Fő-Generális Uram ordere késik, azt kövessék el; a míg pedig kikészülnek: azalatt talán visszajün az Adjutant is. Megvállik, jön-e valaki, vagy sem? — De, Kegyelmes Uram, az Istenért, bízza Felséged valakire bizonyos-

*) Bottyánnak ez napon a fejedelemhez gyorsfutárként küldött hadsegéde által.

**) A tábornoknak Szécsényből ugyan e napról kelt levelére. I. a következő sz. a.

san a Commandót: mert így nec unus, nec alter, — s azalatt az ellenség csak progrediál. Az Adjutantnak itt adtunk póstára való költséget, — méltóztassék visszajöhetéséről póstamester Uraméknak kegyelmessen Parancsolni.

Azonban, mit parancsoljon Felséged a mustrálás iránt, újabb leveléből alázatosan értettem, a kihez alkalmaztatni kívánom magamat; de ha másüvé is úgy mentek a levelek: ante 18-vam vévén, előre kinyilatkozik a dolog, és úgy is a mustrálók confundáltatnak, nem tudván, mi légyen a bépecsétlett orderben. — Maradván

Ludány, 16. Juny 1709.

Felségednek

alázatos szolgája s igaz híve

Ráday Pál m. k.

Külczim: Az Felséges Magyarországi Vezérő- és Erdélyi Országló- s úgy egyszersmind Római Birodalombéli Fejedelem nagy jó Kegyelmes Uramnak alázatosan. P. H.

(Sajátkezűleg írt eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, Vörösvártt.)

514.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérő-Fejedelem,

Nékem is érdemem felett nagy Kegyelmes Uram!

Nógrád vára restaurációjának tekintésére rándulván Director Rádai Pál és Vice-Ispán Darvas Mihály Uramékkal: az hamarjában leginkább kívántató necessariumokról tettem dispositiókat, kútjának tisztíttatásához is hozzá fogattam; reménlem, két hetek alatt az is alkalmasint véghez mégyen. Onnét rándúltam volt Pereszlénnél levő hadak közé, kik is igen kevesen vadnak. Az Ipoly s Garam árja hirtelenséggel annyira megszűnt: sok helyeken gázlóban járhatni; Istennek nagy kegyelmességének tulajdoníthatni, hogy eddig nem confundáltattak, — melylyel nemcsak ezen darab földnek szíve lenne oda: hanem nyári campániában instituálandó operatióknak is nagy gátlására lehetne. — Onnét ideérkezésemmel érkezik Felséged kegyelmes parancsolatja is, mellyben nekem méltóztatik úgy parancsolni: valamit elkövethetek, Felségedhez s

hazánkhoz való kötelességem szerint kövessem el, kirúl s úgy az következendő operatiókrúl fogom vennem Méltóságos Főbb-Generális Uram ő Excellentiája dispositióját. Igaz dolog, már vettem is valamelly dispositiót, kihez én alkalmaztatnom magamat nem tudhatom. Ő Excellentiája úgy parancsolja, hogy minden regimentek magok brigádáihoz transferálván magokat, kiki ott maradjon, lesznek a parte commendérozottak Somodi és Balogh Uram ezereikbül Újvár eleire, úgy szintén Géczi Uraménak hátra való része; kikrúl is fogom bővebb informatióját vennem Brigadéros Ebeczki Uramnak. Ugyanezen parancsolatját ő Excellentiájának Ebeczki Uram praesentálta nékem: nemhogy informatióját vehettem volna, de vélem csak szónak sem eredett, azonnal elment; mostanában ottlétem alkalmatosságával nem lévén az corpusnál, hanem Ságra fordúlván be: midőn jelentették ottlétemet, útjából előttem másfelé tért, szólni sem kívánt vélem. Maga tudja, minémű instructiója s parancsolatja vagyon, — nékem se nem ír, se nem izen; ha én miként disponálok: annak semmi effectussa. Én, Felséges Uram, solenniter protestálok: ha mi rossz consequentiák megeshetnek, — én ne okoztassam; Isten látja, minden szíves indulattal azon volnék, hogy mentül hasznossabban szolgálhatnék.

Zselíznél levő ellenség erős sánczot vetett, mellynek már nagy része általment a Dunán, s Dunántúl Baráti nevű falunál vagyon táborban; maga Haiszter Győrben vagyon, minden bagácsiája itt maradott a zselízi sáncznál; soha jobb módunk nem volna az operatiókban, mint most, míg az ellenség öszve nem venné magát s valamelly notabilis erővel általmennénk a Garamon. Már az búzákat s közel való réteket lekaszáltatta, futrasérossának messze kelletik járni. Látom köztünk a fogyatkozásokat, béhúnt szemmel kell néznem. Az egész Garam-mellyéki molnároknak tegnap benn Zselízen kellett lenni. Az házak pallásait rontatja, egyebet nem conjecturálhatok belőle, hanem hogy hidat csináljon. Nagy consternatiótúl féltem ezen darab földet: mert minden tartózkodás nélkül jöhet. — Ha azért, Felséges Uram, Ebeczki Uram commandója tetszik inkább: én Isten hírvél cedálok. Felséged hűségére, hazánk előmenetelére tettem le hitemet, — másként is kész a szolgálta.

Breznyói, besztlercei, víglesei s más körülbelől való ellen-

ség Zólyomhoz minden bagácsiástúl kiszállott; az ugyan mindenestül sem sok: de tartok attúl, hogy, — széllyel lévén az hadak, — valahol csapást ne tégyen. Ha Főbb-Generális Uram ő Excellentiája közinkben jövetelit soká hallasztja: sok fogatkozással vagyunk, — naponként többel leszünk.

Ezzel ajánlom tovább is magamat Felséged szokott kegyelmességében, s maradok

Nagy Kegyelmes Uramnak Felségednek

alázatos igaz híve s méltatlan szolgája

Szécsény, dje 16. Juny 1709.

(*Bottyán János.*)

P. S. Némelly Vágon túl való emberek szintén levelem végzésével érkeznek, kik szemekkel látták, a midőn 200 hordó lisztet hoztanak az sánczban; az lovassa mezőre kiljebb szállott.

Itt lévén nálam Rádai Pál Uram, úgy találtuk, hogy postán küldjem Felségedhez Adjutantom által ezen földön levő constitutióknak repraesentatióját, — szóval is bővebben informálhatja alázatossan Felségedet.

(Egész íven, in folio írt eredeti levél a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvárt. És bár Bottyán a sietségben, melylyel a levél expedíaltatott, elfeledé azt aláírni: világos, hogy a levelet ő mondotta tollba egyik titkárának, a kinek félreismerhetlen kéziratával van az írva. De Bottyántól származását mutatja e levélnek ezenkívül datuma is: övé lévén akkor a szécsényi — bányák és Újvár-vidéki — paranesnokság; ezt mutatja továbbá Ráday Pálnak Szécsény mellől Iudányból Rákóczihoz ugyane napon kelt fönti levele, mely a jelen levélre, mint Bottyánéra egyenesen hivatkozik, és azzal szellemben és lényegben tökéletesen összeegyezik.

Az archivumban is együtt találtatott e két levél.)

515.

Bottyán Nógrád vármegyének.

Illustrissimi, Reverendissimi, admodum Reverendi, Spectabiles ac Magnifici etc. Domini mihi observandissimi!

Salutem et servitiorum meorum paratissimam obligationem. — Nagyságtok, Kegyelmetek levelét kötelessen vévén, Földvári László Uram *) kaszáltatása iránt való panaszát értem; de ő Kegyelme maga authoritásából egy kaszást sem hajtattott, hanem innét limitáltam neki az falukat, s a szerint hajtattja. Mindazáltal ezen órában megírom: Nógrád várme-

*) Nógrád vár kapitánya.

gyebeli helységektől tovább kaszást ne kérjen, se semmiben ne onerálja.

Mi illeti nemes-orosziak insurrectióra való compulsióját: azt én cselekszem Méltóságos Locumtenens Uram ő Excellentiája specialis engedelmiből; mert ők annakelőtte is mindegyik Laky István Főhadnagyom zászlója alatt jártak és regementben mint mezei-hadban szolgáltak, — ahhoz képest most is őket, mint regementemhez tartozandókat, jure compellálhatom, abban a Tekintetes Nemes Vármegyének semmit nem praejudicálok, hanem kívánván inkább az közönséges hazaszolgáltatjának az által promoteálását, kit az Nemes Vármegye is ne kívánja gátolni. Caeterum Praetitulatus Dominationes Vestras diu incolumes esse cupiens, permaneo

Eisdem Praetitulatis Dominationibus Vestris

ad serviendum obligatissimus

Joannes Bottyán m. p.

Külczim: Illustrissimis, Reverendissimis, admodum Reverendis, Spectabilibus ac Magnificis, etc. etc. toti denique Universitati Comitatus *Neogradensis*, etc. P. H.

(Eredetiye Nógrád vármegye levéltárában, sajátkezűleg aláírva. Kelte ugyan hiányzik, de *Szécsényben, 1709. június közepe táján* kellett íratnia.)

516.

Bottyán Balogh Istvánnak.

Jóakaró Brigadéros Uramnak,
szolgálok Kegyelmednek.

Orderemnek megmutatásával noha nem tartoznám: mindazonáltal Tekintetes Zsámboki Nagy István Colonellus Uramat Fő-Generális Uram ő Excellentiája nékem írt levelével odaküldöttem. Hanem Kegyelmed emez-amaz mentségeket félretétvén, mindgyárt küldjön egy jó regimentet: mert nagy periculumban vagyok ezen darab föld; mindenfelől reportálják: mihelyest elkészül az Garam hídjá, szíltiben jön rajtunk. Intimálom azért ex officio s izenem is Kegyelmednek, hogy abban meg ne fogyatkozzam, — mert ha valami non putaram esik, protestálok: se Isten, se ember előtt oka ne legyen; én Kegyelmeddel adok számot. Elvárván, maradok

Kegyelmednek

szolgája jóakarója

Szécsén, 20. Junij 1709.

Bottyán János m. k.

Külczim : Tekintetes Nemzetes Vitézlő Balogh István
Brigadéros és lovas Fő-Colonellus jóakaró Uramnak ő Kegyel-
mének. — Losoncz. P. H.

Balogh István levele, melyre ezen rendelet íratott :

Méltóságos Generális!

Nékem Bizodalmas Uram!

Vettem az Úr levelét, brigádáknak transmittált specifi-
catiójával együtt, mely énnálam ennekelőtte constált; hanem
szükség lett volna Méltóságos Fő-Generális Urunk ő Excel-
lentiája orderének mássát committálni vélem : mivel arra tészen
levelében provocatiót az Úr, — más a peniglen, nékem is jött
azon Méltóságos Úrtól parancsolatom : brigádammal mitevő
legyek? A minthogy. azt is parancsolja többi között, hogy ma-
gam regementemtől bizonyosszámú katonaságot és tiszteket
commendérozak Újvárhoz, — hanemha ő Excellentiájának
lett volna azok eránt reflexiója az Úrnak küldött orderében,
hogy hamarább induljanak és secure mehessenek át a Gara-
mon. Hogy azért ezek dilucidáltassanak és én is tudhassam
dirigálni ez után magamat : kérem az Urat, méltóztassék em-
lített ordernek mássát hovahamarébb megküldeni. Egyéberánt
mellettem lévő három regement közül ha a legszámossabbat
és erősebbet az Úr mellé kell küldeni : igen víkonyan mara-
dok itten, azon okból is, hogy Újvárhoz is kell küldenem; a
vígýázás penig nagy, continuo három compániának passusokon
kell lenni, — azonkívül az portázás.

Ezzel Isten éltesse szerencsésen az Urat!

Losoncz, 19. Juny 1709.

Az Úrnak

köteles szolgálja

Balogh István m. k.

Külczim : Méltóságos Generális-Strázsamster és Lovas
Fő-Colonellus Bottyán János bizodalmas Uramnak.

Szécsény.

L. S.

(Gyűjteményemben. Bottyán levele eredeti, félíven, in quarto; csak alá-
írása sajtátkezű. Baloghé Bottyán hadi titkárának kezével írt másolat,
félíven, in folio.)

Bottján a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem, Jó Kegyelmes Uram!

Írhatom Fölségednek, hogy az Zselíznél levő ellenség az sáncznak és hidaknak csinálásában sörényen progrediál; még ugyan perfectióra nem hozta, — rövid nap az is meglészen. Én teljes tehetségemből igyekeztem volna impediálni, s még a szívem is majd sír bennem, hogy nincs kivel ellene operálnom. Eliggé requiráltam s intettem itt közelebb livő Brigádiros Uraimékat, hogy megegyező akarattal mennünk és impediálnánk; de mindenik azt feleli, hogy Méltóságos Fő-Generális Uram ő Excellentiájától olly ordereik legyenek, hogy csupor-ton tartván az brigádákat, helyben maradjanak. Csajághi János Brigádiros Uramtól csak ezer hajdút kírtem, — az is azzal menti magát, hogy az minímő nyoleczszáz flintát hoztak hajdúi számára, csak húsz sincs ép benne, mind csináltatni kell, azírt fegyveretlen hajdút nem adhat. Most volna penig egyszer ideje az operatiónak: mert azt beszállik recenter elfogott szent-benedeki két labancz és zselízi tábortúl hozott nímet rab: mihelyest a zselízi sáncz elkészül, — azonnal Lévának építéséhez kezdenek, már Szent-Benedekben palánkfák, talicskák és egyéb requisitumok kisék. Azon ellenség mihelyest észrevenné gyalogsággal való menetelemet: elhiszem, félben hadná igyekezetit.

Méltóságos Fő-Generális Uram ő Excellentiája nígy brigádának ezen földre rendelése iránt való subdivisióját kezemhez küldvín: semmi emlékezetet nem téssen, hogy tülem, vagy kitül lígyen dependentiájok? — azért nem is tudok semmiben eligazodni.

Hallatik, hogy Dunántúl valami csapás esett volna az ellenségen, és az minímő háromszáz lengyel általment volna, hogy az is mind elveszett; confirmatióját még eddig nem vehettem. Az Fejérhegyekben lévő új támodást is mondják, jól forgatja magát és naponkint szaporodik.

Zólyomhoz melly hétszázig való nímet gyülekezett vala, az városra bészállott; az város küfalain köröskörül állást csináltat, az mint bent levő emberem referálja.

További intervenientiákról is informálnom Fölségedet el

nem mulatom. Kegyelmes gratiájában alázatosan ajálván magamat, maradok

Szécsény, 22. Juny 1709.

Fölségednek

alázatos szegíny szolgálja s híve

Bottyán János, m. k.

Külczim : Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel írák.

Kassa aut Szerencs.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezű.)

518.

Bercsényi Bottyánnak.

Generális Bottyán János Úrnak.

Patak, 22. Juny, Anno 1709.

Megtérvén Kapitány Dániel Zsigmond ő Kegyelme, veszem általa küldett levelét Kegyelmednek, egyszersmind pedig az ellenség constitutiójáról való informatiókat mind Kegyelmedtől, úgy másoktól is megadta ő Kegyelme; melyekből már látván az ellenség constitutióját: ahhoz képest az további operatióinknak dispositióiban most fáradozunk, — csak az hadak a szerint, a mint brigádákra vannak felosztva és elrendelve, contraháltassanak s legyenek készülettal csuportossan: magam mégyek csakhamar Kegyelmetek közé; egész készülettal lévén az hadak, akkor jobb móddal continuálhatjuk operatióink folytatását. Azalatt penig mindenfelé a sűrő és kemény portázást kövesse el Kegyelmetek, minden brigáda maga rendi szerint, kinek merre incumbál az vígyázás; az occurrentiákról és reportumokról tudósítsák Kegyelmedet, sőt ha szükség hozza, succurráljanak is egymásnak Kegyelmed ordere szerint, — kirül vagyon intimatiójok a Brigádirosoknak is; de, hogy formalis operatióhoz fogjon Kegyelmed: abban módot nem látok odamenetelemig, — azért is megírtam Csajáginak, hogy az egész brigádából valami két- vagy háromszáz jó hajdút commandírozva, jó tisztekkel rendeljen Kegyelmed kívánságára, a kik az berkeket bujkálhatják s hasznot tehetnek; az többivel legyen készen.

A mint válaszadó levelekből látom: egy sincs a ki Kegyelmed commandóját nem agnoscálná s kívánna Kegyelmeddel competálni; hanem valóságos az: Kegyelmed maga okozza a confusiót, mert per indirectum folytatja az dolgot, nem intimálja úgy a commandírozó Brigadirosoknak, a mint kellenék rend szerint; hanemha valamely regimentet kíván Kegyelmed vagy elcommandírozni, vagy magához orderezni: nem kellene Kegyelmednek directe azon Óbersternek parancsolni, a melyről akar disponálni, — de incumbál Kegyelmednek a Brigadirosnak intimálni, kinek commandója alatt vagyon az regiment; vagy Óberstert orderezze az Brigadiros, az hova szükségességesnek látná vagy rendelné Kegyelmed. Az ilyenek nem observatiójából azért szoktak következni az confusiók, melyek miatt gyakorta az Ország szolgálatja is múlik és hátramarádást szenved. Mire nézve megtartván a jó hadi rendtartást, — nem lészen senki ellen Kegyelmednek is panasza; ha pedig valamelyikén múlna: akkor annak útján s módján orvoslása is lészen. Ezzel, — etc.

(Bercsényi hadi cancelláriáján készült egykorú másolat félíven, gyűjteményemben.)

519.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenes és Főbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Írhatom, az ellenség Zselíznél való sáncz és hidak csinálásában sörényen progrediál; még ugyan perfectióban nincsenek, de rövidnap az is meglíszén. Én teljes tehetségemből kívántam volna impediálnom, — csakhogy, mint előbbi leveleimben is megírtam, itt körül lívő Brigadéros Uraimékat sem mire nem vehettem; mindenik azt feleli: Excellentiád orderéhez tartózkodik, mellynek tenora az, hogy kiki helyben maradván, csuporton tartsa brigádáját.

Való, hogy Excellentiád ideküldé minap az brigádának subdivisióját: de, hogy az én commandóm alatt legyenek, — arról semmi emlékezetet nem tészén; azért, ha engem Excellentiád elígségesnek vagy érdemesnek nem ítél: míltóztassék mást ideküldeni, a kitől tudjanak függeni az brigádák. Most

vólna ideje az ocsódásnak: mert recenter minímő két szent-benedeki labanczot és zselízi táborból egy nímetet hoztak, azok hitekre, lelkekre fateálják, hogy mihelyest zselízi sáncz elkészül, — azonnal Lévának építéséhez kezdenek; már Szent-Benedekben mind palánkfák, talicskák és egyéb requisitumok el vannak készítve.

Hallatik, hogy Dunántúl valami csapás esett volna az ellensígen, és hogy Hajster Győrben vagyon.

Az Fejérhegyekben lívó új támodás is forgatja magát és szaporodik.

Zólyomhoz az melly hétszázig való nímet gyülekezett, az városban szállott, oda hordat füvet maga lovainak, a város küfalain állást csináltat.

Ezeket — elhiszem — mások másfelől is írhatják más-képpen, hogy az sok különböző informatiók közt eligazodni is nehéznek látszhatik Excellentiádnak; de én csak azt írom, a kit tudok, látok, hallok, se többet hozzá nem tiszek, se tíle el nem víszek, — hanem az mint informáltatom.

Ezzel Excellentiád kegyes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Szécsény, 22. Juny 1709.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
Bottyán János m. k.

P. S. Bezzeg, ha azon brigádák egy csuportban lehetnének kezem alatt, kiket minapi leveliben ideküldé Excellentiád, — tehetnék hasznót!

Külcím: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatosan. — Kassa vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkező.)

520.

Bottyán Náray László dandárnoknak.

Jóakaró Brigadéros Uramnak
szolgálók Kegyelmednek.

Tudva lehet Kegyelmednél, hogy az Kegyelmed egísz brigádája ide mellém vagyon orderezve; minthogy penig most

vagyon időnk és alkalmatosságunk az hasznos operatio-títelre, máskor inkább nyúgodhatunk; — Kegyelmed azért vívín ezen intimatiómat: minden egyéb dolgokat félre tívín, az egisz brigádával együtt sietve gyűjön utánom. Hogyha penig az hajdúk közül némelyek még mundíratlanok vagy fegyvertelenek volnának: kiválogatván azokat, kik már megfegyveresítették és mundírozttak, — előre sietve küldje erre Szécsény felé; az többit is elkészítvén, magával hozza Kegyelmed. Csajághi János Brigadéros Uram is most küldött ezerig valót mellém.

Kegyelmedet elvárván, maradok

Szécsény, 23. Juny 1709.

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

Külczim: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Nárai László Brigadéros és Gyalog Fő-Colonellus Uramnak ő Kegyelmednek sietséggel adassék. — Rima-Szombat vel Csetnek, aut ubi. Cito. Citius. Citissime. P. H.

Más írással: »Csetnek felé kell küldeni ezen Bottyán Uram levelét.«

(Eredetije gyűjteményemben. Félíven, in folio; csak aláírása sajátkezű.)

521.

Bottyán a fejedelemnek.

Főlséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Ajánlom mindenkori alázatos kisz szolgálatomat Főlségednek. — Kötelességem szerint akarám megírni, hogy éppen ez órában érkezének hozzám Garam mellől bényi és kis-gyarmati emberim, kik a több faluim képében követség formában küldettek, nékem megjelenteni, hogy az egisz jószágomból válogatott embereket budai Administrator Esztergamban maga eleiben hivatván: előtttek minden jószágomat császár számára foglalta, — kit én nem igen bánok. Ezen emberim igaz lelkekre fateálják, hogy az ezelőtt általmenő németnek kétszázig való bagázsia-szekere esztergami hídon által visszajövé, az elmúlt vasárnap, tudniillik 23. praesentis egy része azon szekereknek bényi falu közepin által, egy része a falu mellett ment el zselízi tábor felé; melly szekerek a falun általmentek, azokon

olvasott bényi emberem tizennégyszázmarczangolt és vagdalt sebes nímeket, kiket olvashatott, némellyeknek innya is adott; hallotta köztök lívő magyarul tudóktól mondani: Bezzeg, Dunántúl vannak lator kuruczok! Falun kívül elmenő szekereken is voltak sebessek. Közönségesen az jószágombéli előkelő emberim általok izenik s magok is sokfelől értették bizonyosan, hogy Dunántúl az mieink rajtahajtván az ellensígen, megindították és Pozsonyig jártak volna az hátán, és ott általnyomták. Zselíznél lívők is Pozsony felől várják mind Hajstert s mind Pálfit: mivel mind az két nevezett Generálisnak bagáziája bément zselízi táborban, Pálfi fia is ott vagyon, kinél emberim voltak s tüle hallották, hogy atyját minden órán oda várja. Ott a nímek most is sánczolja magát, Garamon innét is az híd előtt sánczot erigál. Azon bagáziát és sebeseket Pozsonyig hozták hajón Esztergamig alá, úgy beszállik. Másfelől azt is értem, hogy Hajster és Pálfi már is cseklézi réteken szállottak volna meg, Szered felé alájőnek. Annakokáért az nagy Istenre is [kírem alázatossan Főlségedet: míltóztassék ezen földhöz kegyes reflexióval lenni; mert ha elérkezik s megindul, — porrá teszi kenyírtermő földünket, nem lívín kivel resistálnom. Esztergam alól is circiter ötőnapja az mieink mind az Commendáns kijáró marháját s mind másokét böcsíletessen s bizonyosan eltakarították. Azonban szeredi vásárt Szent-Iván napján az újváriak felverték s prédálták.

Azon zselízi nímek igen fenyegetődzik s valamikor porta közelít hozzá: az mieinken mindenkor kijön. Azért Balogh István Uram brigádájából Orosz Pál Uram regimentjefélét hét compánia lovast, Csajághi János Uram brigádájából is ötszázig való commendírozott gyalogot elhozatván, Ebeczki Uram mellé küldöttem, magam is ezen órán utánna indulok: hahogy azon megbátorodott ellenséget valami formában reávehetném.

Gál Péter nívót szabad gyalog-hadnagyságra eresztvén, hogy szedjen maga mellé olly szabad szemílyeket, kik regimentekhez nem obligatusok, — ő úgy megszaporodván, hogy Zólyomban Szent-Kereszt felé élést kísíró háromezred nímekre reá mert az Garamon túl ütni, útját elállván, derekassan megpuskázta, melly puskázásban hauptman, lajduant és egyéb nímek tiszték estek el, s kilencz gregarius, — hajdúinkban kettő holt

meg, egy sebben esvín, idejött s kettő elfogatott. Igen jól forgatják azon szabad-legények magokat; most Túrócz felé indultak az hegyekben.

Én Fölséged kegyelmes parancsolatja szerint egymást érő leveleim által kíz vagyok tudósítanom: csak hallok, hogy póstamester Uraimék staphetát fizetés nélkül már ennekutánna nem küldenek, ordinárián kívűl; ha penig periculum lisen in mora, — kison fognak elmenni az hírek; nálam olly ország cassája nincs, kiből mindenkor fizethessek, magamét nem költ-hetem, mert úgyis már eleget költvín, nem igen látom refusióját. — Tovább Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsény, 26. Juny 1709.

Fölségednek alázatos szegény szolgálja s híve
Bottyán János m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének, alázatos kötelességgel. — Patak. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

522.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!
Jó Kegyelmes Uram!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Excellentiádnak. — Zselíznél lívő nímét helyben lívín, az sáncz-csinálást erőssen continuálja; valamikor portáink hozzá közelítnek, azonnal kijön rajtok. Minap Tekintetes Somodi Ferencz Uram ezere ment vala Újvárhoz, — az után is mindgyárt hat compánia lovas két könnyű taraczkkal indúlt, de nem érte. Ahhoz képest is Tekintetes Brigadíros Balogh István Uram brigádájából Orosz Pál Uram ezereféle hét sereget és Brigadéros Csajághi János Uram corpussából ötszázig való commendérozott hajdút elhozván, Ebeczki István Brigadéros Uram corpussához ordereztem, magam is ezen órában indulok utánnok, — hahogy valami formában azon megbizakodott ellenséget reávehetném, míg viko nyabb erővel vagyon; mert az ki Dunán általmenvín, bagá-

zsiáját Garam mellett hatta, azt is minden órán magához várja. Noha azon sánczban ennekelőtte elég provisiót takartatott: mégis most recenter Esztergambúl 64 szekér élis szállíttatott belé. Minimő fenyegetéseket ír az körül lívő falukra Leffelholcz: ezen inclusábúl *) kitetszik, — kit el is követhet, mihe-lyest amaz elírkezhetik; sőt ha addig eleit nem vesszük: ezen darab kenyírtermő földünk oda líszen. — Zólyomi nímet előbbi statussában vagyon.

Gál Píter nívő gyalog szabad-hadnagynak adtam vala szabad-hajdúknak maga mellí szedisíre pátenst, hogy az bányák körül való hegyekben bujkálván, ellenség után leselkedjék; ki is olly szabad személlyekbül, mellyek se regimenthez, se compániákhoz soha nem voltak kötelezve, úgy megszaporodott, hogy Zólyom és Szent-Kereszt közt, túl az Garamon élist és munitiót Zólyomhoz kísírtő 300. lovas németre ütven, annyira elállotta útját és megpuskázta, hogy hauptman, lajdinant és egyéb tisztek s talán kilencz gregariusok estek el, sebben penig feles, — olly emberem referálta, ki szemeivel láttá, midőn Selmeczen a tiszteket eltemették. Az hajdúkbúl kettő rabbá esett, kettő megholt és egy sebben idejött, ki is gyógyúlható. Igen jól forgatják azon szabad-legínyek magokat; most is Túróc felé vettük útjokat az hegyekben.

Kegyelmes Uram, Excellentiád rendelésébül tapasztalom most, hogy minden regimentek, staabok és tisztek pínzt obtineálnak; azért én is alázatossan kérem Excellentiádat: ha magamról nem is, mellettem lívő staabomról méltóztassék kegyelmessen megemlíkezni és valami pínzbéli contingenst assignálni, avagy valamellyik restantiarius vármegyére és cassirerre olly commissiót küldeni, ki mellett lehessen staabomnak is Excellentiád kegyes gratiájából consolatiója, ha többeknek adatik. Staabom ezen includált specificatióban **) comprehendáltatik; — kire is alázatossan elvárom Excellentiád kegyes választát s assignatióját.

Ebeczki Uram brigádájához írkezhén, Isten mire segít, — informálni mindenekről genuine egymást érő leveleimmel Excellentiádat el nem múlatom; csakhogy, az mint értem, kö-

*) Ma már nincs itt.

**) E kimutatás ma már nincs meg.

zönsíges parancsolatban ki vagyon adva, hogy az pósták semmi siető staphetát — ordinarián kívül — fizetés nélkül vinni ne tartozzanak; midőn pedig periculum lisen in mora, későn mennek az hírek: semminek oka nem lehetek, mert hogy staphetáktól fizessenek, arra semmi ország pínze nincs az kezemben, — már a nélkül is eleget költöttem, kinek refusióját nem látom.

Ezzel Excellentiád kegyes gratiájában ajálván magamat, kívánom, éltesse Isten sokáig frís jó egízségben! Maradok

Szécsény, 26. Juny 1709.

Excellentiádnak

alázatos szegíny szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ez órában jöve bényi két emberem, több faluim fejében küldetvín nékem megmondani, hogy budai Administrator jószágomra tívín kezít, császár számára confiscálta, — kit én keveset bánok. Beszillik, hogy melly nímét általment volt az Dunán, annak az elmúlt vasárnap kétszázig való bagázsia-szekere Esztergamnál visszajövé, feles sebes nímeket hozott, bényi falun egy része, más része kívül ment; a faluban menő szekereken tizenégyet olvasott ezen egyik emberem, s inniok is nímellyeknek adott, — a falun kívül menő szekereken hasonlókíppen sebessek voltak. Közönsíges hír Esztergam tájéki falukon, hogy túl a mieink rajta hajtván a nímeten, megindították és Pozsonyig jártak volna az hátán; azon nímét Pozsonnál általjövé, hogy már cseklíszi réteken volna, Szered felé veszi útját s Zselízhez fog jőni, minthogy mind Hajster s mind Pálfi bagázsiája itt vagyon, sőt Pálfinak fia is.

Az is bizonyos, hogy esztergami marhát túl az mieink most egíszlen eltakarították, újváriak pedig Szent-Iván napján szeredi vásárt felnyerték.

Az nagy Istenre, Excellentiád ezen földön szánakodják, — mert bizon csak az óra nem tölt reánk, oda leszünk!

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos kötelességgel írák. Patak aut Ungvár. P. H.

Kívül, másfelől, Bercsényi kezeírásával rájegyezve: »Regulamentum és Articulusok recensiója.«

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az alírás sajátkezű.)

523.

Bottyán Berthóti Istvánnak.

Jóakaró Commendáns Uramnak
szolgálok Kegyelmednek.

Akarám Kegyelmednek értisére adnom, hogy igen sok ember jár az Vág mellikírúl ezen földre, marha, só és egyéb jószág vásárlására Kegyelmed passusa mellett, — kik itt az vígső táborban nem jelentik bé magokat, hanem csak elkerül-
lik, s keresztüljárják az országot. Azért Kegyelmed valakinek passust (ad), ne terhelteessik admoneálni, hogy az tábori commendónál insinuálják magokat; máskint, valakik abban ezután tapasztaltatnak, — *salva manente autoritate passualium*, megfogattatnak és megkárosíttatnak, mert nem illik hír nélkül járni.

Kegyelmed énnikem elig kárt teve az tizennyolczszáz forintok elvételivel: mert az időtül fogvást soha meg nem tudám venni, noha ennyihán rendben utánna jártattam embe-
remet; hanem, ha már bajt szerzett Kegyelmed, — munkál-
kodjik azon is, hogy adják meg, írjon Kegyelmed Fő-Generális Uram ő Excellentiájának, vagy az kinek incumbál: térjen meg, — köztünk is tovább ne lígyen az iránt izetlenkedis. Ez-
zel jóakarójában recommendálván magamat, maradok

Datum in Castris ad Tompa positis, 27. Juny 1709.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

P. S. Magánál Kegyelmednél az értelme: én máson nem keresetöm az én káromat, hanem egyedül csak Kegyelmedön, — bizony meg is keresöm mind az violentiáját, mind káromat. Bezzeg, én Kegyelmeddel nem bántom volna ám úgy, sem más embörségös embörrel!

Külczim: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Berthóti István Brigadéros, Érsek-Újvári Districtualis Vice-Generális és Fő-Commendáns Uramnak ő Kegyelmének, kötelessen.

Újvár.

P. H.

Eredetije gyűjteményemben. Félíven, in quarto, csak aláírása és utóírata sajátkezű.)

524.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérő-Fejedelem !

Nékem is érdemem felett nagy Kegyelmes Uram!

Szintén ezen órában minemű híreim érkeztek dunántúliakról Újvárból, — tartozó alázatos engedelmisséggel kívántam Felségednek in originali transmittálnom, — mely nem kicsiny consolatióunkra való dolog.

Itt az ellenség constitutiói mostan is in statu quo vadnak; csak fogjunk formalis operatiókhoz: Isten mutogatja kegyelmességét hozzánk!

Ezzel szokott kegyelmességében midőn Felségednek tovább is ajánlanám magamat, maradok

Raptim Szécsény, dje 8. Julj Anno 1709.

Nagy Kegyelmes Uramnak

Felségednek

alázatos híve s méltatlan szolgája

*Bottyán János m. k.**Mellékletek.*

I.

Méltóságos Generális Uram!

Bizonyos és igaz dolog, hogy Szent-Gotthárdnál Gróff Eszterház Antal Uram ő Excellentiája, németbül, ráczbül és horvátbül álló ellenség corpussát megverte. Két pár rézdobot, három ágyút és feles zászlókat nyertek, hétszáz rabot fogtak, Szent-Gotthárdot és Sárvárat megvették. Eztet Trsztjanszky Uram megírta és Komárombül is izenték. De reliquo maradok

Nagyságodnak

Raptim Újvár, 2. Julj 1709.

kötöles szolgája

Szluha Ferencz m. k.

P. S. Nem írhattam Csajághi Uramnak, mert siet az posta; Nagyságod közölje ő Kegyelmével.

Külczim: Méltóságos Commendírozó-Generális *Bottyán János* Uramnak, nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelessen íráram. Tompai táboron. P. H.

II.

Nagyságodnak, nagy jóakaró Generális Uramnak
ajánlom köteles szolgálatomat.

Nem akartam elmúlatnom, Újvárhoz szerencsés elérkezésem után Nagyságodat az idevaló occurrentiákról ne tudósítanám, három rendbeli szerencsés porta megérkezvén. Bécsből Budára akarván menni valamely bizonyos hajó, a melyen feles és kincses partéka vőlt: azon hajót a portások fölverték Izsa táján, a javát elhozták a partékának; más rendbeli, hordókban beszegezett mundért, úgymint: puskát, posztót el nem hozhatták, megmázszálván magokat s lovaikat, a mint följebb íram, sok szép partékával. Commendáns Uram is 260 lat üstből álló üstpartékát vett meg tőlök. A másik rendbeli porta a nyitrai csordát egészen elhajtotta; a harmadik rendbeli — a ki mai napon érkezett — porta, galgóczi vásárról visszatérvén a kalmárok, ki pozsonyi közülök, ki nagy-szombati, azokat fölvervén, 10 kocsival kalmárokat hoztak be Újvárban.

Mindezeknél is öröndetesebb hír érkezett, a mely nagyobb consolatióra lehet szegény nemzetünknek. Dunántúl livő hadaink csak szintín recenter annyira confundálták az ellenséget Sárvár tájékán, hogy veszett el csak rácz is 5000, német pediglen bizonyossan nem tudatik száma, ő közüle is sok veszett el, csak rabúl is 700-at hoztak, Sárvárt és Szent-Gottárdot is azon alkalmatossággal az mieink megvették. Melly veszedelmes confusiója után hallatik, hogy Hajszter Csallóközben Söprűsnél költözik által a Dunán. *Ezekhez képest minden rendbeli ember csudálkozik a mi henyélésünkön; soha talám jobb alkalmatosság nem adatott az operatiohoz, mint mostanság.* *) Csiba János hadnagyomot is meglőtték, a lábán esett a lóví, a szára csontját megrontotta, a lovát is főben lőtték.

Tovább is kívánom, hogy hasonlatos, sőt nagyobb öröndetes hírekkel Nagyságodat tudósíthassam. Most köllenik zsilízi nímet uramot megindítanunk: *akkor juthatnánk az bányavárosokhoz is; nem köllenik sokat czeremóniáskodnunk.* Most szabadúlt Komáromból egy nevezetes jeles katonám, referálja: minémő nagy consternatióban vannak Komáromban is. Ha

*) E sorok aláhúzvák Bottyán irodáján, mint a téntáról látszik.

vannak Nagyságodnak is holmi occurrentiái, ne terhelteessik velem communicálni. Maradván

Nagyságodnak
Érsek-Újvár, 3. Julý 1709.

köteles szolgálja
Somody Ferencz m. k.

Külczim: Méltóságos Generális, Tekéntetes és Nagyságos Bottyány János nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelessen írák. — Szécsén vel ubi. P. H.

(Az eredetiek gyűjteményemben. Bottyáné és Somodyé ívrétben, csak aláírásaik sajátkezűiek, Szlubáé in quarto, egészen sajátkezű.)

525.

A fejedelem, Bottyánnak.

12. Julý 1709. Sáros-Patak.

Bottyán János Úrnak.

Kgld levelét az includált jó hírekkel kedvesen vettük, mellyeknek particularitásirúl bővebb tudósítást vévén Kgld, bennünket mindazokrúl tudósítson. A mi pedig most alkalmatosan eshető hadi operatiókat illeti: ne vélje Kgld, hogy béhúnt szemmel nézzük az alkalmatosságot, kit eddig is nemi mulattunk más okból el, hanem hogy mind külső országokban való nagy és szükséges munkáink, mind pedig itt hazánkban is kívántató dispositiók tétele tartóztatott meg; mellyeken alkalmasint általesvén, immár is az hadak közé bocsátottuk Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Úr Atyánkfiát, hogy addig is, míg magunk hátramaradott dolgainkat végezhetjük, tegyen operatiókat; aminthogy nem kétljük, Kgltek között csakhamar megjelenik, ha eddig nem érkezett is.

(A fejedelem cancelláriáján írott egykorú másolat, az 1706—1709-ki, még kiadatlan prothocollumban.)

526.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens, Főbb-Generális!
Jó Kegyelmes Uram!

Kötelességem szerint adom értísére Excellentiádnak, kit — elhiszem — másfelől bizonyossabban is megérthet vagy érthetett is Excellentiád, hogy az zselízi nímet sánczczal megerősítvén magát: gyalogját a sánczban securitás alatt hagyván,

az többivel Szent-Györgyhöz szállott, mivel észrevette, hogy ott is sűrűen kezdtek az mieink általjárni, — úgy hallatik, hogy ott is fogja magát sánczolni, és teljes szándéka az: miképpen az újvári útunkat elfoghassa; most pedig több hadat is vár maga mellé. Azonban Tekintetes Ebeczki István Uram maroknyi brigádja ott előtte lívín, a sűrű portázástúl úgy megunatkozott és kifárodott, hogy majd nem is győzi. Most már mind Garam s mind egyéb vizek megapadnak, rajtaütvín az ellenség, — csak azt halljuk, hogy szíllel veri; eddig is csudálom, hogy olly szerencsén bikiével maradhatott meg. Azírt szükség volna azon brigádát valamelly nyugodt regimenttel megsegíteni: mert a nélkül is Gyerk s Tompánál a fű is elfogy, előbb kellene nyomúlni, — ezen egy brigáddal nem lehet előbbre szállani; ha pedig recedál: mind az ellenség szívet vesz, s mind ezen föld confusióban s futamodásban esik. Kérem azírt alázatosan Excellentiádat, bölcs ítélete szerint miltóztassék ez fogyatkozásinkat orvosolni.

Újvárból is Szluha Ferencz Uram ír, sub rosa is izen, hogy adjam értisére Excellentiádnak: ha Újvárnak provisiót nem adminisztrálunk, — Septemberben az élis fogyatkozása miatt vége líszen a magazinumnak s consequenter a több requisitumoknak. Talám, Kegyelmes Uram, nem kellene most annyi lovas hadat Újvárnál tartani a praesidiariusok kenyerét consummáltatni, — mindazáltal áll az Excellentiád bölcs ítéletin.

Csajághi János Brigadéros Uram corpussábúl elhozott ötszázig való hajdút Excellentiád méltóságos úri levele vitélivel mindgyárt visszabocsátottam, mivel az exercitiumra kívánztatik vissza; de hiszem, az ellenség körül jobban exerceálhatták volna magokat! Jó is volna az Garam berkín három- vagy négyszáz hajdút bujkáltatni: mégis, tartózkodnék az ellenség és nem kaléjzolna olly bátran az Garamon innét.

Tovább minémő occurrentiáim líszenek, azokrúl is kísér vagyok Excellentiádat genuine informálnom. Kívánván, ez levelem találja Excellentiádat frís jó egízségben, én kegyes gratiájában ajálván magamat, maradók

Szécsény, 13. Julý 1709.

Excellentiádnak alázatos, engedelmes, legkissebb szolgálja

Bottján János m. k.

P. S. Bizonyos az, hogy megparancsolta az nímet, hogy az Garam körül sohol ne arasson, valamíg Pálfi János Lévához nem érkezík; azért kérem alázatossan Excellentiádat, kö-zinkben sietni míltóztassék.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális Kegyelmes Uram ő Excellentiájának, sietve!

Szerencs, vel ubi.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

527.

A fejedelem, Bottyánnak.

Die 13. Julý 1709. Sáros-Patak.

Bottyán János Úrnak.

A már beállandó hadi operatiókhoz képest elrendelt dis-
positiúnk szerint a Kglđ districtusa felé közelítvén Méltóságos
Fő-Generális és Locumtenens Székesi Gróff Bercsényi Miklós
Úr Atyánkfa is, — reménljük, tudósításából ekkoráig vette
rendelésünket s a dolgokat a szerint accomodálja. Teljes hite-
lünk lévén peniglen Kglmed hazafiúi igaz kötelességében: a
Tisza s Duna-közi s Duna-mellyéki commandónak Kglđet ren-
deltük, a végre, hogy a mellyeket magunk directe, vagy emlí-
tett Fő-Generálisunk által fogunk Kglđnek intimálni a dol-
goknak mivoltához, képest mindazokban tökéletesen és séré-
nyen el fog járni, — kiben kétségünk nincsen is.

(A fejedelem cancelláriáján kelt egykorú másolat, az 1706—1709-iki, még
kiadatlan leveles-prothocollumban.)

528.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Colonellus Sötér Tamás Uram által küldött Excellentiád
méltóságos parancsolatját tartozó alázatos kötelességgel vet-
tem, — eddigis csak ő Kegyelme visszatérését vártam; ő Ke-
gyelmével megegyezvén, *előre elbocsátottam**), holnapután, hét-

*) E két szó később toldatott be, jegygyel a lap szélén.

főn egyenesen indúlok orderem és instructióm szerint; azalatt is penig mindennaponként készíttetem az kívántató praeparatoriumokat, — csakhogy szintén érkeztek mostanában hozzám az Jászság követjei, kik referálják, hogy kiki közülök mostanában az aratáshoz esvén, egy kevésé respiriumot kívánnak. Újjobban parancsoltam Szent-Miklósi Uramnak felszedések felől.

Idevaló occurrentiákrúl Excellentiádat fogja tudósítani Méltóságos Generális-Marschalli-Locumtenens Gróff Eszterházi Dániel Uram ő Nga. Én is a midőn tartozó kötelességemet az odavaló *) occurrentiák tudósításában tovább is fenntartanám, — mindenekben elvárom Excellentiád kegyelmes parancsolatját. A minthogy maradok tovább is

Szécsény, 17. Julý 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

alázatos igaz szolgája

Bottyán János m k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel íram. Jósfa. (Jolsva.) P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezü.)

529.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Tegnap napon vészem Fölséges Fejedelem s úgy Excellentiád kegyelmes parancsolatját **) Méltóságos Generális Gróff Galánthai Eszterházy Dániel Uram által, Duna-mellyéki expeditióm végett; a minthogy ittlétével megírtt Generális Uramnak az idevaló commandót resignáltam is.

Jóllehet ezen mostani expeditiót felettébb szükségesnek látom: mindazáltal itt utólsóbb nem lettem volna; ha így tesz az én jó Kegyelmes Uramnak s Excellentiádnak, — nem

*) Tisza-Duna közü s Duna-melléki.

**) Rákóczinak föntebbi, júl. 13-iki s Bercsényinek júl. 17-iki levelét. (L. ez utóbbit Archiv. Rákócz. VIII. köt. 109. lap.)

tehetek róla. Írtam azonnal Szent-Miklósi Uramnak az hajdúk öszveszedése végett, úgy Cseplész Uramnak is az kívántató necessariumokról. Rendben vévén jó készüléttel a dolgokat, azon leszek, hovahamarébb expeditiómat Isten hírvél continuáljam, — csakhogy, a mint Excellentiád írja, olyan praeparatoriumokkal innét nem lehet indulni; a melly hajókat én csináltattam, azok nem is arra valók,*) s nem is tudom, hol vadnak? Az két kompnál, az ki Hevesen tétetett le, (egyéb) arravaló nincsen. Ezenkívül pedig felettébb kívántatik vagy két jó sűgár-taraczk is: mert ha az nem leszen, — az sajkások látunkra is szabadon alá s fel fognak járhatni. Hogy annyival is inkább jobb módjával indulhassunk: hozzám hívtam Colonnellus Sőtér Tamás Uramat is, ki is actu nálam lévén, jelenti, hogy Excellentiád Ebeczki Uram által parancsolta ő Kegyelmének, hogy oda Excellentiádhoz siessen, — nekem pedig mást parancsol intimatiójában Excellentiád. Ő Kegyelme alkalmas informatiót adhat azon Duna-mellyéki constitutiókról; kérem Excellentiádat, ő Kegyelmét soká ne tartóztassa.

Szécsény, 21. Julý 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Szintén levelem végzésével érkezik hozzám Sűgó György Uram is. Mint feljebb megírtam, én megindulásommal nem késém; (de) hogy azon költözéshez való praeparatoriumok olyan hirtelen készülhessenek: elgondolhatja Excellentiád, — mikor ahhoz semmi készségünk nincsen; régen kellett volna arrúl gondolkoznunk! Pro secundo, hogy újár praesidium szükségére én most pénzt adhassak: tőlem nem lehet. Főlséges Fejedelemnek most küldtem kölcsön kétezeret, kétezerét pedig Csajági Uram brigádja cassájából leváltatta ő Főlsége, — azon kétezer forintot kell Újárban refundálnom.

Tukovics György ezelőtt hatod nappal ment el tőlem; ötszáz ökörre lévén passusa, circa initium Julý az háromszázat mikor elhajtották: azzal azon passust elvitték, most, midőn

*) T. i. az aprilban a Garam áthidalására készítettett kisebb tombácok nem valók dunai átkelésre.

az kétszázat hajtatta volna több szedett ökrökkel: lőrinczi harminczadbéli contra száznolczvanig valót kiszakgattatott, s mint informáltatom, Eger felé hajtották vissza. Akkor szintén itt volt nálam Krácson Sándor, s Tukovics is előrejövén, semmitsem tudott a dologban: az én kezességemre Krácson Sándor pedig mind elbocsátotta volt; ő innét egyenesen csak Sághe felé menvén, ott tudta meg Tukovics, miben légyen dolga? Mellyet Excellentiádnak is megírt, úgy tudom.

Vice-Colonellus Horváth István Uram is alázatosan kéri Excellentiádat: kevés jószága megtekintésére s úgy feles általszökött katonáinak visszahozására csak bár egy holnapig mehesse által a Dunán, — magam is javallanám Kegyelmes Uram; általmenetelivel mind az odavaló constitutiókról való ságos informatiót hozna, s mind pedig teljes bízttatást vihetne az túlsóknak. Kit is alázatosan recommendálok Excellentiádnak.

Mint értem Sűgő Uramtúl, Tukovicsnak ad 12. Augusti van az terminussa; Excellentiád írjon neki, én is írok, assecurálom Excellentiádat: fogyatkozás azon terminusra nem lészen a quardizon pénzében; másként is, a mint én kezességre interponáltam magamat: öt hét neki terminussa, hogy le kelletik jóni, — mennyivelinkább ha irunk neki, bizony abban a pénzben fogyatkozás nem lészen. Isten látja, én szívessen cselekedném, de az én kezem alatt bizony nincs.

P. S. Kéröm Nagyságodat, hagyja meg erőssen Sötér Uramnak, hogy ne mentegesse magát, elgyőjjön velem az Duna mellé; mivelhogy esküszik ő Kegyelme, hogy azon pestisös földre bizon nem mígyön.

Horváth Istvánt jól feddje meg Nagyságod: mert Kókai Urammal most is competál.

Külcím: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel ajánlom. Rozsnyó. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. — Ívrét; a második utóirat és az aláírás sajátkezű.)

Bottyán Beresényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Mit írjon nékem Stainville bányavárosoki Commendáns, úgy a parte selymeczi is, — Excellentiádnak in originalibus kívántam transmittálnom. *) Miképpen contrahált rabok szabadulása végett Szluha Uram a császár auditorával? egészen nem constál előttem; én ugyan minap is közel tizenhatig való rabot szabadítottam holmi aprólékos commissáriusokon s várasí emberéken s szolgálkon: mindazáltal ebben most nem imittáltam magamat, — parancsoljon felőle Excellentiád Méltóságos Generális Eszterházi Dániel Uramnak. Nékünk ugyan Gácsban rabunk nincsen, általvitettek Egerben, kik nem tudom, szabadultak-e meg, vagy még most is ott vadnak? Ha ott vadnak: azokról is parancsoljon Excellentiád, — hadd szabadúlhassanak nyavalyás rabjaink; sokan vadnak kik régtől fogva raboskodnak, s kényszerítik őket, hogy labanczczá legyenek.

Szécsény, 24. Julý 1709.

Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Beresény Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel íráom. Jósfa. P. H.

Melléklet:

Perillustris Domine!

Ad Dominationis Vestrae Perillustris sub 2. inchoati mensis ad me exaratas Litteras hisce in responsum servio, quod Dominam Pápaianam proxime dimissurus sim. Quod attinet captivum Matula Neosolý detentum scribam, ut mihi Schemnicium transmittatur, quo obtento, mox Dominationem Vestram certiore faciam. De coetero recomendo iteratim ex nostro Regimine captivos, ut possint reduci et hic permu-

*) Ma már csak az utóbbi van mellékelve.

tari, ut et si quos plures adhuc habent Caesareanos, mihi notificentur, quos omnes cum hic existentibus captivis lubens permutabo, prout ex nupernis meis exaratis litteris Dominatio Vestra Perillustis intelligere potuerit. Quibus me ad omnia servitia licita praestanda recomendo, et permaneo

Perillustis Dominationis Vestrae

Schemniczy, 3. Julij 1709.

in licitis servire paratissimus

A. Comes ab Erps m. p.

Külczim: Perillustri ac Generoso Domino Joanni Boty-
tyán, Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto, Domino mihi in
licitis Observandissimo. — In Castris Hungaricis.

Cito, cito. Citissime.

P. H.

(Az eredetiek gyűjteményemben. Mindkét levél ívrétben iratott és csak aláírásaik sajátkezűek.)

531.

A fejedelem, Bottyánnak.

31. Julij, 1709. Sáros-Patak.

Bottyán János Úrnak.

Újabb levelét is Kgldek vettük; értjük Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Székcsi Gróf Bercsényi Miklós Úr Atyánkfia informatiójából, hogy Kglde mindekkoráig Szécsényben legyen s magát a jászsággal mentegeti, hogy a mostani benn való aratáshoz képest bizonyos ideig való respiriumot kívánnának. Mivel penig sem az Haza szorgos szolgálatja, sem az ellenség történhető operatiói efféle mentségeket helyben nem hagyhatnak; sőt Kgldek incumbált volna, mihelyest első parancsolatunkat s említett Fő-Generálisunk orderét vette, magát a szerint applicálta volna a dolgoknak folytatásához időhalogatás nélkül, — tovább azért szükség, hogy Kglde azokban serényen eljárjon, alkalmaztatván magát említett Fő-Generális Úr ordereihez is.

(A fejedelem cancelláriáján készült 1706—1709-iki, még kiadatlan leveles-könyvbe iktatott másolat. 1709. 4. és 7. Augusti között van ugyan beiktatva, de végére odajegyeztetett: »N. B. Ez még ultima Julij expedáltott.« Ezért tettük mi ezt az utóbbi datumot.)

Gr. Bercsényi Miklós gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális-Mareschallus s Gróff!

Kedves Ocsém-Uram!

Sub dato 19. és 22. Julý költ két rendbéli levelét Kgl-mednek csakhamar egymásután vészem, az acclusákkal együtt. Az utólbi levelében írja Kglmed: már is megszaggatta az ellenség magát és hogy Rábát (a mint ezelőtti leveleimben megjövendöltem) postírolta, s maga Hajszter Sümögnek, Pápának fordúlván, olly szándéka légyen: visszajöjjön ide, által a Dunán; kívül látnivaló, ha eddig formaliter nem persequálta Kglteket, annyivalinkább hogy ezután elkövethesse, nem lészen módja ahhoz: mivel már előbbi dispositiómhoz képpest *Generális Bottyán János* Uram is megindúlván az Duna-mellékire, csak addig is, míglen levelemet veheti, odaérkezik ő Kglme, s nagy beneficiumára lészen Kglteknek odaérkezése. Azonban magam is már Isten jóvoltából innen az hegyek közül expediálván ezelőtt egynehány nappal az hadakat jó és egész dispositióval az operatiókra: hiszem Istenemet, a mint a constitutiók és circumstantiák vannak, szerencsés progressussok lészen; csak két-három nap alatt is örvendetes hírekkel consolálhatom Kglteket Dunántúl; és hogy annál nagyobb distractiója légyen az ellenségnek: két felől instituáltam az operatiókat, a mint-hogy holnap Isten jóvoltából magam mégyek az lovas hadak közé Szécsényhez, mennél jobb móddal lehet, secundálom; kivált az Dunán túlsó föld segítségére nézve ezen mostani operatiókat úgy igyekezem continuálnom: Istennek ingyen való kegyelmét várhatjuk mi is magunkra, mivel most olyyaknak enged ő Szent Főlsége győzedelmet és szerencsét ezen campániának alkalmatosságával, a kik ekkoráig szerencsétlenek valának. Az musqua svecus ellen való victoriája (Pultawa) confirmáltatik, kirúl proxime írott levelemben megküldöttem Kglmednek az relatiót; azonban az francziának győzedelme is verifíkáztatik az császár hada ellen, és hogy az florentiai herczeg 24,000 emberrel az pápa dispositiójából az franczia mellé állott, ezt pedig többen is fogják még követni. Ezen constitutiókból nem lehet nekünk is minden jót nem remélni.

Az erdélyi német — írja Főlséges Fejedelem, — kiindult vala Kolozsvár felé, de megértvén az arnoldságnak közelítését:*) elhagyván Kolozsvárnál munitióját, szekereit, visszatért sebtiben. Azt ugyan még bizonyossan nem írhatom Kgl-dnek: megegyezett-e már azon arnoldság Bagossy Lászlóékkal? kit Főlséges Fejedelem eleiben küldött, — de az bizonyos, nem hallad sokára elérkezések, mivel ez hónap a terminussok; ki-rül rövidnap bizonyossabbat írok Kgl-mednek. Most csak azt írom: legyünk jó reménységben, megsegít Isten bennünket is! Maradván ezzel

Kegyelmednek

Jósva, 1. Augusti 1709. köteles szolgája, atyjafia.

(Bercsényi cancelláriáján készült másolat.)

533.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Colonellus Máriási Ádám Uram regimentestül egy hú-zomban Ónodtúl masérolván, tegnap érkezett el. Az Zagya

*) Rákóczi az 1709. év tavaszán a nándor-fejérvári szerdár és arnót passa hallgatólagoz belecgyezésével 12,000. hosszú puskás arnót (albániai) gyalogot akart volt toborztatni saját zsoldjára, *Omer aga* s más e végből nála járt török főtisztekkel; gr. *Teleki Mihály* és *Pápai János* küldettek volt követségbe e célból a szerdárhoz Belgrádba. A toborzás Albániában a nyár folytán jó folyamatot vőn, és egyes apróbb arnót csapatok már szivárogtak is át Hunyad megyébe; de a bécsi udvar szem-füles diplomatiájának sikerült Konstantinápolyban a portai ministereket megvesztegetni, kiktől aztán e kuruczságra indult arnót csapatoknak a határokon át nem eresztését, illetőleg fegyverrel is visszatartóztatását meghagyó szigorú rendelet érkezett az arnót, nándor-fejérvári s temes-vári pasákra. Ez vetett véget a jól indult munkának, mely idejében valószínű, szép sikerrel járhatott volna. Nevezetes, hogy az albánok már évekkel előbb is élénk érdeklődést mutattak a kurucz mozgalmak iránt; már 1708. elején volt a fejedelemnek egy vitéz »arnót compánid«-ja, mely Trencsénynél kitűnően viselte magát, főtisztjök is — halálos sebekkel borítva — ott vészett. Az albánok e magyar sympathiája talán még *Thököly Imrére* vihető vissza, ki az 1690-es évekbeli arnót pasával nagy barátságban élt s kuruczai együtt táboroztak emennek albánjaival.

mellé megszállítván, ma ott rostokolnak, holnap Isten segítségéből megindulunk. Azon a földön *) naponként mindinkább-inkább invalescál az pestis; *quantum ad me, azzal is én nem sokat gondolok*, — csak az hadak ne inficiáltassanak. Az szükséges praeparatoriumokat — a mit s mennyire lehet — már alkalmasint készítettem; Excellentiád parancsolatja szerint dunántúliaknak is írtam közelítésem s általköltözésre való igyekezetem felől.

Mai napon obiter értettem, hogy zselízi sánczát kezdte volna demoliálni az ellenség; ha igaz: nem kicsiny okból cselekeszi, — circumstantialiter, tudom, Méltóságos Generális Eszterházi Dániel Uram fogja informálni Excellentiádat.

Mérei Mihály szegszárdi Apátúr Uramat is hallom, hogy Csábrádból Selymeczre bevitték, porkolábbal együtt; nagy dolog, ha factio nem lehetett!

Ezzel ajánlom szokott gratiájában Excellentiádnak magamat, és maradok

Gyöngyös, 4. Augusztus 1709.

Excellentiádnak

alázatos igaz szolgálja
Bottyán János m. k.

P. S. Alázatosan kéröm Nagyságodat: ne neheztelje, hogy ha az ellenség erre Szécsén vagy Gyöngyös felé kicsapna, vagy erre gyönte, — kit ugyan nem remélek, — az Duna mellett jó dispositiót tesznek, s ennihány compániát ott hagyván, magam az ellenség mellé jövök az többi hadak közé, s az mire az Isten segít, elkövetöm az több vitézlő renddel; — mivelhogy még eddig mindenkor exiliumban hagyott Nagyságod: ott nem lehettem, az hol legjobban köllött volna lönnöm.

Apátúr Mérei Uram dolgáról, tudom, bővebben fogják Nagyságodat tudósítani.

Szerdán estvére az Duna mellett Vecsínél lészök.

Eszterhás Antal Uram ő Nagyságának, Horváth Zsigmond Uramnak már kétször írtam, hogy készítsenek éllist és más necessariumokat hadak számára, mivel elég haddal mi-
gyök; Balogh Ádám és Kisfaludi Uraimíknak is hasonlóképen. Az arnautságot is váltig híresítöm Dunántúlvalóknak.

*) Tisza-Duna közén

Mikoron levelemöt végeztem: Cseplész Kapitány Uramtól micsoda híröm jött az Duna mellől, — in inclusis *) elküldöttem Nagyságodnak.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercesény Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel ajánlom. Jósa, vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. — Ívrét; az utóirat és aláírás a tábornok sajátkezéé.)

534.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Minémű leveleim érkeztek Dunántúlsó földről: íme in acclusis **) kötelességem szerint Fölségednek transmittálom, Méltóságos Fő-Generális Uramnak is megírtam voltaképpen. Fölségedet alázatossan kérem, kegyes reflexióval azon földhöz lenni miltóztassék: mert a sok átkozott hamishitűek miatt filek, hogy el ne vesszessük azon földet! Én már éjjel-nappal fogok a Duna mellé bésietnem.

Tovább Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Gyöngyös, dje 5. Augusti 1709.

Fölségednek

alázatos legkissebb szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Most lívín nálam Darvas János Vice-Ispány Uram, panaszkodván, hogy éppen semmi lisztet, annál inkább kenyeret az Duna mellé nem praestálhat; ezen a földön mind kiszáradtak a vizek, sohol egyébűtt nem örölhetni az Iplyon kívül.

Melléklet:

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak. — A micsodás parancsolatot vettem Méltóságos Generális-Marschal-

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Ma már csak az egy Hellepront János ezredes és simontornyai parancsnok alábbi levele van mellékelve.

lus Eszterház Antal Uramtól ő Excellentiájátúl: ím, in paribus Nagyságodnak includáltam. *) Mink nagy óhajtvá várjuk Nagyságodat és az succursust; való dolog, ha valaha Nagyságod patrocíniumja ennek az földnek kívántatott, — most bizonyára kívántatik! Et est in maximo periculo: mert az hadaink igen elszéledtenek, némellyek is labanczczá lettek; városenként, falunként hajházza kuruczoknak feleségeit (a német), azokat mindenebül kipraedáltatja. Simeget miként lövi? veszprími Commendáns Ekstain János Uram leveliből **) bővebben kiértheti Nagyságod. Az én portássaim is megérkeztek, azok is hasonló módon beszélnek: azon vár éjjel-nappal tűzbe vagyon, — hacsak Excellentiád nem siet által az Dunán gyűnni: nincs reménség hozzá, hogy megtarthassuk. Pápát is keményen fortificálja.

Kérem az Istenért Nagyságodat, ne késsék; és méltóztassék Excellentiád puskaport, ólmot, mozsárokat és álgýukat, ahhoz hozzávaló munitiót hozni magával. Isten általhozván az hadakkal Nagyságodat: bizom Istenben, hogy megszégyeníti Isten ellenségünket! Mink is úgy fogjuk magunkat viselni Nagyságod mellett utolsó csöp vérünkig, mint derék vitéz embereknek illik. — Kérem, méltóztassék Nagyságod énnékem gyakorta leveleiben parancsolni, hogy én is az én principálissimnak hírt adhassak és ezt az földöt is consolálhassam. Onnand túl is hozasson Nagyságod magával hajókat, innend ugyan a ki kitelhetik, nem lesz fogyatkozás.

Nagyságod gratiájában alázatossan recommendálom magamot, és maradok holtig

Nagyságodnak

Sýmontornae, die 1. Augusti 1709.

alázatos szolgálja

Hellepront János m. k.

P. S. Ha puskákat és kardokat és valamely hópénzt méltóztatnék Nagyságod hozni az gyalogságnak: igen-igen nagyon consolálna véle bennünket, — mert csak egy pipa dohánt sem vehet az szegénylegény magának.

*) Nincs itt már.

**) Nincsen csatolva már.

Külczim : Méltóságos *Bottyán János* Commendérozó-Generális kiváltképpen való nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatos köteleességgel íram. Ibi-ubi. P. H.

(Az eredetiek gyűjteményemben.)

535.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Duna mellé közelítésemben szállottam gányi tó mellé, az honnét éjjel-nappal sietek, — csakhogy nem tudom, a Duna mellett hogyan lehessen subsistentiám, annálisinkább az költözés: mivel két kis kompocskánál egyéb nincs, tizenkét ember (lovas) egyszer alig költözik által rajta, — a rácz s nímet sajka pedig szüntelen jár: míg több költözik, öszvevághatja.

Most semmi híreim nincsenek, hanem az kik voltak, in inclusis ennekelötte megküldöttem Excellentiádnak. Győri Óberst-Vachtmajster Illert hatod magával elfogván ráczkei szigetben, rabúl idehozták, kit is actu küldöm Egerben. Excellentiádat kérem, miltóztassék néki böcsületes szállást parancsolni: mivel az kurucz rabokhoz igen jó volt, Dunántúl litemben is sokszor hasznos dolgokat megizent, — keresztényi affectióval volt eleitül fográst az Confoederatióhoz.

Tovább mit ad Isten? azokrúl alázatosan kívánom Excellentiádat informálnom, csak tudhassam: merre lígyen? Egyes reflexiójában ajálván magamat, maradok

Datum ad Gány, dje 7. Augusti 1709.

Excellentiádnak alázatos legkissebb szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ezen Iller mind Óberstvachtmeister, s mind Artoriae Inspector avagy Czeighvart volt. Referálja, hogy Nehem Generális harmadfél ezere magával Szombathely táján volna.

Külczim : Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Fő-Generális, Első Senator Úr és Locumtenens jó Kegyelmes Uram ő Excellentiájának, alázatosan.

Szécsény, aut ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; csak az aláírás sajátkező.)

536.

A fejedelem, Bottyánnak.

Die 8. Augusti 1709. Sáros-Patak.
Bottyán János Úrnak.

Gyöngyösről sub dato 4-tae currentis irott Kgld leveléből informáltatunk, hogy eddig halasztott expeditióját már felvette légyen Kgld, és hogy tovább is a mint szükség, előbbeni leveleink s ordineink szerint continuálja. Hogy azért valamiként a militia ne inficiáltassék, a miképen ennekelőtte is intimáltuk: a pestises helyeket igen el kell kerülni, arra való nézve is pusztákon való útát szükség választani és az hadat az faluzástól mindenképen óltalmazni s az által eshető infectiótúl conserválni.

Kgld dolgát pedig tovább a mi illeti: mihelyt látándjuk ottlétének szükségtelenségét, — azonnal más dispositiónkat fogja venni, nem kívánván Kgldet hevertetnünk; másként mostani expeditiója is nem az ország szolgálatjától való elvonatása: hanem az holott is maga hazafiúságát megmutathatja, úgy rendeltetett. Bennünket pedig a dolgoknak folyamatjáról szüntelen tudósítson. —

(A fejedelem cancelláriájabeli 1706—1709-iki, még kiadatlan leveles-könyvbe iktatott egykorú másolat.)

537.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális!

Kegyelmes Uram!

Ezen órában vészem Főlséges Urunk újabb kemény parancsolatját általmenetelemről. Én immár megyek, ha csak magam személyemben mehetek is, — ne mondassék: hazafiúságomat nem kívánom megmutatnom! Isten látja, teljes igyekezettel kívánok succurrálnom azon földnek, csak volna kivel; szárnyon mennék, ha mehetnék s mediumok volnának, — bölcs ítéletire hagyom Excellentiádnak: nem lévén sohol azon két hajómnál több, míg vélem való deszkákból mást csináltatok is, időt kíván. Ha nekem praevie lett volna erre intimatióm:

most a készszet könnyen elővehetnénk. Velem levő hadak is penig, még azt sem tudják: mi szándékban vagyok, s már is szöknek; az pestis is ezen az földön felettébb grassál, — ki miatt inficiálva lévén Sötér Uram négy compániái is, kénteletnítottam Tisza-mellyéki vígyázásra rendelnem őket, és így csak hét compániája lévén itt; Máriási Uramnak nem több négyszáz katonájánál, s úgy szintén Cseplész Uramnak is. Velem több had sohol nincsen. Az gyalog-jászságot vérrel, bottal insurgáltattam talám kétszázig valót, kaszákkal, botokkal. El-ítílheti Excellentiád, — micsoda consolatiójára lenne azon földnek átmenetelem! ... Azt ugyan jól tudom, hogy nem is arravaló. Kihez képest én minden bizonyossan vasárnap, vagyis hétfőn Vecsénél leszek; mint feljebb is íram: egy jó resolútióval azon leszek, — ha velem való néhány deszkákbul csináltat-hatok valamelly hajót, — mind ennyi lábaim erőtlelkedésével általköltözöm. Azalatt is penig a midőn parancsolatját várom Excellentiádnak, vagyok teljes bizodalommal: ha sincere kívánjuk azon földet consolálni, — több hadakat s állandóbbakat mint ezek, fog Excellentiád éjjel-nappal utánnam siettetni.

Raptim in Campo Dány, 8. Augusti 1709.

Excellentiádnak

igaz köteles szolgája

Bottyán János m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Negyedrébten, félíven, csak az aláírás saját-kezü. A Bercsényi címét tartalmazott boríték ma már hiányzik.)

538.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérő-Fejedelem!

Érdemem felett nagy Kegyelmes Uram!

Jöllehet sok ízben tettem repraesentatiót mind az Dunántúl valókról, mind mellettem levő kevés számú hadakról Felségednek, és hogy nékem semmi általköltözéshez való prae-paratoriumom több két hajóknál nincsen; most csináltatok valamelly kompot öszveszedett dirib-darab deszkákbul, de Felséges Uram, hacsak több hadak éjjel-nappal nem jönnek: azon Dunán túlsó földet amittáljuk; már is Földvárhoz szállott egy része előmben az ellenségnek s hozzám jöni akaró

némelly lovas hadakat is praecludálta, tegnap derekassan pus-
kázott is vélek. Azt csak elhitetheti Felséged magával: Dunán-
túl sohol zászlós kurucz nincsen.

Hollétéről az ellenségnek s úgy az mieink constitutiójá-
rúl kívántam ezen órában érkezett simontornyai Inspector
Palkovics Ferencz Uram levelét transmittálnom. Eszterházi
Antal Uram felől semmit nem hallani, hol bujdosik? Eléggé
bízatom szegényeket bányavárosok körül való operatióink
szerencsés progressusival, — de hacsak notabilis erővel nem
segítjük: most csakhamar végek lészen. Szintén bár ezen ke-
vés haddal általköltözködöm is: tartok attúl, hogy mind ott
vesztem; másik az, — mind által sem vihetném őket. Ezen
levelem vivő curérom szóval is tudhatja alázatosan informálni
Felségedet.

*Az Isten vére hullásáért alázatosan kérem Felségedet ma-
gam is: úgy siessen szegényeket Felséged segítni, hogy despera-
tióban esvén, mind labanczczá ne legyenek!*

Hallom, hogy Balogh Ádám is általjött oda alább a
Dunán; még eddig hozzám nem érkezett, hol késik? nem
tudom. — Ezzel midőn hova-hamarébb kívánva várok jót,
maradok

Duna-Vecsénél levő mezőben, 15. Augusti 1709.

Felségednek

alázatos igaz híve s méltatlan
szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Nem lévén több két taraczknál vélem: feles sajká-
sok szüntelen itt előttem forognak a Dunán; szintén valamely-
lyeket általszállítok is, ha költözködéshez fogok, mind hajót
elnyeretem s mind a népet levágatom; másik az: az Sárreuten is
mindgyárt praecludálja az passust.

Migos Fő-Generális Úrnak is teljes repraesentatióval
megírtam a dolgokat, de ő Excellentiáját messze hallom lenni,
Isten tudja, meddig sem jó válaszm!

Külczm: Felséges Erdélyi és Magyarországi Vezérlő-
Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem felett való
nagy Kegyelmes Uramnak ő Felségének, tartozó alázatos enge-
delmességgel ajánlom. Sáros-Patak. P. H.

Melléklet:

Méltóságos Generális!

Nekem kiváltképpen való régi nagy Uram!

Ajánlom szolgálatomat Ngodnak. — Vecsei táborból írott Ngod 13. Augusti emanált levelit vettem ez étszakán, includált currenssel együtt; értettem, mit írjon Ngod, de most így informáltassék Ngod. Az ellenség tábora Mező-Komárom és Szalókhöz (Szilashoz?) tegnap estve szállott, Pinczehel és Ozora s a táján való falukra még ez éjjel szalaquardákat adott; nem egyebet colimálhatjuk, hanem hogy Simontornyát csak ma is meg fogja szállani. Azért rebus sic stantibus Ngod ne bízzék éléshez, hanem Ngod ha által akar gyünni, úgy gyűjjön, hogy pro primis diebus legalább tíz napi élést hozzon magával és ellenséget innend túlünk eltávoztatni erőskedni méltóztassék, — mert az élés dolga itt is legnagyobb, mivel sokan szorúltunk ide: az bagázsia (Eszterházy Antalé s a táboré) Fodor, Hellepront Uram regementjei, dragonyosoknak bagázsiaja, lovatlanja, a ki mindennap eszik, könnyen 3000-en vagyunk; az hídvégi malmoktól is elszorított az ellenség.

Az élő Istenre kérem Ngodat: méltóztassék följobbvaló Méltóságoknak (Rákóczi, Bercsényi) repraesentáltatni hováhamarább, hogy felessebb erővel mintsem légyen Ngoddal és írja leveliben, ezen földnek végső szorongatási eltávoztatására nézve succurrálni méltóztassanak.

Többet nem írhatok Ngodnak ezeknél. Elégséges informatiót tehet Ngod előbbi és ezen levelemből. A mennyi erővel van Ngod: Bogyiszlónál inkább iparkodjék (által), avvagy hol gondolja Ngod, úgy, hogy azonnal falukot érhessen Ngod.

Méltóságos Generális Eszterház Antal Uram ő Ngának a mi ruhái itten voltak Simontornyán: azokat Generál-Adjutant Melsóvszky Ferencz Uram által innend kivitette.

A jó Isten tudja, miképpen vagyunk! Tudom, Balogh Ádám Uram ő Kglme bővebben fogja informálni mind Ngodat, mind följobbvaló Méltóságokat. — Fodor Uramon két seb van, de nem halálos egyik is; attúl most mindeneket megtud az ellenség.

Hahogy az ellenség jobban keről fog minket venni és

sarkalni: claveseket csináltasson Ngod és úgy írjon ide békénk.

Ezek után ajánlván magamat Ngod gratiájában, maradok Nagyságodnak

Simontornya, 14. Augusti 1709. kötelességgel való szolgája

Palkovics Ferencz m. k.

P. S. Hellepront Uram ő Kegyelme ajánlja Ngodnak kötelességgel való szolgálatját; ennél nem írhat többet Ngodnak: mert mink csak túl bízunk rebus modernis stantibus. Ngod pedig ezen földnek talpra visszaállítását az Istenért ne protrahálja!

Külczim: Méltóságos Commendírozó-Generális *Bottyán János* nékem kiváltképpen való régi Uramnak ő Ngának, tartozó kötelességgel. Vecsei táborban. Cito, cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime, citissime. P. H.

A másik oldalon:

Madocsai bíró! Életed elvesztése alatt ezen levelet titkon küld el még ma! Cito, cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime, citissime.

(Mindkét levél eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, Vörösvártt)

539.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Kötelességem szerint adom Excellentiádnak alázatosan értésére az idevaló constitutióknak folyamatját. Hogy Vecséhez az Duna mellé való szállásom az Dunántúl grassáló ellenségnek nagy distractiójára volt: mivel Veszprímet és Simontornyát levelei s portái által tentálván, mind az két végháztúl kedvetlen válaszszaal tért meg, — s mindenekelőtte általköltözésemnek kívánván obviálni: kétezer lovaszt Földvárhoz előmben szállított, az többivel Balaton mellett telepedett; melly distractiója alatt az megszíledt dunántúliak alkalmasint megcsoportozván s magokat recolligálván: az mint hallatik, Rábán

föllül, úgy az ellenség körül hasznos portázásokat is tesznek és az háta megett járnak. Én pedig, hogy azon ellenség az túlsó Dunaparttól ki ne nézhessen minden erőnk: Dömsödön föllül, közel a ráczkei révhez, egy tó mellé szállottam, oly szándékkal: ha ő az Duna mellől távozik, — én megint beszállok és az általköltözésnek alkalmatosságára vígyázok.

Méltóságos Generális-Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nga bizonyos holléte s állapotja felől mindekkoráig is semmitsem tanulhattam, nem is folyhat a correspondentia: mivel mind az Földvárnál lévő német, s mind az fejérvári labanczság szüntelen patallérozza az Duna túlsó mellékit, kiket járni az partokon és halmokon mindennap látjuk; a sajkák is jönnek s mennek, semmi kárt ugyan nem tehetnek, mert az taraczkokkal ennyihánszor meglúdítottam őket. Tegnap eljövetelem után mindazáltal az sajkások táborhelyre s mind az lovasokban feles általszállott és vecseieknek sok marháját kit levágtak s kit elhajtottak, nem gondolván szegények béholdulásával. — Egyéb occurrentiáim nem lévén, kérem alázatosan Excellentiádot, méltóztassék az odafel való progressusokról s conjuncturákról kegyessen informálni. Excellentiád gratiájában ajánlván magamat, maradok

Excellentiádnak alázatos engedelmes legkisebb
szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Mindezön nyavalyás állapottal is azonnal általmegyek, csak mehessek az ellenség miatt; ha az Duna mellől tágúl, csak kevesed magammal is általmegyek Simontornyára.

Balogh Ádám Uram némely dragonyosokkal az nímetnek az Dunához való érkezése előtt általjött, ő Fölségéhez küldtem nagy sietve, póstán. Két compánia jött által oda alá Bodiszlónál, az lovaik semminek valók; ezek dragonyosok.

Az pestis igen nagyon grassál itt az Duna mellett mindenütt; az nagy árvíz miatt az kenyír igen szűk.

Az Istenért köröm: az had hadd győjjön miönnélhamarabb, mert ezt az kevés hadat itt is fíltöm az confusiótól.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff *Bercsényi Miklós* Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb

Generális jó Kegyelmes Uram ő Excellentiájának aláztatossan
írá. — Fülel, vel ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a Bercsényi-levéltár romjai között, a kir. kamarai archivum rendezetlen részében. Az utóirat és aláírás sajátkezű írása az öreg tábornoknak, — ki a dátumot a nagy sietségben elfeledte ugyan e levelén föltetni: de a tartalom szerint bizonyos, hogy az 1709. augusztus 17—18-án, a Duna mellett, Dömsöd fölötti táborában kelt.)

540.

Bottyán tábornok ordere Sötér ezredes számára.

Tekintetes Nemzetes Vitéztlő Sötér Tamás
Lovas Fő-Colonellus Uramnak ő Kegyelmének.

Praesentibus intimáltatik Tekintetes Nemzetes Vitéztlő Sötér Tamás Colonellus Uramnak ő Kegyelmének. Hogy ezen Alföld vígyázó had nélkül ne légyen: maga mellé vevén itt lévő compániáit, ezen orderem vételével menjen alá, az hol legszükségesebnek látja lenni a vígyázást,— öszveszedvén mindeneknek-előtte az egész regimentihez tartozandó katonaságot és minden kedvezés nélkül seregre compellálván, — Báckaságra, vagy Tisza-Duna mellékire, vagy az merre értendő az ellenségnek motusit, portáztasson, szokott hazafiúi dexteritássa szerint. Engemet pedig minden occurrentiákrúl és hírekrúl egymást érő leveleivel informáljon. — Datum in Castris ad Üllő positis, die 21. Augusti 1709.

Tisza-Duna közt Commandérozó-Generális:

Bottyán János m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét város levéltárában, Sötér Tamás ezredesnek 1709. Augustus 25-kérül a mizsei mezőben lévő táborából a három városhoz (Kecskemét, Körös, Czegléd) intézett s az ezen városokbeli hadakat talpra szólító eredeti leveléhez mellékelve, mely tábornoki parancsra az ezredes mint felsőbb meghagyásra hivatkozik.)

541.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint adom Excellentiádnak értésére: mivel Földvárhoz másfélezerig való nímét, valamely

Száva-Dráva-közi ráctság pedig Bottyánvárához szállott előmben, hogy által ne bocsásson, a sajkások pedig éjjel-nappal mellettem járván, sok lúdözködéssel úntattak, — látván haszontalannak az Duna mellett leselkedésemet: hogy az ellenséget distrahálhassam, tegnap az Duna mellől recedálván, Vác tájára, az Duna mellé megyek; ha túl az ellenség előmben jön: egy hirtelen megint alárandúlok, híremmel együtt általköltözöm.

Méltóságos Generális-Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nga szalai Egerszegről 11. praesentis költ levelét vettem, melyet azonnal Főlséges Fejedelem Kegyelmes Urunknak küldöttem; írja ő Nga is, *hogy tartózkodjam*. — Az ellenség Veszprímet és Simontornyát levele és portái által tentálván, de kedve szerint nem esett válasza.

Más egyéb híreim nincsenek, hanem, hogy Jász-Berint felverte volna az rácz tegnap dél tájban.

Most jó alkalmatossága lehet Excellentiádnak azon kevés (bányavárosi, liptai) ellensígen való operatió-títelben; azért, az Istenért, most fogjon hozzá, mennél jobban lehet!

Az occurrentiákról s progressusokról ha miltóztatik Excellentiád informálni, alázatosan megköszönöm. Tovább Excellentiád kegyes gratiájában ajálván magamat, maradok

Datum in Castris ad Izsaszeg

positis, dje 22. Augusti 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Sötér Tamás Óbester Uramat az Tisza felé commendíroztam az maga ezrével, itt csak két compánia volt; úgy küldtem, hogy az többit is öszveszödjé. — Még híre sincsen, hogy ő Főlsége succursust küldene. Antal Úr ő Nga ezréből mintegy kétszázig általjött Balogh Ádámmal, itt vannak mellettem: de az lovaik semminek valók. Balogh Ádám Uram Ngodhoz vagyis ő Főlségéhez ment.

Ezen jászság, hogy híre jött, hogy az rácz fölverte Berint, — mind hazament, elszökött, mind lovassa, gyalogia. Sötér Uramnak megparancsoltam erősen, hogy fölszedje az hadát és az Tisza mellett vígyázzon. — Itt alig vagyok öt- vagy hatszáz embörrel. Az nímötöt ha föl Vác felé distrahálhatom: általmígyők csak kevesed magammal is.

Hollítit Ngodnak nem tudom. Az Istenírt kéröm, az Dunántúl való földet ne hagyjuk!

Itt az pestis fölöttébb grassál. Bizon, három-négyszáz nap nem eszik az militia kenyért, igön szük.

Vácztól megint visszamígyök az Duna mellé. Az Istenírt kíröm Ngodat, magára vígyázzon az ellenségtől!

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uram ő Excellentiájának alázatossan írák. Ibi-ubi. P. H.

Másik felől: Hatvani Póstamester Uram sietve dirigálja szécsényi póstára, onnan küldjék.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; az utóirat és aláírás sajátkezű.)

542.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens és Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád nékem és Dunán által szálló méltóságos úri leveleit szokott alázatossággal vívín, mit miltóztatik parancsolni, értem. Ellenben minímő levelem recenter érkezett, praesentibus includálván, íme, transmittáltam *), — mellyből kitetszik Hajsternek hollítele, operatiói és az ellensígnék constitutiója.

Mint előbbi leveleimben is alázatossan értísérc adtam Excellentiádnak, az ellenség Földvárhoz, nímelly siákságnak **) előmben jövelele miatt Vecsénél az Duna mellett heverísemet haszontalannak látván: azon túl operálódó Hajsternek distractiójára szállottam ide Vác eleire; ki ha előmben száll, — fogván magamat, hirtelen alárándúlván, általköltözöm, ha csak cselédemmel kell is.

Méltóságos Mezei-Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nga levelít, szalai Egerszegről 11. praesentis datáltat vívín, abban admoneált ő Nga, *hogy általmeneteletem ne prae-*

*) L. a mellékletet.

**) Száva-melléki rác szajkás hadak.

cipitáljam, hanem mostani túl lévő állapotokra s confusiókra nézve tartózkodom, várván az ellenség tángulásának alkalmatosságátul; — mely ő Nga levelit, Excellentiád bizonyos hollitit nem tudván, Urunk ő Főlségének in originali transmittáltam.

Liptai szerencsés actusról ennekelőtte nékem írott Excellentiád levelét pro consolatione azonnal in originali által-küldöttem vala s ezeket mindgyárt küldtön küldöm, s bízatom is őket.

Mínthogy peng Hajster túl fogott az operatióhoz, Pálfinak succursusára hirtelen — ha akarná is — nem jöhet: azért Excellentiád bizvást folytathatja az elkezdett operatiókat; tovább is minden motussira innít vígyázván, ha által kiszülne: azonnal megtudom s hírré adom Excellentiádnak. Én, az mi lehetséges tülem, abban eljárnom kisz vagyok.

Pestis e tájon az falukon és városokon grassál, de az militiában csak egy sem holt még tudtomra meg; beteg sincs köztünk, — tovább mint líszen? Isten tudja.

Excellentiád kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Datum in Castris ad Vacziam
positis, dje 25. Augusti 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Hogyha az nímetöt Fődvártul és Bottyánvárátul s úgy az sajkákat is ide fölcsalhatnám: azonnal általlopódnám.

Az hírekről hogy tudósít Ngod, igön köszönöm és kedvessen vettem. Értöm, hogy Ngod újokban írt vagyis curírt küldött az mellím jövő nímél hadnagygyal.

Itt mink az kenyírnek szükségében vagyunk.

Úntalan írok Dunántúl mindönfelí, váltig vígasztalom őket.

Már ennyihány rendbeli levelemre nem vettem választ Ngodtól.

Valamit elkövehetők édes hazánk javára, tiszta szízből lílekből elkövetöm.

Hogy Nógrádot el akarja Ngod fányatni, úgy hallom. Az nagy Istenért, — ne cseleködjé Ngod.

P. S. Szintén levelem végzésével érkeznek a Duna-melylyékrül bizonyos hírmondók, hogy Haiszter személlye szerint

már akkor két nap lútte keményen Simontornyát, — harmadnapján is az apró puska megszűnés nélkül pattogott, az ágyúlövés megszűnt. Minémű szép resolutióval voltak: hacsak árútatás köztők nem lészen, szégyennel mégyen el alóla, reménlem.

Az minémű taraczkokat adott az istentelen egri Caigmaiszter: az lavetái, kerekai semmirevalók, kéntelenítettem valahol elhadnom, — az Duna mellett penig a nélkül egy óráig sem lehetek.

Melléklet:

Ajánlom alázatos szolgálatomat

Nagyságodnak.

Nem kétlem, előbbeni leveleimet vette Ngod, mellyben az ellenségnek constitutióit vóltaképpen megírtam Ngodnak. Azon ellenség nem tudhatom a ki Csíkvárnál általment és Földvárhoz szállott, ott van-é, vagy sem? De a melly porta Pinczehel felől gyűtt, az Szegszárdhoz ment és Új-Palánknál általment az Sáron Földvár felé, — azon rében csónyokokat őrizni ötven rácz és annyi németet hagyott.

Ma nyolcz óra tájban reggel az Haiszter az csíkvári corpassával Simontornyát megszállotta, feljűl; mennyi gyalogsága és munitiója vagyon véle? — még meg nem kémlelhattuk. Reportumunk gyűtt ugyan, hogy némelly része az ellenségnek az hidvégi hidakra került volna és arra is vitt volna gyalogságot és munitiót és négyszáz szekérrel fasínákat. Tudom, úgy fog ostromlani bennünket, a mint csak kitelhetik tüle, két felől. Az Istenért kérem Ngodat mind az egész praesidentialistákkal együtt: *az régi hadi mesterségűt ha egyszer kívánta elővenni, — most vegye elő, és az magyar hazánkot ha valaha kívánta oltalmazni, — most vesse meg Ngod mesterségűt!* . . . Mink ugyan megmutatjuk halálíg igaz hazafiúságunkat és elvárjuk Ngod intentióját, maradván

Nagyságodnak

Symontornae, die 18. Augusti

hora sexta pomeridiana 1709.

alázatos szolgája

Hellepront János m. k.

P. S. Az mint experiáltuk, nem igen erős és feles haddal vagyon; az kire nízve kívűl való had lármáskodván: mink is innend minden tehetségünkkel resistálni el nem múlatjuk; kívánt prosperitását Isten nem fogja secundálni!

Küldezim : Méltóságos Commendírozó-Generális Bottyán János igen jó Uramnak ő Nagyságának alázatosan írá. —
 Ibi-ubi. P. H. Cito, cito, cito, cito. Citius, citius.
 Citissime, citissime.

(Eredeti levelek gyűjteményemben ; a tábornokénak első utóirata és aláírása, az ezredesé pedig egészen sajátkezű. Amannak Bercsényi címzetét tartalmazott második féltre leszakadt.)

543.

Bercsényi Eszterházy Antalnak.

25. Augusti 1709. Hajnácskőnél.

Méltóságos Generális Eszterházy Antal
 Uramnak.

Midőn szinte az hadak közé érkeztem, veszem az Dunamellékéről *Generális Bottyán János* Uram de dato 22. költ levelét, kiből értem Kglmed szíves munkálkodása és hasznos dispositiói által az Dunán túlsó hadaknak recollectióját és az ellenség ellen való progressusoknak nagyobb szerencséivel mintsem reménlettük, folyamatját. Mely tudósítása ő Kglmének valóba megörvendeztetett; kívánván, Isten ő szent Főlsége boldogítsa tovább is Kglteket! A mint a circumstantiák láttatnak: annyival is könnyebbülését magyarázhatom azon túlsó földnek, hogy már is bagázsíája Hajszternek Esztergamhoz érkezettnek lenni confirmáltatik, magának általjövetele is sűrűn híresedik, a mint Pálfinak intercipiált leveléből is látom.

Mi illeti az idevaló constitutiókat, Istennek szent neve dicsértessék: megindulván a liptai operatióban hadaink, szerencsésen két sánczbéli ellenséget feliciter kivették; az harmadikába beszorulván Generális Tollet az lovassával, kemény árkokkal s töltésekkel meg lévén erősítve, ostrommal való aggressióra alkalmatosságok nem lehetett hadainknak; bombázással és sánczának lövetésével egynehány napig keményen szorongatták, földadásra mindazáltal őket nem adigálhatták, noha mind népének, mind lovainak nagy veszedelme volt az sűrű bombák miatt, maga is Tollet sebben vagon. Midőn ezen kemény munkát tették volna hadaink, kifogyván munitióból, de kivált az provisionak nagy fogyatkozása miatt az hadak

nem subsistálhattak, azon sáncztúl elállottak s visszatértek, az hol provisiojok jobban kitelhetett. Visszatérésekkel hadainknak gondolván az ellenség: bányavárosoknak ne fordítsuk operatióinkat, Pálffy az innen lévő passus eleibe szállott Dívénnyhez, oly szoros helyre vette magát, már egynéhányszor próbáltattam, de semmiképen nem lehet hozzáférni; Liptót pedig evacuálta, retirálván magát az megmaradt német, sánczát demoleálta; mire nézve újabban diversiókkal fogom distrahálnom, a minthogy mind Liptónak, mind az bányavárosok felé, s mind Vágon által egyszersmind megindítom újra az operatiót; hiszem Istent, confundáltatik conceptussában s jó progressussa léssen instituált dispositióimnak.

Majd innek-tova más dolga is érkezik német uramnak, a mint az kilső országokbéli constitutiók vadnak; assecurálhatom KglDET édes Öcsém-Uram: nagy jó reménységben vagyunk állapotunk, az mint is bizonyossan most fogjuk tapasztalhatni régtől fogva reménységben lévő kilső segedelmet, melyről való particularítások nem clavis nélkül való írásra valók lévén, igen-igen bánom, hogy most ezen hadakhoz fordúlván, elmaradtak tülem az clavesek; de igazsággal írhatom: Isten kegyelméből szerencsésen indultak az munkák. Az ellenség (Erdélyből) kiindult vala Várad felé: de jó készűlettel lévén hadaink, impediálták, nem kevés kárával visszament, az mieink is beljebb nyomultak.

Az Istennek ítéleti megfoghatatlanok. Szegedy Ignác elmúlt lipantai expeditióinak alkalmatosságával újabban hitetlenül elpártolván: tegnapelőtt estve Pálffy dívényi táborá szélén az gácsi gyalog porta Újkérivel együtt elfogta; idehozattam érdeme szerint való jutalmának elvételire;*) nem engedte Isten, sokáig vihesse hitetlenségét!

Továbbá micsoda progressusokkal áld meg Isten, úgy egyéb constitutiókról is fogom informálnom KglDET; kérem, in particulari KglD is az tulsó állapotokról genuine tudósítson; mellyet midőn aviditással várnám, magamat KglD atyafiúságába ajánlom és maradok, etc.

(Bercsényi cancelláriájabeli másolat gyűjteményemben.)

*) Hajnácskő várában mindkettejöknek fejük vétetett.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Hajnásközi táborból nékem írott Excellentiád levelét tartozó kötelességgel vettem; instituált operatióink progressusit s úgy Szegedi Ignác már ezelőtt régen megérdemlett büntetése elvételit örömmel értem. Isten tovább is igaz igyűnket hozza világosságra, kívánom!

Miulta ideszállottam, azúlta Dunántúl valókkal nem anyyira folyhatott az communicatio; várok mindazáltal újabb tudósítást, expressus emberimet küldvén a Duna-mellyékére, — mégeddig meg nem érkeztek. Azúlta is penig szüntelen hírlelik, hogy Simontornyát az ellenség obsideálta s két vagy három napig szakadhatatlan hallatott az lövés közelebb levő helyekre az Duna-mellyékén; az is már megszűnvn, in quibus terminis légyenek? semmit sem tudok felölök.

Generális Eszterházi Antal Uram 12. praesentis Szala-Egerszegről írott levelét még Vecsénél vettem: annál többet nem is láttam; abban írta, hogy valamenten recolligálta magát, — ha eddig újobban rajtok nem ment az ellenség.

Én eddig kénteleníttettem itt lennem: mert az egri Czaigh-Maiszter semmirevaló laphetájú és kerékű taraczkokat adott; többire mind itt reparáltatom.

Fölséges Fejedelem kegyelmes parancsolatját harmad napja hogy vettem; *nékem kegyelmessen parancsolja ő Fölsége, hogy jó vigyázással lévén, egy fordúlást tegyek Bácskára.* A minthogy minden ittvaló késésemet is haszontalannak látván: *meg is indulok két napok alatt,* — Isten velem lévén, nyolcz napok alatt azon expeditiót is véghez viszem, s onnét tovább is az Duna-mellyékén continuálok magamat oda-alább, az hol lehet.

Én reám az Dunántúl való ellenség nagy reflexióval vagyon: vigyázván éjjel-nappal általszándékozó igyekezetemre; idejövetelemnek is nem volt egyéb oka, hanem hogy stratagemát csinálhassak. — Tovább is ha mi occurrentiáim lesznek, kötelessen fogom tudósítnom Excellentiádat, — és maradok tovább is.

Kosdnál lévő mezőben, dje 28. Augusti 1709.

Excellentiádnak

alázatos igaz szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Bottyánvárátul fogvást mindenütt Visográdig vígyáz az ellenség a Duna mellyékein; azonkívül egymást érik az sok sajkák, — nem kevésbé distraháltatik az által is.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsény Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel ajánlom.

Hajnácskö.

P. H.

Másik felől, Bercsényi hadi irodáján red jegyezve: »Anno 1709. Mense Augusti Hajnácsköben exhibeált levelek.«

(Eredetije gyűjteményemben.)

545.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Dunántúli constitutiókrúl semmi vígasztaló híreket nem írhatok. Simontornyának állapotja mint s hogy lett? — ezen nevetlen, de hiteles ember levelének valóságos párjából *) Excellentiád miltóztathatik megérteni. Ez való és igaz dolog: mert mindenfelől írják, confirmálják mások is. Hacsak Hajster nem avocáltatik, — nem sokat bízhatom Veszprímhez is, és consequenter az egész túlsó földhez.

Bácskaságra menő szándékomat mindeddig sem continuálhattam: mivel hallom az ráczságnak Szegedhez gyűlekezit, a túlsó siákokkal való szaporodását is; míg erejét ki nem tanulhatom, — már addig megtartózkodom, azután útját-módját látván, eljárók mire Isten segít.

Odafel mint folynak az dolgok? ha miltóztatik Excellentiád informálni, alázatosan megköszönöm. Kegyes reflexiójában ajálván magamat, maradok

In Castris ad Szent-Lőrincz-Káta

positis, dje 9. 7-bris 1709.

Excellentiádnak

alázatos legkissebb szolgálja

Bottyán János m. k.

*) Ma már nincs meg.

P. S. Az originálét Urunknak küldöttem ; az levelet ugyan kalocsai Plebánus Uram a túlsó földről írja. Fejérvárnál hét hajdú az árestombból kiszabadulván, jönnek ; mondják, hogy a simontornyaiak ott volnának arestálva.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának aláza-
tossan írák. — Jolsva vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét ; csak aláírása sajátkezű.)

546.

Bottyán védlevele Jász-Berény városa számára.

Minthogy jász-berényiek az ellenség félelme miatt Berényen alól, megmaradtott marháikat, lovaikat és egyéb apró barmaikat nem jártathatják : engedtem meg nekik generálisi autoritásomból, hogy vigore praesentium följlül, az hol bátorságosnak látják lenni, akármelly falu, város, avvagy puszták határin jártathassák és pascuáltathassák mindaddig, míg félelmek le nem csendesedik, vagy az idő jobbra nem fakad. Intimáltatik azért akármelly helységbeli bíráknak, lakosoknak, Földes-Uraiméknak és Vármegye Tiszti Uraiméknak, hogy nevezett jász-berényiek marháit, gulyáit, ménesit és akármelly névvel nevezendő barmait, az hová érkezendők lesznek, — szabadon hagyják járni és pascuáltatni, minden ellenzés nélkül ; másként valakik őket az iránt megháborítani praesumálják : kemény animadversiót el nem kerülik. Praesentibus perlectis, exhibentibus restitutis. — Datum in Castris ad Szent-Lőrincz-Káta positis, die 9. Septembris 1709.

Tisza-Duna közt Commendérozó Generális :

Bottyán János m. k. P. H.

(Eredeti védlevél, Bottyán s. k. aláírásával s pecsétével, Jász-Berény városa levéltárában.)

547.

A fejedelem, Bottyánnak.

14. Septembris 1709. Munkács.

Joanni Bottyán.

Az hírekről való Kglđ tudósítását kedvessen vettük, tovább is várni fogjuk occurrentiákról való Kglđ informatióját.

Az mi illeti az maga mellé küldendő egy regimentinek állapotját: tudva vagyon Kgldnél, hogy Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens úri Atyánkfiára bíztuk légyen dispositióját az hadi operatióknak távullétünkben, — azért oda kellett volna eddigis recurrálni s most is ne múlassa el Kgld, — tészen az iránt dispositiót ő Kglme.

(A fejedelem cancelláriáján készült 1706—1709-iki, még kiadatlan levelezési protocollumba iktatott másolat.)

548.

Eszterházy Dániel, Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Tornallyárúl die 26. írott Excellentiád méltóságos levelét alázatosan vettem. Előbbi levelemben mind az általjöött ellenségnek számát, constitutióját, — *nemkülönben szegény Bottyán Uram halálát s hada iránt tett dispositióimat alázatosan Excellentiádnak megírtam.* *)

Az általjöött és zsilízi ellenségnek lovassa hol légyen méltóztatik Excellentiád az inclusákból megérteni. Mind a két rendbéli lovassa nincsen feljebb ezernél, a mint előbbi alázatos leveleimben is megírtam vala, csak az első hírből származott száma. Slik itt nincsen, Leffelholcz commandérozza mind a két félét.

Az egri rabokért elküldöttem, és minthogy számosznak hallom lenni: hatvan hajdút küldöttem tegnap Hajnácsköben Bokros Urammal, míglen szabadulások lészen, mivel az ottvaló Commendáns alávaló **) ember, hajdú is kevés vagyon benne. Írtam Pálffinak is subtiticis nominibus szabadulások eránt és a csere-helyt kívántam Korponát; már elvárom válaszat s igyekezem azon, hogy mindenekben Excellentiád kegyelmes parancsolatit observálhassam alázatosan.

Géczi Uram ezere általjövetele eránt a mundérért írtam mind Commendáns (Berthóty István), mind Balogh István s mind Géczi Uraméknak; igyekezem azon is, hogy mind az

*) Ez a levél, fájdalom, nem maradt fenn, legalább eddig még nem került elő.

**) Értsd: alantas rangfokozatú, alacsony rendű.

aba s mind a kassai mundír bátorságos alkalmatossággal általszálléttathassék Újvárbán, ha lehet.

Kegyelmes Uram, én erőtlenedem, és *szegény Bottyán Uram halálával* bár csak egy Brigadéroست küldjön segítségemre Excellentiád: mert bizony ennyi felé magam nem érkezhetem erőtlenségem miatt, kiért nagy csorba eshetik a szolgálatban, — a campániát pedig jól kellene Isten kegyelméből végeznünk. Ezzel Excellentiád gratiájában ajánlván magamat, maradok

Excellentiád

alázatos szolgálja

Szátoknál, 28. 7-bris 1709.

Esterhás Dániel m. l.

P. S. Császár Commissáriussa a minémű rabjainkat a bányavárosokról szabadúlni committált: azoknak specificatióját Szluha Uram kezemhez küldötte, — de azok mind gregariusok, a német rabokban pediglen alkalmas tisztek vadnak; szabadúlnának-e azért azokon a mieink? kérem alázatosan Excellentiádat mentüelőbb tudósítani, úgy szinte a portiók számát is mind a két félnek, minthogy énnálam meg nincsen, se Szluha Uram meg nem küldötte, — hogy a commutatóban fogyatkozás ne legyen, — megküldeni méltóztassék. Illerrel mit míveljek? Szluha Uram Szent-Miklósi Uramért szabadúlni kívánja. A halált más hét tiszttel együtt denunciálom néki, — azután iratok vélek a bécsi udvarnak, leveleket fogom küldeni Szluha Uram kezéhez pro transmissione.

(Sajátkezűleg írt eredetije gyűjteményemben.)

549.

Gr. Bercsényi Miklós intézkedése Bottyán temetése s özvegyének különleges, rokoní védelme alá vétele iránt.

I n s t r u c t i o,

Nemzetes és Vitézlő Gellért Imre Óberst-Lajdimont és Niczky Pál Generál-Adjutant Uraméké, Néhai Generális Bottyán János Uram ő Kegyelme meghagyott Özvegye nevével tett instantiájához képpest.

1. Első lévén szegény Istenben elnyűgódott Generális Uram ő Kegyelme holttemének tisztességes eltakarítása: szükség azt observálni ő Kegyelmeknek, hogy mivel az mos-

tani mind híreknek gyakori változása s lármáskodása miatt, mind pedig az pestisnek hovatovább és sok helyeken való terjedésére nézve nagy concursust indítani mind nem jó, mind nem tanácsos, — ahhoz képezt fölöttébbvaló ceremoniákat elhagyván, (máskint is, a mint a főrendő embereknek is temetések szokott lenni) egy estve, annak rendi szerint, tisztességesen takaríttassák el, és másnap reggel exequiákat szolgáltatván: inkább lölke nyúgodalmáért fordítsák az isteni-szolgalatokra s salamizsnákra azon költséget.

2. Annak végbenvitele után, mi illeti elhagyott Özvegye Húgom-Asszony ő Kegyelme további megmaradását: kívánván atyafiságossan mindenekben assistálnom ő Kegyelmének, az kívánt prorogátában meg nem fogyatkozik; melly is noha most hirtelen ki nem adathatott: mindazáltal azalatt specialis protectiómat kiadván ő Kegyelmének, mind magának lehetséges megmaradására, mind pedig jószágának s cselédjének és minden névvel nevezendő marhájának conservatiójára és subsistentiájára deserviálni fog, — lévén a parte intimálva Nemes Heves Vármegye Vice-Ispányjának is: mindenekről elégségesképpen, úgy mint ennekelötte, provideáljon ő Kegyelmének, hogy mind cselédjének, mind marhájának, úgy mint ennekelötte, kívántató subsistentiája meglehessen.

3. Hogy pedig ne distraháltassék ide s tova a jószág és kíváltképpen a mobilisse: fideliter mindeneket investigálván, szorgalmatossan inventálják és conscribálják.

4. Nemkülönben az egész cselédjét is, a kit hogy kellesik hagyni, a mint szükségesnek fogják látni, jó rendben hozzák, és kiket nem látják szükségeseeknek lenni, elbocsátván, az mennyire lehet compendiálják, tiszteknek és ispányoknak is az ő gondviselésekben tekintvén. Az minthogy

5. Mindezen szükséges dispositiókat effectuálván, egész cselédjének és marhájának in statu quo subsistentiájáról tegyenek ő Kegyelme elégséges rendelést. Azalatt is pedig

6. Előbbeni intimatióhoz képest, felülírt Generálisné Asszonynak dolgainak e szerint való végbenvitele után, hozzám leendő jüvetele alkalmatosságával további állapotjáról és megmaradásáról atyafiságomban meg nem fogyatkoztatván, minden kívántató dispositióimat fogja venni. Azalatt pedig mindezek-

nek effectuatiójában és renddel folytatásában szorgalmatoskodjanak emléttett Gellért Imre és Niczky Pál Uraimék, hogy abbéli fáradozások által elégséges assistentiájokat tapasztalhassa ő Kegyelme. — Tornallya, 30. 7-bris Anno 1709.

(Bercsényi cancelláriáján készült egykorú másolat gyűjteményemben.)

550.

Bercsényi védlevele Bottyán özvegye számára.

Gróff Székesi Bercsényi Miklós, Nemes Ungl Vármegyének Fő-Ispányja, Confoederált Státusok Első Senátora, Ország és az egész Hadak Fő-Generálissa, Fölséges II. Rákóczi Ferencz, Isten kegyelme által Szent Római Birodalomnak, Erdélynek és Öszveszövetkezett Magyarországi Státusok Vezérlő-Fejedelmének (Titulus) etc. etc. nevezett Magyarországbán Helytartója. Adom tudtára mindeneknek az kiknek illik, ez levelemnek rendiben. Hogy mivel néhai Tekéntetes Nagyságos Generális-Strázsamester *Bottyán János Uramnak* ő Kglmének e világból való kimúlásával, — *Nemes Hazánk közügyének jeles előmozdítását s eleitül fográst hathatós állhatatossággal sokszor bizonyított igaz hazafiúi dicséretes fáradozását s magaviselését tekintve*, — gyámoltalan árvai sorsra jutott özvegye: Tekéntetes Nagyságos *Forgács Juliánna* Asszony ő Kglme mostoha állapotjának s nemkülönben javai megmaradásának méltán consulálnom kívántam, -- ahhozképpest adtam ő Kglmének ezen specialiter emanált Protectionalis Levelemet, melynek ereje által serio parancsoltatik Hazánk s Fölséges Fejedelem hűségében lévő lovas, gyalog, hadi s egyéb akármelly rendő tiszteknek, köz vitézlőrendeknek és mindeneknek közön-ségessen: magok előtt viselvén ez illetén árvaságra jutó özvegyeknek mindennémő törvényes attractióktól s egyéb emergálható háborgatásoktól megengedtetni szokott esztendei respiriumot s engedelmet, — senki semminémő praetextus alatt emléttett Generálisné Asszonyt maga személlýében, vagyis cselédjét háborítani s háboríttatni, törvényes processusokkal s afféle kigondolható módokkal impetálni, kilső, belső, ingó, ingatlan jószágában s javaiban károsíttatni, károsítani semmikép ne mérészelje, sőtinkább ki-ki tisztí s hivatalja szerint, igazságához képpest illendő requisitióiban assistálni tudhassa. Különben

valaki ezen parancsolatommal ellenkezőt cselekszi: bizonynyal kemény animadversiót érdeméhez képpel el nem kerüli. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutus. — Költ Tornallyán, 1-a Octobris 1709.

G. B. Miklós m. k.

P. H.

Legalól: »Bottyánné Asszonyom Protectionálissa.«

(Eredeti s. k. írt nyíltlevél, Bercsényi nagy ostyapecsétével, a b. Palocsay-levéltárban Lőcsén.)

551.

Bercsényi prorogatoriuma Bottyán özvegye számára.

Prorogatorium pro parte Dominae Bottyánianae.

Nos Comes Nicolaus Bercsényi de Székes, Comitatus de Ung Supremus Comes, Confoederatorum Statuum Primarius Senator, Regni et Exercituum Supremus Generalis, necnon Serenissimi Domini Domini Francisci II. Dei Gratia Sacri Romani Imperij et Transylvaniae Principis Rákóczi, Confoederatorum Statuum et Ordinum Ducis (Titulus) etc. etc. per Hungariam Locumtenens. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit universis. Quod cum proxime praeteritis diebus (die 26. 7-bris hora 8. vespertina) decedente et ex hac vita sublato *Spectabili ac Magnifico Domino Joanne Bottyán*, Suae Serenitatis Principalis et Confoederatorum Incljti Regni Hungariae Statuum et Ordinum Generali-Vigiliarum-Praefecto, *Generosa ac Magnifica Domina Juliana Forgács*, *Relicta ejusdem Vidua*, tam repente directioni causarum suarum, necnon praefati condam Domini et Mariti sui debito modo, ita ut par esset, invigilare nequiret et minus sufficeret; ob hoc requisiti sumus nomine et in persona ejusdem Dominae debita cum Instantia, quatenus ipsi superinde de condigno et opportuno Juris remedio providere, causasque omnes praenotatas, a die obitus dicti olim Domini et Mariti sui computando, infra integram unius Anni revolutionem de Jure Regni differendas et prorogandas mandare vellemus. Cum autem ex Decreto Regni hujus, Relictis quorumcunque decedentium Viduis ejusmodi annualis prorogatio cau-

sarum observari, admittique soleat atque debeat. Idcirco universas praememoratae Dominae Viduae causas, tam per ipsam contra alios, quam per alios quospiam contra ipsam coram quovis Judice et Justitiario Regni, Ecclesiastico videlicet et Saeculari motas vel movendas (exceptis causis violentiarum et liquidorum debitorum) intra praescriptum tempus annualis revolutionis, Authoritate Nostra Locumtenentiali, qua pleno Jure fungimur, juxta Jura Regni differendas duximus et prorogandas, imo differimus et prorogamus praesentium per vigorem, Lege Regni admittente. Quocirca universos et singulos Confoederati hujus Regni Judices ordinarios, eorumque Vices-Gerentes, necnon Supremos et Vice-Comites, Judlium et Jurassores quorumcunque Comitatum, praeterea Judices Magistros Civium et Juratos Cives Liberarum Regiarumque Civitatum, cunctos etiam alios Judices et Justitiarios Regni, Ecclesiasticos videlicet et Saeculares, harum serie hortamur et requirimus ac nihilominus praescripta Authoritate Nostra qua fungimur, committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, praescriptas universas causas praefatae Dominae Julianae Forgács coram vobis intra ambitum Inclýti Regni hujus Confoederati motas vel movendas, intra praescriptum tempus annualis revolutionis (exceptis, ut praemissum est, violentiarum et debitorum causis) a die obitus antelati condam Domini et Mariti sui computando, de Jure Regni pro dilatis et prorogatis habere velitis et debeatis, neque ipsam ad quorumvis Instantiam vestro adstare, judicatu cogere et compellere, aut in Bonis ac Rebus ejusdem impedire et damnificare quoquo-modo praesumatis. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in Tornallya, Die prima Mensis Octobris, Anno Millesimo Septingentesimo Nono.

C. N. Bercsényi m. p. P. H. Samuel Ebeczký m. p.

Jobbrúl, oldalt, Bercsényi írásával rájegyezve: »Írják le sietve.«

(Nyíltlevél-alakban készült s Bercsényi sajátkezű aláírásával megerősített eredeti fogalmazata a gr. Bercsényi-levéltár romjai közt, a kir. kamarai levéltárban Budán, — a szintén s. k. aláírt és Bercsényi helytartói nagy pecsétével ellátott eredeti ünnepélyes kiadvány pedig Bottyán özvegyének hátrahagyott iratai között a b. Palocsay-levéltárban Lőcsén.)

Eszterházy Antal Bottyánnak.

(Már halála után íratott.)

Jóakaró Generális Uramnak
szolgálok Kegyelmednek.

Szent-Lőrincz-Kátárúl 18. 7-bris datált s nékem írott Kegyelmed levelit *) nagy consternáló impatientiával, noha elég későn, tandem aliquando veszem 28. praeteriti, — melyen nagy csudálkozással álmélgodom, hogy miúlta az szükséges communicatiók folytatására az Duna mellé rendeltetett Kegyelmed, mind az időtől fogvást ezzel két levelinél Kegyelmednek többet nem láttam. Értem ebben is biztató peroratióját Kegyelmednek, — én is értenék ahhoz: de már bizonyára mindazokból kihűltünk (így), s nem is hisznek ezen a földön már egyebet, hanem a kit szemmel látnak s kézzel tapasztalnak. A mint Kegyelmed maga is írja, hogy emberségére s bölcsületire meg van parancsolva általjövetele az Méltóságoktól: assecuratus lehet Kegyelmed, hogy ha még in tempore vagy két hét múlva által nem (gyün), — sőt azután ha gyün is: nem sok emberekkel mint jóakaróival fog kezét, hanem mint ellenségével. Még az főrend is szép csoporttal vagyon, az militia is alkalmas számmal mellettem, — de félek rajta, hogy Kegyelmed kisédelmeskedésével lassanként azok is mind elszívódnak mellőlem, s magam (ne) maradjak; s most is ki nem mondhatom sok bujdosásimat s törődésemet, az egy élő Isten tudja, melyre nem egyéb, hanem igaz magyar vírem vitt, s egyebet nem is tapasztalhat Kegyelmed tovább is bennem. Még most siető általjövettel Kegyelmednek — noha az egész darab földön elterjedett az ellenség, — vagyok Isten által olly hiszemben, hogy recuperálhatunk ezt az földet. — Azonban taraczkok felől is emlékezik Kegyelmed, hogy Vácznál liszen velek secundatiónkra, s általhínya láttatik bennünket; nem capiálhatom ebbéli Kegyelmed intentióját, — a holt az Méltóságoktól még én semmi ollyas parancsolatot

*) Ezen napon írt volt Bottyán Bercsényinek is, mint ez említi, — »jobbadúlását« írta. Még azután járt oda Hatvanba és szállitá táborát Tarna-Örshöz, hol halála bekövetkezett.

általhivásom eránt nem vettem, sőt itt maradásom solenniter recommendáltatik s bízattatom az succursus általjövételivel; azért Kegyelmed lássa: ha most által nem gyün s ez az föld elhagyatik, — mesterség lesz valaha általgyüni; az kit most kis-újjal bedughatunk: akkor egész testünkkel sem foltozhatjuk be. Mi nem mesterség csöndes idővel valamit próbálni, — arra való az stratagemma, módot találhat Kegyelmed az általköltözködisben, csak akarja! Az praemissák recommendatiójával elvárom hovahamarébb Kegyelmed tudósítását s egyszersmind maga általjövételit, és maradok

Kegyelmednek

Költ Vatnál, 1. 8-bris 1709.

szolgáló igaz jóakarója

G. Eszterházy Antal m. k.

P. S. Én is az Christusért kérem Kegyelmedet, hogy ne bízasson csak szóval, — hanem jöjen, mert most vagy ideje; ha kétszáz embere veszedelmivel kellenék is költözni Kegyelmednek: mégis eleget kellenék Kegyelmednek az Méltóságos Urak parancsolatinak tenni; de úgy hallom, most is az Bácskaságban nyargalódnak. *)

Külczim: Tekéntetes Nemzetes Vitézlő *Bothyán János* jóakaró Generális Uramnak ő Kegyelmének sietve írák.

Dunántúl, Szent-Lőrincz-Káta, vel ibi-ubi. Cito, cito cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime, — (és még 8-szor »citissime.«) P. H.

Másik felől, a pecsét mellett: Ráczei bíró ezen levelet élete s jószága vesztése alatt olly ember által köldje, hogy az ellenség kezébe ne eshessen, s bizonyosan Bottyán János Generális kezében szolgáltatassék.

G. Eszterházy Antal m. k.

(Eredetije ezen már Bottyán tábornok holta után kelt levélnek gyűjteményben. Csak az aláírás és utóirat sajátkezű.)

*) Az is Rákóczi meghagyásából történt, hogy hadait odaküldötte. Ő maga már nem a Bácskaságon, hanem a halál paripáján nyargalódnak zott vala.

Bercsényi általomlevele Bottyán ménésére.

Gróff Székesi Bercsényi Miklós, Nemes Ung Vármegyének Fő-Ispányja, Öszveszövetkezett Státusok első Senátora, Ország és az egész Hadak Fő-Generálissa és Főlséges Második Rákóczy Ferencz Isten Kegyelme által Szent Római Birodalomnak, Erdélynek és Öszveszövetkezett Magyarországi Státusok Vezérlő-Fejedelmének (Titulus) etc. etc. nevezett Magyarországbán Helytartója. Adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik. Minthogy bizonyos ménesemet legeltetésnek okáért az Harangodra rendeltem és hajtattam, kihezképpst parancsoltatik Hazánk s felültitulált ő Felsége hűségében lévő lovas és gyalog tiszteknek s köz vitézlő rendeknek közönségesen, nevezet szerint az föl s alá járóknak: megírt ménesem mellett lévő embercimet háborítani, annyivalinkább lovaimban kárt tenni, tétetni semmiképpen ne mérészeljék s ne is engedjék; másképp, valaki parancsolatommal ellenkezőt cselekszi: érdemlett büntetést el nem kerüli. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutus. Költ Enyiczken, 31. Octobris Anno 1709.

(*G. B. Miklós m. k. P. H.*)

Alól: »Ménésre való Protectió.«

(Egész íven, nyíltlevél-alakban, Bercsényi s. k. aláírásával s nagy pecsétével megerősítve. Eredetije a *Palocsay-levéltárban*, minek magyarázata az, hogy Bercsényi, mint anyúl való fivére Forgách Farkas leányának, Bottyán fiatal özvegyének gondnoka: húga ménését (mely ekkor 176 db. híres faj-lóbból állt s Bottyán által 6000 frtra becsültetett) a kóborló, ragadozó katonáktól annálinkább megóvando, — olyformán adott arra védlevelet, mintha ez a ménes a *sajátja* volna. L. különben e ménésre nézve Bercsényinek 1709. nov. 10-kén a fejedelelemhez írott levelét Archiv.

Rákócz. VI. köt. 404—407. l.)

Bottyán Esztergom városi házait, szöleit, földjeit Heister engedélyéből Kuklúnder esztergomi cs. parancsnok bitorolja.

Georg Christoph Zennegg de et in Scharffenstein m. p., a budai kir. kamarai administratió elnöke, »Datum Budae, die

8. *Novembris Anno 1709.*« keltű hivatalos levelével jelenti a magy. kir. udv. kamarának Pozsonyba: Mogor György esztergomi harminczados mellékelt tudósításából megérthetik Ngtok Kglmetek, »qualiter ibi constitutus Dnus Generalis Liber Baro à Kuklender, Fiscalia Bona *Bottyániana* ex consensu Excellmi Dni Campi-Mareschalli Comititis ab Haister sibi applicare et proventus ab ysdem percipere cogitet et actu sibi vendicet, cum summo praejudicio Fiscii et Inclýtae Camerae Regiae; cui praejudicioso actui Eadem I. Camera contravenire et remedium adinvenire, pro tuenda Camerali et Fiscii autoritate non gravabitur.«

Melléklet:

Georg Mogor Substituiter 30-ger m. p. Grann, den 25. 8-bris 1709. A »löbliche kays. Cameral-Administration«-nak in Ofen:

»Berichte wegen den confiscierten *Bottyánischen Verlassenschaft*: als wegen 3 Häuser in der königl. Freystadt *) und die zugehörige Weingärten, Acker und Wissmeter (így,) so ich vernähme, dass Ihro Exc. Herr General von Heýster, als bevollmächtigter General in Königreich Ungern, als General-Feld-Marschall, an sein hiersein und in den allhiesigen kays. 30-igst-Amt lusieret (logieret,) 3 Tag und 3 Nacht: dem allhiesigen Herrn Generalen von Kuklender die confiscierte *Bottyánische Verlassenschaft* Ihme, Herrn Generalen von Kuklender übergeben und behändiget, wegen gewissen Praetensionen, auch die wenige Weinfexung des heýerigen Must, so nur in 37. Eimer bestehendt.« Mit is alázattal jelenteni akart, hogy a továbbiakra nézve tudhassa magát mihez tartani. Egyszersmind azt is tudathatja, hogy a *nagy-bényi* jobbágyoktól (*Bottyán* egyik faluja) is Kukländer tbk. követeli magának a szerződés szerint még hátra levő 49 firt megadását, úgy a *Bottyán-féle* itteni ház rácz lakóitól is (»von denen Razischen Inwohnern des *Bottyánischen Hauses*;« rácz kereskedők lehetek) a házbért; »eben auch von den Preýmeister (*Bottyánnak*

*) E három ház közül az egyik a már említett nagy, emeletes kastély volt, (a mai városháza) a kir. város főterén.

háztelke hátsó végén sörháza is volt) des Bottyánischen Preyhauses die 26. Rthl.« (Rhein-Thaler?) Mindezekre nézve utasítást kér.

(Mind Zennegg, mind Mogor levelei eredetiek, s a kir. kamarai levéltár kam. hivatalos correspondentiái közt találatnak.)

555.

Zennegg újabb tudósítása Bottyán esztergomi javainak teljes elfoglaltatásáról Kukuländer tábornok által.

G. Ch. Zennegg de et in Scharffenstein m. p., *Budae, die 2. X-bris 1709.* a magy. kir. udv. kamarának, Pozsonyban :

» . . . Praeterea etiam cum summa injuria Fisci Regj Dnus Generalis L. B. à Kukulender ad solam annuentiam Excellmi Dni Campi-Mareschalli et Comitis de Heister omnia *fiscalia bona Bottyániana pro suo usu apprehendit* et proventus eorundem sibi appropriat, et uti ex acclusa relatione percipiendum existit. — Itaque de his ulteriorem dispositionem expecto.

Melléklet :

G. Mogor m. p. »Gränn, den 27. 9-bris 1709.« Zennegg budai kamarai adminisztratornak jelenti: »Was die Fiscalitäten betreffendt, so *Ihro Excellenz Herr General von Kukulender die völlige Bottyánische Güter an sich gezogen, was in der königl. Frey-Stadt betreffendt*, als: ein Breühaus, sambt zwey andere, mit all zugehörige Grundstück, Ackher, Wissmeter undt Weingärten, sambt der heurige Fexung, — so ich schon berichtet habe.« Úgy a többi esztergomi kuruczok házait és szöleit is többnyire a nevezett tábornok úr birtokolja s használja. »Wass über die Donau betreffendt: so haisst ein Ort *Nagy-Bella* (Béla,) welches auch der *Bottyán* gehabt, aber dermahlen unbewohnt, wie nicht weniger als zu *Sárkán*, *Karva*, *Kis-Újfalu* (ez is Bottyán-birtok,) *Lábatlan* und *Püskj* (Piszke,) dass dem Nedeczky Sándor zugehörig. Wass die *Bottyánische Dorffschafften*, als in fünf bewohnte Dörffer, so Herr Baron von Kurz (budai kamarai főtanácsos) zu seiner hiersein fiscalisch gemacht, laut Contract 455. fl. baar bezahlt, aber das

Neüntl noch de dato nicht hereingebracht; welche Gelder seyndt zu der kayß. Fortification ampluirt worden.«

(Zennegg levele eredeti, Mogoré egykorú másolat. Kir. kamarai levéltár Budán.)

556.

Gr. Bercsényi Miklós, Bottyán hagyatéka ügyében, Csajághy-János érsek-újvári parancsnoknak és Szluha Ferencz ottani praefectusnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Néhai Generális Bottyán János Uram halálával mind külső, belső, ingó és ingatlan jószágá, úgy belső értéke, megmaradott özvegyére Tékéntetes Nagyságos *Forgács Juliánna Húgom-Asszonyra* condescendálván, — annak rendben-vételit és conservatióját *vigore Tutoratus* kívánván effectuáltatnom: rendelésemből nevezett Generálisné Asszonyom levelemet megadó N. N. névő tisztartóját *) expedialta Újvárban, olly véggel, hogy mindcennémű külső, belső, ingó és ingatlan jószágát rendben vehesse, szokott rend szerint az oeconomiának folytatásárául dispositiót tehessen, egy szóval quicquid pro emolumento lát, mindeneket elkövesse.

Minthogy penig nevezett néhai Generális Uramnak feles adóssági (active) comperiáltatnak az Vágontúl és Újvár környékén lakozó, marhákkal és sóval kereskedő embereknél, úgy némelly helységeknél is, mellyek mindekkoráig inexolute vannak; hogy azért azon adósságok is beszédethessenek az adósoktól: azon alkalmatossággal ugyanazon embere magával viszi az obligatoriákat is, úgy, hogy odaérkezésével communicálván Szluha Ferencz Urammal és Kglmeddel azokat, — Kglmed assistentiájával adurgeálja az adósságoknak complanatióját. Kihez képpst kívántam Kglmednek praesentibus értésére adnom: ezen dologban egyetértvén emlétett Szluha Ferencz Urammal, teljes tehetséggel assistálván, azon debitorokat maga eleiben citálja Kglmetek és kinek-kinek imponálja: obligatoriájok tenorához képpst további hallasztás nélkül exolválják adósságokat, — kinek effectuatióját keménykedésével is adur-

*) Mikolics, alias Borbély Ferenczet.

geálja Kglmed, ha casu quo kisedelmeskedni és hallasztani kívánnák complanatióját. És jóllehet (a mint már ezelőtt Kglmed leveliből is értettem) lesznek némellyek, a kik állétani fogják, hogy még élteben néhai Generális Uramnak fizették meg adósságokat: de azt simpliciter admittálni nem kell, — mivel a mennyire pervolváltam az obligatoriákat, szegény Botytyán Uramnak saját kezeírásával indorsáltattak az obligatoriák: melyik közülök mit és mennyit exolvált? ahhoz képeest lehet az defalcatio az capitalisokból; de lészen az iránt — tudom — kinek-kinek quietantiája is említett Generális Uramtól, ha szintén az obligatoriák itt maradtak is, — a ki nem egyébtől esett, egyedül hogy senki az capitalist egészen nem exolválta.

Ezen dologban penig, mivel Kglmednek más foglalatossági vannak és propter etiam alia publica, maga nem mindenkor érkezhetik annak adursiójára: Kglmed adhibeálhatja Bokros Pál, úgy Cseri Imre Generál-Adjutant Uraimékat, — írtam magam is ő Kegyelmeknek; Bokros Pál Uramnak azonban specialiter committálom, hogy az külső jószágot is vegye dispositiója alá, conserválja és minden rendet folytasson. A midőn azért Kglmetek e szerint az adósoknak eleiben adja és praefigálván terminust nekik: mikorra tegyék le a pénzt? s aztat exolválván, pecsétek alatt (ha cum securitate lehet ezen Generálisné Asszonyom embereinek kijövele) adjon kezéhez és úgy küldje ide Kglmed hozzám jó dispositióval, ámbár egészen nem lehetne is bevenni, ha csak valamely részét is. Holott penig vagy az creditoroknak késedelmességek és renitentiájok végett az adósságot kevés idő alatt be nem szedhetné Kglmetek, vagy ha beszedné is, valamely történhető akadállyra nézve kihozatása bátorságos nem lenne: in tali casu Kglmed azon obligatoriákat vegye maga kezéhez és pro fundo et cassa praesidj tartván, szokott módja s rendi szerint desumálja rajtok militari etiam assistentia mediante és Generálisné Asszonyom emberinek quietantiát adván: micsoda és mennyi summárúl vette kezéhez az obligatoriákat? hogy ahhoz képeest az ország cassájából várhassa refusióját azon instituálandó cambiumnak.

E mellett akartam ezt is értésére adnom Kglmednek: vannak némellyek, kik praetensiókat formálva, netalántán

hírem s engedelmem nélkül azon adósságok exactiójában, desumptiójában, úgy külső s egyéb jószág administratiójában kívánnák magokat ingerálni, kivált néhai Generális Uram káplányja, vagy mostoha-fiai közül, — Kglmed egyátaljában meg ne engedje, sem Újvárbán engedelmem nélkül ne admittálja: ne okozzanak valamelly rendetlen cselekedésekkel confusiót. — Datum in Mense X-bris Anno 1709.

Alól: Szluha Ferencz Uramnak.

(Bercsényi locumtenentialis cancelláriáján készült egykorú másolata gyűjteményemben.)

557.

Bercsényi Compulsorium-Mandatuma Bottyán özvegye részére.

Comes Nicolaus Bercsényi de Székes, Comitatus de Ungh Supremus-Comes, Primarius Confoederatorum Regni Hungariae Statuum Senator, Supremus ejusdem Regni et Exercituum Generalis, necnon Serenissimi Domini Domini Francisci Secundi Dei Gratia Sacri Romani Impery et Transylvaniae Principis Rákóczy, Confoederati Regni Hungariae Ducis etc. per dictum Regnum Hungariae Locumtenens.

Egregiis *Stephano Szöllösy* Nitriensis et *Ladislao Konkolyi*, strigoniensis Comitatum Vice-Comitibus, *) cum praesentibus requirendis, salutem cum favore. Expositum est Nobis nomine et in persona Generosae ac Magnificae Dominae *Julianae Forgács*, Spectabilis ac Magnifici condam *Joannis Bottyán* Generalis-Vigiliarum-Praefecti relictæ Viduae, qualiter eadem Exponens in facto quorundam negotiorum suorum, coram clarius et uberius declarandorum, fassionibus et attestationibus nonnullorum egregiorum et nobilium, sed et ignobilium ac alterius cujuscunque status et honestæ conditionis utriusque sexus, ac Ecclesiasticae quoque dignitatis hominum, quibus videlicet ea manifeste constarent ad praesens, pro Jurium suorum tuitione plurimum indigeret, essetque necessaria. Ac proinde medio vestri certam quandam attestationem, testiumque inquisitionem sui pro parte celebrari facere vellet,

*) Tudomásunk szerint Konkoly László Komárom vármegye alispánja volt, nem Esztergomé, vagy legalább együtt a kettőé.

Lege Regni admittente. Cum autem veritatis confessio et fide-
dignorum hominum testimonia nemini sint deneganda: pro eo
vos harum serie requirimus et nihilominus autoritate nostra
Locumtenentiali qua pleno jure fungimur, firmiter praecipien-
tes committimus et mandamus, quatenus acceptis praesenti-
bus, ad praefatos universos et singulos, Egregios et Nobiles,
sed et ignobiles ac alterius cujuscunque status et honestae con-
ditionis utriusque sexus, ac Ecclesiasticae quoque dignitatis
homines, quos videlicet dicta Exponens aut nomine ipsius homo
vel Procurator, vel per eandem ad id destinatus duxerit deno-
minandos, personaliter accedendo, ysdemque sub onere solutio-
nis sedecim marcarum gravis ponderis, in Generali Regni
Decreto superinde expressato, super eos si qui forsitan cum
praesentibus requisiti, testimonium veritati perhibere recusa-
rent, opera eorum, quorum interest, vigore praescripti Genera-
lis Regni Decreti, immediate et irremissibiliter exigendarum
vestri in praesentiam citatis et convocatis, ac ab ysdem a spi-
ritualibus siquidem ad conscientiae puritatem, a secularibus
vero ad fidem eorum Dno DEO debitam, fidelitatemque Suae
Serenitati Principali ac Ducali, Confoederatorumque Regni
Hungariae Statibus observandam: qualis ipsis de ys omnibus
rebus et negotys de quibus nomine dictae Exponentis fuerint
interrogati, constiterit certitudo veritatis, suo modo sciatis, in-
quiratis et experiamini meram, plenam atque omnimodam certi-
tudinis veritatem. Et posthac super hujusmodi attestatione
testiumque inquirendorum fassione, Literas tandem vestras
attestatorias sub usualibus sigillis vestris et chyrographis, me-
moratae Exponenti, Jurium suorum ad Cautelam futuram ne-
cessarias, modis omnibus extradari volumus et jubemus. Com-
muni svadente Justitia, nec secus facturi. Datum Cassoviae,
Die Decima quinta Januarÿ, Anno Millesimo Septingente-
simo decimo.

C. N. Bercsény m. p.

P. H.

Samuel Ebeczky m. p.

*Legalól: Compulsorium ad Instantiam Dnae Grosae ac
Mgeae Julianae Forgács.*

(Eredeti, a b. Palocsay-levéltárban.)

558.

Szluha Ferencz, Bottyánnak némely pénzbeli hagyatékairól.

Anno 1710. die 13. Martj. Méltóságos Fő-Generális Uram ő Excja Enyiczken die 13. 9-bris Anni 1709. költ assignatiója és néhai *Generális Bottyán János* Uram adósságiról (active) való accludált extractussa szerint számot vetvén N. Benkovics András és Tukovics György és Ferencz kereskedő és adós Uraimékkal: azon extractusban nevezett positiókat következőképen liquidáltuk, et quidem:

1-mo. Nemzetes Felső-Szeli Benkovics András Uram nro 3. et 5. sub literis C. et E. connotált és 14. Maj Anno 1708. Újvárból emanált obligatoriája szerint 180 ökör árából való restantiáját fl. 270.

Item, prima Julj Anno 1708. Újvárban költ obligatoriája szerint 60. pár jó ökör árának restantiáját . . . fl. 730.

Sub Litera S. producált és Újvárban 30. 8-bris Anno 1708. emanált, néhai Bottyán János Uram kezeírásával és pecsétivel erősített quietantiáját ex integro complanálta, és hogy megfizetett, megbizonyította; az mely két positió térszen fl. 1000.

2-do. Azon Felső-Szeli Benkovics András Uram, nevezett extractusban nro 7. és sub F. tett és Újvárban 12. Augusti 1708. 4350. forintokról contrahált adósságból rája esett 1450. frtokra ugyan hasonló, néhai Generális Bottyán János Uram Újvárban, 3. 9-bris 1708. sub Litera T. költ quietantiája szerint liquidálta fl. 147. den. 75.

Item, nevezett Generális Uram keziben vett nyusztok árával Tisztelendő Péter Újváry Mihály káplány Uram *) recognitionijával liquidálta fl. 295.

Liquidált azért in summa fl. 442. den. 25.

Restál még fl. 1007. den. 25.

3-tio. Nemzetes Tukovics György Uram, azon Újvárban 12. Augusti 1708. kölcsön vett pénzből rája esett 1450. forintokból restál fl. 1450.

4-to. Nemzetes Tukovics Ferencz Uram ugyanazon maga

*) Bottyán tábori káplánja.

részire esett 1450. frtokból álló adósságnak complanatiójára néhai Bottyán János Uram 30. 8-bris (1708.) Újvárban költ quietantiája szerint fizetett fl. 450.

Item, 13. Martý nekem (*Szluha Ferencz* érsekújvári praefectus és főhadi biztosnak) fizetett fl. 1000.

Restat nihil.

5-to. Nztes Tukovics György és Ferencz extractussában nro 2. és Lit. B. nevezett és 27. Julý 1708. 156. kőso árábúl költ obligationalis restantiáját néhai Generális Bottyán János Uram quietantiája szerint fizették fl. 1276.

És, mint az obligatoriájok is cassáltatott, vi quietantiae restálnak nihil.

6-to. Nztes Tukovics György és Ferencz, sub nro 60. Lit. A. extractusban tett és 9. 8-bris 1709. Pásztóban költ 700. kősobúl nevezett Páter Káplány Újváry Mihály Uram jelenlétiben edoceálván, hogy néhai Generális Bottyán János Uram jcontractusa szerint a sőt suo tempore és determinált helyr nem szállított, és a német ellenségnek érkezésével parasztság és az nemesség 170. darabot elvitt és csak 530. kőso kezekben esett; azért 170. kősonak az árát defalcálván és párját alku szerint per flor. 3. d. 52. 1364. computálván, ahhoz ezen dolgot törvényes revisióig suspendálván, elveszett sónak ára téssen fl. 309.

Az kit ex fl. 1364 defalcálván, restál fl. 1055.

Ennek defalcatiójára kezemben adott Nztes Tukovics Ferencz 13. Martý Anno 1709. fl. 500.

Restálnak só árában fl. 555.

7-mo. N. Tukovics György és Ferencz extractussában sub nro 7. et Lit. G. tett és 15. Julý 1709. Szécsényben emanált contractussok szerint adósok maradtak 35 pár ökernek árában fl. 2478.; de minthogy megbizonyították, hogy néhai Generális Berthóty István Uram azon ökrekből katonák által lopott 12 válogatott ökröt kezéhez vette és el is adta az gútai-aknak; lévén azért nevezett öker, Generális Bottyán János Uramtúl 46 tallérban adva: téssen 6 pár ökernek az ára fl. 414.; az kit az summábúl kivevén, restálnak. fl. 2064.

Die 13. Martý 1709. fizettek fl. 211. d. 70.

Restálnak öker árában. fl. 1853.

8-vo. N. Tukovics György és Ferencz Uraimék restálnak Demény által néhai Generális Bottyán János Úrtúl kölcsönvett és extractusban nro 8. sub H. notált (obligatoria szerint) fl. 50.

9-no. N. Tukovics György és Ferencz Uraimék nálok haereáló és Újvárbán 7. 9-bris 1709. emanált computus szerint magokra vállalt Paál Mihály pínzivel restálnak, úgymint fl. 654. d. 50.

Az mely proprio modo ineált computusnak valóságáról adtunk ezen pecsétetes írásunkat, Újvárbán, 13. Martÿ Anno 1710.

Tukovics Ferencz m. p. L. S.

Tukovics György m. p. L. S.

Praesentem Copiam cum suo originali per omnia conformem esse testor. — Datum Újvárini, 16. Aprilis 1710.

Franciscus Szluha m. p. P. H.

(Szluha F. kezével hitelesített másolat a b. Palocsay-levéltárban. Megvan a kir. Curia levéltárában is, a Bottyán-örökségi periratok között.)

559.

A fejedelem, gr. Bercsényinek.

Illustrissime Comes!

Frater et Amice Nobis observande!

Salutem et felices rerum successus. Micsoda injuriáltatásáról panaszolkodjon alázatos instantiája által előttünk Csep-lész János Kapitány Hívünk: az *accludált Memorialissából* fogja bővebben Kegyelmed megérteni. Ha így vagyon azért a dolog, általlátható: nem kicsiny megsértődése esett *néhai Boty-tján János akkori Generálisunk* által, — kivált arra való nézve, hogy az szabad quaestusra kiadott passusunkat nem respec-tálta. Minekelőtte azért ezen dolog hadi-széken revideáltat-nék: transmittáljuk, arra való nézve, hogy — ha lehetséges — amicabiliter sopiáltassék és a feleknek hosszas és galibás tör-vénykezésre okoztatható költségek s fáradságok anteventáltas-sék; máskint, az amicabilis nem succedálhatván, ezen állapo-tot (nem lehetvén az panaszló félt igazságában megfojtanunk) pro revisione hadi-székünkre kelletik relegálnunk. Coeterum Praetitulatam Dominationem Vestram diu feliciter valere de-

sideramus. Datum ex Castris Nostris ad Jász-Beriny positis,
Die 20. Martj, Anno 1710.

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Frater et Amici ad officia paratissimi:

F. P. Rákóczi m. p.

Stephanus Kántor m. p.

Alól: Comiti Nicolao Beresényi.

(A fejedelem által sajátkezűleg aláírt eredeti, hivatalos levél, gyűjteményben. Cseplész János ezredesnek föntérített »*Memoriálissa*« ugyan ma már nincs mellékelve: hanem igenis megismerjük a sérelmes ügyet a később e tárgyban az illető hadi tisztektől fölvetett vallomásokból. Melyeket is, — nem annyira magáért a nem nagy fontosságú ügyért, mint inkább a bennök az 1709-iki táborozást érdeklőleg foglalt becses történelmi vonatkozásokért, — az elveszett »*Memoriális*« helyett idecsatolunk. Csak az a csodálatos az egész dologban, hogy *Cseplész* sérelmének orvoslásával oly soká, — 1709. augustustól 1710. martiusig — *mélyen hallgatott.*)

Melléklet:

Én alább megírt, praesentibus recognoscálok azon hittel, mellyel köteles vagyok az Nemes Hazához, hogy Anno 1709. circa diem 15. Mensis Septembris (Augusti) Méltóságos Magyarországi Fő-Generális és Locumtenens Székessi Gróff Beresényi Miklós Uram ő Excja ordine mellett a mikor orderezett lettem volna Tek. Ngos Generális-Főstrázsamester *Bottyán János* Uram ő Nga mellé Duna-Vecse tájékára, hogy bizonyos hadakkal Simon-Tornya segítségére általkeljünk az Dunán; azalatt az ellenség útunkat meggátolta mind az Dunán a sájkások által, s mind penig szárazon a lovasokkal és gyalogokkal a passusokat excludálta. Míg az hajókat reparáltattuk az vecsei prófontháznál: ottvaló késésünk alkalmatosságával tudom azt bizonyossan, hogy fenn megírt Generális *Bottyán János* Uram ő Nga, Tek. Colonellus *Cseplész János* ő Kglme vejét *Nzetes Hajós Györgyöt* magához citáltatván *Dömsödrül* és ott a táboron megarestáltatta. Melly is Felséges Vezérlő-Fejedelem *Kegyelmes Urunk* ő Felsége kegyelmessen kiadott passussa mellett valamelly számú hízott ökröket, társával *Baky Györggyel* hajtott volna által a Dunán; mellyeknek is Felséges Vezérlő-Fejedelem *Urunk* ő Felsége passussán kívül volt passussok *Mlgos Generális-Mezsei-Fő-Marsalk Fraknai Gróff Eszterházy*

Antal Uram ő Excjátúl. Melly passusokkal semmitsem gondolván fenn megírt Bottyán János Uram ő Nga, sőt az midőn együtt Colonellus Cseplész János Urammal az fenn megírt kereskedők mellett instantiát tettem volna ő Ngánál, azt felelte: Nem gondol véle, ha egy szekér passusa lészen is ő Felségétül, de el nem bocsájtja; mivel — úgy mondván, — én vagyok most Tisza s Duna-közzinek Commendérozó-Generálissa, tülem hacsak passussok nem lészen, vámot és harminczadot énnekem le nem tésznek: semmiképen el nem bocsájtom! *) A minthogy el sem bocsájtotta őket, hanem nagy kezességen; marhájokat is detineálta, mintegy ötszáz darabból állót, melyek között volt T. Colonellus Cseplész János Uramnak is nro 63. id est hatvanhárom hízott ökre. Hogy osztán a Duna mellől Vác felé felment ő Nga az hadakkal, engem penig commendérozott a Tarna mellé Mizse névű pusztára, hogy az ellenség excursiójára ottan vígyázzak: azt már nem tudhatom, mennyi időre haladott, hogy mind az megarestált hízott ökröket s mind az kereskedőket felszabadította; mellyeknek is együtt Colonellus Cseplész János Urammal kellett letenni harmadfél száz Rh. forintokat, — így értettem magától T. Colonellus Cseplész János Uramtól, úgy az kereskedőktől is. Azt is tudom bizonyossan, hogy azon megarestált ökrök míglen felszabadultak, neki kerülván akkori fődvári Commendáns Colonellus a' Mandiczelli, (Monticelli) Török János névű pesti ráczok kapitányát katonáival együtt általszállítván az Dunán, általok Földvárra hajtatta és hit alatt mind a kereskedőktől, mind az göbölőrző pásztoroktól is kivette, hogy hízott ökre volt közötté Colonellus Cseplész János Uramnak; mellyeket is mind odavesztett, — az magunkéból is feles számú ökrök vesztenek oda. Mellyet is kívántam kiadnom fenn megírt Colonellus Uram instantiájára, futura pro cautela, hogy maga elsenvedhetetlen kárát is in locis debitis kereshesse. — Mellyet is

*) Az akkori hadi jogszokás szerint véve, volt némi igaza; s a máskor oly humanus tábornok most tán azért boszankodott fel, mert mellőzték és ez bántotta. Ugyanis ha az illetők a fejedelemtől bírt szabad kereskedelmi engedélyök mellett Eszterházytól a dunántúli parancsnoktól váltottak úti levelet: szint olyan kötelezettséggel tőle mint dunamelléki parancsnoktól ugyanezt tartoznak vala tenni.

kezem írásával és szokott pecsétémmel is kiadnom kívántam. Actum in Castris ad Jász-Felső-Szent-György positis, Dje 27. Mensis Augusti 1710. Colonellus *Sötér Tamás m. k. P. H.*

Én alább megírt recognoscálom per praesentes, azon hittel, mellyel köteles vagyok az Nemes Hazához, hogy T. Csep-lész János Colonellus Uram ő Kglme törvénye, kára de puncto ad punctum olly formával vagyon, valamint praedecedens testis T. Sötér Tamás Commendáns-Colonellus Uram ő Kglme val-lotta és recognoscálta. Még ex superabundanti azt is hozzá-adhatom, hogy a megírt Generális Uramtól kívánt summa pénz ki nem telhetvén, magam is ad instantiam ejusdem Dni Colonelli in suplementum desideratae summae pecuniariae 66. id est hatvanhat Rh. forintokat kölcsön adtam sokszor emlí-tett Colonellus Uramnak, és hogy felolvastatott, kézben adat-tatott azon summa pénz: testi szemeimmel láttam. Mellynek nagyobb bizonyosságára nevem subscribáltatásával és pecsétém-mel megerősített recognitiómat adtam. Anno, Loco, Die ut supra.

Nemes Jász Regiment Főstrázsamestere :

Czeglédy Mihály m. k. P. H.

Én alább megírt recognoscálom vigore praesentium, azon hitttel, mellyel köteles vagyok az Nemes Hazához, hogy azon időben, mikor ezen casus történt, a Nemes Jász Regimentben Auditor és Secretariusi tisztet viselvén, tudom, világossan lát-tam is azon megírt summa pénznek megolvastatását és kézben adását; praeterea ex superabundanti megírt Generális Uram ő Nga akkori Secretariusitúl: videlicet Börölei Mihály és Bálint Deáktúl (Csörgő Bálint) azt is hallottam, *hogy csudálkoznak a Generális dolgán, — talám nem érez jót, hogy illy nem Generá-lishoz illendő házásban-vonásban avatja magát; mellyet mind-nyájan illetlen dolognak látni tartanánk.* Mellynek nagyobb bizonyosságára ezen subscriptiómmal és pecsétém-mel megerősít-tett recognitiómat adtam. Loco, dje et Anno supra notatis.

M. G. Csáky Mihály Uram ő Excja

Nemes Regimentjének Főstrázsamestere :

Káldy Ádám m. k. P. H.

Alól megírt recognoscálom per praesentes, azon hitttel, mellyel az Nemes Hazához kötelessé tettem magamot, per omnia recte azon methodussal, valamint az első fatens T. Colo-

nellus Sötér Tamás Uram ő Kglme fateálta; sőt még ezt is conscientiose hozzáadván, hogy *mikor kosdi szőlők alatt lévő táborban említett Generális Bottyán János Uram ő Nga ezen Colonellus Cseplész János Uram ő Kglme causáját a Nemes Hadi-Széken törvényessen megláttatni akarta volna:*)* a több convocált Assessorokkal együtt én is jelen lévén, látván mindnyájan convocált Assessor Uraimék a keresetnek helytelenségét: *a törvényhez sem fogtak, hanem salvo honore mindnyájan eloszlottak.* Mellynek nagyobb bizonyására és erősségére adtam ezen pecsétemmel és nevem felírásával való recognitiómat. Loco, die et Anno suprascriptis.

Nemes Jász Regimentben egy

Nemes Compánia Főhadnagya:

Kálmán István m. k. P. H.

Én subscribált recognoscálok vigore praesentium, azon hittel, mellyel a Nemes Hazához köteleztem magamat, hogy per omnia mindenek úgy vadnak, valamint az első fatens T Colonellus Sötér Tamás Uram ő Kglme fateálta. Mellynek nagyobb bizonyására és erősségére subscriptiómmal és pecsétemmel megerősített recognitiómat adtam. Loco, die et anno supranotatis.

Egy Nemes Kún Compániának Vice-Hadnagya:

Tóth Máté m. k. P. H.

Coram me *Ladislao Szemere*

Brigaderio et unius Regiminis Equestris

Ordinis Supremo Colonello, m. p. P. H.

Coram me *Joanne Krucsay,*

Unius Regiminis Ordinis Equestris Colo-

nello, m. p. P. H.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-levéltárban, Lőcsén.)

560.

Fejedelmi parancs az egri káptalanra Bottyánmé ügyében.

Nos Capitulum Ecclesiae Agriensis, Memoriae Commendamus universis. Quod nos gratiosas Celsissimi Sacri Romani

*) A tábornok tehát önmaga ellen is törvényes igazságot akart szolgáltatni az ezredesnek, — a hadi bírák hibája, hogy határozathozatal nélkül szétmentek.

Imperÿ Principis ac Domini Domini Francisci Rákóczy de Felső-Vadász, pro Libertate Confoederati Regni Hungariae Statuum et Ordinum Ducis, etc. Dni Dni nostri gratiosissimi Literas mandati praeceptorÿ Requisitorias, pro parte et ad Instantiam Magnificae Dominae *Julianae Forgács*, Spectabilis ac Magnifici condam Domini *Joannis Bottyán Relictae Viduae*, in simplici papyro clause confectas et emanatas, sigilloque Praetitulati Domini Principis ac Ducis Judiciali authentico, ab extra in superiori earundem margine impressivae communis et roboratas, nobisque praeceptorie sonantes et directas, debito cum honore receperimus in haec verba :

»Franciscus Dei Gratia Sacri Romani Imperÿ Princeps Rákóczy, pro Libertate Confoederatorum Regni Hungariae Statuum et Ordinum Dux, etc. Amicis suis Honorabilibus, Venerabili Capitulo Ecclesiae Agriensis, salutem cum honore. Expositum est Nobis nomine et in persona Magnificae Dominae *Julianae Forgács*, Spectabilis ac Magnifici condam *Joannis Bottyán Relictae Viduae*. Qualiter eadem Exponens, paribus certarum Literarum donationalium, statutoriarum, emptionalium, venditionalium, divisionalium, adjudicatoriarum, sententialium, executionalium et relatoriarum, nonnullarum item metalium, processualium, ac aliarum coram specificandarum, negotium videlicet ipsius Exponentis tangentium et concernentium, quomodocunque, quandocunque et sub quibuscunque verborum formis emanatarum ac in Sacristia seu Conservatorio et Prothocollo interque fragmenta et signaturas Literarum praefatae Ecclesiae Vestrae more solito repositarum et locatarum atque coram vobis, ut praemissum esset, per eandem Exponentem, aut hominem ipsius uberius declarandarum et specificandarum, ad praesens summe indigeret, essentque necessaria. Cum autem paria ejusmodi Literarum et Literalium Instrumentorum e Locis Authenticis et Credibilibus de Jure Regni Partibus interessatis commode semper extradari soleant atque possint. Pro eo vos serio hortamur et requirimus simulque Autoritate Nostra Ducali, qua pleno Jure fungimur, committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, praescriptas universas et singulas quaslibet Literas, Literaliaque Instrumenta, modo quo supra recensita ac per antelatum

Exponentem aut hominem ipsius coram uberius declaranda et specificanda, factum, ut praemisum esset, Jurium negotiorumque dictae Exponentis tangencia et concernentia in dicta Sacristia seu Conservatorio et Prothocollo, interque fragmenta et signaturas Literarum praefatae Ecclesiae Vestrae diligenter requiri et reinveniri facere, requisitarumque et reinventarum tenorem in Transumpto Literarum Vestrarum, sub sigillo Vestro Capitulari et authentico eidem Exponenti, Jurium ejusdem futura pro cautela necessarias extradare modis omnibus debeatis et teneamini. Communi svadente Justitia, neque secus facturi. Datum in Possessione Kisér, Die secunda Aprilis Anno Millesimo Septingentesimo Decimo.«

Unde Nos praemissae gratiosae Commissioni et Mandato Praetitulati Celsissimi Domini Principis ac Ducis, ex debito officij nostri humillime obtemperare et satisfacere volentes, infrascriptas Literas per praefatam Magnificam Dominam Exponentem, coram Nobis specificatas in Sacristia seu Conservatorio, inque Prothocollo nostro requiri et reinveniri fecimus. Quarum quidem tenor talis est:

»Egregius *Stephanus Horváth*, Inclýti Regiminis Botytányani Supremus-Vigiliarum-Praefectus, suo et cognatorum suorum, hoc in passu cointeressatorum nominibus ac in personis, coram Venerabili Capitulo personaliter constitutus, in forma sollemnis Protestationis, Contradictionis, Reclamationis, Inhibitionis et Reservationis proponit: Qualiter hoc turbido et confuso rerum statu, sub strepentibus armis et inimici in gremio Regni grassantis constitutione, ipsorum etiam Protestantium hinc inde existentiae ob casum emergentibus per mortem et ex hac vita decessum bonae memoriae Illustrissimi quondam Domini Generalis Joannis Bottyán, etc. juribus et acquisitionibus suis defacto invigilare nequirent, quo in passu legitime sane excusarentur, nihilominus ne quondam per praetensam taciturnitatem suam, ysdem suis juribus praejudicasse et ab yis recessisse, a quibuscunque tandem argui valeant. Idcirco contra et adversus universa praejudicia per quoscunque intentanda aut intentata, apprehensionemque et usuationem rerum et Bonorum ipsis competentium, sollemni hac Protestatione, Contradictione, Reclamatione et Inhibitione mediante in tempore

obviare et eos praevenire cupientes, reservant universa reservanda, omni meliori et convenientiori modo, via, causa et ratione, prouti protestantur, etc. et reservant eamque suam protestationem improthocollari et superinde Testimoniales sibi authentice elargiri cupiunt, stýlo de jure et more consveto conficiendas.«

Requisitarum itaque et reinventarum tenorem et continentiam de verbo ad verbum, sine diminutione et augmento aliquali describi, praesentibusque Literis nostris inseri et inscribi facientes, easdem Memoratae Magnificae Dominae Exponenti, jurium suorum futuram ad cautelam necessarias, sub sigillo hujus Capituli nostri Agriensis usitato et authentico extradandas esse duximus et concedendas. Communi svadente Justitia. Datum Agriae, Dje Octava Aprilis, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Decimo.

P. H.

Lecta per me

Seb. Ordódi, Substitutum Lectorem Agriensem, m. p.

(Eredeti káptalani kiadvány, az 1699-iki nagy pecsét alatt, a b. Palocsay-levéltárban.)

561.

Üzv. Bottyán Jánosné gr. Forgách Juliána a fejedelemhez.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett való jó Kegyelmes Uram!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Fölségednek. Minapi levelemben is tettem vala alázatos instantiát Fölségednél ide egri prófontházhoz behordatott 290. kűsöm iránt, — kirúl való quietantiám is meg vagyon, — hogy vagy innét sóúl, akár búzáúl, vagy akárrhonnét térítettnek meg; de arról Fölségedtől semmi válaszem nem lehet. Azért újebben folyamodom Fölséged kegyes atyai irgalmasságához, könyörögvín: miltóztassék kegyelmessen parancsolni azon sómnak megtérítettését.

Mint hogy penig már Szent-György-nap tájban az kaszálató mezzők megtiltatnak és göbölők, gulyák s ménesek a szabad pascuatiókrúl eltiltatnak, az én jószágom is — elhiszem, — az idén egy helyben bátorságossan nem járhat, hanem egy helybűl masikra kell hajtogatni, s néha tilalmas mezzőkön is

által kellett szállítani az marhákat és lovakat; hogy valahol valami történhető arestálások vagy megkárosítások ne lehessen: nagy-alázatosan kérem Fölségedet, miltóztassék olly kegyelmes protectiót irántok kiadni, hogy senkitül háborgatások ne lgyen, azonban mellettek lívő cselédemnek olly passust, hogy az merre érkezendők lesznek, az jószágot pascuáltathassák és a helységektől intertentiójok kijárjon; mivel ezen filelmes időben más módját nem látom jószágom megmaradásának. Ez iránt megmutatandó Fölséged kegyelmes atyai gratiáját alázatosan megszolgálnom igyekezem, — kívánván, éltesse Isten Fölségedet sokáig!

Költ Egerben, 23. Aprilis 1710.

Fölségednek alázatos szegény szolgálója
Árva Forgács Juliána m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi 2-odik Rákóczi Ferencz érdemem felett való jó Kegyelmes Urannak ő Fölségének alázatosan íram.

Kis-Ér, vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű, a szöveg Bottyán egykori titkárai egyikének jól ismert kezeírása. Forgách-czímeres gyászpecsét alatt.)

562.

Bottyán mostoha-unokái a fejedelemhez.

Felséges Fejedelem!
Kegyelmes Urunk!

Kénszerítettünk alázatosan Felséged kegyelmességéhez folyamodnunk. Szegény, Istenben elnyűgodott *Generális Bottyán János Öreg-Atyánk-Urunk* a midőn már ugyan Istenben elnyűgodott Öreg-Asszony-Anyánkat Lakatos Juditot, előbbeni urától Jósa Páltól, a mi édes Öreg-Atyánktól özvegyül megmaradottat elvette volna: kész gulya, ménes, göbölly és sok szép jármos ökrök, kilencz-ezer forint készpénz maradt volna; sokszor maga szájából is hallottuk, hogy magának semmie nem volt, két-három paripájánál egyéb. Circiter harminczöt esztendeig laktanak együtt; valamit kerestének, még eddig is mind együtt vagyon, az mostani özvegyen maradt

felesége Forgács Juliána ő Nagysága birtokában vagyon, minden adóslevelek, mind az jószág egészen, mind az pénzbeli költség is, — mellyeket láttatik ő Nga igen distrahálni, a mint-hogy legközelebb az gulyát és ménest maga nevére elbillegeztette, el is kívánná adni; félő, hogy mindenkénk üdönek előtte distrahatióban mégyen, azután pediglen nem tudunk mihez nyúlni. Mellyekre nézve alázatos könyörgésünkkel kérjük Felségedet: tekintvén hív szolgálatunkat, édes atyai gondviselése által találjon oly módot, hogy az őssi jószágocskánk ne distraháltassék, vagy törvényessen revideálatni, vagyis bonis mediis jó contractusok alatt *megegyeztetni bennünket* méltóztassék Felséged; kívánnván utolsó vérünk kiontásáig híven szolgálnunk, várván kegyelmes resolútióját Felségednek.

Felségednek

alázatos hív szolgálai:

Szabó Moyses Vice-Colonellus, m. k.

Horváth István Fő-Strázsamester, m. k.

Kívül: Az Felséges Erdélyországi, Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Második Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk ő Felségéhez alázatos supplicatiójok az belől megírt Jósza Pál maradékinak.

(Nemzeti Múzeum kéziratára, hung. fol. nro 527. A folyamodvány eredeti; de datuma, mint kérvényeknél többnyire, nincs kitéve. Mindazáltal a reákövetkezett 1710. április 27-iki fejedelmi intézkedés mutatja, hogy e hóban kelt. Egykorú másolata megvan a b. Palocsay-levéltárban is.)

563.

Gr. Eszterházy Dániel jelentése a fejedelemhez, Bottyán özvegye és örökösei kiegyeztetése tárgyában.

Fölséges Vezérlő-Fejedelem!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Egerszeghi táborból 27. Aprilis költ kegyelmes parancsolatját Fölségednek, tartozó alázatos köteleességgel vettem. *) Mellyben mit méltóztatott Fölséged Nemzetes Vitézlő *Szabó Moyses* és *Horváth István* Uraimék s *Néhai Bottyán János Uram* özvegye, *Húgom Forgács Juliána Asszony* ő Kglme iránt, Fölségednek ő Kglmek által alázatosan praesentálta-

*) L. Rákóczinak ezen levelét Archiv. Rákócz. III. köt. 406. l.

tott instantiájok végett nékem parancsolni, — alázatossan értettem.

Akarván azért magamat homagialis obligatióm szerint ezen Főlséged kegyelmes parancsolatjához alkalmaztatnom: az föllül említett mind az két részről való feleket előmben hivattattam; kiknek is az törvényes processusnak hosszas, galibás és költséges folyását s úgy kétséges kimenetelit eleikben adván, egyszersmind intettem az atyafiúságos megegyezésre; melyre experiálván mind a két félnek resolútióját: úgy tapasztalom, succedálhatni fog közöttök az amicable megegyezés; — ki is most azért nem mehetett véghez, hogy föllül írt Húgom-Asszony ő Kglme, Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Uram ő Excejának nemcsak vérségében, sőt tótorsága alatt is lévén, az ő Excja híre s akaratja nélkül magát immitálni nem akarta, kívánván egyedül most megtudni: micsoda praetensiói volnának Szabó Moyses és Horváth István Uraiméknak ő Kglmén? Mellyek innotescálván, hogyha Főlséged kegyelmessége által Méltóságos Fő-Generális Úrnak ő Excejának transmittáltatnának: akkor Húgom-Asszony maga szándékát ő Excja akaratjához s javallásához szabván, kívánná ezen dolgának atyafiúságos complanatióját; kin midőn az praetendens fél is acquiescált volna és magam is az Asszony-nak említett Méltóságos Fő-Generális Uramhoz ő Excejához a mennyiben tótorsága alá nézendő reflexióját helyesnek ítélttem volna lenni, — kitanúlván azon praetensiókat: miből állók legyenek? kívántam Főlségednek alázatossan includálnom, submittálván Főlséged kegyelmes akaratjára, mely által továbbvaló continuatióját azon dolognak méltóztatni fog vagy az felek consensussa szerint Méltóságos Fő-Generális Uramra relegálni, vagy énnékem tovább is iránta kegyelmessen parancsolni.

Melléklet:

Szabó Moyses és Horváth István Uraimék praetensiói néhai Tek. és Ngos *Bottyán János*, úgy mint mostoha Öreg-Atyjok-Urok mostani özvegye *Forgács Juliána* Asszony ellen
1-mo. Minthogy az föllül írt praetendensek Öreg-Anyjok néhai Lakatos Judith Asszony, szegény *Bottyán János* Úrnak

előbbeni felesége volt és éltek együtt circiter harminczöt esztendőig, s akkor együtt acquirálták Nemes Esztergam Vármegyében lévő Bátorkeszi, Köbölkút, Kis-Újfalu s Bény, úgy Nemes Nagy-Hontban Leánd és Kis-Gyarmath névő falukat; azért, hogy mindazon faluk — kivéven Bényt az malommal úgy dívai pusztával, kit addiglan, míg említett Forgács Juliáná Asszony Bottyán Uram nevét fogja viselni, keze alatt kívánják hagyni az Asszonnak, — mint successorokat, az Öreg-Anyjok Lakatos Judith Asszony testamentuma szerint — kit most nem producálhatnak, — az praetendenseket concernálják: kívánják apprehendálni s magoknak resignáltatni, — nem tartván ezeken kívül az újvári házhoz, úgy Szent-Péter és Madar névő falukhoz, a mellyek Öreg-Anyjok halála után conferáltattanak Bottyán Uramnak, — semmi praetensiójokat.

2-do. Az ménesben, gulyában lévő lovaknak s marhák-nak, úgy azokon kívül is minden marhák-nak, az mellyek vad-nak, felét vagy medietássát kívánják, recedálván annak megvizsgálásátul: azon marhák mikori és micsoda acquisitum-bul valók?

3-tio. Az föllül megnevezett faluknak korcsma és más-féle proventusából a mennyi pénz Szluha Ferencz Uram kezénél vagyon, — kit is az Újvárban lévő tisztartó resignált ő Kglmének, — annak is felét kívánják. De caetero, valameny-i clenodium, készpénz, vagy adósságok iránt való contractusok, — az mellyek ha egyben számláltatnának, aligha in summa többre nem menne, mint az mennyi pénzben vadnak a felfülemlyített faluk, — maradtak volna s volnának az Asszony kezénél: azokon fenntadnak és semmi praetensiót nem tesznek vagyis nem reserválnak magoknak.

(Egykorú másolatok a b. Palocsay-levéltárban, Lőcsén. Eszterházy Dániel levelének datuma nem tétetett ki e másolatban; az april 27-diki rendeletre való hivatkozásból s a fejedelem következő válaszából azonban bizonyos, hogy Dániel úr jelen levele 1710. april 27-ike s május 3-ika között kelt, Egerben.)

A fejedelem, gr. Eszterházy Dánielnek.

Illustrissime Comes!

Amice Nobis observande!

Salutem et omnem prosperitatem. Vesszük az Kegyelmed levelét, melyben bennünket *néhai Bottyán János halálával* N. V. Szabó Mojzses és Horváth István Híveink s megmaradt Özvegye között exurgáló successióbéli controversiának Kglmedre delegált amicabiliter való compositiója próbálásának folyamatjáról, és N. V. Csajági János Brigadéros s Colonellus Hívünk dolgának revisiója körül való difficultásokról informál. Az elsőt a mi illeti, Kglmed opiniója szerint is Meltóságos Fő-Generális és Locumtenensünk Gróf Bercsényi Miklós Úrnak accludáltuk, a végre: vagy directe maga, vagy Kglmedre újobban bizván, accomodálja, hogy pör nélkül soptiáltassék. A mi pedig Csajági János dolgainak revisióját illeti, — stb. (Ide nem tartozó ügy.)

Minthogy pedig Cseplész János és Szűcs István Hadi Tiszt Híveinknek is vagy on bizonyos praetensiója *néhai Bottyán János Generálisunk* dolga végett Özvegye ellen, kiról Magunk is adhortáltattuk: amicabiliter kívánja inkább azt is complanálni, és felül megírt Fő-Generális és Locumtenensünknek is in simili irattunk, — ki is a törvénynek folyásától Magunknak adott válaszával hogy meg nem óltalmazhatja, declarálván: hasonló ratiókkal, az mint elébbeni levelünkben intimáltuk vala, *itt is tentálja Kglmed az amicabilist*, s minekelőtte törvényes processusra bocsátanánk: ebben is bennünket informáljon. Coeterum eundem ad vota sua feliciter valere desideramus. Datum ex Castris Nostris in Praedio Szeghi positus, Dje 3. Mensis May Anno 1710.

Ejusdem Amici Benevoli:

F. P. Rákóczi m. p.

Stephanus Kántor m. p.

Alól: Comiti Danieli Eszterházi. (Kívül azonban e helyett hibásan Bercsényi czíme áll.)

(Eredeti, s. k. aláírott s kívül a fejedelem piros spanyol-viaszba nyomott közép-pecsétével megerősített hivatalos levél, gyűjteményemben.)

265.

Bottján özvegye Bercsényihez.

Méltóságos Locumtenens!

Nékem Nagy Kegyelmes Uram!

Nem kétlem, friss emlékezetben vagyon Exciádnál az minapi írásom által, (hogy) *Szabó Mojzes* és *Horváth István* impetitiója végett búsíttatom. Az mint praetensiójokból kitetszik, praetendálván hat acquirált falunak resignatióját és provocálván magokat néhai Lakatos Judith, Istenben elnyűgodott Uram előbbeni házastársának testamentalis dispositiójára, mellyet ugyan magok is vallják, hogy nem producálhatnak. Ha azokat az falukat, ménesnek, gulyának és egyébféle ingó marháimnak, korcsmabéli jövedelemnek hasonfelét kívánságok szerint resignálnom kellének: úgy nem volt volna Istenben idvözült Uram coacquisitor, — hanem az Asszony lett volna az acquisitrix. Illyen illegalis impetitióban tovább is mitévő legyek? alázatosan kérem, méltóztassék kegyelmessen parancsolni.

Ehhez járúl az is, hogy jószágon az onus sok, praetendensek sokan vadnak. Primo, nyitrai Páter Piaristáknak legálván háromezer forintokat, ugyanott Nemes Káptolanban obli gálta is azon jószágot; jóllehet medio tempore ezer tallért letett: de másik ezer tallérral, interessel is adós. Secundo, kinhagyák az acquisitióból Csuda névű pusztát, melly más öt faluval együtt ötezerkétszáz és ötvenhárom forintokon acquiráltatott, és egyedül magát Csudát harmadfélezer forintban zálogban vetette szegény Uram; Lakatos Judith Asszonynyal együtt végben mentenek ezek. Tertio, minthogy Istenben idvözült Uram mindenit, valamic volt, Esztergamban kénytelenítettett elhagyni,*) és csak az fejét szabadította (1704.), akarván tovább is talpra állani, módot keresett; többi között marhával kereskedésben indulván: harminczadbéli restantiákat Karácson Sándor Uram**) ezer-két Rhénes forintokat praetendál. Quarto, Aszódi Tóth Györgynek maradékjai Istenben idvözült Uram

*) De sok drága ingó értékét neje titkon utána kiküldé. (L. alább.)

**) Harminczadok bérleje.

obligatiójával hozzám jövőn, hétszáz forintokat kérnek tőlem. — Exciád azt is jól tudja, hogy ötezer forintig az szegény Úrnak dézmák adattak volt, mellyeknek beszédetésére Újváry Mihály káplányát*) rendelte volt, az mint is alkalmassan, kit pénzül s kit in natura be is szedett, és nemcsak azt, hanem lévai dominiumot szolgálat helyett pénzbeli fizetésre attrahálja és most is exigálja, holott semmi reflexióm nincsen ő Kglméhez. Számot peniglen sem egyikről, sem másikáról semmi lett úttal nem vehetek ő Kglmétül; kire nézve alázatossan instállok Excellentiádnál: méltóztassék Szluha Ferencz Uramnak megíratni, hogy ő Kglme arra rendelendő emberemmel vehessen de praemissis számot Újváry Mihály Páter Uramtól, és ha szép szerint nem akarna számot adni: Commendáns Uraméknak de assistentia méltóztassék kegyelmessen parancsolni.

Ez elmúlt napokban Szluha Ferencz Uram Vágontúl való kereskedőktől vett fel ezer-hetvenkilencz forintokat, mondván és quietantiát is úgy adván, hogy Exciád dispositiójából; melly recognitiót transmittáltam is, nagyobb elhitelinek kedviért. Az iránt is — ha úgy vagy — alázatossan kérem Exciádat: honnan és kitől kell refusióját várnom? méltóztassék kegyelmessen disponálni.

Az elmúlt télben Érsek-Újvárban lévén Méltóságos Generális Gróff Eszterházy Antal Uram ő Excja, Madar névű Komárom vármegyében lévő faluban az minémű Zámolyi-portiót az többivel bírtam: azt Fölséges Urunk donatiójának tenora ellen, ugyan Zámolyi névű Adjutantjának conferáltatván, assignáltatta is.

Méltóságos Generális Gróff Eszterházy Dániel Uram ő Excja is érsek-újvári házat, nem gondolván Fölséges Urunk

*) Szabó Marcziny, a tbknak egyik cselédje, súlyos betegségében 1708. nov. 27-kén Egerben végrendeletet tévén s ebben az érsek-újvári ferenczeseknek 75 frtot hagyományozván, e végrendeletet ezek és így írták alá: »*Testamentarius P. Ujváry Mihál, Mlgos Generális Bottyán János Uram ő Nga káplánja, m. k. P. H. Coram me Valentino Csergő, Excellmi Dni Generalis Joannis Bottyán Secretario, m. p. P. H. Coram me Georgio Márkus, Supremo Curruum Magistro, m. p. P. H.*« (Eredeti a Sz.-Ferencz rendűek újvári conventje levéltárában.)

donatiójával, praetendálni kívánja, praetextu juris Seríniani, mintha ottan Serínieknek több házok nem lett volna!

Ezekhez járúl az is, hogy Istenben elnyúgodott szegény Uramnak másik felesége Lakatos Judith az maga leányit kiházásítván, részeiket akkor alkalmasint kiadta, kit most Szabó Moyzes és Horváth István praetendálnak; halálakor is tett testamentomot, kiben csak az leányi voltak jelen, s az mit értek, el is takarították.

Excellentiádnak

böcsülettel való alázatos
szolgálója

Árva Forgács Juliána.

Kívül: Az Méltóságos Locumtenens és Fő-Generális Székessi Gróff Bercsényi Miklós nékem kegyelmes nagy Patronus Uramhoz ő Excejához alázatos memoriálisom belülről Árvának.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-levéltárban. Tartalmából s Bercsényi következő leveléből bizonyos, hogy 1710. május havában kelt.

566.

Gr. Bercsényi Miklós, Szluha Ferencz érsek-újvári praefectusnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Húgom Bottyánné Asszonyom ő Kglme instantiájából értem, hogy bizonyos dézmák és az lévai dominium, szegény Urának *néhai Generális Bottyán János Úrnak* exarendáltatva lévén: azoknak administratiójában és beszédésében Újvári Mihály névő káplánya ingerálta volna magát, kit pénzül, kit pedig in natura beszédvén. Kihez képest kívántam értésére adnom Kglmednek: hogy az özvegynek kára ne következzen, emlétett pátert citálja maga eleiben Kglmed és mindenekről számot vegyen tőle, eddig mit és hol percipiaált s hová mit költött és kinek administrált? — úgy, hogy egész számot adhasson administratiójárúl; mellyre ha másképpen nem, invite is compellálja Kglmed ötét. Kiről egyébaránt magának is írtam az páternek.

Azonban pedig további administratióját azon dézmáknak, hogyha már az árenda kitölt, keze s directiója alá vegye Kglmed, és annak jövedelmét az praesidium szükségére for-

dotsa, — informálván engem annak mivoltárúl. Pro uberiori informatione azonban, íme, accludálom Kglmednek memoriálisának ez eránt való extractusát. — Ezzel éltesse Isten Kglmedet sokáig jó egészségben. Kassa, 28. Maÿ Anno 1710.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

(Gr. Bercsényi Miklós.)

Alól: Szluha Ferencz Uramnak.

(Eredeti fogalmazat az egykori gr. Bercsényi-levéltár romjai között, a kir. kamarai archivumban Budán.)

567.

Ideiglenes kiegészés Bottyán özvegye és örökösei közt.

Comes Nicolaus Bercsényi de Székess, etc. Damas pro memoria, etc. Quod cum nos ad demissam Magnificiae Dominae *Julianna Forgách*, etc. Spectabilis ac Magnifici quondam *Joannis Bottyán* Generalis-Vigiliarum-Praefecti, etc. relictæ Viduæ ab una, — parte vero ab altera Egregiorum *Stephani Horváth* Supremi-Vigiliarum-Praefecti ejusdem quondam Generalis et *Moj̃sis Szabó* alterius (Tit.) Comit̃s Antonio Eszterházyani Regiminis Equestris Ordinis Vice-Colonelli requisitionem et instantiam, Egregium Andream Dévay Juratum Cancellariæ Nostræ Locumtenentialis Notarium duxissemus hinc Agriam ad infranotata rite peragenda et exequenda Nobisque suo modo fideliter referenda, Partes ad easdem sic interimaliter in hocce negotio suo inter se convenientes, pro eorum ejusmodi conventionē exaudienda exmittendum. Tandem idem Juratus Notarius Noster, sub Juramento suo decretali Nobis retulit in hunc modum: Quemadmodum videlicet coram se Agriæ die . . . Mensis . . . Anni currentis 1710. personaliter constitutæ Partes eaedem, antelata quidem Dna Vidua Bottyániana vi Regni legum sibi ad sua Jura deservientium et ad stipulantium j̃sdem Juribus suis insistendo, ista ea quæ post fata pie defuncti Domini et Mariti sui Bona in se condescensa et remansa immediate quæ potuit, appraehendisset et etiam reliqua, quæ nondum potuit, Jure sibi incumbente appraehensura esset. Quia tamen præfatos Stephanum Horváth et Moÿsem Szabó, tanquam ex Dna quondam Ju-

dittha Lakatos, priori uxore dicti Dni et Mariti sui condescendentes nepotes, ex Juribus ejusdem quondam Aviae suae Juditthae Lakatos, in ipso et reliquos etiam cointeressatos condivisionalesque suos, condescendentem praetensionem justam et legitimam agnosceret successionem quandam quantitatem et quidelitatem ex Documentis et Instrumentis Literabilibus nunc ad manus non existentibus, suo tempore et modo magis et lýmpidius enucleandam et liquidandam: Hinc intermaliter, usque dum videlicet documenta et omnia reliqua requisita ad hoc necessaria, necnon etiam tempus rei formaliter et realiter, sive amicabiliter, seu tandem judicialiter, prout fieri poterit et deberit, finaliter terminandae appromptanda evererint, — eadem ambae Partes condescenderint in haec puncta, et quidem sermone natalitio tali pacto et forma inter se concinnata:

Elsőben is, vétén már fel maga obligatoriájára Szabó Moýzes Vice-Kapitány 100. Rhenen. forintokat, Horváth István penig flor. Rhen. 50, — ezen 150 forintokat töltötte az Asszony 500. Rhen. frtokra effective.

Másodszor. Érsek-Újvárbán Szluha Ferencz Uramnál az említett 500 frtokhoz assignáltatik még 1000. tallér készpénz: melly két rendbéli perceptiójuk fog tenni 2000. Rhen. frtokat, kirúl, ha percipiálják, sub mutua evictione quietantiát fognak adni az Asszonnak részére azon percipiens praetendens successorok.

Harmadszor. Az ménesnek és egyéb marhának mindjárt fele in sortem et imputationem ejusmodi successionis et praetensionis eorundem et cointeressatorum suorum, adatott azon praetendenseknek via connumeratione, a ki ment numerice darabra et etiam aestimatione, kiknek ára conscientiosa aestimatione mediante ment ad fl. . . . Minthogy penig még most el nem szakasztották az Parsok a magokét egymástúl, hanem egy csuportban hagyják: azért ki-ki a magáét maga külön bélélegével megbéllegeztette, hogy jövendőben is kiismértessék kié-kié egymástúl; és szabad légyen az Parsoknak akár eladni mindazokat együtt vagy külön, akár együtt, vagyis külön megtartani, megtartván, az szaporodásával együtt bírni, eladván pedig, az árrát magának fordítani. Kirúl is, mint amaz 2000,

frt készpénzről, sub mutua horum duorum pro invicem actione et assumptione etiam reliquorum nunc non praesentium coin-teressatorum praetendentium onere assecuráltatik, quietáltatik az Asszony. Végre

Negyedszer. Bátorkeszi, Köbölkút és Kis-Újfalu az Aszszonnál megmaradván Béla nevő pusztával: az említett hae-resek és praetendensek ellenben usque ad rectificationem et finalem rei controversae deductionem suo modo fiendam apprehendálni fogják s mindjárt virtute praesentium apprehendálhassák is és usuálhassák Bént malmostúl, Leándot és Kis-Gyarmat nevő falukat, Gyiva pusztával együtt.

Ad quae praemissa sic interimaliter (salvis in reliquo Partium Juribus et praetensionibus legitimis) inter se conclusa, inviolabiliter, tamen usque dum universa Requisita et Documenta ad finaliter, sive amicabiliter inter se etiam ulterius (quod intendendum omnimode,) seu judicialiter terminari poterunt observanda, Partes eadem manibus stipulatis sese obstrinxerunt et obligarunt coram eodem exmisso Nostro Notario Locumtenentiali et authentico, ambabus Partibus jurium earundem futuram ad cautelam necessarias extradandas esse duximus et concedendas. Datum

(Egykorú másolat a kir. kamara budai levéltárában, Acta Neo-Reg. fasc. 1069. nro 74. — A datum és bepontozott helyek betöltetlenek; de ezen egyezséglevél Bottyán özvegyének későbbi nyilatkozata szerint 1710. júl.

5-én kelt.)

568.

Szluha Ferencz, gr. Pálffy Jánosnak.

Újvár, 25. X-bris 1710.

Méltóságos Gróff Feld-Marsalk!

Jó Kegyelmes Uram!

Pestről 15. praesentis nékem írott Exciád méltóságos levelét tegnapi napon T. Nzetes Paluska György Praefectus Uram megküldette, az kit is alázatos obligatiómmal vettem, és abból alázatossan megértettem, hogy *Néhai Bottyán János Uram Özvegye* Tek. és Ngos *Forgács Juliánna Asszony* informálta volna *Exciádat*, *) hogy megholt Urának valamelly 8000

*) Bottyánné férje halála óta leginkább Egerben lakott; mely is, midőn 1710. novemberben gr. Pálffy János cs. tbgy. által ostrom alá véte-

forintja kezemnél lévén, melyet Gróff Bercsényi Úr dispositiója szerint kellett volna utánna vinnem, de Újvárnak súlyos megszorítása miatt nem lehetvén, ekkoráig is kezemnél maradt; kinek megtartását és el nem tékozlását méltóztatik Exciád továbbvaló kegyelmes dispositiójáig parancsolni.

Nem capiálom, miképpen a jó Asszonnak lehetett Exciádat olly sinistre informálni, hogy az Ura, (az ki soha jó szívvel hozzám nem vala,) valamely summa pénzt kezemnél hagyott volna? Vagy komornyikja lettem volna Bottyánnak? Mondja meg: ki által? mikor? és ki előtt? s hol adatott kezemhez? Élnek maga (Bottyán) emberei, az kik által folytatta a dolgait, — megmondhatják. Hanemha gondolja, hogy azon pénz kezemnél maradt, az kit dézsmák jövedelmiből akkori Oeconomicum assignatiója mellett valamely helytelen (?) Bottyán praetensiójáért kellett volna Tisztelendő Újvári Mihály maga káplányának percipiálni és 5000. forintokra magát extendáltatni, és Bercsényi Úr az Asszony instantiájára nékem adott parancsolatjára nézve én káplánytúl számot vettem: azért általa percipialt summa kezemnél maradt volna, — úgy is parancsolatott vala, (t. i. Bercsényitől.)

Minthogy pedig in censura comperiáltatott, hogy a menynyire való pénzt bevette a káplány: Bottyán dispositiója szerint erogálta, — a többi vagy restantiákban maradt a helységeknel, vagy más, Bottyán által rendelt dézsmásai percipialván, káplány absolváltatott. Másokra gondom s commissióm nem lévén, itt sem valának, hanem az Asszony mellett; azok tudják, mit vettek bé és hova tették? Kirúl említett Gróff Bercsényi Úr, úgy az Asszony (Bottyánné) is informáltatott, és a censura oda transmittáltatott, reproducálhatja, — nálam is vagyon. Innéd azért egy pénz sem gyűtt kezemhez.

tett: az özvegy a várban keres vala menedéket. A capitulatiókor aztán, dec. 9-én Pálffyval szemben lévén: ez a szép ifjú özveggyet, minttrokonát, specialis védelme alá vevé s követelése behajtásában segítette, Tiszántúlra hajtattott ménesét és gulyáját visszaszerzé neki Rákóczitól, stb. Szóval, nagyon igyekezett Bottyánnénak kedvében járni: jegyesét, *b. Palocsay György tábornokot óhajtván általa elvonni Rákóczi pártjáról*, — mint ez Forgách Juliánának 1710. dec. 9-kén Palocsayhoz írott leveléből világosan kitetszik. — Ez Pálffy Szluhához intézett meghagyásának eredete.

Vagy pediglen gondolja, hogy in Anno 1709. az Asszony kívánságára Bercsényi Úr commissiójából nékem pro cassa publica assignált és különféle kereskedőknél haecváló Néhai Ura adósságiból (tőkéiből) azon summa maradtott volna kezemenél? Ez iránt is longe sinistricis beszél az Asszony. Mert jól tudja, miképpen eodem Anno in 9-bri Enyiczken accedálván Bercsényi Urat és reproducálván az Ura debitusunak obligatoriáit, kívánta, hogy restantiáinak bevételeiben segéttessék és a pénze cambiáltassék. Arra nézve Gróff Bercsényi Úr extra-tualiter connotálva hozzám küldvén a restantiákat, parancsolt: vegyem bé pro cassa, kívánván az Asszonyt oda-le contentálni. Én nem úgy galibás parancsolatot, mint az Asszony esmerőségét tekintvén, in quantum essent debita exigibilia, acceptáltam a fáradságot, és összegyűjtvén a debitorokat, most is kezem között levő extractus szerint computust velek csináltam, noha jó summa pénzt liquidáltak Bottyán originalis quietantiáival, és az kivel adóssok maradtanak — plus minus fl. 5500, — megadtanak pro cassa. Kirúl Bercsényi Urat informálván, és nálam levő az Asszony levelei szerint is az computust és de perceptis való quietantiámot is praescripto Mense Martio puto is Károlyi Sándor Úr jelenlétében hozzám küldett az Asszony Berelyei Mihály nevő secretáriussa által transmittáltam, olly véggel, hogy ezen cambiumja complanáltassék; és az mint bizonyossan tudom, in parte effectuáltatott is a contentatiója. Ez iránt való leveleket is kész lesznek Exciádnak alázatossan repraesentálnom.

Hogy pediglen ezen summa pénz pro publico erogáltatott: sancte felelek, és remonstrálhatok is Károlyi Úrnak beadott és placidált számadásimmal; assecurálom is alázatossan Exciádot: nemhogy 8000 forintja, de 8 pénze sem maradtott kezemenél, sőt nékem maradtanak adósok, az mint Exciád méltóztatott is látni Vereskőben; sőt facta assignatione, már azon restantiák nem az Asszonyé, hanem publicae cassae valának, és arról az Asszonnak kérdést tenni haszontalan. Magáét ott keressen, az kinek a cambiumot ajánlotta és honnét in parte contentáltatott. Gondolom, lesznek még némelly (talán ezereken felől) restantiák a debitoroknál, ha medio tempore aestivali ki nem szedte, és ha Exciád méltóztatik parancsolni azoknak

beszedését: szívessen megcselekszem és Exciád kegyelmes parancsolatihoz (képest) oda adom, az hová szükséges, és az egész computusokat alázatosan repraesentálom Exciádnak.

Nálam nemhogy maradott volna valamelly pénz az Országébúl: de sajátombúl is életemnek megtartása kedviért az egész kitelhető pénzemet ki kellett adnom, és a midőn megarestáltattam és veszedelemben estem, hogy Exciád méltóságos kívánságít *) szívessen igyekeztem secundálnom: mind a cassa elvétellett tőlem, mind pediglen az egész jurisdictiótúl amoveáltattam, számot adtam, és ha tíz annyi lett volna kezemnél: tudták volna elkölteni, és nem lett volna szükség másokat megvonni, ha cassában pénz találatott volna; azután pedig semmi sem vala kezemben, — et haec omnes sciunt.

Az okáért alázatosan kérem Exciádot, méltóztassék magánakem kegyelmessen ajánlott gratiájában engem megtartani és igazságos információmát bévenni; emberségemet kötöm: se ebben, se másban legkissebben is fogja tapasztalni a hibát szavaimban. Tudván világossan: semmi pénze nincsen kezemnél, ezen állapotról senkit nem búsítottam, és hogy lett volna másnál, világossan nem constálván előttem, arrúl is hallgattam; valamennyire törvénynek igazságát is tudván, — ultronee kívántam volna Exciádnak evvel complaceálnom, ha constálna. Hallottam ugyan, de nem tudom, hogy valamelly ezer forintokkal Nemes Hont Vármegye adós volna Bottyánnak.

Ha méltóztatik parancsolni: cum sufficientibus documentis udvarlok Exciádnak alázatosan; azokbúl ki fog tetszeni: kitül mit bevettem, és mi restálhat?

Ezek után Exciád gratiájában alázatosan ajánlom magamot, és mindenkor maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Szluha Ferencz m. k.

(Eredeti s. k. írott levél, a b. Palocsay-levéltárban; bizonyára Pálffy küldé meg Bottyánnénak.)

*) Érsek-Újvár feladása iránt.

569.

Özv. Bottyánné tiltakozása az egri káptalan előtt, férjének jószágai lefoglalása ellen.

Nos Capitulum Ecclesiae Agriensis, Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Quod Generosa ac Magnifica Domina *Juliana Forgács*, Spectabilis ac Magnifici Domini *Joannis Bottyán Relicta Vidua*, coram Nobis personaliter constituta, per modum et formam solemnis protestationis, reclamationis et inhibitionis infrascriptam peregit contradictionem, tenoris sequentis:

Siquidem intellexissem et revera mihi innotuisset, quod Bona tam mea propria, quam vero *mei condam charissimi Mariti Domini Joannis Bottyán* cuncta mobilia et immobilia sine scitu meo, nescio quali jure, occupata existerent. Idcirco eorundem Bonorum qualitercunque, quomodocunque, per quoscunque et sub quibuscunque praetextibus dictorum Bonorum factae occupationi, in quantum mihi et successoribus meis utriusque sexus universis praejudicaret, — solemniter contradico, reclamo et protestor palam publice et manifeste.

Super qua praedictae Dominae Fatentis Contradictione et Protestatione coram Nobis praevio modo peracta, praesentes Literas nostras sub sigillo nostro Capitulari usitato et authentico extradandas esse duximus et concedendas. Communi svadente Justitia. Datum Agriae, die Vigesima secunda Mensis Januarij, Anno Domini Millesimo Septingentesimo undecimo.

P. H. Lecta per me

Seb. Ordódi

Subst. Lectorem Agriensem, m. p.

(Eredeti a b. Palocsay-levéltárban.)

570.

Bottyán özvegye az egri káptalan előtt teljhatalmazottakat vall.

Nos Capitulum Ecclesiae Agriensis, Memoriae commendamus, etc. Quod Generosa ac Magnifica Domina *Juliana Forgács*, Relicta Spectabilis ac Magnifici Domini *Joannis Bottyán*, coram nobis personaliter constituta, sponte et libere fassa est

et retulit nobis in hunc modum. Quod cum eadem fatens tum ob sexus sui muliebris imbecillitatem, tum vero viarum discrimina, curasque domesticas negotijs et causis suis, eo quo par esset modo invigilare et attendere nequieret, aliunde autem fideli industriae, dexteritati et sinceritati Generosorum Dominorum Francisci Mikolics et Stephani Nagy summopere confideret; ideo eosdem eatenus in suos veros, legitimos ac indubitatos Plenipotentiarios, actores et factores elegisset, fecisset, constitueret et ordinasset, dando et attribuendo jisdem Plenipotentiarijs suis plenariam atque omnimodam potestatis facultatem, quatenus jdem in omnibus negotijs et causis antelatae Dominae fatentis, tam videlicet per eandem contra alios, quam vero per alios quospiam contra ipsam, occasione quorumcunque negotiorum, qualitercunque et coram quocunque iudice intra ambitum Regni Hungariae motis et movendis, nomine et in persona mentionatae Dominae fatentis suis modis agere, procedere, concludere, finaliterque terminare, Procuratores etiam toties, quoties visum ac necessarium fuerit, constituere, eosdem de jure revocare ac substituere, denique ea omnia et singula, quae pro commodo et emolumento praerepetitae Dominae fatentis utilia et proficua fore videbuntur, facere et exequi possint; ratum atque firmum promittens se habituram quidquid per praefatos Plenipotentiarios suos simul vel divisim constitutos, procuratoresque per eosdem constituendos ac substituendos, praevio modo actum, factum, tractatum, conclusum, determinatum, procuratumque fuerit in praescriptis negotijs et causis suis universis. Harum nostrarum vigore et testimonio Literarum mediantibus. — Datum Agriae, die vigesima secunda Mensis Januarij, Anno Dni millesimo septingentesimo undecimo.

P. H. Lecta per me

Seb. Ordódi

Subst. Lectorem Agriensem, m. p.

(Eredeti, b. Palocsay-levéltár.)

Gr. Pálffy János cs. tbgy. útlevele özv. Bottyánné számára.

Demnach die verwittibte Frau Bottyánnin, eine gebohrene Gräfin Forgácsin, selbst auf ihre Gueter zu reisen, oder ihre Bediente dahin abzuschicken gewillet ist: es werden hiemit alle und jede, sowohl der Römisch Kaiserlichen Majestät immediat bestellte, als auch deroselben alliirte hoch und nieder Kriegs-Officier, was Stands, Würden oder Wesens sie seynd, auch sammentliche gemeine Soldatesca zu Ross und Fuss (Teutsch, Ungarisch, Croatisch, oder Rätzischer Nation) und sonsten männiglich jeder Stands-Gebühr nach ersucht und erinnert, die Untergebene aber alles Ernsts befelcht, *ermelte Frau Gräfin oder dero Bediente, sammt anderen bey sich habenden Leuthen und Streiten* aller Orthen nicht allein frey, sicher und ungehindert pass- und repassiren zu lassen, sondern *auch all gut geneigt und friedsamhen Willen zu erweisen und nach Erforderniss mit der Convoye In assistiren*; solches ist man jedem nach Stands-Gebühr zu erwiedern erbietig, die Untergebene aber vollziehen hieran ihre Schuldigkeit und diesen ernstlichen Befelch. — Signatum Pest, den 17. Februarij 1711.

Der Röm. Kayserl. Majestät Kammerer, geheimber Rath, Feld-Marschall, Banus Croatiae, General der Caschauer Gränizen, Obrister über ein Regiment Curasiers, und im Königreich Ungarn Com-mendierender General:

P. H. *Johann Graf Pálffy m. p.*

(Eredeti, Pálffy s. k. aláírásával és pecsétével, a b. Palocsay-levéltárban. — Ezen útlevel, Esztergom megyei jószágai meglátogatására, 1711. febr. 22-én adatott kezéhez az özvegy tábornoknének, sok kérése után, mert Pálffy őt elébb Eger várából sehová sem engedte távozni. »Az jószág (Palocsa, Nedecz) kézhezvételéhez jó szerencsét, — válaszolja Egerből 1711. febr. 22-kén jegyesének Palocsay Györgynek Forgách Juliána, — én is szinte abban fáradoztam: de még semmit sem vihettem véghez, (a szathmári béke nem volt még megkötve!) mivel még eddig csak egy lépést sem mehettam, vagy embert magamhoz nem bocsáttathattam, (a pestis miatt?) nem is lehetett. Én úgy vagyok, voltam, hogy Milgos Marschallus (Pálffy) híre s parancsolatja nélkül legkisebbet sem cselekedhetek;

ha cselekednék, úgy írja, hogy teljességgel megvonja jóakarataját; (labancz férjet: b. Amadét akart neki szerezni Palocsay helyett,) és így magammal szabad nem vagyok . . . Nekem most adatott engedelmem, hogy felmehetek Pozsony tájékára, — azért el fogok mennem.»)

572.

Szluha Ferencz, gr. Pálffy Jánosnak.

Méltóságos Gróff, Feld-Marschall!

Jó Kegyelmes Uram!

Nem kétlem, méltóztatik kegyelmessen emlékezni Exciád, az minémő alázatos informatiómat az elmúlt holnapokban néhai Bottyán János Uram akkori időben újvári cassában cambialiter deputált pénze végett alázatossan transmittáltam vala Exciádnak.

Kinek nagyobb s világossabb voltára nézve, az özvegye minapi ittlétiben az adósokkal régi computust reiterálván és annak mását magával elvívén, noha nálam lévő Gróff Bercsényi Úr assignatiójához és az Asszony subsequált leveleihez, és régi, 13. Martý 1710. ineált, mindkettőnek általam transmittált computushoz, úgy subsequált recognitiómhoz képest azokból nyilván kitetszik: mennyit s ki az ittváló cassában akkori subdelegatus perceptor keze által administrált legyen? És ha némelyek administratióját maga acceptatiójával most is ratihabeálta és az obligatoriájokat is kiadta, némelyek somáit pediglen bévenni, az obligatoriájokat visszaadni azért nem akarja, hogy ő Ngának küldött recognitiómban valamennyire kissebb summa tétetik, mintsem két computusban reperiáltatik; az ki onnét esett, hogy első, 13. Martý 1710. lőtt és oda akkor küldett computusban nevezett és illo die cassában administrált pénz másodikában nem iteráltatik; nem is lehetett egy summát kétszer recognoscálnom, az introitusnak superflua auctióján kívül. Secundo, valamelly száz forinttal mostani computus azért augeáltatik, hogy azokat másnak még akkor assignálván, és ha letétettek is az assignatiómra, propter non productam de exolutis quietantiam, hamarabb nem acceptálhattam őket pro administratis, még exolutio nem doceáltatott. Egyébaránt nem is lehetett propter circumstantias belli lenni az végső computusnak. Ebbe sem lehet rationabilis difficultás; mégis

engem az Asszony hol Commendáns Uram ő Nga előtt, hol mások előtt gyaláz: nálam az Ura pénze és feles úri, sokbúl álló önedénye maradott volna; — noha tudom Exciád méltóságát és bölcs ítéletit, hogy senki holmi szavainak helt adni vagyis azokon megindulni nem szokott, hanem mind a két félt meghallgatni és bölcsen ítélni méltóztatik: mindazonáltal tudván annakelőtte is lött sinistra delatiómat, supponálok, most sem úgy igyekszik informálni, mint itéli és gondolja.

Az okáért ezeket kívántam alázatosan repraesentálnom Exciádnak. Jól tudván a törvényt, az ki ellen ha valamely részit az Ura pénzinek *propria auctoritate* magam szükségire fordítottam volna, *obnoxius* volnék az ő Nga relatióinak; de az ki *penes dispositionem illius temporis superiorum* (mellyet *disquirálni* az én hivatalom nem vala,) bėjött az cassában és dispositióim szerint *pro publico* kiadatott: nem érdemlem delatióit, számadással sem tartozom ő Ngának; nem is tartottam Bottyán pénzinek, mihelyest *pro cassa* assignáltattak és bevételtettek, mert én se egyikének, se másikának komornókja nem valék; úgy is *ex ratione notae et decessus ab intestato*, vagy peniglen ha *interveníált* volna is a testamentuma, *sine activitate celebráztatván*, *illegitimeque*: az Asszonynak ahhoz semmi közi, kivált hogy még ante *motus Hungaricos* maga mindenémő mobilisseit s találandó jószágit másoknak fateálván, *Regius Consensus* és *Pura Statutio* ezekben *interveníált*; et *quod plus est*: ha számvetésre menne az özvegye, docerem *evidentissime*, hogy az idevaló *cassa* pénziből, úgy másképpen is in *duplo* mindenekről *contentáltatott* az Ura, maga is az Asszony in *bona parte*, — úgy is semmi *praetensiója* nem lehetne. Ahhoz, feles száz ökreket, talám ezereket is általhajtatta a Vágon s el is adta, kiknek harminczadjával mindenkor adós maradott,*) és annak cassában kellett volna bėjönni és adminisztráltatni.

Úgy lévén azért a dolog, alázatosan kívántam Exciádnak repraesentálnom, hogy Exciád méltóságos szénye eleiben fordúlván az állapot: annak valóságos mivolta constálhasson; nem magam időtlen mentségemre, de tartozván mindeneket alázatosan bėjelentenem, ezekkel merészlettem alázatosan

*) Valamint az ország cassája is adós maradt éveken keresztül az ő tábornoki fizetésével.

búsítanom Exciádot. — Ezek után Exciád kegyelmességiben
alázatosan ajánlván magamot, maradok

Excellentiádnak
Újvár, 30. Máty 1711.

alázatos szolgálja
Szluka Ferencz m. k.

(*Eredeti levél* a b. Palocsay-levéltárban; az özvegynek Pálffy küldötte meg.)

573.

Pálffy tábori papja, Weber Mátyás jezsuita páter, Bottyánnénak.

Hoch und Wohl-Geborene Gräfin!

Gnädig Gebietende Frau, Frau!

Eurer Gnaden an mich erlassene Zeilen sind mir gestern zu recht bestellt worden durch Euler Gnaden anhero abgeschickten Hofrichter, ausser welchen ich die Ehre gehabt von Euler Gnaden gnädige Hand etwas zu lesen.

Anbelangend Euler Gnaden Verlangen: befolge ich den gnädigen Befehl nach, und thue das meinige bey seiner Excellenz den Commandierenden General-Feld-Marschall. Hoffe auch, der abgeordnete Hofrichter mit getröstet werde zurückgeschicket werden. — Aber warum schreiben Euler Gnaden so lamentierlich und kläglich? Indem man doch weiss, dass man Gnädige Frau immer wohl aufgeräumt und mit jedem Schritte Puckedl und Trittl im Tanzen machet? O weh! O weh! Der *Palocsay* ist auch hier, — aber der *Baron Amade* ist allen lieber. Seien Euler Gnaden nur getröstet, es wird schon noch alles gut werden! Wann ich Euler Gnaden was dienen kann, werde es an mir niemahls ermangeln.

Nagyságodnak pedig azért nem írtam magyarul: mivel tudom, hogy tud németül és tótul, s ezen ok miatt megbocsájtani méltóztassék, szépen kérem, — és könyörgöm, hogy hagyják el azt az másik gavallért (*Palocsayt*), és az *miénket* (a labancz *Amadét*) tartaná meg maga számára! Ezek után tartsa Isten Ngodat. Én pedig magamot gratiájában ajánlván, maradok

Nagyságodnak

Debreczen, Anno Domini

alázatos szolgálja

1711. die 12. Aprilis.

P. Weber Mátyás, S. J. m. p.

Külczim: A Madame, Madame Marie Julianne Bottyán, neé Comtesse Forgács de Gyimes. Present. à Erlau. P. H.

(*Eredeti levél*, jezsuita jelvényes pecséttel, a b. Palocsay-levéltárban. Még kívül is ráírva: »Ich kisse ihnen die Hand.« Üresen maradt hátlapjára az özvegy, az ezen levelet hozott tisztartója úti költségeit jegyzé föl, — a ki is a Rákóczi által Pálffy kértére visszaadatott Bottyán ménését és gulyáját hajtatta fel a Tiszántúlról.)

574.

Osztálytervezet Bottyán özvegye s örökösei közt.

Anno 1711. die 5. Juny in Libera Regia Civitate Strigoniensi Puncta transmissa.

Primo. Bátorkeszi, Köbölkút, Kis-Újfalu Tek. Ngos Forgács Juliánna, Néhai Bottyán János Uram ö Nga Özvegyié az míg férjhez megyen, és successorié, az Regius Consensus tenora szerint.

Secundo. Kis-Gyarmath, Nagy-Bény, Leánd, Gyiva névő pusztával Néhai Nzetes Lakatos Judith első Urátúl Néhai Nzetes Jósza Páltúl származott leányai, úgymint Nzetes Jósza Kata, Nzetes Tolnai István Uram házastársáé és Nzetes Jósza Judith, Néhai Nzetes Szabó Mátyás *) meghagyott özvegyéé.

Tertio. Bélát még éltiben idvezült Bottyán János Uram ö Nga Szabó Moyzes Uramnak **) adta, — maradjon kezinel, mivel uraságában vagyon.

Quarto. Köbölkút és Kis-Újfalu között való halastónak proventussa mind az két részre egyaránt halásztassák és hasznát vegyék.

Quinto. Az alföldön való három pusztá: Nyáry-Egyháza, Szántó és Fel-Győ két részre (oszoljon.) ***)

Sexto. Az negyven számú szarvasmarha és negyven számú ló †) most adassék ki Néhai Nzetes Lakatos Judith leányainak.

*) 1696-ban esztergomi vice-kapitány, később kurucz alezredes és a nyitrai vár alparancsnoka, ennek 1708. aug. 26. történt feladásáig, a mikor Szabó Mátyás labanczczá lett, de nem soká rá meghalt.

**) Az előbbinek vitéz fia, Bottyán kedvence; alezredes Eszterházy Antal lovas-ezredében. Végig harczolta az egész háborút, s a nagymajthényi síkról tért haza Bélára.

***) Madar, Szent-Péter és az érsek-újtári felház, mint Rákóczi-donatiók, elvesztenek. Az esztergomi kastély és tartozékai közös követelés tárgyait képezték a cs. fiscus ellen.

†) Ennyi számút vindicáltak ezek ugyanis magoknak, mint atyjok örökségéből származót.

Septimo. Az jószágnak kiváltása (az örök-tulajdonos gr. Pálffy-család által a Bottyán-jogutódoktól) egyező akarattal légyen; az mennyi summában vagyon zálogos jussal, letétetvén: az contrahens felek egyeránt osztozzanak az summával, — fele légyen Nzetes Lakatos Judith maradékié, fele pedig Néhai Bottyán János successorié. Az jószágot pedig egyikének senkinek ne légyen szabad elidegeníteni és adni, hanem szabad lészen, ha az atyafiak és successorok egymásnak eladják és zálogosítják.

Ugyanazon íven:

Ex punctis ex Accorda transmissis.

Primo. Legatum pium et universa debita ex Bonis vel pecunia in Bonis haerente exolvantur.

Secundo. Ezeket exolválván, excindáltassék az Asszony-nak ő Ngának férjhez való menéséig residentia cum Bonis, az honnan böcsületessen élhessen és abbúl hogy az mórínglása is kitelhessék; akkoron ő Nga megígért: marhájokat Parti adversae assignáltatnak. Ezek így végben menvén, akkor elmaradandó jószág osztattassék Néhai Lakatos Judith maradéki, cessionariussi és legatariussi között.

Tertio. Pro informatione Partium tudhassunk: mennyi summa légyen az jószágon? hogy vagy egyik, vagy másik fél ne károsodjék, közellenek (közöljenek) Parsokkal. Reliqua puncta per partes Dominae Magnificae et reliquis cointeressatis, excepto ultimo et mola, stabunt in suo vigore.

(B. Palocsay-levéltár. Eredeti fogalmazvány, vagy egykorú másolat.)

575.

Sándor Menyhárt esztergomi alispán recognitiója.

Per praesentes recognoscálom, hogy ma hozzám küldvén Tek. és Ngos *Forgács Juliánna* Asszonyom ő Nga, elsőben is Tek. és Ngos *Bottyán János*, most pedig Tek. és Ngos *Palocsay György Uram* ő Nga házastársa, Nemes Mikolics Ferencz tisztartóját oly üzenettel, hogy kérjem meg judicialiter N. és V. *Szabó Mojzes Uramot*: adja ki az előbbeni és üdvezült Urátul tett móríngját, elfoglalván az jószágát ő Ngától; kit requirálván, azt feleli: *Non denego, sed suspendo*; valamég az

obligatoria-leveleket kezemhez nem adja (Forgách Juliánna): mindaddig semmire sem accedálok, mert ha kiadnám az mór-ingját, azt pénzzé tenné, azután hol keresném? annyival inkább is az levelek, familiáját illetők, kezínél maradnának. Kírról adtam, úgymint Szabó Mojzes Uram válaszájáról, ezen írásomat Instans Asszonyom ő Nga részről, megerősítvén kezem írással és pecsétemmel.

Actum Strigony, 6-ta Julij 1711.

P. H. Szlavniczai Sándor Menyhárt,
Nemes Esztergam vármegye
Vice-Ispánja, m. k.

(Eredeti a b. Palocsay-levéltárban.)

576.

Zennegg Kristóf budai kamarai tanácsos jelentése Bottyán jószágai átadásáról.

Excelsa Regiae Majestatis Hungarico-Aulica Camera!

Domini Domini mihi Gratosissimi, Colendissimi!

Praemissa humillima servitiorum meorum commendatione. In conformitate nuperrimae meae humillimae insinuationis, die videlicet 11. currentis emanatae, me cum Excellentissimae Dominae Comitissae de Rindsmaul Plenipotentiariorum Strigonium contuli et interessatos cum Pagorum Judicibus et Juratis convocando, in praesentia Excellentissimi Domini Generalis Liberi Baroni à Kukländer, eidem Domino Plenipotentiariorum Bona olim hypothecario jure ad Joannem Bottyán pertinentia, ex eo vel maxime capite et ratione nomine Excelsae meae Instantiae tradidi et assignavi; quod 1-mo: relicta vidua memorati Bottyán se propria auctoritate, sine praevia remonstratione sui Juris, in possessionem dictorum Bonorum posuerit; 2-do: quod putativi haeredes ejusdem Joannis Bottyán iterum sine scitu Fisci Regj, dictam viduam dum eadem ad secundas nuptias transivisset et uni Balloskay (Palocsay) nominato nupsisset, ex possessione ejecerint; 3-tio: quod annexa dispositio*) quondam ab eodem Joanne Bottyán quoad succes-

*) Ma már itt nincs mellékelve, de l. a 61. lapon.

sionem deficiente semine facta, a pÿssimae reminiscendae Leopoldo Imperatore et Rege nostro quidem ratificata, sed a gloriosae recordationis Augustissimo Imperatore et Rege Josepho non confirmata sit, praeterea etiam de specificatis in praesenti annexo haeredibus aliqui pariter sine legitima successione defecisse constarent: peragendo itaque hanc traditionem et assignationem, defunctae primae Uxoris saepius citati Joannis Bottyán avunculus Szabó Moÿses, nomine suae consanguinitatis tanquam Plenipotentarius (plenipotentibus litteris autem non productis) huic traditioni et assignationi tam oretenus, quam scriptotenus solemniter contradixit et protestatus est, — sicut ex acclusa .//. ejusdem in scripto extradata authentica protestatione uberius patebit;*) quem autem ad edocendum suae consanguinitatis jus ad altiores Instantias relegavi. Videntur quidem in citatis superius fassionalibus Literis successores, praesertim relictam viduam Matthiae Szabó, tanquam naturalem filiam primae Uxoris Bottyánianae Juditae Lakatos, cum septem prolibus et orphanis in eo aliquod jus ad haereditatem Joannis Bottyán habere, quod ex ejusdem dote ipse Bottyánus ex parte evaserit, partim vero ipsa cum illo Bona et media aquisiverit, et ita in medietate haereditas attactam viduam Matthiae Szabó, filiam nimirum defunctae Bottyánianae, ejusdemque proles concerneret, — quae omnia suis, uti dicunt, authenticis documentis mihi monstrare promissis, sed non productis, edocere et suas praetensiones sufficienter liquidare, taliterque Bona rehabere volunt. — *Quales ego cum revertentibus ad fidelitatem quoad restituenda Bona misérias habeam? et qualia praesumptuosa verba audire cogar? nemo credit; unus enim dicit, quod unum Prothonotarium contra me educet; alter asserit Excellentissimum Dominum Comitem Joannem Pálffy Commendantem Generalem resipiscentibus facultatem dedisse Fisci Regij Officiales, si Bona restituere nollent, sine omni discretionem trajiciendi et deserandi. Tertius narrat, quod aliquis reversus Ozkay (Ocskay Sándor) unum fiscalem apud comam tenuisset et dixisset: vis mihi mea Bona restituere, vel caput amittere! et simi-*

*) Lásd a mellékletet.

lia, — quae omnia ego non curarem, modo de manutenentia esse[m] securus, quam ab Excelsa Hungarico-Aulica Camera, utpote mea Gratiola Instantia, obtinendam spero; pro hic et nunc nemini per me Bona sunt restituta, nisi Dominis Joanni et Stephano Vataÿ, qui se gratiofo Mandato Excelsae meae Instantiae accomodarunt et desiderata praestiterunt, deinde Dominae Viduae Baboczianae *) quartam partem in pago Lepsén in Provisoratu Albensi existente, quae pars hactenus per Provisoratus et Tricesimae Albensis Officiales administrata fuit; jam ex Cis-Danubiana parte hac Budensi nullae tales fiscalitates reperiuntur, *ex altera parte Danubij vero Familia Eszterházyana, cum omnibus Nobilibus, vigore modernae Augustissimae Rectricis Mandati, per Incljtos Comitatus in possessionem Bonorum introducuntur et violenter (!!) occupantur, Fiscij Regij protestatione et contradictione minime attenta.* Si itaque Fiscus non militari brachio (!!!) secundabitur, — magnam sane prostitutionem patietur.

Ratione contagionis ex omniibus subordinatis Locis continuat, quod de epidemia Lue (Deo sint infinitae laudes!) absolute nihil advertatur; Pestini quoque, uti acclusae Diurnales (nincsenek itt) continent, malum hoc cessare videtur. Quibus me altae gratiae humillime commendo, et maneo

Excelsae Regiae Majestatis
Hungarico-Aulicae Camerae

Budae, die 18. Julij 1711.

humillimus servus
Geor. Christ. Zennegg
De Scharffenstein, m. p.

Kivül: A pozsonyi kamara címzete.

(Eredeti, hivatalos levél; csak az aláírás sajátkezű. A kir. kamarai levéltár lajstromzott részének »*Archi-Rebellis Joannes Bottyán*« című csomagában.)

Melléklet:

Ego infrascriptus, nomine et in persona totius consanguinitatis quorumcunque interest, aut interesse possit negotium, tam ex parte successorum quondam Domini Joannis

*) A Romhánynál elesett Babócsay Ferencz kurucz dandárnok özvegye.

Bottján, quam ex parte uxoris quondam Dominae Judithae Lakatos coaquisticis ipsius, tanquam legitimus haeres et plenipotentarius utriusque partis successoriae, super installationem et introductionem in bona nostra jure hypothecario ab Excellentissima Familia Pálfiána per nos possessa inque Comitatu Strigoniensi existentibus fiendam, in Libera Regiaque Civitate Strigoniensi inque domo Domini inhabitatoris Fermo Franko vocitati civis praefatae Civitatis per Perillustrem ac Generosum Dominum Christoforum Csenigh, ab Excelsa nimirum Camera Aulico-Regia Hungarica deputatum, ad instantiam Illustrissimae Dominae Comitissae à Ringsmaul palam publice ac solemniter protestor, contradico et inhibeo ab omni usuatone bonorum nostrorum, modo et jure antelato possessorum, ac fructuum eorundem perceptione et quocunque titulo possidendorum ac super violenta introductione et statutione, prouti contradixi et protestatus sum coram personaliter adstantibus, Excellentissimo nimirum Generale et Commendante hujate Domino Francisco Ferdinando Libero Barone à Kuklender, in praesentia quidem praetitulati Domini Deputati ac reliquis ibidem praesentibus, et quidem hoc in passu omni meliori quo fieri potest modo prospiciendi, juraque mea ac omnium quibus interest, tuendi facultatem praesentium per vigorem mihi reservo. Strigonÿ, die 16. Julÿ Anno 1711.

P. H.

Mojyses Szabó m. p.

(Eredetije ugyanott, Zennegg iménti leveléhez csatolva. Az egész Szabó Mojzes sajátkezű írása. Piros gyűrű-pecsétjén a paizsban daru-madár áll, patkót tartva. A sisak koronájából szárnyas griff emelkedik ki, két karjával egy nagy félholdat vagy ívet emelve. Mellette két oldalról S. M. betük.)

577.

Zennegg újabb jelentése ugyanarról.

Georgius Christoph Zennegg de et in Scharffenstein m. p. Budae, die 21. Julÿ 1711. a magy. kir. udv. kamarának Pozsony.

Postquam praeteritis diebus Strigonÿ *Bona ad Monoculum Joannem Bottján spectantia*, vigore gratiosi Excelsae Hung. Aulicae Camerae mandati, Excellmae Dnae R. S. Imp.

Comitissae à *Rindsmaul* tradidissem *) et iter domum venissem: sequebatur me *Dna post dictum Bottyán relicta Vidua*, modo cum Dno Balloczkay (Palocsay) maritata, rogando me, quatenus *vigore in copia adjacentis Contractus Matrimonialis**)* pro dote consignatos 6000 fl. eidem non accipiantur. Cum autem traditio Bonorum hÿpothecariorum et assignatio perfecta fuerit: ita me Excelsum Consistorium gratiose informare dignetur, quid hoc in passu ad ulteriorem illius Dnae insinuationem respondendum habeam? cum ad hanc mihi dandam gratiosam Resolutionem eandem Dnam Balloczkayanam relegavi. Et dum *Strigonij domum Bottyánianam* aequè occupare et tradere volebam: dixit mihi Dnus Generalis et Commendans Strigoniensis (Kukländer) *eandem domum praevis erga certam summam pecuniariam ab Excelso Consistorio, medio unius gratiosi Cameralis Decreti per Dnum Tricesimatorem Mogor sibi assignatam et traditam esse.* Et ubi dictum Decretum videre desiderabam: reposuit scribe Dni Mogor, omnia talia Documenta et Decreta a Dno Mogor occlusa remansisse. An omnia se ita habeant? mihi constare non potest.

(Eredeti levél, a kir. kamarai ltár kam. correspondentiái közt.)

578.

Forgách Juliána kérvénye a magy. kir. udv. kamarához, Bottyán nászajándéka tárgyában.

Kelt (Pozsonyban?) 1711. september 15-kén. Miután ő immár írásbeli documentumokkal elegendőképen kimutatta légyen Bottyán állítólagos örökösei (»praetensos successores Bottyánianos«) ellenében, hogy *Köbölkút* és *Kis-Gyarmat* faluk, házassági szerződésük szerint, nászajándéka fejében 6000 frt erejéig őt illetik: tehát mint már előbb kérte, úgy íme újból kéri, hogy az említett két falu az ő tényleges birtokába adassék, kezéhez assignáltassék; vagy ha lehető, *Kis-Gyarmat* helyett *Bátorkeszit* méltóztassék átadni neki a kamara, »praetensos

*) Ezt a donatiót a szathmári békekötés, természetesen, érvénytelené tette.

**) E melléklet ma már, fájdalom, hiányzik; csak azt tudjuk róla, hogy 1707. martius 12-kén kelt, ú. l. Pápán.

autem consanguineos et successores ad ordinariam viam Juris relegare; quemadmodum dum enim in occupatione et confiscatione universorum *prioris condam Domini et Mariti mei Magnifici Joannis Bottyán* Bonorum et Jurium possessionarium Inclýtum Camerale Consistorium plenariam et absolutam habuisse potestatis facultatem nemo in dubium trahere poterit: sic in reassignatione quoque (t. i. Rindsmaul grótnótól) prae-declaratarum alterutrius duarum Possessionum ex vi etiam Tituli 104. Par. I. gratiam et favorem ipsi quidem Legi et Justitiae conformem idem erga me exhibiturum firmiter credo et spero.

Inclýti Cameralis Consistorý

humilis et devota Ancilla

Julianna Forgács,

primum Joannis condam Bottyán,
nunc vero Georgý Palocsay Magni-
ficorum Dominorum Conthoralis.

(Eredeti, de idegen kézzel írott s aláírott kérvény, a kir. kamarai levéltárban, Acta Neo-Reg. fasc. 998. nro 36.)

579.

Zennegg kamarai táncsós, b. Palocsaynak.

Spectabilis ac Magnifice Domine Baro!

Domine mihi Colendissime!

Salutem, servitiorumque meorum obligatissimam commendationem. — Ad gratiosas literas, I. praesentis in Szered datatas obsequiose respondere volui, me ab Inclýta Camera Hungarico-Aulica Decretum accepisse, vigore cujus Possessiones *Köbölkút* et *Kis-Gyormat* in sortem 6000 fl. dotis a pie defuncto *Joanne Bothyán* gratiosae Conthorali Magnificae videlicet Dominae *Julianae Forgacz* inscriptos, certa modalitate, prout et reliqua Bona cointeressatis tradere velim; qui actus per me, praesentibus omnibus cointeressatis fieri debebit. Cum autem Strigoný nemo intromittatur ex Budensibus:*) si placebit Sp. ac Magci Dnaoni Vrae alium commodum locum denominare, ubi omnes convenire et actum traditionis secundum con-

*) Az itt uralgó pestis miatt.

tentum gratiosi Cameralis Decreti peragere potero, simulque mihi de occasione providere, ut ad denominandum locum pervenire possim, — tunc ego ad ulteriora servitia comparaturus non deficiam monstrare, quod me gratiae et affectui praevis recommendans, sim Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae

Budae, die 6. 8-bris 1711.

servus sincere obligatissimus

Georgius Christ. Zennegg

de et in Scharffenstein, m. p.

(Eredeti. a b. Palocsay-levéltárban.)

580.

Palocsay válasza Zennegynek.

Spectabilis ac Generose Domine!

Domine mihi Colendissime!

Salutem cum servitÿs meis obligatissimis. Literas praetitulatae Dominationis Vestrae mihi emanatas, summa cum obligatione percepi; quarum continentiam summopere intelligens: siquidem Strigonÿ nemo intromittitur ex Budensibus, — ego plane nescio alium commodum locum denominare praeter *Kis-Gyarmath*, ubi praetitulata Dominatio Vestra actum traditionis secundum consensum gratiosi Cameralis Decreti peragere possit; ad quem locum ut et alios praetensores convocem, mihi non inter est, nam tantum possessiones *Köbölküth* et *Kis-Gyarmath* in sortem 6000 fl. dotis a pie defuncto *Joanne Bottyán*, modernae meae Conthorali inscriptos vellem recuperare. Idcirco obsequiosissime praetitulatam Dominationem Vestram rogandam esse duxi, (siquidem ob certa negotia iter properare ad Bona mea superiora cogor,) dignetur praestita sua gratia Iudicibus et omnibus subditis Possessionis *Köbölküth* et *Kis-Gyarmath* Commissionem scriptotenus mandatalem ipsis sonantibus mihi hac occasione transmittere, ut jam mea Conthoralis illas duas Possessiones in sortem doti 6000 fl. possidebit, a parte vero Perillustri ac Generoso Domino Josepho Würth scribere, ut easdem Possessiones duas meae Conthorali tradat. Quam gratiam Praetit. Dnaonis Vrae praesti-

tam in omnibus conabor reservire; hoc citissima occasione autem cum obligatione mea Praet. Dnaoni Vrae una equa gratifico ex grege Conthoralis meae, brevi pluribus adhuc gratificare conabor. Si autem hoc modo ex gratia Praetitis. Dnaonis Vrae easdem Possessiones non possum recuperare, si ad denominatum locum *Kis-Gyarmath* dignabitur se humiliare: de occasione providebo; nihilominus tamen sperans, hanc gratiam (quam et rogo) praescripto modo etiam per Commissionem suam mandatalem hac occasione Praetitis. Dnao Vra tradere poterit; quam gratiam expectans, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Sárkány, 9. 8-bris 1711. servus obligatissimus

Georgius Palocsay m. p.

Czím: Spectabili ac Generoso Domino, Domino Georgio Christ. Zennegg de et in Scharffenstein.

(B. Palocsay György kezével írt fogalmazat, családi levéltárában.)

581.

Forgách Juliána gr. Koháry Istvánhoz, mint Honth vármegye főispánjához, Bottyán utáni követelése ügyében.

Méltóságos Generál-Feldmarschal és Fő-Ispány!

Nékem nagy Kegyelmes Uram!

Mély alázatossággal kénszeríttetem Exciádnak repraesentálnom: miképpen az nem régen elmúlt pártos revolutio alatt Tek. Ns. Nagy-Hont Vármegyének bizonyos tisztjei és commembrumjai creditumára és magokról nékem is adott szoros obligatióra s reversálisra nézve, adtam vala előbbi Urammal *néhai Bottyán Jánossal* együtt kölcsön és jövődő megadás fejében egy ízben hatezer forintokat, más ízben pedig ötszáz Rhenensis forintokat, törvényes, hat per centum interesre. Amelly pénz jóllehet mind az okra nézve engemet törvényessen illet, hogy éntülem is vették föl és nekem is obligálták magokat contrahens Uraimék, mind pedig, hogy azon pénz együtt acquirált pénz lévél (így), és emlétett előbbi Uram része is vi Articuli undecimi Anni 1687. et in eodem citatorum Tit. Tipart. tanquam ab intestato et sine liberis decedente, jure viduali én

reám szállott, és azon részben is mind a pacificatio szerént, mind pedig Fölséges Regens Királynénk kegyelmességiből és amnýtionalis gratiája, úgy *prima Septembris Anni 1711.* subsequált kegyelmes explanatorium és említett Nemes Hont Vármegyére is dirigált parancsolatja ereivel is (mellynek effectuatiója az Nemes Vármegyének committáltatott) énnékem kölletik immediate succedálnom; — mindazonáltal azon pénzt egészen, interessivel együtt, (a mint tudtomra esett,) Mlgos Generál-Feldmarsal és Bán Uram ő Excja (gr. Pálffy János), nekem Kegyelmes Bátyám-Uram, a királyi Fiscus részire kívánja percipiálni, — a minthogy a Nemes Vármegye is proxime ő Excellentiájának szándékozik megfizetni. Mivel pedig annyira vígasztalatlanul maradtam említett első Uramtól, hogy már is nagy summára menő adósságokat kölletett contrahálnom, és ha azon pénztől is frustráltotnám: éppen elégtelen lennék a megfizetésre, kire nézve kényteleníttem jussomnak nem cedálnom, — a minthogy fönt is tartom regressusomat contrahens Uraimékra. Bízván mindazonáltal fönt titulált Mlgos Bátyám-Uram veleszületett kegyelmességében és Exciádnak is atyai gratiájában és patrociniájában, kérem nagy-alázatossan Exciádot: méltóztassék többször titulált Mlgos Úrnál ő Exciájánál magát interponálni és arra disponálni, hogy megírtt praetensiónak cedálni és hozzám minden kegyelmességit mutatni méltóztassék, — és a mellett a Tek. Nemes Vármegye tisztjeit is főispányi authoritássával moneálni, hogy fönt specificált kegyelmes explanatorium parancsolatjának ex incumbenti officio magistratuali eleget tenni és engem effective contentálni tartozzanak. Melly Exciád kegyelmességit alázatossan megszolgálnom el nem múlatom. — Maradván

Excellentiádnak

alázatos szolgája

Forgács Juliánna,

Tekéntetes Nagyságos *Palocsay György Felesége.*

Kívül: Méltóságos Gróff Koháry István Uram ő Exciájához, boldog emlékezetű Fölséges első Joseph Római Császár és Magyarországi etc. Király helyő Tanácsához, Mezei-Fő-

Generálissához, és Tek. Nemes Nagy-Hont Vármegye Örökös Fő-Ispányjához, etc. nékem nagy Kegyelmes Uramhoz — alázatos Memoriálisom — belől megírtt — Forgács Julián-nának.

(Idegen kézzel írt és aláírt eredetije a hg. Koháry-láz levéltárában Szent-Antalon. Ad Officium Supr. Com. Anno 1711.)

382.

Forgách Juliána kérvénye a királyhoz, a Hont-megyei tartozás ügyében.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas!

Domine Domine naturaliter Clementissime!

Ad Augustissimum Mattis Vrae Sacrae Thronum in genua humillime proevoluta submisso detegere necessitor. Quod licet prior olim Dominus et Maritus meus *Joannes condam Bottyán*, proxime praeteritis motibus implicitus, ibidem quoque morbo correptus, vitam cum morte commutaverit; quia tamen expositum tum ex Benignissima Ordinatione Sacrae olim C. Regiae Mattis Josephi, Praedecessoris Vrae Sacrae Mattis gloriosae reminiscendae, tum vero ex reginali et rectoria auctoritate promanante benigna annuentia Augmae Imperatricis Eleonorae-Magdalenae Theresiae, ac denique subsequuta initia *transactionis Szathmáriensis* Mattis Vrae Sacrae clementissima conformatione, in puncto praedictae *Pacificationis* quarto universis demortuorum orphanis et viduis, erga quas ex innata Clementia speciali reflexione duci Vrae Sacrae Mattis sese clementissime declarare dignatae fuissent, quo eo magis C. Regia benignitate gloriari queant, universa Bona ejusmodi demortuorum, superstites eorundem viduas et orphanos concernentia, sive alicui collata, distracta, vel divendita essent, remittenda et resignanda clementissime resolutum esset; imo et insuper in benignissimis postremis C. Regiae resolutionibus, notanter in punctis penes benignas resolutiones Statibus Regni ad deliberandum transmissis, idque puncto 1-mo ad calcem Vrae Sacrae Mattis clementissime resolvit, ut illa duntaxat capitalia aut res mobiles eorum, qui praeteritis motibus impliciti fuerunt, sub tempus illud antequam ad fidelitatem redivissent ac ge-

neralem postremam Amnÿstiam consecuti fuissent, jure Fisci Regÿ a quibusvis debitoribus levata aut ademptae, jamque in publicas necessitates conversa et consumptae, nulli refusioni aut bonificationi obnoxientur illis, quae nefors post benignas Amnÿstiales per quospiam levata extitissent, ad exigentiam etiam praescripti puncti quarti Amnÿstialium, sensumque benignissimae modernae Resolutionis omnino pro viduis et orphanis in salvo remanentibus.

Quia vero Sacra C. Regiaque Mattas, praefatus olim *Joannes Bottyán* prior Maritus meus, una mecum I. Comitatus Honthensi sub praeteritis disturbÿs sex mille et quingentos florenos erga datas obligatorias ad interesse elocavimus, illa autem summa jure coacquisitionis et vi Articuli 11. Anni 1687. optimo juris titulo me concerneret, quam idem I. Cottus post praedictas benignas Amnÿstiales, contra continentias praescripti puncti quarti necnon modernae clementissimae C. Regiae resolutionis, non obstantibus etiam inhibitione tum Excelsae Cancellariae Hung. erga dictum Inclÿtum Comitatum peracta, tum etiam gratiosa intimatione inhibitoria Excelsi Consilÿ Bellici de non levanda summa praedicta, erga Excellmum Dnum Campi-Marschallum Dnum Comitem Joannem Pálffy emanata, praememoratos tamen 6000 et 500 florenos Rhen. modo fato Excellmo Dno Comiti Joanni Pálffy deposuit et exolvit, — in manifestissimam mei damnificationem, juriisque meorum evidens praejudicium valde grave et manifestum.

Pro eo Matti Vrae Sacrae humillime de genu supplico, dignetur ex innata Regia Benignitate et Clementia in tam solido et tot benignissimis Caesareo-Regÿs Resolutionibus radicato, sanctoque Verbo Regio confirmato jure meo Regia benigna manu me manutenere, praedictamque summam ex plenitudine Potestatis Regiae clementissime per dictum Comitatum, juxta suas prae manibus meis habitas obligatorias refundi facere. Quam ejusmodi C. Regiam Gratiam et Justitiae administrationem indesinentibus ad Deum pro Incolumitate Vrae Sacrae Mattis fundendis precibus et suspirÿs promereri non intermittam. Benignissimam praestolando Resolutionem, maneo

Majestatis Vestrae Sacratissimae

humillima ad Deum devota Ancilla

Juliana Forgács,

primum quidem Joannis olim Bottyán

pronunc vero Spectabilis ac Magnifici

Baronis Palocsay Conthoralis.

(Eredeti fogalmazat a b. Palocsay-levéltárban.)

Kívül: Ad Sacram C. Regiam Mattem, Dnum Dnum naturaliter Clementissimum, humillima Supplicatio Introscriptae Baronissae Julianae Forgács.

(Eredeti fogalmazvány a b. Palocsay-levéltárban. 1712. tavaszán vagy nyarán kelt.)

583.

A Jósá-örökösök s Forgách Juliána követelései.

Praetensio Jósaiana.

Bottyán János első nejének örökösei *Pozsonyban, 1712. május 27-kén* kelt, fentebbi című terjedelmes periratban összegezék követeléseiket a Bottyán-hagyaték tömege ellen. Néhai édes anyjukkal Lakatos Judithtal való házassága idejébeli közös szerzeményű ingó értékei között *Bottyán Jánosnak* elősoroltatnak arany-ezüst miveik s egyéb ily becses res mobiliseik, »ut sunt *Monile ex puro auro confectum, cum suo Numismate, (a Leopoldféle nagy hadi-érem) circiter 300 auros ducatos ponderans; tres annuli pretiosi, adamantibus ornati; pocula argentea deaurata, majora ac minora. Cochlearia itidem argentea. Baltha argentea, deaurata, vulgo „Bottyán fejszéje“ vocitata. Apparamenta et ornamenta sonipedum. Parata pecunia tam in aurea, quam argentea moneta consistens, circiter fl. 20,000. Pecora gregaria, vulgo gulya, in tot nro 196, quorum pretium constituit flor. 1760. Equi gregarj nro 130; horum pretium in toto fl. 3224.*« Mindezen együtt szerzett ingó javaknak fele őket, a Jósá-örökösöket illeti. Idetartozik még a fekvő birtokok fele része, valamint a »domus in Libera Regiaque Civitate Strigoniensi existens, unacum suis appertinentijs, ordinata fl. 4000.« *) Melynek értékét még maga üdvözült Bottyán János

*) Az esztergomi felházat tartozékaival, Esztergom városa később csakugyan 4000 forinton váltá meg a kir. fiscustól.

becsülte volt ennyire. Végre a még első házassága alatt, tehát közösen kikölcsönzött pénzek, a táborra vitt lovai, vonó-marhái, asztali-készletei, sátorai s egyéb ilyes eszközei; mely utóbbiaknak összes becsértéke 2000 forintra tétetik.

A *Forgách Juliánaféle* követelések viszont, az e tárgyú külön beadványban összesen 9746 frtra tétetnek, — ebből 6000 frt a „dos,” — a Bottyán-massa ellen; egy más, 1712. sept. 30. kelt beadványban ellenben már csak 8345 frtra, az ingóságok s kötelezők kezénél leendő meghagyása mellett.

(Eredeti periratokból, a kir. Curia levéltárában.)

584.

A Bottyán-örökösök kérvényére a király rendelete.

Carolus VI. Dei gratia, etc. Fideli nostro Egr. Magistro Andreae Dubniczky de Fölsű-Kocsócz, Personalis Praesentiae nostrae Regiae in Judicys Locumtenentis et Consiliarij Prothonotario, salutem et gratiam.

Expositum est Matti nrae nominibus et in personis fidelium aequae nostrorum Egregiorum *Joannis Grassalkovics*, *Michaëlis Czagány* et *Joannis Molnár*, istius quidem Egregij olim *Joannis Bottyán Fratris sororini*, ac reliquorum ad causam praesentem cointeressentiam praetendentium. Qualiter non ita pridem evolutis Annis et temporibus decedente et ex hac luce sublato praefato olim *Joanne Bottyán*, universa ejusdem tam mobilia, quam immobilia Bona, puta in Possessionibus Köbölkúth, Bátorkeszi, Bény et Kis-Újfalu, Praedioque Dyéva sic vocato in Strigoniensi, item Possessionibus Leánd et Csuda Barsensi, ac Possessione Kis-Gyarmath Honthensi Comitatibus ita nuncupatis, territorysque praerecensitorum locorum ac nefors alibi etiam existentium, habitorem coram declaranda, cum pertinentys ad eadem Bona de Jure et ab antiquo spectantibus ac quocunque nomine censendis, res item aureae et argenteae, parata pecunia, pocalia, frumentum et segetes, pecora item et pecudes ac id genus Allodialia, domus pariter supellectiles et utensilia, cumque ysdem etiam Literae et Literalia Instrumenta, factum tam eorundem Bonorum, quam et aliarum qualiumcunque praefati Joannis Bottyán

acquisitionum quomodocunque tangencia et concernentia, partim in et ad manus potestatemque attunc post se relictæ Viduæ suæ Magnificæ Dominae *Julianne Forgács*, jam autem Fidelis nri Magnifici Georgy Horváth de Palocsa consortis, partim vero Nobilium Dominarum Catharinae et Judithae Jósa, illius quidem Egregy Stephani Tolnay consortis, hujus autem relictæ jam viduæ Senioris Matthiae Szabó, ambarum alias Filiarum Nobilis olim Dominae Judithae Lakatos, præfati olim Joannis Bottyán prioris consortis, ex priori ejusdem Domino et Marito suo Egregio nimirum condam Paulo Jósa susceptarum, ac fors aliorum coram denominandorum devenissent. Quia vero vi fassionis antelati Joannis olim Bottyán, in Capitulo Nittriensi adhuc Anno Millesimo Septingentesimo, ipso festo S. Andreae Apostoli celebratae, expostque penes obtentum desuper benignum Consensum Regium, peracta etiam legitima statutione firmitæ, imo usu quoque reali per assignationem certarum Portionum ex dictis Bonis per prænominatum olim Fatentem jamdudum prævie factam roboratae, antelati quoque Exponentes in universis attacti Joannis Bottyán ita mobilibus, prout et immobilibus, imo ipsa quoque pecunia in Bonis acquisitis haerente vel apud quemcunque reperibili, suas haberent portiones; Vellent proinde easdem medio Tui, velut competentis eo in passu Judicis a reliquorum præfatorum prætendentium sussessorum, coram Te nihilominus sufficienter legitimandorum, prævia tamen quorumvis passivorum debitorum, onerum et Inscriptionum, præsertim piarum Fundationalium ex communibus Bonis complanatione, rite et legitime sequestrari, consequenterque e potestate eorum eximendas, manibus suis ad utendum et jure sibi incumbente possidendum tradi et assignari, ac si nefors alterutra Partium de Bonis hujusmodi Divisioni substratis aliqua abalienasset aut distraxisset, pro hujusmodi Distractione ex portione distrahentis omnimodam satisfactionem impendi, ac Literas etiam et Literalia Instrumenta, prout et res mobiles, per eos prae quorum manibus reperirentur, sub jramento extradari, Lege Regni admittente. Unde supplicatum exstitit Matti nrae nominibus et in personis praeattactorum Exponentium debita cum instantia humillime, quatenus ysdem

in praemissis de condigno Juris remedio benigne providere, Tibique eatenus serio committere et mandare vellemus, nec pateremur eosdem improvise destitui. Cum autem justa petentibus non sit denegandus assensus, et alioquin Bona penes Fassionem virtute Tituli 63. Partis 1-ae Operis Decreti Tripartiti Statutione firmatas acquisita, si in diversis Comitatibus adjacerent, sensu Articuli 32. Anni 1681. medio unius Magistri Prothonotarij commode inter eos, quibus competunt, praevia tamen passivorum debitorum, aliarumque Inscriptionum, praesertim vero Fundationalium ex communi paratae pecuniae massa, aut in defectu ejusdem de omnium Bonis divisioni substratis complanatione, dividi, sequestrarique solerent; rerum vero mobilium cujusvis generis et speciei revelationem, Literarumque et Literalium Instrumentorum productionem similitudine Articuli 24. Anni 1655. et 138. Anni 1647. per appraehensores sub corporali ipsorum Juramento fieri debere antiquo usu recepta Regni consuetudo et processualis praxis indigarent, sed et accessorium principali suum juxta dictamen Tit. 52. Partis 2-dae praecitati Operis Decreti Tripartiti sequi deberet. Denique universae fassiones et dispositiones ad mandata ordinariorum Regni Judicum per Magistros Prothonotarios debita executioni mancipari assolerent, communis siquidem justitia unicuique quod suum est, reddi et restitui juberet, et nec ullum cum detrimento tertij locupletiolem fieri permetteret; Pro eo tibi harum serie benigne committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sic, ut praefertur, stantibus seque habentibus, in uno certo, brevi eo que competenti Termino praedecaratis, ita et coram Te uberius specificandis Partibus superinde legitime certificatis ad faciem Bonorum praesenti aquisitioni substratorum, vel locum proximiorum ubi nimirum commodius Tibi visum fuerit, praefigendo, exire, vicinisque et commetaneis ad latus Tuum convocatis, ysdemque Partibus vel illarum legitimis procuratoribus Tui in praesentiam citatis et accessitis accedendo; auditisque ambarum Partium universis propositionibus, allegationibus et responsis, admissis etiam quibusvis earum probis et documentis, tandemque comperta praemissorum veritate, secundum DEUM et ejus Justitiam judicium ferre, portiones-

que annotatis Exponentibus ex praefata Fessione praevio modo per Consensum Regium et Statutionem firmata rite competentes, ex Bonis praemissis rebusque mobilibus, parataque pecunia, per Partem Incattam sub juramento revelandis eoque uberius ex productione Literalium Instrumentorum Bona eadem Actionalia tangentium et concernentium aequae juramenti modalitate enucleandis, praevia tamen quorumvis onerum, passivorumque debitorum, Inscriptionum et Foundationum ex communibus Bonis complanatione, excindere ac a portionibus reliquorum successorum, coram Te nihilominus legitimandorum sequestrare et dividere, sequestratasque et divisas manibus eorundem Exponentium, jure sibi incumbente utendas et possidendas reali et effectiva Executione mediante tradere et assignare, pro distractis vero et abalienatis aequivalentem satisfactionem ex portiones seu Bonis distraherentium impendere; Ac tandem super praemissis universis Literas Testimoniales Relatorias, sub Sigillo Nostro Judiciali Authentico, apud Praefatam Personalem Praesentiam Nostram Regiam habito, pro more et consuetudine, memoratis Exponentibus jurium eorundem futuram ad cautelam necessarias extradare debeas ac tenearis. Secus non facturus. Praesentibus Perlectis, Exhibenti Restitutis.

Datum in Regia Arce Nostra Poseniensi, Die Vigesima Tertia Mensis Julij, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Duodecimo.

Carolus m. p. P. H. Comes Nicolaus Illésházy m. p.
Ladislaus Hunyady m. p.

Praesens benignum Sacrae C. Raeque Mattis Mandatum Praeceptorio-Executorium, occasione negotij in eodem expressati, mihi introscripto Prothonotario sonans et directum, summa cum humilitate et reverentia ac debito fidelitatis homagialis cultu percepi, cujus continentijs ac per benignae Ejusdem Mattis Sacrae Commissioni memet demisse accommodare studebo. — Posenj, Die 28. Mensis Julij, Anno Domini 1712.

Idem Prothonotarius m. p.

Lectum per Prothonotarium m. p.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-levéltárban.)

Bottyán örökösének törvénytörvényi kihallgatása.

I.

Anno Dni 1712. Die 5. Mensis 8-bris. In Libera Regia-
que Civitate Poseniensis Cottu nominis ejusdem existente ha-
bita, domoque Relictae Viduae Philippi condam Klebl ibidem
in Civitate extramoeniali plateaque vulgo Duna-Utsza nuncu-
pata extructa, hospitio quippe Magnificae Dominae *Juliannae
Forgács*, primum quidem Perillustris ac Generosi condam Do-
mini *Joannis Bottyán*, jam vero Spectabilis ac Magnifici Do-
mini *Georgij Horváth de Palocsa Conthoralis*, ex legali Inclŷti
Judicŷ, alias sub praesidentia Perillustrium ac Generosorum
Dominorum Magistrorum Adami Meskó de Füles et Gálos-
háza, Excelsi Officŷ Palatinalis, necnon Joannis Fiáth de Eör-
ményes ac Andreae Dubniczky de Nemes-Kocsócz Personalis
Praesentiae Regiae in Judicŷs Locumtenentis et Consiliariŷ
Prothonotariorum celebrati exmissione, Nos Infrascripti Ta-
bulae Judiciariae Regiae Jurati Notariŷ et apud praenotatos
Dominos Magistros Prothonotarios pro tempore scribas agen-
tes, secundum formulam Juramenti nobis datam ac inferius
descriptam, Fassionem a praelibata Domina Magnifica exce-
pimus et experti sumus, modo et ordine sequentibus. Cujus
quidem per eandem Dominam Magnificam depositi Juramenti
formula et tenor sequitur in hunc modum :

»Én Forgács Juliánna esküszem az egy élő Istenre, ki
Atya, Fiú, Szent-Lélek, teljes Szent-Háromság ; Boldogságos
Szent Szűzre és Istennek minden Szenteire. Hogy én Istenben
boldogúl elnyűgódott *Bottyán János Uramnak* volt minden-
némő ingó jószágát: úgymint jószág- és adósleveleit, arany- és
ezüstpénzét s ugyan arany- és ezüstmíveit s más drágaköves
és gyöngyes portékáit, fegyverét, ruháját, s egyszóval akármí
névvel nevezendő jószágát és portékáját, mellyek vagy éltében
emlétt *Bottyán János Uramnak*, vagyis holta után akármelly
helyekben, társzekereiben is, vagy másutt akármikor és mikép
kezemhez jutottanak és jöttek, akárhová löttenek, tisztán és
igazán kinyilatkoztatom, megnevezem és előadom, vagy hová
fordítottam s löttenek és töttem légyen? megmondom, semmit

el nem röjtök s meg nem tagadok, s másoknál is a mit azokban jutottaknak lenni tudok, mindazokat is kinyilatkoztatom, és igazán megvallom. Isten engem úgy segéljen és Istennek minden szentei!« — Quo praescripto Juramento taliter uti attactum deposito, eadem praelibata Domina Magnifica, Annorum circiter 25. fassa est. Primo. Adósságbéli obligatoriák és recognitiók vannak az Fátens Asszonnál ő Ngánál circiter harminczegyezer hétszázhetvenegy forintokig, idest ad fl. 31,771, kiket néhai Bottyán János Uram ő Kglme maga elocált s kiadott stante cum Domina Fatente conjugio; kiknek specificatioja ugyanazon hite alatt sub Nro 1-mo beadott írásbúl bővebben kitetszik. A mellett vallja azt is a Fátens, hogy említett néhai Bottyán János Uram csak két vagy három holnap-pal halála előtt mindazokat az obligatorialis-leveleket az Fátensnek ajándékozta és azoknak megvételét cedálta és engedte

Megnevezett írásnak pediglen az tenora így következik:

1-mo. Generális Bottyán János Uram velem laktában mit s hova elocált?

Üdvözült Bottyán János, ökrök árabéli adósságot fizetett Szörényi Ferencz Uramnak in Anno 1709. Die 15. Junj Szécséntt fl. 110 —

Aszódon lakozó Tóth Györgynek adott ökrek árában Bottyán János in Anno 1709. 3. Augusti. fl. 1000 —

Anno 1710. dje 26. Julj Szluha Ferencz Uram (Bottyán újvári pénzéből) vött föl . . fl. 7069. 30

Item Szluha Ferencz Uram in Anno 1710. 13-tia Martj Tukovics Ferencztől vött föl fl. 1000 —

Item Szluha Ferencz Uram in Anno 1709. 13. Martj Tukovics Ferencztől vött föl fl. 500 —

Hadak számára adott Bottyán János kölcsön in Anno 1708. 17-a Augusti Újvárban . fl. 5000. 50

Gányi Péter Uramnak adott Bottyán Déva *) pusztáért fl. 250 —

Berthótj István in Anno 1709. dje 6. Maý Újvártt vött föl (Bottyán pénzéből) . . fl. 1795 —

*) Dáva, Gyíva, Esztergom vármegyében.

Lévai Dominiumért adott (Bottyán *)	. fl.	5000 —
Az nyittrai Piaristáknak adott fl.	1500 —
<i>Rákóczy Ferencznek adott kölcsön in Anno</i>		
1709. 25. Junij (Bottyán) fl.	1996. 85 ¹ / ₂
Adott az Asszonnak gyűrűváltásban fl.	400 —
Zsidónak adott kölcsön in Anno 1708.		
dje 15. Julj fl.	100 —
Iváncsaj Péternek és Dömény Márton-		
nak Szécséntt adott kölcsön in Anno 1709.		
16-ta Julj fl.	50 —

Summa fl. 25771. 65¹/₂

Ezenkívül az Honth Vármegyének adott fl. 6000. **)

2-do. A minémő aranylánczot numismával együtt boldogemlékezetű Leopoldus Császár és Koronás Király Urunk ő Fölsége adott föntnevezett Bottyán János Uramnak: ***) *azt ő Kglme az Fátens-Asszonnak ő Ngának derekára kötven, hogy néki ajándékozta, hiti szerint vallja; az ki actu is exstál. Vagyon item két ezüstóráska, ennek egyikét, kit Eszterházy Ferencz Uram ő Ngáénak löttnek lenni mondott, még hajadon korában adta és ajándékozta az Fátensnek.*

3-tio. Többször írt Bottyán János Uram ő Kglme halála után minémő pénzt és mennyit vett kezéhez, s abból mit? hová? s mikor szolgált? hiti szerint beadott írásban sub nro 2-do specificálja ilyenképpen:

Anno 1709. dje 27. Septembris üdvözült Bottyán János kimúlván ez árnyékvilágból örsi pusztán (Tarna-Örs) levő táborhelyén, halálakor maradott az özvegnél Tekintetes és Nagyságos Forgács Juliánna Asszonnál készpénz circiter fl. 2600

Annakutánna megnevezett özvegy vött föl újvári barátok klastromában ezer aranyokot, egyet imputálván in fl. 4. 25. den. faciunt fl. 4250

*) Ez, mint tudjuk, haszonbérlet volt.

**) Nem 6000, hanem 6500; a főösszeg tehát 32,271 frt.

***) Ez a Leopold saját képére vert nagy hadi aranyérem volt, melyet Bottyán az uralkodótól azon fényes eredményű hőstettéért kapott, hogy a Bádeni Lajos fővezérlete alatt vívott *grabovai ütközetet* 1689. Szerbiában, ő döntötte el huszárai élén, ellenállhatlan rohamával. *E nagy hadi érdemjelet Bottyán, 300 arany súlyú lánczon folyóást mellén viselte kurucz tábornok korában is.*

Item, megnevezett klastromból másszor vött föl
százkilenczvenkét aranyat, egyet imputálván in fl. 4.

25. den., faciunt	fl.	816
Nyáray László Uramtól Kassán levált . . .	fl.	1500
Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uramtól		
vett föl	fl.	900

Summa perceptionis, mellyet az özvegy üdvözült Bottyán János halála után (férje pénzét) perci-
piált és maradott fl. 10,066.

Ennek erogatója következik ez szerint. *Lévén az Aszszony özvegy esztendeig s kilencz holnapig* s nem bírván mind-
addig is üdvözült Bottyán János jószágát, hanem bujdosásá-
ban T. N. Saáros, *) Heves és más Ns. Vármegyékben kinte-
lenítettett készpénzen magát, cselédjét interteneáltatni, lovait,
ményesseit, gulláját, juhait, nyáron pénzen fogadott mezőken
legeltetni, télben pedig pénzes szénán teleltetni, nemkülönb
magát ruházni, mind belső, mind külső marha körül levő cse-
lédjének kétszeri alkalmatossággal mindenféle ruháit, fizetését
kiszolgáltatni; nem lévén ebben az summában föltéve Mikolics
Ferencz akkori tisztartó és Bor Sophia akkori örögasszony
fizetései, sem üdvözült Úr ideiben való szolgálk fizetések restan-
tíaja. Ezekre költött circiter fl. 5000

*Üdvözült Bottyán János temetésére költött, zászló-
jával, czímerekkel együtt* fl. 1900

*Gyöngyestt barátok klastromában temetőhelyé-
ért, missékre, gyertyákra adott **).* fl. 240

Egerben item adott missékre, gyertyákra . . . fl. 60

*) E vármegyében Bottyán özvegye a *kurimai kastélyt és jószágot*
kapta volt, Esztergom körüli, ellenségtől háborgatott jószágaiért, tartóz-
kodási helyül és segítségül Rákóczi fejedelemtől.

**) A Szent-Ferencz rendű atyák gyöngyösi conventjének bevételi
könyvében a következő tételek jegyzvék be idevonatkozólag: »1709. 27.
Szeptembris. *Tempore depositionis Excellentissimi Domini Generalis Joan-
nis Bottyán, fl. 17. den 86.*« Ismét, 1710. június 25-kén: »*A sepultura
Magnifici Domini Joannis Bottyán, fl. 112. den 80.*« (Ft. Bognár Márk hit-
tanár és könyvtárnok úr szíves közlése szerint.) Minthogy az itt foglalt
két rendbeli összeg nem egyez az özvegy által hit alatt bevallottal: való-
színű, hogy a tábornok temető-helyéért etc. kapott *egész összeget* a bará-
tok nem bevételézték, hanem részben egyéb szükségletekre fordították

Anno 1710. Die 5. Julÿ Szabó Mojses és Horváth István Uraiméknak adott, midőn Bercsény Miklós parancsolatjából az Asszonnak amicabilemre költött lépni fl. 500

Anno 1709. dje 19. Novembris Nyáray László Uramnak fizetett meg üdvözült Úr adósságát. . . fl. 415

Aszódi Tóth Mártonnak fizetett meg Bottyán János adósságát in Anno 1710. dje 27. May. . . fl. 600

Újvári barátoknak pium Legatumot fizetett . fl. 600

Eperjesen újonnan adott Horváth Istvánnak, melyről térsen bizonytságot Melcer Moyses Uram . fl. 50

Mikolics Ferencznek Bottyán János ideiben lévő fizetése restantiájában adott . . . fl. 100

Azonkívül az melly 40. forinttal volt adós Bottyán János, ő Kglme informatiója szerint, adott . . fl. 40

Pro Anno 1710. conventiójára fizetett Mikolics Ferencz Uramnak fl. 100

Bor Sophia öreg-asszonnak három esztendeig való fizetése restantiájában, melly még Bottyán János idejében maradott el, lévén esztendőnként fizetése fl. 20., adott az Asszony fl. 60

Latus . . . fl. 4665.

Csörgő Bálint Secretáriussa restantiája fizetésében adott. fl. 40

Mihály Deák (Böröllyei *) restantiája fizetésében adott fl. 50

*) Sajátszerű, hogy Bottyánt nemcsak fiatal neje s fiatal unokacsöcsse Horváth István, örnagya, — hanem a közvetlen környezetéhez tartozók közül többen is oly hamar követték a sírba. Így e titkárának is még 1710-ben vagy 1711. elején történt elhalálozásáról tanúskodik a következő nyugtatóvány: »*Quietantia száz és ötven = 150 Rhénes firtokról, melly summa pénzt néhai Nstes Vzlő Böröllei Mihály még halála előtt circiter egy holnappal, Szent-Mihályon, becsületos emberek praesentiajában nekem mint pajtásának testamentarie hagyott; melly summa pénzért engemet néhai Tek. Ngos Bottyán János Uram megmaradott özvegye Tek. és Ngos Forgács Juliánna jó Asszonyom ő Nga szarvasmarhául contentált. Melyről is ő Ngát úgy quietálok, hogy dum et quando megholt barátomnak ő Kglmének atyjafiai praetendálnak ezen summát,*

Jancsi inas restantiája fizetésében adott . . . fl.	23
Két sípos restantiája fizetésében adott . . . fl.	44
Két szakács restantiája fizetésében adott . . . fl.	84
Külső marhák mellett lévő cseléd fizetése restantiájáért fizetett. fl.	75
Pro Anno 1710. fizetett Sophikának conventiójára készpénzt fl.	25
Egész rása-köntöst csináltatott, melyly imputáltatik in. fl.	20
Kassai kuruczok elnyervén köntessét (Bottyánénak,) <i>ezüsten pallost és baltát, *)</i> adott váltságot . fl.	100
Latus . . . fl.	461
Latus . . . fl.	4665
Latus . . . fl.	5690

Summa erogationis . . . fl. 10,816.

4-to. Jószágot illető levél az Fátensnél egy sincs; hanem vagyon kezénél az kit férhezmenvén talált az Asszony Néhai Bottyán János Uramnál: egy ezüsten kard és pallos, egy ezüsten balta (az kit második productum szerint Revírné Asszonyom által más köntőssel együtt száz forintokban váltott ki az Fátens, **) s ezüstkalán circiter öt vagy hat.

5-to. Néhai Bottyán János Uram halála után maradt két paripa: egy *Fakó*, másik *Csepreghy* nevők; a *Fakót* Bercsény Miklós mint főbbik kurucz Generális elvitette, aranyos szerszámostúl, aranyos portai czafrangostúl és ezüsten pár puskástúl együtt. ***) Az *Csöpreghy* ló pediglen dögben elveszett.

— annak minden evictióját én magamra vállalom. Actum Árokszállás, die 1. Maj 1711.

Kosci Bálint m. k. P. H.

Coram me Stephano Nagy Zsámboky m. p.«

(Eredeti a b. Palocsay-levéltárban. *Kosci Csergő Bálint*, vagy »Bálint Deák,« a nyugtató, volt a másik hú titkár.)

*) Ez már Eger vára capitulatioja, vagyis Bottyánnénak Pálffy protectioja alatt maradása után, 1711. januárban történhetett, midőn Eperjess letéve volt ládabeli portékáit Egerbe vitetné.

**) A már említett kassai kuruczoktól, a kik ugyan elég olcsón adták ki. Rivière-né Nyáray László ekkor kassai dandárnok lánya volt.

***) A hadi jog szerint ugyanis ez öt illette Bottyán halála után,

Pajzán-ló maradt kettő: egyike Csomós névő, kit az Fátens Asszon ő Nga maga hintós-lovai közé fogatott; az másikat, Fodor nevőt, Tuczman Istók, úgy mint atyafi, elvitte. Maradt egy pár kétsésvő parasztos pisztol, az ki exstál. Item, két rongyos sátor; két *törökbárony-vánkoshéj*, az ki hasonlóképpen exstál, — *harmadika pediglen feje alatt temetődött néhai Botytyán János Úrnak*. Item, maradt volt tíz béres-ökör: de ezek egri szorúláskor éhségben elvesztenek. Az juhait is ugyan Eger alatt az ő Fölsége hada elhajtotta. Maradt ismét hat hintós-ló, két rossz hintó, mellyeknek egyike Eperjesen egy társzekérrel és konyhakocsival együtt elégett, az másika pediglen actu is Köbölkúthon az Fátensnél megvagyon. Item, még éltében az Fátensnek adott föntnevezett Bottyán János Uram *egy aranyos, kilencz gyémántokkal megrakott gyűrőt ajándékban*. Vallja azt is a Fátens, hogy Nyittrán bizonyos lóra való aranyos-szerszám egy ötvesnél maradt, más egy ezüstes szerszám pedig az Fátensnek ládájából Eperjesen elveszett, de mikép? s ki által? hiti szerint vallja, hogy nem tudja. Ismét, egy falra való óra; egy spanisibonth (Spanische Wand); két posztós tábori-szék, és circiter hat vagy hét darab ón-tál és tányér promiscue az Fátensnél megvannak, kit együtt szerzettenek. Maradt item, két bőres üres láda és egy üres pinczetok. Item, *egy pöcsétes aranygyűrű*. Gulya s ménes is maradott, de mennyi számbúl álló? a Fátens nem tudja; de azokat is az kuruczok sokszor nevezett Bottyán Uramnak halála után elnyertik, s azután *M. Generális Gróff Pálffy János Uram* ő *Exja interpositiójára adták vissza a kuruczok, és ő Exja az Fátens-Asszonnak* ő *Ngának ajándékozta*. — Mindezeket annyiszor említett Fátens-Asszony ő Nga hiti szerint vallja, s ezeken kívül egyebet nem s tud, hanem ezentúl is ha mi még eszében jutna ő Ngának, akármi névvel nevezendő ezüst- vagy aranszerszám s mív, vagy adósságbéli levelek előakadnak: mindazokat és mindeket s mindenkoron ezen most letött hiti szerint megvallja és előadja. *) Actum Die, Anno, Mense et Loco quibus supra.

Franciscus Schlospergh m. p. (P. H.)

† Adamus Nagy m. p. (P. H.)

*) A b. Palocsay-levéltárban, egy e kihallgatásokban előforduló esküformula másolatát tartalmazó papír másik felén gr. Forgách Julid-

Kivül: Acta Successorum Joannis condam Bottyán, ex compromisso Partium Týrnaviae et in Bátorkeszi revisa et judicialiter terminata.

(Eredeti a kir. Curia levéltárában, két íven, ívrétben, összevarrva, s a czérna végei Nagy Ádám pecsége alá pecsételve. Nro 54. alatti peres acták közt.)

II.

Anno 1712. die 5. 8-bris in I. R. Civitate Psoniensi, Cottu ejusdem nominis existente habita, per Inclýtum Consesum Judiciarium in Domo Viridi celebratum, signanter vero Perillres ac Grosos Dnos Adamum Meskó de Fúles et Gálos-háza, Equitem Auratum, S. C. R. Mattis Consiliarium et Officý Palatinalis, Joannem Fiátth, Andream Dubniczky (Tit.) ambos Personalis Praesentiae Regiae in Judicýs Locumtenentes Prothonotarios, nos infrascripti, Inclýti Tabulae Judiciariae Regiae Jurati Notarý et apud praetitulatos Dominos Magistros Prothonotarios scribas agentes, pro exaudienda, exigendaque infradenominatarum Nobilium Dominarum Fassione, ex quo eadem ob infirmitatem in figura Judicý comparere nequirent, ex Partium unanimi consensu legitime, judicialiterque exmissi, progredientes ad Hospitium earundem Dominarum in exteriori seu suburbýs praememoratae Civitatis Psoniensis, signanter domo Prudentis ac Circumspecti Matthiae Paur, Civis et Lanionis toties mentionatae Civitatis Psoniensis habitum, juxta assignatam Nobis Juramenti Formulam, Fassionem ab infradenominandis Dnabus exegimus, modo et ordine subsequenti. Formulae autem juramentalis tenor talis est:

(Üres hely, melyen az eredetiben a hivatalos esküforma állott; alább következnek a fassiók.)

nának még a következő följegyzése található: »Ezenkívül van nálam az numizmás aranyláncz, kit nekem ajándékozott. Vagyon egy kard s egy pallos; vagyon az ezüstös balta, kit mint följebb írva van, kiváltottam. Vagyon két órácska, kinek egyikét még jegyben lévén, nekem ajándékozott. Vagyon hat ezüstkalán. Az többi: társzekerei, lovai s egye-mással mind Újvárbán maradt. — Az nálam lévő adósságok leveleit is halála előtt kezemben adván, mások hallattára is nekem adta, ezt mondván: »Julinka, ezt neked adom s ajándékozom, — ebből élhetsz!«

(E följegyzés, úgy látszik, Forgách Juliána pótbevallásának másolata.)

Primo. Nobilis Domina Catharina Jása, Egregy Joannis Tholnay Conthoralis, Annorum circiter 65. praevie adjurata, examinata, fassa est: Semmi jószágát kezéhez nem vett se Néhai Bottyán János Uramtól, se Lakatos Judith Asszonya-Anyjától, hanem egyszer valamely darabból álló patyolatot, a kit is tutoris conservationis gratia az földben ásván, megrodhadt; azonkívül negyven forint készpénzt percipiált Lakatos Judith Asszonytól, az mely pénzzel egyszer is másszor is szegény anyja, tudniillik ugyan Lakatos Judith Asszony számára vásárlott; abból emlékezik, hogy maradott valami pénz nála, de nem tudja mennyi? Vallja azt is hite után, hogy se arany- se ezüst-mív vagyis fegyver kezéhez nem jutott; az fegyverét Bottyán János Uram, úgymint egynéhány ezüstös-aranyos kard, egy ezüstös balta, más ezüstös s aranyos szerszámok, egy tatár tegez nyilakkal, székfommal kivarrott, — egy szóval: annyi efféle fegyver s szerszám hoztatott ki Esztergamból, minekutánna kuruczokhoz szökött, hogy egy nyolcz vagy kilencz csőbrös hordó megteljesedett véle; de Bottyán Uram holta után kezéhez jutott-e az Asszonynak ő Ngának? — nem tudja. — Item, vallja azt is az Fátens Asszony, hogy maradt három lepdő szegény Anyjától: de azt is a főntemlétett patyolattal a földben ásván, azzal együtt elrodhadt. Item, egy selyemövet ajándékozott Néhai Bottyán János Uram, s nemkülömben annak felesége, úgymint Fátens Asszonynak édes Anyja is egyet emlétett Fátens Asszonynak, még éltekben. Item, maradott Bottyán János Uram után egy aranyláncz, az kin az Császártól adatott numisma függ; mely lánczot, az numismán kívől, kit is ő Főlsége adott ő Kglmének, maga néhai üdvözült Bottyán János Uram s Lakatos Judith Asszony, Felesége saját aranyaiból csináltatott légyen, — sokszor hallotta az Fátens Asszony mindkettőktől. Ezeken kívől hite szerint semmit sem tud s nem is emlékezik, hanem fönttartván azon facultást magának: ezután mi eszében jutna, azon letett hite szerint megvallani.

Secundo. Nobilis itidem Domina Juditha Jása, Egregy Matthiae condam Szabó Relicta Vidua, Annorum circiter 43. praevie adjurata, fassa est: Primo. Vallja azt, hogy vagyon actu kezénél három circiter lepdő s valamely vánkoshéj, az ki szegény Anyjától maradott. Secundo. Maradott kezénél az

Fátens Asszonynak 43 forint s 8 arany, mellyek közül olyan is találtatott, a ki csak 3 forintot ért; melly pénzt mivel két esztendeig, betegessen, maga költségén tartotta volt az Fátens Asszony Lakatos Judith szegény édes Anyját: azon fejiben magánál tartotta. Tertio. Semmi adóslevélről, se arany-, se ezüstmívről nem tud említett Fátens Asszony, s semmi ollyas nem jutott kezéhez; hanem *egy aranyos kard vagy on actu is Szabó Mózes Fiánál, kit Néhai Bottyán János ajándékon adott ő Kglmének*. Quarto. Léven egyszer Bottyán János Uramnak Győrött bizonyos helyen 175. aranyja, mellyekhez maga nem juthatván, *) kérésére és requisitiójára Néhai Szabó Mátyás, az Fátens Asszonynak házastársa, maga saját költségén bizonyos ember által kihozattatván, kezéhez említett Bottyán János Uramnak adta; arra nézve megnevezett Bottyán János Uram adott discretiójúl említett Fátens Asszony Urának 25 aranyot és ahhoz még 50 forintot. Másodszor, adott ugyan említett Bottyán János Uram Szabó Mátyás Uramnak egy ezüst kis órácskát ajándékon, *midőn szabadulásában Haiszter Uramnál fáradozott*, (1704.) Quinto. Vallja, hogy circiter egy vagy két darab szűnyeg, azon szerént paplan, párna és vánkos jutott édes Anyjoktól Nénje Tholnayné Asszonyom kezéhez; ellenben tudja azt is, hogy Bottyán János Uram feles pénzzel tartozott volt említett Tholnay Nénje-Asszonyának. Item, maradott a Fátens Asszony kezénél egy asszonynak való söveg, kit actu viseli. Item két óntányér s egy ovét (avítt, avúlt) kopott atlaczmente. Septimo. Vallja, hogy Krásáلكovics Uramnak jutott kezéhez egy *ezüstös, megaranyozott hegyes-tőr*, melynek vasa s hövelye Szabó Mátyás Uramé volt. Octavo. Vallja azt is a Fátens, hogy két födeles ág, négy párna, kilencz vánkos, négy lepődő, — kettő gyoicsbúl, ketteje pedig házivászonbúl való, — két dunyha, egy paplan, egy fekete olmárium, abban 18 sajt, harmadfél akó circiter tehénvaj; tíz bírös új karszék, két akós hordó teli ónedénnyel, egynehány üres láda, holmi dib-dáb partéka s egyéb házi s konyhabéli eszköz, 400 — plus minus — akó bor, *Újvárban még Bottyán János Uram élteben maradott legyen Palocsayné Asszonyomnál*; de

*) Győr t. i. labancz kézben volt.

holta után kezéhez ment-é emlétett Asszonynak ő Ngának mindezen partéka? nem tudja. Nono. Az *főntemlített őnmíven kívől még 32 darabot küldött Esztergambúl maga az Fátens Asszony Bottyán János Uramnak, még Lakatos Judith Asszony éltében; item, ugyan az időben 16. ezüstkalanat, melyeken kívől egy maradván az Fátens Asszonynál, kit is maga Bottyán János Uram elvett tülö Nyitrán. Item, maradott az Fátens Asszonynál egy nyuszt, viselt kesztyűje. Decimo. Az főntemlített fassióban specificált aranylánczról és Bottyán János Uramnak kezéhez szolgáltatott ezüstös s aranyos fegyverről s praedecarált szerszámról egyet vall ezen Fátens Asszony per omnia az főntnevezett Fátens Asszonynyal. Ezeken kívől semmitsem tud; hanem ha ezután valami eszében jutna, kirúl most nem emlékezik, az letett hitire kész lészen megvallani.*

(Egykorú másolat, egy íven, ugyanott.)

III.

Méltóságos Personalis, nékem Kegyelmes Uram!

Ngodnak ajánlom alázatos szolgálatomat. Akarám Ngodnak, úgy Tekintetes Táblának is alázatossan értísire adnom, hogy én is egyik ezen mostanában villongó successiónak Donatáriusi közül való lévén, minthogy Törvényhez tudatlan, *hanem inkább fegyverben nyúlt, (nőtt) többire csak mint hadakozó ember voltam*, avval életemet köllett táplálnom, s tudatlanságom miatt az jószágbúl kimaradtam és semminémő haszonvételiben részeszé nem lettem: kírném nagy alázatossan az okáért Ngodat, hogy nékem obveniálandó részemhez — mely actu is mások birodalmában vagyon, — pörpatvar nélkül juthassak, patrocínálni méltóztassék, és egy Komárom vagyis Esztergam Vármegyében lévő törvénytudó úri s Tekintetes Táblátúl deputálandó ember által kiadatni s egyszersmind több praetensióim iránt is cointeressata parsoktúl bonis modis contentáltatni, hogy nagyobb és több rövidségem ne légyen, megparancsolja. Nagy alázatossan ebbéli igazságomban való pártfogásáért csekély szolgálatommal meghálálni Ngodnak igyekezem, el sem múlatom, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Sillyey György m. k.

Kívül: Méltóságos Personalis Simonsics-Horváth János
 Uramhoz ő Ngához — alázatos Instantiája — belülrirt Instansnak.

(Eredeti, egy ívre ívrétben írva, ugyanott.)

IV.

Anno Dni 1712. die quinta Mensis 8-bris, in Lib. Regia-
 que Civitate Poseniensi, Cottu nominis ejusdem existente
 habita, Domo Viridi penes Judriam Perillustrium ac Genero-
 sorum Dnorum Magistrorum Adami Meskó de Füles et Gá-
 losháza, Equitis Aurati, S. C. Regiaeque Mattis Consiliarij et
 Excelsj Officij Palatinalis, Joannis vero Fiáth de Eörményes et
 Andreae Dubniczky de Nemes-Kocsócz, Personalis Praesentiae
 Regiae Prothonotarium exmissionem, nos Emericus Pásztorj
 praelibati Dni Prothonotarj Adami Meskó, Thomas autem
 Beniczky, Joannis Fiáth et Franciscus Tarnóczy, Andreae Dub-
 niczky Amanuenses sive scribas agentes et Inclitae Tabulae
 Judriae Regiae Jurati Notarij, infrascriptos Egregios Dominos
 adjurantes et juxta subsequentem Formulam Juramentalem
 Fassionem eorundem excipientes praesentem rescivimus certi-
 tudinis veritatem, cujus quidem Juramentalis Formulae se-
 ries sequentem complectitur verborum sensum: »Esküszem az
 élő Istenre, kit Atya, Fiú, Szent-Lélek, teljes Szent-Három-
 ság, Boldogságos Szent Szűzre és Istennek minden Szenteire,
 hogy én Istenben boldogúl elnyúgodott *Bottyán János* Uram-
 nak mindennemű ingó jószágát, úgymint jószág- és adósleve-
 leit, arany- s ezüstpénzét, arany- és ezüstmívét, fegyverit, ruhá-
 ját, partikáját, s egy szóval akármi névvel nevezendő jószágát,
 mely vagy élteben *Bottyán János*nak, vagyis holta után Újvár-
 ban az társzekereiben és akármikor és mikép kezemhez jutot-
 tanak és jüttenek, tisztán és igazán előadom és megnevezem,
 vagy hová fordítottam és tettem légyen? megmondom, és sem-
 mit belőle el nem rőjtök, se tagadok, s másnál is ha mit azon
 jószágokban lenni mit tudok, azt és mindeneket igazán meg-
 vallok. Isten engem úgy segéljen, és Istennek minden Szentei!«
 Rescitae vero veritatis praemissorum series sequitur hoc or-
 dine: Primus Fatens Egr. *Joannes Grassalkovicz* juratus, exa-
 minatus fassus est, juxta quaesita in Juramentali Formula

expressata. Primo vallja: Se ingó jószágá, se adóslevelei, se arany-, se ezüstmíve vagy pínze s ruhája vagy más partikája soha kezéhez nem ment külemben, hanem ha maga szolgai bérében adott szegény Bottyán János néki hol négy, hol öt, hol tíz forintokat; e mellett vallja, hogy sok rendbéli hív szolgálatjáért adta legyen néki Bátor-Kesző és Kis-Újfalu nevő falukban lévő circiter 25, vagy ad summum harmincz jobbágy-ságból álló jószágát, hozzátartozandó mindennémű appertinentiákkal, melyről Regius Consensusa is, vallja, legyen. Ezenkívül pedig bizonyossan tudja, hogy az adóslevelei szegény idvözült Bottyán Jánosnak circiter hatezer forintig (!) való, Tek. és Ngos Forgács Juliána Asszon, előbb Néhai Bottyán János, most pedig Tek. és Ngos Palocsay György Uram ő Nga házastársa kezénél vannak; úgy szintén Szluha Ferencz Uramtól Miltóságos Gróff Károlyi Sándor Uram ő Nga által küldetett szegény Bottyán János pénzéből ezer arany és folyó pénz is, de annak summáját nem tudja; azt pedig Egerben küldette, említett Forgács Juliána Asszony kezéhez, és föl is vőtte legyen az Asszony ő Nga. Az gulyabéli marha és ményesbéli lovak most is az Asszony ő Nga kezénél vannak. Praeterea, pro Dote sex millium florenorum ugyan ő Nga bír két falut egészlen, Köbelkútat in Cottu Strigoniensi, Kis-Gyarmatot in Cottu Hontensi; de reliquo nihil. Secundus Fatens Grosus Dnus *Michaël Czagánj*, Annorum circiter 54, juratus et examinatus, fassus est ad quaesita in formula Juramenti contenta. Egyebet semmitsem tud, hanem hogy az Asszonynak ő Ngának Károlyi Sándor Uram ő Nga által Szluha Ferencz Uram küldett legyen ezer aranyot és ezüst ezer tallért, de az in specie volt-é? vagy kezéhez ment-é? bizonyossan nem tudja, hanem csak Szluha Ferencz Uram mondása után vallja; az ményesbéli lovakat, úgyszintén gulyabéli marháját is bizonyossan tudja hogy kezéhez mentek legyen említett Forgács Juliána Asszonynak ő Ngának, de mennyiből állók voltak? száma nem constál. E mellett vallja, hogy Péter Dominicus Majtínj Uramtól, Ordinis Piarum Scholarum Péteritől hallotta, hogy *Szabó Mátvás három rendbéli ládáját — midőn Nyitra várát az ő Főlsége népének föladták, — szegény Bottyán Jánosnak elvette legyen*; melyek közül egyikében hallotta nevezett Piarum Scho-

larum Pátereitűl, hogy láttanak légyen egy nagy zacskó pínzt, de mennyére való lehetett? nem tudja. Egyebet nem tud; ha nem confirmálja, hogy pro Dote az följebbírtt két falut bírja az Asszony ő Nga.

Tertius Fatens Egr. *Joannes Molnár, Egregij Condam Joannis Bottyán Fratrueis*, Annorum circiter 35., ad memorata in formula Juramenti specificata quaesita fassus est per omnia nihil.

Alterius vero formulae ex parte Jósaiianorum praestiti Juramenti series sequitur isthoc modo: »Esküszem az élő Istenre, ki Atya, Fiú, Szent-Lélek, teljes Szent-Háromság, Boldogságos Szent Szűzre és Istennek minden Szenteire, hogy én Istenben boldogúl elnyugodott *Bottyán János* Uramnak mindennemű ingó jószágát: úgymint jószág- és adósleveleit, arany- és ezüstpínzt, arany- és ezüstmívét, fegyverit, ruháját, partikáját, s egy szóval, akármí névvel nevezendő jószágát, mellyek vagy éltében *Bottyán János*nak szegény *Szabó Mátyás* által nyitrai ládáiban kezünkre, vagyis szegény *Anyám Lakatos Judith Asszony* élte és holta után, vagy akármikor és mikép kezemhez jutottanak és jüttenek, tisztán, igazán előadom s megnevezem, vagy hová fordítottam és töttem légyen? megmondom, és semmit belőle el nem röjtök, se tagadok, s másnál is ha mit azon jószágokban lenni tudok, azt és mindeneket igazán megvallok. Isten engem úgy segéljen és Istennek minden Szentei!» Peracta desuper Fassionis tenor sic sequitur: Anno Die et Loco ysdem Egr. *Mojyses Szabó*, Annorum circiter 27. ad praevia Juramentalis Formulae quaesita juratus et examinatus, fassus est. Primo reproducit Regestrum quodpiam Literalium Instrumentorum prae manibus suis hitorum et existentium, Litera A. connotatum, cujus tenor talis est:

A.

»*Regestrum Literalium acquisitionalium Generosi Condam Joannis Bottyán* cum Nobili Domina *Juditha Lakatos* Conthorali sua qua Coacquisitrice, stante Matrimonio comparatarum.

Primo. Literae Inscriptionales Excellm. Dnorum Comitum *Nicolai* et *Joannis Pálffy*, sub proprijs sigillis et manuum

subscriptionibus in Castello Királyfalva, die 25. Martij Anno Dni 1696-to emanatae, de et super impignoratione Possessionum *Köbelkút, Kis-Újfalva, Kis-Gyarmat, Nagy-Bény, Leánd* et *Csuda*, quae prae manibus Venerabilis Capituli Strigonien-sis, in florenis sex mille ducentis quinquaginta quatuor in pig-nore exstabant; septimus *Bátor-Kesző* appellatum, apud Illrmum Dominum Comitem Sigismundum Csáky in bis mille quingen-tis in pignore haerentem, a praetitulatis Dominis Comitibus sex mille ducentis quadraginta sex, *in tolo in quindecim millibus, Generoso Domino Joanni condam Bottyán impignoratos*; in qui-bus non exstat nomen uxoris, tamen stante conjugio sunt com-parata. Sub Lra A. — *Secundo*. Illrmi Nicolai Josephi Pálffy Viennae, die 11. 9-bris Anno 1697. sub proprio sigillo et ma-nus subscriptione emanatae exstant Inscriptionales de et super Possessionibus *Bátor-Kesző, Köbelkút és Kis-Újfalva* ad quas Possessiones levavit auctionaliter 3000 fl. Rhenen. item prae-titulatus Dnus Comes; insertum est nomen Conjugis Judithae Lakatos. Sub Lra B. *Tertio*. Pariter Illustrissimi Domini Co-mitis Nicolai Josephi Pálffy Lrae super fl. 1-mo 2000, Anno 1700. Die 3. 7-bris levatis, duobus item millibus die 11. 7-bris Anno 1701. perceptis; die septima Maj 1702. in Marheck emanatas sub Lra C. cum insertione pro Possessione *Bátor-Kesző*, Dno Magistro Stephano Szirmay et Plenipotentiaro ejusdem, Dno Emerico Újváry, fl. 5622. super exstat quietan-tia ejusdem Emerici Újváry, sub Lra D. *) *Quarto*. Lrae super Praedio *Déva* (Díva, Gyíva) perennales, licet sub proprio si-gillo et Chyrographia Nobilium Thomae Bartakovics, Petri Gányi et Susanae Bartakovics, continentes in se fl. 1000. die 11. Aprilis Anno 1695. Strigonij emanatae, Lra E. insigna-tae. *Quinto*. Lrae perennales Nobilium Thomae Bartakovics

*) Ez a nyugta a Grassalkovich, Czagányi és Szabó Mózesék által még 1716-ban is gr. Szirmay Tamás, mint néhai gr. Szirmay István örö-köse ellen folytatott perhez van mellékelve, és így szól: »Quietantia super flor. 5622. in rationem exolutionis Pagi Bátor-Keszi, penes plenipotentia-les Splis et Perillr. Dni Magistri Stephani Szirmay per me infrascriptum a Groso Dno Joanne Grassalkovicz veluti pariter Plenipotentiaro Per-illustris Domini Colonelli Joannis Bottyán (Titulus) plenarie levatis et denumeratis. — Actum Viennae, dje 1. 7-bris 1696. Emericus Újváry m. p. x

ac Petri Gányi, primi Nobilis Dnae Mariae Deáky Genitricis, 2-di Nobilis pariter Dominae Susanae Bartakovics Plenipotentiariorum de et super certo Praedio *Nyáry-egyháza* in Comitatu Pestiensi, in et pro sexcentis fl., super Praedio vero *Déva* in Cottu Strigoniensi situato in et pro fl. 1000 Generoso Domino condam Joanni Bottyán et Consorti ejusdem, pariter Generosae Dominae Judithae Lakatos, in Conventu Eccl. S. Benedicti de juxta Gron feria 4-ta proxima post Dominicam Jubilate 1698., sub Lra E. *Sexto*. Lrae impignoratitiae Egregy Stephani Jósá et Conthoralis Judithae Disznóssy de et super directa et aequali medietate Praedy *Déva*, Generoso Domino Joanni condam Bottyán et Nobili Domina Juditha Lakatos Conthorali ejusdem in et pro sexcentis 33-bus fl. Strigoný, die 16-ta 8-bris Anno 1696. sub proprýs sigillis emanatae, sub Lra G. notatae. *Septimo*. Nobilis Joannis Szántó et Consortis Mariae Biskó senioris, et junioris Joannis Szántó, Conjugisque ejusdem Barbarae Fehérváry Inscriptionales de et super duabus Portionibus in Praedio *Fölgyű* in Comitatu Csongrádiensi existente habito, Generoso Dno Joanni Bottyán in et pro fl. 300 assignatis, die 25. Januarý Anno 1700. Strigoný sub proprýs sigillis et Chirographis emanatae, sub Lra H. *Octavo*. Lrae perennales Junioris Joannis Szántó de et super portione in Praedio *Szántó* in Cottu Csongrádiensi habita, Generoso Dno Joanni Bottyán in et pro fl. 150 (licet sub proprio sigillo et manus subscriptione,) die 25. 7-bris Anno 1699. Strigoný emanatae, sub Lra J. *Nono*. Nobilis Andreae Csúcz Lrae Inscriptionales de et super Inscriptionales sextalitate portionis in Praedio *Szántó* habitae pro fl. 45., necnon pariter de et super sextalitate Praedy *Fölgyű* in et pro fl. 150. Generoso Dno Joanni condam Bottyán et Consorti ejusdem divenditi, Strigoný, Dje 24. Aprilis (1700?) suo modo emanatae, sub Lra K. *Decimo*. Lrae Inscriptionales senioris Joannis Szántó et Junioris pariter Joannis Szántó, de et super portione in Praedio *Fölgyű* Cottu Csongrád habita, Generoso Dno Joanni condam Bottyán et Consorti in et pro fl. 100. divendita, Anno 1701. die 19. Maý, sub proprýs sigillis et Chirographis Levae emanatae, sub Lra L. *Undecimo*. Lrae impignoratitiae Egregy Senioris Szántó, de et super medietate portionis Praedy *Szántó*,

Generoso Domino Joanni condam Bottyán et Conthorali in et pro fl. 75. divenditae, Anno 1701. die 30. Augusti, sub proprys sigillis et Chirographis in Köbelkút emanatae, sub Lra M. *Duodecimo*. Lrae Testimoniales de et super persolutione *Juris Armorum* ratione et praetextu Praediorum *Szántó* et *Fölgyü* vocatorum in Cottu Csongrád habitorem, Viennae, Anno 1701. die 4-ta Decembris de et super fl. 1000. emanatae Lrae, N. insignatae. Si quae autem praeter hocce praescriptum Regestum reperibilia forent, aut ommissa, paratus est eadem similiter, vigore hujus praestiti Juramenti in facie Juris singula, vel prae manibus existentia, vel alibi fors recondita semper reproducere.

Respectu rerum mobilium asseverat se tempore connumerationis equorum et aliorum pecorum quendam ex equatione pro se excepsisse equum; ex pecunia similiter, ut Bottyániana fatetur, se a Magnifica Dna Juliana Forgács levasse 250. fl. in sortem imputationis successionis Lakatosianae; similiter *et pie defunctum fratrem suum Stephanum condam Horváth* *) fl. etiam 250. a praememorata Dna Magnifica in sortem successionis suae in Bonis Lakatossianis sic dictis percepisse. De rebus argenteis et aureis, prout et clenodys nihil se percepisse aut ad manus suos devenisse profitetur, praeter *deauratam quandam argenteam Frameam*, quam actualiter prae manibus haberet. In reliquo nihil. De alijs vero Personis materiam hanc et quaesita ingeredi debentibus nihil scit, sed se refert ad earundem corporalia vel jam deposita aut exposita deponenda Juramenta, quoniam audita solum cavillando et dubitando venirent in mentem et nihil certi se et evidenter asseveraret scire. — Super quibus modo praevio peractis praesentes Literas Nostras Testimoniales, proprys nostris sigillis usualibus manumque subscriptionibus roboratas extradeditimus. Actum in Libera Regiaque Civitate Posoniensi, die 5-ta Mensis 8-bris 1712.

Emericus Pásztory m. p. (P. H.)

Tomas Beniczky m. p. (P. H.)

Franciscus Tarnóczy m. p. (P. H.)

(Eredeti, másfél íven, ugyanott.)

*) *Horváth István*, Bottyánnak a vitéz fiatal unokaöccse s második ezredének őrnagya, vagy mint ilyen esett el az 1710. év második felében

Bottyán esztergomi sörházáról s szöleiről információ.

Georg. Christ. Zennegg, m. p. kir. kamarai tanácsos, Budae, 15. X-bris 1712. datum alatt fölír a magy. kir. udv. kamarához Pozsonyba: Minthogy az 1710. június 30-án hivatalától fölmentett esztergomi harminczados Mogor György által a Vak-Bottyán esztergomi javairól készített conscriptióból nem derül ki világosan, hogy »an praefatum braxatorium ad proprietatem Domus dicti Monoculi Bottyán spectet?« s ezért a kir. kamara 1712. oct. 18-iki decretumával e dologról bővebb informatiót kíván, — ő tehát e kívánt informatiót beszerezte, s íme idecsatolva, alázattal fölterjeszti.

Melléklet.

Antonius Nicolaus *Hantschell* esztergomi harminczados-helyettes, Strigony, 12. X-bris 1712. kelt levele, melyben jelenti Zennegg budai kamarai inspectornak, a mint következik:

»Ad Ejusdem Perillris Dnaonis sub 6. currentis datas, Monoculi *Bottyán* proprietatem Braxatorij ejusque usum-fructum concernentes, genuine et sincere informo. Quod idem *Bottyán* ante Rebellionem jam pridem in Regia Civitate Strigoniensi et illa sua domo, solum ex virgultis, luto et stramine simplex braxatoriolum, intuitu boni cellarj ibidem inventi pro proba exstrui fecerit, donec in pago Köbelkút solidius erexisset, et ex illo initiali Braxatoriolo omnia vasa et instrumenta foras ad novum evehi curasset, ubi postmodum illud in Civitate vacuum permanserat, tandemque desolutum corruerat, ut nec vestigium remanserit, nisi in eadem area habitatio quaedam exigua, pro qua saltem custodienda Inquilinis quasi gratis inhabitandam reliquisset usque ad exortum Rebellionis tumultum, in quo per Militiam omnia devastata, ut nil, nisi cellarium, tectum exiguum et ruinatus murus de illa habitatione supermanserit; ubi, tum tempore confiscationis Bonorum Bottyán concernentium quidam Germanicus Braxator« 75 frt évi bérért kivette azt a budai kamarai administratiótól s egy darabig

vagy 1711. elején Kassa körül (főlegész Zsolnáig, Puchóig) vívott harcokban, avagy pedig az ez idő tájtt oly nagyban pusztított pestis ragadta el őt is.

megkísérlé ott sert főzni; de látván, hogy »propter inhabilitatem loci nil proficere possit,« — abbanhagyta s másutt rendezett be alkalmasabb sörnevelőt. »Interea Dnus Generalis et Commendans Baro a *Kucklinder*, duas illas domos fiscales in Civitate obtinuit, quarum una illud a longo tempore vocitatum braxatorium dicebatur, in qua domo pro conservatione remansae habitationis iterum quosdam invigilinos collocavit praefatus Dnus Commendans; tandemque post factas aliquas reparationes, eandem antehac pro 440 fl. commissionaliter aestimatum, Dno *Adamo Papes* Vice-Colonello pro 300 fl. vendidit, qui exinde sibi commodam habitationem aedificavit, sed de braxatorio instituendo, quod totaliter jam abolevit, nulla amplius mentio nec intentio prostat.

P. S. Supradictus Dnus Commendans aliquoties coram me protestabatur, quod sibi itidem Fiscales *Monoculi Bottyán Vineae* totaliter ac de facto desertae, in exiguo promontorio et procul dissitae, a rem non intelligentibus aestimatoribus pro 700 fl. taxatae essent, quas tamen cuique emptori 150 fl. pretio libenter dimitteret.«

(Eredeti levél és csatolvány a kir. kamarai levéltárban.)

587.

A kir. tábla ítélete a Bottyán-örökségben.

Az egy részről Ns. Tholnay Istvánné Ns. Jósa Kata Asszony, Ns. Szabó Mátyás özvegye Ns. Jósa Judith Asszony, úgymint Ns. Jósa Pálnak néhai Ns. Lakatos Ludith Asszonytól, előbb az ő, azután néhai Tek. Ngos *Bottyán János* hitestársától született leányai; más részről Ns. Grassalkovics János és Czagányi Mihály s néhai Bottyán János többi adoptivus successorai és legatáriusi; ismét harmadik részről Tek. Ngos Forgách Juliána Asszony, azelőtt néhai Bottyán János s utóbb b. Palocsay Horváth György neje közötti peres ügyben ily ítélet hirdettetik ki. Említett Lakatos Judith ugyan végrendelete első pontjában Jósa Pállal együttesen szerzett minden javait megnevezett leányainak hagyományozta: de, hogy az ezüstneműekre nézve minő osztály legyen közöttük? nem specificálta, sem pedig bírói kézhez nem hozattak azok, hogy itt lehetne osztályt tenni. Ítéltetett tehát, hogy ezen ezüst-,

aranymívek fejében azon 1000 frt, melyet néhai Lakatos Judith második férjének Bottyán Jánosnak hagyományozott végrendeletében, az említett Jósá-örökösöknél hagyassék. És mivel maga Bottyán János is Anno 1700. Szent-András apostol ünnepén a nyitrai káptalan előtt kelt végintézkedésében coacquisitrix-nek vallotta első nejét Lakatos Judithot a vele együtt-éltében szerzett összes jószágokat illetőleg, és e javaknak fele részben való örököseiül ő is Lakatos Judith leányait nevezi meg: azért tehát említett Bottyán János első házassága idejében szerzett összes jószágainak fele ezeknek ítéltetik oda. Minthogy továbbá Bottyán, Grassalkovics Jánost és Czagányi Mihályt, »reliquosque cointeressatos,« a maga örököseivé s hagyományosaivá fogadta volt s erre a kir. Consensust is megnyeré, — és ámbár azután »intra Anni revolutionem« ennek ellentmondott: azonban mégis ugyanő Grassalkovicsnak és Czagányinak bizonyos jobbágytelkeket ajándékozott és iratott nevökre örökösödésük jeléül, s a mi fő: midőn második házasságra lépett s 1707. martius 12-kén nejének Forgách Juliánának »pro dote« 6000. frtot kötött le és ezt örökösei által rendelé számára kifizettetni, más örökösei pedig mint Grassalkovics, Czagányi és cointeressatusaik (Séllyey György, Horváth István, Molnár János, Thót István) nincsenek, — következőleg természetes, hogy successoraiul amaz egykori ellentmondás daczára is csak ezeket érthette; és így mindazon jószágoknak s javaknak, melyeket Bottyán első nejével együtt szerzett, hasonfele e most nevezetteknek ítéltetik. Úgy mindazáltal, hogy az említett 6000. frtot az immár szintén elhalt Forgách Juliána örökösének, úgymint b. Palocsay Györgytől született Ignác nevű fiacskájának kifizetni tartoznak az elősorolt Bottyán-successorok. A mi pedig azon javakat illeti, melyeket Bottyán özvegységében, vagy második házasságában, ezen nejével együtt szerzett: e javakban az adoptivus successorok és Forgách Juliána örököse egyforma arányban osztozkodjanak, juxta Tit. 99. et 102. Part. I. Triparti. A Forgách Juliána által első férjének halála után magához ragadott Bottyán-féle arany-, ezüstmívekre, készpénzre s összes ingó értékekre vonatkozólag b. Palocsay György, mint kiskorú fiacskájának természetes gyámja köteleztetik, eme részben igaztalanul

s egyik-másik örökös praejudiciumával elfoglalt s bírt ingó javakból nekik a méltányos részt kiadni. Az activ és passiv adósságok pedig, a Bottyán első házassága idejebeliiek a Jósá-örökösök, — a második házassága idejebeliiek viszont az adoptivus Bottyán-örökösök és Palocsay György mint Forgách Juliána fiának gyámja által szedessenek be, illetőleg fizetessenek ki. Végre a ménes, gulyák, nyájak, barmok stb. minekutána azok eltartásának költségei az érdeklettekkel kiegyenlítettnek, — egyelő arányban osztandók el az örökösök között. Mely osztály és liquidatió végrehajtására Tek. Ngos Köpösi Tolvay Gábor kir. ítélőmester rendeltetik ki, Sigray János és Paluska György kir. táblai bírakkal, kik is mindenben a föntebbiek szerint, a jog és igazságnak megfelelőleg járandanak el.

Actum Týrnavie, dje 17. Augusti 1713.

(Egykorú másolat latinúl, a kir. Curia levéltárában.)

588.

A nyitrai piaristák alapítványának fenntartása.

Carolus VI. Dei gratia, etc. A király nevében, *Týrnaviae, 1713. october 4-kén* kiadott táblai meghagyás *Dubniczky András* kir. ítélőmesterre. A nyitrai kegyes rendű collegium rectora Tisztelendő Pater Leonardus, ő Felségénél kérvényt nyújtott be az iránt, hogy néhai idvezült *Bottyán János*, első nejének *Lakatos Judith*nak is beleegyezésével 3000 fírt alapítványt tett a nevezett collegium javára s annak egy részét pénzül le is fizette, más részének lefizetésére pedig *köbölkúthi* jószágát kötötte volt le; s a míg maga Bottyán élt: évenként pontosan le is tette a hátra levő összeg kamatait, sőt némely töke-részt is fizetett ki belőle; mióta azonban meghalt: sem a hátrálékos tőkét, sem a kamatokat immár néhány éve senki meg nem fizette, — a mi a Bottyán és első neje lelki üdvéért általok naponként szolgálatott sz. miseáldozatoknak nagyban praejudicál. Ezedezik tehát: minthogy a Bottyán ingó és ingatlan javaira nézve legújabbán hozott bírói ítélet értelmében e javak egy részről *Ozagányi Mihály* és *Krassalkovich János* cointeressatusaikkal, mint Bottyán János örökösei, — más

résről pedig Szabó Mojzes és társai mint Lakatos Judith örökösei között lesznek megosztandók, — annál fogva e nevezettek ama kegyes alapítvány hátra levő tőke-részletének és hátrálékos kamatainak megfizetésére bíróilag utasíttassanak. — Ennek következtében Dubniczky András ítélőmester ezennel megbizatik, hogy ezen ügyben a törvények és igazság szerint, az említett Exponens hebizonyítandó jogainak teljes kielégítésével járjon el. Secus non facturus, etc.

(Egykorú másolat, a kir. Curia levéltárában.)

589.

B. Palocsay György bizomyságlevele.

Infrascriptus recognosco vigore praesentium, hogy ezen folyó alábbirandó esztendőben halálos betegségben feküvén N. és V. Horti Huszár Pál, ezen Nemes Esztergam Vármegyének akkori szolgabírája; halálának előtte circiter harmadnappal engemet magához hivatván, arról intett, hogy vigyázzunk Mikolics másképpen Borbély Ferencz Uramra,*) nála lévén néhai, Istenben üdvözült *Bottyán János* Uram charta biancája: arra valami obligatiót ne írjon. Ezekről pediglen annakelőtte Istenben üdvözült *néhai Tek. és Ngos Forgács Juliánna* Asszontúl, kedves házastársomtól iteratis vicibus arról informáltattam és beszéllette; kire nézve is, úgymint praetitulált feleségem szavaira, számadásiban fellebb írt Mikolics Ferencznek négy punctumokat az többi punctumok közé föltévén, (tudniillik, hogy pap (Újváry Mihály) számadásait, Radó Pál Uram obligatióját, újvári quietantiáit és üdvözült Bottyán János charta biancáját küldje kezünkhöz,) az első hármára replicált, az negyedikére — charta bianca iránt — semmit nem replicálván, collimálhatom, hogy nála maradott. Hozzá adom azt is: midőn Istenben üdvözült fellebb írt feleségem Eger várában szorúlni kéntelenítettet (1710. nov.,) akkor el akarván hagyni és szolgálni tovább nem akarván (Mikolics Ferencz,) mikor én kértem és intettem volna, hogy olyan szorúlt állapotjában ne hagyja el az Asszont: akkor arra resolválta magát, hogy csak fizetésiből hátramaradott és

*) Bottyánnak batorkeszii tisztartója, egyébként sógora.

Bottyán János restantiabéli adósságát negyven forintot fizesse meg, — többet semmit nem praetendálván, — meg fog maradni; az mint is letévén praetensióját, meg is maradott, és soha másféle restantiáról emlékezetet nem tévén, nem is praetendálta semminémő restantiát és adósságot; az mint ki is tesz, midőn arról az negyven forintról recognitiót kívántam volna, azt felelte (kezeírásával írott leveli által is): az enni-hány, Nagyságtok gratiájából restituált forintok iránt magam, az hol kívántatik, jobb lések az recognitionalisnál is!

Ezekről, hogy mind így vannak, recognoscálok, kezem írásával és pecsétemmel megerősítvén. Datum in possessione Köbölkút, die 12. Mensis 8-bris Anno 1713.

P. H. Palocsay György m. k.

(Eredeti, Palocsay sajátkeze írása; pecsétje fekete: nem rég azelőtt elhúnyt nejét gyászolta. Ezen attestatióját pedig ú. l. a Bottyán-örökösöknek állította ki, midőn velök gr. Károlyi Sándor közvetítése mellett kiegyezett s a batorkeszii uradalmat tőlök a gr. Pálffyak visszaváltották. B. Palocsay-levéltár.)

590.

Bottyánféle ingó értékek összeírása és elpecsételése
b. Palocsaynál.

Carolus VI, Dei gratia, etc. Datum Viennae, die 7. February Anno 1714. Rendeletileg megbízza Szent-Iványi Jánost, a királyi ügyek aligazgatóját, hogy mivel Palocsai Bárá Horváth Györgynek néhai Tek. Ngos *Forgách Juliána* Asszonytól, (*»priusquidem Joannis Bottyán, monoculi vocati,**) *demum vero Consorte sua*») született Ignác nevű fiacskája mint bölcsebeli csecsemő elhalálozott, és így mindazon javak, — melyek reá anyjáról, ennek előbbi férje Bottyán János hagyatékából szállottak s most természetes gyámja: úgymint atyja s részben Melczer Mojzes és neje kezénél vannak, — immár az ország törvénye szerint, nevezett b. Palocsay Ignác mag nélküli elhúnytával, az ország fiscusára szállottanak: Szent-Iványi tehát mind ezen ingó vagy ingatlan javakat, úgy a

*) Károlynak egy más, 1713. dec. 27. kelt kiadványa pedig így említi Bottyánt: *». . . olim Joami Bottyán, qui partim et communiter Vak-Bottyán vocabatur.*» (Ugyanott.)

még Palocsay György rokonainál vagy szolgáinál etc. netalan találató ilyenmű, Bottyán-Forgách Juliána-Palocsay Ignác-féle egyéb értékeket lajstromoztassa, Palocsay Györgyöt az ily javak hit alatti bevallására hivatalosan felszólíttatván; s további rendelkezésig, lepecsételve, jó őrizet alatt bírói kéznél tegye le.

(Egykorú másolat a kir. Curia levéltárában.)

Az ezen kir. rendelet következtében Bornemisza István Sáros vármegyei alispán által eszközölt tanúvallatások kérdőpontjai:

»1. Fateatur Fatens: *Magnificus condam Joannes Bottyán monoculus vocatus*, ubi et qualia bona seu jura possessionaria, sive stante conjugio cum Magnifica olim Domina Julianna Forgács, sive ante hoc conjugium acquisita habuerit et possederit?

2. Dicat et fideliter revelet: qualia bona mobilia, seu res mobiles idem condam Joannes Bottyán tam ante conjugium, quam stante conjugio habuerit? et reproducat Fatens talia bona mobilia, cujuscunque tandem speciei existant.

3. Revelet Fatens, post obitum dicti Joannis Bottyán praefata olim Dna Julianna Forgács, Genitrix deficienti Ignatý Palocsay, qualia bona, sive mobilia, sive immobilia habuerit? et si eadem sub dispositione Fatentis sunt, aut de eorum ibi existentia notitiam habet, eadem reproducat, juxta tenorem Benigni Mandati Caesereo-Regý.

4. Revelet Fatens, ubinam et apud quem sciret haerere aliqua debita activa, fatum deficientem Ignatium Palocsay concernentia?

5. Dicat fideliter Fatens: Quisnam esset conservator aut depositarius talium honorum mobilium et rerum sive aurearum, sive argentearum, pecuniarum item ac omnium cujuscunque demum speciei et materie, illud existant, quae saepefatum deficientem Ignatium Palocsay concernebant?»

Ezen kérdő pontokra hit alatt kihallgattattak a következő tanúk: *b. Palocsay György, Melczer Mózes, b. Révay Eleonóra* (Bottyánné édes anyja, azelőtt gr. Forgách Farkasné,) s ennek leányai *gr. Forgách Klára és Therézia*. Kik is vallották, ú. m.:

1. *Palocsay György*. Hivatkozik mindenben a kir. tábla

kiküldött hites jegyzői által fölvev s általuk hitelesített iratokra, melyekből néhai Bottyán Jánosnak mindennemű actívái és passívái világosan kitetszenek. De caetero nihil.

2. *Melczer Mózes*. Ő sohasem lévén Bottyán-javak letéte menyese, — nem tud azokról semmit.

3. *Forgách Klára és Therézia*. Hasonlóképen mitsem tudnak.

4. *Révay Eleonóra*, előbb néhai gr. Forgách Farkas s most Kellemesi Melczer Mózes neje. Bevall mindenféle arany és ezüst női ékszereket, aranyos, gyöngyös, bársony és bíbor, selyem etc. női mentéket és köntösöket, török női köpenyeket, paszomántos tógákat, selyemvállakat, arany-ezüst, drágaköves gombokat, gyűrűket, függőket, kösöntyűket, keleti gyöngyöket stb., melyek a csecsemő Palocsay Ignácra édes anyjáról szállottak; megjegyzi azonban, hogy ezek közt olyanok is vannak, melyeket Forgách Juliána Palocsay Györgytől (s nem első férjétől) kapott, így pl. ennek jegygyűrűje 8 db. gyémánttal. Ellenben van »4 pocula argentea ab utrinque parte inaurata, vulgo *Czapapohár*, ex quibus dicit Dnus Baro Palocsay unum spectare ad Dnum *Stephanum Horváth*, adoptivum Bottyánianum.« Egy aranyforgó, melyről Palocsay azt állítja, hogy a kir. tábla öneki ítélte. Felsorol továbbá sok ezüst-, aranyedényt, csészét, lánczot, gyűrűt, stb., melyek legtöbbjéről tanú csak azt tudja, hogy leányáé voltak, de hogy melyik urától kapta? avagy hogyan s mikor, miként szerezte? — arról nincs tudomása.

Végül e tárgyak külön soroltatnak föl: »Inter praenotatas res inventa erant sequentia: 1. *Clava sive securis, cum argenteo manubrio*. (Bottyán baltája.) 2. *Gladius, argenteo ornatus*, et 3. annulus aureus sigillaris simplex; quae quidem tria instrumenta asserit Dnus Baro Georgius Palocsay *empta esse per Illrmm Comitem Alexandrum Károlyi a Dno Joanne Grassalkovich pro Rhen. flor. nro 70.*«

Kelt e tanúvallatás *Eperjessz*, 2. *Martj 1714*. Aláírták Bornemisza István alispán, Károli Sándor a szepesi kamara harminczadosa, Keczer János szolgabíró és Luby Gáspár táblabíró, mint hivatalos személyek.

B. Palocsay György, Blasskovics Márton udvari ágensnek.

Plavniczán, 20. Martý 1714.

Bizodalmas jóakaró Uramnak, ajánlom Kgldnek
kötelességgel való szolgálatomat.

Már egyszer póstai alkalmatossággal, látogató levelemmel kötelessen requiráltam Kgldet némely dolgaím végett, de bizonytalan lévén azon levelem vételéről: expressus emberem által kívántam Kgldet meglátogatnom. Noha az előbbeni levemben tudósítottam vala Kgldet, hogy magam megyek Kgld meglátogatására: de mivel újabb siető és más rendbéli dolgaím is interveniáltak, kik miatt M. Generális Károlyi Sándor Uramhoz ő Exciájához kelletik Tiszántúl indúlnom, — nem tudván azért bizonyost azon levelem Kgld kezéhez való jutásáról: újobban ezen levelem által kívántam Kgldet azon dolgaímnak mivoltáról tudósítani. Minden írásim levelem praesentáló szolgálomnál lévén, azokból is Kgld bővön információt vehet, maga is szolgálom szóval informálni fogja Kgldet. Bizván azért Kgld meglátogatásában, arra való nézve mérészelek Kgldnek alkalmatlankodni, melyről primum et ante omnia Kgldtől bocsánatot kérvén, vélem, méltóztatott bővön megérteni: miformán *néhai Bottyán János* successoraival, adoptivusival régtől fogvást folytató törvényes processusomnak in Anno 1713 die 24. mensis 7-bris T. N. Esztergom Vármegyében Bátorkeszi névű helységben vége szakadott? Minémű javai s mobilissei megnevezett Bottyán Jánosnak maradtanak vala idvezült hitvestársom Tek. és Ngos *Forgács Juliánna* (in Anno adhuc 1712. die 5. mensis 8-bris sub corporali Juramento coram Tabulae Regiae Jurato Notario ad id exmisso Posonyi revelavit,) nála, per consequens megnevezett hitvestársom történt halála után már nálam: *mindazokat tartoztam azon successoroknak és adoptivusoknak igazán kiadni*, — a minthogy juxta tenorem Deliberationis *fideliter ki is adtam*, nem maradván egyéb idvezült hitvestársomnál, már most énnálam, hanem mellyeket *néhai Bottyán János* Istenben elnyúgodott feleségemnek, mint előbbeni házastársának, adott ajándékon és én adtam; nemkülönben a mit keveset magának özvegységében és

velem együtt laktában szerzett; már pediglen azon mobilisek juxta tenorem Articuli 11. Anni 1687. praelibata olim Conthorali mea ab intestato et sine solatione Prolium viam universae carnis ingrediente mindazok reám szállván és engem illetvén. Ez elmúlt holnapnak 26. napján T. N. Saáros Várme gyének ordinarius Vice-Ispánja T. N. V. Bornemisza István Uram, Fölséges Római Császár és Koronás Királyunk ő Fölsége kegyelmes parancsolatját póstai alkalmatossággal vette, hogy ő Kglme tülem *et a depositariis qui exstarent* (ez a margóra van oda toldva,) az de eo utrum szerint (a minthogy azon Fölsége kegyelmes parancsolatjának, az de eo utrumnak, nemkülönben T. N. Kamarára ez iránt beadott alázatos memoriálisomnak valóságos pariait ezen emberem által Kgldek megküldvén,) sub juramento exquirálván: megírt mobiliseket producáljam megnevezett Vice-Ispány Uram ő Kglme requisitójára. Értvén ez iránt Fölséges Római Császár és Koronás Királyunk ő Fölsége kegyelmes parancsolatját: tartozó homagialis engedelmességgemmel Eperjesre compareáltam, és mivel már felül specificált esztendőben és napon decidált törvényemnek deliberatiója szerint, mellyeket hiti szerint vallott idvezült hitvestársom néhai Bottyán János mobiliseit et de activis debitis való obligatoriákat successorainak, adoptivusainak kiadtam, — egyebek nem találtattanak, hanem mellyeket néhai Bottyán János adott és én adtam ajándékon megnevezett hitvestársomnak; mindazokat is (noha az törvény nékem ítélte) Vice-Ispán Uram előtt producáltam, *mely mobilisek azon alkalmatossággal elpecsételtetnek és sequestráltattanak*, továbbvaló Fölséges Római Császár és Koronás Királyunk ő Fölsége kegyelmes parancsolatjáig.

Kötelessen kérem Kgldet és folyamodom Kgl jóakarathoz: méltóztassék igazságomban ebben nékem patrocínálni, fáradozni, ut illae res mobiles (siquidem juxta praescriptum Articulum 11. Anni 1687. in me sunt devolutae,) visszaadattassanak. Tudom, erre szükséges talán leszen parancsolatot extrahálni; az mi fog proveniálni az parancsolattúl: expressus emberem leteszi, Kgldet is azonnal contentuma szerint discretionem mea missa fogja contentálni. — Én úgy vélem, ha szintén azon Articulus nem lenne is részemre: mivel idvezült

hitvestársom sok törvénykezéseire majd háromezer forintokat magam saját pénzt kölöttem el, mégis annyi summáig az mobilisek nálam maradnának; mint ezeket, si necessum fuerit, sufficienter remonstrare essem paratus. — Bízván azért Kglđ jóakarátjában, kérem iterato is úgy folytatni dolgaimot, hogy ezen emberem jó és hasznos végválasszal, resolutióval térheszen hozzám; melly Kglmed jóakarátját — parancsolván nekem is — megszolgálni igyekezem. Méltóságos Cancellárius Uramnak is ő Exciájának, úgy Hunyady László Uramnak ez iránt-alázatos leveleimmel udvaroltam. Kívánván, ezen levelem találja Kglđet szerencsés, kívánt egészségben, maradok

Kglmednek

kész köteles szolgálja

Palocsay György m. k.

Külcím: Perillri ac Groso Dno Dno Martino Blaskovicz (Tit.) Dno Dno et Amico mihi Colendissimo. — Viennae. (Fekete pecsét.)

(B. Palocsay György s. k. írott levele, családi levéltárában.)

592.

B. Palocsay György fölebbezése a kir. kamarához.

Inclýtum Camerale Consistorium

Dni Dni Gratosissimi, Colendissimi!

In negotio revelationis, productionis ac demum pro Fisco Regio fiendae sequestrationis rerum mobilium Domini condam *Joannis Bottyán monoculi*, post decessum ejusdem praetensive remansarum, vigore Benigni Suae Mattis Sacrae Mandati sequestratorii, Groso Dno Stephano Bornemisza I. Cottus hujusce de Saáros Vice-Comiti praeceptorie sonantis ac directi pretextu eo, quasi bona praetacta mobilia in Fiscum Suae Mattis Regium per defectum seminis suprafati Joannis Bottyán devoluta esse dignoscerentur, per memoratum Dnum Vice-Comitem huc citatus existens, comparui. Quo in passu I. Camerale Consistorium taliter informandum esse duxi: De praetactis rebus mobilibus Bottyánianis nihil prorsus apud me existere, cum sub decursu Anni 1713. die 24. 7-bris recen-ter evoluti, praeterita certo judiciario processu mediante inter me ab una, ac successores praetacti Joannis condam Boty-

tyán, partibus ab altera suscitato ac etiam judicialiter definito omnes et quaelibet res mobiles, quaecunque tam priori, quam posteriori matrimonio, durantibus pariter et sub tempore viduitatis acquisitae esse censebantur ac compertae sunt, defuncta *Julianna Forgács* primum quidem ipsius, ex post vero mea Conthoralis, in Anno adhuc 1712. die 5. mensis 8-ris sub corporali Juramento coram Tabulae Regiae Jurato Notario ad id exmisso Posonÿ revelavit, per me fideliter et ex integro sunt extradatae, et nonnisi eae, quae per antelatum Joannem Boty-tyán praelibatae Consorti primum suae, ex post vero meae, quam etiam per me eadem dono datae extitissent, mihi auctore Judice sunt adjudicatae; eo tamen non obstante, eadem mobilia praetitulatus Dnus Vice-Comes vigore alte titulati benigni mandati Suae Mattis Sacrae pro parte Fisci Regÿ obsigillasset ac in sequestrum sumpsisset, in praejudicium juris mei praedeclarati satis grave, damnumque manifestum. Cum autem hujusmodi res mobiles juxta tenorem Articuli 11. Anni 1687. praelibata olim Conthorali mea ab intestato et sine solatione Prolium viam universae carnis ingrediente in me essent devolutae, — taliterque Fiscus Regius nullum jus in eÿdem posset praetendere.

Eapropter ad I. Camerale Consistorium supplex recurro: intellecta praeallegati Juris mei evidentia, (quod si necessum fuerit, sufficienter remonstrare essem paratus,) res easdem, soluto prius praetacto sequestro, ulterius quoque prae manibus meis intacte relinquere, taliterque indemnitati meae consulere gratiose dignetur. Quam I. Consistorÿ gratiam demissis servitÿs meis omni occasione demereri adnitar. Gratosam praestolaturus resolutionem, maneo

Inclÿti Cameralis Consistorÿ servus humillimus

Georgius Palocsay m. p.

(Egykorú másolat, ugyanott.)

*Hunyady László udv. cancelláriai tanácsos, b. Palocsay
Györgynek.*

Spectabilis et Magnifice Domine!
et Fautor mihi Colendissime!

Sub 20. proxime praeteriti Palocsárúl költ Ngod úri levelét vettem nagy böcsülettel, szintén hogy Vice-Director *Szent-Iváni János* *) Uram ő Kglme nállam talált lenni, s ugyanazon alkalmatossággal ő Kglmének is szőlő Ngod levele kezéhez adatott.

Az minapi sequestrum által, üdvözült Asszony, Ngod néhai kedves házastársa halálával elmaradt jóktúl még el nem esett Ngod: mert még az iránt mind az Fiscus s mind Ngod meg fognak hallgattatni, s a törvény fogja elválasztani: mi illetheti az Fiscust, és mi Ngodat? — Az 1687-ik esztendő-béli 11. Articulus magyarázatjában most sem egyeztenek meg az Regnicolák: mert némellyek azt tartják, a mint Ngod is láttatik érteni, hogy Consorte uno absque haeredibus decedente et intestate demortuo, ha szintén valamely gyermeke talált volna is maradni, de ha az is haeres nélkül meghal: ad superstitem Consortem devalváltatik az jószág. Mások pedig s kiváltképpen a Fiscus azt állítja, hogy Consorte uno absque haeredibus intestato decedente ad superstitem száll a jószág, de ha gyermeke van vagy marad: nem mondhatni, hogy sine haerede decedált, ha szintén mindjárt az atyja vagy anyja halála után két-három nappal holt volna is meg, — sufficit prolem remansisse et supervixisse parentis mortem, postquam talis proles immediate successit et pro immediato successore reputanda est. És így, ha az szüleje halála után föntmaradt gyermek a successor: az házások közt életben lévő fél nem házastársának, hanem maga gyermekének volna successora, a melyet azon Articulus (csupán csak az házások egymás közt való successiót admittálván,) elégségesképpen nem declarálja; azért is a törvének köll elválasztani ezen ambiguitást, — vagyis bejövő diétának alkalmatosságával azt megmagyaráztatni.

*) Az egykori kuncz brigadéros és palotás-ezredes.

Én a mennyire lehet, jó szívvel kívánok szolgálnom Ngodnak; de javallanám, ha lehet, vonódnék ezen dolog a gyűlésig: dilucidáltatnék ott azon Articulusnak értelme; mert nincs extra periculum Ngod. — Caeterum Ngod gratiájában ajánlott, maradok

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Viennae, 9. Aprilis 1714.

Hunyady László m. k.

(Eredeti levél a b. Palocsay-levéltárban.)

594.

A Bottyán adoptiv és oldalági örökösök egyezsége.

Dubniczky András kir. személynök, Nagy-Szombatban 1714. april 27. kelt hivatalos attestatiójával bizonyítja, hogy Grassalkovich János és Czagányi Mihály, mint *néhai Bottyán János* adoptivus örökösei, és Szabó Mojzes mint ugyanannak egyik rokonsági örököse, a Nagy-Szombatba 1714. april 26-kára bíróilag kitűzött fizetési terminusra megjelenvén, — ezen osztályos felek közt kölcsönösen tett megegyezés szerint Grassalkovich és Czagányi, mint a Bottyán-birtokok bizonyos részének a tábornok halála óta tetteleges birtoklói, perköltségekre lefizettek ő előtte 1860 frtot, és Szabó Mojzes is ugyancsak 1860 frtot fizetett le, — oly kölcsönös ígéret tétele mellett, hogy egymással többé gyűlölködni, perpatvarkodni nem fognak, hanem a mi a Bottyán-hagyatéki tömegből még idegen kézen való javak és értékek őket mint örökösöket illetik, — mindazok birtokba vétele iránt ők ezentúl közös módon s közös költségen pörlekedjenek s egyaránt osztozzanak a kipörlendő javakban.

(Egykorú másolat a kir. Curia levéltárában.)

595.

B. Palocsay, Blasskovics Mártonnak.

Palocsa várában, 23. Julý 1714.

Kötelességgel való szolgálatomat
ajánlom Kglmednek.

Midőn Kglđ jóakaratjából póstai alkalmatossággal az
Pozsonyi Kamaráról Szepesi Cameralis Administratióának ares-

tált mobiliseim iránt szóló decretatió kezemhez érkezett és a mikor itten beadtam: azonnal ugyan póstán levelem álta KglDET tudósítottam; de nem vévén azon levelemre való választát, vélem, nem vehette KglD levelemet. Már az Ns. Szepesi Administratióinak opinióját és informatióját tegnapi napon kezemhez vévén, (noha pariáját ki nem vehettem,) mindazonáltal vagyón bizonyos oly biztattatásom, hogy részemre favorabilis opinio; én ugyan alázatossan instáltam vala Mlgos Gróff Szent-Iványi László Uramnál ő Ngánál az pariája kiadásáról, hogy KglDnek megküldhettem volna, de olly válaszom volt M. Gróff Uramtól: semmiképpen ki nem adathatja, nem lévén szabad. Igen használt itten, hogy noha újabb, hasznosabb törvényt memorálistomban citáltam: Tit. 53. Partis 1-mae, ubi sic dicit in ultimo paragrapho: »Quoniam pater filio et econtra filius patre,« etc. demum ad finem, — mindazonáltal az Ns. Kamara gratiájához alázatossan folyamodtam.

Azon opinióval örömet magam mentem volna fel, hogy Pozsonyban exhibéáltam volna: de az gyarló egészségem nem engedvén, kénteleníttettem újonnan Lölley Ádám szolgálót felküldenem, hogy azon opiniót, a Ns. Pozsonyi Kamarának szóló alázatos memoriálistommal együtt beadja; honnét nyervén jó expeditiót, Kglmednek vagy felküldje, vagy felvigye (Bécsbe.) Mellyet Isten segítsége által véghez vivén, tovább is kérem Kglmedet: méltóztassék assequálni tandem jó kívánatos végét, hogy az óhajtott resolutiót szolgál magával lehozhasssa. Azon alkalmatossággal annakutánna elvárom KglD tudósítását, fáradozásának való mi kívánásáról; vagy újobban felküldendő magam embere által cum gratiarum actione böcsülettel contentálom KglDET, vagy pedig Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Exciája Ns. Esztergom Vármegyében lévő jószágában *) Kereskényi János Uram ottan való praefectusát requirálván: ő Kglme KglDnek contentumot teszen, én pedig ezen az földön M. Generális Uramnak ő Exciájának le fogom tenni. Vagy, Isten előbbeni egészségemet megadván, magam felmegyek az diaetára.

Minémű alázatos memoriálist az opinióval együtt adat-

*) A bátorkeszi uradalmat a Bottyán-örökösök után Károlyi vette volt egyelőre zálogba a gr. Pálffyaktól.

tam bé mostan is Ns. Pozsonyi Kamarának: valóságos pariaát in acclusis Kgldnek megküldöttem; melyben hogy feltöttem pro exemplo in simili negotio idvezült Bornemisza Uram, ki is Ns. Kamara Consiliáriusa volt, dolgát, mely is decidáltatott Pozsonyban, Diaeta alkalmatosságával in Anno 1709, — nagy jó Uraim tanácsából cselekedtem, az Isten áldja meg!

Vice-Director Uram (Szent-Iványi János) sokat segített az opinio-adásban, melyhez képpst az opinio is meglévén: Isten után Kgld jóakaratójában ajánlom ezen dolgomot és magamot, hovahamarabb kívánatos resolutióm lehessen. Kgld jóakaratóját minden módon megsegálni igyekezem; ha alkalmatlan nem lennék, kérem ottvaló occurrentiákrúl engem tudósítani méltóztassék. Maradván

Kegyelmed

köteles szolgálja

Palocsay György m. k.

(Palocsay Gy. kezével írt eredeti fogalmazvány, családi levéltárában.)

Melléklet:

Inclýtum Camerale Consistorium!

Domini Domini Patroni mihi Gratosissimi, Colendissimi!

Recenter praeteritis diebus ex gratia Inclýti Camerae Reg. Hung. Aulicae Consistorý demisse obtinens Decretationem Inclýto Camerae Scepusiensis Consistorio sonantem, de reddenda opinione et informatione in negotio pro Fisco Suae Mattis Sacrae Regio factae sequestrationis rerum mobilium *condam Juliannae Forgács*, pie defunctae Conthoralis meae, post decessum ejusdem praetensive remansarum et jam in humillimo meo Inc. Camerali Scepusiensi Consistorio demisse producto Memoriali manifeste remonstratarum, (illae non aliae, quam quae per *condam Joannem Bottyán* praelibatae Consorti primum suae, expost vero meae, quam etiam per me eadem dono datae existentes,) vigore benigni Suae Mattis Sacrae Mandati Sequestratorý praetextu eo et quasi bona praetacta mobilia et dos in Fiscum Suae Mattis Sacrae Regium, *mortuo filiolo meo Ignatio Palocsay*, pie defuncta Consorte mea *suscepto*, devoluta esse dignoscerentur. Cum autem hujusmodi res mobiles, si juxta tenorem Articuli 11. Anni 1687. in me non devolverentur, tamen in ejusmodi rebus mobilibus (prae-

nominato filiolo meo mortuo) sicut de patre ad filium successio devolvitur: sic de filio ad patrem qualiacunque bona condescenderent, ita haberetur Jus, ubi sic sonat in paragrapho ultimo Tituli 53. Partis I. »Quoniam pater filio, et econtra filius patri« etc. demum ad finem. Juxta ejusdem Tituli praescripti tenorem si demisse auderem producere exemplum simili in negotio in Anno 1709. Illrmi Dni pie defuncti Baronis Bornemisza, I. Camerae Aulico-Hungaricae Consiliarj, Referendarj in eodem Anno 1709. in dieta Posonj habita, ventilatum et decisum, ut a filio in patrem fiat successio.

Quapropter Incljti Camerae Scepusiensis Consistorj opinionem datam et informationem Inc. Camerae Reg. Hung. Aulicae Consistorio humillime praesentans, absque citato demisse per me Articulo Titulo praescripto et exemplo tamen praecise ad Incljti Camerae Regiae Hungaricae Aulicae Consistorj gratiam humillime supplex recurro, (alias etiam luculenter me demonstraturum ad expensas summe necessarias in jura Consortis meae ex proprio circiter ad 3000 fl. Rh. se extendentes causatas dilucidationem appromittens) res easdem soluto prius praetacto sequestro, ulterius quoque prae manibus meis intacte relinquere, taliterque indemnitati meae consulere gratiose dignetur. Quam Inc. Camerae Reg. Hung. Aulicae Consistorj gratiam demissis meis servitjs omni occasione demereri adnitar. Gratosam praestolaturus resolutionem, maneo

Incljti Camerae Regiae Hungaricae
Aulicae Consistorj

servus humillimus

Georgius Horváth de Palocsa, m. p.

*Kívül: Ad I. Camerae Reg. Hung. Aulicae Consistorium, etc. Dnos Dnos Patronos mihi gratiosissimos, colendis-
simos, demississima Instantia intronotati. — Posonium.*

N. B. Tertium memoriale.

(Palocsay György eredeti fogalmazványa, ugyanott.)

B. Palocsay György kérvénye az országgyűléshez.

Inclýti Status et Ordines Regni ! etc.

Importunus licet, summa tamen necessitate pressus, Instantiam hancce Inclýtis Statibus et Ordinibus Regni demisse repraesentandam duxi. Qualiter nimirum his recenter evolutis temporibus decedente et ex vita ab intestato sublata Generosa ac Magnifica *olim Juliana Forgács*, primum quidem *Joannis condam Bottyán monoculi*, expost vero mea Conthorali, unico filiolo mecum progenito superstite post relicto, eodem tamen expost brevi pariter demortuo, in facto successionis rerum mobilium uti et parafferni post eandem remansorum, certa differentia inter me et consanguineos suprafati condam Joannis Bottyán suborta extitisset, qua demum per certos Dominos Convocatos Jurisperitos Viros ad id unanimi ambarum Partium voto delectos et in Liberam Regiamque Civitatem Týrnaviensem specialiter accersitos, sub Praesidio Illustrissimi Domini Domini Personalis Praesentiae Regiae in Judiciis Locumtenentis et Consiliarý moderni, revisa ac pro aequitate Juris conscientiose ruminata ac ventilata, certae res mobiles titulo Parafferni eidem tam per praenotatum *Joannem Bottyán*, quam et per me datae, juxta dictamen Articuli 11. Anni 1687., necnon Tituli 53. Partis primae Operis Tripartiti, inter Filium et Patrem mutuam et reciprocam successionem indigentis, mihi extitissent adjustatae; -- eo tamen non obstante, eadem res jam prae manibus meis existentes, his proxime elapsis diebus, nescitur quibus ex respectibus, penes benignum Suae Mattis Sacrae Mandatum sequestratorium medio Domini Vice-Comitis Inclýti Comitatus de Saáros, praevia earundem conscriptione, pro Fisco Regio sunt sequestratae, ac ad praesens etiam in eodem sequestri statu haerent obsigillatae, in grave juris mei praejudicium, damnumque evidens ac manifestum. Quocirca ad Inclýtos Status et Ordines Regni supplex recurro: taliter intellecta Juris mei praedeclarati indubietate, dignentur gratiose eam adhibere operam et auxilium, ut nimirum soluto hujusmodi sequestro, res easdem jure mihi incum-

bente imperturbate possidere ac manutenere valeam atque possim. Quam Inclýtorum Statuum et Ordinum Regni gratiam indefessis servitýs meis demisse repromereri studebo, manens

Inclýtorum Statuum et Ordinum Regni

servus humillimus

Georgius Horváth de Palocsa, m. p.

(Eredeti fogalnazvány a b. Palocsay-levéltárban.)

597.

Bottyán hagyatékosainak kérvénye az országgyűléshez.

Nos Carolus VI. Dei gratia, etc. Memoriae commendamus, etc. Quod Fidelis noster Egr. Joannes Krassalkovicz, sui reliquorumque cointeressatorum, Egregii condam Joannis Bottyán adoptivorum Successorum et Haeredum nominibus, coram Personali Praesentia Nostra, Statibusque et Ordinibus dicti Regni Nostri Hungariae Partiumque eidem annexarum, ad modernam generalem Diaetam per Mattem Nostram ýsdem Statibus et Ordinibus pro Die 8-va proxime praeteriti Mensis Septembris Anni modolabentis infranotati in L. R.-que Civitatem nostram Poseniensem indictam et promulgatam suo modo comparentibus ac in unum congregatis et praesentibus personaliter comparendo, certam demissam exhibuisset et praesentasset idiomate Hungarico concinnatam Instantiam seu Memoriale, cujus tenor talis est:

»Tekéntetes Nemes Ország! Az Tek. Ns. Ország Státussi eleiben folyamodván, kintelenítettünk nagy alázatossan declarálnunk, miképpen mi, boldog emlékezetű *Esztergami Bottyán János* adoptivus Successori, nem régenten múlt esztendőkből néhai Tekéntetes és Nagyságos *Forghács Juliánna* Asszony, úgymint emlétett Bottyán Jánosnak dotalistája által maga dossának mirajtunk való megvétele iránt egy részről, — más részről peniglen Nemzetes Jósá Judith és Jósá Kata Asszonyok, első néhai Nztés és Vzlő Tolnay István, másik penig ugyan néhai Szabó Mátyás Uraimék meghagyott özvegyjeik, úgymint néhai Lakatos Judith Asszony, repetált néhai Bottyán János Uram előbbeni hitves-társának successori által respectu maternae successionis suae impetáltatván: mi is ha-

sonló úttal és prothonotariális processussal magunk adoptiva successiókat kezdtünk vala keresnünk. De végben nem vihettünk egymás ellen három Ítélmester Uraimék előtt kiki maga törvényes szándékját, (jöllehet ugyan még akkor is praetitulált néhai Forghács Juliánna Asszonynak jelentett három Ítélmester Uraimék által néhai Bottyán János jószágát illető és adósságokrúl való leveleknek, úgy res mobilisseknek, pénznek, arany- és ezüstmívnek revelatiója iránt való hitinek letétele adinveniáltatván, azt akkoron mindgyárt exmittált két ő Főlsége Táblájának juratussi előtt, eleikben adott hitnek formulája szerint letette,) akkor praedecarált Parsoknak és azután Forghács Juliánna Asszonynak csakhamar még Litis intermedio lött halála után Tek. és Ngos Palocsay György Uram ő Nga, úgy mint azon feleségétül maradott gyermekinek törvény és természet szerint való tutora és curatora consensusából Mlgos Personális Uram ő Nga, Főlséges Táblájának Assessorait convocálván, midőn judicialiter mindenikünk pro parte sua — non obstante unius vel alterius Tabulae Regiae Assessoris absentia — törvényes és igazságos látást kívánt volna: az praetitulált Főlséges Tábla a mi részünkrül azon boldog emlékezetű Forghács Juliánna Asszony által az jószágokrúl és adósságokrúl való leveleknek, úgy res mobilisseknek, pénznek, arany- és ezüstmívnek föntemlétt Ítélmester Uraimék által adinveniált hiti alatt leendő revelatióját és productióját helybenhagyván, az mi igazságos adoptiva successiókat is confirmálni méltóztatott. És jöllehet amyszor írt Forghács Juliánna Asszony azon exmittált Juratus Uraimék előtt, még minekelötte praemittált successiók tabulariter revideáltatott volna, az szokott formula szerint hitit letette: mindazáltal azon hitinek letétele alatt is bizonyosszámú pénzt s hasonlóképpen arany- és ezüstmívet nem revelált, és akkor ex revelatione kinn maradott. Az kire már most, azon néhai Forghács Juliánna Asszony maradék Successorának *) halálával, Fiscus Regius, Tek. Szepesi Administratiónak informatiójából kezét tévén, ad sequestrum vette. És jöllehet mi, (minthogy maga Forghács Juliánna Asszony ellen ezen dolgunkat még Litis

*) A kisedetül elhunyt b. Palocsay Ignácznak.

intermedio lőtt halála mián nem prosequálhattuk,) főntemlé-
tett Successorának halálát megtudván, azon minket illető és
hiti alatt nem relevált javaknak resignatiója iránt az Mlgos
Pozsonyi Kamarát alázatos supplicatióink által requiráltuk:
mindazáltal ex fundamento Tituli trigesimi Partis secundae
Tripartiti rejiciáltattunk. Noha pedig mi azt (minthogy még
Litis intermedio decedált,) annak szokott útjával nem keres-
hettük és ha szintén ő kerestetett volna is azaránt, post sub-
sequi tum queuntem convictionem nem ellenünk, hanem Fiscus
ellen vesztette volna el jószágát. Mivel pedig mi, iffiúságunk-
nak ideitől fogvást minden fizetés nélkül való szolgálatinkval
érdemlett praemittált adoptiva successiókat propter ejus non
revelationem el nem veszthetjük, — mert az ollyatín hitetlen
az midőn convincáltatik is, csak maga jószágát és nem másét
vesztheti el, — sőt ha ő judicialiter is az aránt pörre húzatta-
tott volna: Fiscus ellen és nem ellenünk vesztette volna józá-
gát; nagy alázatossan azért az Tek. Ns. Státusok előtt sup-
plicálunk, hogy azon jelentett, sok esztendőktől fogvást való
szolgálatinkat, (minthogy máskint is azon adoptiva successiók
végett tett pörökkel annyira involváltattunk, hogy költséginket
sem rehabeálhattuk,) méltó tekintetben vevén, ha azon néhai
Forghács Juliánna Asszony hiti alatt való nem jelentése miatt
ex fundamento praecitato Tituli trigesimi Partis secundae Tri-
partiti, minket úgymint adoptivus és már tabulariter is stabi-
liált Legitimus Successorokat, azon nevezett minket illető és
néhai Forghács Juliánna Asszony által nem revelált javaknak
apprehensiójától azon praetitulált Pozsonyi Kamara elvethet-é,
vagy sem? — az Tek. Ns. Státusok kegyes és kívánatos deter-
minatióját és resolútióját várván, kívánjuk: Isten ő Szent Föl-
sége ezen mostani Dietának alkalmatosságával közönséges
Ország javában fáradozó Tek. Státusokat tartsa és éltesse so-
káig szerencsésen!

Tekéntetes Nemes Státusoknak — alázatos szolgálai —
Grassalkovicz János, Czagány Mihály és több Cointeressatus
néhai Bottyán János Adoptivus Successorai.

Ad Inclýtos Regni Hungariae Status et Ordines in prac-
senti Diaetali Concursu pro incolumitate Patriae laborantes,

Introscriptorum Instantium Adoptivorum Joannis condam Bottyán humillima Supplicatio.«

Perlecta itaque coram praementionatis Statibus et Ordinibus Regni attactorum Supplicantium demissa Instantia, accurateque ruminata existente, taliter superinde Iisdem Instantibus per Eosdem Status et Ordines provisum est:

Praesens demissa Introscriptorum Supplicantium coram Inclýtis Statibus et Ordinibus perlecta est Instantia. Et cum intus fata Generosa ac Magnifica olim Domina Julianna Forgács in praetenso perjurý crimine convicta non esset, etsi etiam quo pacto valuisset eatenus in perjurio aggravari, non nisi quod suum esset potuisset amittere, quemadmodum enim nemo dat, ita et nemo amittit quod non habet; proinde nominati Instantes eo in passu ad ordinariam juris viam relegantur. Datum Posoný, sub Generali Regni Diaeta, dñe 17-ma Novembris 1714-to. — Extradata per Magistrum Franciscum Szluha, Personalis Praesentiae Regiae in Judicýs Domini Locumtenentis et Consiliary Prothonotarium, m. p.

Super quibus praemissis praesentes Literas nostras Testimoniales, sigillo nostro judiciali authentico apud Personalem Presentiam nostram habito communitas, Iisdem Instantibus Jurium eorundem futuram ad cautelam necessarias dandas esse duximus et concedendas. Communi svadente Justitia. Datum in L. ac R. Civitate nostra Posoniensi, Die Vigesima Sexta Mensis Novembris, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Decimo Quarto.

Lecta et extradata per me Joannem
Horváth-Simonczicz, Sermae C. et R.
P. H. Mattis Personalis Praesentiae Regiae
in Judicýs Locumtenentem et Consiliarium, m. p.

(Nagy kerek ostyapecsét alatt kelt eredetije a Nemzeti Múzeum kéziratárában, Jankovich-gyűjtemény.)

598.

B. Palocsay a kir. fiscusnak egyezséget ajánl.

Inclýtum Camerale Consilium!

Domini Domini Colendissimi!

Bene meminisse dignabitur I. Camerale Consilium, qualiter tempore praesentatarum per me I. Hungarico-Aulicae Camerae Literarum super restitutione sequestratorum mobilium per obitum filioli mei Ignatý, Jure successorio et naturali in me devolutorum, Jus pariter meum detegens, demisse institi, idemque I. Consilium me ad antelatum I. Hungarico-Aulicam Cameram cum suppeditata eatenus Informatione sua, pro ulteriori consequenda resolutione relegavit.

Cum autem ob valetudinarium statum meum ipsemet eo me conferre minime possim, sed nec cum Fisco Suae Majestatis Sacrae Regio (licet me quoad praeattacta Bona jus infallibile habere sciam,) litigare intentionatus essem; proinde tum ex eo, tum vero ut id tam diu protractum negotium tandem aliquando optatum sortiatur finem: *resolvi me potius ratam Fisco Suae Mattis Regio ex praescitis sequestratis Bonis partem cessurum ac pro parcendis sumptibus cum I. Consilio hic demisse conventurum.* Quod si vero id ipsum sine praescitu toties fatae I. Camerae Hungarico-Aulicae fieri non posset: constitui Posoný Plenipotentiarium meum, Perillustrem Dominum Joannem Sigray, alias Eminentissimi Cardinalis de Saxonia Titulatum Consiliarium et Secretarium, qui loco mei ibidem cum nunc dicta I. Camera conventurus erit.

(Eredeti fogalmazat a b. Palocsay-levéltárban, holott is ez az utolsó irat ezen ügyben. Bizonyára kiegyezkedett tehát a fiscussal.)

599.

A Bottyán-örökösök Szluha Ferencz és többek ellen.

Grassalkovics János, Czaghányi Mihály s Bottyánnak általok a tárgyaláskor név szerint megnevezendő némely más örökösei (később nevezetesen *Szabó Mojzes* is,) az 1714-ik év elején pert indítanak különféle örökségi követeléseik ügyében többek ellen, ú. m. 1.) *Hont vármegye* rendei, név szerint az

1708-iki kötelezvényt aláírottak ellen, az ismeretes 6500. frtos tartozásért, melyből ők a magok részére 2500. frtot igényelnek; 2.) *Benkovics*, másként *Vargha András* felső-szeli tőzsér ellen, ki a gróf Bercsényi Enyiczkén 1709. nov. 13-kán kelt parancsa értelmében Szluha Ferenczcel 1710. martius 13-kán ineált újvári computus szerint 1007. frt. 25. denárral maradt adós Bottyánnak; 3.) *Tukovics György* és *Ferencz* ugyanottani tőzsérek ellen, kiknek tartozása szintén azon számadás szerint 4562 frt 50 den.; 4.) maga *Szluha Ferencz* ellen, mint a ki a kéznél levő nyugták szerint 937. tallérját és 75. dénárját költötte el Bottyánnak; 5.) *Szabó Mojzesnek* Bottyán özvegyétől Forgách Juliánától s b. Palocsaytól a jószág redemptiója alkalmával még 500 frtot kellett volna kapnia, de még meg nem kapta; 6.) *Czagányinak* ugyan a Bottyán-hagyatéki tömegben még 1700-ik évben tett s ugyanakkor megállapított 966 frt. 85. dénárnyi költségei megtérítése fejében ugyan ennyi követelése; végre 7.) *Grassalkovicsnak* is szint illetén 200 frtnyi követelése van.

Mindezen jogügyeik előterjesztetésére bírói terminust kérvén kitűzetni: a nagy-szombati ítélő tábla a király nevében 1714. febr. 19-én kiadott meghagyásával *Dubniczky András* ítélőmestert bízta meg a megfelelő törvényszerű eljárás fogatosításával. Mely terminus azután ugyanezen évi april 18-kára, Galgócz mezővárosba tűzetett vala ki. Azonban *Szluha Ferencz* — immár maga is ítélőmester — az ellene is irányúlt követelést mint perrel való jogtalan üldöztetést tüntetvén föl a király előtt, *III. Károlynak 1714. 8. Junij Lascenburg várában* kelt kir. »Protectionalé«-ját szerezte ki maga számára. Ebben Szluha mint Exponens, »querulose simul ac humillime« adja elő az uralkodónak: »qualiter, posteaquam idem Exponens occasione proxime praeteritorum tumultuum Partibus Rakoczianis utcunque implicitus fuisset, ac inter diversas et multiplices perfidae seditionis praescitorum Authorum et Antesignanorum, qua attunc superiorum suorum, Commissiones et Ordines id quoque vi specialium assignationum et commissionum coram Nobis remonstraturum, ut ad tutiorem eorum Eorundem Praesidy Újváriensis conservationem non solum *Joannis condam Bottyán caeci cognominati et Ipsorum Asseclae inter Eosdem*

demortui diversas summas et paratas pecunias partim intra muros Praesidij reconditas, partim alibi ubicunque demum reperiendas, potissimum vero apud Egr. Andream Benkovicz aliter Vargha, Georgiumque et Franciscum Tukovicz quaesitores, ex certo boum, salis et mutui credito ejusdem Joannis Bottyán debitas et in restantia haerentes incassare et exigere ac in momentaneas memorati Praesidij Újváriensis necessitates convertere debeat et teneatur ac in commissis et mandatis habuisset. « Minthogy pedig ezen Grassalkovicsék részéről perelt összegek Szluha által, a maga akkori felsőbbbsége meghagyására, illetén körülmények között a hadi pénztárba szedettek be és onnét az újvári militia szükségére adattak volt ki; mint-hogy továbbá az ama zavargásokat lecsendesített kegyelmes amnystia erejével »acta et facta ac ad commissionem et dispositionem Authorum et Antesignanorum per quoscunque subiectos gesta et ex fundamento praetensi ejus temporis boni publici perpatrata ac in rationem Rei Communis conversa *pro nullis*, abolitis et perpetuae oblivioni traditis haberentur,« — ennélfogva tehát a király e kegyelmes Protectionalisával oltalma alá vévén illetén támadások s háborgatások ellen Szluha Ferenczet: *a fűntnevezett Bottyán-örökösöknek ama követeléseikre nézve silentiumot rendel és parancsol.* Mely kegyelmes akaratunk nekik kihirdetendő.

(*Eredeti, s. k. aláírott, nagy regálívre írt kir. nyíltlevél a gr. Szluha-család levéltárában. Rá van jegyezve Szluha F. kezeirásával, hogy e legfelsőbb parancs Simonescics-Horváth János kir. ítélőmesterrel 1714. július 19-kén Nagy-Szombatban, Dubniczky Andrással pedig 1715. május 1-jén Pozsonyban közöltetett hivatalosan.*)

600.

A Bottyán-örökösök gr. Szirmay Tamás ellen.

Carolus VI. Dei gratia, etc. A király nevében, *Tjrnaviae, 9. Aprilis 1716.* datum alatt kiadott kir. táblai meghagyás Ikladi Szluha Ferencz ítélőmesterre, *Ns. Grassalkovics János, Czagányi Mihály és Szabó Mojzes, néhai Bottyán János örökösei mint fölperesek ügyében. Kik is gr. Szirmay Tamás, mint néhai gr. Szirmay István jogutóda ellen a végből indítottak keresetet, hogy noha néhai Bottyán János részéről*

Bátorkeszi és Kőbölküth faluk redemptiójáért 5622. frt Újváry Imre kir. udv. cancelláriai registrator, mint Szirmay István meghatalmazottja kezéhez, Bécsben, még 1696. sept. 1-jén a felmutatott elismervény szerint lefizettetett: mindazáltal ezen összegből az őket illető 3122. frt még most sem térítettett vissza nekik, Bottyán-örökösöknek, a jószágnak már oly régen kezökből kibocsátása óta sem. Ezen jogos követelések törvény útján leendő igazságos kielégítéseért esedeznek tehát. Mire bíróilag eljárni Szluha delegáltatik. —

(Egykorú másolat a kir. Cúria levéltárában.)

TARTALOM.

Előszó	V
1685.	
Bottyán János kezeslevele a kecskemétiéért	1
1687.	
Bottyán a bajnai uradalmat zálogba veszi	2
Bottyán kérvénye I. Lipót királyhoz, nemesség-újításért	4
Bottyán nemesség-újító levele	5
B. Beck budai tábornok, Bottyán János zsámbéki kapitányhoz	10
1688.	
Bottyán János, gr. Eszterházy János győri vice-generálisnak	11
Fáry Jakab esztergomi alparancsnok, gr. Eszterházy János győri vice-generálishoz	12
1689.	
Inhibitorium pro Joanne Bottyán	13
1690.	
Szerződés Bottyán János és Tárnoki György között, dobozi pusztát illető	15
1691.	
Bottyán János idős b. Eszterházy Dánielnek	17
1692.	
Ugyanazon ügyben, szegediek bizonyáglevele	18
1693.	
Bottyán huszárezredet toborzó pátense	19
Bottyán ezredes pátense Borsod-vármegyéhez	20
1694.	
Bottyán ezredes a kecskeméti főbírónak	21

1696.

	<i>Lap</i>
A magy. kir. udv. Cancellária a Fő-Hadi-Tanácshoz. (Melléklettel).	22
Bottyán pöre Berthóty István ellen	25
Esztergomi Bottyán János ezredes ügye lévai Bottyán János ellen	28
Bottyán követelése Berthóty Zsigmond ellen	29
A magy. kir. udv. Cancellária Esztergom városának	31
Királyi rendelet a Bottyán-Berthóty ügyben	32

1698.

A Hakszer-féle pör, és a Bottyánnak odaitélt Hakszer-javak ügye .	35
Kir. rendelet Bottyán és az esztergomi ferencziek ügyében . . .	37
Bottyán-Séllyey ügy	38
Bottyán esztergomi házát a király nemesi curiává avatja. (Mellék- lettel 1699-ből)	39
Kir. rendelet a Bottyán és Esztergom városa közti ügyben . . .	43
Bottyán beiktatása esztergomi nemes curiájába	44
Bottyán az Esztergom városi templom restaurálására 3000 frtot ajánl föl	49
A magy. kir. udv. Cancellária az udv. Kamarához Bottyán ügyében	51

1699.

Bottyán s neje követelése Bartakovicsék ellen	53
Bottyán s neje Nyáregyházát s Gyivát megszerzik	53
Bottyán a nyitrai kegyesrendűek iskolájának 2000 forint alapít- ványt tesz	55

1700.

Királyi oltalomlevél Bottyán számára	57
Bottyán Kecskemét városának	59
Bottyán János végintézkedésszerű káptalani bevallása jószágairól	61
Bottyán nyilatkozata csongrádi jószágairól	63
Királyi jóváhagyás Bottyán János végintézkedésére	64

1701.

Bottyán a nyitrai kegyesrendű főgymnasimra tett alapítványát 3000 frtra egészíti ki	67
Bottyán és neje, legatáriusai beiktatásának ellentmondanak . . .	70

1702.

Hg. Eszterházy Pál nádor a búcsúi határigazítás ügyében . . .	71
Határigazítás a primás és Bottyán falui között	72
Kir. védlevél Bottyán részére, gr. Batthyány Ádám ellen . . .	73
I. Lipót óvó-levele a nádorhoz Bottyán ügyében	74

1703.

Bottyán ezredes, gr. Koháry István tábornoknak. Június 15. . . .	75
A cs. k. udv. Fő-Hadi-Tanács Kohárynak. Július 9.	77

	<i>Lap</i>
Bottyán Kohárynak. Július 23.	78
Hadfogadási intézkedés a kuruczok ellen. Július 28.	79
Gr. Koháry István Kecskemét városának. Augustus 1.	80
Hadfizetési tabella	81
A es. k. Fő-Hadi-Tanács Kohárynak. Aug. 2.	82
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 6.	83
Leopold rendelete a hadgyűjtés ügyében. Aug. 14.	85
A határigazítás Búcsú, Köbölkút és Bátorkeszi között újból elrendeltetik. Aug. 17.	86
Bottyán ezredes a Fő-Hadi-Tanácsához.(Aug. 30-án kelt melléklettel.)	86
Koháry és Bottyán hadfogadó pátense. Aug. 31.	89
Gr. Koháry István Náray Lászlónak. Sept. 1.	90
Koháry István Bottyán Jánosnak. Sept. 5.	91
Koháry István utasítása Bottyán részére, az 500 lovas és 300 gyalog toborzására nézve. Sept. 5.	93
Náray László a Fő-Hadi-Tanácsához. Sept. 5.	94
Bottyán elismervénye. Sept. 6.	96
Schveidler es. főhadbiztos, Kohárynak. Sept. 12.	96
Bottyán Kohárynak. Sept. 15.	97
Náray László Korponay Jánosnak. Sept. 18. (Mellékelve Bottyán levele Nárayhoz.)	99
Bottyán Kohárynak. Sept. 18.	101
Kovács János, gr. Koháry Istvánnak. Sept. 18.	102
Ugyanaz, ugyanannak. Sept. 20.	103
Bottyán Kohárynak. Sept. 21.	104
Náray László Kohárynak. Sept. 21.	106
Bottyán Kohárynak. Sept. 22. (Két melléklettel.)	107
Bajtai István Kohárynak. Sept. 22.	110
Bottyán Kohárynak. Sept. 25.	110
Gr. Koháry Farkas gr. Koháry Istvánnak. Sept. 28.	112
Bottyán Koháry Istvánnak. Sept. 29.	113
Ugyanaz, ugyanannak. Sept. 29.	115
A es. k. Fő-Hadi-Tanács Koháry Istvánnak. Sept. 30.	116
Ugyanaz, ugyanannak. Sept. 30.	117
Kovács János, gr. Koháry Istvánnak. Sept. 30.	119
Lipót király Esztergom és Komárom vármegyéknek. Oct. 2.	120
Füleki Szűcs János kurucz ezredes, az esztergomi vitézlő rendnek Oct. 2.	121
Az esztergomi magyar vitézlő rend válasza. Oct. 5.	122
Bottyán Kohárynak. Oct. 9.	124
Kovács János Bottyán ezredeshez. Oct. 13.	125
Zsámboky Nagy István kapitány, Kohárynak. Oct. 21.	126
Bottyán Kohárynak. Oct. 24.	127
Koháry Farkas Koháry Istvánnak. Oct. 25.	127
B. Kukländer Ferencz es. ezredes jelentése. Oct. 26.	129

	<i>Lap</i>
Bottyán útlevele Grassalkovics János számára. Oct. 30.	130
Koháry a Fő-Hadi-Tanácsához. November	130
Gr. Bercsényi Miklós, Radvánszky Jánosnak és Ebeczky Tamásnak. Nov. 28.	131
Gr. Bercsényi Miklós Radvánszky Jánosnak. Nov. 28.	132
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 30. (Melléklettel.)	134
Zólyomi capitulatio, I. Követelés. December 6.	135
Zólyomi capitulatio, II. Válasz. Dec. 6.	137
Zólyomi capitulatio, III. Viszontválasz	138
Zólyomi capitulatio, IV. Újabb viszontválasz	139
Zólyomi capitulatio, V. Végső resolútió. Dec. 7.	139
Désházi Tolvaý Ferencz verses-krónikájából, Zólyom vára 1703-iki ostromáról s feladásáról	141
Bottyán tábornoki decretuma Rákóczi fejedelemtől. Dec. 10. (Idé- zetekkel Savoyai Eugen s Lipót cs. leveleiből.)	142
Gr. Bercsényi Miklós Radvánszky Jánosnak. Dec. 11.	143
Gr. Eszterházy Antal cs. kir. ezredes, Zsámboky Nagy Istvánnak, Bottyán kapitányának. Dec. 11.	144
Zsámboky Nagy István, gr. Koháry Istvánnak. Dec. 12.	145
Gr. Bercsényi Miklós Radvánszky Jánosnak. Dec. 15.	147
Radvánszky János, gr. Bercsényi Miklósnak	148
Rákóczi fejedelem, Radvánszky Jánosnak. Dec. 20.	150
II. Rákóczi Ferencz fejedelem Bottyán Jánost dunántúli hadainak tábornokává nevezi ki. Dec. 20.	150
Bottyán János, gr. Koháry Istvánnak. Dec. 22.	151
Gr. Bercsényi Miklós, Radvánszky Jánosnak. Dec. 26.	152

1704.

Savoyai Eugen hadfogadó-pátense Bottyán részére. Január 2.	153
A magy. kir. udv. Cancellária a cs. kir. udv. Fő-Hadi-Tanácsához, Bottyán elfogatása ügyében. Május 16.	155
Bottyán szabadulásáról fogságából. I., II.	156
Sándor Menyhárt cs. kir. alezredes, gr. Koháry Istvánnak. Nov. 11.	158
Sándor Menyhárt, Kohárynak. Nov. 26.	160
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 30.	161
Korponay János hadi pénztárnok, Rákóczinak. Dec. 8.	162
Bottyán tábornok Kecskemét városának. Dec. 13.	163
Bottyán tábornok nyílt-levele a ráczokhoz. Dec. 15.	164
Bottyán tábornok védlevele Dömsöd helység számára. Dec. 21.	165

1705.

Sztarinszky János és Tersztyánszky Ferencz, gr. Erdődy György- nek. Január 10.	166
Szemere László dandárnok a fejedelemnek. Január 17. (A fejedelem válaszfogalmazatával)	167

	<i>Lap</i>
Rákóczi id. gr. Barkóczy Ferencznek. Február 13.	167
Szemere László a fejedelemnek. Február 21. (A fejedelmi választás- fogalmazattal.)	168
A fejedelem Bottyánnak. Martius 2. (Melléklet: Rákóczinak a ráczok- hoz szóló nyílt-levele.)	169
A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek. Martius 4.	172
Bottyán tábornok a fejedelemnek. Martius 13.	173
A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek. Martius 26.	175
Török András instructiója. Martius 26.	175
A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek. Martius 27.	177
A fejedelem Barkóczynak, J. II. Martius 28., 31.	178
Bottyán tábornok Kecskemét, Kőrös, Czepléd városoknak. April 2.	179
Bottyán tábornok Szekeres István alezredesnek. April 2.	180
Kukländer cs. tábornok Bottyánnak. April 3.	180
A fejedelem utasítása Barkóczy szánára. April 4.	182
Bottyán, b. Károlyi Sándornak. April 10.	183
A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek. April 18.	184
Ugyanaz, ugyanannak. April 24.	185
Ugyanaz, ugyanannak. April 29.	186
Bottyán tábornok ordere a Tisza-Duna közti hadakra. Május 13.	186
Bottyán rendelete a három városra. Május 15.	187
Vaý Ádám udv. marsall a fejedelemnek. Május 17.	187
Rákóczi válaszából Vetéssyhez. Május 27.	191
Vaý Ádám a fejedelemnek. Május 29.	191
Sándor Menyhárt, gr. Koháry Istvánnak. Június 6.	193
Gr. Eszterházy Dániel a fejedelemnek. Június 6.	194
Földvár körül való dolgokról írt novella. Június 7—10.	196
Gr. Eszterházy Dániel a fejedelemnek. Június 21.	197
Csajághy János ezredes a fejedelemnek. Június 21.	198
Hellepront János ezredes a fejedelemnek. Július 6.	200
II. Rákóczi Ferencz fejedelem Bottyán János tábornoknak adomá- nyozza Szent-Péter és Madar Komárom vármegyei falukat s az érsek-újvári gr. Serényi-féle felházat. Július 21.	201
Bottyán a fejedelemnek. Július 31. (Két melléklettel.)	202
Bottyán a fejedelemnek. Augustus 1.	206
Bottyán Károlyi Sándornak. Aug. 3.	207
Bottyán Károlynak. Aug. 4.	208
Glückelsberg cs. altábornagy nyílt-levele. Aug. 4.	209
Bottyán Károlynak. Aug. 7.	211
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 22.	212
Baranyay Ferencz ezredes a fejedelemnek. Aug. 25.	213
Bottyán Károlynak. September 1.	213
Bottyán Rákóczinak Sept. 2.	214
Károlyi Bottyánnak. Sept. 2.	216
Bottyán Károlynak. Sept. 7.	216

	<i>Lap</i>
Károlyi utasítása Bezerédyek számára. Sept. 12.	217
Bottyán a fejedelemnek. Sept. 19.	220
Károlyi Sándor Bottyánnak. Sept. 19.	221
Bottyán a kecskeméti, kőrösi, czeglédi bírának. Sept. 20.	222
Bottyán Károlyinak. Sept. 22.	222
Károlyi Bottyánnak. Sept. 25.	223
Bottyán Károlyinak. Sept. 26.	224
Bottyán Károlyinak. Sept. 27.	225
Bottyán Károlyinak. Sept. 28.	226
Bottyán Károlyinak. Október 2.	227
Károlyi Sándor információja Bottyán számára. Oct. 4.	228
Béri Balogh Ádám ezredes, gr. Eszterházy Antalnak. Oct. 4.	230
Bottyán Rákóczinak. Oct. 6.	231
Bottyán Károlyinak. Oct. 6.. . . .	232
Bottyán Károlyinak. Oct. 6.. . . .	233
Bottyán Károlyinak. Oct. 7.. . . .	234
Bottyán a fejedelemnek. Oct. 9.	235
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 9.	236
Bottyán Károlyinak. Oct. 9.	237
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 9.	238
A fejedelem Bottyánnak. Oct. 11.	239
Kivonatok Károlyi Sándor leveleiből a fejedelemhez. Augustus 1.	
— October 12.	240
Bottyán Károlyinak. Oct. 12.	253
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 13.. . . .	254
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 14.. . . .	254
Bottyán Rákóczinak. Oct. 15.	255
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 16.. . . .	257
Bottyán Károlyinak. Oct. 16.	258
Bottyán Rákóczynak. Oct. 17.	259
Bottyán ajánlja a nagy-kőrösieket a fejedelemnek. Oct. 18.	260
Bottyán Rákóczinak. Oct. 20.	260
Tatai vitézek válasza Bottyánhoz. Oct. 24.	261
Bottyán Rákóczinak. Oct. 31.	262
Bottyán gr. Eszterházy Antalnak. Oct. 31.	264
Bottyán Károlyi Sándornak. Oct. 31.	265
Bottyán rendelete a kecskeméti harminczadosra. Nov. 1.	266
Bottyán elismervénye, Kecskemét városának. Nov. 2.	267
Bottyán rendelete, ragadomány visszaadása iránt. Nov. 2.	267
Bottyán tábornok ordere Zana György ezredesre. Nov. 3.	267
Bottyán újabb elismervénye, Kecskemét városának. Nov. 3.	268
Rákóczi büntetést szab Kecskemét városára. Nov. 3.	269
Bottyán a kecskeméti városbírónak. Nov. 13.. . . .	269
Bottyán a kecskeméti bírónak és tanácsnak. Nov. 13.	270
Bottyán a kún-halasi városbírónak. Nov. 13.	270

	<i>Lap</i>
Ugyanaz a kecskeméti bírónak. Nov. 14.	271
Bottyán gr. Beresényi Miklósnak. Nov. 16.	271
Bottyán pápens-parancsolatja Zala és Somogy vármegyékre. Nov. 16.	272
Bottyán tábornok nyílt-parancsa a túl a dunai vármegyékre, városokra és lakosságra. Nov. 18.	273
Bottyán tábornok újabb nyílt-parancsa ugyanazokhoz. Dec. 9. . . .	274
Bottyán a sopronyi cs. parancsnokot a város megadására hívja fel. Dec. 25. (A parancsnok válaszával.)	278
A brucki csatáról. (Későbbi dátummal.)	279
Bottyán János Károlyi Sándornak. Dec. 27.	280
Bottyán Veszprém vármegyének. Dec. 27.. . . .	281

1706.

Bottyán Rákóczinak. Február 2.	281
Bottyán Károlynak. Február 3.	283
Bottyán KecsKemét városának. Február 19.	285
Bottyán a fejedelemnek. Február 24.	286
Laky István főhadnagy Bottyánnak. April.	287
Bottyán bizonyítványa neszemélyi Kovács János részére. Május 14. (A fejedelem resolútiójával.)	288
Bottyán b. Nehem pétervárad cs. vezénylő-tábornoknak. Május 22.	289
Gr. Beresényi Miklós Bottyánnak. Június 8.	290
Esztergomi Szentes Istvánt, Bottyán sebesült hajdúját a fejedelem segélyezi. Június 17.	292
B. Globitz szegedi cs. parancsnok levele. Június 18.	293
Kivonatok gr. Eszterházy Antal tábori könyvéből. Július 31. — Augustus 1.	294
Bezerédy Imre, b. Andrassy Istvánnak. Aug. 2.	295
Darvas Mihály főhadibiztos, Károlyi Sándornak. Aug. 14.	296
Bottyán Károlyi Sándornak. Aug. 19.	297
Gr. Eszterházy Antal Rákóczinak. Aug. 18. és 21.	298
Mercurius Veridicus ex Hungaria. Aug. 19—26.	299
Bezerédy Imre, gr. Eszterházy Antalnak. September 1.	302
Gr. Eszterházy Antal Bottyánnak. Sept. 7.	303
Gr. Eszterházy Antal Rákóczinak. Oct. 2—15.	305
Bottyán a fejedelemnek. Oct. 19.	308
Bezerédy Imre gr. Eszterházy Antalnak. Oct. végén.	309
Bottyán Rákóczinak. November 4.	311
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 11.	21
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 12.	313
A fejedelem Bottyánnak. Nov. 14.	314
Bottyán Nógrád vármegyének. Nov. 21.	315
A fejedelem Bottyánnak. December 1.	316
Bottyán Rákóczinak. Dec. 1.	316
Bottyán, gr. Forgách Simonnének. Dec. 6.. . . .	318

	<i>Lap</i>
Bezerédy Imre a fejedelemnek. Dec. 13.	319
Ugyanaz, ugyanannak. Dec. 17.. . . .	320
Bottyán a fejedelemnek. Dec. 25.	321
Bezerédy a fejedelemnek. Dec. 25.	322
Bezerédy Károlyi Sándornak. Dec. 25.	324
Bezerédy a fejedelemnek. Dec. 31.	326

1707.

Szekeres István ezredes a fejedelemnek. Január 13.	328
Bezerédy Imre dandárnok a fejedelemnek. Január 18. (A fejedelem válaszá- nak fogalmazatával.)	328
Bezerédy Károlynak. Január 18.	332
Néhai Szombathelyen lakozó posztócsináló levagdalásáról való inquisitió. Január 22.	333
Bezerédy Károlynak. Január 27.	335
Bottyán menetlevele a községi követek számára. Február 3.	337
Bezerédy Károlynak. Február első felében.	338
1707. Február közepén kelt dunántúli levelek kivonatai.	339
Bottyán gr. Eszterházy Antalnak. Február 17.	339
Bezerédy gr. Eszterházy Antalnak Február 27.	342
1707. febr. végén s martius 1-jén kelt dunántúli levelek kivonatai.	344
Bottyán gr. Eszterházy Antalnak. Martius 1.	345
Béri Balogh Ádám gr. Eszterházy Antalnak. Martius 3.	347
Palkovich Ferencz főhadbiztos gr. Eszterházy Antalnak. Mart. 6.	350
Török István senator és ezredes, Bercesényinek. Mart. 7.	352
Réthely György ezredes, gr. Eszterházy Antalnak. Mart. 7.	354
Bottyán tábornok Eszterházyanak. Martius 8.	356
Bezerédy, gr. Bercesényi Miklósnak. Martius 9.	358
Bezerédy, Eszterházyanak. Martius 11.	360
Somogyi Ádám ezredes, Eszterházyanak. Mart. 14.	361
Bezerédy Eszterházyanak. Mart. 15. (Melléklettel.).	362
Bottyán bizonyítványa, Zólyomy János hadnagy részére. Martius 29. (Zólyomy kérvényével Bercesényihez.).	366
Csajághy János ezredes, Károlyi Sándornak. April 17. és 21.	367
Bottyán tábornok a Közép-Duna melléki lakossághoz. April 26.	368
Szent-Györgyi Horváth Zsigmond főhadi biztos, Bercesényinek. April 28.. . . .	369
A csobánczi kapitány és tisztartó jutalma. Május 4.	369
Grajner Antal alezredes, Eszterházy Antalnak. Május 24.	370
Bezerédy Imre, gr. Eszterházy Antalnak. Május 27.	371
Nomina Exulantium Trans-Danubianorum.	373
Bottyán salva-gvardia engedélye Dömsöd számára. Június 4.	374
Bezerédy Eszterházy Antalnak. Június 4.	375
Somogyi Ádám Eszterházyanak. Június 14.. . . .	376
Bottyán a fejedelemnek. Június 15.. . . .	377

	<i>Lad</i>
Bottyán gr. Bercesényi Miklós fővezérnek. Június 15.	379
Gr. Bercesényi Miklós Szemere Lászlónak. Június 21.	382
Bottyán tábornok Pest vármegye alispánjának. Június 24.	383
Bottyán nyílt-parancsa a dunántúli községekhez. Június 26.	384
Bottyán nyílt-parancsa a dunántúli alispánok s szolgabírákhoz. Június 26.	386
Bottyán Bercesényinek. Július 3.	386
Bezerédy a fejedelemnek. Július 17.	388
Pápay Gáspár, Rákóczi nándor-fejérvári követe, gr. Eszterházy Ant- alnak. Július 24.	390
Bezerédy, Eszterházy Antalnak. Augustus 2.	390
Pálóczi Horváth György hadi főpénztárnok és b. Löffelholtz es. tábornok levele. Augustus 2.	395
Bottyán, Bercesényinek. Augustus 5.	397
Bottyán, Eszterházy Antalnak. Augustus 10.	399
Vas vármegye utasítása Bottyánhoz küldött követei számára. Augustus 10.	401
Bottyán nemesi fölkelést hirdet. Augustus 16.	402
Bottyán, Bercesényinek. Augustus 17.	404
B. Révay Gáspár ezredes, gr. Eszterházy Antalnak. Aug. 17.	406
Szekeres István ezredes, gr. Eszterházy Antalnak. Augustus 19. (Melléklettel.)	408
Groczy István alezredes levele. Aug. 22.	409
Bottyán védlevele Szombathely város számára. Sept. 3.	410
Bezerédy Eszterházy Antalnak. Sept. 6.	411
Ugyanaz, ugyanannak. Sept. 7.	415
Bottyán János Eszterházy Antalnak. Sept. 12.	418
Terstyánszky István alezredes, Eszterházyknak. Sept. 13.	420
A fejedelem Bottyánnak. September 15.	422
Szent-Györgyi Horváth Zsigmond főhadbiztos, gr. Eszterházy Dá- nielnek. Sept. 16.	422
Bottyán, Eszterházy Antalnak. Sept. 17.	423
Bottyán a győrieknek. Sept. 22.	425
Bottyán, Eszterházy Antalnak. Octóber 6.	427
Bottyán, Vitnyédy Péternek. Octóber 6.	429
B. Révay Gáspár gr. Eszterházy Antalnak. Oct. 6.	430
Korvinyi János főmustramester, Eszterházy Antalnak. Octóber 10. (Melléklettel.)	431
Bezerédy Imre, Eszterházy Antalnak. Oct. 13.	433
Bottyán, Szluha Ferencznek. Oct. 17.	437
Csajághy János, Károlyi Sándornak. Oct. 18.	438
Bottyán, gr. Bercesényi Miklósnak. Oct. 21.	439
A győr városi lakosok Bottyán tábornokhoz. Oct. 21.	440
Bottyán Bercesényinek. Oct. 27.	441
Bottyán a fejedelemnek. Oct. végén.	444

	<i>Lap</i>
A fejedelem Bottyánnak. November 11.	446
Bezerédy Imre, Korvínyi Jánosnak. Nov. 11.	447
Bottyán Bercsényinek. November 12.	448
Bottyán, Esztergom városának. Nov. 14.	450
Korvínyi János, gr. Bercsényi Miklósnak. Nov. 14.	450
Horváth Ferencz simontornyai várparancsnok, gr. Bercsényi Miklós- nak. Nov. 26.	451
A dunántúli hadtest tetteges állománya 1707. november havában. (Rovatolt táblázat.)	452
Bezerédy Imre, b. Károlyi Sándornak. December 6.	455
Gr. Eszterházy Antal, gr. Bercsényi Miklósnak. Dec. 9.	456
Szekeres István, gr. Bercsényi Miklósnak. Dec. 11.	458
Sümeg, Csobáncz, Somlyó és Ucsesznek várakbéli tűzerek, ágyúk, mozsarak, löszerek jegyzéke. Dec. 23.	460
Eszterházy Antal, Károlyi Sándornak. Dec. 23.	462
Losonczi Farkas András alispán, Radvánszky Jánosnak. Dec. 24.	463
A dunántúli csapatok hadrendje és téli elhelyezése, midőn Bottyán Sümegen 1707. december 25-kén a vezényletet gr. Eszterházy Antalnak átadta	465

1708.

Bottyán tábornok, Esztergom városának. Február 3.	466
Bottyán Bercsényinek. Február 7.	466
Bottyán Károlyinak. Február 22.	467
Bottyán Rákóczinak. Martius 16.	468
Bottyán Bercsényinek. Martius 16.	469
Ugyanaz, ugyanannak. Martius 21.	471
Bottyán resolútiója a velesiczi lakosok kérvényére. Martius 22. (E kérvény szövegével.)	472
Bottyán Bercsényinek. Martius 23.	473
Ugyanaz, ugyanannak. April 7.	475
Gr. Bercsényi, Bottyánnak. Május elején. (Bottyán hadtestének specificatiójával.)	476
Bottyán, a fejedelemnek. Május 5.	478
Bottyán, Bercsényinek. Május 14.	479
Bottyán, a fejedelemnek. Május 15.	480
Bottyán, Bercsényinek. Május 15.	482
Bottyán Bercsényi kegyeibe ajánlja a pannonhegyi Conventet. Máj. 30. (E Convent folyamodványával és a fejedelmi helytartó válaszá- val reája.)	483
Bottyán, Károlyinak. Június 2.	486
Bottyán, Bercsényinek. Június 6.	487
Gr. Eszterházy Antal, Bottyánnak. Június 6.	488
Gr. Bercsényi Miklós, Bottyánnak. Június 9.	489
Bottyán Bercsényinek. Június 12. (Melléklettel.)	491

	<i>Lap</i>
Ugyanaz, ugyanannak. Június 13.	492
Szluha Ferencz, Beresényinek. Június 13. (Két melléklettel.) . . .	493
Bottyán, Beresényinek. Június 14.	496
Bottyán, Nagy-Szombat városának. Június 25.	497
Bottyán, a fejedelemnek. Július 15.	498
A fejedelem, Bottyánnak. Július 17.	499
Bottyán, Beresényinek. Július 21.	500
Ugyanaz, ugyanannak. Július 25.	501
A fejedelem, Bottyánnak. Augustus 4.	503
Bottyán, Beresényinek. Augustus 6.	503
Ugyanaz, ugyanannak. Augustus 6.	504
Ugyanaz, ugyanannak. Augustus 8.	505
Bottyán, Rákóczinak. Augustus 9.	506
Bottyán, Beresényinek. Aug. 9.	507
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 10.	508
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 10.	509
Gr. Eszterházy Antal, Bottyánnak. Aug. 12.	511
Bottyán, Beresényinek. Aug. 12.	512
A fejedelem, Bottyánnak. Aug. 13.	513
Bottyán, a fejedelemnek. Aug. 13.	514
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 15.	515
Bottyán, Beresényinek. Aug. 15.	516
A fejedelem, Bottyánnak. Aug. 16.	518
Bottyán, Beresényinek. Aug. 16.	518
Bottyán, a fejedelemnek. Aug. 17.	519
Bottyán, Beresényinek. Aug. 17.	521
Bottyánnak a Balogh István dandárára zsoldúl kiosztott pénze spec- ificatioja. Aug. 17.	522
Bottyán, a fejedelemnek. Aug. 19.	522
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 19.	524
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 21. (Melléklettel.)	525
Bottyán, Beresényinek. Aug. 21.	527
Nagy-Hont vármegye kötelezője Bottyánnak és nejének. Augustus 21. és 24.	528
Bottyán, Rákóczinak. Aug. 25.	530
Szluha Ferencz, Beresényinek. September 3.	532
Berthóty István újbáti parancsnok, Beresényinek. Sept. 12. . . .	534
Szluha Ferencz, Beresényinek. Sept. 12.	535
Vajda András, a Bottyán-luszárok ezredese Beresényinek, a labar- czok fölveréséről Szakolczánál. Sept. 13.	536
Berthóty István, Beresényinek. Sept. 14.	538
Bottyán, Beresényinek. Sept. 16.	539
Bokros Pál ezredes, Bottyánnak. Sept. 20.	540
Bottyán, Beresényinek. Sept. 28.	541
A fejedelem az orsz. közgazdasági tanácsnak. Octóber 1.	542

	<i>Lap</i>
A fejedeleni, Bottyán főtisztjeihez. Oct. 2.	543
Bottyán a fejedelemnek. Oct. 5.	544
Bottyán, b. Klobusiczky Ferencznek. Oct. 5.	544
Berthóty István Bercsényinek. Oct. 19.	545
Bottyán elismervénye. Oct. 29.	546
Más elismervény. Oct. 30.	547
Harmadik elismervény. Oct. 30.	547
Bottyán, a fejedelemnek. November 1.	547
Bottyán újabb elismervénye. Nov. 3.	549
Bottyán, Bercsényinek. Nov. 4.	549
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 6.	550
Heister brutális levele Bottyánhoz és annak válasza. Nov. 5.	551
Berthóty István, Bercsényinek. Nov. 9.	554
Bercsényi ordere Bottyán számára. Nov. 13.	556
Bottyán a fejedelemnek. Nov. 21.	558
Bercsényi, Bottyán ezredeseinek. Nov. végén.	560
I. József császár grationális-levele Bottyán számára. Dec. 4.	561
Bercsényi újabb ordere Bottyán számára. Dec. 5.	563
A fejedelem, Bottyánnak. Dec. 6.	564
Bottyán, Bercsényinek. Dec. 7.	565
Bottyán a fejedelemnek. Dec. 13.	567
Ugyanaz, ugyanannak. Dec. 15.	569
Bottyán, Bercsényinek. Dec. 15.	570
Ugyanaz, ugyanannak. Dec. 20. (Melléklettel.)	572
Bottyán, a fejedelemnek. Dec. 22.	573
Ugyanaz, ugyanannak. Dec. 26.	574
Bottyán, Bercsényinek. Dec. 26.	575
Ugyanaz, ugyanannak. Dec. 29.	576
Bottyán, a fejedelemnek. Dec. 29. (Rákóczi válaszfogalmazatával.)	577
Bottyán, Bercsényinek. Dec. 31. (Melléklettel.)	578

1709.

Bottyán, Nógrád vármegyének. Január 1.	580
Bottyán Bercsényinek. Január 2. (Két melléklettel.)	581
Bercsényi Bottyánnak. Január 4.	584
Bottyán a fejedelemnek. Január 9.	585
Bottyán, Bercsényinek. Január 13.	586
Bottyán a fejedelemnek. Január 16. (Rákóczi válaszfogalmazatával.)	587
Bottyán, Heves-vármegyének. Január 20.	589
Csajághy János dandárnok hadi jelentése. Január 21.	589
Bottyán, Heves vármegyének. Január 22.	592
Ugyanaz, ugyanannak. Január 25.	592
Bottyán Károlynak. Január 30.	593
Gr. Bercsényi Miklós, Bottyán tábornoknak. Január 31.	595
Bottyán, Heves vármegye alispánjának. Február 1.	596

	<i>Lap</i>
Bottyán tábornok assignatiója Nógrád vármegyére. Febr. 1.	597
Bottyán a fejedelemnek. Február 2.	597
Bottyán Bercsényinek. Február 2.	598
Kókay Márton ezredes, Bottyánnak. Február 2.	600
Eszterházy Antal Bottyánnak. Február 3.	600
Bottyán Károlynak. Február 4.	601
Ugyanaz, ugyanannak. Február 4.	602
Bottyán recognitiója. Február 4.	603
Bottyán Károlynak. Február 5—6.	603
Bottyán a fejedelemnek. Február 8.	604
Bottyán Károlynak. Február 8.	605
A fejedelem Bottyánnak. Február 10.	606
Bottyán Sötér Tamás ezredesnek. Február 10.	607
Bottyán Károlynak. Február 12.	607
Ugyanaz, ugyanannak. Február 14. (Két melléklettel.)	608
Bottyán Károlynak. Február 14.	610
B. Andrassy István Bottyánnak. Február 12.	611
Bottyán Dévay Pál hevesi alispánnak. Február 15.	612
Bottyán Károlynak. Február 17. (Melléklettel.)	612
Ugyanaz, ugyanannak. Február 18.	614
Bottyán Bercsényinek. Február 19. (Melléklettel.)	614
Gr. Eszterházy Antal, Károlyi Sándornak. Február 19.	617
Bercsényi Bottyánnak. Február 20.	618
Bottyán és Bottyánné Károlynak. Február 20.	619
Bottyán Károlynak. Február 20. estve	620
Ugyanaz, ugyanannak. Február 24. (Két melléklettel.)	621
Bottyán Balogh István dandárnoknak. Martius 1.	623
Bottyán Bercsényinek. Martius 2. (Melléklettel.)	624
Bottyán Károlynak. Martius 2.	627
Bottyán Bercsényinek. Martius 8.	629
Az orsz. közgazdasági tanács Bottyán tábornoknak. Mart. 8.	630
Bottyán Bercsényinek. Martius 11.	631
Az orsz. közgazdasági tanács Bottyánnak. Martius 13.	633
Bottyán Andrassy Istvánnak. Martius 14.	634
Bottyán Bercsényinek. Martius 20.	635
Bottyán Károlynak. Martius 23.	636
Szent-Pétery Imre dandárnok, Bottyán tábornoknak. Mart. 23.	638
Zsámboky Nagy István ezredes elismervénye Bottyán tábornok assignatiójára fölvett zsoldpénzekről. Mart. 23.	639
Limprecht János ezredes, Bottyánnak. Martius 25.	639
Bottyán a fejedelemnek. Martius 26.	640
Bottyán Károlynak. Martius 26.	642
Ugyanaz, ugyanannak. Martius 28.	643
Ugyanaz, ugyanannak. Martius 30.	645
Bottyán védlevele Szklabonya község részére. Martius 30.	646

Bottyán Károlynak. April 3.	646
Bottyán ordere Vajda ezredes számára. April 4.	647
Zsámboky Nagy István ezredes, Bottyánnak. April 4.	648
Bottyán a fejedelemnek. April 6.	648
Bottyán Beresényinek. April 6.	650
Bottyán Károlynak. April 6.	651
Ugyanaz, ugyanannak. April 6.	652
A fejedelem, Bottyánnak. April 7.	653
Bottyán Károlynak. April 9.	653
Bottyán Beresényinek. April 10.	654
Ugyanaz, ugyanannak. April 11. (Melléklettel.)	655
Bottyán Károlynak. April 12.	657
A fejedelem, Bottyánnak. April 13.	658
Bottyán Beresényinek. April 15.	659
Sötér Tamás ezredes, Bottyánnak. April 19.	659
Bottyán Károlynak. April 22.	661
Bottyán Beresényinek. April 23.	662
Zsámboky Nagy István Bottyánnak. April 24.	663
Bottyán Beresényinek. Május 1.	664
Bottyán Károlynak. Május 2.	665
Bottyán Beresényinek. Május 10.	665
Az orsz. közgazdasági tanács Bottyánnak. Május 12.	667
Szécsény táji névtelen tudósítás. Május 14.	668
Bottyán tábornok Korpona város főbírájának. Május 17.	669
Bottyán Beresényinek. Május 19.	669
A fejedelem, Bottyánnak. Május 22.	671
Ráday Pál udv. cancellár a fejedelemnek. Június 9.	671
Bottyán Beresényinek. Június 9. (Melléklettel.)	673
Bottyán Korpona város főbírájának. Június 10.	675
Ebeczky István dandárnok, Beresényinek. Június 12.	676
Ráday Pál a fejedelemnek. Június 14.	677
Ugyanaz, ugyanannak. Június 16.	679
Bottyán a fejedelemnek. Június 16.	680
Bottyán Nógrád vármegyének. Június közepén.	682
Bottyán Balogh Istvánnak. Június 20. (Balogh levelével.)	683
Bottyán a fejedelemnek. Június 22.	685
Beresényi Bottyánnak. Június 22.	686
Bottyán Beresényinek. Június 22.	687
Bottyán Náray László dandárnoknak. Június 23.	688
Bottyán a fejedelemnek. Június 26.	689
Bottyán a fővezérnek. Június 26.	691
Bottyán Berthóty Istvánnak. Június 27.	694
Bottyán a fejedelemnek. Július 8. (Két melléklettel.)	695
A fejedelem Bottyánnak. Július 12.	697
Bottyán Beresényinek. Július 13.	697

	<i>Lap</i>
A fejedelem Bottyánnak. Július 13.	699
Bottyán a fővezérnek. Július 17.	699
Ugyanaz, ugyanannak. Július 21.	700
Ugyanaz, ugyanannak. Július 24. (Melléklettel.)	703
A fejedelem Bottyánnak. Július 31.	704
Gr. Bercsényi Miklós gr. Eszterházy Antalnak. Augustus 1.	705
Bottyán Bercsényinek. Augustus 4.	706
Bottyán a fejedelemnek. Aug. 5. (Melléklettel.)	708
Bottyán a fővezérnek. Augustus 7.	710
A fejedelem Bottyánnak. Augustus 8.	711
Bottyán Bercsényinek. Augustus 8.	711
Bottyán a fejedelemnek. Aug. 15. (Melléklettel.)	712
Bottyán Bercsényinek. Aug. 17—18.	715
Bottyán tábornok ordere Sötér ezredes számára. Aug. 21.	717
Bottyán Bercsényinek. Augustus 22.	717
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 25. (Melléklettel.)	719
Bercsényi Eszterházy Antalnak. Aug. 25.	722
Bottyán Bercsényinek. Augustus 28.	724
Ugyanaz, ugyanannak. September 9.	725
Bottyán védlevele Jász-Berény városa számára. Sept. 9.	726
A fejedelem Bottyánnak. September 14.	726
Eszterházy Dániel Bercsényinek. Sept. 28.	727
Gr. Bercsényi Miklós intézkedése Bottyán temetése s özvegyének különleges, rokonai védelme alá vétele iránt. Sept. 30.	728
Bercsényi védlevele Bottyán özvegye számára. Octóber 1.	730
Bercsényi prorogatoriuma Bottyán özvegye számára. Oct. 1.	731
Eszterházy Antal Bottyánnak. Octóber 1.	733
Bercsényi oltalomlevele Bottyán ménesére. Oct. 31.	735
Bottyán Esztergom városi házait, szőleit, földjeit Heister engedélyéből Kukländer esztergomi cs. parancsnok bitorolja. November 8. (Oct. 25. kelt melléklettel.)	735
Zemegg újabb tudósítása Bottyán esztergomi javainak teljes elfoglaltatásáról Kukländer tbk. által. December 2. (Nov. 27-iki melléklettel.)	737
Gr. Bercsényi Miklós, Bottyán hagyatéka ügyében, Csajághy János érsek-újvári parancsnoknak és Szluha Ferencz ottani praefectusnak. December hó.	738

1710.

Bercsényi compulsorium mandatum a Bottyán özvegye részére. Január 15.	740
Szluha Ferencz, Bottyánnak némely pénzbeli hagyatékairól. Martius 13.	742
A fejedelem, gr. Bercsényinek. Martius 20. (Melléklettel.)	744
Fejedelmi parancs az egri káptalanra, Bottyánné ügyében. April 2.	748

	<i>Lap</i>
Özv. Bottyán Jánosné gr. Forgách Juliána a fejedelemhez. April 23.	751
Bottyán mostoha-unokái a fejedelemhez. April hó.	752
Gr. Eszterházy Dániel jelentése a fejedelemhez, Bottyán özvegye és örökösei kiegyeztetése tárgyában. April vége vagy május eleje. (Melléklettel.)	753
A fejedelem, gr. Eszterházy Dánielnek. Május 3.	756
Bottyán özvegye Beresényihez. Május hó.	757
Gr. Beresényi Miklós Szluha Ferencznek. Május 28.	759
Ideiglenes kiegyezés Bottyán özvegye és örökösei közt. Július 5.	760
Szluha Ferencz, gr. Pálffy Jánosnak. December 25.	762

1711.

Özv. Bottyánné tiltakozása az egri káptalan előtt, férjének jószágai lefoglalása ellen. Január 22.	766
Bottyán özvegye az egri káptalan előtt teljhatalmazottakat vall. Január 22.	766
Gr. Pálffy János cs. tbgy. útlevele özv. Bottyánné számára. Február 17.	768
Szluha Ferencz, gr. Pálffy Jánosnak. Martius 30.	769
Pálffy tábori papja Weber Mátyás jezsuita páter, Bottyánnénak. April 12.	771
Osztálytervezet Bottyán özvegye s örökösei közt. Június 5.	772
Sándor Menyhárt esztergomi alispán recognitiója. Július 6.	773
Zennegg Kristóf budai kamarai tanácsos jelentése Bottyán jószágai átadásáról. Július 18. (Melléklettel.)	774
Zennegg újabb jelentése, ugyanarról. Július 21.	777
Forgách Juliána kérvénye a magy. kir. udv. kamarához, Bottyán nászajándéka tárgyában. September 15.	778
Zennegg kamarai tanácsos, b. Palocsaynak. Octóber 6.	779
Palocsay válasza Zenneggnak. Octóber 9.	780
Forgách Juliána gr. Koháry Istvánhoz, mint Hont vármegye főispánjához, Bottyán utáni követelése ügyében. 1711. végén.	781

1712.

Forgách Juliána kérvénye a királyhoz, a Hont-megyei tartozás ügyében. 1712. tavaszán	783
A Jósza-örökösök s Forgách Juliána követelése. Május 27.	785
A Bottyán-örökösök kérvényére a király rendelete. Július 23.	786
Bottyán örököseinek kihallgatása, (I—IV.) Octóber 5.	790
Bottyán esztergomi sörházáról s szüleiről informatió. December 15. (Melléklettel.)	807

1713.

A kir. tábla ítélete a Bottyán-örökségben. Augustus 17.	808
A nyitrai piaristák alapítványának fentartása. Octóber 4.	810
B. Palocsay György bizonyáglevele. Octóber 12.	811

1714.*Lap*

Bottyán-féle ingó értékek összeírása és elpecsételése b. Palocsaynál.	
Február 7. és martius 2. (Melléklettel.)	812
B. Palocsay György, Blasskovics Márton udvari ágensnek. Martius 20.	815
B. Palocsay György fölebbezése a kir. kamarához	817
Hunyady László udv. cancelláriai tanácsos, b. Palocsay Györgynek.	
April 9.	819
A Bottyán adoptív és oldalági örökösök egyezsége. A pril 27. . . .	820
B. Palocsay Blasskovics Mártonnak. Július 23. (Melléklettel.) . . .	820
B. Palocsay György kérvénye az országgyűléshez. 1714. őszszel. . .	824
Bottyán hagyatékosainak kérvénye az országgyűléshez. November	
17. kelt kir. parancsban átírva	825

1714—1715.

B. Palocsay a kir. fiscusnak egyezséget ajánl	829
A Bottyán-örökösök Szluha Ferencz és többek ellen	829

1716.

A Bottyán-örökösök gr. Szirmay Tamás ellen. April 9. kelt kir.	
mandatum	831.

